RVPERTI ABBATIS MONASTERII TVITIENSIS, E REGIONE COLONIÆ AGRIPPINÆ, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

viri & vitæ ſanctimonia, & ſacrarum literarum peritia præclari, de Diuinis Officijs.

LIBRI DVODECIM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ

Apud hæredes Arnoldi Birckmanni,
Anno Salutis 1566.

INSIGNIORVM SENTENTIARVM ELEGANTIORVMQVE DICTORVM

COMPENDIOSVS INDEX, CVIVS primus numerus paginas, A litera primam paginæ columnam, B alteram, numerus verò ſecundus columnæ verſum demonſtrabit.

ABigail ad David eundo præveniens, typũ geſſit eccleſiæ in ſacrificio altaris 51.b.25.
abrahã primus, Ioſeph nouiſſim. in linea Chriſti 37.b.18
abraham abſque baptiſmo Chriſti cælum ingredi non potuit 94.b.23.
accidentia in deum non cadunt 161.b.15
adam incidit in latrones, deſcendens de Hieruſalem in Hiericho 94.b.36.
adã genuit filios & filias ad imaginẽ ſuã 95.a.47.
adæ filij iuſte damnati & exules 95.b.20.
aduentus domini quat. cõplectẽs dominicas 25.a.41.
aduentus dominica prima primum Chriſti aduentum celebrat 26 a.8.
aduẽtus Chriſti ſecũdus, ſicut fur in nocte 104.b.19
aduentus ille tremefaciet terrenos, ſicut angelus milites circa ſepulchrum 105 a.1.9.
ægypti rex diaboli typum geſſit 34.b.43.
ætas prima eccleſiæ in adam, qui reparationis ſuæ oraculum accepit 45.a.29.
ætas Chriſti in myſterium trinitatis eſt annorum 33. 103.b.40.
anaſtaſiæ ſanctæ et nobilis matronæ Rom. paſſio 39.a.40
agon & paſſio domini pendentis in cruce, ſpirat in miſſa 18.a.22.
agnus dei in miſſa, memoria eſt acceſſionis dominicæ 19.a.30.
agnus Chriſtus diabolum vicit, non lex aut decem præcepta decalogi 66.b 21.
allegoria de ſeruo abrahæ, quærente ſponſam filio domini ſui 96.b.28
allegoria de exploratoribus terræ, botrũ portantibus 114.a.31.
allegoria de oſculo inter ſpõſum et ſpõſam 145.a.25.
alleluia eſt quoddam gaudij ſtillicidium de ſupernæ Hieruſalem diuitijs 10.a.7.
alleluia ſignificat æternum angelorum & electorum conuiuium 10.a.11.
alleluia cur tẽpore paſchali magis frequen. 10.a.24
alleluia poſt graduale canitur, quia iubileus quidam eſt conſolationis futuræ 10.a.29.
alleluia non omnis laus dei dicitur, ſed Chriſtus, deinde etiam eccleſia 44.a.21.
alba, veſtis longa & ſtricta, longè aliud quàm tunicæ pelliceæ primorum parentum ſignificat 5.b.30.
albæ affixa ſurſum lingua, cæleſtem Chriſti doctrinã ſignificat ibidem
altare ſacrificij miſſæ, ſacrariũ eſt ꝓpiciationis 4 b.2
altare ſignum viſibile fidei 22.a.39.
altare præminet in templo, ſicut Chriſtus in corpore eccleſiæ 78.a.12.
altaria cur vino & aqua lauantur tempore paſſionis domini 78.b.30.
aman affectans adorari, diaboli typũ geſſit 53.b.9. & 69.a.12
amictus caput ſacerdotis obnubens, carnem Chriſti ſignificat 6.b 31.
amor diuinus in ſeipſo ſubſtantia eſt, in hominibus accidentale donum 163.a.39.
angeli in ſcala Iacob deſcendentes & aſcendentes quid ſignificant 36.b.24.
angeli etiam habent cauſam vt gratulentur ſuper incarnatione verbi 136.b.21.
angeli an in aduẽtu iudicis tremẽt an nõ 139.a.11.
angeli dicuntur ſancti prædicatores verbi dei, & hi trement ibidem
animalis vita in corpore domini conſecrato nõ adeſt, nec prodeſt 16.b.30.
animalia in circuitu ſedes dei ſunt catholici doctores 171.b.33.
animæ ſanctorũ in cælo iam nũc cõſolantur 50.b.17.
anima fidelis non ſolum per verbum, ſed & per ſpiritum ſanctũ concipit & impregnatur 145.a.30.
anima tãquam ſponſa, quomodo allicitur in amorem dei 147.a.10.
anima arreptitij hominis non ſubſtantialiter recipit in ſe dæmonem 148.b.29.
anima iuſti, & angelus bonus tria habent in ſe, quæ ſunt effigies trinitatis diuinæ 166.a.11
antiphona ad introitum miſſæ, antiquorum patrum expectationem ſignificat 8.a.17
annulum duas ob cauſas portat Epiſcopus 7.a.7.
apoſtolorũ metus & ſilẽtium à paſcha vſque ad pentecoſt. 5.a.25.
apoſtoli ſunt cæli enarrantes gloriam dei 39.b.8.
apoſtoli poſt ablatum ſponſum ſemper in fletu & ieiunio erant 48.b.23.
apoſtolorum fuga & ſilentium ſignificatur ſilentio campanarum & horarum regularium 79.a.13.
apoſtoli quomodo dicuntur filij excuſſorum 9.a.22.
apoſtoli octauo die paſchæ fuerũt iterũ ſimul, nõ quidem in Hieruſalem, ſed in Galilæa in monte Nazareth 108.a.20.
apoſtoli exploratores fidi & veraces 115.a.8.
apoſtoli quoq; ianuis clauſis exierũt carcere 117 b 28
apoſtoli quomodo dicti ſunt os lampadis 124.a.29.
apoſtoli viderunt Chriſtum poſt reſurrectionem eius die octauo in Nazareth in domo Mariæ 125.b.21.
apoſtoli poſt paſſionẽ Chriſti ſeparati & tiecti erant 128.a.28

apoſtoli baptizati ſunt in morte Chriſti, confirmati vero ſpiritu ſancto de cœlo 141.b.7.
apoſtoli verè diuerſis linguis & ſcripſerunt & loquuti ſunt 152.a.22.
apoſtoli longè aliter quàm Babylonij turrim ædificauerunt 152.b.25.
aqua, populus Chriſtianus, frumento Chriſtus in azymis denotatur 22.a.35
aqua ex latere Chriſti profluxa, prima fuit origo baptiſmatis 78.b.37.& 84.b.29.
aqua illa cur ſanguini ſociari debuit 85.a.18
aquæ amaræ per lignum crucis potabiles factæ ſunt 87.a.21
aquæ baptiſmi, fluuius dei, lætificans ciuitatem 100 a.16
aqua benedicta cur diebus dominicis ſuper populum aſpergitur 106.b.28.
aqua de templo egrediens à latere dextro, quomodo intelligitur ibidem
arca teſtamenti & ecclesiam & corpus Chriſti deſignat 125.a.24.
archiepiſcoporum origo et patriarcharum differentia 7.a.41
archiepiſcopus Remen. in Francia cur primatum obtinuit 7.b.34.
arrius fatuè contumelioſus deo, negans ei generare ſibi ſimile, quòd deus creaturis conceſſit 164 b.44.
arrius animalis homo, defluxionem ex carnali generatione fingens ibidem
ars humana poteſt ſine defluxione ſui communicari, quanto magis ars & ſapientia dei ſine paternæ ſubſtantiæ defluxione nata eſt ibid.
arundo in manu domini quid myſticè deſignat 84. a.16
aſina ſeu pullus aſinæ genus humanum ſignificat 26.a.1
auditores verbi & non factores cui aſſimulantur 133.b.48
auguſt. à Gregorio miſſus, primus Anglorum Archiepiſcopus Cantuarienſis 7.b.57
auguſtinus de miraculo quod Petroniæ contigit 115. b.43
auguſt. de 7. gradibus cognitionis dei per 7 ſpiritus domini 117.b.6
aurum & argentum in templis quomodo gratum deo eſt 22.b.16
azyma tam ex euangelio, quàm ex legali autoritate profecta ſunt 21.b.8
azyma non ſunt abolenda, quia optimam habent ſignificationem ibidem

B

BAlſami & oleæ prærogatiua 72.a.40
baptiſmus ſolennis in die paſchæ, non Epiphaniæ fieri debet 41.a.7
baptiſmus Iohannis lõge minoris virtutis fuit quàm Chriſti ibidem
baptiſmus ſeptiformi ſpiritu præfiguratus in 7. lotionibus Naaman 54.b.8
baptizandorum præparatio ad baptiſmum per 15 dies ieiunij 57.a.50
baptiſmo paſſionis baptizatus eſt Chriſtus 84. b. 31.
baptiſmi ſacramentum in mari rubro præfiguratum 85: a.46
baptiſmus lucroſam facit commutationem duplicis mortis noſtræ 92.a 30
baptiſmus liberat à morte animæ, non corporis ibidem
baptiſmus noſter riuus eſt, fons in cruce è latere Chriſti profluens, totam eccleſiam ſimul tunc baptizauit 93.a.56
baptizati paſſione Chriſti ſunt omnes apoſtoli aliiq; tunc credentes 94.a.9
baptizati ſtant ſuper mare vitreum 170 a.38
baptizatis cur dantur calceamenta & veſtis candida 101.a.33
baptizari ſpiritu ſancto, & accipere ſpiritum paracletum idem ſunt 130.b.1
baptiſmus ſolennis in die pentecoſtes ad exemplum ſancti Petri 142.b.28
baptiſmi effectus à ſpiritu ſancto eſt ibidem
baptiſmus Chriſti etiam à puero celebratus reiterari non debet 144.a 57
baptiſmus Iohannis non fuit in ſpiritu ſancto ſicut baptiſmus Chriſti 144 b.2
baptiſmus extra eccleſiam baptiſmus quidem eſt, ſed ſine gratia 156.a.44
benedicam domino in miſſa quomodo differt ab Ite miſſa eſt 19.b.17
benedictus pater monachorum, ſpiritu omnium iuſtorum plenus 113.b.17
berengerus Abbas ſancti Laurentij Leodien. ſub quo monachus erat Rupertus 115.b.20
bethania domus obedientiæ, gentium populum ſignificat 52.a.38
bethania à Hieruſalem ſolùm quindecim ſtadijs diſtat 62.a.16
bethleem typus eccleſiæ in qua natus eſt homo Chriſtus 39.a.34
botrus, quem duo in vecte portabant, Chriſtum ſignificat 114.b.47

C

CÆcus ſecus viam clamans ad Ieſum genus humanum repræſentabat 47.a.28
cæcus à natiuitate itidem genus humanum ſignificat 57.b.47
cærei flammantes gaudium in ortu ſaluatoris ſignificant 8.a.23
cærei ad locum euangelij ſimul cum thuribulo cur portantur 10.b.20
cærei paſchalis benedictio à Zozimo papa inſtituta 90.a.

90.a.30
cæreus ille Chriſti typum gerit ibidem
cerei laudes propter Chriſtum fiunt ibidem
cæremoniarum inſtitutio in obſequium & myſteria Chriſti ibidem
cæremoniarum cauſas noſſe expedit ibidem
cæremoniarum operarij non ſine fructu ſunt, etiam ſi cauſas ignorent ibidem
calicem Chriſto dedit pater amore, non ira, gratia, non vindicta 6 a.11
calumnia in euangeliſtas tanquam contrarios adinui cem. 105 b,17
campanæ nunc populum conuocant, ſicut olim tubæ 43.b.54
campanæ prædicatores deſignant 4.a.15
campanarum claßicum trinum in diebus feſtis 4. b.12
campanæ cur non ſonant tempore paßionis domini 77.b.30
candelæ accenſæ, quæ portantur in feſto purificatio nis, quid ſignificant 42.b 8
candelæ multæ in matutinis trium dierum cur extin guuntur 76.b.53
canonis ſacri myſteria nullis verbis ſufficienter expli cari poſſunt 15.b.50
cantus Tetradi garrulitate concinnus, ſicut à laude matutina 109.b.15.
cappæ ſuperinduta futuram corporum immortalita tem ſignificant 24 a.15
carnalium tumultus in eccleſia 173. a.33.
caro Chriſti, ſicut granum frumenti, creſcit in altari, fructificat in mentibus, ac mundum vniuerſum impleuit 17. b.55
caſula, veſtis integra & vndique clauſa, eccleſiam ſignificat 6.a.42
charitas eſt oculus cordis, quo qui caret cæcus eſt 47.b.1
charitas facit homines venire ad dei ſimilitudinem 170.b.22
charitas fratrum, bonum maximum 179.b.43
chriſmate vnguendum primus Moyſes inſtituit 71. b.44
chriſmate nunc omnes Chriſtiani, olim reges tantum & Pontifices vngebantur ibidem
chriſmate conſignare epiſcopis proprium 72 a.9.
chriſmate inungere baptizatos non in fronte, ſed in vertice, preſbyteris conceßit Beatus Syluester 72 a.15
chriſmate non ſignantur frontes in die cœnæ domini 72.b.23
chriſtus in miſſa præſentialiter exhibetur non in vmbra, ſed in veritate, non in figura, ſed in re 4.b.34
chriſti vita continua pro nobis & perpes oratio fuit 19.b.20
chriſtus abiturus hinc in ſacrarium cœli, ſacrificij ri tum inſtituit 15.b.54.
chriſti cur vltra ſcripturam aliam nobis ſui memo riam reliquit 17.a.35
chriſtus vt homo, nos reconciliat, vt deus, abſoluit 19.b.13
chriſtus feria prima, id eſt, dominica die natus eſt 35.b.43
chriſtus cur nocte natus eſt ibidem
chriſtus repromiſſus eſt ad Abraham homo, ad Da uid, rex, ad Ioſeph, deus 37.b.40
chriſtus cur die dominica naſci, ſed feria ſexta concie pi ac pati voluit 38 a.29
chriſtus dicitur primogenitus varia ratione 38.b.35.
chriſtus rex, cui humanitas eſt corona gloriæ, diade ma pietatis 39.a.16
chriſti nomen eſt accelera ſpolia detrahe 40. a 3
chriſtus per baptiſmum non quærebat renaſci, ſicut nos 41.a.43
chriſtus à baptiſmo per annum ſine diſcipulis fuit 41.b.36
chriſtus in baptiſmo nos ſanans præfiguratus eſt per angelum piſcinæ 52.b.19
chriſtus vt rex & ſacerdos tuba clangorem dedit 62.a.6
chriſti paßio magno eſt exemplo iuſtis, ne moueans tur, dum proſperantur mali 68.a.17
chriſtus venit tinctus veſtibus de Boſra 69 b. 53
chriſtus propter nos factus pauper, pro nobis orauit 70.a.43
chriſtus non gratis redemit gratis venditos 70. b.55
chriſtus in vltima cœna primùm ſui ſacerdotij officio functus eſt 71.a.53
chriſtus in die cœnæ immutauit vultum ſuum, id eſt ſacrificandi ritum 74 a.22
chriſtus quomodo nobis in cœna miniſtrat 74. b 53
chriſtus eſt altare de terra, quod tempore paßionis nudatum eſt 78 a.10
chriſtus cum guſtaſſet, noluit bibere propter myſte rium 83.b.34
chriſtus bis immolatus eſt, primo ſuis manibus in cœ na, deinde ab inimicis in cruce 87.b 24
chriſtus in cruce byſſopo aſperſit, & lauit omnes re tro fideles eo tempore credentes, & emiſit vinctos de lacu 93.b.50
chriſtus ſol verus animas in limbo, velut ſpecularia illuminauit 104.a.25
chriſtus matri ſuæ ante omnes apparuit reſurgens 110.a.4
chriſtus cur non ſtatim poſt reſurrectionem aſcendit 114 a.2
chriſtus myſticè piſcis eſt aſſus, hic quidem igne paſ ſionis, in cœlo autem igne amoris in conuiuio bea torum 122.a 9
chriſtus eſt paſtor bonus ſubſtantialiter, non ex ac cidentali dono 129.a.11
chriſtus per mortem abijt rogaturus patrem vt det paraclitum 130.b 55
chriſtus in terris rogauit patrem pro nobis, in cœlo non rogat ſed dat 132.a.7
chriſtus quomodo in cœlis interpellat pro nobis ibidē
chriſtus & ſpiritus ſanctus non locuti ſunt à ſe metipſis

metipſis 132.b.51
chriſto mox ab initio concepto, ſui data eſt omnis poteſtas 135.a.42
chriſtus quomodo petijt clarificari clarite quam habuit ab initio 135.b.57
chriſtus vinculum ſocietatis inter creatorem & creaturam 136.b.7
chriſtus ſecundum humanitatem ſedet à dexteris patris 139. b.7
chriſtus aſcendit ſuper cœlum cæli ad orientem ibidem
chriſtus duo, id eſt, duas naturas habet, ſed non duos, id eſt. duas perſonas 166 b.21
chriſtus ſicut ſedens in equo, non duæ perſonæ ſunt 167.a.12
chriſti filij dei, maxima dignatio, qua pro inimicis ſuis mortuus eſt 170.b.5
chriſtus humilitatem & charitatem nos docet præcipuè ibidem
chriſtus boni regis officium geſſit, dum prior ipſe adimpleuit mandata ibidem
chriſtus reſtituit nos in antiquum ſtatum ſalua iuſtitia 171.b.3
chriſtiani dei paſſionis domini cur gaudere non debent 80 b.4
chriſtianorum triplex vnctio, prima in baptiſmo, ſecunda in confirmatione, tertia in die iudicij 141.a 48
cineris cur ſuper capita ſpargimus 48.b.42
circuncisio non aperuit ianuam regni cœlorum, ſicut baptiſmus 93.b.18
circuncisio ſpiritualis baptizatis neceſſaria 127.b.4
coccinea chlamys deſignat geminam dilectionem dei & proximi 83.b.57
codices euangelici cur auro argentoq́ & gemmis ornantur 23.b.29
cognitia dei eſt per amorem, qui eſt ſpiritus ſanctus 145.a.55
cognitio patris & filij per ſpiritum ſanctum, vera eſt conſolatio ibidem
collectæ ſecundum orationes Chriſti dicuntur 8.b.33
columnæ ignis, quam cereus præ ſe fert, myſteria 90.b.24
communicantes vnum ſunt corpus eccleſiæ, ſicut ex multis granis vnus panis 15.a.45
confidendum non eſt in hominum, ſed in ſolius dei teſtimonio 53.b.26
conſecratio panis & vini in corpus & ſanguinem chriſti 15.a.6
conſecrationis verba ſunt vox verbi incarnati, vox æterni principij 16.a.36
conſecratio olei pro infirmis aliter fit, quàm chriſmatis 73.a.11
conſilium trinitatis magnum & profundum in creatione hominis 154.b.15
conſolatio eccleſiæ ſuper abſente patre 26.b.50
conſolatio ſupernæ Hieruſalem, in dominica lætare 51.a.23
conuiuium diuinæ cognitionis in ſcripturis, quinque panibus præfiguratum 50 b.49
corpus chriſti vnum idemq́ in cœlo & in altari 15.a 31
corpus vnum Chriſti, vnumq́ ſacrificium in omnibus miſſis ibidem
corporale altaris, cur lineum potiùs quàm ſericum eſſe debet 23.a.52
corrigiam calceamenti Chriſti ſoluere, nullus ſactorum potuit 31.b.37
credere in Criſtum plus eſt, quàm credere Chriſto aut Chriſtum 147.b.48
creſcens diſcipulus Pauli, Moguntiæ & Coloniæ primus Chriſtum prædicauit 7.b.47
crucis ſignum in locum veteris laminæ aureæ ſucceſſit 7.a.20
crucis ſanctæ pulchra præconia 7.a.22. 83.b.8. 87.a.27
cruce frontes ſignare, Epiſcopis proprium eſt 7.a.46
crucis ſignacula ſuper ſacrificium altaris non nanè fiunt 18.b.43
cruces duæ, quæ pinguntur ad latus calicis, quid ſignificant ibidem
crucis pulchra myſteria 83.b.12
crucem portantibus in paraſceue cur reſpondetur latinè & Græcè, non autem Hebraicè 86.a.20
crura Chriſti non fracta ſed integra quid ſignificant 84 b.10
curioſa quæſtio, vbi & quomodo ſit in cælo corpus Chriſti 129.b.

D

Danielis exaltatio per humilem orationem 177.b.50
dauid coram Achis ſpumans, velut inſaniens. Chriſti typum Miſſam inſtituentis gerebat 4.b.36. & 74.b.23
dauid in typum Chriſti, ſacerdotis agebat officium 74.b.20
dauid primus regum præcipuus prophetarum Chriſtum præfigurabat 48.a.10
dauid in perſecutione Saul geſſit typum Chriſti in multis 135.a.51
dauid in peccato ſuo grande præfigurauit myſterium 160.a.13
decendentes in pace quamlibet virtuoſi venturum iudicem timere debent 138.b.40
depoſuit potentes de ſede, ſcilicet ſcribas & phariſæos. Et exaltauit humiles, ſcilicet apoſtolos 29.b.14
deſcenſus in ægyptum, figura eſt lapſus Adæ 34.b.47
deo cuncta creata ad nutum obediunt 117.b.14
deus ex beneficijs ſuis glorificandus 146.b.25
deus ſolus inmutabilis & ſine materia 136.a.17
diabolus auctorem damnationem habet ex lapſu hominis 34.b.52
diabolus per ora impiorum magicæ arti aſcripſit, quæ in baptiſmo

in baptiſmo geruntur 96.a.19
diaboli inuidia homini plus profuit per Chriſtum quàm nocuit 137.b 44
diaconus & ſubdiaconus cur non procedunt ſimul, ſed vnus poſt alium 8 a.29
diacono euangelium lecturo cur datur benedictio 10.b.11
diaconi ſtola atque Dalmatica quid ſignificant ibidem
diaconus euangelium lecturus, cur ab auſtro vadit verſus aquilonem 40.a.32
dies cœnæ domini, miſſam in lætitia, horas in triſtitia peragit 73.a.20
die cœnæ domini cur omnes ianuæ eccleſiæ patent 74.a.35
dies reſurrectionis dominicæ duplici munere ſolennitas eſt inenarrabilis, inæſtimabilis ac infinitæ dignitatis 81.b 39
dies, in quo eximus de terra Aegypti, Chriſtus eſt 123.b.55
dies rogationum à Sancto Mamerto inſtituti 134.a.46
dij plures eſſe non poſſunt 161.b.13
dominicæ diei præconia 30.b.6
dominica die & mundus creatus eſt, & Chriſtus natus 35 b.48
dominica die propter gaudium reſurrectionis non ieiunatur 48.b.4
dominica palmarum duas habet proceſſiones 67.a.1
dona & munera quomodo differunt 15.a.37
duo miniſtri altaris, duo denotant teſtamenta, legem & euangelium 8.a.30
duo cherubim, reſpicientes in propiciatorium, duo teſtamenta ſunt 35.b.3
duæ miſſæ in nocte natalis Chriſti, propter duas eius natiuitates 37.a.37.
duæ meretrices de puero contendentes, ſynagoga & eccleſia 56a.35
duæ tabulæ legis, priores Iudæorum lapidea corda, poſteriores gentium in Chriſtum credentium integritatem ſignificabant 58.a.51
duo teſtes ſunt pater & filius, ſed non duo dij 6I.a.9
duo animalia, lex & prophetæ, per Moyſen & Heliam ſignificata 60.a.1
duo cæci à Chriſto ſanati, duos populos gentes & Iudæos ſignificant 158.a.51
duplex in bonis prælatis ſpiritus, vt ſint nunc zelo feruidi, nunc mites, nunc in virga, nunc in manſuetudine veniant 134.a.33

E

Eccleſia concinent ſuo Dauid in miſſa 5.a.36
eccleſia quicquid canit, Chriſto præcentore dicit ibidem
eccleſia offere verbum dei, filium dei, nouum & verum immolans ſacrificium 12.b.49
eccleſia eſt illa mulier magna amicta ſole & c.ibid.
eccleſia eſt vnum corpus Chriſti, maiorem habens plenitudinem gratiæ quàm habent ſinguli 13.b.12
eccleſia & Chriſtus vnum corpus, ſicut vir & mulier vna caro ſunt, 17.b.44
eccleſia in exteriori ornatu res inuiſibiles imitatur 23.a.40
eccleſia regina eſt, quæ amicta varietatibus aſſiſtit regi 23.b.28
eccleſiæ rectores maiori egent conſolatione quam alij 28.b.11
eccleſia ex Iudæis dicitur filia Sion & filia Hieruſalem 39.a.40
eccleſiæ ætates ab Adam vſque ad Chriſtum 45.a.39
eccleſia comparatur mulieri parturienti 81.b.5
eccleſia de gentibus per Mariam Magdalenam foris ſtantem ſignificata 22.b.49
eccleſia de gentibus etiam per Eunuchum Æthiopem præfigurata 123.b.4
eccleſia ſicut luna, ſemper indiget lumine ſolis, id eſt, gratia ſpiritus ſancti 148.a.21
ego & pater vnum ſumus, hoc dicto Arrius & Sabel. conuincitur 64.b.83
eleemoſynarum odor, præfiguratus in vnguento Mariæ magdalenæ 60.a.15
emitte ſpiritum tuum & creabuntur &c. 145.b.48
epiphaniæ celebritas tres habet cauſas 40.b.41
epiſtola, vox legis eſt, apoſtolicas quoque literas complectens 9.a.27
epiſtola ſupererogatio eſt proferens duos denarios, ſcilicet legem & prophetas ibidem
epiſtola ſedendo, euangelium ſtando auditur 9.b.2.
error eſt negare corpus & ſanguinem Chriſti in ſacrificio altaris 12.a.53
error Heluidij contra virginitatem perpetuam Mariæ 38.b.13
eſaias nobilis propheta, magnus et verus euangeliſta 32.a.1
eſdras iuſtitiæ priuilegium in verbis habet & factis 181.b.6
euangelij maieſtas legem & prophetas literasq́ apoſtolicas præcellit .a.50
euangelium cur in ſublimiori loco legi ſolet 10. b.30 10.b.30
euangelium cur ſumma reuerentia audiendum eſt 11.a.4
euangelium eſt omnium quæ in miſſa dicuntur principale 11.b.7
euangeliſtæ in reſurrectione Chriſti cur tacent de eius matre 110.a.8
euangelium ſecundum Marcum cur in die paſchæ legitur 111.b.49
eucharistiam ſine fide ſumens, Chriſtum laniat & occidit 16.b.19
eucharistiam propter duas cauſas inſtituit dominus poſt cœnam 163.a.4
exequiæ mortis domini in nocturnis vigilijs trium dierum 76.b.4
extendens mortis cælum ſicut pellem 146.a.16

F

FAcere manſionem apud pios, patri quoque & filio, ſicut ſpiritui ſancto aſcribitur 154.a.7
Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram 168.b.17. & 167.a.56
feneſtra in latere Arcæ quid deſignat 125.a.18
feria quarta & ſexta ac ſabbatum cur magis quàm alij dies ieiunio deſtinantur 28.b.42
fides ſine operibus mortua 127.b.20
fides ſola non ſufficit nobis ad ſalutem 128.b 20
fides apoſtolorum ante aduentum ſpiritusſancti erat infirma 155.a.39
fides apoſtolica eſt ianua ad ouile Chriſti 156.b.5
figuræ morales non abolentur, ſicut figuræ promiſsionum 23.a.28
filij prodigi ornamenta in ſacerdotibus quæ à Chriſto accepit 7.a.44
filij quomodo portant iniquitatem patrum 95.b.27
filius dei cum humana natura aſcendens ad patrem, non facit quaternarium 167.a.18
fimbriæ, ſtolæ & manipuli bonorum operum perſeuerantiam ſignificant 9.b.26
flumen aquæ viuæ quid eſt 149.a.3
forma verborum in baptiſmo, maximæ virtutis eſt 144.a.8
frater iunior in parabola, populus gentilis, ſenior populus Iudaicus 101.b.13

G

GAlilæa dicitur etiam locus in templo vbi ſuprema ſtatio proceſsionis terminatur 67.a.27
galilæa transmigrationem denotat 108.a.2
galilæa & prima & vltima Chriſti prædicationem habuit 109.a.10
genua cur non flectimus tempore Paſchali 113.b.32
gregorius antiphonarium centonizauit & canonem auxit 20.a.16
gregori⁹ ſtationũ vrbis ordinator 28.b.19.26.a.57
gregorij ſcripta digito dei dictante concepta ſunt 28.b.35
gregorius diuinorum officiorum ordinator 43.b.39
gregorij deuotio erga S. Andræam 114.b.5
gregorij atauus, fœlix quartus Pontifex Romanus ibidem
gregorius ex monacho factus Pontifex Romanus 113.b.9
gloria in excelſis deo, hymnus angelorum, à Teleſphoro miſſæ additus 20.a.30
gloria patri cur tacetur tempore paſsionis domini 62.b.13
graduale, pœnitentiæ lamentum, cantus aſper et grauis 10.b.35
graduale infra penteceſten cur non canitur ibidem
graduale à gradibus humilitatis dicitur in conualle plorationis ibidem
graduale propter baptizatos prima hebdomada paſchæ cantatur 112.a.16
græci de Azymis Romanæ eccleſiæ nimis pertinaciter reſiſtunt 20.b.48
græcia hæreſibus fermentata ibidem
græcorum inepta ratio pro fermentato, tumidus Mariæ vterus 21.a.13
gratia ſpiritus ſancti non datur in Euchariſtia niſi letis 75.b.24

H

HAereditas in teſtamento Chriſti eſt paracletus in remiſsionem peccatorum 73.a.26
hæreticos errorũ ſtercorũ fœtore paſcunt 14.a.56
hæretici inſtar Aſbis ſemper diuiunt. Quomodo eſt 16.a.7
hæretici, vulpeculæ, vineam domini demolientes 115.a.44
hæretici dicentes corpus Chriſti reſurgentis phantaſticum ibidem
hæreticorum per miracula confutatio 117.a.44
hæretici loquuntur a ſemetipſis, ideo loquuntur belia & ſcandala 133.b.3
hæretici ſuã, catholici dei gloriã quærunt 156.b.46
hæretici lupi rapaces 174 a.12
hebdomadæ paſsiõis domini breuis decurſ⁹ 14. b.25
helias Chriſti, Heliſæus apoſtolorum typum geſsit 134.a.13
heliſæus bene petijt, ideo duplex factus eſt in eo ſpiritus ibidem
heſter temperantiæ ſpeculum 181.a.46
hieremias & dictis & factis paſs. Chriſti præfigurauit 62.b.38
hieroboam, typus hæreticorum 180.b.44
hieruſalem cœleſtis, in qua plenitudo eſt gratiæ, torrens voluptatis & caminus ignis plen⁹ & indeficiens 141.b.22
hodie genui te. In æternitate enim ſemper hodie, id eſt, præſens eſt 38.a.49
hominem cur deus permiſit per ſerpentem decipi 81.a.34 & 34.b.39
homo feria ſexta conditus eſt & redeptus 80.a.11
homo ad imaginẽ et ſimilitudinẽ dei creat⁹ 97.b.20
homo ad loquendum tardus eſſe debet, ne ſcilicet loquatur a ſemetipſo 132,b.41
homo cum omni creatura participans dicitur minor mundus 136.b.26. & 140.b.26
homo Chriſtus in communionem trinitatis ſine perſonarum augmento admiſſus 137.a.15
homo Chriſtus quomodo habet omnia cum trinitate ſibi communia 137.b.19
homo poſt lapſum per Chriſtum maior factus eſt, quam antea fuit ibidem
homo in ſolis naturalibus miſer & egenus 145.a.4
homines nimis ingrati, traduntur in reprobrum ſenſum 146.b.40
hominis eſt præparare animum, domini autem, gubernare linguam 147.b.14
homo nõ potuiſſet melius cõdi q̃ condit⁹ eſt 168.a 25
horæ canonicæ non omittuntur niſi à vacuis & ingratis 1.a.3.
horæ canonicæ pro beneficijs dei vectigales ſunt gratiarum actiones ibidem
horæ canonicæ initium & finem in deum referunt 2.b.27
horæ canonicæ cur per triduum paſsionis carent initio & fine ibidem
hoſtia altaris plenitudinem diuinitatis & gratiæ contin

continet 13.a.54
humanſformij, hæretici deo humana membra tribuentes 139.b.7
humanſformiorum ridiculum figmentum 165.a.31
humana natura in Chriſto exaltata & immutata maximè 139.b.47
humana natura in Chriſto ante paſſionem vt aqua, poſt, vt cryſtallus ibidem
hymnus angelorum gloria in excelſis, propter pacem à Chriſto factam 8.b.22
hymnus trium puerorum cur ſabbatis quatuor temporum cantatur 30.b.43

I

IAcob, ſeruiens pro Lia & Rachel, Chriſtum præfigurabat 6.a.14
Ieiunium quadrageſimale, decima totius anni 48.b.7
ieiunium primitiuæ eccleſiæ multò prolixius fuit quàm nunc eſt ibidem
ieiuniũ æſtatis in hebdomada pentecoſtes 157.a.20
ieiunium non conſiſtat ſolennitatem ſpiritus ſancti ibidem
ioſue filius Nane Chriſti typum & nomine & opere geſſit 99.b 35
ignis per tridnum ex lapide aut cryſtallo quid ſignificat 77.a.4
ignis, quem Chriſtus venit mittere in terram, ſpiritus ſanctus eſt 150.b.41
ignis multiplex effectus & commoditas ibidem
ignis inuiſibilis, quomodo differt à viſibili 151.b.5
imago dei ſemper manſit in homine, ſed non ſimilitudo 97.b.15
imber matutinus & ſerotinus, doctrina eſt euang. 158.a.21
incarnationis myſterium diabolo fuit occultatum 135.b.30
incenſum altaris ſignificat corpus Chriſti in igne ſpiritus ſancti repletum 8.b.3
incenſum, quod imponitur cereo paſchali quid ſignificat 91.a.55
inſignia paſſionis Chriſti, omnia in ſcripturis prædicta 62.a.51
inſpiratione diaboli appetiuerunt Adam & Eua eſſe ſicut dij 170.a.27
inſtructio noſtra ex figuralibus veterum hiſtorijs 114.b.3
intentio Chriſti ſacramentum corporis & ſanguinis ſui inſtituentis 17.a.5
intẽtio euangeliſtæ in texẽda linea Chriſti 37.a.40
iob demonſtrat, ſcientiam eſſe cauſam effectiuam luctus pœnitentiæ 121.a.52
iohannis euangelium de paſſione domini legitur in die paraſceues propter duas cauſas 82.b.51
ionas putatur filius Sareptanæ fuiſſe, quem ſuſcitauit Helias 60.b.10
ionas Chriſti typum geſſit quando fluctibus maris ſe tradidit 64.a.28
ioſaphat regis hiſtoria, cur in vigilia natiuitatis legitur 32.b.14
ioſeph cur ꝑmiſſus eſt venũdari in Ægyptũ 34.b.20
ioſeph nutricius Chriſti, ſupremus ſcalæ gradus, cui innixus eſt dominus 36.a.37
ioſeph venundatus a fratribus ſuis, typum Chriſti geſſit 54.a.1
irriguum ſuperius, amoris inferius, timoris eſt fletus 119.a.41
iudæi cur dicũtur Aſſyrij. i. ſeipſos dirigentes 133.a.1
iudæi per Iſraël, gentes per Ioſeph ſignificãtur ibid.
iudæi in fine ſeculi in Chriſtũ credituri ſunt 40.a 51
iudæorum ſanctificatio ante Paſcha 61.a.51
iudæi ſalices ſunt illæ, ad quas ſuſpenſa ſunt organa cantionum 65.a.4.
iudæi coniuncti filijs Edom contra Chriſtum ibidem
iudæi dum timerent pruinam, irruit ſuper eos nix 65.b.30
iudæi promiſſiones & ritus ſuos ad terrena conuertebant 106.b.1
iudæi iræ & rixæ filij gẽtib, inuidẽt ſalutẽ 126.a.31
iudæi ꝑ Thomã incredulũ ꝓfigurati ſunt 128.b.41
iudæi deſertum dicuntur, quia deſerentes deum, deſerti ſunt 129.a.56
iudæi recuſant venire ad nuptias 179.a.4
iudith fortitudinis ſpecimen 11.a.31
iuſtitia dei ſumma, qua propter Adæ culpam omnibus claudebatur regnum cœlorum 96.a.8
iuſtus in principio eſt accuſator ſui 135.a.2.
Kyrie eleiſon omnes vniuerſalis eccleſiæ preces ſignificat 8.b.7

L

LApis Iacob erectus in titulum, ſignum Chriſti lapis angularis 37.a.19
Lateranenſis eccleſia in nomine ſaluatoris & honore Iohan. Baptiſtæ à Conſtantino imp. conſtructa 48.a.41. & 127.a.43
Lateranen. eccleſia cur ad Lateranas dicta eſt ibid.
Latus Chriſti in cruce apertum præfiguratum latere Adæ dormientis 85.b.2
Latro in cruce, de latere Chriſti profluente aqua baptizatus eſt ſicut omnis, quæ tũc ſuper terram vel ſubtus terram erat, eccleſia 94.a 46
Laurentij mors precioſa, ſicut ſanguis Abel, clamauit in cœlum 45.a.7
laurentius piſcis magnus & aſſus 122.b.15
lazarus pauper, gentilis populi typũ geſſit 172.a.10
lazarus amicus Chriſti mortuus, qualem peccatorem præfigurabat 60.a.34
lazarus prima die nonæ lunæ ante paſſionem Chriſti ſuſcitatus 61.b.43
lectionibus præmittenda oratio, atque petenda benedictio 3.a.43
lectionibus cur ſubditur, Tu autem domine, & deo gratias 3.b.1.
lectionem epiſtolæ ſemper ſequitur graduale, exceptis paucis diebus 70.b.50
lectiones matutinales noui teſtamenti à paſcha vſque ad pentecoſten 141.b.50
lectio libri Regum poſt pentecoſten 180.b.27
legati victoris Chriſti, ſacerdotes ſunt in baptizando 92.a.7
leo primus addidit in Canone, ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam &c. 20.a.44
lex quomodo ſe habet ad Euangelium & quomodo

præcedit 9.a.17.
lex victoriæ, quando fortis armatus debellatur 91.b.40
lex, ſicut puer medici 177.a.8
libri Salomonis præſignant doctores eccleſiæ in pace 180.b.51
liber Iob contra tentationes legitur 181.a.6
liber Machabæorum, virtutum contra vitia pugnas refert 181 b.22
libri prophetarum deinde vſque in aduentum domini leguntur ibidem
lignum ſcientæ boni & mali quid eſt 35.a.25. & 107.a.39
ligneus malleolus in tabula ſonans, Chriſtum in cruce ſignificat 78 a.3
linea Chriſti in Matthæo ſecundum deſcenſum, in Luca ſecundum aſcenſum 36.b.54
linea Chriſti, velut linea piſcatoris 38 a.8
linguarum diuerſitas apoſtolis neceſſaria fuit 152. b.15
loqui à ſemetipſo, & non loqui a ſemetipſo, quomodo differunt 133.a.3
lucas, vitulus diſertus, ſanguinem Chriſti ſudorem ſolus deſcribit 69.b.12
luctus duplex, vnus mortuorum, alter pœnitentiæ 120.b.6

M

Macedonius hæreticus, æterni delicti reus 148.b.7
Magi, gentium primitiæ. 41. b.6
mala deus præſciuit, ſed non prædeſtinauit 35 a.6 & 80.b.34
mandatum in cœna domini duplex, lotionis pedum, & refectionis pauperum 75.b.55
manipulus dignos pœnitentiæ fructus ſignificat 9.b.22
manna typus verbi dei, ros, ſpiritus ſancti 32.b. 11.& 33.a.41
manna cur ſabbato nō computruit, ſicut alijs diebus 33.b.2
manſio ſpiritus ſancti per ſubſtantiam, non eſt ſtabilis in mortalibus, ſicut manſio per fidem 154. a.11
manus ſacerdotis oleo ſancto pro clauis paſſionis Chriſti ſignatæ 15.a.10
marcus cur aſſimilatur leoni 111.b.12
mare vitreum in circuitu ſedis dei, baptiſmi figura eſt 171.b.17
maria templum domini, ſacrarium ſpiritus ſancti 29.a.21
maria thalamus ſanctitatis, triclinium diuini conſilij 31.b.12
maria porta cœli maxima 33.a.23.36.b.2
maria dicitur Hieruſalem, dicitur etiam mons myrrhæ & thuris 110.a 44
maria regina angelorum, mater fidei noſtræ ibidem
maria ſpeculum humilitatis 118.b.35
martyrij baptiſmus maioris gratiæ eſt, quàm baptiſmus aquæ 98 a.22
materia ſacrificij duplex ſubſtantia eſt, diuina ſcilicet & terrena 16.a.29
matutinarum ratio & myſterium 1.b.25
matutinæ in triduo paſſionis cur non dicantur in ſilentio ſicut horæ 79.b.6
mediæ noctis vigiliæ multa habent 2.a. 43
mel de petra oleumq́; de ſaxo duriſſimo, quid eſt 99. b.50
miniſtri altaris cur in aduentu non vtuntur conſuetis veſtibus 26.b.16
miracula duo, in teſtimonium Chriſti clauſo prodeuntis ſepulchro 117.a.13
miracula non contra naturam, ſed ſupra naturam 117.a.51
miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi 96.a.10
miſſa ablata refrigeſceret mox memoria Chriſti & vniuerſa charitas, mutila fieret fides, ſpes claudicans 17.b.7
miſſæ decor cum tempore per Romanum pontificem varie adauctus eſt 19.b. 42
miſſa dicitur, quia ad placandum deum valens & idonea mittitur legatio 22.b.8
monachi cur feſtis diebus ſtant in albis 23.b.42
monachorum mons antiquus in mandato pauperum 76.a.21
mors & ſepultura Chriſti, hora nona cum planctu recolitur 82.a. 40
mors animæ ex vindicta, mors corporis ex miſericordia eſt 92.b.30
mors corporis potius optanda quam fugienda 93. a.5
mortem corporis intulit homini pater miſericordiarum in bonum eius 169.a.15
moyſi interceſſio profuit Iudæis vſque ad occiſionem Chriſti 56.b.15
moyſi exemplo rectores eccleſiarum debent ſe opponere pro peccatis ſubditorum 176.b.18
mos antiquus circa baptizandos 56.b.42
mos ille rationabiliter mutatus ibidem
mulier Sareptana gentium populum præfigurabat 53.a.37
mulier ſamaritana, eccleſiam de gentibus præſignauit 55.b.22
mulieres per noctem ambulabant è Bethania ad ſepulchrum 105 a.38
multitudinis credentium cor vnum & anima vna 137.a.6
muſcæ morientes hæretici 14.a.54
myſterium incarnationis verbi dei nullus ſanctorum comprehendit 31.b.37
myſterium in tribus muneribus magorum 37.b.50. 37.b.50.& 14 b.16
myſterium reditus Chriſti ex ægypto in Iudæam 40.b.10
myſterium refectionis quinque milium de quinque panibus 50.b.51
myſterium in Moyſe virga bis petram percutiente 56 b.35
myſterium ſcrutiniorum in quarta feria poſt Lætare 57.a.23
myſterium in reſuſcitatione pueri per Heliſæum 59.b.47
myſterium agni paſchalis, quo victus eſt Pharao 66.a.42.

myſterium in duabus ampullis ad altare deportatis 73.a.47
myſterium lotionis pedum, ne ſordidi peccatis eamus ad altare 76.a.23.
myſteria ſcripturarum per paßionem Chriſti nobis reuelata 86.b.31
myſterium paſchæ in plenilunio 89. b. 158. 6. b.3.
myſterium cærei paſchalis accenſi 91.a.17
myſterium vocationis diſcipulorum in Galilæã poſt reſurrectionem domini 107.b.31
myſterium in ſtatione proceßionis dominicalis 109. b.19
myſterium veteris hiſtoriæ de Eſau & Iacob 155. b.50
myſterium hiſtoriæ David, Ioab, & Vriæ 160. a.14.

N

NAtatoria Syloe, lauacrum ſpiritus ſancti, ſcilicet miſsi 58. a.22.
nemo intrat cælum, niſi baptizatus 94. b.21.
nemo præter Chriſtum pro prima culpa Adæ ſatisfacere potuit 96.a.15
nemo filiorum Adæ ſine peccato excepto Chriſto ibidem
neumæ plures ad unam ſyllabam in iubilo alleluia 10.a. 49
niger habitus monachorum ſalubris triſtitiæ, humiliſq́; conſcientiæ ſignum 23.b.54
noctis paſchalis mira præconia 89.a.12
noë inebriatus typum Chriſti geßit 78.b.19
noë in arca Chriſtum præſignauit & nomine & facto 124.b.41
noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem 123.a. 28
nomen ſanctæ trinitatis quando cœpit innoteſcere mundo 159.a.50
nomen trinitatis à Chriſto primum poſt reſurrectionem expreſſum 160.b.36.
nomen dei vivi ſignatum in frontibus noſtris ibidem
nomen trinitatis ſciunt etiam hæretici & carnales, ſed non ſignificatum ibidem
nouem leproſi hæreticos myſticè deſignant 177. a. 41.
nouum paſcha in azymis ſynceritatis & veritatis 111.a.11
numerus lectionum in nocturnis non idem apud omnes 2.b.52
nuptias ne quis viſitet abſque veſte nuptiali 159.a. 29

O

OBLatio altaris publicæ ſalutis eſt legatio 15.b.3
oblatio benedicta aſcripta, rata cur dicitur ibidem
octaua ſcilicet reſurrectionis dominicæ ſolennitas ſolennitatum eſt 102.b.48
octauæ ſanctorum cur celebrantur 117.a.27
octaua beatitudo eadem quæ prima ebidem
octaua paſchalis cur celebratur ibidem
octaua chorda in muſicis eadem eſt quæ prima 107 b.13
octo animæ in arca quid præfigurabant 125.a.13
odium diaboli contra filium dei ab initio 170. a.3
offerenda ſignificat ſalubrem parturientis mulieris cruciatum 13.a.7
offerre debemus primo noſipſos, & ſpiritualiter artetes bonos & hircos 15. b.2
officium cuiuſque pontificis in die cœnæ domini 73. b.24
officium paſchale tranſitum ad patriam & gaudia ſupernæ Hieruſalem inſinuat 111.a.15
omnia quæ habet pater, mea ſunt 133.a.41
omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt 137.b.11
omnis ſubſtantia creata ſubiacet accidentibus, quia non eſt id quod eſt 161.b.51
operatio dei duplex, alia per filium, alia per ſpiritum ſanctum 148.a.12. & 106.b.23
opera trinitatis circa hominem perſonis appropriata 167.a.44
operis profectus ex diligentia, quæ in diuinis eſt ſpiritusſanctus 168.b 2
opera trinitatis in reparatione hominis perſonis appropriata 169.a.29
orationes noſtræ cur concluduntur ita? per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum 8.b.55
oratio dominica in miſſa dicenda, à Gregorio primo eſt inſtituta 19.a.5
orationes pro omni ſtatu eccleſiæ cur fiunt in die paraſceues 85.b.39
orando pro Iudæis cur non flectimus genua 86.a.7
ordinationes ſacræ in die dominica, aut veſpere ſabbati fieri debent 30.a.7
ordinationes à ieiunÿ ieiunantibus conferri debent ibidem
ordo conſecrationis epiſcopalis pius ac venerabilis 73.b.29
organum precioſum humanitatis Chriſti à Iudæis confractum 65.a.9
organa ſcripturarum Iudæis ſuſpẽſa, nobis dulciter canunt ibidem
oſculo Iudæ infamatum eſt collegium apoſtolorum 102.b.37
oſſa Chriſti cur frangi non debuerunt ſicut oſſa latronum 85.a.23 & 84.b.11

P

PAllium Archiepiſcoporum humilitatis & ſapientiæ torques eſt 7.b.3
Pallÿ largitio, eſt mißio epiſcopi à ſede apoſtolica ad Metropolim ibidem
pallia in templi parietibus appenſa ſignificant gloriam eccleſiæ in regno Chriſti 23.b.13
panis & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti transferuntur 13. a.13
panis non Mariam impregnatam, ſed eccleſiam ſignificat 22.a.5

panis

panis conſecratus non ſignificat,ſed eſt corpus domi-ni ibidem
panis vini,qui Chriſt9 eſt,vtilitas longè maior quàm mannæ 34 b.4
panis ſubcinericius,panis eſt pœnitentiæ 53.a.49
panis verus quomodo ad nos,venit per portas cœli 122.b.4
parabola de rege cum decem milibus occurrente regi, qui habet viginti millia 138.b. 27
parabola de diuite ſtulto , dicente deſtruam horrea mea 177.b.35
paralyticus myſticè homo diſſolutus abſque operibus bonis 178.b.19
paralyticum offerentes domino,prælati ſunt ibidem
paraſceue quid ſit 80.a.15
paraſceue ſabbatum requiei ibidem
paraſceue latinè cœna pura ibidem
paſchalis ſolennitatis tres præcipuæ cauſæ 89.a.1
paſchale gaudium etiam ex præcedenti ieiunio am-pliatur 90 a.13
paſſio domini variè commemoratur in miſſa ſub actio-one 18.b 50
paſſionis dominicæ breuis & pulchra commemo-ratio 78.b.28.-8.a.22
paſſio Chriſti cur non celebratur cum gaudio,ſicut paſſiones martyrum 80.a.52.
paſtores animarum quomodo vigilare & annuntia-re debent 39 a.1
pater meus vſque modo operatur 59.b.13
pater in angelis & hominibus alia per filium , alia per ſpiritum ſanctum operatur 144.b. 41.
pater in diuinis ſubſtantialiter eſt vita 163.b.20
pater in diuinis non ſteriliſ eſt in ſe, qui omnia fœ-cundat 164.b.21.
pater generando filium,nihil de ſubſtantia ſua dimi-nuit 165.a.13.
paulus dux verbi præcipuus & ſeminator verborum 46 a.32
paulus magnus & mirabilis catechizator orbis ter-rarum 59.a.39
paulus miniſtrorum primus atque fidiſſimus 101. b.40
pauperibus rectè datur ,ſed ob id non minùs exor-nandus eſt cultus dei 22.b.44
pauperes præfigurantur in pedibus domini,vnguen-to Mariæ vnctis 66.a.14
paulo maximè aperuit deus ſcripturas 121.a.17
paulus luxit non lugentes , & per ſcientiam lugere docuit ibidem
pax domini in miſſa,nuncium reſurrectionis Chriſti eſt 19.a.31
pacis oſculum in miſſa ſignificat reconciliationem no-ſtram per mortem Chriſti ibidem
peccatori occulto oleum miſericordiæ, publico pœni-tentiæ cauterium adhibetur 55.a.4
pedum pontificis ornatus quid myſticè deſignat 6. b.49
pedum lotio exemplum humilitatis 74 b.8
pedes quotidiè lauare oportet ibidem
pentecoſtes,id eſt, quinquaginta dierum vera com-putatio 149.b.23
pentecoſtes ſolennitas duas habet cauſas 150.a. 46.
peregrinantium in hac vita non plenum eſt gaudi-um 102.a.44
permiſſio diuina irreprehenſibilis 34.a.36
petentes à deo vt exaudiantur,ſimiles eſſe debent a-poſtolis 133.b.38
petrus & paulus Romam Chriſto ſubiugarunt 26. b.5
petrus rectorum eccleſiæ & præcipuus 28.b 8
petrus poſt Chriſtum primus & princeps ordinatio-nes ſacras celebrauit 30 b.19
petrus primus vidit & confeſſus eſt ſalutare dei no-ſtri 80.a.21
petrus in magno corpore cæci illuminati princeps 47.b.42
petrus mitibus,ſicut Maria humilibus ponitur ex-emplum 120 a.1
petrus traxit rete piſcium ad terram , quia ei com-miſſa eſt eccleſia 128 a.24
petri pietas,Pauli ſcientia alijs communicata 137. a.56
phariſæorum arrogantia humiliata, & vindicta dei 53.a.53
phariſæorum traditiones doloſæ,per auaritiam ex-cogitatæ 55.a16
phariſæi in ſanctificationibus primi,quia clerici Iu-dæorum 62.a.29
piſcis aſſus ſuper prunas poſitus myſticè Chriſtus eſt 122.a.9
plaudere manibus myſticè quid eſt 138.a.10
pœnitentia priuata laborioſa eſt ,non ſic ſecura de ve-nia ſicut baptiſmus 52.b.44
pœnitentium in die cœnæ domini reconciliatio 73. b.54
portæ mortis , vitia:portæ iuſtitiæ , virtutes 32. b.42
præcepta cur homini à deo data ſunt 35.a.11
præcepta primum Noë data ſunt,in pueritia mundi 46.a.24
præcepta cur deus minora antiquis, maiora nobis de-dit 117.a.11
prædeſtinatio & præſcientia dei quomodo differunt 35.a.3.80 b.33
prædicatores campanis in plerisque aſſimilantur 4 a.15
prædicare euangelium omni creaturæ, id eſt , omni homini 140.b.31
prædicatores verbi dei excellentiùs afflantur quàm alij 149.a.33
præfatio miſſæ & ſacer hymnus ter ſanctus,quid ſi-gnificant 14.b.11
prælati vectigales ſeruitij in lotione pedum ſubdito-rum 75.a.45
prælati vitioſe viuentibus,tanquam beſtijs domina-ri debent 76.b.6
prima ſabbati ſanctior eſt quàm ſabbatum 106. a.7

prima ſabbati maiorem deſignat requiem quàm ſabbatum ibidem
primus dies paſcha refert ſpiritum timoris dei 118.a.50
primus gradus aſcendendi ad deum eſt humilitas 118.b.9
proceſſio dominicalis reſurrectionem Chriſti repræſentat 67.a.10
proceſſio cum crucibus & vexillis quid deſignat 107.a.41
proceſſio in die aſcenſionis domini quid deſignat 140.a.48
proceſſio dominicalis ante tertiam fit, reliquæ verò poſt 140.b.46
procedit aliter filius in diuinis, aliter ſpiritus ſanctus 148.a.45
proſapia eorum, ad quos ſermo dei factus eſt in linea Chriſti 37.a.31
pſalmos in miſſa inſtituit Cæleſtinus papa, è quibus ſumuntur introitus, gradualia, offertoria & communiones 20.a.7
pſalmus 112. Laudate pueri dominum, ad gentes baptizatos dicitur 112.b.13

Q

Quacunque die ingemuerit peccator ſaluus erit, quo modo intelligitur 52.b.41
quadrageſima dies dominicos in ieiunio non computat 48.b.7
quales inueniri debemus in ſecundo Chriſti aduentu 105.a.1. & 105.b 28
quarta ætas mundi ſub regibus & prophetis 48.a.4
quarta feria caput eccleſiæ Chriſtus venditus eſt, ideo luctuoſa eſt 69.a.32
quarta die ſol corpor. creatus eſt, ſol iuſtitiæ venditus 70.b.48
quatuor virtutes, ſecundum quatuor dimenſiones crucis 83.b.13
qui ſtat, videat ne cadat 174.b.5
qui ſe humiliat, exaltabitur 178.b.33
quinque vulnera Chriſti, quinque foramina petræ vineæ 18.a.23

R

Raab & Ruth, mulieres alienigenæ in linea Chriſti 36.b.12
ramuſculi, quibus lauantur altaria, ſignificant flagella quibus cæſus eſt dominus 79.a.2
raſura verticis cur nullo ornamento tegitur 24.a.36
raſura deſignat nos filios eſſe veri Heliſæi, decaluati propter nos in monte Caluariæ 24.b.5
raſura verticis cur corona vocatur ibidem
redemptio hominis diabolo erat abſcondita 140.a.15
relatiuis nominibus magis exprimitur diuinæ naturæ arcanum, quam ſubſtantialibus 161.a.33
relatiua non in omnibus conuertuntur ibidem
relatiuis nominibus maximè glorificatur deus ibidem
relatiuo in deo non ſunt accidentia nec ex tempore aduenerunt 163.a.49
reſponſoria debitè aptanda lectionibus 3.b.32
reſurrectio Chriſti cur per mulieres nunciari debuit 91.a.34
reſurrectio corporum cum immutatione & immortalitate 92.b.2
reus corporis & ſanguinis domini qui dicitur 16.b.19
rogationes Mamerti centum annis antiquiores ſunt letania Gregorij 134.b.17
rogo te, habe me excuſatum, humilitas in voce, ſuperbia in actione 172.a.55
romanæ ſedis epiſcopus propter excellentiam principis apoſtolorum dicitur apoſtolicus 7.b.15
romanorum pontificum diuerſa & multa additamenta in miſſa 20.a.1
romanæ eccleſiæ ſynceritas in fide 20.b.57
romana eccleſia excelſum fidei tribunal ibidem
romana eccleſia ſuper Petram ædificata, contra omnes hæreſes murus perſtat inexpugnabilis 22.a.57
romana eccleſia mille clypeos omnemque armaturam fortium habet 22.b.2
roma caput aſinæ, ſuper quam ſedit Chriſtus 26.b.6
romanus pontifex quando maximè fungitur vice Chriſti & S. Petri 30.b.20
romanæ eccleſiæ fides verè apoſtolica 36.a.2
romana ſpiritualiter babylon dicta eſt 64 b.14
romanæ eccleſiæ miranda diligentia in ordinatione diuinorum officiorum 110. b. 15. & 109. b.58

S

Sabbatum quatuor temporum cur ſex habet lectiones 29.b.56
ſabbatum ante palmas vacat propter eleemoſynas papæ 66.a.3
ſabbati ſancti præconia 88. a. 55. & 88. b.4
ſabbato ſancto cur lectionibus non præfigitur titulus 100.b.25
ſabbato ſancto redditur gaudium, canitur hymnus angelicus 101.b.6
ſabbato ſancto cur in miſſa ſolennia quædam deſunt ibidem
ſabbato ſancto redditur nobis alleluia 102.a.12
ſabbatum Iudæorum memoria creationis mundi prima ſabb

ma ſabbati reparationis eſt. 1c6.a.53
ſabbatiſmus iure in octauã trãslatus eſt 106.b.16.
ſabellins confuſor perſonarum in diuinis 165.b.26.
ſabelliani sur patripaſſiani ſunt dicti ibidem
ſacerdotales veſtes neque in vetere neque in nouo teſtamento carent ratione 5.b.2.
ſacerdos ſedens prope altare, Chriſti victoriam de tentatore ſignificat 30.a.57.
ſacerdotũ et miniſtrorũ Chriſti officiũ quale 52.b.52
ſacerdotes, qui propter decimas & oblationes præcipue miniſtrant, reprobi ſunt 55.a.46.
ſacerdotij veteris differendi, nouiq; inſtituendi ſignũ fuit myſticum, quod Ieſus abſcondit ſe & exiuit de templo 63.a.26
ſacerdotes ad deum legatione funguntur pro populo 73.b.23.
ſacerdos in altari perſonam vicemque Chriſti gerit 74.b.46
ſacerdos & Leuita prætereuntes vulneratum quid deſignant 177.a.6
ſacramenta maiora ſequũtur in miſſa poſt euangeliũ 32.a 6
ſacrifitium altaris ipſe Chriſtus, hoſtia vociferationis dicitur 32.b.5.
ſacrificium illud verum dei verbum, verum dei filium continet ibidem
ſacrifitium noui teſtamenti longe melius & ſanctius quàm veteris teſtamenti ibidem
ſacrificium per legem præfiguratum, per euangelium ad altare peruenit 13.b 30.
ſacrificium altaris non animalem ſed ſpiritualem in ſe vitam babet 36.b.53
ſacrificium noſtrum acceptum ſicut munera abel. ſacrificium abrahæ 38 a.40
ſacrificij noui ritum per primos apoſtolos accepit Romana eccleſia 39.b.55.
ſacrificiũ verũ in vltima cœna Chriſt⁹ tradit 73.b.13
ſacrificium miſſæ cur in die paraſceues non celebratur 76.b.13. & 80.a.39
ſacrificium veſpertinum & matutinum in die paſchæ 91. b. 34
ſamaritanus vulneratum à latronibus curans, Chriſtus eſt 176.b.33
ſanguis Chriſti quomodo clamat de terra 88.a.35.
ſapiẽtia dei patris fõs vitæ, lumẽ de lumine 63.b.10
ſapientia dei accidens quidem eſt homini, ſed in ſeipſa vere ſubſtantia eſt 163.a.8
ſapientia dei naturaliter eſt filius dei ibidem
ſapiẽtia deo patri coæterna, ſicut & amor 163.b.23
ſapientia ludens coram deo omni tempore, quali ludit ludo 164 a.25
ſandalia pontificis ſignificant dominicæ incarnationis calceamentum 6.b.28.
ſandaliarum corrigiæ ſignificant copulam carnis cum diuinitate in Chriſto ibidem
ſcœnopegia Iudæorũ. i. feſta tabernaculorũ 145.a 45
ſcœnopegiorum myſtica & vera celebratio 146.b.3
ſcientia multiplex in eccleſia Chriſti 157.a.57.
ſcriptura ſacra dicitur myſtice firmamentũ 98.b.18
ſcripturarum ſcientia eſt cauſa effectiua luctus pœnitentiarum 120.b.5.
ſcrutinia circa baptizandos 57.a.30.
ſcrutinia olim ſeptem ſiebant 57.b.14.
ſecunda dies tum creationis rerum, tum paſſionis domini minor eſt q̃ reliqui dies hebdomadæ 68.a 55
ſedere à dextris dei, quid eſt 139.b.5
ſedes apoſtolica temporibus Ruperti in eccleſia Lateranenſi 127.a.49.
ſeptuageſima non à 70. diebus ſed à 7. dominicis ita vocatur 43.a.51.
ſeptem ætates mundi 43.b.12
ſeptuaginta ſeptem generationes Luc.3. ab adam vſque ad Chriſtum 45.a 39
ſeptima ætas eccleſiæ in æterna beatitudine 50.b.16
ſeptem dominicæ, præcedentes dominicam paſſionis ſunt velut pompa funeris 62.a.48
ſeptẽ mulieres apprehẽdẽtes virũ vnũ, id eſt. ſeptẽ dona ſpiritus ſancti apprehẽdentia Chriſtũ 99.b.4.
ſeptem duntaxat vocũ diſcrimina in muſicis 117.b.5
ſeptem ſpiritus dei tanquam ſeptem gradus ad cognitionem dei ibidem
ſeptem officia penteçoſtes ſecundum ſeptem dona ſpiritusſancti 143.b.20. & 158.b.48
ſermo diuinus frumentum eſt, litera, palleo, ſpiritus, medulla 156.a.23.
ſibilius auræ tenuis quid eſt 154.a.23.
ſilẽtiũ miſſæ poſt offerẽdã myſterio nõ caret 13.b.42
ſordida veſtimenta Chriſti quid ſunt 85.b.1.
ſpinea corona noſtrorũ portatio eſt peccat. 84.a.39.
ſpiritusſanctus datur in confirmatione, tanquam tutor pupillis 72.a.31.
ſpiritusſanctus ante paſſionem Chriſti unſquam dictus eſt paracletus 73.a.34
ſpiritusſanctus datur nobis per Chriſtum, ſicut ignis per lapidem 77.b.5
ſpiritus dei ferebatur ſuper aquas 98.a.2.
ſpiritus ſancti præconia 101 a.5
ſpiritu pietatis beati ſunt mites 119.b.39
ſpiritus ſcientiæ facit hominem lugere & ſeipſum & alias peccatores 120.b.2.6
ſpirit⁹ fortitudinis dat eſuriẽ ſitiq; iuſticiæ 121 b.12
ſpiritus conſilij miſericordes facit 123.a.50
ſpiritus intellectus oculum purgat cordis, vt deum videat 124.b.4
ſpiritus ſapientiæ pacificos facit 126.a.38
ſpiritus ſanctus datur vt paracletus, quando datur in remiſſionem peccatorum 131.a.27
ſpiritus ſanctus eſt donum optimum atq; perfectũ, ſine quo & angeli & homines miſeri ſunt 132 a.39
ſpiritus ſanctus dupliciter donatur nobis ibidem
ſpiritus ſanctus de meo accipiet, cur non ait mea accipiet 133.a.42
ſpiritus ſanctus nobis neceſſarius multipliciter tanquam tutor hæreditatis noſtræ 142.a.30
ſpiritus ſanctus eſt benedictio, qua benedicuntur omnes gentes in ſemine abrahæ 143.a.44
ſpiritus ſanctus non eſt deus recens 143.b.30
ſpiritus ſancti potẽtia et gratia in eccleſia primitiua ibidem
ſpiritus ſancti diuitiarũ æternarũ cumul⁹ 147.b.4
ſpiritus ſanctus vere deus eſt, quia animæ humanæ capabilis eſt 148.b.5

ſpiritus

ſpiritus ſancti illapſus quomodo fit 149.a.47
ſpiritus ſanctus cur cum ſono repente aduenit in apoſtolos 150.b.17
ſpiritus ſanctus eſt ignis, quem Chriſtus venit mittere in terram ibidem
ſpiritus ſanctus amor eſt, ideo & ignis dicitur 151.a 33 & 163.b 19
ſpiritus ſanctus, cur in linguarum ſpecie apparuit apoſtolis 151.b.20
ſpiritus ſanctus eſt lingua & calamus ſcribæ velociter ſcribentis ibidem
ſpiritus ſanctus quanta dulcedine repleuit apoſtolos 153.a.46
ſpiritus ſanctus manet in hominibus duobus modis, vno per ſubſtantiam altero per fidem 154.a.10
ſpiritus ſanctus aliter in Chriſto, quàm in iuſtis alijs manet 154.a.47
ſpiritus ſanctus repleuit orbem terrarum 154 b.22
ſpirit⁹ ſanct⁹ quomodo ſciẽtiã habet in nobis 15c.a 7
ſpiritus ſanctus non datur extra eccleſiam catholicam 156.a.48
ſtatio in medio eccleſiæ in die paſchæ 109.b.1
ſtatio prima proceſsionis ad oratorium ſanctæ Mariæ 109:b.48
ſtatio Romæ ad S. Mariam in die paſchæ 110.a;8
ſtola collo circumpoſita, Chriſti obedientiam ſignificat 6.a.3
ſubdiacono cur nõ datur benedictio, ſicut diacono lecturo 10.b.11
ſubdiaconus cur librũ ante euangeliũ lectũ clauſum portat 12.a.36
ſubſtãtia dei ſimplex eſt, nõ formata, ſed fo. 163.a 18
ſuperliminare tẽpli in paſsione fractũ dicitur in euangelio Hebræorum 86 b.37
ſuſcitatio mortuorum duplex 59.b.23
ſymbolũ fidei alacriter à catholicis cantãdũ 12.a.14
ſynagoga per filiam archiſynagogi in euangelio deſignata 157.b.55
TEmpla et altaria recte ornãtur rebus precioſis 22.b.12
templi virtutes præſides dixerũt, Tranſeamus ex his ſedibus 63 a.34
tẽplũ Iudæorũ poſt paſsionẽ Chriſti deſtrui expediebat ibidem
templi, quod Chriſtus eſt, duo ſunt latera, dextrum diuinitas, ſiniſtrum humanitas 107.a.19
tẽtatio quadruplex, à qua ſuos liberat dñs 120.b.51
tentatio iuſti & proficientis 179.b.1
ternarij numeri excellẽtia præſertim apud Chriſtianos 103.b.4
terra tremet & quieſcet, id eſt, impij terrebuntur et nocere deſinent 112.a.7
terra fluens lacte et melle cœleſtis patria 124.a.4
terror in aduentu iudicis in die nouiſsimo 139.a.11
teſtimonia trinitatis in veteri teſtamẽto præcipuè in Geneſi 164.b.51
thamar de Iuda concipiens, eccleſia de gentibus eſt myſtice 130.a.7
tobias typus prudentiæ 181.a.27
tractus cãt⁹ triſtitiæ, Alleluia iubil⁹ lætitiæ 45.b.8
tractus lugentium, Graduale pœnitentium lamentum eſt 70.b.9
traditiones hominum præferrebant phariſæi traditionibus dei 55.a.27
tranſitus per mare rubrũ, figura baptiſmi 99.a.9
tranſitus patrũ ex limbo in paradyſum ibidem
tres pueri in fornace, martyrũ victorias præfigurauerunt 66.b.12
tres lectiões in nocturnis vigilijs tẽpore paſ. 113.a.52
triduũ Chriſti in ſepulchro, tribus temporibus mundi datum eſt 103.b.54
trinitatis cõmemoratio in principio Geneſeos 98.b.5
trinitatis opera perſonis appropriata quidem, ſed indiuiſa ſunt 100.b.41
trinitatis ſacramenta, tũ in vita, tum in morte Chriſti 103.b.15
trium perſonarum appropriata nomina pater, vita, filius, ſapientia, ſpiritus ſanctus, amor 151.a.49
trinitas vnus deus, & ſolus, ſolus quidem, ſed non ſolitarius 161.a.27
trinitas lõge ſupra dialectico. intellectũ eſt 163.b 42
trinitatis effigies in creatura rationali 165.b.54
trinitatis fides in antiquis patribus 167.b.25
tunica veſtis epiſcopi, non preſbyteri, rationem ſublimium ſignificat 6.b.8
tunica inconſutilis innuit, ne ſcriptura hæreſibus ſcindatur ibidem
VBi corpus, illuc congregantur aquilæ 138.a.33
Vela cur ante altaria dependent in quadrageſima 48 a.22
Velata facies Chriſti à Iudæis, ne videãt eã 84.a.46
velox curſus victoriæ Chriſti 103.b.53
venditi fuimus miſerabili venditione, redemi ti gratis à Chriſto 70 b.56
veris iucunditas poſt hyemis triſtitiam in paſchate 89 b.38
verni temporis prærogatina 98.b.37
veſperarum magna & multa myſteria 1 b.38
veſperæ et matutinæ habent octo partes, reliqua ſolum ſeptem 2.a.2
veſperæ & matutinæ ordine hymnorũ à cæteris diſferunt ibidem
vidit deus, quod eſſet bonũ: Hoc dictũ in operib. ſex dierũ vbiq; reperitur, excepto opere ſecundæ diei 168.a.57
vidua mortuum plangens filium, eccleſia eſt & ordo prælatorum 178.a.26
vigiliæ nocturnæ cur in tres nocturnos diſpertiũtur 2.b.40
virgine⁹ part⁹ Mariæ p cereolos deſignatur 42.b 27
vita animalis quinq; ſenſibus fungitur, ſed hæc in ſacrificio non eſt 16.b 32
vita diuina omnibus ſubtilior & ſimplicior eſt, ideo nullius capax 163.b.42
vita diuina rationabili creaturæ capabilis eſt ibid.
vnguentũ eſt ſpiritus ſanctus, caput Chriſtus, barba apoſtoli, veſtimentum eccleſia 6.a.34
vnguentum Mariæ Magdalenæ myſticum 14.a.46
vnicornes ſingularis ſupbiæ, dicũtur Iudæi 67.b 36
vrias, id eſt, lux mea dei, ſuperbum populum Iudeorum præſignauit 160.a.32
vtilitas ſumma eucharistiæ, quod per eam poſſumus in cœlum aſcendere 17.b.24

FINIS INDICIS.

AD VENERABILEM

ECCLESIAE RATISPONENSIS EPISCOPVM CVNONEM, EPISTOLA RVperti Abbatis, pro libro de diuinis Officiis.

PRimitias frugum terræ, quam dominus dedit *Deut.26.*
mihi, nunc offero ſecundum præceptum ſan-
ctæ ac myſticæ legis, dum præſens opuſculum,
quod de diuinis ſcripſeram officiis, diu expeti-
tũ mitto tibi, Cuno pater mi, hactenus Abbas
cœnobii Segebergenſis, nunc autem, adaucta
ſuper te domini gratia, pontifex eccleſiæ Ratiſ-
ponenſis. Primitiæ nanq; ſunt iſtæ cunctorum
operum, quæ mihi à domino proueniſſe gaui- *Primitiæ cũctorum operũ Ruperti ſunt hi XII. libri.*
ſus es, & libenter legiſti, nõ dubitans ea commendare, & teſtificari, quòd
veraciter ſint fruges terræ, quam dominus dedit, id eſt, veri ſenſus ſanctę
ſcripturæ, quam ſpiritus ſanctus condidit. Multa eorundem operũ tuo *2. Pet. 2.*
nomine attitulaui, nonnulla nomine domini Colonienſis Archiepiſco
pi Frederici. Hoc autem, quod primum erat, & alia pauca ſine ſplendo-
re cuiuſquam tituli dimiſeram, vt ipſe noſti. Itaq; primitias quidem fru-
gum obtuleram, & dimiſeram eas in conſpectu domini Dei, & adorato
Domino, epulabar in ſcripturis, iuxta quod ibidem protinus lex ſancta
dicit. ¶ Et adorato Domino Deo tuo, epulaberis in omnibꝰ bonis, quæ *Deut. 26.*
Dominus Deus tuus dederit tibi. Sed primitias iſtas ſub nullius obtule-
rã pręſentia ſacerdotis, cùm lex hoc modo fieri decreuerit. Tolles de cun *Ritus offerẽdi primitias.*
ctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergeſq; ad locũ, quẽ Do
minus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen eius, accedeſq; ad ſa-
cerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie corã
Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſim terram, pro qua iurauit patribus
noſtris, vt daret eam nobis: ſuſcipiẽſq; ſacerdos cartallum de manu eius, *Num. 94. Pſal. 77.*
ponet ante altare Domini Dei tui. Cur non ſecundum ritum hunc my
ſticũ ad ſacerdotem acceſſerim, dicam. Nondum alicui notus Põtifici,
& ſacerdos qui erat in diebus illis nõ curaret, neq; admitteret me ad pro
feſſionẽ huiuſmodi, neq; crederet ſaltem, quod mihi exiguo ſorte diui-
ſum fuiſſet quicquã de terra iſta intra tribus Iſraël, in funiculo diſtribu-
tiõis. Ego aũt ſciebã, quòd neq; Moyſes neq; ſacerdotes, ſed ſolus Ieſus *Ioſue 19.*
ſorte diuiſiſſet terram trans Iordanem tribus Iſraël, & proinde de ſacer-
dotum patrocinio non multum curans, tenebam cartallum, & primiti-
as frugum huiuſmodi congerebam, & ponebã ante altare domini Dei,
habebam enim intentionem hanc, & deſiderium hoc, vt placeret obla-
tio mea in cõſpectu Domini. ¶ Audiebam intereà tale quippiam, quod
me recordare faceret illius ex hiſtoria veteri, quòd cũ locutus fuiſſet Do- *Calumnioſa detra-*
minus ad Moyſen dicens, Loquere filiis Iſraël, vt tollant mihi primitias

ctio in auctorem. ab omni homine,qui offert vltroneus,accipietis eas, & illi certatim of-
Exod.25. ferrent,venerũt artifices & dixerũt Moyſi:Plus offert populus quàm ne-
Exod.35.36. ceſſarium eſt,oblata ſufficiunt & ſuperabundãt. Simile huic audiebam,
quia dicebatur aduerſum me:Iſte ſcribit quod neceſſarium non eſt.San-
cti ſcripſerunt,ſanctorum ſcripta ſufficiunt & ſuperabundant,non ſuffi
cimus legere quæ ſancti ſcripſerunt,nedum hæc quæ iſti ignoti ſine au-
thoritate de corde ſuo ſcribunt. Hæc & alia multò grauiora ſurda aure
præteriens,vt totus eram poſſeſſus ab ea,quæ me tacere non ſinebat, di-
lectione verbi Dei,& primitias iſtas & alia nonnulla in cartallo meo cõ-
geſsi, donec venires tu amicus & patronus fidelis, per quẽ ego innoteſ-
cerem ſacerdoti Domini eccleſiæ Agrippinenſi. ¶ Ecce autem tu ſacer-
Cunonis benignitas. dos gratuita vocatione domini, tu pontifex factus ex ſpontanea electio
ne cleri & populi,ad quem cum primitiis, imo & cum cunctis frugibus
huiuſmodi fiducialiter accedam & dicam:Profiteor hodie coram Domi
Deut.26. no Deo tuo, quòd ingreſſus ſim terrã,pro qua iurauit patribus noſtris,
vt daret eam nobis. Scio enim quòd profeſsionem iſtam libenter acci-
pias,vt dicam,quia Dominus Ieſus, qui populo ſuo traducto per aquas
Iordanis,ſorte diuiſit terram in funiculo diſtributionis,id eſt,qui credẽ-
Tit.3. tibus & iuſtificatis gratia ipſius per lauacrum regenerationis & renoua-
1.Cor.12. tionis Spiritus ſancti diuiſiones gratiarum diſtribuit,meam quoq; parui
tatem in eadem diſtributione cognouit ſecundum funiculũ hunc, quẽ
exprimens Euangeliſta: Tunc (inquit) aperuit illis ſenſum,vt intellige-
Luc.24. rent ſcripturas. ¶ Parũ dixi,quòd libenter accipias profeſsionem huiuſ-
modi,immo & hoc veraciter dicere poſſum,quia nimis,&plus q̃ vellem
inſiſtens,etiã me adiuraſti,vt non contentus dixiſſe tibi, ſcriberẽ quoq;,
Alibi fatetur ipſe auctor ex diuina reuelatione ſe in ſcripturis verſatũ eſſe. qualiter in hãc terræ optimæ partem ingreſſus ſim,cui adiuramento cur
obedire necdum auſus ſim, Deus ſcit,& tu mihi cõſcius,ex parte noſti.
Suſcipies ergo ô ſacerdos domini cartallũ de manu mea, & pones ante
altare domini,maiori cum auctoritate quàm hactenus feceris,& ego lo-
quar in conſpectu domini, quoties vel tu, vel aliquis exemplo tuo, ſcri-
pta noſtra relegere dignatus fuerit,tãquam fruges terræ,quam dominus
dedit,cui dominns benedixit. ¶ Sunt autem præſentium primitiarũ li-
Catalogus operum Ruperti. belli XII.& deinde cęterorũ,quæcunq; obtuli,numerum ſubſcribere cu
raui.Commentariolum in Iob librorum X.abbreuiatum ex abundantia
ſenſuum atq; dictorum B.Gregorii.Tractatus in Euangelium Iohannis
librorum XIIII. Opus de operibus ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis li
brorum XLII. Opus in apocalypſin Iohannis librorum XII.Opus in
XII.minores prophetas librorum XXX.Opuſculum de victoria verbi
**XIII.* Dei (quod penè tuum proprium eſt)librorum * XII. Et opus de gloria
& honore filii hominis ſecundum Euangeliũ Matthęi,in quod tu more
tuo me impuliſti. Et opus ex libris Regum, de glorioſo rege Dauid, in
quod me dominus meus Colonienſis Archipræſul vehemẽter impulit,
quorum in altero vſq; ad octauum,in altero vſq; ad vndecimum librũ
proceſsi

pro ceſsi, in quibus nũc teneor, quę cùm, vita comite, perfecero, dimittã & iſta per manum tuam in conſpectu domini, & adorato domino epulabor in omnibus bonis, quæ dederit mihi. Opuſculum quoq; in Canticis canticorum VII. libellis explicui, quod tu tanto libentius legiſti, quã to fidelius ac deuotius beatam virginem Mariam, dilecti filii Dei genitricem diligis, cuius honori idem opus totum dedicari ſtudui. *Cõpleuit autem poſtea in Matthæũ ſane libros XII in Dauid XV.* ¶ Hæc commemorans plurimùm congratulor tibi, quòd aliquem iam fructum perceperis magnæ dilectionis, qua verbum Dei te ſemper dilexiſſe & diligere optimè noui. *Commendatio Cunonis.* Hoc verbum flamma tua eſt, lux tua eſt, & hoc habens in corde & in ore tuo, lucerna tu es, quam Deus, qui accendit, non ſolũ abſconditam eſſe noluit, verumetiam maiore quàm eras in domo maius ſuper candelabrum, quàm ſteterat, poni ac lucere voluit. Nec dubito, quin omnis ſimplex oculus te videns, congaudeat propter lucem verbi, *Matth. 5.* quæ ex ore tuo radiat, credo tantò abundantius, quantò plures in domo ſunt, in qua lucem huiuſmodi miniſtrare debes. Ego præcipuè exultare debeo in lumine tuo. Nec verò ad horã exultare volo, aut debeo in hoc lumine tuo, ſed in exultationem ſempiternam tendo, quò & te tendere *Iohan. 5.* ſcio. In hoc eſt enim vera exultatio, non quia ditior, aut glorioſior factus es in hoc ſeculo, ſed quia diuitiarum præſentium & huius gloriæ cumu *Matth. 6.* lus atq; perfectio manet in cœlo, dum diuitiæ prę̃ſentes manum implẽt ad faciendã eleemoſynam, cupienti theſaurizare in cœlo. Et gloria pręſens, quoniam ſecundum Deum eſt, materia fit amplioris dilectionis, & gratiarum actionis, quia miſericordiam hãc ſocia roborat veritatis ſpes, iuxta illud: Miſericordia & veritas pręcedent faciem tuam Domine. Miſericordia te hic exaltauit. Veritas illic te beatum faciet, ſcientem nunc, & perfectius ſciturum tunc ſanctorum iubilationem, de quibus ita dictũ eſt: Domine in lumine vultus tui ambulabũt, *Pſalm. 88.* & in nomine tuo exultabũt tota die, & in iuſtitia tua exaltabũtur. *Ibidem.*

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFIciis per anni circulum, Prologus.

EA quæ per anni circulum, ordine conſtituto in diuinis aguntur officiis, & attentum auditorem, & eruditum, vt benè exponantur, expetunt venerabilium ſcripturarum didaſcalum atque ſymmyſten. Altiſsimarum namque ſigna ſunt rerum, & maxima quæque continent
Ephe. cœleſtium ſacramenta ſecretorum : quorum ad maieſtatem contemplandam, non niſi eruditus & religioſus quiſpiam aſpirare idoneus eſt. ¶ Siquidem ab his viris ordinata hæc, atque in obſequium Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt caput Eccleſiæ, inſtituta ſunt: qui ſacramenta incarnationis, natiuitatis, paſsionis, reſurrectionis, & aſcenſionis eius, & ſublimiter intellexerunt, & prædicare voce, literis atq; huiuſmodi ſignis
Gene.9. fideliter & ſapienter curauerunt. Videlicet imitati ſunt hoc pacto benedictos filios Noë, Sem & Iaphet, qui nuditatem patris ridēte maledicto Cham, aſſumpto pallio poſt dorſum ſuum, reuerenti diligentia contexerunt. ¶ Nam quid aliud Noë de vinea ſua, quam plantauit, ipſe inebriatus dormienſque & in tabernaculo ſuo nudatus, niſi dominum Ieſum Chriſtum præfigurauit, qui à vinea ſua, quam de Aegypto tranſtulit & plantauit, inebriatus aceto pœnarum, ſopitus ſomno mortis, id eſt, habitu inuentus vt homo, palàm quòd paſsibilis mortaliſq; eſſet, ap-
Pſalm.79. Iohan.19. paruit? ¶ Sed exeat & foris nunciet, eumq; infirmitatis arguat Cham, quod interpretatur calidus, ſcilicet omnis hæreticus calens ad rixam, cō-
Philip.2. tentioſus & impatiens. Nam inclytus Sem, & dilatatus Iaphet, videlicet Catholici atque apoſtolici patres, honeſto ſacramentorum pallio, propter nos aſſumptam ornant & venerātur infirmitatem, & hoc poſt dorſum ſuum, quia ſanè infirma illa tranſierunt, nec ea præſentes ipſi viderunt. ¶ Hæc verò ſacramenta celebrare, & cauſas eorum non intelligere, quaſi lingua loqui eſt, & interpretationem neſcire. Qui autem lingua loquitur, inquit Apoſtolus, oret vt interpretetur. Hoc inter ſpiritualia chariſmatum dona, quibus eccleſiam ſuam Spiritus ſanctus exornat,
1.Corint.14. magis æmulari nos hortatur, vt prophetemus, id eſt, vt ea, quæ ſpiritu oramus aut pſallimus, mentis quoq; intelligentia capiamus. ¶ Sed non omninò, quemadmodum ſi orem lingua, ſpiritus quidem meus orat, mens autem ſine fructu eſt, ita de his quoque ſentiendum eſt. Nam qui myſteria vel ſigna eccleſiæ fideliter & piè frequentant, quamuis cauſas eorum

eorũ ſcire non potuerint,non tamen ſine fructu ſunt. Ideo quippe hæc inſtituta ſunt,vt miro modo ſecreta Dei,quæ à paucis poſſunt intelligi, penè ab omnibus poſsint agi.Nunquid quia in operando ſoli vident oculi, cætera membra, quæ non vident & tamen operantur, ſine fructu ſunt? Sed vnumquodq; membrum ſuam dignitatem habet.Præminent autem oculi,qui cætera ducunt & dirigunt.¶Igitur ſacramẽtorum omnium opificem inuoco Spiritum ſanctum, vt qua per ſanctos Patres hæc ordinauit,eadem mihi ſecundum ſenſum & authoritatem ſcripturarum,aperire dignetur gratia.¶Viſum eſt autem hoc opuſculum ſic ordinari,vt primum ea,quæ penè quotidiana ſunt,deinde quæ certis temporibus & cauſis variantur, digeram ipſo adiuuante Chriſto, cuius pio ſanguine vniuerſa terra purpurata eſt,cuius victoriis cœlum floret, cuius myſteriis tempora inſignita ſunt,cuius memoria dies & horæ ornatę ſunt.¶Illud à bonis omnibus huiuſce ſtudii meritum vel dignitas impetrare debebit, vt quàmuis vetus cum ſuauitate vinum bibere aſſueti ſint,noſtra tamen muſta deſpuenda non iudicent. Neq; enim authoritati veterum quicquam detrahimus,Ammalarii ſcilicet & aliorũ, ſi qui fortè ſcripſerunt de huiuſmodi,ſed licuit, ſemperq́; licebit cuique dicere ſalua fide,quod ſenſerit.Primùm quidem quotidianum noſtræ ſeruitutis penſum,videlicet ſeptem diei horæ,quas Canonicas, id eſt,regulares dicimus,vnde cauſas inſtitutionis acceperint,iam dicendum eſt.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER PRIMVS.

De horis Canonicis. Cap. I.

SEpté Canonicas horas diei
non licet à quoquam, qui in
conſpectu Dei vacuus & in-
gratus apparere nolit, negli
genter præteriri. Hæ ſiqui-
dé creatori noſtro deferunt
laudes, & pro certis ac magnis ei⁹ beneficiis
quaſi vectigales ſunt gratiarum actiones. Sol
Iohan. 12. namq; verus & dies æternus Chriſtus, duode
cim habens horas ſpirituales, & ſempiternè
ſecum ſtantes, has ſeptem horas temporali-
ter currentes, clariſsimis miſericordiæ ſuæ
radijs illuſtrauit atque dedicauit. Singula-
rum rationes de theſauro ſcripturarum pro-
feremus.

De Prima. Cap. II.

PRima hora creatori noſtro laudes refer-
Matth. 27. re debemus, ante omnem curam corpo-
ris, qua ſcilicet hora Dominus noſter iã
cõſputus & illuſus, atq; alapis cæſus, & adhuc
Iohan. 21. obprobriis ſaturandus, Pilato propter nos li
gatus aſtitit: itemq́; rediuiuus ſtãs in littore,
cùm in captura piſcium, à quibus retia rupta
non ſunt, ſignificaſſet eccleſiam, qualis futu-
ra eſt in reſurrectione mortuorum, mellitũ
cum ſeptem diſcipulis celebrauit cõuiuium.
Matth. 6. Quia ergo primùm quærendum eſt regnum
Exod. 13. 23. Dei, & cætera adiicientur nobis, & in lege iu-
bet Dñs omne ſibi primitiuum offerri, pri-
mam offeramus horam diei noſtro redemp-
tori, & quæramus regnum eius, qui paſſus eſt
Rom. 4. propter delicta noſtra, & reſurrexit propter
iuſtificationem noſtram.

De Tertia. Cap. III.

HOra tertia duplici ratione ſplendet in-
Matth. 27. ſignis. Nanq; hac hora Dominus Ieſus
Marc. 15. ſpinis coronatus, & linguis Iudæo-
Pſal. 56. rum crucifixus eſt. Iuxta illud: Filij homi-
Pſal. 93. num, dentes eorum arma & ſagittæ, & lin-
gua eorum gladius acutus: videlicet quia Pi-
lato iudicante illum dimitti, firmauerunt ſi-
Iohan. 19. 7. bi ſermonem nequam, pertinaciter claman-
do, crucifige, crucifige. Et Spiritus ſanct⁹, qui
in remiſsionem peccatorum non fuerat da-
tus, antequàm Ieſus eſſet glorificatus, ſuper
naſcentem eccleſiam in igneis linguis effu-
ſus eſt, & eſt impletum diſcipulis promiſſum
Actor. 1. domini dicentis: Vos aũt baptizabimini Spi-
ritu ſancto non poſt multos hos dies.

De Sexta. Cap. IIII.

HOra ſexta Chriſtus Dominus propter
nos in cruce exaltatus eſt, vt ad ſe om-
nia traheret, & extincto modico lumi-
ne Iudæorũ, de quo ipſa lux vera dixerat: Ad- Iohan. 12.
huc modicum lumen in vobis eſt, currite dũ Ibidem
lumen vitæ habetis, vt nõ tenebræ vos com-
prehendãt. Corporalibus quoq; ſuper terrã
irruentibus tenebris, lumen verum tranſiuit
ad illuminationem gentium.

De Nona. Cap. V.

NOna quoq; hora, iure in laudẽ Dei cla Matth. 27.
mamus, quãdo clamãs Dominus Ieſus Luc. 23.
voce magna emiſit ſpiritũ, latrone ad- Marc. 15.
miſſo in paradiſum, & venia quamuis ſerò, ve
raciter pœnitentibus & confitentibus dedi-
cata, & reſciſſo velo legis & prophetarũ, cœ-
pimus reuelata facie contemplari gloriã Do- Ioh. 19.
mini. Tunc etiam latere eius perforato fór- 2. Cor. 3.
mandæ eccleſiæ profluxerunt * elemẽta, ſan- *alias ſacr.
guis, quo redimimur, aqua, qua abluimur.

De Matutina & Veſpertina Synaxi. Cap. VI.

VEſpertinæ atq; Matutinæ laudis ſacri-
ficium, magnis eſt nobis ſacramentis
dedicatum. Omitto quod in vmbra ve
teris inſtrumẽti, mane & veſpere iugiter of-
ferebatur holocauſtum, de quo dicit lex: Sa- Exod. 29.
crificium eſt domino in odorem ſuauitatis
oblatione perpetua in generationes veſtras.
Ad Euangelicam enim propero gratiam. In-
de harum ſplendida clareſcit horarum dig-
nitas. Veſpere dominus panem & vinum aſ- Matth. 26.
ſumens, & veritaté ſui corporis & ſanguinis Luc. 22.
repræſentans, ſuis portatus in manibus, teſta Heb. 9.
mẽtum ſcribit ſuis hæredibus: humilitatem Ioh. 13.
ſcilicet & charitatem, lauando pedes diſcipu Matth. 27.
lorum, maximè commendans, iterumq; recũ
bens, longi ſolennitate ſermonis, amicis & fi Luc. 24.
liolis iam moriturus vltimũ vale dixit. Item
in veſpera ſepelitur, in veſpera nihilò mi-
nus apparens viuus in habitu peregrini, cog-
noſcitur in fractione panis, & hoſpitalia di-
ſcipulorum corda iniecto ſuę charitatis igne Matth. 26.
ſuccendit. In matutino Petrum, qui ter nega
uerat, galli cantus redarguit. Dominus reſpi-
cit, & negator pœnitens ad lachrymas confu
git. Item diluculo ſanctis mulieribus reſurre
ctione domini à dealbatis angelis annuncia- Marc. 14.
ta, triſtitia fideliũ iam incipit conuerti in gau Luc. 22.
dium. Quæritur viuens cũ mortuis, & viuũ ſe
oſtẽ-

oſtendit, tāgi quoq; dignatur & adorari. No-
Matth. ultim. Marc. ult. tandum, quod cùm cæterarum ſeptenæ ſint
Luc ultim. partes horarum, id eſt, verſus, Deus in adin-
Iohan. 10. toriū meum intende, cū Gloria Patri, Hym-
nus, Pſalmi, Lectio, Reſpōſorium vel verſus,
ſupplicatio Letaniæ, & oratio cōpletiua. His
horis octauum additur canticum de Euange
lio, quia ſcilicet canuntur pro octaua: ſpectāt
enim in beatitudinē reſurrectionis, qua ma-
ximè inſignitæ ſunt, iuxta ſenſum illius Euā
gelici capituli, Veſpere ſabbati, quæ luceſcit
in prima ſabbati,

De Completorio. Cap. VII.

HOra completorij nobis illud comme-
Matth. 28. morat de paſſiōe domini, quod iam e-
Matth. 14. greſſo Iuda, pauere cœpit & tædere, ſā
ctuſq; in Agonia, prolixius orauit, & ſangui-
Luc. 22. neas guttas proſtrato corpore ſudauit, torcu
Eſa. 63. lar tunc ſolus calcans, & in futuro ſanguinē
martyrum pro poſſe ſundēdum præſignans:
itemq; illud de reſurrectione eius, quòd pri
Ephe. 2. us quàm fecerat pacem inter deum & homi-
nes, legatus fidelis rediens euangelizauit no
Iohan. 20. bis, ſtans in medio diſcipulorum ſuorum, &
dicens eis: Pax vobis.

De Vigilijs nocturnis.
Cap. VIII.

VIgilias nocturnas, de quibus & Prophe
ta, media, inquit, nocte ſurgebā ad cō-
Pſal. 118. fitendum tibi. Item euangelicæ nobis
gratiæ claritas magnificētius inſtituit. Nam
dominus noſter media nocte de virgine na-
Luc. 2. tus, itidem, vt Samſon quondam obſeſſus ab
Iudic. 16. Allophylis, media nocte; confractis portis
inferi, ſurrexit à mortuis. Media nihilomi-
nus nocte venturus aſſeritur in ſimilitudinē
Matth. ulti. Aegyptij temporis, quando paſcha cele-
Matth 25. bratum eſt, & exterminator venit, & domi-
Exod. 12. nus ſuper tabernacula tranſiit, & in typum
Apoc. 7. noſtrarum frontiū ſanguine agni poſtes con
ſecrati ſunt. Vnde reor (inquit beatus Hie-
ronymus) traditionem apoſtolicam perman
ſiſſe, vt die vigiliarum paſchæ ante noctis me
dium dimittere non liceat populos expectā-
tes aduentum chriſti, & poſtquàm aduenerit
illud tempus, ſecuritate præſumpta feſtum
cunctos agere diem.

Cur veſperę vel matutini, ordine à cæte-
ris differunt horis. Cap. IX.

CVm autem, exceptis nocturnis vigilijs,
hæ ſeptem ſint horæ diei, Matutini, Pri
ma, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera, Com-
pletorium: Matutini & veſperæ à cæteris ho
ris & numero pſalmorum & ordine hymno-
rum, non immeritò differunt. ¶ Nam ex ve-
teri quoque teſtamento, antiquam (vt di-
ctum eſt) authoritatem trahunt. Nec enim
nihil momenti habere debuit in his antiqui-
tas illa matutini & veſpertini ſacrificij, & vt
ſupra repetam, immolatio paſchalis agni, Exod. 12.
quæ fiebat in veſpera, & illud quod fiebat
in vigilia matutina, quia reſpexit dominus
ſupra caſtra Aegyptiorum, & interfecit exer-
citum eorum, & ſubuertit rotas curruum, ſe Deuter. 16.
rebāturq; in profundum. Itemq; illud quod
in mundi creatiōe, alijs horis tacitis comme- Exod. 14.
morantur veſpere & mane, in ſenaria diuino
rum operum diſtinctione. ¶ Iure ergo hym-
num, qui eſt Euangelicæ lętitiæ, exemplo do
mini, qui hymno dicto exiuit in montem Matth. 26.
oliuarum, his duntaxat horis pſalmi vetuſtæ
authoritatis antecedūt, & quia ex Euāgelio Marc. 14.
maxima ſacramenta commemorāt, & ob hoc
Euangelicis decorati ſunt canticis, hymnos
eiſdem pene coniunctos habent. Completo
rium quoq;, quia apud quoſdam canticū de
Euangelio habet, cum eodem cantico poſt
pſalmos hymnum habet contiguum. Nec mi Pſalm. 19.
rum, cùm in pſalmorum quoq; titulis, nunc Pſal. 65.
pſalmus cantici, nunc canticum pſalmi inue-
nias, & ipſa commutatio ratione non careat.
¶ Omnium in commune horarum dignitatē
reuerendam & hoc indicat, quòd earum ini-
tium, & finem pariter referimus ad Deum.
Nam initio deum in adiutorium inuocamus,
in fine Deo gratias referimus.

De Ordine horarum in feſtiui-
tatibus. Cap. X.

QVoties de tempore gratiæ, materiam
laudis ſumptam habemus, verbi gra-
tia, diebus dominicis & ſanctorum na
talitijs, genua in ipſis horis non flectimus, Galat. 4.
ſtando proferentes libertatem, & gratiā, quę Ephes. 2.
colli noſtri, qui eramus curui, iugum ferreū Hierem. 28.
confreg t, vt incederemus recti. ¶ Tunc & vi Eſai. 45.
gilias in tribus diſpartimur nocturnis, vt nō
ſolum verbo ſed etiā facto tres vigilias præ-
dicemus, de quibus ait dominus: Beati ſerui
illi, quos cū venerit dominus, inuenerit vigi
lātes: & ſi venerit in ſecūda vigilia, & ſi in ter Luc. 12.
tia vigilia, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui il-
li. ¶ Tunc legendi atq; canēdi officia, quæ ad
ædificandam eccleſiam inſtituta ſunt, nume-
roſius concrepant, vt nos præparemus ad a-
periendum domino, quacunq; hora pulſaue Apoc. 3.
rit, ad modum duarū veteris teſtamenti tuba Numer. 10.
rū, quæ ad mouendū caſtra crebrius atq; cō-
ciſius clangere iuſſæ ſunt. Ipſa autē lectionū
pluralitas non eadem in omni ordine eſt. Nā
clerici nouem, monachi duodecim legunt.
Illis nouenaius eſt tetragonus, id eſt, æquis
vndiq; quadrus lateribus, hoc innuit, quòd
verbum & opus prædicatorum æqualia ſem-
per eſſe debent, his verò duodenarius inæ-
quali-

qualibus cõſtans lateribus. Nam ter quatuor
Gen. 32. vel quater tria, duodecim faciũt. Hoc inſinuat, vt in vno magis extendantur, & exẽplo Iacob, cũ domino luctantes claudicent, ſcilicet minus operantes, vt amplius meditari queãt hi, qui fidẽ trinitatis mundo quadrifido prædicant. Nã in vtroq; ordine pluralitas lectionum, pluralitatem ſignificat prędicatorũ, qui ex tempore gratiæ plures in mundum miſsi ſunt. ¶ Sic enim profunda nocte gallus rariores atq; productiores cantus edere ſolet, vicina verò die crebriores atq; citatiores: ſic ante incarnationem dominicam pauci & rari, poſt verò multi & crebri pręcones vitę miſsi ſunt. Paucitatem anteriorũ, in tribus priuatarũ noctium lectióibus, multitudinem poſteriorũ, in natalibus Domini vel ſanctorum noui teſtamenti ſignificamus. ¶ Adeo autẽ cauſa hęc vim ratióis obtinuit, vt Romanus ordo (qui diuinarum rerũ cauſas ſecundũ apoſtolicam fidem laudabiliter executus eſt) in ipſa nocte paſchali nó plus, quàm tres lectiones habere decreuerit. Illa nanque nocte prædicatores ſancti, ſcilicet Apoſtoli, & numero pauci, & metu Iudæorum muti, & de morte Domini mœſti, videri fugiebant, audiri metuebãt. Nã in ipſo crepuſculo, referẽtibus ſanctis mulieribus, ꝙ reſurrexiſſet Dñs, & quòd viſus eſ-
Luc. 24. ſet ab eis, nó crediderũt, & viſa ſunt corã eis quaſi deliramenta verba hæc. Nec ſolum illa nocte, ſed exinde quoq; vſq; Pẽtecoſten, cauſam eandem in paucitate lectionũ cõſiderat: quãdo prędicatores ſancti & numero plures, & feruore ſancti Spiritus facũdi ſunt. ¶ Non tamẽ minus rationi appropinquãt, qui maieſtatẽ ſolennitatis attẽdentes, integrũ & ſolennem lectionum obſeruãt numerum: quia &
Matth. 28. ſi Apoſtoli muti fuerũt, angelorũ alloquia, &
Ioh. 20. 21. ipſiꝰ Domini frequẽs viſitatio, valde celebris & ſequenda prædicatio eſt.

Cur lectiones oratione præuenimus. Cap. X I.

Prædictas lectiones ideo oratione præuenimus, quia rogare debemus domi-
Matth. 9. num meſsis, vt mittat operarios in meſ-
2. Mach. 1. ſem, & vt aperiat cor noſtrum in lege ſua &
Matth. 13. in præceptis ſuis, ne ſemen verbi Dei, quod
Luc. 8. audituri ſimus, aut volucres comedant, aut ſpinæ ſuffocẽt, aut duritia petræ fruſtrata radice ſupplantet.

De Iube domine. Cap. X I I.

Lecturus verò, benedictionẽ petens, hoc ſignificat, quòd nemo niſi miſſus aut permiſſus, officium prædicandi vſurpare debeat. Quomodo enim prædicabunt, in-
Rom. 10. quit Apoſtolus, niſi mittantur?

De Tu autem domine. Cap. X I I I.

Qvodque in fine dicit: Tu autem domine miſerere noſtri, hoc innuit, ne ip- Matth. 10.
ſum quidem bonum officium prædicandi ſine alicuius vel leuis culpæ puluere poſſe peragi. Nã (vt ait beatus Auguſtinus) verbum prædicationis ſecurius auditur quàm dicitur. ¶ Prædicator quippe cùm benedicere ſe ſentit, difficile nimis eſt, vt non quantulumcunq; ſpiritu elationis tangatur. Et quia quaſi per terram ambulat, & pedes eius aliquo puluere ſordidantur, idcirco miſericordia Dei indiget, vt in hac parte lauetur, etiãſi mundus ſit totus.

De Deo gratias. Cap. X I I I I.

Qvòd vero Deo gratias ſuccinit chorꝰ, nó ad vltimam precem lectoris, ſed ad totam lectionem reſpicit. Gratias nanque agimus Deo, quòd doctrinæ ſuæ panem nobis frangere dignatur, ne fame audiendi Eſai. 58.
verbum Dei pereamus. Nam & ad lectiones, Luc. 15.
quarum in fine, tu autem Domine, non dici- Deut. 8.
tur, ſcilicet ad capitula horarum regularium, Matth. 4.
quia verbum Dei eſt, in quo viuit omnis homo, Deo gratias ſucclamamus.

De Reſponſorijs. Cap. X V.

Reſponſoria, quæ poſt lectiones canimus, nobis innuũt, ſanctis monitis Dei Matth. 11.
factis nos reſpõdere debere, ne ſimus ſimiles pueris ſedentibus in foro, ludẽtibus ac dicentibus: Cantauimus vobis, & non ſaltaſtis, lamentauimus vobis, & non ploraſtis. ¶ Dicuntur enim à reſpondendo. Triſtia nanque triſtibus, & læta lætis debemus ſuccinere lectionibus. Siquidem neq; moris eſt, neque decoris, vt cùm lector triſtia dixerit, verbi gratia, quæ ſunt pœnitentiæ, ſiue lamentum aliquod dominicæ paſsionis, chõrus in reſponſorio ſaltet de gaudio regni, & gloria reſurrectionis. Sed dum lector, velut Iohannes non manducans neq; bibẽs, prædicat pœnitentiam, nos itidem in reſponſorio ploramus: dum ille, velut filius hominis manducans & bibens, cãtat nobis de gaudio regni, ſuccinentes eidem, aptè ſaltamus. Quodq; vno præcinente, tam in his, quàm in cæteris eiuſmodi, chorus concorditer ſequitur, illud aſtruit, quod Apoſtolus obſecrat, vt id- 1. Corin. 1.
ipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata.

De Campanis. Cap. X V I.

Sonora eſſe inſtrumenta in Eccleſia, quibus ad laudem Dei populus excitetur, diuinæ authoritatis & antiquæ conſuetudinis eſt. Nã olim tubæ, aut cãpanæ, diuerſa quidem ſpecie, ſed eadem habentur ratione. Legimus in Leuitico tubas ex iuſſu Do Leuit. 23. 25.
mini factas, quarum vſus eſſet in Iubilæo,

tantæ

Num. 10. tantæ virtutis,vt ad crepitum earũ corrueret
Ioſue 9. Hiericho.Et Paralipomenon inter cantores,
1. Para. 15. nablis arcana cantantes, & inter Leuitas pro
octaua canentes,cõcinente & ſubſiliente Da
uid,ſeptem tubarum clangorem perſonante
corã arca fœderis Domini. ¶ At nunc ad con
Pſal. 91. fitendũ domino,& ad annũciandũ mane mi-
ſericordiam eius,& veritatem eius per noctẽ
& ænea ſigna perſonant, & ad omnem horã
diuini officij,tanquam in exordio præclaræ
orationis,has partes tenent,vt attentos doci
leſq́; ac beneuolos diuinæ laudis auditores
efficiat. ¶ Hæc igitur eccleſiæ ſigna,atq; illæ
legales tubæ,vnum atq; idem ſignificant, ſci
licet ſanctos Eccleſiæ prædicatores, qui ad
Sion montẽ & ciuitatem ſanctam,cœleſtem
Hieruſalem, & multorum milium angelorũ
frequentiã,& ad futurum Dei iudicium po-
pulum inuitãt & præparant, magnitudinem
rei magnitudine dicendi,qua poſſunt,expri-
mere contendũt:vt repoſitas intrinſecus au-
res cordis percellete, ſenſumq́; ſurdi audito
ris ad audiendum flectere & vincere conten-
dant. ¶ Quamuis ad potiora feſtinet oratio,
prætereundum non eſt, quomodo prædica-
tor perſectus,huiuſce ſigni quadam ſimilitu
dine formetur. Duritiam metalli, fortitudi-
ne mentis,plectrumq́; ferreũ,quo ſonus eli-
ditur,conſtantia ſermonis imitetur. Ecce de
Ezech. 3. di,ait dominus,faciem tuam valentiorem fa-
ciebus eorum,& frõtem tuam duriorẽ fron-
tibus eorum,& vt adamantem & ſilicem fa-
ciem tuam. ¶ Fugiens quoq; terrenã habita-
Philip. 3. tionem,& dicens: noſtra autem conuerſatio
Pſal. 60. in cœlis eſt, ſurſum cor ſuſpendat, pendẽſq́;
Ezech. 3. de turri fortitudinis, quæ ſtat contra faciem
inimici,ſpeculatorem ſe meminerit poſitum
eſſe domui Iſraël. Geſtet autem lignũ crucis
in capite, id eſt,in principali ſuo, quod eſt
mens,ſunemq́; exinde colligatum,id eſt,vin
culum charitatis, vſque ad infirmos fratres,
quaſi vſq; ad terram porrigat,quo commoni
tus,perſonare,& os ſuum dilatare nunquàm
2. Corin. 5. deſiſtat,dicens: Charitas enim Chriſti vrget
nos. Ita cuſtos ſuper muros Hieruſalem con
ſtitutus,nõ taceat,ſed quodcunq; viderit vel
Eſai. 62. audierit,annunciet,iuxta illud:Qui reminiſ-
cimini Domini,ne taceatis, & ne detis ſilẽtiũ
2. Tim. 4. ei,& tota die & tota nocte, inſtans oportu-
nè,importunè,his qui dormiunt in lectis e-
Amos 6. burneis,& laſciuiunt in ſtratis ſuis, nõ taceat
laudare nomẽ dñi,ne vſq; ad matutinum, id
eſt,vſq; ad tremendum Dei iudiciũ malè pa
cato conſepulti ſomno pereant. ¶ Ad poſtre-
mum illud notãdum, quòd quemadmodum
ex tempore gratiæ plures prædicatores miſ-
ſi,crebrius theologicis cõcrepant ſymbolis,
habentes donationes ſecũdum gratiam,quæ
data eſt eis,differentes:ita ſigna prędicta quã
titate & ſono differentia, quoties aliqua do
nationis euangelicæ feſtiua commemoratio
fit,tumultuoſius tinniunt,& pertonant cre-
brius,& productius reboant, vt dormientes
in nocte & ebrios (qui enim dormiũt, nocte Rom. 13.
dormiunt,& qui enim ebrii ſunt,nocte ebrii 1. Theſſ. 5.
ſunt)ad laudem Dei quaſi violenter excitẽt,
& ſi non euincunt ſic, vt eos exurgere cogãt
ad orandum,ne intrent in tentationem,ſaltẽ
ſecurè dormire non permittant. ¶ Trinum
itaq; ſolẽnis diei claſsicum, id eſt, matutinũ,
veſpertinum,& quod ad miſſæ pulſatur ini-
tium,ſic imitetur Euãgelicus prædicatorum
chorus,vt ſemper prædicet lamẽtationes prę
ſentis vitæ,carmen futuræ,vę gehennæ.

De miniſterio altaris. Cap. XVII.

IAm nunc ad theſaurum ſummi ſacramen-
ti, ſcilicet ad miſſæ ſacretarium accedere,
quotidiani curſus ordo ſitus expoſcit. Quòd
ſi mihi peruiũ fecerit theſaurari⁹ ſalutis atq;
ordinator charitatis, ſi aperuerit clauis Da-
uid qui aperit,& nemo claudit,claudit & ne- Apocal. 3.
mo aperit,gratulari & cantare licebit animæ Can. 2.
meæ,quòd eam rex in cellam vinariam intro
duxerit. ¶ Hoc enim ſacrariũ propitiationis Exod. 25.
eſt:hoc illud propitiatorium, in quod verſis
vultibus duo Cherubin,id eſt,duo teſtamen
ta mutuò ſe aſpiciunt. Nam quod in veteri Heb. 9. 10.
teſtamento promiſſum,præſignatum & à lõ-
gè ſalutatum,in nouo aũt datum, reuelatum
& palàm eſt factum,hîc præſentaliter exhi-
betur, non in vmbra ſed in veritate, non in
figura ſed in re. ¶ Hic illud agitur, in quo no
ſter Dauid inſanire videbatur regi Achis,quã 1. Reg. 21.
do tympanizabat pendens in cruce,& impin
gebat ad oſtia ciuitatis,id eſt,ad cõcluſa cor-
da non credentia ſibi: quando ferebatur in Matt. 26.
manibus ſuis tenens,panem & vinum, & di- Luc. 22.
cẽs,hoc eſt corpus meũ,hic eſt ſanguis meus
nouum teſtamentũ: quando defluebant ſa-
liuæ in barba,id eſt,videbatur loqui infanti-
lia dicens, niſi manducaueritis carnem meã
& biberitis meum ſanguinem, non habebi-
tis vitam in vobis. ¶ Fugit quippe ab illo po-
pulo ſuo,quem nunc vocat Achis,id eſt,quo
modo eſt? eò quòd dixerit, Quomodo po- 1. Reg. 21.
teſt hic nobis carnem ſuam dare ad mandu- Iohan. 6.
candum? Vocabat autem eum priùs Abime- 1. Para. 18.
lech,id eſt,patris mei regnum,& accepto reg
no ſuper verum Iudam,verumq́; Iſraël,nunc
myſticum ſenſum Paralipomenon, indutus
ſtola byſſina,veſtitus Ephod lineo, præcen- 1. Para. 15.
tor inclytus,choros ducit ſacrificans, & ſub-
ſilit coram arca fœderis domini. O regem,ô
ſacrorum principem. Quid ſibi vult tantum,

tam

tam clari capitis tripudiũ,dũ tendit arcæ Dei
Pſal.77. tabernaculũ,& indutus Ephod offert holo-
Matth.22. cauſtũ,& in nomine Domini benedicit popu
lũ:ad quẽ cùm eſſet de tribu Iuda,nõ pertine
bat ſacerdotiũ?Sed repulit Dominus taberna
culũ Sylo,& occiſis ſacerdotibus Sylo,elegit
tribũ Iuda,elegit Dauid ſeruũ ſuũ.Ecce præ-
geſtit rex de tribu Iuda confidenter agere in
his, quæ deberi ſciebat filio ſuo dño ſuo , in
quem hæc dicebat: Iurauit Dominus & non
Pſal.109. pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternũ ſe-
1.Para.15. cundum ordinem Melchizedech.Ecce impe
rat ſacerdotibus, mandat Leuitis , vt ſancti-
ficentur,cantores conſtituit , eligit qui can-
tent arcana,qui canant pro octaua, qui clan-
gant tubis,qui perſonent buccinis, qui con-
crepẽt lyris,cymbalis,nablis,organis. In his
Pſal. 67. omnibus ad filium reſpicit.Aſcendens enim
Ephe.4. in altum captiuam duxit captiuitatem,dedit
dona hominibus. ¶Sciendum nãq; , arcã do
mini(quæ interdum pro quouis rectore ec-
cleſiæ accipi conſueuit)multò magis conue-
niẽter deſignare humanitatẽ ſaluatoris Chri
ſti,quæ in latere feneſtram habet,id eſt, vul-
nus lanceæ , quo fluxerunt aqua & ſanguis:
intus continens manna,id eſt , vnitũ ſibi ver
bum Dei: & tabulas teſtamenti , quia in ipſo
Iohan.19. ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ab
Heb.9. ſcõditi, & virga ſacerdotalis & regiæ poteſta
Coloſ.2. tis.Arcã ergo Dei noſter Dauid,mortis impe
2.Reg.6. rio, quaſi regno Saul deſtructo , deducit in
1.Para.15. Hieruſalem,& collocat in tabernaculo cœli,
quod ipſe tetendit. ¶Quod reſpiciens eccle
ſia diebus proximis ſanctæ reſurrectionis,
exemplo prioris populi ſe excitat ad conci-
nendum ſuo Dauid,dum hoc reſponſorium
cantat.Decantabat populus in Iſraël alleluia.
Canit ergo vniuerſa multitudo Iacob legiti-
mè,& ipſe Dauid cum cãtoribus citharã per-
cutit in domo domini. Quicquid eñ Iſraël
canit,hoc magiſtro,hoc precentore,citharas
cordium digito Dei percutiente,didicit. Ab
hoc cõcitatus iubilus cordis in voces corpo-
reas chorĩq; concentum,nunc grauiter , núc
acutè aut excellenter erumpit, & magni cor-
poris eccleſiæ per omnes gẽtes diffuſæ, quia
vna fide reſonat,cãtus pariter,& in ſimul vbi
que & vndiq; multiplex & vnus ab ipſo ſua-
uiter auditur.¶Igitur ordinem altaris,ordi-
nẽ magnæ et interminatę rationis iam libet
attingere,et eorum quæ præceſſerunt in ca-
pite , ſcilicet Chriſto, ſacrorum principe ſa-
cerdotibus,qui ſunt membra corporis , imi-
tationem,ipſo aperiẽte, vel ex parte cognoſ-
cere. Et primùm de ſacerdotalibus veſtibus
dicendum.

De Habitu ſacerdotis. Cap.XVIII.

IN habitu ſacerdotali nihil eſſe,quod va-
cet à ratione,apud veteres quoq; cõſtitit,
ſicut beatus Hieronymus ſcribens ad Fa-
biolam teſtis eſt. Apud nos ergo quantò ſa-
cerdotium Chriſti veteri ſacerdotio dignius
eſt,tantò in habitu ſacerdotali,cauſas habere
probatur digniores. ¶Illi enim ſacras veſtes
ſecundum colorem,materiam , poſitiõemq;
cuiuſq; ad quatuor elementa mundi, ad duo
hemiſphæria cœli,parteſq; Zodiaci, ipſumq;
cœlum referẽtes,ad vltimum in auri lamina,
quæ in fronte pontificis erat,inſcriptum ha-
bens ineffabile Dei nomẽ : hoc ſignificari vo
lẽtes,quòd omnia quæ ſubter ſunt, Dei arbi
trio gubernentur,iuſtum eſſe commemora-
bant, vt pontifex * creatoris non ſolum pro Exod.28. *creatorem
Iſraël,ſed & pro vniuerſo mundo rogaret: li
cet noſtri & beatus Hieronymus,iuxta morẽ
ſuum, in his quoq; ſpiritualis intelligentiæ
vela pandere ſoleãt.Quoniam ergo nec vete
ra ratiõe caruerint,nos exemplaria cœleſtiũ
ſupergreſsi , ipſa potius in vero ſacerdotio
cœleſtia contemplemur.

De Amictu. Cap.XIX.

SAcerdos in officio altaris,capitis ſui, ſci-
licet Chriſti,cuius membrum eſt, perſo-
nam gerit. Quidam amictu caput ſuum
obnubit,donec ſuper os caſulæ illum reuol-
uat , & velut caput aut coronam illi coaptet.
Illud eſt quod in Apocalypſi legimus, ange- Apoc.10.
lum fortem deſcendiſſe de cœlo,amictũ nu- Pſal.10.
be,& in Eſaia:Ecce dominus aſcendit ſuper Eſa.91.
nubem candidam. ¶Veniens enim ad ſalua-
tionem mundi,Dei filius,angelus magni cõ-
ſilij,nube amictus eſt:dum diuinitatem ſuã,
quę eſt caput & principiũ,in noſtra carne ab-
ſcondit. Hoc ergo carnis latibulũ prima ve-
ſtis ſacerdotis,id eſt,amictus ſignificat.

De Alba. Cap.XX.

ALba lineum veſtimentum & ſtrictum,
quæ (vt Hieronymus ait) Hebraicè di
citur Ephobad,& eſt ab antiquo ſacer
dotalis ac Leuitici generis, longiſsimè diſtãs
à tunicis pelliceis , quæ de mortuis animali-
bus fiũt,quibus poſt peccatũ veſtitus eſt Adã:
vtpote nihil mortis habẽs , ſed tota candida,
nouã vitã ſacerdotii eius deſignat,quã docu-
it,& in baptiſmo dedit,vt de baptiſmo ſurgẽ Gene.3.
tes,cingamus lũbos in veritate,& tota priſti- Apoc.2.3. Luc.12.
norũ peccatorũ turpitudo celetur. Vnde & Ephe.6.
& Dauid:Beati quorum remiſſæ ſunt iniqui- Pſal.31.
tates,& quorũ tecta ſunt peccata. Lingua e-
iuſdẽ veſtimẽti ſurſum affixa,cœleſtẽ eius do
ctrinam inſinuat. Vnde Iohannes , qui de cœ Iohan.3.
lo venit,inquit,ſuper omnes eſt,cuius teſti-
monium qui accipit , ſignauit , quia Deus
verax eſt.

DE

De Stola. Cap. XXI.

STola, quæ ſuper amictum collo ſacerdotis incumbit, obedientiam ſignificat filij Dei, & ſeruitutem, quam dominus om-
Galat. 4. nium propter ſeculorum ſalutem obijt. Nã quod cum magna reuerentia cogitandũ eſt,
Philip. 2. obedienter paſſus & mortuus eſt filius Dei. cauſam quippe mortalitatis, ſcilicet peccatũ, nec origine contraxit, nec actu admiſit, & idcirco morti nil debuit. Sed dedit illi calicẽ pater, non iudex: amore, non ira: voluntate,
Gen. 28. 29. non neceſsitate: gratia, non vindicta. ¶ Et ſicut Iacob liber & ingenuus, præcepto patris Iſaac, & matris conſilio Rebeccæ parens, ſeruiuit Laban, vt Rachẽl & Lyam in coniugium duceret: ſic filius Dei præcepto patris, & conſilio Spiritus ſancti obediẽs, ſeruiuit mũdo, ſubiectis humeris eius peccata portando, vt ſynagogam de Iudæis & Eccleſiam de gentibus aſſumeret. Cùm ergo ſacerdos ſtolam accipit, meminiſſe debet & ſcire, quia gran-
matth. 11. de iugum, licet ſuaue: grande, licet leue, ſuper ſe tollit.

De Caſula. Cap. XXII.

CAſula magni ſacerdotis noſtri, Chriſti veſtimentum, ſignificat illud veſtimentum veri Aaron, cuius in oram de-
Pſal. 132. ſcendit vnguentum, quod eſt in capite. Primũ deſcendens in barbã ipſius Aaron. Quod eſt illud veſtimentum? Sancta Eccleſia catholica. ¶ Nam barba Aaron, quod, interpretatur mons fortitudinis, barba (inquã) Aaron, id eſt, Chriſti Apoſtoli ſunt, atq; Apoſtolici viri, fortes & perfecti. ¶ Vnguentum autem regale & ſacerdotale, Spiritus ſanctus eſt, cuius tota plenitudo eſt in capite, ſcilicet Chriſto, atq; inde primùm in Apoſtolos quaſi in barbam, deinde in totam Eccleſiam, & vſq;
Coloſſ. 2. in extrema membra Eccleſiæ, quaſi in oram veſtimenti deſcendit. ¶ Caſula ergo, veſtimẽtum Chriſti, quod eſt Eccleſia, ſignificat. Eſt
Sap. c. 19. Ephes. 1. 1. Corint. 11. autem integra & vndiq; clauſa, vt vnitatẽ vel integritatem veræ fidei demonſtret. Huic autem ſuperducitur, & ori eius aptè circumponitur amictus, quo ante caput ſacerdotis tegebatur. Quem, nubem humanitatis eius, in qua latuit diuinitas, ſignificare, iam diximus: quia videlicet, caput, corona & decus eccleſiæ ſuæ humanitas Chriſti eſt: caput autẽ humanitatis Deus. ¶ In eo verò quòd caſula, cũ ſit vna & tota integra, aptatione manuum, quæ extenſionem manuum crucifixi domini aptè depingit, in anteriorem & poſteriorem partem quodammodo diuiditur, antiquæ Eccleſiæ, quæ paſsionẽ domini præceſſit, & nouæ quæ ſubſequitur, ſignum eſt.

De Tunica. Cap. XXIII.

QVæ hactenus dicta ſunt, presbyteris & Epiſcopis ſunt communia: quæ ve- Exod. 28.
rò ſequuntur, Epiſcoporum propria. Tunicam quam ſubter caſulam habet pontifex, in veteri ſacerdotio coloris erat hyacinthini, tintinnabulis, & malis punicis in inferiori parte pendentibus, vt totus vocalis incederet pontifex, ne moreretur. ¶ Significat autem (vt Hieronymus ait) rationem ſublimium, quæ non patet omnibus, ſed maioribus & perfectis. Hanc habuerunt Moyſes & Aaron & prophetę, omnesq; quibus dicitur: in montẽ excelſum aſcende tu, qui Euangeli- Eſa. 40.
zas Sion. ¶ Præcipuè verò hanc habuit tunicam Euangelicæ textrix doctrinæ, ſapientia Dei, Chriſtus dominus, & dedit illam Apo-
ſtolis ſuis. Omnia enim quæcunq; audiui à Iohan. 15.
patre meo, inquit, nota feci vobis, ſed non niſi Spiritu ſancto ſuperueniente, induere vel
portare potuerunt. ¶ Hãc quoq; ſignauit illa Iohan. 19.
tunica domini, quam ſcindere milites noluerunt, eò quòd eſſet inconſutilis, deſuper cõtexta per totum: damnum fore maximum ſignificantes his, qui Chriſtianæ fidei ſcripturam hæreſibus ſcindere conarẽtur.

De Sandalijs. Cap. XXIIII.

SAndalia pontificis illud ſignificant dominicæ incarnationis calceamentum, de
quo ipſe in Pſalmo: in Idumæam, inquit, Pſal. 59.
extendam calceamentum meum, id eſt, gentibus notam faciam incarnationem meã. Vt enim ſacerdotio fungeretur pro nobis filius Dei, noſtra carne quaſi calceatus in hunc mũdum venit. Sandalia ergo pontificis, incarnationem (vt dictum eſt) ſignificant filij Dei. ¶ Et pulchrè quod in amictu capitis idem in calceamento pedũ ſignatur, nam & in carne diuinitas latuit, & per carnẽ eius notitia vniuerſum mundũ percurrit. ¶ Per lingulas, qui bus ipſa pedibus ſandalia conſtringuntur, idipſum accipimus, quod Iohannes Baptiſta per corrigiam calceamẽti ſignaſſe probatur,
cũ de ſponſo Chriſto loquens, cuius, inquit, Marc. 1. Luc. 3.
non ſum dignus corigiam calceamenti eius ſoluere. Copulam ergo illam ineffabilẽ, charitatem inæſtimabilem, vincula ſancti Spiritus iuſolubilia, quibus diuinitas verbi noſtræ carni ſe coniunxit, per ſandaliorũ corrigias deſignari accipimus. ¶ Præterea dũ tam ſacrum, tamq; myſticum pontifex pedis ſui ſpectat ornatum, meminiſſe debet & ſcire, ſe quoq; pedem eſſe ſpecioſum, iuxta illud:
Quàm pulchri ſupra montem pedes annun- Eſa. 52.
tiantis & prædicantis pacem, &c.

De Anulo. Cap. XXV.

ANulus digiti, donum ſignificat Spiritus ſancti, quo diues & ornatus ad Eccleſiam

cleſiam ſuam deſcēdit filius Dei,quodq́; cre-
dentibus in ſe permultas & differentes dona
Rom.12. tiones ſecundum beneplacitum ſuum diſtri
1.Corint.12. buit, alij dans ſermonem ſapientiæ, alii ſer-
monem ſcientię,&c.¶Harum diuiſiones gra
tiarum inuiſibiles imitatur viſibiliter, vtpo-
te Chriſti vicarius, catholicus pontiſex, per
ſacrorum diuiſiones ordinum, ponēs quoſ-
dam in Eccleſia ſacerdotes,alios diaconos,&
cæteros ſacri altaris officiales. ¶Latius autē
ſignificatio prædicti extenditur anuli, quia
dum omni Eccleſiæ ſanam doctrinam, & fi-
dem integram prædicat, velut oppignoratā
anulo ſponſam Chriſto ſubarrat. Non ergo
ab re in eius digito gemmatus ſulget anu-
lus, per cuius miniſteriū Chriſtus Dominus
tam ſulgida diſtribuit dona ſancti Spiritus.

Quòd ſigno crucis aurea lamina ceſsit. Cap.XXVI.

Exod.28. SIgno crucis Chriſti aurea lamina veterū
pontificū ceſsit, quod olim erat in fron-
te micās octauum decus pontificum: In-
ſcripta nunc eſt penè eadem ineffabilis maie
ſtas nominis. Illic enim erat ineffabile nomē
Dei, hic eſt inæſtimabile myſterium crucis.
¶Crux nanq; inęſtimabile ſignum eſt, admi-
rabilis virtus eſt. Crux ſpes Chriſtianorum,
reſurrectio mortuorum, cæcorum dux, clau-
dorum baculus, deſtructio ſuperborum, con
ſolatio pauperum, ſuſtentatio inopum, ſpes
deſperatorum. Crux regum magnificentia,
ſacerdotum gloria. Crux igitur aurea lamina
ſacratius ornamentum. ¶Nec ſtatim occur-
rat, decus hoc ideo non eſſe pontificis, quia
cum illo toti quoq; commune eſt plebi. Nā
illa dignitas habet in hoc aliquid, quod nec
inferioris ordinis ſacerdotibus commune
ſit. Sic enim in fronte ſua chriſticolarum ſig-
niſer hoc vexillū baiulat, vt in ſubiectæ ple-
bis frontibus ſoli ſibi ſacro chriſmate pinge
re liceat. Sicut apoſtolorum erat, baptizatis
imponere manus, vt acciperent Spiritū ſan-
ctum: ſic & hoc ad diem valens, proprium eſt
Epiſcoporum. ¶Ecce quale quantumq́; or-
namentum accepit in ſuis ſacerdotibus filius
ille prodigus, cui reuertenti de longinqua re
gione, vbi porcos pauerat, benignus pater oc
currens vitulum ſaginatum ſecit occidi. Ap-
plaudit ſibi tota familia patris in gloria pœ-
nitentis filij, frater autē eius maior ille agra-
rius, foris ſtans inuidia torquetur, & frater-
næ ſalutis conuiuio participari noluit.

De pallio Archiepiſcopi. Cap.XXVII.

Luc.15. EST tamen octauum Archiepiſcopis indu
mētum pro aurea lamina, quod dicitur
pallium, ab Apoſtolica ſede datū: quod
à collo circa pectus dependens, ſitu ſuo illam
(quæ valde condecet Epiſcoporum patrem,
& eorum concilij principem) patenter deſig-
nat humilitatis vel ſapientiæ torquem. Quā
hoc illorum priuilegium habeat rationem,
non videtur prætereūdum. ¶Poſtquàm duo
decim Apoſtoli per vniuerſum mūdum diſ-
perſi, ſingulis ciuitatibus præſiderent, tā ipſi
quàm ſucceſſores eorum, miſere per conti-
guas ſuis ſedibus prouincias prædicatores,
quos & Epiſcopos ordinauerunt, vt vbi rece
pti ſuiſſent, omnia Chriſtianitatis ſacramen-
ta, velut ipſi Apoſtoli peragerēt, vt per vrbes
comprouinciales Epiſcopos ordinarent. Et
aliorum quidem Apoſtolorū ſucceſſores Pa-
triarchę ſunt dicti. Petri autem ſucceſſor pro
excellentia principis Apoſtolorum, apoſtoli
cus nominatur. Qui autem ab eis per prouin
cias miſsi ſunt, tam ipſi quàm ſucceſſores eo-
rum, archiepiſcopi vocantur, & qui ab his
per vrbes comprouinciales ordinati ſunt, &
qui illis ſuccedunt, vſq; hodie ſimpliciter E-
piſcopi nominantur. Initium ergo fidei habē
tes ab Apoſtolica ſede, regulam hanc metro-
politanæ obſeruant Eccleſiæ, vt neminē ha-
beant pontificem, niſi ab eadē ſede miſſum,
à qua primus illis prędicator fidei miſſus eſt.
Illa autē miſsio, ſupradicti pallij largitio eſt,
quod (vt dictum eſt) à collo dependens, hu-
militatem Domini ſignificat, dicentis: Sicut Iohan.18.
miſit me pater, & ego mitto vos. ¶Inter cæ-
teros vero Galliarum Archipræſules, meri-
tò Remenſis authoritate præminet, quia vi-
delicet antiqua metropolis cùm eſſet, acceſ-
ſit & hoc, quòd eius pontiſex beatus Remi-
gius (quod magnum eſt) ab ipſo Deo miſſus,
& antequàm naſceref, magnificè promiſſus,
gentem Francorum ſimul cum rege primus
perduxit ad fidē catholicā. Quam eius miſ-
ſionem *Ormiſda pontiſex Romanus, à bea
to Petro quinquageſimus tertius, vt debuit,
approbās, eidē Remenſi pontifici vices ſuas
delegauit per omne regnum Ludouici, & Re
menſis Eccleſię primatum adaugens, ſumma
authoritate cōfirmauit. ¶Treuirenſi autem
Eccleſiæ Maternus à beato Petro Apoſtolo
miſſus, hæreditatem pallii ſuis ſucceſſoribus
dereliquit. ¶Moguntinæ Creſcens, Apoſto-
li Pauli diſcipulus, prædicauit. Traiecti ſan-
ctus Vuillibrordus, à Sergio Papa miſſus.
¶Sed primatum Colonia metropolis obti-
nuit, ea maximè cauſa, quia Creſcens prædi-
ctus coloniæ quoq; Apoſtolicam verbi Dei
viſitationem primus intulit. ¶Cantuariæ ve-
rò, nobili Anglorum metropoli, Auguſtinus
à beato Gregorio miſſus eſt pōtiſex primus,
qui toti Anglorum genti, vt chriſtum cog-
noſceret, ſtrenua prędicationis adminiſtra-

tione

tione ſubuenit. Et de veſtibus quidem ſacris, quantum ad præſens attinet, pro poſſe ſatis dictum.

De ante introitum. Cap. XXVIII.

SAcerdote tãdem ad ſanctũ altare ingreſſuro, debet tã ipſe ſacerdos, quàm & tota præſens eccleſia, dilatare animam ſuã, & amplo fidei ſinu tenere memoriam incarnatiõis, paſsionis, reſurrectiõis & aſcẽſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & memoriã omnium ſanctorum, qui tum ab initio mundi votis expectauerunt, geſtis præfigurauerũt, dictiſq; aut ſcriptis prophetauerunt, & in eorum contemplatione in voces erumpere, pręcinendo antiphonam, quæ dicitur ad introitum. Nam ſicut introitus ſacerdotis ingreſſũ filii dei in hunc mundum, ſic antiphona, quę dicitur ad introitum, voces & expectationẽ præferunt patriarcharum & prophetarũ. Ingreditur ergo antiphona prædicta, non minus quàm ſemel decantata, cũ eiuſmodi põpa, quæ ſignificatæ rei aptiſsimè congruit. ¶ Procedũt flammantes cereoli, videlicet in ſignum gaudii, quod in ortu ſaluatoris omni mũdo effulſit, de quo angelus ad paſtores: *Luc. 2.* Annuntio vobis gaudium magnũ, &c. ¶ Pręcedunt ſacerdotem miniſtri duo, non pariter, neq; à latere incedentes, ſed ante ſubdiaconos. Signant enim hi duo vetus & nouum teſtamentum, id eſt, legem & Euangeliũ, quorum lex tempore prior, Euangelium verò dignitate maius eſt. Hæc nanq; ſalutis miniſteria ſaluator inuexit, qui Euangelium quidẽ attulit, *Matth. 5.* legem verò non ſoluere, ſed adimplere venit. Iſti ſunt duo pedes angeli, qui (vt ſuprà dictum eſt) *Apoc. 10.* deſcẽdit de cœlo amictus nube, & poſuit pedem ſuum dextrum ſupra mare, ſiniſtrum ſuper terram. Legalis enim moralitas, Iohanne Baptiſta vel ipſo domino docente, *Luc. 3.* tranquillius audita eſt, contra Euangelicam verò dignitatem, id eſt, manifeſtam fidei doctrinam, verbi gratia, cũ diceret, ego & pater vnũ ſumus, *Matt. 12. 23.* & antequàm Abrahã fieret ego ſum, veluti mirabiles elatiões maris *Pſalm. 92.* fluxa & ſalſa corda tumuerũt. ¶ Subdiaconus quoq; præfert textum Euãgelii, quia profectò lex teſtimonia cõtinet Chri, ſicut ipſe dicit Iudæis: *Ioh 5.* Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi. De me enim ille ſcripſit: Portat verò clauſum, quia videlicet anteq̃ agnus occiſus *Apoc. 5.* aperuiſſet ſignacula ſeptẽ, clauſum erat in libro legis ſacramentum eius paſsionis.

De Incenſo. Cap. XXIX.

INgreſſus ergo ſacerdos, vbi ſancto altari aſsiſtit, thuribulum ei qui incenſum adolcat, datur in manu. Nam prædictus angelus, *Apoc. 8* ſicut in alia periocha Apocalypſeos legimus, ſtetit iuxta aram, habens thuribulum aureũ in manu ſua, dũ in conſpectu Eccleſiæ ſe oſtẽdit Dei filius, habens immaculatum corpus, *Coloſſ. 2.* ꝙ & impleuit igne, quia corporaliter in ipſo ſeptiformis Spiritus ſancti gratia requieuit. ¶ Interim chorus concinit Kyrie eleyſon, quod ſignificat omnes vniuerſales Eccleſiæ preces, quæ ſunt incenſa vera, de quibus ibidem dicitur: Data ſunt ei incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum omnium *Apoc. 8.* ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei.

De Gloria in excelſis. Cap. XXX.

MOx ſequitur hymnus, Gloria in excelſis, quem ab ore angelorum Eccleſia ſancta rapuit. Hic hymnus & angelorum eſt & hominũ. ¶ Primùm autem angelorũ congratulantiũ, ꝙ nato Domino accenſa iã eſſet lucerna clariſsima, cũ qua ſine dubio perditã drachmã inuẽtura eſſet ęterna ſapiẽtia. Inde eſt, quòd iã præoccupãtes dicũt, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, *Luc. 2. 15.* quia pacem nemo omnium, qui ſunt in cœlo, vel qui ſubtus terram, poterat facere inter Deum & homines, hic factor omniũ Deus, *Apoc. 5.* propter homines homo factus, iamiam facturus eſſet in carne ſua, *Ephes. 2.* ſoluto pariete inimicitiarum.

De Collecta. Cap. XXXI.

QVæ poſt hæc ſequuntur orationes, à ſacerdote ſalutatione præmiſſa, per quã attenti fiant auditores, ſecundum orationes dicuntur ipſius Domini, cuius tota vita continua pro nobis & perpes oratio fuit, quę & deſignatᷣ in Apocalypſi per fumũ aromatũ, qui aſcendit in conſpectu Dei de manu angeli. *Apoc. 8.* Homo nanq; verus, paſsioni propter nos deſtinatus (cuius illa vox eſt: Holocauſtum & pro peccato nõ poſtulaſti, tunc dixi: *Pſal. 39.* Ecce venio) ſemper vnitum ſibi pro nobis orabat verbum Domini, patremq; & ſpiritũ ſanctum, & (vt ait Apoſtolus) in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſq; ad Dominũ, *Heb. 5.* qui ſaluum illum poſſet facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. ¶ Quàm eius orationẽ benè pſalmus ſeptimus innuit, cuius titulus inſcribitur, Pſalmus ipſe Dauid, quẽ cantauit Domino pro verbis Cuſi, id eſt, Aethyopis, ſcilicet malitioſi populi, qui iam cũ Herode vel poſt Herodẽ illũ perſecuti ſunt, & maximè phariſæorum, qui vt mali agricolæ vineæ domini, dixerunt: *Luc. 19.* Hic eſt hæres, venite occidamus eũ, & noſtra erit hæreditas. *Matt. 21.* ¶ Quod autem in fine orationis ſubiũgitur: Per dominũ noſtrum, eo reſpectu fit, quòd dominus noſter Ieſus Chriſtus mediator eſt

Dei & hominũ,& impoſsibile eſt æterna Dei beneficia per aliam viam decurrere ad nos, quàm per ipſum. Per ipſum ergo petimus & impetramus, ſicut ſæpe per mediantem criſtalli lapidem ſubiectam eſcam,à longinquo ſole cœleſtem mutuamus ignem.¶Huc vſq; miſſæ initium quod dicitur Introitus, commemorans nobis introitũ ſaluatoris in hunc mundum,id eſt, à natiuitate eius vſq; ad Iohannis prædicationem: quando baptizatus ipſe & orans,quadraginta dierum ieiunium celebrauit.

De Epiſtola. Cap.XXXII.

EPiſtola perſonã gerens legis & prophetarum,præcurſionis debitum agit officium ante ſanctum Chriſti Euangelium. Lex enim per manum Moyſi infantem Dei populum, velut pædagogus, cuſtodiendum ſuſcipiens,futurum Chriſti aduentum expectare docuit, & per os digitumq; Iohannis, iam pręſentem chriſtum eidem alumno ſuo iam adulto,vt eũ ſequeretur,indicauit. Præceſsit nanq; lex euangelium, ſicut virga Spiritum manſuetudinis, ſicut timor charitatẽ, ſicut initium perfectionem, ſicut dominãtis præceptum præcedit amantis conſiliũ. ¶Epiſtola verò vox legis eſt,ſuam in Iohanne imperfectionem profitentis, & ad perfectionẽ Euangelicam ſuos auditores tranſmittentis. (Matth.3. Iohan.3.) Quamuis autẽ ſæpe de Apoſtolicis ſumatur literis, tamen in eo gradu eſt, ac ſi ſemper de lege ſit & prophetis. Semper enim moralitatem vitamq; actiuam magis,quàm contemplatiuæ ſublimitatem,quæ in Euangelio radiat,apoſtolica quoq; lectio inſtruit & diſpẽſat.¶Epiſtola verò Græcè, latinè dicitur ſupermiſsio,vel ſupererogatio.quod nomẽ benè congruit literis Apoſtolicis, quia videlicet Euangelio Chriſti ſupererogatæ ſunt. Si quidẽ ordo apoſtolicus, ſtabularius ille eſt, cui noſter Samaritanus,id eſt,cuſtos, dñs noſter Ieſus Chriſtus, hominẽ illũ, quẽ latronibus deſpoliatum,vulneratum,& ſemiuiuũ relictũ inuenerat,commiſit.Proferens duos denarios,id eſt,legem & prophetas,& dicens ei,Curam illius habe,& quodcũq; ſupererogaueris,ego,cùm rediero,reddam tibi. (Luc.10.) Benè ergo literæ,quas Apoſtoli Euangelio Chriſti ſupererogauerũt,Epiſtolę appellatę ſunt. ¶Differunt autẽ penè pariter vt lex aut prophetæ,à maieſtate ſancti Euãgelij, quia videlicet pariter de moribus tractant. Et euangelij ſacramenta illi ventura denuntiãt, hi iam præterita commemorant.Igitur(vt ſuprà dictum eſt) morale legis officium agit Epiſtola,tantum diſtans ab eo,quod in officio miſſæ pręcedit ſancto Euangelio:quantũ ſeruus à domino, præco à iudice, legatus ab eo, qui miſit illum. Quapropter cùm legitur,non iniuria ſedemus,cùm autem ſanctum Euangeliũ audimus,demiſsis reuerenter aſpectibus, ſicut domino noſtro aſsiſtimus. In eo,quod ſanctum præuenit Euangelium,Baptiſtæ Iohannis imitatur officium, qui præuaricatores legis corrigens, & mores eorum Euangelicæ fidei ſuſcipiendæ præparans, implebat quod de illo dixerat angelus: Ipſe præibit ante Dominũ in ſpiritu & virtute Heliæ,parare domino plebem perfectam. (Luc.3. Matth.3. Luc.1.)

De Manipulo. Cap.XXXIII.

MAnipulus, quẽ in brachio ſiniſtro geſtat ſubdiaconus,dextro vacãte,vt expeditũ ſit ad adminiſtrandũ: illud nobis innuit, quòd ſi timentes ſecurim iudicij æterni (quæ iam ad radices arborum poſita eſt,vt omnis arbor quæ non facit fructũ bonum,excidatur,& in ignem mittatur) prædictam pœnitentiam ſuſceperimus, & dignos pœnitentiæ fructus fecerimus, manipulos iuſtitiæ reportabimus,iuxta illud: (Matth.3.) Euntes ibant & flebant,mittentes ſemina ſua:Veniẽtes autem venient cum exultatione,portantes manipulos ſuos. (Pſal.125.) ¶Fimbriæ verò manipuli,vel ſtolæ,vel cuiuslibet ſacræ veſtis perſeuerantiam ſignificãt eorundem bonorum operum,vel completionem morũ, quia fimbria eſt vlterior pars veſtis. His fimbrijs glorioſa in pſalmo circũamicta eſt filia regis, (Pſal.44.) ſicut talari tunica filius accreſcens,& decorus erat inter fratres ſuos Ioſeph. (Gene.37.)

De Graduali. Cap.XXXIIII.

GRaduale ad pœnitentię reſpicit lamentum,cantus aſper & grauis adeo, vt illud excellentibus efferre vocibus nec vſus nec decus ſit. Significat enim non iam requiem remuneratorum,ſed laborem operantium.¶ Propter quod diebus poſt Pentecoſten de officio tollitur, quia videlicet dies illi futurum in regno Dei felicem ſanctæ Eccleſiæ ſtatum ſignificant: quando iam area Chriſti vẽtilabro(quod eſt in manu eius) purgata erit,nullumq; ex reſiduis granis iam timebit,quòd ab horreo dominico debeat in ignem palearum inextinguibilẽ proijci. (Matth.3. Luc.3.) Attamen in prima paſchæ hebdomada cantari conſueuit,cuius cõſuetudinis cauſa ſuo melius loco reddetur. ¶Dicitur autem graduale à gradibus humilitatis: vtpote illi cõueniens,qui necdum aſcendit de virtute in virtutem,ſed in conualle plorationis poſitus,iam tamẽ aſcẽſiones in corde ſuo diſpoſuit. (Pſalm.83.) Quarũ ratio cũ in multis inueniatur locis,in myſticis maximè quindecim graduum canticis diſtincta eſt. Eiuſmodi aſcẽſoris initium & imper-

imperfectionem cantor innuens,ad gradum
ſæpius conſiſtit, & inferior eo ſtare conſue-
uit,qui ſubſequens alleluia concinit.

De Alleluia.Cap.XXXV.

ALleluia Latinæ linguę peregrinum no
men eſt,cuius myſterium,velut quod
dam gaudij ſtillicidium, de diuitijs ſu
pernæ Hieruſalem, primũ in mentẽ patriar-
charum & prophetarum,pòſt in Apoſtolorũ
ora plenius per ſpiritum ſanctum delapſum
eſt.Significat enim ęternum angelorũ,& bea
tarum animarũ conuiuium, quod eſt ſemper
Rom. 8. laudare dominum, & pręſentis ſemperq; vi-
Philip. 3. dẽdi vultus Dei,nouum ſine fine cantare mi-
raculum.¶Ad hoc vitæ præſentis inopia nul
latenus aſpirare meretur, ſcire autem vbi ſit
& prægustare illud gaudio ſpei,ſitire & eſuri
re quod guſtaueris,hæc illa,quæ dicitur,ſan-
ctorum in hac vita perfectio eſt.Quapropter
interpretatum hoc Hebraicum nomen remã
ſit,vt peregrinum ab hac vita gaudium,pere-
grinum nihilominus ſignaret, potius quàm
exprimeret vocabulũ.¶Quoniam igitur fu-
turæ beatitudinis, quaſi propriũ eſt vocabu-
lũ, iure eo tempore magis frequẽtatur, quo
reſurgens Dominus, eiuſdẽ beatitudinis ſpẽ
nobis propinauit & promiſſum.Vt autẽ alijs
quoq; temporibꝰ ad miſſam caneretur, olim
Romanæ Eccleſiæ conſuetudo non erat,ſed
à beato Gregorio inſtitutum, imo reſtitutũ
eſt. Nanq; à tempore Damaſi papæ, cũ prius
fuiſſet eadem conſuetudo,defecerat.¶Deni
que cùm de hoc & de alijs nonnullis quoſdã
murmurare ſentiret,tanquam conſtanter Ec
cleſiæ conſuetudines ſequeretur, non dedig
natus eſt rationẽ reddere,dicens.Nos in nul-
lo horum aliam Eccleſiam ſecuti ſumus. Nã
vt alleluia hic diceretur, de Hieroſolymorũ
Eccleſia, ex beati Hieronymi traditione, tẽ-
pore beatæ memoriæ Damaſi papæ traditur
tractum. Et ideo in hac magis ſede alleluia cõ
ſuetudinem amputauimus,quæ hic à Græcis
fuerat tradita. ¶Canitur ergo alleluia poſt
graduale,canticum lætitiæ,poſt luctum,pœ-
nitentiæ:& ſummoperè nitentes exprimere
magnitudinem conſolationis, quæ repoſita
eſt illis, qui nunc lugent, iubilamus magis
quàm canimus, vnamq; breuẽ digni ſermo-
nis ſyllabam in plures neumas, vel neumarũ
diſtinctiones protrahimus,vt iucundo audi-
tu mens attonita repleatur, & rapiatur illuc,
Pſal.149. vbi ſancti exultabunt in gloria, lætabuntur
in cubilibus ſuis.

De Euangelio. Cap. XXXVI.

HActenus ſeorſum ſedebat ſacerdos,ma
larum victor cogitationum,dominiq;
victoriã ſedendo ſignificans, cui victo
tentatore,ſedenti & imperanti miniſtrabant
angeli,ſicut ſcriptum eſt: Reliquit eum tenta
tor, & acceſſerunt angeli & miniſtrabant ei. Matth. 4.
Surgit tandem ad altare accedens, ita vt op-
portunè veniat nobis in mentẽ dominus Ie-
ſus,præparata ſibi per Iohannem via ad cor-
da hominum, de deſerto rediens; vt doceat
ipſe,& diſcipulos ſuos eligens,mittat ad præ
dicandum. ¶Mittit nanq; ſacerdos diaconũ
ad legendum ſanctum Euangelium,petitam
dãdo benedictionẽ, quod ſubdiacono prius
Epiſtolam lecturo non fecerat. Legem enim
& prophetas inuiſibilis inuiſibiliter miſit.A-
poſtolos autem & Euangeliſtas,quorum dia
conus perſonam gerit,viſibilis factus,& ſan-
ctam Eccleſiam, ſponſam videlicet ſuam oſ- Cant. 4.
culans oſculo oris ſui, viſibiliter miſit & do-
cuit.¶Accipit diaconus textum ſancti Euan
gelij, quod baiulans ad lectricium, efficitur
pes Chriſti. Præcedunt ceroferarij cũ thuri-
bulo,per quę ſignificantur gaudium & bona
opinio. Gaudiũ enim ſemper eſt in bono nũ
tio.Bonæ quoq; opinionis ſe eſſe nouerunt,
qui hoc bonũ portant nũtiũ, qui & confiden 2. Corinth. 2.
ter dicunt, Chriſti bonus odor ſumus Deo
in omni loco. Quapropter incenſum bonæ
opinionis ſignum, locum ipſum aſpergit in
quo legendum eſt Euangelium.¶Qui locus
ſi ſit dies feſtiuus, quãdo ſolet cõuenire po-
pulus,eminentior eſt,vt ex ipſo ſtatu cõmo-
neatur diaconus,quòd is, qui ſurſum ad do-
minum deſidem inuitat populũ,ſtare debeat
in monte virtutum,iuxta illud:Supra montẽ
excelſum aſcende tu, qui Euangelizas Sion! Eſa. 40.
Exalta in fortitudine vocem tuam,qui Euan
gelizas Hieruſalem. ¶Quam eius fortitudi-
nẽ & ſtola prædicat,quæ ſuper humerum po
ſita, inde vſq; ad ſuccinctionem lumborũ de
ducitur,quòd fortitudinem ad vocem exal-
tandam tunc habeat, ſi fortis ſit ad operan-
dum, & ſuccinctus cõtra pugnas libidinum.
Euangelica nãq; prædicatio, quę eſt fons hor
torum,puteus aquarum viuẽtium, non fluit Cant. 4.
impetu aliundè, niſi de Libano,id eſt,de cor
de caſto & de ore candido,quia ſordes vitio
rum, dum conſcientiam coartant, os quoq;
anguſtant,ne aquæ viuæ cum impetu fluant.
¶Quòd Dalmaticã nõ niſi feſtis diebꝰ indu-
it,hoc ſignificat,quòd rationẽ ſublimium ſa-
cramentorum, non niſi poſtquàm glorifica-
tus eſt dominus Ieſus,& Spiritus ſanctus ad-
uenit,diſcipuli portare potuerunt.Nam tuni
cam eiuſmodi,ex authoritate beati Hierony
mi,rationem ſignificare ſublimium,ſuprà di
ximus. Eſt autem clauſa circa collum, vt pe-
ctus ſit opertum:quia(ſicut ait Apoſtolus)E-
uangelium in his qui pereunt eſt opertũ.Prę

cedit ſubdiaconus diaconum, portans quem Euangelio ſubſternat puluillum, quia videlicet ad omne, quod loquitur Euangeliū, lex
2.Corin.4. competens ſuggerit teſtimonium. ¶ Summa verò reuerentia debetur ad audiendum Euangelium, quod maximè eſt verbum Dei: quam diaconus prima voce, quam emittit, ſatis venerabiliter exigit, dicendo: Dominus vobiſcum. Cuius enim melius quàm domini præſentia, reuerentes & religioſi auditores petitum debent præſtare ſilentium? Attenti ergo & beneuoli ſunt ilicò, & eò cordibus conuerſi & vultibus, reſpondent: Et cum ſpiritu tuo. ¶ Statim dociles quoq; reddit, dicendo: Sequentia ſancti Euangelij. Hoc autem dicimus, non quòd maieſtas Euangelii dignata ſit vnquam regulis oratorum ſubiici, ſed quia quod in hominibus facere nititur ſtudium eloquentiæ, hoc in Eccleſia ſua melius perficit ſumma natura ſapientiæ. Nam, vt ait beatus Auguſtinus, eloquentia ſapientiæ comes eſt, & quocunque domina hęc progreditur, illa vt eius ancilla ſubſequitur. Reſpondemus, gloria tibi Domine, glorificantes Dominum, quòd miſit nobis verbum ſalutis, iuxta illud quod in a-
Act.11. ctibus Apoſtolorum legimus: Et glorificauerunt dominum, dicentes: Ergo & gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit.

Item de Euangelio.
Cap. XXXVII.

Sanctum Euangelium principale eſt omnium, quæ dicuntur ad miſſæ officium. Sicut enim caput præminet corpori, & illi cætera membra ſubſeruiunt, ſic Euangeliū toti officio pręminet, & omnia quæ ibi leguntur, vel canuntur, intellectuali ratione illi conſentiunt. Exempli gratia: Dominica prima aduentus domini hoc Euangelium legitur: Cum appropinquaſſet Dominus Ieſus Matth.21.
Hieroſolymam, &c. Vt intelligamus, quomodo huic Euangelicę lectioni cætera membra conſonent officii, quæramus primò, in quo eadem lectio congruat tempori. Ad hoc breui argumentatione hoc modo reſpondendum eſt. Idcirco aduenit Dei filius, vt genus humanum à diabolo peccatorum vinculis colligatum miſeratus abſolueret, & in cœleſtem Hieruſalem, vnde homo captiuus abductus fuerat vias ſuas docendo, placidus aſſeſſor cordium reduceret. Hoc autem proculdubiò myſticus Euangelii eiuſdem continet intellectus.

FINIS LIBRI PRIMI.

RVPER-

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SECVNDVS.

De Symbolo, Credo in vnum deum. Cap. I.

LEcto Euãgelio, maiore quæ
ſequũtur egent intentione:
quia videlicet maiora conti
nent ſalutis noſtræ ſacramẽ
ta. Sicut enim poſt paſsionẽ
domini maiora, quàm ante,
chariſmatũ dona gratia largiente effuſa ſunt:
ſic poſt Euangelij lectionem maiora ſacramẽ
ta ordinata ſunt. ¶Tunc ergo, ſi ſit dies do-
minica, vel aliqua condigna feſtiuitate deco-
rata, cantatur ſymbolum, quod eſt, Credo in
vnum deum: Maximè enim dominicæ reſur-
rectionis, vel pentecoſtes ſacramentum reſ-
picit hoc fidei tripudium: quãdo noua ſobo-
les Eccleſiæ vitalis fontis ingreſſura laua-
crum, reddebat eius, quam catechizata di-
*adde, fidei — dicerat, *ſymbolũ. ¶Hoc igitur cõcentu be-
nè & conſonè chorus catholicus doctrinæ
reſpondet Euangelicę, & ne dicat ei puer ele
ctus, cœleſtis cãtilenæ doctor, iucundus mu-
ſicus: Cantauimus vobis, & non ſaltaſtis, can-
Matth. 11. — tando & alacri mente ſaltãdo oſtendit, quàm
benè ſuauem cãtilenæ eius modum retinue-
rit. ¶Interim ſubdiaconus apertum circum-
fert Euangelij librum, omnibus religioſo oſ-
culo ſalutandum, quem ad introitum porta-
uerat clauſum, quia poſt prædicationẽ Chri-
ſti cœpit lex credentibus, quàm antea geſta-
bat clauſam, apertam oſtendere fidem Euan
gelicam.

De offerenda. Cap. II.

POſt ſymbolum cantatur offerenda. Of-
ferenda cantus eſt Eccleſiæ, nomen hoc
habens ab offerendo tractum, eò quod
tunc canitur, quando omnipotenti creatori
Pſal. 94. — noſtro incorruptũ laudis offerimus vel præ-
paramus ſacrificium. ¶Hic magis ac magis
aperiendum fidei oſtiũ, & animæ triclinia po
nẽda ſunt, vt ingrediatur veritatis opus, quo
Sup. lib. 1. c. 7. — panis & vinum in verũ corpus & ſanguinẽ do
mini transferũtur: ne efficiamur ſicut Achis
1. Reg. 21. — ille, de quo ſuprà dictum eſt. ¶Multi nanq;
fidei oculos non habentes, & in ſancto ſacri-
ficio præter panẽ & vinum nihil amplius in-
tuentes, cùm diceretur eis, corpus & ſanguis
domini eſt, murmurauerunt dicentes, quo-
modo eſt? Latuit enim eos, quas voces ſuas ſe
ptem tonitrua locuta ſint, cùm clamaſſet an-
gelus ille fortis voce magna, quemadmodũ — Apoc. 10.
cùm leo rugit, & quòd illæ voces quicquam
attineant ad myſterium ſacrificij iuxta Pſal-
miſtam dicentem: Circuibo & immolabo in — Pſal. 26.
tabernaculo eius hoſtiã vociferatiõis. ¶Nos
autem credimus propter quod & loquimur, — 2. Cor. 4.
quia quicquid angelus ille clamauit magno
clamore Euangelij æterni, quicquid poſt cla — Apoc. 14.
morem eius, Eccleſię ſuę locutus eſt Spiritus
ſanctus, donorum ſuorum ſeptiformi toni-
tru, verum Dei verbum, verum Dei filiũ, ſan-
cta Eccleſia catholica offert creatori ſuo, cre
dens corde & ore confitens, pariterq; mani- — Rom. 10.
bus panem & vinũ, ſicut ſibi tradidit ipſe ſal- — Matth. 26. Luc. 22.
uator, offerens. Nam pro quota ſuorum par-
te beneficiorũ gratias ageret Eccleſia creato
ri, ſaluatori, & illuminatori ſuo, ſi nihil aliud
ei, quàm panem & vinum offerret? Solum de
niq; terrenum corpus huiuſmodi fructibus
alitur & ſuſtentatur? ¶Etiam antequàm cre-
uiſset Eccleſia, tempuſq; nuptiarum attigiſ- — Apoc. 12.
ſet, antequàm coniũcta viro ſuo filium ex eo
ſuſcepiſſet, quem in acceptabile ſacrificium
offerre poſſet, non erat ſacrificium eius adeo
vacuum, vt nihil præter id quod videbatur,
in ſe contineret. Habebat nanq; cauſas inui-
ſibibes, propter quas inuiſibiles hoſtias of-
ferret, videlicet opera Dei memoria digna;
verbi gratia, manum quam extendit domi-
nus ſuper primogenita Aegypti, tranſiens ſu — Exod. 12.
per tabernacula Iſraël ſignata ſanguine agni,
trãſiens & ſaluans, protegens & liberans, trã
ſitumq; Iſraël per mare rubrum, & ſubmer-
ſionẽ Pharaonis & exercitus eius & curruũ,
cæteraq; Dei magnalia. Hæc autẽ omnia vm-
brę futurorum erant, quę in figura continge — Coloſ. 2.
bant illis. ¶Igitur & ipſa ſacrificia, quæ pro- — 1. Cor. 10.
pter has fiebãt cauſas, ſancta quidem, ſed ſan
ctiorum vmbræ: bona quidem, ſed meliorũ
erant figuræ. Quales cauſæ tales & cauſarum
memorię. Non ergo ſolũ panem & vinũ, quæ
corporaliter videntur, ſed & quod non niſi
fidei oculis aſpicitur, verbum Dei, filium Dei
offert ſancta Eccleſia, nouum & verũ immo-
lans ſacrificium, quia iam concipit, corde cre
dendo ad iuſtitiam, iãq; parit, ore cõfitendo — Rom. 10.
ad ſalutem. ¶Ipſa enim eſt mulier illa mag-
na, quæ in Apocalypſi viſa eſt amicta ſole, ſci — Apoc. 12.
licet Chriſto, quem induit in baptiſmo, lu-
nam habẽs ſub pedibus, videlicet omnia mu — Eccl. 27.
tabilia calcans. Luna enim mutabilis eſt, atq;

ideo mũtabilem mundum deſignat, & in capite ſuo geſtans coronam ſtellarum duodecim, id eſt, chorum duodecim Apoſtolorum, qui in eius initio prẹſulſerunt, & in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciatur vt pariat. ¶ Huius in vtero habentis, clamantis & parturientis ſalubrem cruciatum, Offerẽdæ; de qua loquimur, grauis & grandiſonus imitatur cantus: quæ neumis diſtenta frequẽtibus, & ſuis fœcunda verſibus, quantumuis longa lubilatione non valet ſatis exprimere quod ſignificat.

Deut. 30. ¶ Ne ergo dicas in corde tuo, quis aſcẽdit in cœlum, hoc eſt, chriſtum inde deducere: vt is qui in ſe reſurgens ex
Rom. 10. 6. mortuis iam non moritur, adhuc per ſacri altaris hoſtiam in ſuo myſterio pro nobis iterum immoletur.
Deut. 6. ¶ Propè eſt enim verbum in ore tuo & in corde tuo, hoc eſt, verbum ſi
Rom. 10. dei quod prædicamus, inquit Apoſtolus.

¶ Quoniam ergo propè eſt in ore tuo, & in corde tuo verbum Dei, verbum crucis, Chriſtus dominus, ſi huius verbi flumen ſuper panem & vinum effuderis, & ordine (qui ab ipſo ſtatutus eſt) veritatem huius verbi protuleris, ſtatim de ſancto altari panem ipſum & vinum, in corpus & ſanguinem ſuum transferendo ſuſcipit, eadem virtute, eadem potentia vel gratia, qua noſtram de Maria virgine carnem ſuſcipere potuit, quomodo voluit. ¶ Nec duo corpora dicuntur aut ſunt, hoc quod de altari, & illud quod acceptum eſt de vtero virginis, quia videlicet vnum idemq; verbum, vnus idemq; Deus, ſurſum eſt in carne, hic in pane: Alioquin & ille panis, quẽ heri ſacrificauimus, & ille quẽ hodie vel cras ſacrificabimus, plura ſunt corpora, nec rectè dicimus offerri ab eccleſia corpus domini, meliusq; diceremus corpora, quia quotidie penè tot offeruntur panes, quot habẽtur in Eccleſia ſacerdotes, ſed hoc prohibet cauſa, cõuincit ratio, religio reſpuit. Vnitas enim verbi vnitatem efficit ſacrificii. Similiter enim vnũ verbum, & olim carnẽ de Maria virgine ſumpſit, & nunc de altari ſalutarem hoſtiam accipit, igitur vnum corpus eſt, & quod de Maria genitum in cruce pependit, & in ſancto altari oblatum, quotidie nobis ipſam innouat paſsionem Domini. ¶ Cùm autem Eccleſia quoq; corpus ſit Chriſti, propter eiuſdẽ verbi vel ſpiritus vnitatem, nã eundem ſpiritum Chriſti idemque in ſe manens habet verbum Dei quod vniuit ſeſe carni de carne Mariæ virginis, ſciendum eſt, quòd non tantum de verbo Dei, ſacræ hoſtiæ accedit, quantam habet gratiam eiuſdem verbi vnus quilibet ſacerdos, qui ad ſacrificandum aſsiſtit. Vnuſquiſque enim ſuam diuiſiuam habet gratiam vel donationem verbi aut Spiritus ſancti. In ſacram autem hoſtiam tanta ſe plenitudo diuinitatis infundit, quanta in Mariæ virginis vterum deſcendit, quanta in corpus Eccleſiæ per gratiarum diuiſiones ſeſe diſtribuit. Nam quomodo deifer panis ille non de vno, ſed de multis conficitur granis, & vinum illud ſacroſanctum non de vno, ſed de multis confluxit acinis: Sic nimirùm non tantum habet verbi Dei, quanta eſt gratia vnius hominis, ſed quanta eſt plenitudo totius corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, quæ Ephes. 4.
de multis hominibus conſiſtit, quæque per vnum quemlibet Catholicæ fidei hominem vniuerſa ad ſanctum altare in loco vel tempore quolibet aſsiſtit. ¶ Sed iam cœptum ordinem proſequamur, & qualiter hæc fiant, nõ ſicut ſupradictus Achis, qui ſemper dicit quomodo eſt, ſed ſicut verus Abimelech, id 1. Reg. 22.
eſt, patris mei regnum, cui verè dicitur: Regnum Dei intra vos eſt, quantũ poſſumus admota fide ſpeculemur. Luc. 17.

Item de oblatione. Cap. III.

CVm concentu memorato, ſuſcepta ſacra panis & vini oblatio, ſic ad ſanctũ altare peruenit, vt ſubdiaconus ad diaconũ, diaconus ad manus perferat ſacerdotis: Vel quod apud diligentiores fit, in ipſo cõponat altari. Lex enim, quam per ſubdiaconum ſignificari iam diximus, ſacrificium Pſal. 109.
noſtræ ſalutis tantum præfigurauit in Melchizedech, ſed per Euangelicam traditionem ad altare, hoc eſt, ad ſolennem ritum Eccleſiæ peruenit. Heb. 7.

De Silentio poſt Offerendam. Cap. IIII.

POſt hæc iam ſacerdos ſilentij ſolitudinem expetit, inſtante memoria Dominicæ paſsionis, conuerſus ad altare concentu chori finito, & omni Eccleſia cõticeſcente. Hoc autem ſignificat illud, quòd Dominus noſter iam nõ palàm ambulabat apud Iudæos, cùm cogitarẽt eum interficere, ſed abijt in regionem iuxta deſertum in ciuitatem, quæ dicitur Effrem, & ibi morabatur Iohan. 11.
cum diſcipulis ſuis. Collegerunt ergo pon- Iohan. 12.
tifices & phariſæi conſilium, dicentes: Quid facimus? videtis quia nihil proficimus, ecce mundus totus poſt illum abijt. Et prophetauit vnus ex illis, nomine Caiphas, pontifex anni illius, quòd expedit, vt vnus homo moriatur pro gente, & ab illo die cogitauerunt, vt interficerent eum. ¶ Hoc ipſum autem à myſterio non vacat. Non enim timore paſsionis ſe abſcondit, qui ad hoc venit, vt pateretur, ſed hoc prætendebat foris, quod intus agebatur in illorum cordibus. Iohan. 11.

Nam verè abiturus erat in regionem gentiũ
pedibus euangelizantium, quæ erant iuxta
Matth.23. deſertum illorum, quibus iam tunc dicebat:
Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſer
ta, non in ipſum deſertum, quod erat illi in-
credulitas Iudæorum. ¶ Sacerdos ergo in ſi-
lentio ſtans, & ſilenter ſuper oblata dicens
orationem, ſanctum præparat ſacrificium,
Iohan.11. quia Dominus noſter, etiam cùm ſe abſcon-
deret, nec palàm apud Iudæos ambularet, ſa-
lutare nobis paſsionis ſuæ meditabatur ſa-
cramentum. ¶ Quia verò proximo iam paſ-
Iohan.11. cha, cùm multi aſcendiſſent in Hieroſoly-
mam, vt ſanctificarent ſeipſos ante Paſcha,
& requirerent eũ, dicẽtes: Quid putatis, quia
non venit ad diem feſtum? Dederant autem
pontifices & phariſæi mandatũ, vt ſi quis co-
gnouerit vbi ſit, indicet, vt apprehendãt eũ.
Venit Dominus Ieſus Bethaniã ante ſex dies
Paſchæ, vbi fuerat Lazarus mortuus, quem
ſuſcitauit, & fecerunt cœnam ibi, & Martha
miniſtrabat, quia tunc iterũ ambulabat palã,
ita vt Lazarus eſſet vnus ex diſcumbentibus
cum eo. Leuat iterum ſacerdos vocem ſuam
dicendo: Per omnia ſecula ſeculorum. ¶ Di-
cturuſq; rem attentione dignam, præmittit
ſalutationem, optans nos quoque tales eſſe,
cum quibus manere Dominus, & apud quos
conuiuiũ facere dignetur. In mẽte enim tũc
habere debet Eccleſia mulierem illã formo-
ſam, quæ attulit ad conuiuium illud alaba-
ſtrum vnguenti nardi piſtici pretioſi, & effu-
dit ſuper caput ipſius recumbẽtis; & audire,
quod dicere incipit ſacerdos, Surſum corda,
habemus ad Dominum, vt & ipſa, ſicut verè
mulier vnguentaria, ſurſum ad ipſam diuini
tatem filii Dei leuet cor ſuum, & illud caput
ęquale Deo patri fide contingens, vnguento
perungat Catholicę confeſsionis, quam ſa-
cerdos ſubſequendo canit. ¶ Gratias em̃ age-
re debem⁹ omnipotẽti Deo noſtro per Chri
ſtum dominũ noſtrum, credendo & cõfiten-
do, quòd per ipſum maieſtatem eius laudant
angeli, adorant dominationes, tremunt pote
ſtates, &c. Nimirũ hoc eſt, diuinitatis eius ar-
canum contingere principiũ, & odoriferũ ſu
per caput eius effundere pietatis vnguentũ.
¶ Hoc vnguentũ ex medulla pigmenti cõfe-
ctum eſt Euangelici, ſcilicet ex eo, quod Io-
hannes ait de verbo, quod in principio erat
Deus apud Deũ. Omnia per ipſum facta ſunt
& ſine ipſo factum eſt nihil. ¶ Huius nunc o-
dore domus Eccleſiæ repleta eſt, ſed muſcæ
Eccleſ.10. morientes perdiderunt eius ſuauitatem, vi-
delicet omnes hæretici ſordibus obuoluti,
quos erroris ſtercora fœtore paſcunt, & ver-
ba veritatis bono odore interficiũt. ¶ Igitur
ſacerdos poſt interiectum (vt dictũ eſt) ſilen-
tium, quaſi poſt domini latibulum, vocem le
uãs, ipſum palàm venientem in Bethaniam,
palàm cõuiuantem, & vnguento delibutum
quodãmodo repręſentat. ¶ Et illã ſacræ con
feſsionis vnctionẽ ſic determinat mulier illa
magna, quæ eſt ſancta Eccleſia, vt cum ange-
lis & pueris, qui in craſtinum obuiauerunt
nomino canentes, ramoſq; Palmarum ſuble
uantes, decantet hunc deuoti pectoris hym- Matth.21.
num: Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus Eſa.6.
Sabaoth, &c. Vbi enim dicitur, Oſanna in ex
celſis. Benedictus qui venit in nomine Do-
mini, prædictum piæ confeſsionis vnguen-
tum demittit, vt nõ ſolum caput, ſed & pe-
des vngat domini, paſsionem mortalis ho-
minis fideliter reſpiciens, ad quam cum præ-
dictis turbæ multæ laudibus benedictus ad-
uenit.

De Secreta. Cap. V.

POſt lętam populi acclamationem ſequi-
tur hiſtoria ſecreti mœroris, & profundi
cauſa ſilentii. Secreta nanq; memoria do
minicæ paſsionis eſt, quàm diu choro ſilen-
tium indicit, quæ per hebdomadam ante Pa-
ſchalem ordine hoc cucurrit. ¶ Eadẽ die, qua
laudes acclamatę ſunt ipſi filio Dauid, deci-
ma luna, quãdo inferebatur in domos Iudęo Exod.12.
rũ typicus ille Paſchalis agnus, ingreſſus eſt
hic agnus Dei ciuitatẽ Hieruſalẽ, & à nequiſ-
ſimis laniſtis obſeſſus, multis inſidiis quęre-
batur ad mortẽ, traditus à Deo patre, qui pro Rom.8.
prio filio ſuo nõ pepercit, ſed pro nobis om Ephe.5.
nibus tradidit illum, traditus nihilominus à
ſemetipſo, quia dilexit nos, & tradidit ſemet
ipſum pro nobis. ¶ Secunda feria & tertia
nihil proficiunt, dum eum contingere non
audent populi metu, qui circa illum multus
adq; audiendum illũ totus erat. ¶ Quarta fe- Luc.22.
ria Iudas, vnus ex duodecim, à diabolo ſup-
plantatus, vendidit illum Phariſęis & tradere Matth.26.
ſpopondit, vt caperent eum ſine turbis. ¶ Fe
ria quinta iam agone propinquo, teſtamen- Marc.14.
tum ſuum ſcribit hæredibus ſuis, conſignãs
eis theſaurum corporis & ſanguinis ſui. Ea- Luc.22.
dem nocte capitur, ligatur, & illuditur. ¶ Fe-
ria ſexta crucifigitur, primo linguis Iudæo- Marc.15.
rum, pòſt manibus gentilium, tandem hora
nona facto terrę motu tradidit ſpiritũ. ¶ Sab Matth.27.
bato quieuit in ſepulchro. ¶ Prima ſabbati
reſurgens à mortuis, pacem diſcipulis, pacẽ Luc.24.
omni mũdo annunciauit. ¶ Horum omniũ
forma facieſq; vera, ita ſecreto repręſentatur Matth.28.
in Canone, eorumq́; procurſu, & verè viuo
flumine ſuper panem & vinum confluente, Iohan.20.
tam veram diuinitatem veramq́; humanita-
tem Chriſti in cœlo ſedẽtis & regnantis exci

pimus:quam veram ſubſtantiam ignis à ſole, ſuppoſita cryſtalli ſphæra exigua, ferè quotidie mutuare poſſumus. Hoc ſolæ operantur manus Chriſti,tornatiles,aureæ, plenæ hyacinthis,eius,qui dixit:Sine me nihil poteſtis facere. ¶Manus,inquã, Chriſti hoc operantur per manus ſacerdotis, quæ manibus ſuis confortatæ ſunt,maximè:quia vt hoc operari cum ipſo & per ipſum & in ipſo poſſint,oleo ſancto pro clauis paſsionis eius ſignatæ ſunt.Igitur ſingula eorum quæ ſupra digeſta ſunt,quibus in locis commemorentur in Canone,laborioſum non eſt inueſtigare,præſertim cùm quædam ex ipſis per ſe ſatis euidenter appareant.

Cant.5. Iohan.15.

Te igitur. Cap.VI.

AB initio Canonis, quod eſt: Te igitur clemẽtiſsime pater, vſq; ad eum locũ, qui pridie quàm pateref, quatuor dierum rationes adnotantur, quorum in primo verus agnus,à deo patre vel à ſeipſo(vt dictũ eſt)traditus,illatus eſt in domos Iſraël,veniens in ciuitatem Hieruſalem. Quæ illatio vel traditio trina crucis figura ſignatur, dicẽdo, vti accepta habeas hæc dona, hæc munera, hęc ſancta ſacrificia illibata. In quarto autẽ à Iuda traditus & venditus eſt: quę vẽditio vel traditio item tribus crucibus inſignitur,dicẽdo,benedictam, aſſcriptam,ratam.¶Illic eccleſia,quæ prius præ nimia paupertate nõ habens hoſtiam,quã offerret dicebat:Quid retribuã domino pro omnibus quæ retribuit mihi,gratias agit ſanctæ trinitati, quòd meruit calicem ſalutaris accipere,& nomen eius inuocare.Hęc dona,inquit,hæc munera.Eadem ſacrificia dona ſunt,munera ſunt.Dona quia nobis ab ipſo data. Munera,quia à nobis illi oblata:Donum enim eſt,quod à ſuperiore datur.Munus quod ab inferiore.¶Illic inquam,iam in prima actione commemoratio omnium fit,quorum idem ſacrificiũ, qui que illi vera ſimilitudine conueniũt, in eo quòd cùm ſint multi, ſic per vnam fidem vnumq; ſpiritum,in vnũ corpus Eccleſię ſunt coniuncti,quomodo panis ille de multis cõfectus eſt granis,& vinum illud de multis cõfluxit acinis. Hi autem ſunt, non ſolum Apoſtoli & martyres,ſed & omnes fideles, illorũ meritis ſperantes,hoc ſibi proficere ad ſalutẽ,quibus iſtă proficit ad honorẽ. Igitur* quo modo & ſcriptũ eſt, alienigena non veſcetur ex eis,quoniã ſancta ſunt:ſolũ illum aſſumimus ad eſum huius agni, qui noſtræ coniunctus eſt domui,ſcilicet omnem domeſticum fidei à principe vſq; ad plebeium, ab Apoſtolo vſque ad publicanum.

Roma.8. Ephes.5.

Pſal.115.

*quoniã Exod.12.

Leuit.22. Galat.6.

Hanc igitur oblationem. Cap.VII.

IN orationis tomo ſequenti,ſic ſacram oblationem, quomodo diligentem publicæ ſalutis legationem,benedictam,aſſcriptã, ratam rationabilemq; fore depoſcimus. Legatio nanq; eſt regis eius,qui cũ decem millibus non valens occurrere ei,qui cum viginti millibus venit ad ſe,mittens rogat ea quæ pacis ſunt.Nam quia de ſolis factis iuſtificari non valemus coram illo, qui non ſolum de factis,ſed & de cogitationibus rationem exacturus,quaſi cum duplici venit exercitu:præſentis ſacrificij legationem mittentes, rogamus ea quæ pacis ſunt. ¶Magnæ autẽ laudis eſt,ſic legationẽ hanc peragere,vt ab illo,cui mittitur, mereatur benedici eloquium eccleſiæ,ſicut benedixit Dauid ſapiẽti Abigail,dicẽs:Benedictus dominus deus Iſraël,& benedictum eloquiũ tuũ,& benedicta tu quæ prohibuiſti me hodie,ne irem ad ſanguinem, & vlciſcerer de manu mea.Abigail nãq; (quod interpretaf patris mei exultatio)ſcilicet ſancta eccleſia,quõdã vxor Nabal,id eſt,ſtulti, videlicet diaboli,legatione præſentis ſacrificii,præuenit verum Dauid,id eſt,manu fortẽ vel deſiderabilem Chriſtum,perferentẽ perſecutiones Saul, id eſt, in paſsione mortis agonizantem,rogatq; pacem, ne ſe vlciſcatur manu ſua propter ſtultum Nabal, ita vt ipſa quoq; cum illo æterna damnatione pereat. ¶Quæ quoniam abſq; conſilio vel conſcientia ſtulti illius feſtinat,& præmiſſa munera oratione ſubſequitur,& adorans loquitur ſapienter quæ pacis ſunt, oblationem perficit benedictam, dum benedicitur eloquium eius:& aſſcriptam,dum nulla obliuione deletur:& ratam, dum data remiſsio peccatorũ, nulla vlterius ſententiæ mutatione conuellitur.

Luc.14. Rom.8.

Qui pridie quàm pateretur,vſque,in mei memoriam facite.Cap.VIII.

MIraculum tantę nouitatis integreſcit, & quicquid dicere conamur,collatus cum re ſermo, vix vllius apparet eſſe momenti. Nam maximè,cùm ad ſummi ſacramenti verticem, cùm ad ipſam peruẽtum eſt ſancti ſacrificij mentem, diſparet ſermo, lingua deficit, & incircuncifa labia mentem nihilominns incircunciſam in ſuis cœptis,temeritatis,impudentiæ,coarguũt. Quis enim nouit ordinem cœli,aut ponet rationes eius in terra? Ordo nanq; cœli præſenti ex capitulo nobis effulſit, cuius claritatem ferre nõ valuit ſæpe nominatus & nominãdus Achis. ¶Abiturus hinc in ſacrarium cœli pontifex ſummus per viam paſsionis, ſacrificat modo mirabili ſecundum ordinem ſuum, ſecundũ cœleſtis ſacrificij ritum, accipiens panem in

Iob.38.

1.Reg.21.

Matth. 26. ſanctas ac venerabiles manus ſuas, & dicens: Hoc eſt corpus meũ, accipiẽs præclarum calicẽ vini, & dicens: Hic eſt calix ſanguinis mei. ¶Quid ergo? ſilebimus, & ſilẽtio noſtro videbimur cõſentiẽtes eſſe his, quorũ polluta labia nõ tetigit Seraphim rubenti calculo, quẽ attulit de altari, & dicũt ſemper: Quomodo eſt? quomodo eſt? Imo clamemus. ¶Et ne deſit quid clamemus, pulſemus & oſtiũ amici, qui tres panes cõmodare conſueuit, id eſt, fidem, ſpẽ, charitatẽ, quæ in hoc maximè negocio neceſſaria ſunt. Patitur eñ nos, non cõtradicẽtes, ſed noſſe cupiẽtes. ¶Igit ne omninò neſciamus, quomodo eſt, libet nunc intueri in ordine tã admirabilis ſacrificij tria, quæ in opere cujuſlibet autoris egregij requirere cõſueuimus, id eſt, materiam, intẽtionem, cauſamq́; finalem ſiue vtilitatẽ. Quæ cùm ſingula nobis, fidei manu pulſantibus, gratiæ clauicula ſecretarius veritatis aperuit, & ſi nondũ facie ad faciem, ſaltem per ſpeculũ & in ęnigmate videbimus, quomodo eſt.

Eſa. 6.

Luc. 11.

1. Cor. 13.

Materia. Cap. IX.

MAteria vel ſubſtantia ſacrificij, quod erat tunc, & nunc eſt in manibus pontificis noſtri, non ſimpla eſt, ſicut nec pontifex ipſe ſolius diuinæ vel ſolius humanæ ſubſtantiæ eſt. Eſt enim tam in Pontifice, quàm in ſacrificio diuina ſubſtantia, eſt & terrena. Terrena in vtroq; eſt, id quod corporaliter vel localiter videri poteſt: diuina, in vtroq;, verbum inuiſibile eſt, quod in principio erat Deus apud Deum. ¶Nam cùm diceret idem magnus Pontifex panem & vinũ tenens, hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus, vox erat verbi incarnati, vox æterni principij, verbũ antiqui conſilij. Verbũ quod humanã acceperat naturã, id eſt, in carne manens, panis & vini accipiebat ſubſtantiam. Vita media, panem cũ ſua carne, vinũ cum ſuo iũgebat ſanguine. ¶Quemadmodum in corporeis ſenſibus menti & corpulento aëri media lingua interuenit, & vtrunq́; coniungẽs vnum ſermõem efficit, quo in aures dimiſſo, id quod audibile eſt, cito abſumitur & tranſit: ſenſus autem ſermonis & in dicente & in eo, qui audit, integer permanet & inconſumptus. Sic verbum patris, carni & ſanguini, quẽ de vtero vrginis aſſumpſerat, & pani ac vino, quod de altari aſſumpſit, mediũ interueniẽs, vnum ſacrificium efficit, quod cùm in ora fideliũ ſacerdos diſtribuit, panis & vinũ abſumitur & tranſit. Partus autem virginis cum vnito ſibi verbo patris, & in cœlo & in hominibus integer permanet & incõſumptus. Sed in illum, in quo fides non eſt, pręter viſibiles ſpecies panis & vini, nihil de ſacrificio peruenit. Quemadmodum aſinus ad lyrám, cùm irrationales aures arrigit, ſonum quidem audit, ſed modum cantilenæ non percipit. Tales comparantur Iudęis, vel patribus eorum, de quibus Dominus: Patres, inquit, veſtri mãducauerunt manna & mortui ſunt. Qui autẽ cum fide accipiunt, illis comparãtur, de quibus Apoſtolus: Patres noſtri, inquit, omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualẽ biberũt. Nam alij per incredulitatem patres ſunt Iudęorum & hæreticorũ, alii per fidem patres Apoſtolorum atq; credẽtium. ¶Panis ergo inuiſibilis, qui de cœlo deſcẽdit, vita eſt. Panis viſibilis, qui de terra creuit, vnus tamẽ panis eſt, quomodo qui de cœlo deſcẽdit, & qui cõceptus & natus eſt de vtero virginis, chriſtus vnus eſt. ¶Quapropter qui viſibilẽ panẽ ſacrificij comedit, & inuiſibilẽ à corde ſuo non credendo repellit, Chriſtum occidit, quia vitam à viuificato ſeiungit, & dẽtibus ſuis mortuũ laniat corpus ſacrificii, atq; per hoc reus eſt corporis & ſanguinis domini. ¶Sed dicit aduerſarius. Viuens & ſenſibilis in corpore ſuo mobili ſine eſt Deus & homo Chriſtus. Corpus autem ſacrificii vitam nõ habet, ſenſum non habet, mobile non eſt. Hoc aſſumpto concludit ſic. Corpus igitur domini nõ eſt, Chriſtus non eſt. ¶Ad hæc, inquam, obſecro te, quàm in corpore domini vitam requiris? Eſt enim vita animalis, eſt & vita ſpiritualis. Animalis vita quinq; ſenſibus fungitur, viſu, auditu, guſtu, odoratu, & tactu. Hæc vita animalis eſt, carnalis eſt, caro eſt: dominus autẽ dicit, quia caro non prodeſt quicquam. ¶Si enim Iudæi carnem, quam crucifixerũt, concidere & deuorare ſicut carnem agni maluiſſent, aut potuiſſent integram viuãq; abſorbere, ſicut cetus maris viuẽtem abſorbuit Ionam, nihil illis profuiſſet, imo maiori ſacrilegio conſcientias ſuas polluiſſent. Animalis igitur vita, quia caro eſt, ſi in corpore domini adeſſet, nihil nobis prodeſſet, ac propter hoc illam requirere ſuperfluum eſt. Nam quid cœleſtis homo per ſacrificium cœleſte hoc adminiſtraret, quod nobis non deerat? Non enim prudentiæ eius eſt, curioſitatẽ noſtrã non neceſſariis paſcere miraculis. ¶Quærebat hoc curioſus Herodes, quando erat ex multo tẽpore cupiens Ieſum videre, quia ſperabat ſignum aliquod ab eo fieri. Quod quia nõ fecit, ſpreuit illum, & remiſit indutum veſte alba. ¶Solam ergo vitam ſpiritualẽ in ſacrificio nobis adminiſtrare ſapientiã eius decebat. Et noſtræ neceſsitati expediebat, quæ eſt ſanctificatio & benedictio, miſericordia & veritas, triſtitia & pax. Hęc autem eius vita ſpiri-

Iohã. 6.

1. Corint. 10.

1. Cor. 11.

Iohan. 6.

Ionæ 2.

Luc. 23.

ſpiritualis ſic eſt in corpore ſacrificii,abſque vita eius animali,quomodo lux ſolis abſque calore eius in corpore lunę nobis repręſentatur. ¶Igitur his pariter ex rebus ſacrificiũ nobis conſtruit pontifex ſummus,quibus totus homo vegetaſ,id eſt,ex verbo Dei,in quo
Deut.8. vivit homo, & ex terræ fructibus, quibus ſolum viuit corpus, his duntaxat qui omnium primi ſunt. Panis enim eorum quæ ad eſum, vinum eorum,quæ ad potum pertinent, primum eſt.

Intentio. Cap.X.

INtentionem tanti operis, puriſsimum oculum tam lucidi corporis dũ quærimus, noſter quoq; ſimplex oculus, & lucidũ debet eſſe noſtrũ corpus,id eſt,vt ducamur diſcẽdi voto, non cõtradicẽdi propoſito. ¶Vbi ergo inueniemus admirabilẽ huius pulchritudinis oculum,ſcilicet quò tendat tãtum tã pulchri operis ſacramentum. In capite ipſo in eodẽ,quod ſonuit nobis, verbo veritatis. Ait enim:Hæc quotieſcunq; feceritis,in mei
Matth.26. memoriam facietis.Qui habet aures audiendi,ſic accipit hoc dictum, ſicut lachrymabilẽ morientis pro filiis patris affectum,ſicut germanæ pietatis eloquium,ſicut præacutũ vulnificæ charitatis ſpiculũ. Quia venerat eius
Iohan.13. hora,vt tranſiret ex hoc mũdo ad patrẽ,ſicut
ibidem. verum erat quod dicebat diſcipulis, quò ego vado,vos non poteſtis venire.Et Petro di centi: Dñe,quò vadis? quò ego vado,inquit, non potes me ſequi:quia inquam non poterat eum tunc ſequi,hæreditatem illis compe tentem ſcribens,viſibilem ſui memoriam cõ mendabat. ¶Non enim ſcripturarum ſolam commonitionem ad hoc ſufficere iudicabat. Obliuioſum nanq; & ex magna parte indocilem,ægrotum ſcilicet genus humanum curã dum ſuſceperat.Ecce videmus eius,quę in ſacris ſcripturis eſt,medicinalis diſciplinæ diſficultatem. Quota enim pars noſtri capit illam, quæ in ſancto Euangelio fragrat tam optimis vnguentis, antidotum illud quod in principio erat verbum,Deus apud Deum,per
Iohan.1. quod omnia facta ſunt,quodq; caro factum eſt? Nam illud quidem ruminare, medela eſt probatiſsima,& dulcis faucibus amantis animæ,ſed tantus cibus valde paucorum eſt.Prę tereà meditatio hæc ſolius mentis pabulum eſt,ſolius animæ ſanctificatio eſt.At ille vtrũque noſtrum corpus & animam ſibi aſtringere ardebat,vtrũq; infirmũ,imo vtrunq; mortuũ, immortalitatis medicamẽto ſanare properabat. Magna igitur charitatis arte pigmenta ſua Dei ſapientia compoſuit, quibus lethargicam magni ægroti mentem, renouata quotidie ſuæ ſalutis cõmemoratione,percelleret,& infantilium edentulam plebem animarum,quæ verbi antiqui & æterni principii ſolidum non poterat terere & ruminare cibum,dulciſsimo hoc liquamine cõfecto, verbi eiuſdem diuinitatẽ,in panis & vini ſacramento ſorbillare conſueſaceret. ¶Auſer à cœtu Eccleſiæ quotidianas Saluatoris noſtri huiuſmodi exequias,& vide quàm meritò dicat ipſe Saluator,quæ vtilitas in ſanguine meo? Refrigeſcente enim ea,quæ hoc modo nunc vbiq; calet eius memoria, refrigeſcet vniuerſa charitas,muta erit fides, claudicabit ſpes,cõticeſcet magnus ille clamor ſanguinis iuſti Abel, qui per traditũ tãti ſacrificii ritum quotidie reparat vocẽ, quotidie laxat os bibẽtis,& vociferãtis terræ,ſcilicet ec Pſal.29.
cleſiæ,maledictum coarguens Cain, & matu Gen.4.
ram indignè fuſi ſanguinis vindictam repoſcens. Calente ergo memoria tam celebri, Matth.24.
charitas Chriſti cõcaleſcit,perſtat ſuper fundamentum ſuum ædificium fidei, ſpes quotidiana peccatorum remiſsione reuiuiſcit.

Vtilitas. Cap.XI.

VTilitas hæc eſt in virtute huius ſacramenti,quod eius ope fit poſsibile his, qui in terra ſunt,in cœlum aſcendere. Aliter nanq; illud poſsibile non eſt,ait enim Saluator:Nemo aſcendit in cœlum,niſi filius Iohan.3.
hominis qui eſt in cœlo.Vni & ſoli,qui deſcendit de cœlo,filio hominis,quia vna perſona eſt cum filio Dei,cum verbo patris, quod de cœlo deſcendit,& de corde patris in vterum venit virginis, vni,inquam, & ſoli filio Dei filioq; hominis tanquàm ſuo capiti cuncta mẽbra corporis annectuntur,omnes qui Coloſſ.2.
in fide huius ſacramẽti,in plenitudine huius charitatis ſunt recepti,& ſic vnũ corpus, vna perſona,vnus chriſtus, caput cũ ſuis mẽbris Ephe.5.
in cœlum aſcẽdit, dicitq; gratulabũdus glorioſam Deo aſsignans Eccleſiam: Hoc nunc os ex oſsibus meis & caro de carne mea. Et Gen.2.
oſtendens ſe atq; illam in perſonę conueniſſe vnitatem,& erunt,inquit,duo in carne vna. Magnum hoc ſacramentum eſt. ¶Caro Ephe.5.
Chriſti,quæ ante paſsionem ſolius erat caro verbi Dei,per paſsionem ita creuit,adeo dilatata eſt,ita mundum vniuerſum impleuit,vt omnes electos, qui fuerunt ab initio mũdi, 1.Cor.5.
vel futuri ſunt, vſq; ad vltimum electum in fine ſeculi,noua cõſperſione huius ſacramẽti,in vnam Eccleſiam faciat Deum & homi- Iohan.15.
nes æternaliter copulari. Caro illa vnũ erat granum frumenti, quod antequàm cadẽs in terrã mortuum fuiſſet: nunc poſtquàm mortuum eſt,creſcit in altari,fructificat in manibus & corporibus noſtris,& aſcendẽte magno & diuite domino meſsis,terram fructiferam,

ram, in qua creuit, ſecũ vehit in horrea cœli. Vnde & memores domine: vſque, & calicem ſalutis perpetuæ.

Caput XII.

QVoniam ergo tanta eſt commendatæ vtilitas memoriæ, tria ſibi beata Eccleſia deinceps eiuſdẽ memoriæ proponit inſignia, ſcilicet tam beatam paſsionem, nec non & ab inferis reſurrectionem, ſed & in cœlos glorioſam aſcenſionem. Quorum primum Eccleſiæ vulnerat charitatem, alterum confortat fidem, tertium lętificat ſpem. ¶ Vbi enim dicẽs, hoſtiam puram, hoſtiã ſanctam, hoſtiam immaculatam, panem ſanctũ vitæ ęternæ, & calicem ſalutis perpetuæ, quinarium crucis ſignaculum panis & vini imprimit ſubſtantiæ, Chriſto ſedenti ad dextrã patris veraciter (vt dictũ eſt) concorporatę, eruditũ contemplatorem rerum, ad illam beatã paſsiõem mittit. Nã ab hinc vſq; dum corporale deſuper auferat, pendẽtis in cruce ſpirat agon, & paſsio Domini. Hæc ergo ſunt illa viuẽtis petræ foramina, in quibus formoſa eſt & immaculata colũba, ſcilicet Eccleſia: in quibus tunc certius nidificat, cũ intra verba prædicta, vel quinq; crucis ſignacula quinque dilecti ſui plagas, videlicet duas manuũ totidemq; pedum, & vnam lateris, fida tenet & contemplatur memoria.

Sicuti accepta habere dignatus es munera Abel, & reliqua. Cap. XIII.

SIcut ſimilitudinis eſt, nõ quãtitatis. Multò enim acceptius hoc ſacrificiũ eſt Deo, quàm quod obtulit Abel, quod obtuſit Abraham, quod obtulit Melchizedech. Valet nanq; amplius res quàm vmbra: veritas, quàm figura. Ipſam ergo ſimilitudinem deſideremus magis quàm acceptionis quantitatem.

Gen. 4. ¶ Similes offerẽdo ſumus Abel, ſi rectè offerentes, nihilominus rectè diuidimus, quod quia Cain non fecit, peccauit. Sua nãq; cui debebat, Deo rectè obtulit: ſed ſeipſum ſibi retinens, & cor ſuum Deo auferens, malè diuiſit. Abel verò intus in corde ſuo ſacrificium iuſtitiæ obtulit, quia nõ ſeipſum ſibi retinuit, ſed Deo ſubdidit, ac propter hoc ad exteriora eius munera Dominus placidè reſpexit.

Gen. 22. ¶ Similiter Abrahã, egregia fide totũ ſe prius offerebat, & propter hoc cũ offerret ſua, placidas offerebat hoſtias. Quod vt ſciremus & imitaremur nos, patrios ab illo Deus affe-

Adde filium ctus exegit, & * immolari ſibi iuſſit, ſtatimq; promptum eius animum inuenit, imo nobis

Gen. 14. oſtẽdit. ¶ Melchizedech quoq; niſi ſeipſum prius obtuliſſet, & in ſublime altare Dei cor ſuum depoſuiſſet, non potuiſſet præuidere cauſas, quarum intuitu panis & vini ſacrificium ſine exẽplo, primus obtulit. ¶ Itaq; & nos, ſi aſsiſtentes ad offerendum rectè (vt dictum eſt) diuidimus, id eſt, prius noſipſos offerentes, arietinam ſpiritus proteruiam, taurinamq; feritatem, hyrcinamq; libidinem iugulãtes, morificam*, iuxta illud quod in pſalmo canimus: Holocauſta medullata offeram *Pſal. 65.* tibi cum incenſo arietum, offerã tibi boues cũ hyrcis, rectè diuiſimus, & iccirco, ſicut munera Abel, ſicut ſacrificiũ Abrahæ, ſicut Melchizedec immaculatam hoſtiam, noſtra ſacrificia dominus accepta habere dignatur. ¶ Et iuxta conſequentem orationem, iubet hæc per manus ſancti angeli ſui perferri in ſublime altare ſuum, & in conſpectu diuinæ maieſtatis ſuæ inlocaliter atq; inuiſibiliter. Vbiq; enim eſt maieſtas inlocalis & inuiſibilis, vbique ſublime altare eius, quod eſt Eccleſiæ Catholicæ fides.

Nobis quoq; peccatoribus. Cap. XIIII.

MOris eſt pleriſq; Eccleſiis, cùm ad id ventum eſt: Nobis quoq; peccatoribus famulis tuis, paulùlum expreſſa voce ſilentiũ rumpere. Nãq; in illo dominicæ paſſionis articulo ſubuenire nobis debet in mẽtem latronis cõfeſsio, ſimulq; reſponſio Domini de tribunali crucis, illum paradiſo adiudicantis. *Luc. 23.*

Per quem hæc omnia domine ſemper bona creas. Cap. XV.

TAndem cũ tribus illis crucibus, quibus edicit ſacerdos, per quẽ hæc omnia Domine ſemper bona creas, ſanctificas, viuificas, benedicis, paſsio domini conſummatur, & illud nobis commemoratur, quod clamans voce magna emiſit ſpiritum. *Matth. 27.* ¶ Quapropter ſtatim corporale auſertur, quia velũ tẽpli ſciſſum eſt, imo quia quæ de illo ſcripta erant, hactenus clauſa & operta fuerant, & *Luc. 18.* erat verbum abſconditum ab eis, quicquid ipſe de paſsione ſua prædixerat, nunc autem vbi conſummatum, etiã reuelatũ eſt. Quodque diſcooperto calice trinum de hoſtia ſuper calice pingitur crucis ſignaculum, dicendo, per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo, confeſſionem exprimit cum voce Centurionis, qui viſo terræmotu, & his quæ fiebant, clamauit *Matth. 27.* voce magna: Verè filius Dei erat iſte. ¶ Duæ verò cruces, quæ pinguntur in latere calicis, dicẽdo, omnis honor & gloria, ſacramẽta nobis ſanguinis & aquæ repręſentant, quæ pate facto latere Domnini lancea militis, in redẽptionem ſalutis noſtræ profluxerunt. ¶ Tũc accedit diaconus, & exaltatum parumper ſacrificium de altari reuerenter, tam ipſe quàm ſacerdos iterum deponit, quia venit Ioſeph ab Arimathęa cũ Centurione, & Nicodemus quoq;

quoq; & impetratum à Pilato corpus Ieſu de ponentes ſepelierunt. Sepelierunt, inquam, quod nobis in eo ſignificatur, quòd calix ite rum corporali cooperitur. ¶Ibi competen-ter B. Gregorius dominicam orationem dici conſtituit, incongruum eſſe aſtruens, vt cùm ſuper Euchariſtiam oratio diceretur, quam ſcholaſticus compoſuit, ipſa oratio non dice retur, quam per ſe ipſe dominus noſter dicti tauit. Quod cū à Græcis accepiſſe videretur, in hoc tamen differre voluit, vt cū apud Græ cos ab omni populo dicatur, apud nos à ſolo ſacerdote cantetur. ¶Tunc ergo quia Ieſus (vt dictum eſt) clamans voce magna tradi-dit ſpiritum, Centurio clamauit dicens: Verè filius Dei erat iſte, & mulieres lamentabātur flentes dominum, leuat ſacerdos vocem, di-cendo: Per omnia ſecula ſeculorum, & domi nicam orationem. ¶Similiter chorus reſpō-dendo, imitantes paucos fideles, qui contri-to & confracto corde lugebāt dominum, ve-luti quondā occiſum Abel inuidi furore fra tris maligno, pauci parentes impatienti dolo re & incōſueto cordis dolore lamētati ſunt. ¶Poſt hoc iterum breue ſilentium fit, ſabba-tum reſpiciens, quo dominus in ſepulchro quieuit.

Pax domini ſit ſemper vobiſ-cum. Cap. XVI.

TVnc rurſus eleuatio vocis bonum ſig-nificat nuntium dominicæ reſurrectio-nis, dicente ſacerdote: Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. Quod nobis illud commē dat, quia dominus noſter ſtans in medio diſ-cipulorum ſuorum, dixit eis: Pax vobis. ¶In- *Iohan. 19. Luc. 24.* terim tenens corpus domini, quia cognitus eſt in fractione panis, tripartita fractura ſuā ſanctæ trinitati aſsignat hoſtiā, particulamq; vnam, quæ perſonam inſinuat filij, ſacro ſan-guini demiſſam immergit.

Agnus Dei qui tollis. Cap. XVII.

STatim ad gloriam aſcenſionis memoria gaudentis Eccleſiæ tranſcurrit, dicendo: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, mi *Heb. 18. Acto. 5.* ſerere nobis. Qui ſedes ad dexteram Dei pa-tris miſerere nobis. Ad dandam enim pœni-tentiam, & remiſsionem peccatorum Deus il lum ſuſcitauit, & principem & ſaluatorē ex-altauit.

De Communione. Cap. XVIII.

TVnc religioſa cōſuetudine legatum no bis à ſacerdote damus & accipimus in-uicem pacis oſculum, gaudētes atq; hoc *Roma. 5. Eph. 4. Coloſ. 5.* cōmemorantes, quia reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, noſq; colligari debere ſignantes oſculo pacis, quod eſt vinculū per-fectionis. ¶Cantus, quem communionem di cimus, quem poſt cibum ſalutarem canimus, gratiarum actio eſt, iuxta illud: Edent paupe res & ſaturabūtur, & laudabunt Dominum, *Pſal. 21.* qui requirunt eum.

De Collecta. Cap. XIX.

COllectæ, quæ dicuntur ad complendū, orationes ſedentis in cœlo capitis no-ſtri Ieſu Chriſti ſignant, qui mortuus eſt, inquit Apoſtolus, imo qui & reſurrexit, *Rom. 8.* qui eſt in dextra Dei, qui etiā interpellat pro nobis. Interpellat enim pro nobis Pontifex ſummus, quia nos per id, quòd noſtri eſt ſi-milis, reconciliat, & per id, quòd patri eſt æ-qualis, abſoluit.

De Benedicamus domino. Cap. XX.

VLtimam particulam diaconus adijcit, id eſt, Benedicamus domino, & hoc di cto populum excitat ad agendas Deo gratias pro acceptis beneficijs, quia profectò redemptore ad dextram patris ſedente & in terpellante pro nobis, perſeuerant eius Apo *Eph. 5. 1. Theſ. 5.* ſtoli, dicētes nobis, ſemper gratias agite, ſine intermiſsione orate. ¶Si autem ſolennitas a-liqua ſit, in illud tempus reſpiciens, quo no-ſtræ ſalutis miſsio celebrata eſt, & diaconus Dalmatica indutus, perfectiōem deſignat fu-turæ beatitudinis, tunc dicit: Ite Miſſa eſt. Hæc enim populi ſolennis dimiſsio eſt, reue renda modulantis enuntiatione nitens rei dignitatem exprimere, & quaſi extrema ma nu in abeuntis populi cordibus memoriam eius ſtabilire. ¶Hoc autem ſacroſanctum al-taris myſterium iccirco miſſa dicitur, quia ad placationem, & ſolutionem inimicitiarum, *Eph. 5.* quæ erant inter Deum & homines, ſola valēs & idonea miſsio eſt.

Quomodo vel à quibus Miſſæ officium ordinatum ſit. Cap. XXI.

OLim non tanto exterioris apparatu de coris miſſarū ſolennia celebrabantur, nec ab vnoquolibet hæc omnis religi oſi obſequij gloria conſummata & perpolita eſt. ¶Pontificis quippe ſacri, ſplendida Ro-manæ ſedis luminaria, ſicut diuerſis tempori bus affulſerunt, ita paulatim ſtudij ſui clarita te, venuſtatem huius ſalutaris officij perfece runt. ¶Et ſicut traditum à domino per Moy *3. Reg. 7. 1. Paral. 23.* ſen ſacrificii veteris ordinē, præcipuè Dauid & Salomon, ſacerdotum & Leuitarum mini-ſterio cantorum multiplici numero, pſalmo rum diuinorū tripudio, templi vel altaris il-luſtri gloria, ſacrorumq; multitudine vaſo-rum, ſplendidius amplificauerunt. ¶Sic tra-ditum à domino mirabilem noui ſacrificii ri tū, per primos Apoſtolos ſancta Romana ec cleſia ſuſcipiens, religioſa fide amplexata eſt, fideli cura cōſeruauit, diligēti apparatu exor nauit.

bauit. Quæ ergo quiq; eorum contulerint, iam dicemus, magis ſecũdum ordinem illorum, quæ ordinata ſunt, quàm eorum, qui ordinauerunt.

INSTITVTIO COELESTINI PAPAE.

Coeleſtinus, Papa quadrageſimus primus conſtituerat, vt pſalmi Dauid centũ quinquaginta ante ſacrificium canerẽtur antiphonatim ex omnibus, quod ante nõ fiebat, ſed tantùm Epiſtola & Euangelium recitabantur. Ex hoc inſtituto excerpti de pſalmis introitus, gradualia, offertoria, communiones cum modulatione ad Miſſam in Eccleſia Romana cantari cœperunt.

GREGORII.

Gregorius, LXI. Antiphonarium regulariter centonizauit & compilauit, Kyrie eleeſon à clero ad Miſſas cantari præcepit, quod apud Græcos ab omni populo cantabatur. Alleluia extra Pentecoſten ad Miſſas dici fecit. In Canone tria verba hoſtiæ ſuperaddit, dieſq; noſtros in tua pace diſponas, ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari. Orationem quoq; dominicam poſt Canonem ſuper hoſtiam cenſuit recitari.

SYMMACHI.

Symmachus, XLIX. conſtituit omni die dominico, vel natalitijs martyrum Gloria in excelſis ad Miſſas cantari: quem hymnũ Theleſphorus papa, à beato Petro VII. nocte tantum natalis Domini ad Miſſas, à ſe in ipſa nocte conſtitutas, cãtari inſtituit, & in eo, ad angelorum verba, quæ ſequuntur, adiecit.

GELASII.

Gelaſius, XLVII. tractus & hymnos compoſuit, & ſacramentorum præfationes cauto & elimato ſermone dictauit.

INNOCENTII.

Innocentius, XXXVIII. pacis oſculum ante communionem dari decreuit.

LEONIS.

Leo, XLIII. qui in homiliis declamandis multum valuit, addidit in Canone ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.

DAMASI.

Damaſus, XXXV. Credo in vnum Deum, cãtari inſtituit, ex decreto ſanctæ vniuerſalis Synodi, à CL. Epiſcopis Conſtantinopoli celebratæ.

ALEXANDRI.

Alexander, VI. ad conſecrationem Euchariſtiæ inſtituit, quod ſicut de latere crucifixi Dñi effluxit ſanguis & aqua, ita aqua vino miſceatur in ipſa conſecratione: nec vinũ ſine aqua, nec aquam ſine vino deberi offerri, decernens. Iohan. 19.

SIXTI.

Sixti, VII. hymnũm, Sanctus, Sanctus, Sãctus cantari inſtituit.

SERGII.

Sergius, LXXX. vltimum hoc inſtituit, vt inter communicandum, agnus Dei à clero cantetur. ¶ Sic ſtudioſa diuinę legis Eccleſia Romana paulatim protulit de theſauro ſuo noua pietatis monumenta, & quoddam velut ex auro lapidibuſq; pretioſis religioſi officii ſancto ſacrificio fabreſecit diadema. ¶ Non quidẽ ſanctius hinc eſt, quàm erat prius * ad ſola verba domini ſolamq; dominicam orationem cõſecrabatur, ſed maximè decuit, vt fides, quæ adhuc erat illo tempore rudis, & (vt ait quidam, tam doctus quàm fidelis) agreſti turbida cultu, nuda humeros, intonſa comas, exerta lacertos. Vbi ornari potuit, maximè in hac parte, tanquam in capite ſuo, decuraretur, & earum rerum, quæ ſuperiùs dictæ ſunt, veneranda ſimilitudine fulgeret. *Adde quãdo

De Azymo. Cap. XXII.

Cur ſancta Romana Eccleſia nunquam in ſacrificio fermentum admiſerit, nõ otioſe quæritur, nec inutiliter ſcitur, maximè quia conſuetudini huic tota hactenus Græcia reſragatur. Nam de fermentato Græci immolant, & neſcio qua authoritate ſuffragante (quę proculdubiò de authenticis nunquam profecta eſt ſcripturis) tam legalẽ, quàm euangelicam Romanæ Eccleſiæ cõſuetudinem nimis pertinaciter abhorrẽt. Veris perſæpe rationibus ſuperati ſunt, ſed Conſtãtinopolitanæ ſedis arrogantia multarũ hæreſium genitrix, cedere dedignata eſt. Leo, IX. huiꝰ nominis papa, à B. Petro, CXLVIII. per epiſtolam ad imperatorem Conſtantinũ ſcriptam, animum eius concilians, apocriſiarios ſuos Hunibertum Syluæ candidæ Epiſcopum, & Petrum Amalitanorum Archiepiſcopũ, Fredericum quoque VII. Leuitã & Cãcellarium, conſtantinopolim dirigens, multas Græcorum confutauit hæreſes, qui inter cætera Latinos vocabant Azymitas, & eos nimis perſequentes, eorum Eccleſias claudebant, & Michaẽlẽ patriarcham, à gratia & palatio imperatoris remotum, excommunicationis gladio percuſsit. ¶ Tantis autem hæreſibus fermentata eſt Græcia, vt mirum videri non debeat hoc, quod de fermento immolat. Tantæ econtrà ſynceritatis ſemper fuit ſancta Romana Eccleſia, vt cui deeſt ſcripturarum notitia, vel argumentandi facultas, ſola illi de azymo contra Grecos ſufficere debeat eius autoritas. Nam conſtantinopolitana non ſolum hęreticos, ſed & Hæreſiarchas protulit multos. ¶ Romana verò Eccleſia, fu

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE

per Apoſtolicæ fidei petrã altius ſundata, firmiter ſtetit, & tam Gręcię quàm totius orbis hæreticos ſemper conſutauit, & de excelſo ſidei tribunali data ſententia iudicauit. Scripturarum tamen ſuffragia deeſſe non debent, ne vllam tam ſyncera autoritas videatur paſſa eſſe iacturam. Quæ certius atq; commodius peterentur, ſi vel ſcripto vel autore certo conſtaret, quid rationis ſuper fermentato ſibi videantur habere Græci. Nam Romanæ Eccleſiæ conſuetudo legalibus, propheticis, Euangelicis atq; Apoſtolicis rationibus conſona eſt. ¶ Ferunt tamen quidam, hanc à Græcis fermentati ſe audiuiſſe ratiõem, eò quod Maria prægnans de Spiritu ſancto ſacta fuerit, atq; ideo per ſermentatum ſignari rectè dominicam incarnationem, & maniſeſtũ virginei vẽtris tumorem. Quicunq; ex eis huic innitunrur rationi, longius à ſanæ doctrinæ regula abſunt, quàm ſi nullas omninò ſupradictæ rei cauſas redderent. Quid enim ideo fermentatum offerunt, vt imprægnatũ & tumidum Mariæ ſignificent vterum? Nempe hoc reſpectu panem ſacrificij Mariam, vitiũ autem panis, id eſt, ſermentum, Chriſtum eius filium eſſe volunt. ¶ Hęc ratio duabus ex cauſis euidẽtibus infirmata cõtemnitur. Primò, quia nõ Mariæ, ſed Chriſti ſolius, qui ſolus pro nobis crucifixus eſt, corpus offerre debemus. Secundò, quia ſermẽto, vt aliquid boni ſignificari mereatur, nulla omninò ſacræ ſcripturæ de veteri aut nouo teſtamento autoritas ſuffragatur. ¶ Pulchrius atq; rationabilius memoriam dominicę incarnationis ex ſancto euãgelio recognoſcimus. Nã quod
Matth. 26. dixit dominus de pane, quẽ accepit, hoc eſt corpus meum, quoties illa ſacroſancta actione iteramus, incarnationem eius ita nobis reparamus, vt ad hoc non vterum B. Marię, ſed ſolam eius fidem, per quam concepit, neceſſariam habeamus. ¶ Eſt autem eius fidei ſignũ altare viſibile, ſicut rectè placet doctoribus Eccleſiæ. Igitur cùm dei verbum per fidẽ Eccleſiæ deſcendens, panem accipit de ſigno fidei, quod eſt altare, renouatur nobis illud, quod idem verbum Dei, per fidem virginis deſcendens in vterum eius, carnem aſſumpſit. ¶ Atq; ita incarnationem dominicam nobis reparamus, non ſicut ſermentum in pane ſignificante Mariam, ſed ſicut dei verbum in pane Catholicam ſignificante Eccleſiam, in eo, quod ſicut vnus ille panis de multis confectus eſt granis, ſic eccleſia de multis hominibus vna conſiſtit per fidei vnitatem. Significari autem pane illo dixi eccleſiam, non in eo, quod offertur & conſecratur, ſed in eo quod de multis (vt dictũ eſt) granis cõficitur. Nam in eo quod conſecratur, nec ipſum indiuiduũ corpus domini ſignificat, ſed eſt trãſfuſio in ſe Dei verbo per fidem paſsionis, reſurrectionis, & aſcenſiõis domini. Dominus enim non, hoc ſignificat, ſed, hoc eſt corpus meum, inquit. Infirma ergo & meritò contẽptibilis eſt ſupradicta ſermenti ratio. ¶ At verò azyma tam ex Euangelica, quàm ex legali autoritate profecta ſunt. Nam dominus & in Exod. 12.
lege, vbi typicum paſchæ ſacrificium manda Deute. 16.
uit, ſermentum abijci iuſsit, & in Euangelio, vbi nouũ ſacrificium primus celebrauit, azyma nihilominus ipſe conſecrauit. Et ne fortè aliter ſuſpiceris, fermentum in domibus Iſraël tunc non inueniebatur, lege enim domini ſancitum erat: Dum ergo à vetere ad no
uum ſacrificium proficiſcens, azyma non re- Apoc. 2.
liquit, ſed azyma benedixit, fregit, dedit diſcipulis ſuis dicens, hoc facite in meam cõme Marc. 14. Luc. 22.
moratioñẽ, nũquid de fermento quicquàm dixit, aut queſtus eſt, quod cogente conſuetudine legis fermentũ ſibi deſuerit? Imo qui in lege de azymis iuſsit, in gratia quod cõtrarium erat, ſtatuere non debuit. ¶ Notandum quippe eſt, & animo memori retinendũ, nullas antiquæ legis conſuetudines, cõtrarijs ſuperuenietibus ex Euangelio decretis, eſſe deſtructas. Sed quę abolitæ ſunt vel deſtructæ, melioribus nõ contrariis ceſſerũt, vt circuncíſio baptiſmo. Nam circunciſio bona quidẽ, ſed baptiſmus melior. Nec mutabilitate vſus eſt Deus, dum bono prætulit melius, præſertim cùm bonum illud irritum feciſſet ille populus, ſicut ipſe De9 improperat illis per pro
phetam dicentem: Et irritum ſeciſtis pactum Malach. 2.
meum, &c. Magis autem præputium oppoſitum videtur circunciſioni, ſcilicet vt habitus priuationi. Sed dominus de præputio nihil dixit, imo de vtroq; tacuit, quia circũciſio ni
hil eſt, præputium nihil eſt, ait Apoſtolus, ſed
fides, quæ per dilectionem operatur. ¶ At ve Galat. 5.
rò azymum & ſermentum maniſeſtè oppoſita ſunt, vt contraria immediata. Igitur nõ decebat deum, vt tanquàm ſibimet cõtraria, abiecto azymo de ſermẽto, pręciperet, de quo ante prohibuerat, dicens: Non immolabis ſu
per fermento ſanguinem hoſtiæ tuæ. Appro Exod. 23.
bat verò Deus azymum, non propter ipſum, ſed propter id, cui9 eſt ſignũ. Significat quippe ſacrificantibus nobis, vt epulemur paſchali conuiuio, non in ſermento malitiæ & ne
quitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. 1. Cor. 5.
¶ Nec ideo rei tã neceſſariæ ſignificatio hæc reiicienda eſt, quia de legis antiquæ cæremoniis illam conſtat eſſe profectam. Non enim cunctas legis antiquæ ſignificatiuas conſuetudines abiecimus. Adhuc quippe plenariã

lunæ

Exod.12. lunæ faciem conſideramus, nec vnquam in
Leuit.2. defectu eius paſcha celebramus, & cotidie
Exod.10. thus ſacrũ domino in odoré ſuauitatis ado-
Numer.10. lemus, & oleum vnctiõis ſanctum apud nos
eſt, & pro tubis campanas habemus, & multa
eiuſmodi. Nam illa quæ ſignificantur, quoni
am bona ſunt moralia, ſignificationes ipſas
omnes quidem lectione, quaſdam verò actu
quoq; celebramus, vt ſignificata ipſa noſtris
ſenſibus, opportunè, importunè ingerãtur.
Quis hoc improbare audeat? ¶ De gentibus
Deut.21. quoque, exemplo Apoſtolorum atq; docto-
rum, ſolemus auferre, ſi qua ab illis probè di
cta vel facta ſunt, & tanquam captiuæ mulie-
ris vngues piloſq; ſuperfluos amputare, vt
ab alienigena falſitate mundata ſentẽtia, tha
lamum veritatis digna ſit introire. Nónne er
go familiarius aut iuſtius antiquitatum ſua-
Cant.7. rũ reminiſcitur Eccleſia? quæ in Canticis Cã
ticorum gloriatur & dicit: Omnia poma no-
ua & vetera dilecte mi ſeruaui tibi. ¶ Igitur
azyma non propter hoc abijcienda erant,
quia ſignificatiõis gratia in antiqua lege tra-
dita fuerant, quin potius ideo retinẽda, quia
quod ſignificant, optimum, & huic tempori
gratiæ magis congruum eſt. Significãt enim
id, quod Apoſtolica tuba probabiliter ſenti
1. Cor.5. endum perſonat, videlicet vt inter Chriſtũ,
qui de maſſa peccatrice carnẽ ſine peccato, tã
quàm azymum aſſumpſit de fermentato, &
Chriſtianum populum, ita nequitiæ & mali-
tię nihil interſit, quomodo in azymo pane
cum fermẽto, & aqua nihil veteris maſſæ aut
alienæ confectionis interuenit. ¶ Aqua nan-
que populum ſignificat, iuxta illud: Beati qui
ſeminatis ſuper aquas. Frumẽto autem ſigni
ficari chriſtũ, nullo melius q̃ ipſo autore pro
bamus, qui ſeipſum mortificãdũ infidelitate
Iudęorum, multiplicandũ fide populorum, fi
Eſai.32. guratè prædicans: Niſi, inquit, granum fru-
Ioh.12. menti cadens in terram mortuum fuerit, ip-
ſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit,
multum fructum affert. Aqua frumento mix
ta ſine fermento, ſimplices debere eſſe ſigni
ficat populos, chriſto per fidem coniunctos.
¶ Cùm ergo monimentum ſit ſynceritatis &
veritatis eius, in cuiꝰ azymis nos epulari hor
1. Cor.5. tatur Apoſtolus expurgato veteri fermẽto, vt
ſimus noua cõſperſio, iure inter vtilia legis
antiquæ ſigna, reſeruata ſunt azyma, autore
magno põtifice Chriſto, & per ſuccedentẽ ſi
bi beatum Petrum, Romanæ Eccleſiæ fideli
ter delegata. Quæ beata, quòd in fundamen-
Matth.16. to ſuo petram illam excepit, quam in ſuo ve
ritas ore laudauit & beatificauit, tali ſtructu-
ra ſuper illam ædificata eſt, vt contra omnes
hęreſes perſtaret murus inexpugnabilis. ¶ Et
quacunq; mũdi ex parte periclitata fides ad
illam confugit, mille clypeos ex ea, omnem-
que armaturam fortium, quá ſe defenderet, Cant.4.
pendentem & pręparatam inuenit.

De Ornatu altaris vel templi.
cap. XXIII.

SAcroſanctum altaris miniſterium idcir-
co (vt dictũ eſt) Miſſa dicitur: quia ad pla
cationem inimicitiarum, quę erant inter
Deum & homines, ſola valens & idonea mit
titur legatio. cuius diuina ratio, quamuis aſ-
ſidui ſplendoris ſit, cultus tamen exterior in
vaſis ſacris, in apparatu altaris & miniſtro-
rum eius, ſemper quidem ſancta, ſed pro die
rum vel temporum diuerſa ratione interdũ
ſplendidior eſt. ¶ Auro & argento, lapidibus
precioſis, pro poſſe fidelium ſingulis in locis
ſplendet feſtiua deuotio, quæ cùm in ſecula-
ribus ambitionis inſignia ſint, in Eccleſiaſti-
cis & diuinis rebus pietatis officia ſunt: non
quia Deum, qui ſpiritus eſt, plus aurea, quàm
lutea, plus gemmata, quàm nuda delectẽt cor
pora: ſed quia homines quod diligunt, cùm
Deo libenter offerunt, dilectione Dei, qua il
lud à ſe ſeparant, quicquid illud ſit, deo pre-
cioſum efficiunt. Diligunt enim aurũ, quod 1. Iohan.2.
maximè concupiſcentia carnis eſt, & concu-
piſcentia oculorum. cùm ergo illud offerũt
non indigenti Deo, ſicut Dauid concupitam
libauit aquam domino, proculdubiò ſanctũ 2. Reg.23.
& Deo placitum eſt quod offerunt. ¶ Nimis
reprehenſibiliter ſic vngerẽtur pedes luxu-
rioſorum & nequam hominũ, quomodo ſu-
per pedes domini vnguentum effuſum eſt,
quod potuit venundari multo, & dari paupe Matth.26.
ribus. Sed hoc ideo laudabiliter fecit domi- Iohan.12.
no deuota mulier, quia dominus, cui non in
digenti hoc factum eſt, in libra vnguenti pi-
ſtici librã appendit potius pietatis & fidei, &
ideo pro odore, qui reſperſus eſt in vna do-
mo, memoriam pręedicandæ mulieris ſpirare
fecit in toto mundo. ¶ Igitur dum auro & la
pidibus, ac ſericis veſtibus honoratur chri-
ſtꝰ in altaris apparatu, poterat & hoc dari pau
peribus, ſed non ideo iure ornatus mẽſę do-
mini reprehenditur, cuius habitus, dum eſt
incultus, non ſine culpa eorũ deſpicitur, qui
illam ornare poſſe videntur. ¶ Nam quod do
minus per prophetam arguit populum, dicẽ- Malach.1.
tem: Menſa domini contaminata eſt, ideo fa-
cere videtur, quia ſine culpa tũc erat, quę pu-
tabatur contaminatio eſſe altaris, nuda pau-
pertas. Reuerſus nanque de Babylone popu-
lus, altare tantum fecerat fortuitis (vt ait Hie
ronymus) & impolitis lapidibus, abſq; tem- Exod.25.26.
plo, abſq; vrbis ędificiis, abſq; extructiõe mu & 27.
rorum, & putabant minorem eſſe cultum re-

ligionis, quia templi ornatus deerat, nec intelligebant, omnipotentem Deum non aurum gemmaſq; & hoſtiarum multitudinem quærere, ſed offerentium voluntatem. Cęterum vbi opportunitas & opes non deerant, Dominus ipſe aurea ſibi & argentea fieri mādauit opera, ſumma artificum induſtria. Nec ſtatim nobis illud obiiciatur ex dictis B. Hieronymi: Quòd ſi hæc ex veteri teſtamento ſuſcipimus, conſequenter & victimarum ritum, & legem ſabbati, & his ſimilia ſuſcipere deberemus. Pugnat enim hæc eius ſententia, ne aurea vel gemmata diuini cultus ornamenta, velut neceſſaria requirantur. Nam ſcribens aduerſus Vigilantium, itemque ad Demetriadem virginem, eleemoſynam quidem pauperum præfert, ſed de huiuſmodi vnuſquiſque, inquit, in ſuo ſenſu abundat, non damno, nō reprehendo. ¶ Sed & manifeſta ratione colligimus, figuras eiuſmodi, quales de conſtructione trabernaculi B. Gregorius moraliter exponit, præſentia veritatis non ita diſsipari, vt non debeant etiam nunc in exteriori cultu Eccleſiæ ſimili vel eadē ratione proponi: vt in illo nobis eluceat, qualis interioris domus Dei, quod ſumus nos, ornatus eſſe debeat. ¶ Quamuis enim auctor veterum & nouorum figuratarum promiſſionum ſacramenta mutauerit, quia promiſſa perfecit, & denuntiationibus (vt ait magnus Leo) ceſſationem impoſuit, quoniam denunciatus aduenit, in præceptis tamen vel figuris moralibus, nulla prioris teſtamēti reprobata decreta, ſed euangelico magiſterio multa ſunt aucta. ¶ Dictis, factis, pulchrius Euangelium quàm lex, frequentius Chriſtus quàm prophetæ, parabolas vel allegoricas proponit ſimilitudines, cuius magiſterium ſequens Eccleſia, rerum habitu viſibiliū, res imitatur inuiſibiles, non ſolum in eorum (de quibus ſuprà dictum eſt) miniſtrorum ſacro cultu, ſed in cæterorum quoq; templi vel altaris ornatu. Nam ſi nulla ſignificātur in hoc quoq; ſpiritualia, cur pretioſa pallia, & holoſerica dorſalia parietibus appenduntur, & ſacroſanctum domini corpus lineo corporali ſuperpoſitum obtegitur? Nam iuxta dignitatem eius, quod precioſiſsimum habere poſſemus, meritò illi circumponeremus. Arcana ergo aliqua, quæſitu & intellectu digna, cum hac diſcretione animaduerſa ſunt. ¶ Nā corporale lineum, in quo Dominicæ paſsionis celebramus memoriam, tribulationem eius, & ſingularem deſignat in eo carnis munditiam. Linum quippe de terra natum, multis attritum preſſuris, ad niuei candoris honorem & leuem ſubtilitatem peruenit. Groſſum & inglorium è terra conſurgit, ſed inter manus præmentium opificum ſubtiliatur, & candeſcit. Tribulationem ergo domini in lineo corporali aduertimus. Aſcendit enim ſicut virgultum & ſicut radix de terra ſitienti, non habens ſpeciem neque decorem: ſed propter munditiam animæ ſuæ, quam pro peccato noſtro poſuit, videbit ſemen longæuum, & voluntas domini in manu eius directa. ¶ Quod diligentiores obſeruant, vt duplex corporale ſit, linteamina ſignificant capitis domini, quibus corpus eius aromatibus conditum inuoluit Ioſeph. Pallia verò, quæ (vt dictum eſt) ſolenniter appenduntur templi parietibus, futuram ſanctæ Eccleſiæ gloriam ſignificant in regno Chriſti, quod nobis præſentes ſolennitates cōmemorant, vbi exhibebit ſibi Chriſtus glorioſam ſponſam, non habentem maculam vel rugam. ¶ Codices quoq; euangelici auro & argento, lapidibuſque precioſis non immeritò decorantur, in quibus rutilat aurum cœleſtis ſapientiæ, nitet argentum fidelis eloquentiæ, fulgent miraculorum precioſi lapides, quæ manus Chriſti tornatiles aureæ plenæ hyacinthis operatę ſunt. ¶ His atque aliis huiuſmodi ornatibus loquitur quodammodo regina, quæ aſsiſtit à dextris ſpecioſi ac potentiſsimi regis, vt veſtitum deauratum, & varietates, quibus ipſa circumamicta eſt, omnemq; gloriam eius, quæ eſt ab intus in fimbrijs aureis, id eſt, in perſeuerātia bonorum operum, recogitemus & ad memoriam reuocemus, & admoniti de viſibilibus, inuiſibiles ornatus & repoſitam in cœlis eius gloriam auida mente ſpeculemur. ¶ Tūc ſolenne eſt cantoribus, ſed & omni choro pſallentium, precioſum de ſacrario capere veſtitum, & magnis vocibus atq; amplificatis cantibus iucundum ſacri ſacrificii celebrare conuiuium. ¶ Cauſa poſtulat quiddam noſtri ordinis, id eſt, monachorum, non præterire proprium. Solemus enim in huiuſmodi feſtis omnes in albis ſtare vel procedere: qua veſte nouam ſanctorum vitam deſignari ſuperius expoſitum eſt. Tunc nanq; in contemplatione eius nouitatis poſiti ſumus, de qua nos hortatur Apoſtolus, dicēs: Vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. ¶ Itaque cùm ſimus comæ illæ, de quibus ſcriptū eſt: Comæ eius ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi coruus, quia ſcilicet capiti noſtro adhærentes, humili conſcientia nigri eſſe, & victo mundo ſurſum tendere debemus: tunc tamen quando commemoratur eius ſecularis ſtatus, quo cum filiis ſemper eſt ſponſus, conueni-

Margin notes: Rom. 14. — 1. Corint. 3. — Iſa. 53. — Matth. 27. — Luc. 23. — Eph. 5. — Pſalm. 44. — Roma. 6. — Cant. 5.

conuenienter lætitiam præferẽtes, quotidianam ſalubris triſtitiæ nigredinem læto can-
Math.5. dore obducimus, iuxta illud: Non poſſunt filij ſponſi lugere, quandiu cum illis eſt ſpon-
ſus. Conuenienter ergo in albis procedẽtes, ſimul etiam omnes à ſenibus vſq; ad infan-
tes, manipulos portamus, quia videlicet in illa vita, quæ per albas ſignificatur, propriam
1.Cor.3. vnuſquiſque mercedem accipiet, ſecundum
Pſal.125. ſuum laborem, & venientes venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.

De Cappis. Cap. XXIIII.

CAppas quoq; in maioribus feſtis ſuperinduimus, vt amplius in Deo gloriemur, aſpiciẽtes in futuram reſurrectio-
Apoc.6. nem, quando omnes electi, (quibus nunc poſt depoſitionem carnis in anima tantum remuneratis, ſingulæ ſtolæ albæ datæ ſunt) binas accipient ſtolas, ſcilicet requiem ani-
1.Cor.15. marum, & reſuſcitatorum glorioſam immortalitatem corporum. Quæ cappæ benè ab interiori parte patulæ ſunt, & omninò præter ſolam neceſſariã fibulam inconſutæ, quia profectò immutata iam & immortalia corpora nullis animam obcludent anguſtijs, corda non contegent, nec obſiſtent internæ ſanctæ trinitatis contemplationi. ¶ Fimbriis quoq; ſubterornatæ ſunt, quia nil noſtrę tũc deerit perfectioni, ſed quod nunc ex parte
1.Cor.13. cognoſcimus, & ex parte prophetamus, cognoſcemus ſicut & cogniti ſumus, quia facie ad faciem videbimus.

De Raſura capitum. Cap. XXV.

VEruntamẽ ſic ſubornat, caput intactũ pręferimus, & raſuram, quam coronã nominamus, nullo ornamento contegimus. Non eſt enim plenum gaudium noſtrum, quia non in re præſentium, ſed in ſpe gaudemus futurorum. ¶ Idcirco autem raſi ſumus, quia filij ſumus Chore, id eſt, calui,
ſcilicet Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui in cal 2.Reg.4.
uariæ loco crucifixus eſt, dictumq; eſt ei, vi- Num.6.
delicet vero Heliſęo, à ſtultis & inſenſatis Iudic.13. Iudic.2.
pueris cum illuſione: Aſcende calue, Aſcende calue. Raſis ergo capitibus, antiquam Nazaræórum legem immutauimus. Olim nanque Nazaręi capillos nutriebãt, nos econtrà capillos decidimus, quia Nazaręorum princeps dominus Chriſtus decaluatus, id eſt, in loco caluariæ, vbi damnatorũ capita abſcindebantur, crucifixus eſt. ¶ Dalila, id eſt, paupercula & mẽtis inops ſynagoga raſit caput fortiſsimi Samſon, id eſt, ſolis noſtri, & tradidit in manus Philiſtinorum. At ille captus, quaſi victus, eos qui ſe ceperant vicit, pluresq; hoſtium occidit mortuus, quàm occiderat viuus. Mortuus enim dominus infernum cõfregit, mortem vicit, vitam reddidit. Nos quàmuis in ſupradictis ornatibus de victoria eius gaudeamus, tamen in raſura capitum decaluationem eius per compaſsionem lugemus. ¶ Hoc autẽ humilitatis inſigne vocamus coronam, id eſt, victoriam, quia fidelis illa Domini decaluatio, cuius hæc raſura ſignum eſt, proculdubiò victoria eſt, trium-
phus eſt, honor & gloria noſtra eſt. Mihi au- Galat.6.
tẽ abſit gloriari, ait vas electionis, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed nondum
apparuit, hęc gloria quid erit, habetq; adhuc Iohan.16.
triſtitię ſpeciem, donec triſtitia conuertatur in gaudium, & gaudium noſtrum plenum ſit.

FINIS LIBRI SECVNDI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER TERTIVS.

De ordine Eccleſiaſtico ab aduentu domini, Prologus.

ANguſtioribus àtq; profundioribꝰ enauigauit oratio, dũ ſuperius ſacramẽtum domini corporis & ſanguinis pertentans potius quàm perluſtrãs, nullũ fidei paſſa eſt periculum, tantique confidit in Deo iam adulta vel exercitata fide, quia quotieſcũq; per hoc profundum fuerit nauigandum, nullum alicuius obice ſaxi incurrit naufragium. Nunc iuxta propoſitum noſtrum, ad ordinem anni, qui circa ipſum agitur ſacramentum, ingredientes, ipſum, quo regimur, ſanctũ poſcimus Spiritũ, vt placida ſui fauoris aura noſtrum implere velum nõ deſinat, donec propoſitum opus adoptatæ cõſummationis portum perducat. Quod ab aduentu domini inchoantes, primùm cur illud tempus ſic nuncupetur, vel quid hoc ſignificetur vocabulo, conſulta cauſarum ratione noſſe debemus.

De Aduentu. Cap. I.

TEmpus, quod dominicæ natiuitatis memoriam antecedit, ideò aduentus nuncupatur, quia totus eius Eccleſiaſticus ordo iuxta contemplationem aduentus domini diſpoſitus eſt. Aduenire aũt Dominus rectè dicitur, qui vbiq; eſt inuiſibili præſentia maieſtatis, dum aſſumpto eo quod viſibile eſt noſtrum, viſibus carnis viſibilẽ ſe oſtẽdit. Quod tunc factum eſt, quando verbum,
Iohan.1. per quod omnia facta ſunt, quod erat in mũdo, & mundus per ipſum factus eſt, ſed mundus eum non cognouit, caro factum eſt, vt viſibiliter habitaret in nobis: itemq́; futurum eſt, quando is, qui nunc à dextris dei ſedet, & licet nobiſcum ſit vſq; ad conſummationem ſeculi, non aliud aſſumendo, ſed quod ſemel aſſumpſit nobis repræſentando, & ſicut ipſe dixit. Videbimus filium hominis venientem
Matth.ult. Matth.24. Luc.21. in nubibus cœli, cum poteſtate magna & maieſtate. Illud igitur tempus, quod dominicæ natiuitatis memoriã antecedit, idcirco aduẽtus nũcupatur, quia hæc, quæ dicta ſunt partim præterita, partim futura commemorantur. ¶ Nam prima dominica, primus aduentus iam præteritus quaſi futurus, in perſona antiquæ commemoratur eccleſiæ. ¶ Secunda & tertia dominica, ſecundus aduentus expectantibus & deſiderantibus iamiam inſtare, propheticis atq; Apoſtolicis tubis denuntiatur. Ideo verò ſecundus aduentus duabus dominicis declamatur, quia primum aduentum ſola, quæ præceſsit incarnationẽ domini eccleſia promiſſum expectauit, ſecundum autem tam præcedens quàm ſubſequens audiuit, illa propheticis tantum, hęc autem propheticis pariter atq; Apoſtolicis edocta præconiis. Quapropter in ſecunda ex ipſis dominicis propheticum perſonat officium, quod eſt populus Syon. In tertio verò Apoſtolicũ:
Gaudete in domino ſemper. ¶ Quarta dominica, quæ ſemper dominici natalis diem nouiſsima reſpicit, tempus illud commemorat, quo imprægnato iam & tumido vtero virginis propè erat dominus, & calcians ſe diuinitas corrigiam illam ſuæ ligabat incarnatiõis, quam in Euangelio eiuſdem dominicę Iohãnes ſe non eſſe dignum ſoluere profitetur. Matth.5. Luc.1.

De Prima dominica aduentus domini. Cap. II.

QVod hæc ita ſint, ex ipſis earundẽ dominicarum patenter cognoſci poteſt officiis. Nam prima dominica non iam retributionem, ſed initium iuſtitiæ poſtulat humanum genus. Nec iã patriam attingit, ſed viam ſibi poſtulat oſtendi. ¶ Ait enim: Vias tuas domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas Pſal.24.
edoce me. Vox hæc veteris hominis eſt, originalis peccati vinculis alligati, & in ſuam cœleſtem patriam neſcientis redire, nec valentis. ¶ Propter quod illa tunc Euangelij lectio recitatur, in qua vel maximè commendãtur illæ domini viæ, per quas illuc, vnde corruit homo, debeat & poſsit redire, ſcilicet obedientia, manſuetudo & humilitas charitasq́ue ſumma. ¶ Obediens nanq; patri, vt pateretur pro nobis, vltrò ad paſsionis locum venit manſuetus & humilis, ſicut propheta de illo
prædixit: Dicite filiæ Syon, ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper pullum aſi- Zach.9.
næ. Charitas autem erat illa, qua maior non eſt, ſicut ipſe dixit: Maiorem hac dilectione Iohan.15.
nemo habet, &c. Præterea tota primi aduentus cauſa, in illa ſancti Euangelii lectione typicè continetur. Sed de hoc ſuperius dictum eſt, vbi ad comprobandum quòd Euangelio cohæreant, & conſentiant cætera membra officii, quemadmodum corpus capiti, huius dominicæ officium exempli gratia propoſitum

tum

tum eſt. ¶Aſinam nanq; alligatam vel pullum eius, humanum genus ſignificare nouimus, ad cuius ſolutionem dominum aduenisse manifeſtum eſt, vt ſeſſor & poſſeſſor noſtri factus, in cæleſtem Hieruſalem per vias ſuas equitatu ſalutis nos reduceret. ¶Igitur ex officio conſtat, primam dominicam primum domini ſpectare aduentum. Cuius officij conſtat hanc eſſe intentionem, vt his, quibus necdum venit dominus (illis enim necdum aduenit, qui fidem incarnationis eius nondum receperunt, illis, inquam, qui necdum in aduentu eius crediderunt) adueniat tanta ſalus per fidem, vt confidentes in domino non erubeſcant, neq; irrideant inimici, id eſt, dæmones diutius aſinam illam, quam alligauerũt vinculis peccatorũ, ſed ſolutæ vias dominus demonſtret illi, & ſemitas ſuas doceat. Hoc in introitu, in graduali, & in alleluia manifeſtè conclamatur. [margin: Pſal.24.]

¶Interuenit Apoſtolus Paulus, & in lectione Epiſtolæ demonſtrat aſinæ vias, quas ambulare, vel quas non ambulare debeat. Quarum demonſtrationem ſic inchoat: Scientes quia hora eſt iã nos de ſomno ſurgere. Nimirũ hæc & reliqua dicẽs, quaſi fidus auriga, aſcenſuro domino, vt dietam ſuam perficiat. Aſinam inſrenat, quò rectas vias teneat, ad ſummum dicens, ſed induimini dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quod idem eſt, ac ſi dicat eidem aſinæ: Aſcenſorem ſuſcipe regem Syon. ¶Quod autem poſt Euangelium idẽ clamat offerenda, quod antiphona ad introitum, hoc innuit, quòd aſina illa, etiam cũ acceperit ſeſſorem ſuum dominũ, ſecura eſſe non debet, priuſquam perueniat cum equite ſuo in ſupernam ciuitatem Hieruſalem. Poteſt enim fieri, vt offenſus eques ſuum velit mutare vehiculum, quod prius probaſſe viſus eſt, ideo perſeuerat in offertorio dicere Eccleſia, quod in introitu dixerat, addendo: Dirige me in veritate tua, &c. ¶Communio quoq;: Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Manifeſtè vox eſt antiquæ eccleſiæ, primnm domini expectantis aduentũ: quando de benignitate ſpiritus ſancti terra noſtra, id eſt, vterus virginis concipiens, dedit fructum ſuum, Deũ & hominem proſerens, benedicta in æternum. ¶Ea quæ dicta eſt ad introitũ collecta, quæque ſuper oblata, quæq; ad complendam, manifeſtè ad idẽ, ſcilicet ad primũ domini reſpiciunt aduentum. [margin: Rom.13.] [margin: Pſal.84.]

Cur ſtatio ad ſanctum Petrũ fiat.

NOtandũ qnoq;, quia ſtatio dominica hac iuxta ſacratiſsimã ordinationẽ vigilãtiſsimi Papæ Gregorii, iure ad ſanctum Petrũ fit: Ipſe eſt vnus, imo primus diſcipulorum, qui ad ſoluendam illam magnam aſinam miſsi ſunt. ¶Siquidẽ & in apoſtolatu circuncisionis Deus illi operatus eſt, & inter gentes cũ conſorte ſuo beato Paulo eadẽ legatione functus, pro Chriſto Romã ingreſſus eſt, vt imperium orbis tanquam prædictę caput aſinæ ſolueret, ita vt pulchrè nobis illi duo, qui à monte oliuarum miſsi ſunt, ad ſoluendam illam animalem aſinam, in typũ omninm prędicatorum, in his duobus, videlicet Petro & Paulo repræſentari videtur, qui caput mundi Romam domini Chriſti regis æterni vehiculum & habitaculum, currum atque thronum effecerunt. [margin: Galat.2.]

Cur in aduentu non vtuntur conſuetis veſtibus ſacris Diaconus & Subdiaconus.

EX tunc vſq; ad ſacram dominici natalis noctem, diaconus & ſubdiaconus imminuti procedunt. Nam neq; diaconus dalmaticã, neq; ſubdiaconus induit tunicã. Subdiaconus tanquam lex, quæ ante incarnationem domini carebat ornatu Euangelii: diaconus tanquam ipſum Euangeliũ, cuius claritas, quanta ſit, nondum apparnerat ante ſacramenta natiuitatis, paſsionis, reſurrectiõis & aſcenſionis domini. Horum enim non pręſentiam, ſed expectationẽ ſignificat tempus illud: propter quod & aduentus domini (vt dictũ eſt) nũcupatur. ¶Vtuntur aũt interdũ caſulis, quam veſtẽ ſacerdotis eſſe diximus, cũ de habitn ei⁹ loqueremur. Quod neminẽ mouere debet. Non enim ſic vtuntur caſulis ſubdiaconus aut diaconus, vt in ipſis legant vel miniſtrẽt, ſed lecturi aut miniſtraturi illas exuunt, manifeſtè profitentes, illã ſuã nõ eſſe veſtẽ, nec propter ſuũ ordinem ſibi debitam, ſed propter dominicæ vel alicuius feſti reuerentiam ſe accipere accommodatã, vt inopem atq; indecentẽ cõſolentųr expoliationẽ. ¶Eãdẽ ob cauſam, Gloria in excelſis deo, tunc non dicitur, & Ite miſſa eſt intermittitur, quia videlicet illud tẽpus ſignat (vt dictũ eſt) quo adhuc expectabatur gaudiũ pacis, & illud, quo nunc vſq; ſoliciti præſtolamur cõſummationem noſtræ ſalutis.

De dominica ſecunda. Cap.III.

DOminica ſecunda ſtatio ad ſanctã Hieruſalẽ. Totũ eñ officiũ eiuſdẽ dominicæ ad lætificandũ cor illius decãtatur, quæ primum filii Dei recepit aduentũ, quęq; per fidem Iuſtificata, & pacẽ habens ad Deũ, deſiderat in ſecundo aduentu videre glorioſum regẽ ſuũ. Mulier quippe caſta eſt, qnæ viri ſui abſentiam plorat, præſentiam deſiderat: & ſic vnici ſponſi ſui ſuſpirat thalamum, quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes [margin: Roma.8.] [margin: Pſal.41.]

aquarũ. Huic ergo deſideranti,feſtinanti,atque anhelanti,præſens officiũ lętitiã prænũciat,ſpē inculcat,patientiam prædicat. ¶Primũ Euãgelij ſententiam contemplemur, cui cæteræ officii partes,plenæ gaudii, plenæ cõſolationis & pacis, cõſonare probētur, præmiſsis ſignis, quæ glorioſum illũ aduentum Luc.21. præceſſura ſunt.His ergo,inquit dñs,fieri incipiētibus,leuate capita veſtra,quoniã appropinquabit redemptio veſtra.Leuate capita veſtra, ait beatus Gregorius, id eſt, exhilarate corda.¶Iuxta huius veridici promiſsi cõſolationem,præcinit ad introitũ tuba propheti- Eſa.30. ca populo Syon. Ecce,inquiẽs,dñs veniet ad ſaluandas gentes, & auditam faciet dominus gloriã vocis ſuæ in lætitia cordis veſtri. Paruulus enim & pupillus eſt in hoc exilio natus populus Syon,peregrina matre,& illo,quem nunquàm vidit, genitus patre:patrē abſentē gemitibus quærens, & aſsiduis cœlũ pulſans vagitibus,quo patrem ſuũ abiſſe, matre narrãte,audiuit,& vix inſantulus intellexit. Cui flenti & in orationibus vagiēti cõmiſerēs mater,totũ hoc officiũ canit,iãiã imminere cõteſtans deſideranti reditũ patris, & audiendã eſſe gloriã vocis eius, quãdo dicet:Venite be- Actor.1. Matt.25. nedicti patris mei, percipite regnũ in lętitia, inqt,cordis veſtri,quę tota erit,vt ſignis eius fieri incipiētibus,iuxta domini dictũ,debeam⁹ leuare capita noſtra,id eſt,exhilarare corda.¶Quod quia per nos fieri non poteſt,niſi nos ipſe gaudio ſpiritus ſui lætificet,rectè in collecta deprecamur,dicentes:Excita domine corda noſtra,id eſt , leua atq; exhilara ad præparandas vnigeniti tui vias,ſcilicet,vt parata ſint occurrere illi: nõ per timorē fugiēdo,ſed cũ amore aduentum eius excipiendo. Rom.15. ¶Ad hæc opportunè nobis hęc apoſtolica lectio recitatur.Quæcunq; ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinã ſcripta ſunt, vt per patiētiã & conſolationem ſcripturarũ ſpē habeamus,& Philip.1. reliqua.Valet enim ad correptionē impatientis animę,nimis ęgrę,cupiētis diſſolui,& eſſe cum Chriſto,dũ abundantiam ſpei nobis optando, moras vēturi dñi noſtri ferre ſuadet, Pſal.49. Iohan.4. Pſal.49. cũ pace & gaudio.¶Graduale manifeſtè vēturum eũ canēs, cuius ſpecies decoris ex Syon eſt,iuxta illud,quia ſalus ex Iudęis eſt,eandē lętitiam ſanctis eis prædicat,qui congregandi ſunt ad dextrã eius,eò quòd ordinauerint teſtamentũ eius nouũ ſuper vetera ſacrificia. ¶Alleluia duobus fœcundũ verſibus, primo Pſal.121. verſu gaudiũ ſpei prędicat eius,cui dictũ eſt, in domũ dñi ibimus,lætitiãq; ex re futuram, vbi ſtabũt pedes eius in atriis Hieruſalē.¶Lecto ſũt ſupradicto Euãgelio pręcentore gaudii,& cõfirmata promiſsiõe veritatis, vbi dicit:Cœlũ & terra tranſibũt,verba aũt mea nõ Luc.21. trãſibũt,iã velut cõſolatiõe recepta,gratulatur populus Syon,& dicit credēs veritati:oē- Pſal.84. us tu cõuertēs viuificabis nos,& plebs tua lætabitur in te. Viuificabis nos,inquit, ſcilicet per reſurrectiõnē,cõuertens nũc per fidē, & plebs tua lætabitur in te. Lętabũtur filii ſpõſi reddita ſibi eius præſentia,& priſtina triſti- Iohan.16. tia in gaudium cõuerſa,pleno gaudebũt gaudio.¶Longũ nimis eſt,neq; à nobis propoſitũ exponētis more omnia perſequi. Solã ẽm concordiã cuiuſq; officii,velut compagẽ cuiuſq; corporis perquirere propoſitũ eſt. ¶Sũma igitur huius officii eſt, vt peregrina Hieruſalē,id eſt,Eccleſia preſens,huius vitæ exi- Baruch 5. liũ ſpe patientiſsima perferat, & cũ ſecũdum Euangelii iã dicti præmõſtrationem, mundi ruinã imminere cognouerit,leuet caput ſuũ, & iuxta communionis cohortationē ſurgat, & ſtet in excelſo,terrena reſpuēs & amãs cœleſtia,ſicut petit collecta,quæ dicitur ad complendum,& videat iucunditatem,quę veniet ſibi à Deo ſuo, ac velut propinquante æſtate mœroris ſui nubila diſcutiat, quia vitæ dies Apoc.21. æterni ſolis claritate ſulgeſcunt.

De Dominicæ tertiæ officio. Cap.IIII.

Dominicæ tertiæ totũ officiũ conſolatiõnē decantat, maximè rectoribus eccleſiarum:quorum ſtatus quantò eminentior,tantò vita iudiciis hominũ ſubiectior,& tantò magis perſæpè apud homines laceratur opinio, quantò eorũ meritũ in diuino fulget iudicio. Venturum nanq; illis annũciat,qui harũ illuminet abſcõdita tenebrarũ:quia ipſe iudex eorũ eſt & cõſcius,qui omninò errare nõ nouit iudicio. ¶Vt ergo tãto teſte vel iudice vēturo gaudeãt,vel quid de illo ſperēt vt ſciãt, opportunè recitatur illud prǽclarũ atq; famoſum,quod de Iohãne Baptiſta perhibuit, teſtimoniũ,dicens:Amē dico Matth.11. vobis,inter natos mulierũ nõ ſurrexit maior Iohanne baptiſta.Magnũ teſtimoniũ,grande præconiũ. Negauit Deus homminē eſſe illũ mollibus veſtitum,negauit harundinem eſſe vento agitatam, enunciauit officio vel meritis eſſe angelũ.Oſtendit in vno,quod in omnibus facturus eſt, quoniã veniēs ad iudiciũ in conſpectu patris & ſanctorũ angelorũ,cõgrua ſingulis teſtimonia reddet.¶Quis ergo non erubeſcet flere,eò quod competens ſuis meritis non habeat ex hominibus teſtimoniũ,tanto ſibi repoſito in cœlis pręcone meritorum?Gaudete potius in dño ſemper,iterũ dico gaudete,inquit Apoſtolus,(quod cã- Philip.4. tans in introitu)modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Quòd ſi oculos ſuos comprefferint,& lucem veſtrã coram eis lucentē videre

videre noluerint,nihil ſoliciti ſitis,dominus propè eſt, qui lucem veſtrã videre nolẽtibus ingeret,tantúmodo petitiões veſtrę innoteſcant apud deũ.Vnus eñi ille teſtis contra omnes criminatores preualebit.❡Promiſſam cõſolationem hãc ſubſequens cõpleri collecta poſtulat, dicens: Aurẽ tuã domine precibus noſtris accõmoda,& mentis noſtræ tenebras gratiæ tuæ viſitationis illuſtra. Tenebras enim,quas patimur,in eo,quod errantes falſo iudicamur & iudicamus, illuſtrabit eius aduentus, quem non tardari poſcimus, ſicut in ſubſequenti lectione epiſtolæ ait idem Apo-
1.Cor.4. ſtolus.❡Nolite ante tempus iudicare,quoad-
Matth.11. uſq; veniat dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum,& manifeſtabit cõſilia cordium.Tota enim hæc lectio tẽdit in hoc, vt nobis pro minimo ſit iudicari ab humano die,ſicut fuit Iohanni,qui (vt ſuprà dictũ eſt)in Euangelio prædicatur à domino harũdo vento agitata non eſſe.❡De eadem re dominus flebiliter poſtulatur in graduali, præmiſſa laude cõpetenti:Qui ſedes domine ſu-
Pſal.79. per Cherubim,&c. Nam in eo quod ſedet ſuper Cherubim,id eſt,ſuper plenitudinẽ ſciẽtiæ, nouit & poteſt occultã cordiũ noſtrorũ abiſſũ penetrare,& quæcũq; ibi latẽt,vero teſtimonio in publicũ proferre. ❡Ad hoc iuxta vocẽ Pſalmi,quæ in alleluia perſonat, excitabit potentiã ſuã,& veniet.❡Et ſicut in offerenda,quaſi iã factũ,quia proculdubiò futurũ eſt,pręſumimus dicẽdo:Benedixiſti domi ne terrã tuam,auertiſti captiuitatẽ Iacob,gau-
Pſal.84. debunt electi ſtantes à dextris, teſtimonio ſibi reddito à vero iudice,& libertatẽ accipiẽt
Rom.8. filiorum dei, iuxta quod in alio loco ſcriptũ
Pſal.13. eſt: Cũ auerterit dominus captiuitatẽ plebis ſuæ,exultabit Iacob,& lætabitur Iſraël.❡Cuius libertatis ſpe cõfortat puſillanimes tuba
Pſal.35. prophetica in communione:Dicite puſillanimes,confortamini,& nolite timere, qui ſępe dũ humana contra ſe audiuit præiudicia, quis de repoſito in cõſciẽtia theſauro debeãt conſolari,tamẽ valde trepidant, quia necdũ ſciũt,quales in illo tremendo dei iudicio inueniendi ſunt. Vnde beatus Gregorius, qui multis hominum præiudiciis fatigatus, ſatis & plus aliis multis erat expertus,quid pateretur, vel quanta intra hæc cõſolatione indigerent rectores Eccleſiæ,& iccirco hoc illis celebri ſtatione officium dedicauit, ſcribens ad Mauricium imperatorem,inter cætera dicit: Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum, & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem dominum,ne hoc vlterius faciat. Nã adhuc neſcimus,quis ibi qualis ſit.Et Paulus egregius prædicator admonet, dicẽs: Nolite ante tẽpus iudicare, donec veniat dominus, 1.Cor.4.
qui & illuminabit abſcõdita tenebrarum, & manifeſtabit cogitationes cordium.

Cur ſtatio ad ſanctum Petrum.

Sciendũ verò eſt,præſentis dominicæ officio ſtationẽ congruè fieri ad ſanctũ Petrum,quia videlicet ille rectorũ Eccleſię primus & pręcipuus eſt:quibus idẽ officium prædicat gaudiũ & patientiã in tribulatione, longanimitatem in ſpe,quorũ in animo quã ta preſſura ſit,& præter illa,quæ extrinſecus ſunt,quanta inſtantia quotidiana,quanta ſolicitudo commiſſarum ſibi animarum, nulli 2.Cor.11.
præter ipſos,qui experti ſunt, perfectè & liquidò nouerunt,quãmuis frequenti lectione,maximè ex libris beati Gregorii nonnulla ex parte à ſtudioſis & cordatis lectoribus queãt cognoſci.❡Ipſe aũt beatus Gregorius egregium Romanæ ſedis poſt Petrum Apoſtolum decus,qui optimè(vt dictũ eſt)angoris eius conſcius extitit,hoc ſeſe cũ illis officio conſolatus eſt:quippe qui(vt in libro vitæ ipſius legimus) ſtationes per baſilicas vel beatorum martyrum cœmiteria (ſecundum quod hactenus plebs Romana,quaſi eo viuẽte,certatim diſcurrit)ſolicitus ordinauit:per quas & ipſe ſimul diſcurrens,dum adhuc loqui præualuit,viginti homilias Euangelii diuerſo tempore declamauit,reliquas verò eiuſdem numeri dictitauit quidẽ,ſed laſſeſcẽte ſtomacho,languore continuo aliis pronũtiandas cõmiſit. Qui ſicut verè dulciſsimum ſanctiſpiritus organum, quicquid ſcripſit,digito Dei dictante concepit: ſic eaſdem ſtationes non ſine eodem ſpiritu depoſuit,& tã hæc,quàm cætera eius opera, tanquàm aurũ rutilant in Chriſti Eccleſia.

De Quatuor temporum ieiuniis.

Caput V.

Inter cæteras hebdomadæ ferias,quarta & ſexta feria maximè ieiuniis ideo deputantur,quia Dominicæ paſsionis memoria præ aliis inſignitę ſunt. Quarta nanq; feria dominus à Iuda traditore vẽditus,& ſexta à Iudęis Matth.26.
crucifixus eſt.Itaq; & per ſingulas dominicas proprias Euangeliorũ & Epiſtolarũ lectiões habent, & ieiuniis, lætaniis atq; abſtinentijs pœnitentium magis idoneę iudicatæ ſunt:vt quibus diebus innocẽs dominus vẽditus,& pro ſeruis ſuis paſſus eſt, ſeruꝰ peccator fleat & ieiunet, & lectionẽ ſanctã (quę eſt animæ pabulũ)ſolennius audiat.❡Quapropter quatuor tẽporũ ieiunia per eaſdẽ ferias celebrari inſtituta ſunt,addita dominicæ ſepulturæ die,ſcilicet ſabbato, vt tres dies ieiunii ſint, quatenus trium menſium cuiuſq; temporis tempe-

temperiem bonam, trium dierum, quibus ieiunamus, ſalubri commercio impetremus, & pro menſe diem vnum domino offerentes, tranquillā & quietam hanc vitā ſub elemētis Ephe.6. mundi, à ſpiritualibus nequitijs, & ab aëriarum malignitate tempeſtatum peragamus.

De Ieiunio in aduentu domini.

Caput VI.

Tertia igitur dominici aduentus hebdomada, quarta feria brumalis temporis ieiunium præfixum eſt: quod propter aduentum domini aliorum temporum ieiunijs celebrius eſt, & officium tam diurnum quàm nocturnum magis plenariū habet, ad ipſum domini pertinens aduentum, vt dum caro ieiunijs affligitur, anima redemptionis ſuæ teſtimoniis, ex lectione ſacra, vel concentu Eccleſiæ, copioſius lętetur. ¶ Prima ieiunij die, ſcilicet quarta feria ſtatio ad ſanctam Mariam conuenienter ordinata eſt. Ad illud enī Luc.1. templum domini, ad illud ſacrarium ſpiritus ſancti, in quo totus Deus noue menſibus habitans, dignatus eſt homo fieri, totum eius diei officium propriè pertinere manifeſtum eſt. Nam ex Euāgelio dominica recitatur, annunciatio vel incarnatio, propheticis tubis antè declamata, per angelū præſentialiter allata, per fidem beatę virginis ſuſcepta, per incorruptum eius vterum completa & reddita. Eſa.45. ¶ Quæ omnia propheticus clangor in introitu breuiter præcinēs: Rorate cœli, inquit, & cętera. Dicendo rorate cœli deſuper, miniſteriū angelicæ expreſsit allocutionis, qua verbum deus in interiorem aurem credulæ virginis, ſicut pluuia in vellus, deſcendit, & per Iudic.16. hoc quod ait, & nubes pluant iuſtum, ſe atq; cæteros prophetas, qui vt nubes iuſtum, ſcilicet Chriſtum & fideles eius in terra cordis noſtri cœleſti doctrina depluunt. Aperiatur, Eſai.2. inquit, terra ſuſcipiēdo verbum, & dicendo, Luc.1. ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum, & germinet ſaluatorem, benedicta in ęternum, Deum nobis proferens & hominem. Quæ poſt hæc ſequūtur, omnia ſimi Daniel 2. liter Euangelico ſenſui conſonant. ¶ Epiſtolaris lectio ieiunantiū animas dupliciter reficiens. Primò montem illum prędicat, qui ſecundum conſonum Euangelium, ſedem ſuſ Pſal.65. cipiens Dauid patris ſui, & de lapide paruo creſcens in montem, & implens orbem terrarum, regnabit in domo Iacob in æternum. Pſal.23. ¶ Cui lectioni pulchrè ſuccinit verſus ſubſequens gradualis, quis aſcendit in montē domini, &c. Quia videlicet non niſi innocēs manibus & mundo corde, & cuius vitā concordat cum fide, partem habebit in illā domini incarnatione. ¶ Reliqua officij membra patē ter ad eundem Euangelij ſenſum pertinent, nec ad hoc probandū immorari opus eſt, quoniam manifeſtum eſt. Igitur hac die ſecundū huiuſmodi officium ſtatio ad ſanctam mariā conuenienter ordinata eſt.

De Feria ſexta Ieiunij. Cap. VII.

Sexta verò feria ſtatio ad ſanctos Apoſtolos pręſcripta eſt. Ratio quidem occultior eſt, ſed quęrentibus parua ex ſciñtilla citius elucet. Nam in Euangelio diei præſen- Luc.1. tis, in cantico beatæ virginis dignū illud memoria dictum eſt, quod patenter ad ipſos Apoſtolos attinet: Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. ¶ Nā de ſede ſpiritualis magiſterij, de cathedra Moyſi, depoſuit potētes de ſede, id eſt, ſuperbos, ſcribas & phariſæos, & exaltauit in eandem ſedem humiles Apoſtolos. Sicut aliàs ipſe dominus: cōfiteor tibi, inquit, pater domine cœli & terræ, quia Matth.11. abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. ¶ Quod quia in veritate iudicii factum eſt, & cùm hæc diceret beata virgo, prope erat dominus, ſcilicet in vtero eius, benè cōgruit hic introitus: Propè eſto Domine, & Pſal.118. omnes vię tuæ veritas. ¶ Et quia florente tūc virga de radice Ieſſe, iam requieſcebat ſuper florem eius ſpiritus domini, vt de plenitudine eius accipiens Iohannes, exultaret in vte- Iohan.1. ro Elizabet: aptè concinit Euangelio hæc E- Luc.1. piſtola: Egredietur virga de radice Ieſſe, &c. Singula percurrere nimis longum eſt, & quia Eſa.11. per ſe patent, quòd ad eandem rem pertineant, faſtidioſum eſt. ¶ Cōmunio tādem, ecce dominus veniet, & omnes ſancti eius cū eo, Zach.14. ad eorundem perſpicuè ſpectat glorificationem Apoſtolorum, qui cum eo venturi ſunt in ſecundo aduentu eius ad iudicium.

Cur vna tantum lectio legatur ad Miſſam. Cap. VIII.

Qværi autem poteſt, cur quarta feria prima ſcilicet diei ieiunii, duæ ſint lectiones, duoq; aſſcripta gradualia, ſexta feria vna tantum lectio, ſequenti verò ſabbato legantur ſex? ¶ Ad quod reſpondendū, quia cùm quarta feria duas legerimus, ſexta ſecundum profectum ieiunii tres legere deberemus, ſabbato autē quatuor. Verùm quia ſabbatō ſolent ordinationes fieri, tranſlatæ à feria ſexta duæ, quatuor ſabbati lectiōibus appōſitæ ſunt, vt his maximè ſacri officii proſerenda reſeruetur opulētia, qua & ieiunātes, & ſacrorum ordinū tyrones deſcripti ſunt.

Cur ſabbato ieiunii duodecim lectiones titulentur, cùm ſex tantùm legantur.

Sciendum quoque, quòd cū ſabbato ſex tantum legendę ſint, duodecim in titulis lectiones ea de cauſā prænotantur, quia

cùm

cùm Romana Eccleſia de Latinis & Græcis eſſet permixta, ſingulæ lectiões in vtraq; lingua recirabãtur. Nam in vna lingua reciratæ, ab vtriuſq; linguæ populis intelligi non poterant. Itaq; dũ vnaquæq; bis legitur, duplicato ſenario lectionũ numero, duodecim cõputantur. ¶ Prætereà notandum eſt, ordinationum ſacramenta dominicæ diei deputari, cuius in veſpera fiũt, & tam veſpera ſabbati, quàm mane prima ſabbati poſſe & licere ieiunis à ieiunãtibus celebrari.

Sententia Leonis Papæ, quòd ordinationes cùm ſabbati veſpere fiant, ad dię̃ dominicam pertineant. Cap. IX.

DIcit enim magnus Leo, ſcribẽs ad Dioſcorum Alexandrinæ ciuitatis Epiſcopũ. Quod à patribus noſtris propenſiore cura ſeruatum eſſe nouimus, à vobis quoq; volumus cuſtodiri: vt non paſsim diebus omnibns ſacerdotalis vel Leuitica ordinatio celebrerur, ſed poſt diem ſabbati, hoc eſt, noctis eius, quę in prima ſabbati luceſcit, exordio, ſub lege diuini officii ſubſtituatur, in quibus his, qui conſecrandi ſunt, ieiunis à ieiunantibus ſacra benedictio conferatur, quod eiuſdem obſeruantiæ erit, ſi mane ipſo die dominico continuato ſabbati ieiunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt: quam ad diem reſurrectionis (ſicut etiam in paſcha domini declaratur) pertinere non dubium eſt. Nam propter authoritatem conſuetudinis, quã ex Apoſtolica nouimus venire doctrina, etiam ſacra ſcriptura manifeſtat, quòd cùm Apoſtoli Paulum & Barnabam ex præcepto ſancti Spiritus ad Euangelizandũ gentibus mitterent, *Acto.13.* ieiunantes & orãtes impoſuerũt eis manus, vt intelligamus, quanta & dantiũ & accipientium deuotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis ſacramentum negligenter videatur impletũ. ¶ Et ideo piè & laudabiliter Apoſtolicis mores geſſeris inſtitutis, ſi hanc ordinandorum ſacerdotum formam per eccleſias, quibus dominus pręeſſe te voluit, etiam ipſe ſeruaueris, vt his, qui conſecrandi ſunt, nunquàm benedictio, niſi in die reſurrectionis dominicæ tribuatur, cui à veſpere ſabbati initiũ conſtat adſcribi, & quę tantis diuinarũ diſpenſationũ myſterijs eſt cõſecrata, vt quicquid à Domino eſt inſignius cõſtitutum, in huius diei dignitate ſit geſtum. In hac mundus ſumpſit exordium, in hac per reſurrectionem Chriſti, & mors interitum, & vita ſumpſit initium. In hac Apoſtoli à domino prædicandi omnibus gẽtibus Euangelij tubam ſumunt, & inferendum vniuerſo mundo ſacramentum regenerationis accipiunt. In hac (ſicut beatus euángeliſta Iohãnes teſtatur) cùm cõgregatis in vnum diſcipulis, clauſis ianuis, *Iohan.10.* ad eos dominus introiſſet, inſufflauit & dixit: Accipite ſpiritum ſanctum, & quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum *Actor.2.* detinueritis, detenta erũt. In hac deniq; promiſſus à domino Apoſtolis Spiritus ſanctus aduenit, ita cœleſti quadam regula inſinuatum & traditum nouerimus, in illa die celebranda nobis eſſe myſteria ſacerdotalium, in qua collecta ſunt omnium dona gratiarũ.

Item de Sabbato, & cur ſtatio ad ſanctum Petrum. Cap. X.

HOc ſabbato, & omnibus horum quatuor temporum ſabbatis, ſtatio ad ſanctum Petrum congruè celebratur. Cui enim primo poſt Chriſtum Eccleſiæ ſummũ collatum eſt pontificiũ, quiq; primus & princeps ſacras in eccleſia celebrauit ordinationes, cuius vice maximè fungitur Romanus pontifex, cũ eccleſiæ ſanctæ miniſtros & ouibus Chriſti paſtores ordinat neceſſarios, congruè, vt tanquam ad ſummum recurratur, apud ipſum ſtatio celebratur. Conuenientes igitur ad beatum Petrum ieiunos mater Eccleſia filios, velut ex ore ipſius Petri multiplicatis in anima reficit ſacramentis, & ex ipſius authoritate ſpiritualium diuiſiones miniſtrationum diſtribuit. ¶ Vbi notandum, quintã ſemper lectionem, quæ ſuperadditæ doctrinæ nouiſsima eſt, nõ mutari, ſemperq́; illam eſſe, qua legitur angelus domini cum Azaria & ſociis eius in fornacem ignis deſcendiſſe. *Daniel.3.* Quod magna & myſtica non vacat ratione. Nam quemadmodum pueris ab Babylonio rege miſsis in fornacẽ ignis, cœleſtis gratia ſubuenit, & fecit medium fornacis quaſi vẽtum roris flantem: ſic nos à confuſionis rege diabolo, libidinum flammis appetitos ieiuniorum & orationum inſtantia liberat. Hoc deniq; genus non eiicitur, niſi in oratione & ieiunio. *Matth.17.* ¶ Hac ergo lectione prælecta, ſequitur & hymnus eorundem puerorum, quo ad benedicendum creatorẽ omnis creatura cõmonetur, priuſquàm ſacerdotes ordinentur, vt animaduertamus, illorum ora manusq́; ad benedictiones dandas, & quod maximũ eſt, conficiendum corpus & ſanguinem domini, iure admitti, qui à confuſionis rege ſuccenſam fornacem vitiorum potenti fide ſuperauerunt. Iam quæ ſequuntur, manifeſtè ſecundum domini prædicant aduentũ, & voci conſonant clamantis in deſerto, parate viam domino, &c. *Iſa.40.* *Matth.* Hoc enim euãgelium eius diei eſt, principium ſcilicet prædicationis, qua Iohãnes peccatorum corda percutit, & ad pœnitẽtiam inuitat, genimina viperarum, ſecurim

dicens

dicens iam eſſe poſitam ad radices arboris,& ventilabrum in manu iudicis, vt purgans are am ſuam,triticum congreget in horreum,pa leas autem comburat igne inextinguibili.

¶Hoc Euangelium eodem Epiſtola ſenſu præcurrit ſcilicet ſecundum prædicando aduentum Domini, quo reuelatum prius hominem peccati, filium perditionis inter-

2.Theſ.2. ficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduẽtus ſui. ¶Sed & antiphona ad introi-

Pſal.76. tum:Veni & oſtende nobis faciem tuam domine,qui ſedes ſuper Cherubim,& ſalui erimus, manifeſtè tẽpus illud reſpicit, quo(ſicut in offerẽda quoq; canimus) exultãti filiæ

Zach 9. Syon:Veniet rex ſuus ſanctus & ſaluator mũdi:& ſicut in tractu præmiſſum eſt: Excitans

Pſal.79. potentiam ſuam veniet, & eum quem deducit,velut ouem Ioſeph,ſegregatum ab hœdis

Matt.25. qui à ſiniſtris eius erunt,ad dextram ſuam cõſtituet. ¶Interim tamen plorandum eſt an-

Pſal.94. te eum qui fecit nos, ne fortis & terribilis,

Pſal.81. qui iuxta communionem exultauit vt gygas ad currendam viam, nemine aduerſantium

Pſal.63. paruulorum valente ſibi reſiſtere, de quibus ſcriptum eſt: Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ eorum,cùm venerit,item gygas nobis ſit,& multa fortitudine ſua nobiſcum in iudicio contendat, & magnitudinis ſuæ mole premat nos.

Cur dominica quarta vacat. Cap.XI.

Dominicæ quartæ officio præſcriptum eſt,Vacat: videlicet,quia nulli ſanctorũ Apoſtolica cautióe ſtatiói deputatũ eſt. Quod quàm rectè cautum ſit, cõſiderata eiuſdem officii ratione perpendere licebit. ¶In euangelio dominicæ huius,agitante vẽto phariſaicæ interrogationis, hæc ſcintilla ſplendidæ veritatis emicat de flamma ignis diuini, qui calebat ardens & lucens in ſancta mente Iohannis. Ipſe eſt inquit,qui poſt me

Iohan.5. venturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius ego

Iohan.1. non ſum dignus,vt ſoluam eius corrigiã calceamenti. Ab hac probabilis teſtimonii ſententia graui & digna corde & ore tãti præcurſoris, omnia pendent membra concrepantis officii. ¶Stat Idumæa illa, quæ viſitatióis

Pſal.59. 107. ſuæ propheticum illud audierat promiſſum, In Idumæam extendam calceamentum meũ, & reſpiciens in illud tempus,quo de accubitu ſuo,ſcilicet de ſinu patris,egreſſus rex ille qui hoc promiſerat,iam in vtero virginis calceabatur, mirabilem illam atq; inſolubilem incarnationis corrigiã ſuis circundans greſſibus. ¶Illud,inquam, reſpiciens. Idumæa ſcilicet alienigẽna gẽtilitas, clamat in introi-

Pſal.105. tu: Memento noſtri domine in beneplacito populi tui, videlicet in filio tuo, in quo tibi beneplacuiſti ſolo ex millibus populi, quicunque tuus fuit ab initio mundi,viſita nos Matth.3.17.

in eodem ſalutari tuo,ad modum medici iacentem ægrotum dignatione gratuita viſitãtis. ¶Quæ deinde ſequuntur,id eſt,collecta, epiſtola,graduale,alleluia,cuncta pariter iuxta cõſiderationem imprægnati vteri virginalis, propè eſſe dominum, & celerem eius aduentum conſonant. ¶In offerenda verò palã eſt, nos exemplo angeli, ſalutare illud templum domini,ſacrarium ſpiritus ſancti,thalamum ſanctitatis,triclinium diuinĩ cõſilii: in quo,vt dictũ eſt, diuinitas veniens ad noſtrã ſalutem,noſtra carne calceatã eſt. ¶Hoc tantum regis Chriſti myſterium, cui ſanctorũ, qui omnes officiales eius ſunt,ita fuit creditum,vt meritò decantetur hoc officium præſcripta ſtatione apud quemlibet illorum. Nã quæ apud ſingulos eorum officia ſolẽnibus deputata ſunt ſtationibus, ſi ritè conſiderentur,ſingulorum virtutibus vel meritis conſonare probantur. Sic apud beatum Petrum, qui principaliter ius obtinet ligandi atq; ſoluendi,ſtatio fit, quãdo, vt dictum eſt,in typũ eccleſię nobis euãgelizatur ſolutio aſinæ: ſic quando agimus ſcrutinia, & cathechumeni præſignãtur,ad cathechizatorem gentiũ Paulum ſtatio celebratur. Hanc autem ligatu- Matth.16.

rã corrigiæ ſoluere,id eſt,ſanctæ incarnationis Chriſti myſterium denudare, ipſe Ioan- Matth.11.

nes ſe indignum aſſerit, quo maior inter natos mulierum nemo ſurrexit. ¶Inueſtigare enim quis poteſt, quomodo corporatur verbum,quomodo ſummus & viuificator Spiri- Iohan.1.

tus intra vterum matris animatur, quomodo is,qui initiũ non habet, & extitit & concipitur? Nulli ergo ſanctorum hoc myſteriũ Matth.11.

ita fuit creditum,vt apud illum propria ſtatione hoc aſsignari debeat officium. Proinde vacat,non quod (vt nõnullis videtur) minus ſit authenticum, ſed quod de ordinatiſsima ſtationum diſpoſitione,rationabiliter ſit exceptum,vtpote materiam habens totius ſalutis & ſanctitatis effectricẽ,ſed nulli ſanctorũ inueſtigabilẽ: omnibus impẽſam, ſed per ſolũ Spiritum ſanctũ adminiſtratam, qui in triclinio virginalis vteri ſolus medius,ſolus cõſcius,& vnus cœleſtiũ fuit architriclinus nuptiarum. Luc.1.

¶Nocturnalia,ſtudio vitandę prolixitatis,prętcrimus officia, maximè quia per ſe ſatis patent, quòd à diurnalibus non diſcrepent. ¶Notandum verò,quod antiqua & vniuerſali ſanctæ Eccleſiæ cõſuetudine per hoc tempus rationabiliter legitur Eſaias propheta, qui tam primum,quàm ſecundum domini aduentum eloquenter euidens, & euidenter eloquẽs,nobilis propheta,imo magnus

nus & verus nunciat Euangeliſta. Nām per
totum annum iuxta rationes cauſarum vel tē
porū, ſacræ lectiones probabiliter (ſicut in ſe
quētibus locis ſuis liquebit) ordinatæ ſunt.

De Officio in vigilia natalis domini. Cap. XII.

IN vigilia natalis domini, frequens ac cele
berrimum eſt in ore Eccleſiæ pulchrum il
lud diuinæ conſolationis oraculum: Hodie Exod. 16.
ſcietis, quia veniet dominus, & mane videbi
tis gloriam eius. Iudæa & Hieruſalem, nolite
timere, &c. ¶ Per hoc mittit quenquam no- 2. Paral. 20.
ſtrûm ad hiſtoriā libri Paralipomenon, quā-
do regnante Ioſaphat, congregati ſunt filij
Ammon & Moab, cum habitatoribus mōtis
Seir aduerſus Iudam. Cōuenitq; omnis Iuda
in Hieruſalem & in templum domini, ad de-
precandam faciem eius. Et ſtantibus illis co-
ram domino cum vxoribus & paruulis aut li
beris, & vociferantibus ad dominum, excla-
mauit Hiaziel, filius Zachariæ, filij Barachiæ,
Leuites de medio multitudinis, facto ſuper
ſe ſpiritu domini: O Iuda & Hieruſalem no-
lite timere, cras egrediemini, & dominus erit
vobiſcū, &c. ¶ Illuc (vt dictum eſt) mittit quē-
quā noſtrûm eccleſia, ſumma cura nitens ex-
citare corda noſtra, vt vigilanter aduertamus
per hāc ſimilitudinem, quàm opportunè ſub
uenit nobis natiuitas filij Dei ſecundum car-
nem. Non enim parua ſimilitudo eſt. Nam
quemadmodum tunc viſibiliter congregati
Deute. 23. fuerant viſibiles hoſtes aduerſus Iudam, ſci-
Hier. 48. licet filii Ammon & Moab, & habitatores mō
Ezech. 35. tis Seir, qui ſæpè in ſcriptura ſacra pro pecca-
Gen. 19. tis & vitijs & malignis ſpiritibus ponūtur, no
minibus quoq; ad hoc ipſum cōgruentibus.
Ammon enim interpretatur populus turbi-
dus: Moab ex patre ſcilicet diabolo: Seir pilo
ſus vel hiſpidus: ſic ad interitum noſtrum cō
gregabantur peccata & vitia noſtra, nec erat
qui adiuuaret.

De Officio eiuſdem diei. Cap. XIII.

IPſum nomen, quod dicitur vigilia, nós ex
citare debet, vt vigilanter aduertamus ea,
quæ in officio diei huius cōgeſta ſunt. Quæ
cùm perſpexerimus, quibus ex ſcripturarum
locis cōquiſita ſint, mirāda nobis ſignificatio
potius, quàm expreſsio ſeſe offeret profun-
dæ intentionis, qua cōpoſitor officij noſtras
in meditatiōe diuina mētes occupare per hu
iuſmodi officium intendit. ¶ Primùm itaque
Exod. 16. de introitu dicendum. Hodie ſcietis, quia ve
niet dominus. Hoc de Exodo parua mutatio
ne ſumptum eſt. Nam cùm dixiſſet dominus
filijs Iſraël, Ecce ego pluā vobis panes de cœ
lo, dixerūt Moyſes & Aaron ad illos: Veſpere
ſcietis, quòd eduxerit vos dominus de terra
Aegypti, & mane videbitis gloriā eius. Cùm
ergo nobis, in expectatione dominicæ nati-
uitatis mente vigilantibus, hoc in introitu
canitur, quod dictum eſt, tunc panem de cœ-
lo, id eſt, manna ſuſcipiētibus, & facilè perſen
tit chorus eruditus, quid innuat piæ calidus
intentionis oculus, id eſt, quò tendat, vel ad
quid ſenſus noſtros inuitet officij compoſi-
tor verè ſapiens, & ſcriba doctus magni ſibi
theſauri conſcius. ¶ Deniq; ad hoc inuitat
nos, vt recogitemus, manna illud (quod datū
eſt filijs Iſraël, de Aegypto egreſsis, & tendē-
tibus ad terrā repromiſsionis) figurā fuiſse
verbi Dei, quod per virginē carnē aſſumens, Matth. 15.
nos in ſe credētes paſcere venit, qui eramus
à Deo ieiuni, ſolis carnis vitijs, tanquàm car-
nibus Aegypti diſtenti atq; crapulati. Huius
interpres ſimilitudinis, non quiuis hominū,
ſed ipſe eſt, qui dixit: Ego ſum panis vitæ, pa- Iohan. 6.
tres veſtri manducauerūt manna in deſerto,
& mortui ſunt: Hic eſt panis de cœlo deſcē-
dens, vt ſi quis ex illo māducauerit, nō moria
tur: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcen
di. ¶ Hoc igitur intelligentes, & magnificè
exultātes, amplius ex ſubiunctiōe pſalmi di
latamur in intellectu gaudio ſpirituali, dicē-
tes: Domini eſt terra & plenitudo eius. Quod Pſal. 23.
de pſalmo, ſumpta eſt offerenda quoq; cum
verſibus ſuis. Cōuenit nanq; diei vel rei pſal
mus hic per omnia, quia totius hodierni offi
cij pſalmiq; huius vna ferè intentio eſt. Nam
& in vigilia præſenti contēplari iubemur, nō
ſolū ꝙ natus ſit, ſed & cur natus, vel quando Heb. 7.
natus ſit Chriſtus, ſicut & cantamus: Intuemi
ni, quātus ſit glorioſus iſte. Et in pſalmo iux
ta titulū, qui talis eſt: Pſalmus Dauid in prima
ſabbati. Agit Propheta de victoria Chriſti,
quæ facta eſt in reſurrectiōe, in prima ſabba-
ti, exhortās fideles, vt tanto regi ſemetipſos
(ſicut decet) præparent aduenienti, tollētes, Luc. 11.
ſicut in offertorio cantamus, portas ſuas, por
tas mortis, id eſt, vitia, vel eleuātes portas iu-
ſtitiæ, virtutes, vt introeat rex gloriæ, domi-
nus virtutum, ad debellandum fortem arma Pſal. 135.
tum, cuius eſt orbis terrarū, quia ipſe ſuper
maria fundauit eum, dū ſicut olim diuiſit ma
re rubrum in diuiſiones, ita & nunc orbē, id
eſt, populum Chriſtianū, educēs inter diſſen
ſiones amaricantium populorum, fundauit
in fide, & ſuper flumina præparauit, id eſt, ſu-
per principes ſeculi ſtabiliuit eum. ¶ Nihilo-
minus & hoc, quod eidē introitui, in gradua
le transformato, verſus iſte ſubiūgitur: Qui Pſal. 79.
regis Iſraël, intende, ſenſum vigilantem ædi-
ficat. Nam pſalmus ille oratio eſt pro Iudæis,
& Gentibus, qui cito apparente domino Ie-
ſu commutandi erāt in eum. Et pro perfidis

quoq; Iudæis, qui in titulo appellantur Aſſyrij, id eſt, ſeipſos dirigentes ſecundum reputationem ſuam, qui iuſtitiam ſuā ſtatuere volentes, iuſtitię Dei non ſunt ſubiecti: pro perfidis, inquam, Iudæis orant in illo pſalmo fideles, vt tandem conuertantur, quod ipſi tandem futurum præuident. ¶ Et in ſupradicto verſu ſub nomine Iſraël Iudaicus populus, ſub nomine Ioſeph, quod interpretatur accreſcens, gētium deſignatur multitudo, quæ illis addita eſt, iuxta illud: Alias oues habeo, quæ nō ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, &c. ¶ De Euāgelio vel epiſtola palàm eſt, quòd eis introitus ſupradictus cōueniat, videlicet quia ſenſus vtriuſq; hoc maximè intēdit atteſtari, qualē per portā cœli ſupradictum manna nobis dominus pluerit, ſcilicet per virginem, dicente angelo in Euāgelio: Quod enim ex ea natū eſt, de ſpiritu ſancto eſt, pariet autem filium, &c. Pauli autem in epiſtola: Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid. ¶ Maxima nanq; portarum cœli, quas dominus, vt hoc manna plueret, nobis aperuit, Maria extitit, per quam ad nos verbum Dei, caro factum, de cœlo deſcēdit. Siquidem aliæ portæ, id eſt, omnes ſanctorū animæ, quæ ab initio verbum illud in gremio fidei meruerunt ſuſcipere, ore ſuo verbum ſalutis pepererūt, id eſt, prædicauerunt, ſanctamq; ſcripturā cōpoſuerunt, dicentes: A timore tuo domine concepimus & peperimus. Spiritū ſalutis tuæ fecimus ſuper terram. Hæc autem verbum illud ita plena gratia concepit, vt viſibilem hominem factum pareret, in veritate carnis, eodem Spiritu ſancto, & per ora prophetarum verbum hoc eloquente, & cōceptionem eius in vtero virginis operante. ¶ Quod & ipſum cælitus ſignificatum eſt, in eo quod de ſupradicto manna ſcriptum eſt: Cumq; deſcenderet mane ros ſupra caſtra, deſcēdebat pariter & manna. Ros enim Spiritum ſanctū, de quo nunc dictum eſt, quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt: Manna verò (vt ſæpè dictum eſt) verbum Dei ſignificabat, quod per operationem eius humanæ naturæ vnitū eſt. ¶ Et quod populus inobediens, de eo quod collegerat, reſeruauit, nec totū vt iuſsū erat, comedit, hoc illud eſt, quod nō totum, quod accepit à ſanctis prophetis de verbo Dei, credere voluit. Quod autem de manna reſeruatum eſt, quale fuit? Computruit, inquit, & ſcatere cœpit vermibus. Nimirū, hoc eſt, quod vſq; hodie Iudęa de manna comedere, id eſt, de verbo Dei credere refugit: Quòd videlicet putredinem, id eſt, carnē noſtram aſſumpſerit, & verè ſit vermis, quod purum manna fuerat, id eſt, homo verè mortalis ſit factus, qui Deus, imo verbū Dei erat. ¶ Quòd autem die ſabbati non computruit, neq; vermis eſt inuentus in eo, quia pulchre illud ſignificat, quòd, vt ait Apoſtolus, Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà nō dominabitur. ¶ Rectè igitur in introitu cantamus: Hodie ſcietis quia veniet dominus, & mane videbitis, &c. quia hodie, id eſt, in præſenti vita ſcimus & credimus, quia de cœlo deſcēdit panis viuus, mane, id eſt, in reſurrectionis gloria, videbimus non ſolam humanam, ſed glorioſam diuinitatis eius formam, & (vt in communione canimus) Reuelabitur gloria domini, & videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri.

Rom.10. Iohan.10. Matth.1. Roma.1. Eſa.26. Exod.16. Rom.6. Eſa 40.

De eo quod ſolet quæri, cur Deus lapſum hominis euenire permiſerit, pro quo incarnatio eius neceſſaria fuit. Cap. XIIII.

IMportuna plerunq; à nōnullis hæc nobis impingitur quæſtio. Cur Deus lapſum hominis euenire permiſerit, cùm vtique, vt omnipotēs, impedire potuerit, ſaltem ipſum tentatorē ab ingreſſu paradiſi procul arcēdo, maluerítq; ſuam incarnationem humano generi neceſſariam exiſtere, quàm compendio ſerpentem ab hominis collocutiōe abigere. ¶ Hoc Apoſtolus Iudæis ſcandalum, gētibus autem ait eſſe ſtultitiam, nos autem, ſi ſpiritu pietatis regimur, vt mites ſimus, & ideo quęrimus vt inueniamus, ſcienter profitebimur hoc ſtultum Dei ſapientius eſſe hominibus. ¶ Quod vt probari poſsit facilius, libet prius rei tantæ maieſtatis aliquam apponere ſimilitudinem, vt quia diuinam iuſtitiam vel ſapiētiam in ſemetipſa radiantem, infirmi perſpicere non queunt oculi, tanquàm in ſubiecto ſpeculo contemplantes, ſpecioſam illam eſſe intelligant per ipſius imaginem. Nunc ergo ab eo, quod ſcriptum eſt, & vocauit famem ſuper terram, & omne firmamētum panis cōtriuit, & paulò pòſt: Et intrauit Iſrael in Aegyptū, &c. cōpetentem licet capere ſimilitudinem. ¶ Quærimus nunc ab eis, qui ſupradicta quæſtione moueri ſolent. Cur Deus voluerit, vt Iſraël in Aegyptū intraret, vnde poſtea ſignis, atq; portentis, cum ipſorum gran di labore, per Moyſen & Aaron educerētur. Nam teſtamentum ſuum, quod diſpoſuit ad Abraham, quod iurauit ad Iſaac, quod ſtatuit Iacob in præceptum, dicens: Tibi dabo terrā Chanaan, cùm eſſent incolæ eius, ſcilicet terræ Chanaan, illud, inquam, teſtamentum ſic poterat ratum facere, vt non vocaret famem ſuper terrā, neq; intraret Iſraël in Aegyptū, & ibidem, id eſt, intra Chanaan, augere poterat populum ſuum vehemēter, & firmare eū ſuper

1.Cor.1. Pſal.104. Exod.7.8. Pſal.104.

ſuper inimicos eius, nó relinqués hominem
nocere eis,& corripiens pro eis reges: ſed ma
luit (vt dictum eſt) cauſam euenire, propter
quam intraret Iſraël in Aegyptú,& illuc mit-
tere Moyſen ſeruum ſuum & Aaron, ponens
in eis verba ſignorum ſuorú & increpare ma
Pſal.105. re rubrum, vt exiccaretur,& ſubuerſis hoſti-
bus deduceret eos per deſertum quadragin-
ta annos,& portaret mores eorum,& interim
pluit illis manna ad manducandú,& pané cœ
li dedit eis. Hoc ergo reſpondeat qui altiora
Pſal.77. quærit, cur tantis morarum vel operú diſpen
diis reducédos, illuc intrare permiſerit. ¶ Di
cet fortaſsis quod in promptu eſt,& quod ve
rum eſt, quia vt notá faceret in gentibus vir-
tuté ſuam; vt eſſent quæ vtiliter annunciari
poſſent inter gentes opera eius, vt ſciremus,
Pſal.76. quia ipſe dominus Deus noſter, & experimé
Pſal.104. to probarem', quia in vniuerſa terra iudicia
eius: vt, inquá, notus fieret Deus, ſine cui' no
titia nó viuit omnis homo, iccirco quod ſu-
pradictú eſt fieri permiſit. Et rectè, benè, irre
prehenſibiliter. Si enim homo nó debet ob-
lata occaſione omittere, quin proferat quod
in ſe vtile habet, pro eo quod ſcriptú eſt: Sa-
Eccl.20. piétia abſcódita & theſaurus occultus, quæ
Pſal.104. vtilitas in vtriſq; quáto magis beneuolentia
Gen.39. Dei oblatá ſibimet occaſioné debuit ample-
cti. i. mittere in ſeruum venundari Ioſeph,
vt ſapiétiæ ſuæ theſauros vtiles oſtéderet, qa
videlicet illa venditio captiuitatis illorú cau-
ſa vel initiú fuit. Nó enim Deo imputandum
eſt illius captiuitatis initium, quia vocauit fa
mé ſuper terrá, ſed eis, à quibus in ſeruum ve
nundatus eſt Ioſeph. ¶ Non ergo dubiú eſt,
quin irreprehéſibile ſit, quicquid illic à Deo
permiſſum eſt vel actú. Quapropter cú deſcé
derét in Aegyptú, ſolus pater Iacob, qui cul-
pæ illius fuerat expers, ſpe promiſsionis re-
creatus eſt. Audiuit enim Deum ſibi dicenté:
Gen.46. Noli timere, deſcende in Aegyptú, ego deſ-
cendam illuc tecum,& ego inde adducam te.
¶ At verò illius diuinæ iuſtitiæ, de qua ſupra
propoſitú eſt, hæc imago eſt, atq; ad exéplar
cœleſtium hæc in terrenis acta ſunt. Eadem
ſimplicitate oculi, id eſt, intétióe vtilia facié-
di, permiſit Adam volenté deſcendere in hác
Aegyptum, id eſt, in tenebras peccati, cùm po
ſuiſſet eum in amœnitate paradiſi, cuius illa
terra typum geſsit, in qua Abraham & Iſaac
& Iacob peregrinari iuſsit, repromittens eá
illis. Et cuncta vtilitas, quæ prouenit ex eo,
quod Iſraël in Aegyptum intrare permiſit,
tantò minor eſt illa, quæ de peccato Adę pro
uenit, quátò minor eſt figura veritate, ſimili-
tudo re, vmbra corpore. ¶ Ná vt cætera nunc
omittam, quorum latiſsimæ quidé ſignifica-
tiones ſunt, ſed aliis temporibus vel locis ad
hibédæ ſunt, illud quod pluit illis manna ad
manducandú,& pané cœli dedit is, verè mag-
nú & mirificum bonú, quantò minus eſt iſto,
quem ſignificabat, pane angelorú, qui eſt Dei
verbum, verbú Deus, verbum caro factú. Si-
quidem illud manna, verbi huius incarnati
fuiſſe ſignum, non ſolus in Euangelio teſta-
tur dominus, vbi ait: Ego ſum panis viu', qui Iohan.6.
de cœlo deſcendit: ſed & Moyſes in Deutero
nomio præſcribit. Qui cú dixiſſet: Et dedit ti Deut.8.
bi cibú manna, qué ignorabas tu & patres tu',
ſtatim addidit, vt oſtéderet tibi, qa nó in ſo-
lo pane viuit homo, ſed in omi verbo, quod
egreditur de ore Dei. ¶ Et vt ſupradictá diui
ni oculi ſimplicitatem, id eſt, intentionis pu-
ritatem vtrobiq; planius perpendas, promp-
tú eſt perſpicuis probare teſtimoniis, quo ad
erudiendam creaturá, non ſolum humanam,
ſed & angelicá, hæc vel illa fieri oportuit. Ná
de manna cùm dixiſſet Moyſes, quod ſuprà
poſitú eſt, paulò pòſt adiecit, vtiq; hominib'
loquens: Quia ſicut erudit homo filiú ſuum,
ſic dominus Deus tuus erudiuit te. De ſacra-
mento auté verbi incarnati Paulus ad Ephe- Eph.3.
ſios ſcribens, vt innoteſcat (inquit) principi- 1.Cor.1.
bus & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiá
multiformis ſapiétia Dei. ¶ Igitur queádmo-
dum in ſpeculo patet, ſubiectæ ſimilitudinis
clariſsimus & ab omni, quod reprehéſióe vel
nota ſtultitię (vt gétibus viſum eſt) dignú ſit,
puriſsim' iuſtitię ſol, in diſpéſatióe ſuę incar
natióis incedit, quia modorú omniú, quibus
omnipotés malitiam diaboli peruertere vel
caſſare potuiſſe vel debuiſſe aſſeritur, à múdi
huius ſapientia, quá ſtultá fecit Deus, omniú,
inquá, modorú optimus hic modus eſt, qui
Deo complacitus eſt, vt diabolus ad ſuæ dam
nationis cumulú hominé decipere permitte-
retur, & ſuæ fraudis effectu potitus tú demú
per hominé ad iudiciú traheretur. ¶ Et ſedés
in ſuperbiæ principatu Aegypti rex, id eſt, te
nebrarú princeps, primú decem plagis, id eſt,
decem legis pręceptorum flagris contúdere-
tur, deinde nobis ad manducandum hoc má
na per baptiſma concurrentibus, ipſe inſecta
tor fluctibus eiuſdem enecaretur, nobiſque
hoc in manna verbi incarnati refectis atq; có
ſortatis, terramq; eius, id eſt, cœleſté patriá,
quam ille ſuperbiendo perdidit, inuadenti-
bus, ipſe cum ſatellitibus ſuis, videlicet ſpiri
tualibus Chananæis trucidaretur, quod in
die iudicii futurum eſt, quando mirabili &
pulcherrima ordinatione hic Deus & homo
puniet,& quod in Deum,& quod in hominé
actú eſt, id eſt, & ſuperbiá, qua cótra Deú tu-
muit, & inuidiá, qua hominé decepit. ¶ Hęc

omnia Deus, priuſquàm hominem cōderet, præſciuit & prædeſtinauit: ipſum autē hominis lapſum præſciuit quidem, ſed non prædeſtinauit, neq; voluit, quinimò ſub intermina-Gen.2. tione mortis vetuit. Nā bona ſola Deus præſciuit & prędeſtinauit, mala autem præſciuit tantū, non etiam prædeſtinauit, ſed cōdigna eis loca iuſtè deputauit. ¶ Addit adhuc quærere aliquis: Cùm pręuaricatio nulla ſit, ſi pręceptum aut lex non fuerit, cur Deus homini præceptū dedit, quod non ſeruandū præſciuit? Videlicet quia creator erat ille, iſte creatura, & à creatore creaturam erudiri oportuerat, quippe quæ ita creari non potuerat, vt ſuapte natura perfecta eſſet, quod ſolius diuinæ naturæ eſt: neq; ſciri poſſet, quia Deus mitis & humilis corde eſt, niſi eruditione proficeret. At verò præceptum in omni diſciplina eruditionis initium eſt. Igitur præceptū dari oportuerat, illud præſertim, quod ad humilitatem creaturam diſponeret, videlicet prohibēdo ne plus vellet ſapere, quàm
Rom.12. oporteret ſapere, quam ob culpam ceciderat
Ezech.28. diabolus, & ideo in Ezechiele cum improperio & ironia appellatur Cherub, id eſt, plenitudo ſcientiæ. At ille, vt ſciētiam boni & mali, id eſt, omnium ſcientiam, ſicut Deus haberet, comedit lignum, quod exinde ita appellatur ſcientiæ boni & mali, non quòd verè ita fuerit, ſed quòd de illo diabolo fallente mulier credidit. ¶ His ergo breuiter præmiſſis, propter eos duntaxat, qui nobiſcū Dei ſcientiam inclinato corde expetunt, non propter eos, qui inſidioſe agūt, qualibus dicit apoſto-
Rom.9. lus: O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo, nūquid poteſt figmētū dicere ei, qui ſe finxit, quare me feciſti ſic? quorū inſidioſis reſpōdere queſtiūculis, nec noſtræ facultatis, nec pręſentis propoſiti eſt. ¶ His, inquam, premiſſis, gloriam prædicamus eiuſdē dominicæ incarnationis, Deū patrē laudantes, qui per illā nobis faciē ſuā oſtēdit, glorificantes filiū ſalutare noſtrū, qui carnē noſtrā aſſumpſit: gratias agentes ſancto Spiritui, cuius propriū opus, illa noui hominis mirabilis cōceptio fuit.

Cur duæ legantur in natali dominico ad miſſam epiſtolæ. Cap. XV.

ILlud quæſitu dignum eſt, cur in hac ſolēnitate dominicæ natiuitatis, tā die quàm nocte duæ ad miſſarū ſolennia legantur epiſtolæ, quod aliàs per totum annū eo modo nō fit. Quodq; maximè prętereundū nō eſt, prima ſemper de veteri, ſequens de nouo teſtamento ſumpta eſt. Quod inquirētibus nobis ſplendida beati Gregorij doctrina viam intelligentiæ protinus aperit. Ait nanq;: Benè duo Cherubim, quæ propitiatoriū tegūt, ſeſe inuicē aſpiciunt, verſis vultibus in propitiatorium. Cherub quippe plenitudo ſciētiæ dicitur: Et quid per duo Cherubim, niſi vtraque teſtamenta ſignantur? Quid verò propitiatoriū, niſi incarnatus dominus figuratur? De quo Iohannes ait: Ipſe eſt enim propitiatio pro peccatis noſtris. ¶ Et dū teſtamentū 1.Iohan.2. vetus hoc faciendū denunciat, quod teſtamētū nouum de domino factum clamat, quaſi vtraq; Cherubim inuicem aſpiciunt, dū vultus in propitiatorium vertunt, quia dum inter ſe poſitum incarnatum Deū vident, à ſuo aſpectu non diſcrepant, quæ diſpenſationis eius myſteriū concorditer narrant. Redditā ergo nobis eandem intelligimus ſimilitudinem, dum, ſicut duo Cherubim verſis vultibus in propitiatorium ſeſe mutuo reſpiciūt, ſic duæ lectiones ex duobus teſtamentis, euāgelicam lectionem, qua propitiatorium noſtrum, id eſt, incarnatū verbum prædicatur, concordibus teſtimoniis & vno eodēq; ſenſu reſpiciunt. ¶ Cur autem ad ſanctam Mariā hoc officio ſtatio celebretur, cauſa euidens eſt, ſcilicet quia de vtero hæc ſalus Iudæ & Hieruſalem expectata & ſuſcepta eſt.

Quòd Chriſtus nocte natus ſit. Caput XVI.

DOminica nocte natum eſſe Chriſtum probabile eſt, quamuis ſacra euangelii de hoc hiſtoria tacuerit. Namq; ſi per regulā computi retrò percurras, inuenies eius anni quo natus eſt, concurrentes quinq;. Quos addens regularibus Decembris ſeptē vel (vt compendioſius fiat) regularibus Ianuarii tribus, inuenies diem illū, quo Decēbrem inchoamus, quintā fuiſſe feriā, & eum quo Ianuarium, primā, id eſt, diē dominicā, ſublatis videlicet ſeptem ex eo numero, qui regularibus & cōcurrentibus compoſitis accreſcunt. Cùm autē December quinta feria, vel Ianuarius inchoatur prima, neceſſe eſt diem natalis domini, qui poſt calendas Decembris XXV. & ante calendas Ianuarii eſt octauus, primam feriam, id eſt, diē exiſtere dominicā. ¶ Nocte ergo dominica natus eſt Chriſtus, conſonante mirabiliū ſuorū ordine, vt quo die dixit, fiat lux, & facta eſt lux, eiuſdem diei nocte exoriretur in tenebris lumē rectis Pſal.11. corde, & viſitaret nos oriēs ex alto, illumina-Luc.1. re his qui in tenebris ſunt & in vmbra mortis. ¶ Nocte verò congruè natus eſt, vt ipſo die ortus ſui tempore, ad illuminandam noctem noſtram ſe aduenire ſignaret.

Cur duæ miſſæ ea nocte celebrantur. Caput XVII.

IDcirco nocte illius ſacratiſsimā memoriā duę miſſę à ſanctę memorię Theleſphoro Papa

Papa inſtitutæ, decentiſsima veneratione il-
luſtrãt. Verè Apoſtolica ſanctæ Romanæ Ec
cleſiæ fides, quæ in vnius natiuitatis filij Dei
anniuerſaria nocte, geminæ natiuitatis, diui
næ ſcilicet & humanę gloriã, ſolennibus vigi
lijs ita cõmemorari cõſtituit, vt in honorem
eius natiuitatis, qua ex vtero ſuo, id eſt, ex
Pſal. 109. propriæ ſecreto ſubſtantiæ, Deus pater illum
genuit ante luciferum, id eſt, ante angelicam
naturam, & antequàm quicquam faceret, pri
mam miſſam ordinaret, & in venerationem
Prouer. 9. eius, qui per vterum virginis benedictus ad
uenit in nomine domini, ſecundum laudans
& exultans ſuccineret.

Cur tunc legitur, liber generationis, ante primam miſſam. Cap. XVIII.

HAc nocte ante miſſarum ſolennia legi-
tur nobis, liber generatiõis Ieſu Chri-
ſti, quod pulchro ſatis ordine & myſti
ca ſanctæ Eccleſiæ traditum eſt inſtitutione.
Ecce enim verè diuini ſtructores ordinis, per
huius ſeriem lectionis, ſcalam illam nobis re
præſentant profundo noctis tempore, quam
nocte dormiens Iacob vidit, cui ſummitate
ſua cœlos tangens dominus innixus, eidẽ Ia-
cob apparuit: & ſemini eius terram hæredita
1. Cor. 10. riam repromiſit, quãdo pro eiuſdem propa-
gatiõe ſeminis ibat iuſſu patris ſui, vt accipe-
ret vxorem de domo & cognatione patris &
matris. Nam vt de mortalitate nunc taceam,
quo ſecundum hoc, quod omnia in figura cõ
tingebant illis, ſcala illa præfigurauit, cui do-
minus innixus (vt dictum eſt) apparuit, niſi
generationem Ieſu Chriſti, quam ſanctus E-
uangeliſta diuino ore ita cõtexuit, vt per Io-
ſeph ad Chriſtũ perueniret. ¶ Cui videlicet
Ioſeph, ſupremo ſcalæ gradui dominus par-
uulus innixus eſt. An non illi beato innixus
eſt, quãdo pupillus in hoc ſæculo, id eſt, abſ-
que carnali patre natus, ſolatio eius cũ puer-
pera matre ſuſtentari dignatus eſt? Et vt cæ-
tera taceam, nónne tũc vel maximè illi inni-
xus eſt, quãdo ne ab inimicis Herode vel cæ-
Mat. 2. teris inueniretur, qui quæſituri erant animã
eius, in Aegyptũ ab eodem nutricio ſuo de-
portatus eſt, iterũq; defuncto Herode in ter
ram Iuda relatus eſt. ¶ Cũ igitur nos medio
noctis librum illum generationis Chriſti au
dimus, non ſomno corporeo, ſed superno-
rum cõtemplatione dormientes, iuxta quod
Cant. 5. ſponſa dicit in Canticis: Ego dormio, & cor
meum vigilat: cùm, inquam, generationem il
lam audimus, tunc prædictam ſcalam non tã
ſomniamus, quàm vigilanti animo, & certa fi
de videmus. ¶ Et dominum noſtrum paruu-
lum propter nos factum, & per portam cœli,
quam ſupremus gradus ſcalæ, ſcilicet beatus
Ioſeph, ſponſali dignitate contingit, per por
tã, inquam, cœli, id eſt, per beatã virginem
egreſſum dominum noſtrum paruulum & va
gientem, & eo modo, quo iam dictum eſt, ſca
læ innixum audimus, noſtram, id eſt, gentiũ
ſalutem pro magna benedictione promitten
tem, imò promiſſam adimplentem. Nã quod
in illo ſomno Iacob audiuit dicentem domi
num, atq; in ſemine tuo benedicentur om- Gen. 28.
nes tribus terræ, hoc impletur in hac Chri-
ſti generatione. ¶ Quod & verè diuinus Euã
geliſta reſpiciens, Raab meretricem, & Ruth
Moabitem generationi huic nominatim in-
ſeruit, videlicet innuẽs hoc, quod Chriſtus
non Iudæis tantùm, ſed & gentibus ſecundũ
carnem venerit, quippe qui ex gentibus ma-
tres habere dignatus ſit, quod & prophetę an
tè teſtati ſunt, dicẽte Dauid: Memor ero Raab Pſal. 86.
& Babylonis, id eſt, latitudinis cõfuſarũ gen-
tium. Raab enim latitudo, Babylon verò in-
terpretatur confuſio. Eſaia verò dicente in Eſa. 16.
viſione ſuper Moab: Emitte agnum domine
dominatorem terræ de petra deſerti, ad mõ-
tem filiæ Syon. Ac ſi apertè diceret: Emittes
domine agnum tuum chriſtum de medio gẽ
tium, vt non glorietur carnalis Iſraël, quòd
proprius eius ſit Chriſtus: cui ęſtimatiõi eius
hoc manifeſtè repugnet, quod tu eũdẽ Chri-
ſtum de gentibus emittes ad montem filiæ
Syon. Nam per petrã deſerti deſignatur Ruth
Moabitis, quæ ſtans firmiter in petra ſolidę Ruth. 14.
fidei, patrios deos populumq; ſuũ oblita ve-
nit cum Noẽmi, iuncta viro Booz Bethlee-
mitæ genuit Obed auum regis Dauid, in quo
facta eſt & parẽs ſaluatoris. ¶ Duobus igitur
ex populis, Iudaico ſcilicet & gentili, patres
progeniti, tanquàm duobus ſcalæ lateribus,
diuerſi gradus inſerti Chriſtum dominũ ſu-
ſtinent, egreſſum à ſummo cœli, omneſq; an
geli ſancti deſcendunt & aſcendũt per eam,
& omnes electi prius ad ſuſcipiendam incar-
nationis eius fidem humiliantur, vt poſtmo-
dum ad videndum diuinitatis eius gloriam
ſubleuentur. Vnde & alibi ipſe dominus: A-
men, inquit, dico vobis, videbitis cœlũ aper- Matth. 4. Luc. 3.
tum, & angelos Dei aſcendentes & deſcendẽ
tes ſupra filium hominis, id eſt, ſubportante
& ſubleuãte filio hominis, videbitis ſanctos
omnes aſcendentes ad Deum, apertis ſibi cœ
lorum clauſtris per redemptionem filij ho-
minis, & vt pòſt aſcendere poſſint, prius deſ-
cendere ad orationẽ crucis vel paſsionis eius
in ſpiritu humilitatis. ¶ Vtrunq; ſcilicet aſcẽ
ſum hunc & deſcenſum Matthæus & Lucas
innuere videntur, dum alter eorum deſcen-
dendo, alter verò aſcendendo Chriſti gene-
rationẽ cõtexuit: quia videlicet factus homo

Deus,dum vagit in cunis,inuitat nos, vt humiliemur exemplo ſuæ humilitatis, baptizatus autem dum cœleſtibus incipit coruſcare miraculis, humiles ſuſcitat ad intelligendam gloriam ſuæ diuinitatis.

Lecta tandem prædicta generatione Chriſti, protinus laudem Deo ſolennem chorus Eccleſiæ concrepando ſuccinit.Et meritò:Si enim Iacob,cùm euigilaſſet à ſomno, ait:Verè dominus eſt in loco iſto,&c.Si,inquam,adeo demiratus eſt propter vmbram vel figuram futurorũ,quæ in ſomnis viderat,quantò magis nos peractæ rei veritatem intuentes,excitari debemus in laudem, & vocare locũ hũc, id eſt, ſanctam Eccleſiam Bethel, id eſt,domum Dei, vbi verè non eſt aliud niſi domus Dei,& porta cœli, ſcilicet nõ aliud quàm beata progenies,& glorioſa virgo, quæ cœli regem genuit? ¶ Et ſi ſtatim ſurgens Iacob tulit lapidem,quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper, quãtò magis nos cõfeſtim,vbi nobis hæc generatio recitata eſt, attollere debemus ſummis laudibus lapidem ſummum,angularem, pretioſum,quem ſuppoſuimus capiti, id eſt, cordi noſtro,vt ſtabile fundamentum: & ſuper illum ſundere oleum pię confeſsionis & deuotæ gratiarum actionis? ¶ Benè ergo ſtatim Miſſarum ſolennia celebramus, & ſicut viſi ſunt angeli aſcendentes, & deſcendentes,nos quoq; aſcendimus per fidem: primã Miſſam(vt dictum eſt)in laudem diuinæ natiuitatis,ſecundam cantantes in confeſsione & honore humanæ, quã propter nos ſubiit, generationis.

Gen.28.

1.Pet.2.

Cur euangeliſta Chriſti generationem ita contexuit,vt illam ad Ioſeph potius,quàm ad Mariam deduceret. Cap.XIX.

QVærat nunc fortè aliquis,cur euangeliſta,cùm poſsit ab Abraham vel Dauid illã tenere lineam generationis, qua carnalem beatæ virginis patrẽ,& ipſam virginem matrẽ, filiumq; cõtingeret ex ea naſcentẽ,cur ita contexere maluit, vt ad Ioſeph deſcenderet,qui ſine dubio carnalis pater Chriſti non eſt? Ad quod reſpondendum, quod ſic rectè fieri debuiſſet,ſi hoc euangeliſta intendiſſet, quos vel quales per patres carnalẽ Dauid vel Abrahæ generationẽ carõ Chriſti contingeret. Sed non hoc intendit, quippe cùm non ſit tam magnum,carnaliter Chriſti eſſe propinquum, vt Euangelico ore opus eſset per totum mundum declamari. Siquidẽ multi & carnaliter eius propinqui & mali eſſe potuerũt,de quibus dicit: Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt. Quid ergo potius intendit? Illud vtiq;, vt eorũ proſapiam texeret Deorum, de quibus Pſalmiſta: Ego dixi dij eſtis, & filii excelſi omnes: quos ipſe Dominus in Euangelio teſtatur deos eſſe dictos, quia ad eos ſermo Dei factus eſt. Conſtat verò ſermonem Dei, qui ad illos factus eſt, non alium eſſe quàm hoc verbum,quod caro factum eſt:cuius incarnationẽ,aut ipſi per Spiritum ſanctum, vt Abrahã,Dauid, aut per prophetas ad ſe miſſos audierunt,vt Achaz,cui cùm dixiſſet propheta:Pete tibi ſignum à domino,paulò pòſt intulit:Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ,&c. Igitur illam ob cauſam generationem huiuſmodi contexuit, quia per illos, aut ad illos huius incarnatiõis promiſsio facta eſt. ¶ Nec verò dubium,quin illorum omnium primus Abraham, vltimus beatus Ioſeph extiterit:ad quem tunc idem ſermo factus eſt Dei,quando illi dictum eſt: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. ¶ Nõtandum diligenter, quod dicitur. Cum in hac generatione Dauid atq; Abraham cæteris inſignius nominati ſint, dicente Euangeliſta:Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filii Abraham. Hic quoq; beatus Ioſeph non natura carnis, ſed affectu & officio, pater nomini non minus excellenter nominatur, cùm in eadẽ generatione appellatur vir Mariæ. Hic autem dicitur ei ab angelo: Ioſeph fili Dauid,&c. ¶ Cùm ergo ſint tres primi,tres nominatiſsimi,Abraham,Dauid,Ioſeph nominati, inquã, inter omnes, ad quos repromiſsio facta eſt, quærendum ſummoperè eſt,quo Euangeliſta intendit,vt iſtos excellentius nominaret. Nimirùm repromiſsionis incrementa conſiderauit, quibus Chriſtus, homo, rex atque Deus, diuerſis temporibus iſtis tribus repromiſſus eſt. Nam Chriſtum,quæ ad Abraham repromiſsio facta eſt,hominem verum proteſtata eſt. In ſemine,inquit,tuo benedicentur omnes gentes. Quæ autẽ ad Dauid facta eſt, non ſolum hominem,ſed & regem fore ſignauit. Dẽ fructu, inquit, ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Quæ verò ad beatum Ioſeph facta eſt, manifeſtè Deum pronũciat.Pariet,inquit,filium, & vocabis nomen eius Ieſum: Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Saluare enim à peccatis, ſolius Dei eſt. ¶ Hæc eadem tria,id eſt, mortalem hominem,regem atq; Deum tres magi poſtmodũ myſticis muneribus teſtati ſunt,mira ſancti Spiritus operante gratia,vt quæ diuerſis temporibus genti Iudaicę promiſerat,eadẽ cuncta ſubitò addiſceret bruta quondã & indocta gẽtilitas. Igitur benè & quomodo cœleſtium

Pſal.57.

Pſal.81.
Iohan.10.
Iſa.7.
Matth.1.
Gen.22.
Pſal.131.
Matth.1.

ſtium myſteriorū inſpectatorē decuit, ſic ſacra Chriſti generatio contexta eſt, vt deduceretur ad Ioſeph, ad quē (vt dictū eſt) vltima quidē, ſed optima repromiſſio facta eſt, quæ ſic finitur: Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorū. ¶ Quod & proinde vel maximè delectat, quod hæc eadem generatio, quaſi lōga linea piſcatoris, ſeculi hui⁹ fluctibus iniecta eſt, in ſummo hamū ferreū habens in eſca, id eſt, verum Deum in carne vera ad capiēdum Leuiathan, ſerpentē magnū, *Iob.40.* *Eſa.27.* humanas, velut piſces exiguos, deuorātē animas. Cōſtat verò, quia non carni, ſed ferro linea piſcatoris innexa eſt. In hoc igitur ſimilitudinis pulchritudo perfecta eſt, quod ſæpè dicta ſaluatoris proſapia, non ſecundum carnalem geniturani ad Mariam deducta eſt, ſed ſecundum diuinam propinquitatē peruenit ad Ioſeph: qui cùm Chriſti nō carnalis ſit pater, ſed fidei, & ſupradictæ promiſſionis penultimus hæres, quaſi nō carni, ſed hamo ferreo linea ſubligata eſt.

Superius iā dictū eſt, dominica nocte Chriſtum natum fuiſſe, videlicet, vt qua die dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux, eadē die vera nobis lux in tenebris exoriretur. Addere nūc libet & illud, quod hic idem mirabilis Plaſtes noſter, qui, vt dictum eſt, dñica nocte natus eſt, feria ſexta conceptus eſt. Nam ſi ſuperius ſcriptos illius anni quinq; concurrentes vni Aprilis regulari adiicias, fiunt ſex. Cum autē ſexta feria menſis Aprilis incipitur, profectò octauo calēdas Aprilis ſexta nihilominus feria habetur, quando dominicā annunciationem habemus. Igitur piū atq; pulchrū ordinē prouidāq; diſpoſitionē, in hoc ſalutis noſtræ opifice mirātes veneramur, qui die, qua *Gen.2.* veterem formauit Adā de limo terræ, nouū *Luc.1.* ſibi reformare cœpit hominem de vera carne virginis Mariæ, eadem nihilominus die redempturus mortis paſſione.

De officio primæ miſſæ.

Caput XX.

PRimæ nanq; miſſæ officiū, dñs dixit ad *Introitus.* me, fili⁹ me⁹ es tu, ego hodie genui te, di*Pſal.2.*uinā filii Dei natiuitatē penè per omnes partes ſuas manifeſtè cōmemorat. ¶ Nam ho*Hodie genui te.*die (vt ait beatus Auguſtinus) quia præſentiā ſignificat, atq; in æternitate nec præteritum quicq eſt, quaſi eſſe deſierit, nec futurū, quaſi nondum ſit, ſed præſens tantùm, quia quicquid æterni eſt, ſemper eſt: diuinitus accipitur ſecundum id dictum, ego hodie genui te, quo ſempiternam generationem virtutis & ſapientiæ Dei, quæ eſt vnigenitus filius, fides ſynceriſſima & catholica prædicat. ¶ Cū ergo toties hoc ex perſona Dei patris venerabile dictū repetitur, in introitu, in guaduali, in alleluia, & in cōmunione. Nam offerenda: Lætentur cœli, lætātibus angelis, & gloria in excelſis canētibus, ſuccinit, & in collectis na- *In prima miſſa diuina Chriſti natiuitas præcipuè commemoratur.* tiuitatis quidem domini commemoratio fit, ſed incarnatio verbi nec in illis adhuc exprimitur, ſed magis claritas veri luminis, perſpicuè diuinā præcipuè generationem, filii Dei obſequium huius veneratur officii. ¶ Quo*Pſal.95.*modo ergo conſonat Euāgelio, manifeſtè humanam eius natiuitatem enarranti? Planè per vnū illud dictū ſplendidæ & venerandæ dignitatis, quod impurus Heluidius cæcis nō vi*Error Heluidij de primogenito.*dens oculis, & venerari neſciens, in contumeliam vertit intemeratæ & perpetuæ virginis. Hoc enim ibi legis, & peperit filiū ſuum pri*Luc.2.*mogenitum. Heluidio quidē putidè argumētanti, quòd alios beata Maria filios habuerit de Ioſeph, qui fratres domini dicti ſunt, eò quòd primogenitū illū Euangeliſta dixerit, primogenitū non dici aſſerens eum, cui fratres non ſunt, atq; per illud antecedens conſequenter hoc debere recipi. ¶ Benè & diſer*Reſponſio ſancti Hieronymi contra Heluidium.*tè reſponſum eſt à beato Hieronymo, primogenitū eſſe, omne quod vuluam aperit, omnēque vnigenitum eſſe primogenitum, ſed nō conuerti, non enim omnis primogenitus eſt etiam vnigenitus. ¶ Cæterū venerabilius accipiendum eſt, neq; Euangeliſtam diſertiſſimum tam ſuperfluè primogenitum poſuiſſe, vt ad matrem referret, quam virginem matrē eſſe, quod lōgè maius eſt, quàm cuiuis matri *Alia reſponſio ſuper primogenito ante omnē creaturam.* ſit primogenitum parere, tota ſuperiori narratione firmauerat. Beda quoq; ſuper eundē Lucā idipſum ſentiente. Nam primoginitus eſt omnis creaturæ dominus Chriſtus, Dei *1.Cor.1.* virtus & ſapientia, quę dicit: Ego ex ore altiſ*Eccleſia. 24.*ſimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam. Ipſe enim, qui ſecundum humanā naturam poſt Iohannē, & poſt alios multos ſanctos venit, ſecundum altiorem gloriā, & gra*Rom.8.*tiæ in labiis ſuis diffuſæ priuilegium, primogenitus eſt in multis fratribus. Ita ergo accipiendum eſt & ſic diſtinguēdum: Et peperit filium ſuū primogenitum, ſubauditur enim, ante omnem creaturam. ¶ Quam generatio*Eſa.53.*nem eius quis enarrabit? Quamobrem non poteſt fieri, vt iuxta tenorem ſupradicti ordinis, quæ in cantu laudatur vel memoratur diuina natiuitas, in lectionibus enarretur.

De Officio ſecundæ Miſſæ.

Caput XXI.

SEcundæ Miſſæ officium, totum dictis *Luc.2.* paſtorum conſonat dicentium: Tranſ*Paſtores ad maria quid annuntient.*eamus vſque Bethleem, & videamus hoc verbum, &c. ¶ Paſtores animarum, quarum *Pſal.94.* illa vox eſt: Nos autem populus eius &

oues paſcuæ eius: paſtores,inquã,ſancti, qui
vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis, id
eſt,vitæ præſentis, ſupra gregem dominicũ,
legendo & canẽdo erudiunt animas eorũ: re
ferunt eidẽ gregi ſuo,quod viderint in Beth
Ioan. 6. leem,id eſt,in domo panis, videlicet eius qui
Introitus. de cœlo deſcendit. ¶ Et gratulantes dicunt:
Eſa. 9. Lux fulgebit hodie ſuper nos,&c.Et ſubiun
Pſal. 92. gitur: Dominus regnauit,decorem indutus
eſt. Dum enim dominus Deus homo factus
eſt, regnauit ſuper nos, illũ indutus decorẽ,
de quo alibi dictum eſt: Egredimini filiæ
Cant. 3. Syõ,& videte regẽ Salomonẽ,in decore,quo
Corona Chri coronauit eũ mater ſua.Ipſa nãq; humanitas,
ſti, eſt eius quam propter nimiam charitatẽ ſuã, qua di-
humanitas. lexit nos, induit diuinitas,ornatus eſt,orna-
Eph. 2. tus miſeratiõis,diadema pietatis,corona glo
riæ, decor gratiæ,pulchritudo charitatis.
Quæ deinde ſequuntur, cuncta ad eundem
Duæ Epiſto- ſpectant ſenſum. ¶ Duæ lectiones, ſpiritus
læ. domini ſuper me. Apparuit benignitas, tan-
Eſai. 61. quàm duo Cherubin(vt ſupra dictum eſt)cla
Tit. 3. ris & apertis vultibus,id eſt,ſenſibus in illud
Exod. 25. reſpiciunt in Euangelio,quod eſt incarnatus
Pſal. 92. Deus,propitiatoriũ. Ipſe in graduali benedi
citur,in alleluia decorem indutus, de quo di
ctum eſt,prædicatur:in offerenda orbem ter
ræ firmaſſe laudatur,eundem,qui in Euange
lio per Bethleem,id eſt,domum panis,figura
Bethlẽ figu tur,videlicet ſanctam Eccleſiam, quam in eo
ra eccleſiæ. firmauit,quod ipſe homo natus eſt in ea, qui
Pſal. 86. fundauit eam altiſsimus,& ex tunc parata eſt
Pſal. 92. ſedes eius, ex quo in illa homo natus eſt,
qui à ſeculo Deus eſt.Ipſa eſt eadẽ Bethleem
domus eius,quã decent ſancta in longitudi-
ne dierũ. ¶ Et quia primus paries ex Hebręis
eſt, quorum primitię ſupradicti paſtores fue
Filia Sion,ec runt,communio benè congruit: Exulta filia
cleſia ex Iu- Syon. Propriè nãq; Eccleſia,quæ ex Hebręis
dæis. eſt, filia Syon & filia Hieruſalẽ dicitur. Ideò
Eph. 2. maximè,quia in Syon(quæ & Hieruſalem)tẽ
Luc. 12. plum & ſancta eorum erant. ¶ Vtraq; Miſſa
Zach. 9. ſtatio ad ſanctã Mariam eſſe debuit, ſed cau-
Statio ad ſan ſa intercurrit,vt ad ſanctam Anaſtaſiam age-
ctam Anaſta retur,videlicet paſsio ejus,quæ Romanarum
ſiam. nobiliſsima matronarũ, ſub Diocletiano im
peratore poſt longum laborem caſtitatis, &
miniſterium ſanctorum, poſt diutinos carce
ris ſqualores,tandem per manus & pedes ex
tenſa,& ad palos ligata, & circumpoſito igne
cremata,ipſo die natalis dñi cœlo nata eſt.

De Officio maioris Miſſæ. Cap. XXII.

Die ſancto natalis domini principalis il-
la clangoris Euangelici tuba perſonat,
Euangeliũ Io quam Spiritus ſanctus perflans, maio-
hannis. re animauit gratia, dicens: In principio erat
Iohan. 1. verbum,& verbum erat apud Deum,& Deus
erat verbum, & verbum caro factum eſt, &
habitauit in nobis. Hæc eſt tuba illa mirabi-
lis,quæ dum caneret in Syon, vocauit gẽtes, *Eſai. 60.*
annunciauit populis, annunciauit in finibus
terræ,& in inſulis(quæ procul erant,quia lõ-
gè à Domino receſſerant)dominum & ſalua-
torem noſtrum aduenire dixit.Hic,inquam,
ſonus ille magnus cœlorum, gloriam Dei e- *Eph. 2.*
narrantium,qui in omnem terram exiuit:hic *Pſal. 18.*
tonitrus firmamenti, opera manuum eius an *In omnẽ ter-*
nuntians,qui verba cœlorum eloquentium *ram exiuit ſo*
in ſines terræ fecit audiri, ſcilicet quòd ver- *nus eorum.*
bum Deus,Deus abſconditus, in ſole poſuit *Eſa. 52.*
tabernaculum ſuum, procedẽs tanquàm ſpõ *Rom. 10.*
ſus de thalamo ſuo. Nuntiat enim gentibus *Pſal. 75.*
cunctis pedibus pulchris,apportantibus nũ-
tium bonum,prædicationem pacis,annũcia-
tionem ſalutis. Erupit nanq; de anguſtis Iu-
deæ finibus, in qua ſola notus erat Deus, &
de carnali Iſrael,in quo ſolo magnũ erat no-
men eius:& hoc ſalutare Dei Euãgelica tuba
cunctis locuta eſt gentibus,nec iam ſunt lo-
quelæ neq; ſermones, quorum non audian-
tur ſupradictę voces cœlorũ. ¶ Hoc eſt quod *Introitus.*
in introitu ſecundum prophetam canimus: *Eſa. 9.*
Puer natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis. *Pſal. 9.*
Hęc mirabilia,quorum cauſa in ſubiunctio- *Eſa. 52.*
ne cantare domino canticum nouum debe- *Duplex epi-*
mus. ¶ Hoc illud eſt brachium, quod ſecun- *ſtola.*
dũ prophetã huius diei lectionẽ,parauit do- *Heb. 1.*
minus in oculis omniũ gentium: Hoc ſaluta
re Dei noſtri, quod omnes fines terræ vide-
runt: Hoc illud eſt quod ſecundum conſe-
quentem lectionem Apoſtolicam, nouiſsi-
mè diebus iſtis locutus eſt nobis Deus in fi-
lio, qui multifariàm multiſq; modis olim pa
tribus in prophetis locutus eſt. ¶ Sic ſecũdũ
graduale, viderunt omnes fines terræ ſaluta *Graduale.*
re Dei noſtri, & notum fecit Deus ſalutare *Pſal. 97.*
ſuum.Sic ſecundum alleluia,lux magna deſ- *Alleluia.*
cendit ſuper terram, quia verbum Deus,lux
vera Deus,quæ illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum: deſcendit per
nubem carnis,deſcendit ſuper terrenam cõ-
uerſationẽ noſtrã. Hæc omnia per ſe ſatis e-
lucent,quòd prædicto Euangelio capiti ſuo
conſonent. ¶ Vnum eſt quod quæſitu dignũ
eſt,ſcilicet offerẽda,in qua dominatio & po- *Offerenda.*
teſtas domini noſtri Ieſu Chriſti, magni & *Pſal. 88.*
metuendi iudicis regiſq; victorioſi prædica- *Eſa. 8.*
tur,maximè in eo verſu: Tu humiliaſti ſicut
vulneratum ſuperbum.Nã arbitraremur,to-
tum hoc officium ad ſolam noctem illã reſpi
cere,qua dominus natus eſt.Sed in illa nocte
necdum ſciebat puer,qui natus eſt nobis,vo-
care patrẽ, aut matrem videlicet per ætatem
ſuſceptæ carnis.In hac autem offerenda,& in
ſupradi-

ſupradicto maximè verſu, illa fortitudo laudatur, qua ſecundũ illud propheticũ nomen ſuũ, accelera, ſpolia detrahe, feſtina prędari,
Deprædatio inferni per Chriſtum. ſuperbũ diabolum humiliauit ſicut vulneratum, & aſcendens in altum & captiuã ducens captiuitatẽ, inimicos ſuos diſperſit in virtute
ibidem Pſal. 67. brachii ſui, quod vltimam præmiſsi particulã ſpectat Euãgelii, qua dictũ eſt: Et vidimus
Iohan. 1. gloriam eius, gloriã quaſi vnigeniti à Patre: Plenum gratia & veritate. Nam gloria hęc eſt incarnati verbi, quod ſpolia detraxit, & feſtinanter infernum deprædatus eſt. Igitur non tantum vagitus infantis & præſepe abſconditum ſpectat hoc officiũ, ſed ſonus eſt Apoſtolorũ, qui in omnem terram exiuit, dicentium:
Pſal. 18. In ſole poſuit tabernaculum ſuum, totumq; annum domini acceptabilem prædicantium, totam ſalutem annuntiantium, quã fecit verbum caro factum. ¶ Vnde cum pro
Statio ad ſanctum Petrum. excellentia tantæ diei, tum & ideo, quia beatus Petrus Apoſtolus hoc ſalutare dei noſtri primus vidit, primuſq; confeſſus eſt, reuelan
Matth. 16. te ſibi patre, qui in cœlis eſt, & Romanæ arci nuntiũ bonum princeps intulit, iure apud ipſum ſtatio fit. O verè magnũ ſacramentũ pie
1. Tim. 3. tatis, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptũ eſt in gloria. ¶ Pulchrè cũ legit hoc, vel quicquid ſanctum Chriſti continet Euãgelium, penè omnibus Eccleſijs hęc vetus cõ
Cur diaconus ad aquilonẽ verſus legit Euangelium. ſuetudo eſt, vt diaconus tanquàm ab auſtro veniens, ad aquilonem ſtet conuerſus. Ecce enim ab auſtro venio, dicit Dominus, & Aba
Abacuc. 3. cuc, Deus, inquit, ab auſtro veniet: Ab auſtro quippe venit, quia ex operatiõe Spiritus ſancti, venit & incarnatus eſt filius Dei, & per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit hoſtiam
Ephe. 5. Deo in odorẽ ſuauitatis. Pulcrhè ergo diaconus, tantam ſalutem recitaturus, ad aquilonẽ conuertitur: vt per hoc indicet, quòd quan
Eſai. 43. Eſaiæ. 52. do hoc ſalutare Dei miſſum eſt gentibus, fortis contra diabolum legatio directa eſt, quod Deus dixerat, dicam aquiloni, da.

De Officio, dum medium ſilentium. Cap. XXIII.

DIe natalis domini officium, gaudium eſt, vt diximus, gentium, quæ omnes viderunt ſalutare Dei, & quarum aſſumptio vita eſt ex mortuis ſcilicet Iudæis: hoc autem certæ diei ſedem non habens,
Reuocandi ad fidem iudæi in fine ſeculi. & penè viduum reuocandorum in fine ſeculi præconium eſt Iudæorum. Non enim gloriari debet oleaſter aduerſus ramos bonę oliuæ,
Roma. 11. quod propter incredulitatem fracti ſunt & ceciderũt. Ipſe autem contra naturam inſertus eſt & fide ſtat. Neq; dignũ eſt, vt exultet iunior frater, quod ſe recepto & conuiuante cum patre, maior frater iratus ingre
Lucæ 15. di recuſat, ſed inter conuiuia rogat patrem ſuum, vt exeat & blandis delinitum monitis introducat. Hæc ita eſſe vel ex communione præſentis officii ſatis elucet. Tolle, in
Myſterium reditus Chriſti ex Aegypto. quit, puerũ & matrẽ eius, & vade in terrã Iuda, defuncti ſunt enim qui quærebãt animã pueri. Nũc enim puer ille ſcilicet incarnatus
Matth. 2. Deus, reliquit domum ſuam, & dimiſit hæ
Hiere. 12. reditatem ſuam: quia ſicut ſcriptum eſt: Aſ
Eſaiæ 19. cendens ſuper nubem candidam, ingreſſus eſt Aegyptũ, abiit ad gentes: quæ antiqui Pharaonis, id eſt, diaboli fuerant regnum. Tunc autẽ defunctis his, qui quærebãt animã eius, id eſt, ſopita modernæ inuidiæ flamma, qua ſanctorũ eius animas quæſierunt & ſanguinẽ fuderunt in terram ſuam, id eſt, in ſuę gentis
Miſterium de parentibus & Simeone. notitiam, reuertetur. Tunc, inquã, iuxta myſticum Euangelii ſenſum, illato Ieſu in templũ, id eſt, in ſynagogã Iudęorũ per fidẽ: Erãt
Lucæ 2. pater eius & mater, ſcilicet omnis parentela eius carnalis, mirantes ſuper his, quæ dicuntur de eo. Et benedixit illi Simeõ, id eſt, ille
Sapient. 18. populus iam iuſtus & timoratus, atq; ita qui nunc poſitus eſt in ruinã, tunc ponetur in reſurrectionem in Iſraël. Cuius aduentus, quia ſciri à nobis non poteſt, tempus meritò nocti comparatur, atq; ideo in introitu: Dũ mediũ ſilẽtium, quod præteritũ eſt, canitur propter hoc ſimile futurũ. Tũc implebit id, propter quod miſit Deus filiũ ſuũ factũ ex mulie
Galat. 4. re, factũ ſub lege, vt eos, q ſub lege erant redimeret: & liberabitur hæres, qui adhuc paruulus intellectu, ſub elemẽtis, id eſt, literali ſenſu ſeruiẽs detinetur. Tandẽq; obtinebit reg
Pſal. 44. num & ſedem Dauid patris ſui ipſe, de quo in graduali canitur: Speciosſus forma.

De Sancto die Epiphaniæ. Cap. XXIIII.

SAnctus dies Epiphaniæ, cũ tribus ex cauſis ſit celebris: ea nanque die à Chaldæis
Tres cauſæ huius feſti. dominus eſt adoratus, itemq; annorum
Matth. 2. triginta iam eſſe incipiens, à Iohanne bapti
Lucæ. 3. zatus eſt, atque redeunte anno ex aqua vi
Iohan. 2. num fecit ad nuptias: cum, inquam, tribus ex cauſis his ſit celebris: Primam ſecundum diurni officii ſolennitatem rationabiliter
Non in Epiphania, ſed in paſcate celebrari debet baptiſmus. accepit. ¶ Videtur in his tribus excedere, quod dominus baptizatus eſt à Iohanne: propter quod & Græci baptiſmi ſacramentum hac die numeroſius atq; ſolennius celebrare feruntur. Verùm ſancta Romana Eccleſia, ſemper illa reuelatione, qua Petrus Chriſtum filium dei cognouit, illuſtrata, conſuetudinem hanc vitandam eſſe proclamat ſcriptis euidentibus. ¶ Dicit enim Leo magnus, ſcribens

ſcribens vniuerſis Epiſcopis per Siciliam cõſtitutis, inter cætera: Miror vos vel prædeceſſores veſtros tam irrationabilem nouitatem vſurpare potuiſſe, vt confuſo tẽporis vtriuſque myſterio, nullam eſſe differentiam crederetis inter diem, quo adoratus eſt Chriſtus à Magis, & diẽ, quo reſurrexit à mortuis. Ac deinceps: Propriè, inquit, in morte crucifixi, & in reſurrectione ex mortuis potentia baptiſmatis nouam creaturam condit ex veteri, vt in renaſcentibus & mors Chriſti operetur & vita, dicente beato Apoſtolo: An ignoratis, quia quicũq; in Chriſto Ieſu baptizati ſumus, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cũ illo per baptiſmum in mortẽ. Et poſt pauca: Ipſa igitur operis qualitas docet celebrandę generaliter gratiæ diẽ eſſe legitimum, in quo orta eſt & virtus muneris, & ſpecies actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipſe dominus Ieſus Chriſtus, poſtquàm reſurrexit ex mortuis, diſcipulis ſuis, in quibus omnes eccleſiarum pręſules docebantur, & formam & poteſtatem baptizandi tradidit, dicens: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii & Spiritus ſancti. De quo vtiq; eos etiam ante paſsionẽ potuiſſet inſtruere, niſi propriè voluiſſet intelligi, regenerationis gratiã ex ſua reſurrectione cœpiſſe. Item poſt aliqua. Si quis autem Epiphaniæ feſtiuitatem (quæ in ſuo ordine debito honore veneranda eſt) ob hoc exiſtimat habere priuilegiũ baptiſmatis, quia hoc quidam putant, quod eadẽ die dominus ad baptiſmum ſancti Iohannis acceſſerit, ſciat illius baptiſmi aliam fuiſſe gratiam, aliam rationẽ: nec ad eandem pertinuiſſe virtutem, qua per ſanctum Spiritum renaſcuntur, de quibus dicitur: Qui non ex ſanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neq; ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Dominus autem nullius remiſsione indigens peccati, nec quærens remedium renaſcendi, ſic voluit baptizari, quomodo & circuncidi, hoſtiáq; emundationis pro ſe offerri: vt qui factus erat ex muliere, ſicut Apoſtolus ait, fieret ſub lege, quã nõ venerat ſoluere, ſed adimplere, & adimplendo finire: & ſicut beatus Apoſtolus prædicat, dicens: Finis autem legis Chriſtus, ad iuſtitiam omni credẽti. Baptiſmi autem ſui in ſe condidit ſacramentum, quia in omnibus primatum tenens, ſe docuit eſſe principium: & tunc regenerationis potentiam ſanxit, quando de latere eius fluxerunt ſanguis redemptionis & aqua baptiſmatis. ¶ Non ergo in tribus cauſis illud eminet, quòd dominus à Ioanne baptizatus eſt, quia non tunc, ſed quãdo de latere eius ſanguis & aqua profluxerunt, baptiſmi ſui nobis condidit ſacramentum. Eminet autem & pręcipuũ eſt illud, quòd à Magis vtiq; gentilibus adoratus eſt, & illuminatarũ cordibus gẽtium magnam ſpiritualium præſtat materiam gaudiorum. Gentium nanq; primitiæ iam tunc in illis aſſumptæ ſunt. Aſſumpſit enim illos pax noſtra, quę fecit vtraq; vnũ Deum & hominem in ſe vnum Chriſtum, Iudæos atq; gentiles in vnum coniungens populum. ¶ De hoc ergo dignè totum Miſſę cõpoſitum eſt officium, in quo ſancta Eccleſia de gentibus electa, pro ſuæ vocationis initio gratioſum Deo pro ſua ſalute laudis offert præconium. Tota verò laudum materia, dona ſunt regum, aurum, thus & myrrha. Dona quippe illa fuerunt, fide fœcunda cœleſti magiſterio diſpoſita, per Spiritum ſanctum intellecta. Quid enim cœleſti magiſterio dignius, quàm auro regem, thure Deũ, myrrha cõfiteri mortalẽ? Nihil tale paries ille de proximo contulit, qui de Iudæis veniens, in paſtoribus angulari lapidi primus ſeſe coniunxit. Nec mirum, illos enim, ſcilicet Iudæos paſtores, angelicum inſtruxit magiſteriũ: Hos autem, videlicet gentiles, nouam ſtellam ſuſcipientes, ſolum diuini Spiritus inuiſibiliter perdocuit oraculum. Benè ergo regum munera ſanctæ Eccleſiæ fidem integerrimã teſtãtia, totum huius diei officiũ propheticis teſtimoniis & laudibus perſonat, veneratur, honorat. De tertia iam dictæ feſtiuitatis cauſa, ſcilicet de eo, quod dominus vinum fecit de aqua, quęri ſolet, qualiter eodem die, qua dominus baptizatus eſt, factum eſſe conueniat. ¶ Dominus nanq; qua die baptizatus eſt, neque diſcipulos elegit, neq; miracula fecit, ſed ſtatim ductus eſt in deſertum à ſpiritu ſuo, vt tentaretur à diabolo: vbi & quadraginta dierum celebrauit ieiunium, atque inde reuerſus, tum demum diſcipulos elegit, quos & doctrinis inſtrueret, & miraculis confirmaret. Nunquid annum ſuæ ætatis trigeſimum, cuius in initio baptizatus eſt, totum ſine diſcipulis exegit, & ita redeunte anno eadem die illud admirabile ſignum primum coram diſcipulis fecit? Ita ſanè, credendum eſt quomodo tria hæc, quæ ſuperius dicta ſunt, vna die celebrata eſſe ſecundum ſanctæ Eccleſiæ authoritatem negare non poſſumus. Nam antequam Iohannes traditus eſſet, Chriſtus neq; publicè prædicauit, neq; duodecim Apoſtolos ele[illegible]t. Apertè quoq; liquet, ſecundum Lucæ [illegible]tionẽ ꝙ egreſſus in virtute Spiritus in [illegible]am publicè prædicans, non ſtatim diſcipul[illegible]s elegit, ſed ita docebat in ſynagogis Iudæorum, & magnificabatur ab omnibus

Marginal notes (left): Matth. 16. — Verba Leonis primi. De conſ. diſt. 4. cap. propriè. — Rom. 6. — Matth. 28. — Minus efficax Iohannis quàm Chriſti baptiſmus. — Iohan. 1. — Luc. 2. Galat. 4. Matth. 5. — Rom. 10. — Coloſ. 1. — Ioan. 19.

Marginal notes (right): Adoratio Magorũ, præcipua huius feſti. — Ephe. 2. — Myſteriũ Magorum in tribus donis. — Luc. 2. — Chriſtus per annũ ſine diſcipulis fuit, ex quo baptizatus eſt. — Luc. 4. Ibidem.

nibus, & omnes teſtimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant ab ore ipſius. Et ante perſecutionem paſſus eſt, ita vt ad præcipitiũ duceretur, ſugienſq́; de ciuitate in ciuitatem docebat per ſynagogas ſabbatis. Ante & ſocrũ Simonis, quę tenebatur magnis ſebribus, curauit, & alia nonnulla ſecit, propter quæ dixerãt ci cõciues ſui venienti Nazareth, vbi nutritus fuerat: Quãta audiuimus ſacta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Tribus igitur miraculis ornatum ſanctum diem Epiphaniæ colimus. Nam, vt cãtauimus, hodie ſtella Magos duxit ad præſepia, hac die Chriſtus à Iohanne baptizatus eſt, hac die ad nuptias vinũ ex aqua factum eſt. Breui itaq;, id eſt, tredecim diebus, triginta annorum ætatis eius commemoratur. ¶Reliqui tres anni, quib⁹ ipſe prædicauit, miraculis diuinitatem ſuam declarauit, tribus illis, quæ ſequuntur poſt Epiphaniam, dominicalibus commemorantur officiis. Quæ ideo ad Epiphaniæ, id eſt, maniſeſtationis ad rationem pertinent, quia quæcũque per tres ſuę prædicatiõis annos cœleſtia diuinitatis ſuæ ſacramenta docuit, quæcunq; manibus ſuis tornatilibus & aureis, id eſt, ſacilè operantibus & diuinis ſecit, documenta ſuerunt, quibus vera per carnem diuinitas innotuit. Vnde in prima dominica illud ponitur Euangelium, in quo primum teſtatus eſt, patrem ſe habere Deum, dicens parentibus ſuis: Quid eſt quod me quærebatis? Neſciebatis quia in his, quę patris mei ſunt, oportet me eſſe? ¶In ſecunda verò legitur Euangelium, quo inuitatus ad nuptias aquas conuertit in vinum. Quod verè magnum diuinitatis fuit indicium, ſolus enim Deus mutare poteſt naturam, & noſtræ reparationis (qua mortale noſtrum induet immortalitatem, & corruptio incorruptelam poſsidebit) venerabile ſignum, pulchrumq́; & conueniens ſignorum eius fuit initium. ¶In tertia nihilominus dominica, qua dicimus, atq; ad protegendum nos dexteram tuæ maieſtatis extende, ſecundum extenſionem manus, qua tetigit leproſum dicens: Volo, mundare. Vera diuinitas eius ſecundum fidem Centurionis elucet, dum abſens corpore ſanans puerum Centurionis, Deum ſe eſſe deſignat, qui præſens eſt vbiq;. Tribus igitur dominicalibus officiis Dñi maniſeſtatio, ſcilicet tota trium annorum eius prædicatio commemoratur.

Tres dominicæ poſt Epiphaniã quid tractant. — *Cant. 5.* — *Luc. 2.* — *Ioan. 2.* — *1. Cor. 15.* — *Math. 8.*

Cur in purificatione ſanctę Mariæ candelas portemus. Cap. XXV.

IN purificatione ſanctæ Mariæ ideo candelas portamus, vt fœlici gaudio iuſti Simeonis aliquatenus participemur, qui Chriſtum inſantem geſtans in vlnis agnouit, & cõfeſſus eſt paratum ante ſaciem omnium populorum, lumen ad reuelationem gentium. Hoc enim ſigno commoniti exterius, ipſum verum lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in mẽte noſtra fidei vlnis arctius aſtringimus, & abſentiam eius corporalem, ſurſum tendentibus deſideriis, gementes quærimus, quærẽtes gemimus. Profectus nanq; in cœlum eſt, antequam hinc abiret, iã ſupra inſantiam, in qua portatus eſt à Simeone, ętate & ſapiẽtia profecerat. Eius igitur viſibile ſignum portamus omnes in manibus, quẽ iam viſibiliter portare, ſicut Simeon, nec neceſſe habemus, nec poſſumus. ¶Benè autem conſecrati cereoli, id quod viſibile erat Chriſti, nobis ſignificãt. Nam ſicut apes cerã cũ melle, virginali producit opere, ſic Maria virgo Chriſtum, Deum & hominem, ſalua vteri ſui genuit integritate. Apes nanq; neq; vllo concubitu miſcentur, neq; libidine ſoluuntur, nullis partus doloribus concutiuntur, & ſubitò magnum filiorum examen emittunt, de ſoliis & herbis ore ſuo prolem legentes. Conuenienti igitur ſigno, vectationem infantis Chriſti, prout poſſumus, imaginamur, beatitudinem eius corde & ore prædicantes, qui tam diu vixit, vt Chriſtum dominũ videret, vidit vt adoraret, adorauit, vt in pace dimiſſus, ſeliciter hinc abiret.

Candelæ gaudij ſignum. — *Luc. 2.* — *Iohan. 1.* — *Virginem partus Mariæ per cereolos deſignatur.*

LIBRI TERTII FINIS.

RVPER-

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER QVARTVS.

De Septuageſima. Cap.I.

IN hoc Capitulo multa quęrenda ſunt, videlicet quòd vocetur ſeptuageſima, & cur vocetur hoc nomine, qua ratione ante paſsiōem Domini celebretur, & cur alleluia de ore Eccleſiæ tollatur. Hęc omnia tam veras tamq́ue certas habent rationes, vt quicquid aliud dixeris, recalcitret vndiq; tuta veritas, & oppoſitorum vel repugnantium multitudine inopem & deficientem conſciētiam reuerberet. ¶ Verbi gratia, cùm dixeris ſeptuageſimam ideo nominari, quòd ab hac dominica vſq; ad ſabbatum, quo albæ deponuntur, ſeptuaginta dies computētur, & per hos dies ſignificari captiuitatem noſtrā, qua peregrinamur à Deo in hoc ſeculo: Illud ſtatim valde repugnans noſtræ cōputationi occurrit, quòd dies dominicæ reſurrectionis, nobilitas anni, decus mēſium, arma dierum, hunc intra numerum computentur. Quis enim dies indignius captiuitatem ſignificare videtur, quàm ille, quo victo captiuatore, dominus reſurrexit? Quis dies libertatem ſignificare merebitur, cùm primus dominicę reſurrectionis dies ſexageſimus quartus occurrat in numero dierum, qui captiuitatem noſtram ſignificant, ſignificatam quondam totidem annis, quando populus Dei ſub Nabuchodonozor ſuit exul in terra Babylonis? ¶ Itemq́; & illud repugnat, quòd cùm à prædicto ſabbato dominica hæc ſeptuageſima ſit, ſequens dominica (quam ſexageſimam dicunt) nullo modo ſexageſima eſt, & quinquageſima nullo modo quinquageſima eſt, & quadrageſima nullo modo quadrageſima eſt. Quid ergo ſeptuageſimam nominemus, altius atq; conſtantius pandendum eſt.

ſeptuageſima quomodo cōputari non debet. — *2.Cor.5.* — *Eph.4.* — *Hiere.25.29.* — *Daniel.9.*

Quid ſeptuageſimam nominemus. Cap.II.

Septuageſima à ſeptem dominicis.

SEptem Dominicas continuè ſequentes magnis ac myſticis officiis inſignes, ſeptuageſimam nominamus, quarum in prima clamat homo à paradiſi felicitate & à creatoris ſui facie proiectus: Circūdederunt me gemitus, &c. In ſeptima, redeunte de peregrinatione hac & de conualle lachrymarū, dicitur voce prophetica: Lætare Hieruſalem, & diem feſtum agite, qui diligitis eum, &c.

Gen.2.

Cur ſeptuageſimam nominemus. Cap. III.

IDcirco autem primam dominicam, quæ ſeptima eſt ab vltima, ſeptuageſimam potius nominamus, & ſexageſimā, quæ ſexta eſt, & quinquageſimam, quæ quinta eſt, quia idem commemoratur officiis, quod ſignificatum eſt illa ſeptuagenaria captiuitate populi Dei, qua realiter ſedit & fleuit ſuper flumina Babylonis. Quid autem illud eſt? Septenaria diſtinctio ætatum mundi, quarū prima eſt ab Adā vſq; ad Noē, ſecunda à Noė vſque ad Abraham, vel ſecundum quoſdam, vſque ad Moyſen, tertia à Moyſe vſq; ad Dauid, quarta à Dauid vſq; ad tranſmigrationem Babylonis, quinta à tranſmigratione Babylonis vſq; ad aduentum domini, ſexta ab aduentu Chriſti vſq; ad finem ſeculi, ſeptima iam ętas mundi requies eſt illa, ad quam quotidie trāſeunt electorum animæ, & requieſcunt inter vbera lætantis matris ſuæ ſupernæ Hieruſalem. ¶ Quia ergo per has ſeptem dominicas illud idem commemoratur, quod per ſeptuaginta Babyloniæ captiuitatis annos ſignificatum eſt, dominica hæc prima de ſeptem, rectè ſeptuageſima dicitur, quòd quàm ratum ſit, poſterius ex ipſarum dominicarū officiis clarius lucebit. Nunc qua ratione ante paſsionem domini ordinatæ ſint, dicendum eſt.

Pſal.136. — *Septem ætates mundi.* — *Eſai.66.*

Qua ratione ſic ante paſsionem domini ſeptem dominicæ ordinatæ ſint. Caput IIII.

Gregorius.

BEatus Papa Gregorius, qui (ſicut in libro vitæ eius contineri iam ſuprà diximus) officiorum atq; ſtationum ordinator extitit ſolertiſsimus, intellexit eo ſenſu, quem illi Spiritus ſanctus aperuit, dignā ac reuerendam memoriam ſalutiferæ paſsionis Chriſti expetere, vt illi ab omnibus ſanctis & electis, quicunq; fuerunt ab initio mundi, teſtimonia redderētur, cui quaſi cōmunes per os præſentis Eccleſiæ redderentur exequiæ. ¶ Omnium quippe ſanctorum à mundi conſtitutione vna fuit ſalus & expectatio, paſsio redemptoris, & concordibus eorū dictis prænuntiata, geſtiſq́; præfigurata eſt, ac velut vni ſubiecta ſoli, diuerſis licet ex locis eandem imaginem multa reddunt ſpecularia: ſic plures ſancti diuerſis temporibus ac meritis venientes, præcurrentes ſaluatorem, vnam eandemq́; variis figuris eius præfigurauerūt paſſionem.

Paſsio Chriſti variè præfigurata.

Ordinator officiorum Gregorius. ſionem. ¶Cùm ergo iã dictus ordinator officiorum, commemorata iam Chriſti natiuitate, apparitione, & manifeſtata triennij eius prædicatione, paſsionis eius memoriam *anno noſtro inſcripturus eſſet, laudabilem fecit digreſsionem, ad mundi recurrens initiũ, & de diuerſis ętatibus cõgruas eccleſię voces colligẽs, quaſi de diuerſis locis ſeptenos choros rationabili ac venerabili ordine produxit. Quid, vel quomodo ſinguli chori præſenti eccleſiæ cõcinant, paulò poſt explicandum eſt. Nunc illud primitùs dicendum videtur, cur de ore eccleſiæ diebus iſtis alleluia, quod eſt laus Dei, tollatur.

**anima*

Cur alleluia dimittatur. Cap. V.

SI rectè conſideremus, quam laudem Dei alleluia (quod nomen eſt antiquæ dignitatis & autoritatis) ſignificet, perpulchrũ & ratiõabile videtur, vt verè eſt, quòd de ore ſanctæ eccleſiæ vox hæc conſuetudinaliter ablata eſt. ¶Significat autem non quamlibet laudem Dei, non laudem maiorum aut minorum creaturarum cœli & terræ, & maris, & omnium quæ in eis ſunt. Alioquin, ſi quamlibet laudem Dei ſignificet alleluia, fruſtra diebus iſtis de ore noſtro tollitur, cum à laudibus o ei nõ ceſſantes, laudamus, quòd in principio fecit cœlum & terram, quòd diuiſerit lucem à tenebris, quòd fecerit firmamẽtum, & poſuerit in medio aquarũ, quòd ad iuſſum eius germinauerit terra herbam virentẽ, lignumq; afferens fructum iuxta genus ſuum, quòd luminaria fecerit, & in firmamento poſuerit, quòd piſces, quòd volucres, quòd beſtias prodire iuſſerit, quòd deniq; hominem ad imaginẽ ſuã creauerit. ¶Quam ergo Dei laudem ſignificat alleluia? Illam vtiq;, illã cui dicit Deus pater in pſalmo: Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara. Gloria patris, Dei filius, perfecta laus & ſempiterna muſica, vtpote ſumma ſapientia, quæ de corde nata eiuſdem patris æterni muſici, citharam noſtræ humanitatis aſſumpſit, quam & cõfractam ab inuidis & ſtultis pueris, qui ad cantum eius ſaltare debuerant, rurſus per gloriam reſurrectionis reformauit, & inuiolabile pſalterium fecit, illa, inquam, gloria hęc cithara, ſiue pſalterium, alleluia noſtrum eſt. Quicquid enim ſupernæ iucunditatis auditoribus ſuis exhibuit, quorum beati oculi qui viderunt, & aures quæ audierunt, quicquid, inquam, de cœleſtibus gaudiis ore ſuo dominus Ieſus Chriſtus præcinuit, alleluia eſt, canticum nouum eſt, laus ſuauis eſt. ¶Hoc autẽ neq; veteres ſancti viderunt, aut audierunt, de quibus ait ipſe dominus: Multi reges & prophetę voluerũt videre, quæ videtis, & nõ viderunt, & audire quæ auditis, & non audierũt, neq; nos, quãdiu ſumus in corpore (quia receſsit in cœlum) videre poſſumus, aut audire meremur. Quandiu enim ſumus in corpore, peregrinamur à domino. Cùm vero probabilem antiquæ eccleſiæ nondum redemptæ ſtatum commemoramus, noſtrumq; incolatum, quia prolongatus eſt, deplangimus, pulchro ſatis ordine alleluia ab ore noſtro tollitur. Quia videlicet, qui per illud ſignificatur, ille nondum venerat, à nobis iam receſsit, & ablatus eſt ſponſus à filiis ſuis. ¶Rectè hoc conſiderauit, qui hoc reſponſorium cecinit alleluia. Dum præſens eſt imitantur illam, & deſiderant illam cùm ſe eduxerit: Dũ enim hic de alleluia dixit hoc, quod de ſapientia ſcriptum eſt (quæ ſine dubio Chriſtus eſt) profectò per alleluia Chriſtum intelligi voluit, qui dũ præſens eſſet, imitati ſunt illum, & deſiderauerũt eum, cùm ſe eduxit, aſcendens in cœlum, & in perpetuum coronatus triumphat ante dominum patrem, ſicut ſcriptum eſt, Gloria & honore coronaſti eũ domine, & conſtituſti eum ſuper opera manuum tuarum. Non ille nugas triuit, aut pueriles ineptias contexuit, cùm diceret, alleluia, reuertere in theſauros tuos, te benedicent angeli. Reuerſus eſt enim in theſauros ſuos Chriſtus dominus, id eſt, in ſecreta cœli, vbi ab angelis benedicitur, & à filiis ſuis hic peregrinantibus deſideratur. ¶Non ſolùm autem ipſe glorioſus Eccleſiæ ſponſus, nouus homo Chriſtus, hoc nomine prædicatur, ſed & ſponſa eius noua, ſancta Eccleſia (quia corpus eius eſt) quia & ipſa muſicæ illi organum eſt, id eſt, diuinæ ſapientię (cuius in homine Chriſto tota plenitudo corporaliter inhabitat) eodem nomine iure prędicari poteſt. Quapropter die dominicæ reſurrectionis, quando noua ſoboles renaſcitur & claritate repletur agni nouelli, qui venerunt ad fontes, ipſam nouam Eccleſiam, noua cuncto mundo gaudia nuntiantem, non inaniter tali compellamus nomine alleluia, quæ & placido nobis vultu & dulci voce reſpondet, quia totum eius diei, vel totius hebdomadæ paſchalis officium, illorum eſt exultatio, qui tunc per aquam & ſpiritum renati ſunt. Sed de his ſuo loco melius dicemus, nunc ad ſuperiora redeamus.

Non omnis laus Dei alleluia. *Gen. 1.* *Alleluia nostrum in filio Dei.* *Pſal. 56. 107.* *Matth. 11.* *Luc. 10.* *Cur alleluia in LXX. tollitur.* *Ibidem.* *Matth. 13.* *2. Corinth. 5.* *Matth. 9.* *Alleluia nostrum Christus eſt.* *Sapientiæ 4.* *Ephe. 4.* *Pſal. 8.* *Cur in paſcha frequentatur alleluia* *Eph. 1. Coloſſ. 2.*

De Officio ſeptuageſimæ, & cur ſtatio fiat ad ſanctum Laurentium. Caput VI.

QVoniam ſeptem dominicis, ſeptem ętates mundi ſignificari ſuprà dictũ eſt, qualiter officium ſeptuageſimę primę conueniat ætati, iam dicẽdum eſt. ¶Primoq; non

Cur in illo die fit ſtatio ad ſanctum Laurentium.

E

non prætereundum , cur ſtatio ſit ad ſan-
ctum Laurentium. Cauſa nanq; conueniens
& idonea eſt. Sicut enim in primæ ætatis Ec-
cleſia protomartyris Abel ſanguis iuſtus cla-
mat de terra ad Deum , quæ aperuit os ſuum
& ſuſcepit eum de manu Cain fratris ſui , ſic
in Romana Eccleſia, pretioſa mors beati Lau
rentii,nouo & inaudito genere paſsionis cla
mauit in cœlum , clamauit, & audita eſt per
mundum vniuerſum. Quem clamorem ſuũ
ipſe ſanctus martyr iam præuidens , dicebat
ad Hippolytum: Magis in abſconditis,in ho
Introitus. mine interiore abſconde Chriſtum , & poſt-
modum cùm clamauero,audi,& veni. ¶ Vox
Pſal.17. ergo primæ Eccleſiæ conueniens eſt, præcen
tore Abel:Circundederũt me, Circũdederãt
enim illum gemitus mortis,vitæ gaudiis per
primos parentes perditis. Siquidem ille lan-
Lucæ 10. guidus , qui deſcendens ab Hieruſalem in
Hiericho,inciderat in latrones,ſpoliatuſque
& vulneratus, ſemiuiuus ab illis fuerat reli-
ctus,genuerat illum in ſuis doloribus langui
dus ęgram,ſaucius morbidam,moriens mor
talem. Et in tribulatione mea inuocaui , in-
Prima eccleſiæ ætas in Adam. quit, dominum, & exaudiuit de templo ſan-
cto ſuo vocem meam. ¶ Hoc longè poſt fu-
turum , per ſpei certitudinem , quaſi iam fa-
ctum fideliter præſumit, iam enim diuinum
de reparatione ſuę ſalutis acceperat oraculũ,
Gen.3. dicente domino ad ſerpentẽ: Inimicitias po-
nam inter te & mulierem,& inter ſemen tu-
um & ſemen illius. Victoria nanq; redemp-
toris noſtri iam tũc promiſſa eſt , qui cùm ſit
ſemen mulieris, inimicitias cõtra draconem
antiquũ intantũ exercuit,vt caput eius cõte-
reret,& omnẽ poteſtatẽ auferret.Dicat ergo:
Exaudiuit de templo ſancto ſuo vocem meã.
LXXVII. generationes ab Adam uſque ad Chriſtum. ¶ Sed quanta expectatio ? Quanta ſalutis di-
latio?Generationes nanq; LXXVII.ab Adam
vſq; ad natiuitatem Chriſti ſunt. In Euange
lio ſecundum Lucam ita inuenimus. ¶ Benè
Luc.3. *Euangelium.* ergo hi,qui ſecundum Euangelium præſen-
tis diei , manę conducti ſunt , murmurantes
Matth.20. dicunt : Hi nouiſsimi vna hora fecerunt , &
pares illos nobis feciſti,qui portauimus pon
dus diei & æſtus. Pondus enim diei & æſtus
portauerunt hi , quos à mundi initio , quia
diu contingit hic viuere , neceſſe fuit etiam
longiora carnis tentamenta ſuſtinere. ¶ Hoc
igitur longiſsimum ſtadium eſt,de quo in E-
Epiſtola. piſtola,prædicto Euangelio cõſonante: neſ-
1.Cor.9. citis,inquit,Apoſtolus,quod hi qui in ſtadio
currunt,omnes quidem currunt,ſed vnus ac
cipit brauium? ¶ Sed conſolabantur ſe longa
nimes in ſpe, quodammodo dicentes, quod
Graduale. in graduali canimus:Quoniam non in finem
Pſal.9. obliuio erit pauperis,patientia pauperum nõ
peribit in finem. ¶ Tractus itidem ſicut col- *Tractus.*
lecta,in qua dicimus:vt qui pro peccatis no-
ſtris iuſtè affligimur, pro tui nominis gloria
miſericorditer liberemur: tractus , inquam,
De profundis,vox eſt hominis ſub manu Dei
iuſta inter verbera gementis & dicentis : Si
iniquitates obſeruaueris Domine , Domine *Pſal.129.*
quis ſuſtinebit? ¶ Hoc autem in tractibus no
tandum eſt, quòd omnes fere grauioribus *Tractus cantus triſtitiæ.*
compoſiti ſunt vocibus,nec vnquàm iis, qui
autentici dicũtur , modis exaltari merentur:
ſed cuncti plagalium inferioribus terminis
contenti , fletum & triſtitiam in humilitate
ſonorum denuntiãt. Quod congruè ſatis ob
ſeruatum eſt. Triſtitiæ nanq; tempus exigit,
vt alleluia , quod lætantium carmen eſt , in-
termitteretur. Benè ergo tractus, qui inte-
rim pro alleluia cantatur , altitudinem atque
excellentiam gaudii,graui ſuccentu,& mode
ſtis declinat inceſsibus. ¶ In offertorio : Bo- *Offertorium*
num eſt confiteri domino,quæ ſimiliter vox
eſt flagellati,iuſtitiam ferientis inter verbera *Pſal.91.*
confitentis , ille vel maximè verſus primor-
diis conuenit infantis Eccleſiæ : exaltabitur
ſicut vnicornis cornu meum , & ſenectus *In ſenecta contigit miſericordia copioſa.*
mea in miſericordia vberi. ¶ Non enim in
infantia eius , quando iuſti Abel ſacrificio
glorificata, primoq; eius ſanguine purpura-
ta eſt: non in pueritia eius,quando loquente
Deo ad Noë vel ad Abraham , prima doctri- *Gen.4.*
næ ſalutaris rudimenta percepit:non in ado-
leſcentia eius , quando pædagogum , id eſt,
legem Moyſi,ne laſciuiret,accepit:non in iu- *Gene.6.12.*
uentute,quando ſanctis regibus à Dauid in- *Exod.24.*
cipientibus coronata eſt:ſed in ſenecta eius,
quãdo regum prophetarumq; iam effœta e-
rat,exaltatum eſt cornu eius,ſicut vnicornis,
id eſt,Chriſtus rex potẽtiæ ſingularis:& ſene
ctus ei9 in miſericordia vberi, quia videlicet
in multitudine miſericordiæ rex Iſraël bene
dictus aduenit. Communio quoq; : Illumi- *Galat.3.*
na faciem tuam ſuper ſeruũ tuum , vox eiuſ- *Pſal.118.*
dem Eccleſiæ eſt,ſecundum primam ætatem
mũdi,vox, inquam, hominis ſpoliati gloria
vultus Dei , & parietem inimicitiarum , quo
interiecto,veri ſolis faciem humanarum ani
marum ſpecularia perdiderant, diſſolui ac di *Eph.2.*
rui poſtulantis.

HActenus à die natiuitatis dominicæ de *A natali Chriſti uſq; ad LXX. legitur nouum teſtamentum.*
nouo teſtamento erant , quæcunq; le-
gebantur in vigiliis nocturnis,conguè
ſcilicet propter præſentem vitam eiuſdẽ no-
ui hominis Chriſti , quã ſignificant dies illi,
magnusq; præco ſanctæ nouitatis Paulus, cũ
veteri lege nouam conferens gratiam,legem *Rom.5.*
factorum deprimebat, & legem fidei cũ pal-
ma iuſtitiæ ſubleuabat. At nunc iuxta ra-
tionem

tionẽ ſuprà memoratam, antiqua repetitur hiſtoria, qua veteris vitæ narrantur miſeriæ, quas in officio præſcripto ſancta deplorat eccleſia.

De Sexageſima. Caput VII.

Secũda eccleſiæ ætas in Noë.

PRæclarũ huius dominicæ officiũ tẽpus illud ſecũdæ ætatis reſpicit, quo primũ exijt, qui ſeminat ſeminare ſemen ſuũ, quo primùm reconciliationẽ mũdi præparare incipiens locutus eſt ad Noë, & Eccleſiam iam infantiles annos egreſſam, primis præceptorũ ſuorũ elementis imbuere cœpit. Nam ex quo de trãquillo & quieto paradiſi vtero eiecta, in hãc nata eſt miſeriã, quam eius natiuitatem beatus Iob in eiuſdem eccleſiæ perſona (vt ait beatus Gregorius) deplorat, dicẽs: Pereat dies in qua natus ſum, &c. nullam illi præceptorum ſuorũ legitur tradidiſſe diſciplinã. ¶ At verò locutus cum Noë, dicẽs: quia ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcũ, & iterata benedictione, ſuperductam incipiẽs abolere maledictionem, paulatim pueritiam mundi ſuo magiſterio ſubiicit, dans præcepta quædã, primùm Noë, deinde Abraham, & in illis primoribus initians iuſtitiam fidei. Perfecit autẽ hæc in plenitudine gratiæ, dũ exiit in hunc mundũ, formam ſerui accipiens, per ſeipſum in populo Iudęorũ, & per ſanctos Apoſtolos in omnibus gẽtibus ſeminare ſemẽ ſuũ. ¶ Hac igitur dominica legitur hoc euangeliũ: Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuũ: agiturq; ſtatio ad ſanctũ Paulũ, digna ſanè & euidenti cauſa, quia dux verbi pręcipuus, & verè ſeminator verborum ipſe eſt, per quem omnes gentes cognouerunt gratiã Dei. ¶ Antequàm ergo ſacerdos introeat, velut antequã ſeminator ille ad opus ſuũ exeat, dum adhuc in accubitu ſuo eſt, & in ſinu Dei patris quieſcit, cõclamat chorus: Exurge, quare obdormis domine: exurgendo enim & ſemen ſuũ ſeminãdo hoc effecturus erat, vt facies eius, quam propter peccatũ auerterat, id eſt, notitia eius humano generi rurſus illuceſceret. Ignorãtia nanq; Dei, terræ noſtræ ſterilitas fuit. Sêminator igitur ſapientiæ cœleſtis, quia ſuum ad opus (vt dictũ eſt) exiẽs, & aratores ſuos, id eſt, ſanctos apoſtolos cõducens, maximè beatum Paulum, qui plus omnibus illis laborauit, operarium vtilem habuit, quem ad gentes miſit, & acuto vomere linguæ eius corda dura proſcindens, fidei & morum copioſum ſemen infudit. ¶ Ingreſſus ſacerdos ſtatim in collecta: Deus, qui conſpicis, celebrem eiuſdem doctoris gentiũ memoriam pręmittit, vt ſtationem cõuenienter aſſcriptam egreſſa quoq; proprietas manifeſtius commendet. ¶ Amplius autem ad hoc ſequens epiſtola pertinet, qua idem fortiſſimus cœleſtis agricolæ operarius veros labores ſuos enumerat & pericula, quibus illum affecerunt hi, qui domini ſui fines inuaſerãt, nec arari permittebant. ¶ Graduale ad vtranq; partem hominum reſpicit, & eorum ſcilicet, qui tanquam bona terra, ſemẽ verbi Dei ſuſcipientes, fructum iuſtitiæ retulerũt, & eorum, qui rebellantes vniuerſę terrę dominatori aratrum eius cõfregerunt, boueſq; innocuos iugulauerunt: Diſſeminato nanq; verbo Dei factum eſt, quod ait: Sciãt gentes, quoniam nomen tibi Deus, tu ſolus altiſſimus ſuper omnem terram, & hi qui illud repulerunt, poſiti ſunt vt rota, ſcilicet in eo quod ſurgentes in his, qui retrò ſunt, id eſt, in carnalibus, cadũt in anteriori parte, id eſt, in intellectualibus: & quemadmodum ſtipula diſpergitur ante faciem venti, ſic diſperierunt flante ſpiritu iræ Dei. ¶ In tractu gratias agit ſepe dicto ſeminatori, commota terra & cõturbata, id eſt, vniuerſi peccatores, qui quãdo culturas ſuas aduerterunt eſſe deo execrabiles, commoti ſunt ad pœnitentiã, & per ſignificationem prędicationis incipientes timere, fugiunt à facie arcus, id eſt, à die iudicii, in quo duobus teſtamentis, quaſi duobus cornibus inflexis, rebelles verbi diuini, damnationis æternæ ſagitta ferientur. ¶ Lecto tandem Euangelio, conſona ſequitur offerenda: Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. Timendum eſt enim, ne ſuſcepto ſemine verbi Dei ſecus viã expoſiti, & in exterioribus vagantes à volucribus, id eſt, à ſpiritibus immundis diripiamur: aut à ſolicitudinibus & ſpinoſis diuitijs ſeculi ſuffocemur: aut humorẽ, id eſt, pinguedinẽ charitatis nõ habens, bonum ſemen areſcat in nobis, & ſic non perficiantur greſſus noſtri. Mirificat miſericordias ſuas, dum ſemen miſericorditer iniectũ cuſtodit vt pupillam oculi, ne cõpungatur à ſuffocãtibus ſpinis, protegit ſub vmbra alarũ ſuarũ, ne ſiccetur ardoribus ſolis, eripit ab impio, ne auferat verbũ de cordibus noſtris: vt dicat bona terra fructũ afferẽs in patientia: Ego autẽ in iuſtitia apparebo in cõſpectu tuo. Et ſicut in communione cãtamus: Introibo ad altare Dei. ¶ Semen itaque Dei terram noſtram in qua creuit (quod mirabile eſt) ſurſum vehit ſecum in horrea cœli: quia cùm terra ſimus, niſi verbo Dei portemur, quod eſt Chriſtus, in cœlũ non aſcendimus, ſicut ipſe ait: Nemo aſcendit in cœlũ, niſi filius hominis qui eſt in cœlo. Cum ipſo ergo & per ipſum ſubleuabimur, portantes manipulos iuſtitiæ, lætificante Deo iuuentutem noſtram, in vigore nouitatis æternæ.

Margin notes, left column: Iob 3. — Prima ſub Noe præcepta Dei. Gen. 9. Philip. 2. — Euangelium. Lucæ 8. — Statio ad ſanctum Paulum. Act. 14. — Introitus. Pſal. 43. — 1. Cor. 15. — Collecta. 2. Cor. 11.

Margin notes, right column: Epiſtola. — Graduale. Pſal. 82. — Tractus. Pſal. 59. — Offerenda. Pſal. 16. — Communio. Pſal. 42. — Iohan. 3.

De quinquageſima. Cap. VIII.

Tertia ætas Eccleſiæ ſub Moyſe.

DOminica hæc tertiam mundi ætatem ſignificat, qua adoleſcentulam, pubeſcentemq́; eccleſiam reſpiciēs Deus, cū iam tempus eius iuxta prophetā tempus eſſet amantium, eripuit illam de medio fornicatorum, mittens Moyſen & Aaron, & per ſigna *Ezech. 16.* magna atq; portēta filios Iſraël educēs de ſeruitute Aegyptiorum. Cui rei valde præſentis dominicæ congruit officium, valde com- *Luc. 18.* petit id, quod hac die legitur Euangelium. ¶ Nam ſicut hic ſedens cæcus ſecus viam poſtulabat lucem, ſed à turbis increpabatur vt taceret, ita illic filios Iſraël intendentes ad fidem patrum ſuorum Abraham, Iſaac & Iacob, & clamantes ad Dominum, vt educeret *Exod. 5.* eos de Aegypto, quod in lingua noſtra tenebras ſonat, cultumq́ue ſui nominis eos doceret, quæ vera & neceſſaria illuminatio eſt, increpabantur ab Aegyptiis opprimentibus, & ſuperbè dicentibus: Vacatis otio, & ideo dicitis, eamus & ſacrificemus domino. Igitur cū dominus mittens Moyſen & Aaron, iuſsit populum ſuum adduci ad ſe, & coram illis fecit mirabilia, per quæ potuit verus Deus agnoſci, deditq́; legē ſcriptā & mādata vitæ, ri- *Cæcus ſecus uiam, genus humanum.* tumq́ue colendi, iam tunc magnus ille cæcus, id eſt, humanum genus, cœpit illuminari, & nunc vſq; illuminatur magis ac magis, contradicentibus licet atq; increpantibus turbis, ſemper quidem inuiſibilibus, nonnūquàm autem etiam viſibilibus. Hoc enim dominicæ huius conſonat officium. ¶ Nam in- *Introitus.* greſſuro iā ſacerdote, quaſi præuenit clamoribus aduentum illuminatoris ſui cæcus ſupradictus, dum chorus concinit: Eſto mihi *Pſal. 30.* in Deum protectorem. Nempè quod ait: Propter nomen tuum dux mihi eris, & enutries me, ad viam ſpectat, iuxta quam ſedet cæcus mendicans. Via pariter & dux idem eſt Chriſtus. ¶ Sequens itidē collecta: Preces noſtras *Collecta.* quęſumus domine clemēter exaudi: clamor eſt cæci, magis ac magis vt exaudiatur, inclamantis. Nam & ait, atq; à peccatorum vinculis abſolutos, ab omni nos aduerſitate cuſtodi, turbam percutit eorum, quæ in oratione patitur, phantaſmatum, ſicut ille cæcus in E- *Luc. 18.* uangelio turbam increpantiū, ſicut filij Iſraël *Exod. 5.* Aegyptios prohibentes, & violenter ſe tenētes, ne irent ad ſacrificandū domino Deo patrū ſuorū. ¶ Epiſtola quoq; lectio, ſi linguis *Epiſtola. 1. Cor. 13.* hominum loquar & angelorū, nō ex eo tantū loco, quo dictū eſt: Videmus nūc per ſpeculū & in ęnigmate, tūc aūt facie ad faciē, ſed ex tota ſerie ſua, ad eiuſdē illuminationē cæci reſpicit, dū cūctis chariſmatibus excellentiorē viā demōſtrat, id eſt, charitatē. Charitas enim oculus cordis eſt, qua quiſquis caret, cæcus eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat. *1. Iohan. 2.* Nam & cùm illuminare cœpiſſet Deus humanū genus (vt dictū eſt) legē dādo filiis Iſraël, hoc primùm collyrio oculos eius inūxit, dicēs: Diliges dominum Deum tuū ex toto cor- *Deut. 6.* de tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & ex tota mente tua, & proximum tu- *Graduale.* um ſicut teipſum. ¶ Graduale, cùm ſolam liberationem filiorum Iſraël (de qua dictum eſt) cūctis penè dictionibus perſonare videa- *Pſal. 67.* tur, tamen ex eo, quod dicitur: Notam feciſti in gentibus virtutem tuam, ad eandē ſpectat magni cęci illuminationē. ¶ Sic & in tractu, *Tractus.* quod dicitur: Intrate in cōſpectu eius, &c. idē *Pſal. 99.* eſt, ac ſi diceret, accedite ad eū & illuminamini. Quodq́; lecto ſupradicto Euangelio, dicimus in offertorio: Benedictus es domine, do- *Offerenda.* ce me iuſtificationes tuas, nimirū aliis verbis *Pſal. 118.* illuminari poſtulat cæcus. Statim viæ laudes arripit, iuxta quam ſedens & mendicans illuminatus eſt, tantoq́; concentu, tā grādi vociſeratione viā teſtimoniorū perſultat, viāq́; veritatis, & viā mandatorū cōgeminat, vt ſaxorū quoq; duritiā ad glorificandū illuminatorē ſuum excitare queat. ¶ Quia verò nō ſatis eſt, ad viam perueniſſe, & illuminationem ſcientiæ percepiſſe, niſi abiiciamus deſideria carnis, congruè terremur illorū exemplo, de *Communio.* quibus dicimus in communione: Manduca- *Pſal. 77.* uerūt & ſaturati ſunt nimis, quia propter deſideriorum incōtinentiam proſtrati ſunt in *Numer. 14.* deſerto, nec peruenerūt ad repromiſsiōis terram. Quorū nos exemplo Paulus quoq; ſoli- *1. Corinth. 9.* citos reddens: ſic currite, inquit, vt cōprehendatis. ¶ Quem autē ducē credimus fuiſſe vel paſtorem, cùm iterum populū ſuum & oues paſcuæ ſuæ dominus educeret de terra Aegypti, diuidēs illis per diuiſiones gratiarum mare rubrum baptiſmi, quod de latere eius pendentis in cruce profluxit? Nempè beatū *Statio ad S. Petrum.* Petrum Apoſtolum, qui & in magno corpore ſępe dicti huius cæci princeps illuminatus eſt, dicente ad eū Chriſto, filio Dei viui: Bea- *Matth. 16.* tus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis nō reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cælis. Conuenienter ergo ad eundem Apoſtolū dominica hac ſtatio fit, vt omnis plebs videns magnificè Deum exemplo eius dicentis: Populus acquiſitionis, annūtiate virtutes eius, *1. Pet. 2.* qui vos de tenebris vocauit in admirabile lumen ſuum.

De prima dominica quadrageſimæ. Cap. IX.

DOminicæ huius officium, propheticū ſancti Spiritus perſonat vniformiter atq; congeminat oraculum, ſine mutatione

tione rerum ac perſonarum, quo pugnanti
contra draconem antiquum promittitur ſan
ctæ eccleſiæ competẽs altiſsimã adiutorium.
Quarta ætas eccleſiæ ſub regibus & prophetis. Spectat dominica hæc quartam mundi æta-
tẽ, qua mundus plenaria iuuentute robora-
tus eſt, & populus dei quaſi viriles annos in-
greſſus, coronatus eſt diademate regum, &
ornatus ſanctorum ſapientia prophetarum.
Dauid ¶Nam patriarcha Dauid electus ſecundũ cor
1. Reg. 16. domini remoto Saule, primus regum, præci-
puus prophetarum, manu fortem vel deſide
rabilem Chriſtum nomine prẽſignat, victo-
riis præfigurat, propheticis oraculis ac ſpiri-
Cur uelantur altaria. tualibus canticis annuntiat. ¶Et quia clauſa
fuit, vſq; ad Chriſti aduentum, huius & cæte-
rorum ſcriptura prophetarum, ac ſicut tene-
broſa aqua in nubibus aëris, ita contenebra-
batur occulta ſcientia in prophetis, donec ag
nus dei, ſolus dignus accipere librum & ſol-
Apocal. 5. uere ſignacula eius, in paſsione ſua complen-
do propheticas aperiret voces: iccirco ab hac
dominica vela dependent ante ſancta eccle-
ſiæ altaria, vt populus ſancta ſanctorum non
videat, donec in ante paſchalia hebdomada
depoſitione velorum, eadem renouetur ſig-
nificatio, quẽ facta eſt per hoc, quod velum
Matth. 27. templi ſciſſum eſt, ſpiritum tradente domi-
no. ¶Hac igitur dominica poſito hoc Euan-
Euangelium. gelio, quo caput eccleſiæ Chriſtus ieiunãs in
Matth. 4. deſerto, tẽtatoris inſidias ſuperaſſe narratur,
Pſal. 90. atque ita ſuper aſpidem & baſiliſcum ambu-
laſſe, leonemq́; & draconem conculcaſſe, pro
pheticæ de toto officio circunſonant tubæ,
victoriam eandẽ cunctis membris eiuſdẽ ca
pitis, & toti repromittẽtes corpori eccleſiæ.
Statio ad ſanctum Iohannem ad Lateranas. ¶cuius officii ſtatio ad ſanctum Iohannem
ad Lateranas præſcripta, valde cõgruit. Sicut
enim hoc officium totum in veram ſaluato-
ris decantatur felicitatem, qui præ omnibus
& pro omnibus ſuper aſpidem & baſiliſcum
ambulauit, & totum propheticũ eſt: ſic eadẽ
Lateranenſis eccleſia, & in nomine eiuſdem
ſancti ſaluatoris, & in honore prophetæ &
Matth. 11. pluſquam prophetæ Iohannis, ab imperato-
re Conſtantino conſtructa eſt. Itaq; prophe
ticæ laudes congruè illic apoſtolica ſtatione
Quadrageſima. celebrant. ¶Non ſolum dominica hæc qua-
drageſima dicitur, quemadmodum illæ, quæ
præceſſerunt, quinquageſima, ſexageſima, at-
que ſeptuageſima, ſed & hoc omne tempus,
quod ab hac die vſque ad ſacratiſsimam pa-
Dominica die non eſt ieiunandum ſchæ ſolennitatem tenditur, quadrageſima
nuncupatur, videlicet propter imitationem
dominici ieiunij, quam per hos dies extẽdi-
mus. Sed ad hanc rationem quatuor dies de-
Ieiunium quadrageſimale. eſſe probantur, ¶Nam licet ab hinc vſque ad
ſacram paſchæ noctẽ, quadraginta duo dies
computentur, tamen non niſi triginta ſex,
Chriſtianæ deuotionis parſimonia ſibi dedi
care præſumit. Canonica nanq; vetat autori-
tas, ne primam ſabbati dominicæ reſurrecti-
onis ſplendore illuſtratam, vlla vnquã ieiu-
niorũ publica offuſcet nubecula. ¶Vt igitur
noſtri ſolennitas ieiunii dominico magis co-
aptetur exemplo, quatuor dies, qui hanc do-
minicam precedunt, additi ſunt ad pretextã
totius anni decimam: totius quippe anni, id
eſt, dierum trecentorum ſexaginta, ſupradi-
ctus numerus, id eſt, triginta ſex, decima eſt.
Quibus additis quatuor, fit quadrageſima, id
eſt, quatuor cum decima. Et hẽc verior eſt no
minis etymologia: Alioquin vna dies, id eſt,
huius hebdomadæ tertia feria ſola à die pa-
ſchæ, quadrageſima eſt. ¶Sanctæ memoriæ
papa Teleſphorus, à beato Petro ſeptimus,
hanc ſalutarem ante ſanctum paſcha cõſtitu-
it præparationem, vt Chriſtiana plebs, quæ
apoſtolicæ abſtinentiẽ tenorem exequi non
poſſet, nõ omnino relinqueret. Apoſtoli nan
que primi eius, qui ablatus fuerat, ſpõſi filii, *Apoſtoli ſemper in fletu & ieiunio erant.*
tota vita ſua ieiunium fletumq́; amauerunt,
& tenuit conſolari anima eorũ, tantũq́; in eo,
ꝙ eius memores erãt, delectati ſunt. At poſt- *Matth. 9.*
quã multiplicari cœpit numerus credentiũ, *Pſal. 76.*
tãq́; indiſcretos piſces retia fidei cõtraxerũt, *Matth. 13.*
vt cũ abſtinẽtibus, multitudo quoq; intraret
ebrioſorũ, ſubuenit eccleſiaſticæ diſciplinæ
magiſteriũ, & tanquã ſeuera mater, edacium
puerorũ intemperantiã moderata eſt, vt quia
de toto cogi non poterant, vel partem obſer
uarent, uitæq; decimas abſtinẽtiæ dedicarẽt.
Cùm ergo de vniuerſo tempore gratiæ dictũ
ſit illud apoſtoli: Ecce nunc tempus accepta- *2. Cor. 6.*
bile, ecce nũc dies ſalutis, & cætera: hac tamẽ
dominica illa lectio epiſtolæ reciatur, qua tẽ-
poralis ieiuniorũ obſeruantia, quæ, ut dictũ
eſt, eſſe cotinua debuerat, inchoatur.

Cur cineres capitibus inponimus.

Caput. X.

SI omnes lugendi ſcientiam haberemus, *Lugendi ſcientia.*
cunctiſq́; æqualiter ſaperet illud, quod
propheta deplorans: Cecidit, inquit, co- *Threno 5.*
rona capitis noſtri, væ nobis, quia peccaui-
mus: & omnibus in promptu eſſet facere, *Iohelis 2.*
quod item dicitur nobis: Scindite corda ve-
ſtra & non veſtimenta veſtra: tunc neque ci-
neribus capita noſtra aſpergere, neque nudis *Cur cinere aſpergimur, pedeſq; nudamus.*
pedibus opus eſſet ambulare. ¶Nunc autem
maxima pars noſtrũ neque ſponte meminit,
qualem ornatum capitis, id eſt, cordis ſui, de-
um offendendo, perdiderit, neq; facilè poſ-
ſunt corda lapidea ſcindi, niſi extrinſecus ad-
hibitis adiuuemur inſtrumẽtis. Igitur, vt no-
ſtra nobis calamitas ad memoriã reuocetur,

& meminerimus, quia puluis ſumus (quod oblitus fuerat pater noſter Adã, quãdo proiecit deum coronam ſuã, & exinde ſenſit nuditatẽ ſuã) icirco & cinere capita noſtra aſpergimus, & ſummas partes corporis, id eſt, pedes nudamus: Hoc habitu cõfitentes, quia non dij, neq; de cœlo ſumus, ſed homines ſumus, & de terra principiũ habuimus: & quia per peccatum gloria noſtra ſpoliati, & inter hoſtes nudi conſtituti, ornatu gratiæ Dei indigemus.

De Secunda dominica quadrageſimæ cur vacat. Cap. XI.

DOminica quadrageſimæ ſecunda, quæ in ordine & ratione dominicarum ſeptem ſuprà dictarum, quinta eſt, pulchra & rationabili diſpoſitiõe vacat, tãquàm non habeat Eccleſiæ Pontifex, iam defeſſus *Quinta eccleſiæ ætas in captiuitate.* cantor, quę vel quibus, aut vbi verba canticorum Domini decantet, aut certè infructuoſos faſtidiens auditores, organa ſua ſuſpẽderit ad ſalices. *Pſal.136.* Significat enim quintam mundi ętatem, quando templo domini diruto, & populo Dei in Babyloniam abducto, *4.Reg.ult. Hier.52.* duplici captiuitate Eccleſia Dei congemuit, peregrina in hoc mundo, captiua ſub Nabuchodonozor. Tunc etenim populus Dei, neq; templũ neq; altare habebat, & Babylonios Deos ſtatuãq; *Daniel.3.* regis Nabuchodonozor, diaboli typum tenentis, minaci propoſita fornace, cogebatur adorare. ¶ Non ergo ab re & rationabili diligentia diſpoſitum eſt, *Cur dominica Reminiſcere vacat proprio officio.* vt cùm huius temporis omnes priuatæ quoq; feriæ propriis officiis locupletatæ, certiſq; ſint ſtationibus inſignitæ, præter ſolum (quod eſt ante palmas) ſabbatum, de quo etiam ſuo loco ratio quærẽda eſt: ſola hæc dominica vacet, ſed nec officium niſi aliunde mutuatum habeat. ¶ Attamẽ ex narratione euangelica lectionẽ habet, illi iam dictæ captiuitati populi Dei veriſsimè conſonantem. Nam quod ſignificauerat illa captiuatio, Nabuchodonozor plebem Dei tyrannicè de illa nobili Syon & templo Domini abſtrahente, & barbarici ſtimuli imperio violenter fatigante, *Euangelium.* hoc idem ſignificatur in Euãgelio præſentis dominicæ, dæmonio vexante filium Chananęæ, ſcilicet humanas animas paſsionibus mali deſiderij nequiter à diabolo cõflammari, & longo ſune peccatorum ad miſeram ſeruitutem voluntatis eius, mala conſuetudine violenter trahi. Clamabat poſt dominum mulier Chananæa, *Matt.15.* interueniebat fides patriarcharum, meritumq; *Daniel.9.* Danielis & ſociorum eius, vt ſolueretur captiuitas Babylonia: clamat & nũc ſuperna mater noſtra Hieruſalem, vt pœnitẽtibus detur peccato reſiſtendi facultas. *Epiſtola.* ¶ Epiſtolam quoque habet de proprio, in qua cùm dicit Apoſtolus: Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, *1.Theſſal. 4.* vt abſtineatis vos à fornicatione, vt ſciat vnuſquiſq; veſtrũm vas ſuũ poſsidere in ſanctificatione, & honore, &c. ad illius ſeruitutis effugium prouocamur, quæ ſignificata eſt (vt dictum eſt) per hoc, quòd vaſa domus Domini Babylonia captiuitate tranſlata ſunt & polluta: ita vt biberet in eis rex Babylonis, *Danielis 5.* & optimates eius, vxores & concubinæ eius: itẽq; ſignificatur in Euãgelio per hoc, quòd filiam Chananææ, vas vtiq; creatoris ſpiritus immundus inuaſerat. ¶ Cętera, quàmuis mutuata ſint, *Mutuata huius officij cõueniunt cũ Euãgelio.* & de feria quarta ieiunii ſumpta, cũctis conſonãt ſenſibus his, quę dicta ſunt. Nam quod in introitu rogamus dominũ reminiſci miſerationum ſuarũ, ne vnquàm dominentur nobis inimici noſtri. *Pſal.24.* Et in collecta, vt à cunctis aduerſitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente. Et in graduali rogãs eccleſia, vt de neceſsitatibus ſuis eruatur: Ad te, inquit, leuaui animam meam. *Ibidem.* Et in offerendæ verſu: Miſerere mei ſecundum eloquium, *Pſal.118.* itemq; in communione, intellige clamorem meũ. *Pſal.5.* Hæc omnia clamores ſunt magnæ illius mulieris, ſcilicet Eccleſiæ matris, pro qualibet peccatrice anima, videlicet ſua anima, poſt dominum clamantis iugiter. *Apoc.12.* Quæ ideo competenter de ieiunii die mutuata ſunt, quia mali deſiderii paſsiones, quæ per dæmonioſam Chananææ filiam, itemq; per captiuatorem populi Dei Nabuchodonozor præſignatæ ſunt, nõ eiiciuntur, niſi in oratione & ieiunio. *Matth.17.*

De Dominica tertia quadrageſimæ. Caput XII.

POſt illius captiuitatis myſticam cõmemorationem, qua vaſa templi Domini ſuſtulit rex Babylonis, typum, vt dictũ eſt, gerens diaboli, *Sexta ætas eccleſiæ ſub Chriſto.* ſequenti hac dominica, quæ ſextam mundi ætatẽ ſignificat, hoc Euãgelium ponitur, *Euangelium.* quo fortis armatus cuſtodiens atrium ſuum, fortiore ſuperueniente, vaſa vel arma, in quibus confidebat, amittere narratur, & immundus ſpiritus, qui exierat ab homine, quærens requiem, & non inueniens dicit: *Luc.11. Matth.12.* Reuertar in domum meam vnde exiui. Sexta nanque mundi ætate veniens in hunc mundum filius Dei per incarnationis myſterium, & pugnans digito Dei mutum eiecit dæmoniũ, & locutus eſt mutus, qui ſuxta alium Euangeliſtam erat & ſurdus. *Iohan.11.* Tunc etenim eiecto dæmonio audiuit ſurdus, & locutus eſt mutus, quando foras miſſo principe mundi, audiuit mũdus verba Dei, & locutus eſt laudem Dei. Sic direpta ſunt vaſa forti armato illi, ſcilicet diabolo, quæ tranſtulerat

de ho

de honore paradiſi, velut ſupradictas Nabu-
Gen.3. *4. Reg. ult.* chodonozor filios Iſraël, & vaſa templi Do-
Matth.12. mini ad contumelias Babylonis. ¶Ecce autẽ
Immũdus ſpiritus accipiens ſecum ſeptem ſpiritus nequiores ſe. immundus ſpiritus, qui exierat ab homine,
videlicet à populo Iudaico, nunc iterum re-
uerſus eſt in eum, aſſumptis ſecum ſeptem
aliis ſpiritibus nequioribus ſe, quia nunc de-
terius delinquunt Iudæi, in ſynagogis ſuis
maledicentes Chriſtum, quàm olim in Aegy
pto diis alienis ſeruiẽtes. In hui⁹ ergo domi-
Introitus. nicæ officio dicit ad introitum gloriabũdus
hic mutus, qui eiecto dæmonio loquitur:
Pſal.24. Oculi mei ſemper ad dominum, cauſamq́ue
reddit, quam audiuit à ſanctis prædicatori-
bus, qui fuerat ſurdus, quia ipſe, inquit, euel-
let de laqueo pedes meos, proſequitur facun
dia muti, cuius os ſapientia aperuit, reſpice
in me, & miſerere mei, cauſamq́ue nihilomi-
nus reddit ſatis oratoriã, qua Deum audito-
rẽ flectere poſsit, & patronam efficere miſe-
ricordiam, quoniam, inquiens, vnicus & pau
Collecta. per ſum ego. ¶Quodq́; in collecta dicimus,
atq; ad defenſionem noſtrã, dextram tuæ ma-
Luc.11. ieſtatis extende, inuocatio eſt eiuſdem for-
tioris, qui, vt dictum eſt, forti armato ſuper-
uenit. Vaſa illa, quæ forti illi victo atq; liga-
Epiſtola. to direpta ſunt, alloquitur in Epiſtola Pau-
lus, fortioris iam dicti miles & adiutor egre-
gius, vt ſacro baptiſmate à priſcis emundata
Eph.5. ſordibus, non iam rurſus inquinentur, cũ di-
cit: Fornicatio autem & omnis immunditia
Graduale. nec nominetur in vobis, &c. Graduale: Exur
Pſal.9. ge domine, non præualeat homo, clamor eſt
omnis vaſis electi aduerſus eundem fortem
armatum, cuſtodientem atrium ſuum, & in
pace ſua poſsidentem ante fortioris aduen-
Tractus. tũ. Tractus quoq;: Ad te leuaui oculos meos,
Pſal.122. facunda vox eſt muti ſæpe iam dicti, ſalutem
ſuam æternam eloquentiſsimá prece depoſ-
centis, eandemq́; precem decenti ſimilitudi-
ne perornantis. ¶In offerenda prædicat i-
Offerenda. dem mutus, iam eloquens iuſtitias domini
rectas, quòd eiecto à ſe dæmonio, rurſus ad
illum hominem, à quo dudum exierat, ſcili-
cet ad populum Iudaicum, permiſſus ſit re-
uerti, quia videlicet hoc in veritate iudicii
Dei ſit factũ: Iudicia, inquiens, domini vera
pro ſui verò oris apertione gratias agens: Et
Pſal.18. erunt vt cõplaceãt, inquit, eloquia oris mei,
&c. ¶In communione gratulatur idẽ de mu-
Communio. to redditus orator, quòd tanquam paſſer in-
uenerit ſibi domũ, & ſicut turtur nidũ, ſcili-
Pſal.83. cet altaria tua domine virtutum, id eſt, ſan-
ctam patriarcharum eccleſiam, vt cũ beatis,
qui habitant in domo tua domine, in ſecula
ſeculorum laudet te. ¶Huius autem officii
prælibata ratio commendat, quod ſcriptum
eſt, ſtatio ad ſanctum Laurentium. Nam quo
rum, niſi ſanctorum martyrum, & huius præ *Statio ad ſanctum Laurentium.*
cipuè præliis hic, de quo dictum eſt, fortis ar
matus de atrio ſuo (quod Roma fuit) eiectus
eſt? Dicit enim Prudentius: Iam Roma Chri-
ſto dedita Laurentio victrix duce, ritum triũ
phas barbarum. Item qui ſuprà in perſona e-
iuſdem martyris: Diſcede adulter Iuppiter,
ſtupro ſororis oblite, Romam relinque libe
ram. Rectè ergo ad victoris militem, victum
canimus fortem.

De Lętare Hieruſalem & dominica media quadrageſimæ. Cap. XIII.

Dominica hæc ab ea, quæ ſeptuageſima
dicitur, ſeptima eſt, ſabbatum mũdi, id *ſeptima ætas eccleſiæ in æterna beatitudine.*
eſt, requiem ſignificans, in qua ſancto
rum & electorũ animæ, depoſito carnis one-
re, & velut poſt bella victores, depoſitis ar-
mis feriatæ lætantur, & nunc interim iidem
electi ſingulis ſtolis, id eſt, animæ beatitudi- *Apoc.6.*
ne munerati reſurrectiõem, in qua binas ſto-
las, ſcilicet tam animarũ quàm corporum im
mortalem gloriam, recipient, præſtolantur.
Illic autem Hieruſalem illa, quæ de ſurſum
eſt, quę libera eſt, quæ omnium noſtrûm ma *Errãt ergo & in hoc Lutherani, dũ negant animas ſanctorum in cœlo eſſe.*
ter eſt, lætatur, & diem feſtum agens pro nu-
meroſitate filiorum ſuorum, de huius ſeculi
peregrinatione redeuntium, repoſitas effun-
dit epulas, & lacteas ex vberibus ſuis expri-
mit maternę conſolationis delicias. Illic, in-
quam, pater antiquus Deus, nouuſq́ue ſpon- *Galat.4.*
ſus, Dei filius, reduces filios conſolatur, quẽ-
admodum per Prophetam promiſerat dicẽs: *Eſa.66.*
Pueri eorum in humeris portabuntur, & ſu-
per genua conſolabuntur, quemadmodum
mater conſolatur filios ſuos, ita conſolabor
vos, & in Hieruſalem conſolabimini. ¶In *Dominicá Lætare.*
hac ergo dominica, quæ (vt dictum eſt) illius
ſabbati ſignũ eſt, totũ officiũ eiuſdẽ requiei,
eiuſdẽ cõſolationis pręconiũ eſt, quo cõmo-
neãtur nunc peregrinantes, illius tãtę tamq́;
liberę matris filii, pręſentem triſtitiam ſpe
conſolationis futurę ſupergredi: vt ſint iux-
ta apoſtolum, ſpe gaudentes, in tribulatione *Roma.12.*
patientes, qui in ſuperna Hieruſalem vberi-
bus conſolationis potandi ſunt. ¶Primoq́; *Euangelium.*
dicẽdum, quòd euãgelicum illud conuiuiũ,
quo dominus de quinq; panibus, & duobus *Ioan.6.*
piſcibus ſatiauit quinq; millia hominũ, prę-
dictę ſignificationi dominicę huius ſub my-
ſtico ſenſu valde congruit. Significat enim
(vt autoritas eccleſiaſtica tradit) vitale illud
ſanctarum ſcripturarum conuiuium, quo de
paucis Moyſi, prophetarumq́; libris creſcen
te copia diuinæ benedictionis, inter ora co-
medentium, id eſt, inter ſtudia tractantium,
affatim reficitur mundus, quondam à ſciẽtia

Dei ieiunus,& affluentia dictorum ſenſuumque repletis armariis, laſsi atq; victi cõuiuæ abſiſtimus. ¶Hoc autem conuiuium diuinæ cognitionis hic incipitur,perficietur verò in illius ſabbati,de quo loquimur,perenni gloria.Nunc enim cognoſco ex parte,ait Apoſtolus,tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum,&c.Nam iuxta prophetam: iam non dicet vir fratri ſuo, cognoſce dominũ, omnes enim à minimo vſq; ad maximum cognoſcẽt me,dicit dominus.Igitur illam diuinę cognitionis ac viſionis abundãtiam ſignificat hæc, quæ de Euangelio recitatur hac dominica, ſatietas hominum quinq; milium. Tũc Ieſus, qui verè abiit trans mare Galilææ, quia reſurgẽs à mortuis omnes amaritudines ſeculi turbulenti & inquieti tranſgreſſus eſt, ſequentium ſe credentium turbam,omnes ſupernæ Hieruſalem filios iam grandes, iam ablactatos grandi ſaturabit conuiuio:cuius in typũ pater Abraham, ablactato filio liberæ vnico Iſaac, grande cõuiuium feciſſe legitur in die ablactationis eius. ¶Igitur eiuſmodi conuiuio manifeſtè cõſonat illa gratulabunda ſancti Spiritus allocutio,prophetali ore præmiſſa: Lętare Hieruſalem,&c.conſolatio,de qua hic canitur: Et ſatiemini ab vberibus conſolationis veſtræ:ipſa eſt,quam in collecta ſubſequenti poſcimus dicendo:vt qui ex merito noſtræ iniquitatis affligimur, tuæ gratiæ conſolatione reſpiremus: videlicet quando anhelantes peregrini poſt laborem captiuitatis huius ſedebimus in illa Hieruſalem cœleſti,dicentes:Facti ſumus ſicut cõſolati. ¶Ipſa eſt conſolatio libertatis, de qua itidem gratulamur in epiſtola,dicente Apoſtolo:Illa autem, quæ ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt, quæ eſt mater omnium noſtrũm:ipſa eadem pax in virtute eius,& abundantia in turribus eius,de qua in graduali canimus: lætantes in his quæ dicta ſunt nobis, à ſanctis Apoſtolis & doctoribus noſtris,in domum domini ibimus. Ad quam cùm peruenerimus, complebitur,& quod in tractu dicitur: Non commouebitur in æternum,qui habitat in Hieruſalem:cũ ablata virga fuerit, id eſt,poteſtas peccatorũ,quam etſi ad tempus dimittit ad probationẽ,nõ relinquet dominus ſuper ſortem iuſtorum. In offertorio quoq; conſolationis eiuſdem beatificamus conuiuas,lætantes in epulis laudum ,ipſumq; conuiuii patrem benedicimus ex Syon,qui habitat in Hieruſalẽ: vt ex præſenti eccleſia, quæ dicitur Syon, id eſt,ſpecula,in qua poſiti videmus nũc per ſpeculum & in ænigmate,laudem,donum & benedictionem perſonare incipientes, perficiamus in ea,qua habitat ipſe in cœleſti Hieruſalem. Ipſa eſt, quę ſecundum communionis verum & myſticum ſenſum,necdum cõſummata eſt, & adhuc ædificatur vt ciuitas de viuis & electis lapidibus,in qua aſcenderũt tribus,tribus domini, tribus nobiles,tribus regales,tribus ſacerdotales.¶Ipſa quoq; eccleſia,ad quam ſtatio præſenti officio præſcripta eſt,candem ciuitatem Dei,cœleſtem Hieruſalem, nomine ipſo deſignat. Dicitur enim & ipſa ſancta Hieruſalem, vt peregrinãtibus in hoc ſeculo cœli ciuibus,non habentibus hic manentem ciuitatem,ſed futuram inquirentibus,nomine ipſo memoriam atq; deſideriũ excitet eius ciuitatis,quam inquirunt, & à lõgè peregrini ſalutant. ¶Differt autem huius ſtationis ratio ab ea,quę eſt dominica aduentus domini ſecunda,quia videlicet illa futurę beatitudinis eſt annuntiatio,hęc quaſi pręſentis contemplatio. Vnde & feſtiuius agimus,quia ſpei noſtrę ſolennitas eſt. Lętatur Chriſtiana plebs,& ſicut in die ſolenni Chriſtianus imperator coronatur,& ludis innocẽtibus ſupernę pacis otium, quo feriabimur in illius ſupernę matris ſinu,meditari admonetur. ¶Huius ſolennitatis amplitudinem, & hoc indicat,quod ad complendum duę collectę Romani ordinis autoritate dicuntur: ſicut & annunciatione dominica duę nihilominus ad introitũ pręſcribuntur,vt quaſi duplex officium pro dignitate ſolennitatũ huiuſcemodi perſoluiſſe videamur.¶Et ne quis illud obiiciat,cur ergo in maximis ſolennitatibus natiuitatis ac reſurrectionis dominicę, cęteriſq; pręcipuis feſtis, nihil tale obſeruatur? Illud dicendum eſt, nihil hac duplicatione in illis ſolennitatibus opus eſſe, quia per octauas producuntur,nec ad earum ratiõem vnius diei coanguſtãtur obſeruantia. ¶Poſt ſeptem dominicarum ordinatiſsimam diſpoſitionem,quibus (vt dictum eſt)ſeptem ętates mundi figurantur,quę omnes paſsione domini redemptæ, & ſanguine eius reſperſę ſunt,ipſius dominicę paſsiõis inchoatur celebratio,& quaſi longa funeris põpa pręmiſſa, ſequitur ipſa ſalutis noſtrę victima,noſtrarũ mentium ingerens oculis ea,quę noſtri cauſa pertulit vulnera. Inchoatur autem à catechumenis noſtris,ſcilicet feria quarta,quando celebramus ſcrutinia. Quæ quam habeãt rationem, vel cur ea potius die celebrentũr, poſterius(pro vt dominus dederit)dicemus. ¶Nũc ne officia feriarum quadrageſimę omnino intacta relinquantur, concordiam Euãgeliorum atq; Epiſtolarum tantum ſpiritus ſancti luce pręeunte contemplemur, quę tanta eſt, tamq; vtilis, vt abſque conſideratione nullatenus debeat pręteriri.Nam cętera proſequi

Marginal notes (left column): Diuinæ cognitionis conuiuium. — 1.Cor.13. — Hierem.31. — Gen.21 — Introitus. — Eſa.66. — Collecta. — Pſal.125. — Epiſtola. Galat.4. — Graduale. — Pſal.121. — Tractus. Pſal.124. — Offertorium — Pſal.134. — 1.Cor.13.

Marginal notes (right column): Communio. — Pſal.121. — Statio ad S. Hieruſalem. — Hebr.13. — Feſtiuitas huius dominicæ — Eſa.6.

ſequi nimis longum eſt atq; faſtidioſum, prę ſertim cùm his perſpectis, illa quoque per ſe quærentibus ſatis clareſcere poſsint.

De Euangeliis & Epiſtolis feriarum quadrageſimæ, in quibus ſibi concordent. Cap. XIIII.

Mat. 25. SEcunda feria primæ hebdomadæ hoc Euangelium legitur, quo filius hominis vẽturus in maieſtate ſua, ore ſuo declaratur, congregataſq; ante ſe omnes gentes ſeparaturus, ſicut paſtor ſeparat oues ab hœdis, & ſtatuet, inquit, oues à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris, &c. Hoc nimirum ſermo propheticus Euangelii præcurſor, iuxta eũdem ſenſum præuenit, dicente domino: Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas, ſicut paſtor viſitat gregem ſuũ, &c. Educã eas, inquit, de gentibus, videlicet ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis, in paſcuis huberrimis paſcã eas. Quæ profectò non ſunt alia quàm regnum, de quo ait: Venite benedicti, &c. Ezechiel. 34.

Matth. 21. FEria tertia in Euangelio eiectis his, qui vendebant & emebant in templo, cum calũniantibus & interrogantibus phariſæis reſpondiſſet dominus: & relictis illis, inquit Euangeliſta, abiit foras extra ciuitatẽ in Bethaniam, ibiq; manſit. Hoc autem, vt ait beatus Hieronymus, præfigurabat illud, quod il- Hieronymus. los ob incredulitatem relicturus, & ad gentium ſalutem eſſet migraturus, quæ per Bethaniam, id eſt, domum obedientiæ deſignãtur, ideo quia verbo Dei obedientes factæ Pſal. 17. ſunt, iuxta illud: Populus, quẽ nõ cognoui, ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. ¶Benè ergo in lectione prophetica præmit- Eſa. 55. titur: quærite dominum, dum inueniri poteſt, inuocate eũ, dũ prope eſt, & cetera, quę ſequuntur, ad quærendum dominum idonea, & inuentionem eius efficientia. Nã cùm hæc diceret propheta, profectò futurum prę uidebat tempus, quãdo à Iudæis inueniri nõ poſſet, & ad gentes tranſiens, tanquam ad domum obedientiæ, illis inobedientibus iam propè non eſſet.

FEria quarta, duplicata ſolẽnitate ieiunii legitur Euãgeliũ, quo ſpiritus immũdus Matth. 12. egreſſus ab homine, ambulans per loca inaquoſa, quærere requiẽ & non inuenire aſſeritur: quia proculdubiò, iuxta beatum Iob, ma- Iob 38. gis cubat in locis humentibus, dum exiccata ieiuniis faſtidit corpora. ¶Huic doctrinæ Euangelicæ prę mittuntur exempla Moyſi & Exod. 24. Heliæ, quorum vterque in ſingulis lectionibus, quadraginta diebus & quadraginta 3. Regum 19. noctibus ieiunaſſe perhibetur.

Ioan. 8. FEria quinta, Iudęos in Euangelio gloriantes & dicentes: Pater noſter Abrahã eſt, conuincit dominus, eò quod opera Abrahæ non faciant: & concludit, quod potius ex patre diabolo ſunt, faciendo opera diaboli, Lucæ 16. & quęrendo eum interficere, quod Abraham non fecit: vel (vt quibuſdam hac die legere moris eſt) diues cruciatus apud inferos, patremq; vocans Abraham, & deprecans eum, Ioan. 5. non exauditur vt filius. ¶Ad hoc manifeſtè ſpectat illud propheticum, quod in epiſtola præmittitur: quia vir iuſtus ſi genuerit filiũ Ezechiel. 18. latronem, effundentem ſanguinẽ, & vniuerſa deteſtanda facientem, ipſe quidem in iuſtitia ſua viuet, filius autem eius, qui operatus eſt iniquitatem, morte morietur.

FEria ſexta ſignificatur in Euangelio baptiſmi gratia, qua renouatur ſicut aquilę iuuentus animæ, & redimitur de interitu vi- Pſal. 102. ta eius, & coronatur in miſericordia & miſeratiõibus. Angelus enim, qui deſcẽdebat in piſcinã, ſignificabat Chriſtũ magni cõſilii angelũ, ipſa autem piſcinę aqua, quæ mouebatur, populum Iudaicum, qui motus eſt ſeditionibus, deſcendente in illum eodem magni conſilii angelo per aſſumptionem carnis, & ita motus aquæ turbatus eſt, vt illum crucifigeret. Ille vnus, qui deſcendebat in aquã, Eſa. 9. & ſanabatur, vnam ſanctam Eccleſiã Catholicam, quę deſcendens in baptiſmum Chriſti, ſanatur ab infirmitatibus, figurabat: Qui autem triginta octo annos iacuerat, vniuerſitatem eorum, qui grauibus ſceleribus languentes, & ipſi nihilominus per fidem Chriſti ſanantur. Hoc autem Iudęi velut iniquum reprehendunt, ſemper enim gentium ſalutem oderunt. ¶Benè ergo lectio prophetica prę- Ezechiel 18. mittitur, in qua dicente domino: ſi auerterit ſe impius ab impietate ſua, & fecerit iudiciũ, &c. in quacunq; die ingemuerit, ſaluus erit, murmurant & dicunt: Non eſt ęqua via domini. Non autem perfunctoriè, ſi quis ingemuerit, ſed ſi ad baptiſmum Chriſti peccator ingemiſcens cõuolauerit, ſtatim ſaluus erit, quia omes pręteritę eius iniuſtitię nõ recordabuntur. Priuata verò pœnitentia laborioſa eſt, nec inter labores pœnitentem adeo ſe curum reddit de venia.

SAbbato ſacerdotibus ordinatis, & cęteris altaris Chriſti miniſtris, hoc Euange- Matth. 17. lium cõpetenter legitur: Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem, & duxit eos in mõtem, & transfiguratus eſt ante eos. ¶Sacerdotes enim et cęteri altaris miniſtri, dũ ad tantum miniſterium promouentur, quaſi in montem altiſsimum cum domino aſcendũt, vt reuelata facie ſpeculãdam eius gloriã ſpe- 2. Corinth. 3. culentur, & intelligant, quid cum ipſo vel de ipſo Moyſes & Helias, id eſt, lex & Prophe- 2. Petri 1. tæ loquan-

tæ loquantur, & populo inferiori annunciét, & cum fide Chriſti legalem moralitaté Propheticamq́; doctrinam habentes, parati ſint reddere rationem omni poſcenti. ¶ Aptè igitur illa præmittitur Apoſtoli lectio, quam dicit: rogamus vos fratres corripite inquietos, cóſolamini puſillanimes, &c. Ipſorū eſt enim hoc officium, qui ad hoc, vt paſtores animarum ſint, ordinati ſunt. *1. Theſſ. 5.*

De ferijs ſecundæ hebdomadæ.

Caput XV.

HEbdomadæ ſecundæ feria ſecunda illa legitur euangelii lectio, qua Iudæis comminatur dominus, ſe ab illis propter perfidiam ipſorum receſſurum, dicens: Ego vado & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quod vtique dicendo, ad gentes migraturum ſe eſſe ſignificabat. Vnde & illi quaſi diuinantes dicunt: Nunquid in diſperſionem gentium iturus eſt, & docturus gentes? ¶ Huic ſanè euangelio cógruit prophetica Danielis, quæ præmittitur, oratio, qua ſurorem & iram domini ab eodem poſtulat auferri. Hunc enim furorem & hanc iram maximè lachrymoſa Prophetæ deplorat conqueſtio. *Iohan. 8.* *Iohan. 7.* *Danielis 9.*

FEria tertia dominus in Euangelio culpans ſcribas & Phariſæos, quòd ſedentes ſuper cathedram Moyſi, vanè ſibi magiſterium arrogẽt, dicendo & nõ faciendo: & quod amẽt ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, tandẽ eos percutit, dicens: Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: Videlicet qa ſuperbi illi, à magiſterio ſcientiæ Dei remouendi, & humiles magiſtri eccleſiæ de gentibus cathedrā illorū erãt accepturi. ¶ Quod per illā viduā Sareptanā, de qua in præmiſſa narratur lectione, prẽſignatum eſt: ad quā ex precepto domini perrexit Helias, cùm multę viduæ eſſent in Iſraël. Sic enim eccleſia de gẽtibus, legis prophetarumq́; doctrinam miſſā ſibi à Deo, fidei hoſpitio ſuſcepit, remanente apud ſynagogam ſiccitate & ſterilitate: quia ſicut alibi comminatus fuerat dominus illi, mandauerat nubibus ſuis, ſcilicet gratiæ ſuę prædicatoribus ſanctis, ne pluerent ſuper eā imbrem, atq; ita hæc ſe humilians à Chriſto, dum colligit duo ligna crucis, vt faceret ſibi ſubcinericium panem, panem pœnitẽtiæ, exaltata eſt, non deficiente apud eam hydria farinæ, nec imminuto lecytho olei, id eſt, perſeuerante ſcientia legis, pariter & gratia Euāgelij. Illa autẽ ſe exaltans humiliata ſit, adeo vt nec legis farinam molitores eius phariſæi molere ſciant, nec oleum Euangelij in phylacteriis ſuis & magnificis fimbriis ambulātes, inuenire queant. *3. Reg. 17.* *Eſa. 5.* *3. Regum 17.* *Matth. 23.*

FEria quarta illa Euãgelii lectio ponitur, qua dominus conſilium ſuum diſcipulis ſuis ſecretò reuelat, dicens: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur ad crucifigendum, &c. Per hæc autem diabolus, hoſtis noſter & inimicus capiendus & iudicādus erat. Benè ergo illa lectio præmittitur, qua Heſter aduerſus Aman, Dei implorat auxilium. Aman quippe diaboli typum geſſit, in eo, quod adorari affectans, populum Dei morte tradere voluit, & Mardochęo crucem parauit. Qui ſicut in eandem crucem, quam parauerat, actus eſt, ita diabolum Chriſtus, vt ait Apoſtolus, palàm traduxit confidenter in ſemetipſo & ipſum chirographum tulit de medio affigens illud cruci. Hoc ergo ſola commendatur oratio Heſter, quia totam narrare hiſtoriam, quæ, vt dictum eſt, dominicæ paſsionis typus eſt, nimis longum & oneroſum fuiſſet. Nobis quoq; diabolū vincẽdum, non niſi per paſsionis eiuſdem communicationem, ex occaſione duorum Zebedæi filiorum inſinuat. *Matt. 20.* *Heſt. 13.* *Coloſſ. 2.*

FEria quinta dominus in Euangelio ſui exemplo docet, non in hominum ſed in ſolius Dei cófitendum eſſe teſtimonio, dum dicit, loquens ſecūdum fragilitatem carnis: Et ſi ego teſtimonium perhibeo de me, teſtimonium meum verum eſt: Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me. Et ſubiungit. Et teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater. Vos, inquit, miſiſtis ad Iohannem, & ille teſtimonium perhibuit veritati: Ego autem habeo teſtimonium maius Iohanne. Itemq́;: Ego teſtimonium ab hõminibus nõ accipio. ¶ His proculdubiò conſonat, quæ præmiſſa eſt prophetica lectio de Hieremia, in hęc verba: Maledictus vir, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, vt à Deo recedat cor eius, erit enim quaſi miricæ in deſerto. Et poſt pauca: Bendictus vir, qui confidit in domino, &c. *Iohan. 5.* *Hierem. 17.*

FEria ſexta legitur illa parabola, quam dixit dominus ad phariſæos malos, & malè perdendos diuinæ legis agricolas, eo quod miſſum à ſe vnicum filium patrisfamilias, id eſt, ſeipſum, quem vereri debuerant, occidere deliberabant, dicentes: Hic eſt hæres, veni te occidamus eum, & noſtra erit hæreditas, quibus iccirco auferendum erat regnū Dei, & dādum genti, facienti fructus eius. ¶ Huic parabolæ profectò illa de libro Geneſis, quæ præmiſſa eſt lectio, pulcherrimè congruit, in qua miſſum ad ſe Ioſeph videntes fratres à longè loquebātur mutuò dicẽtes: Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum, & videamus, quid illi proſint ſomnia ſua. Ioſeph nā- *Matth. 21.* *Gene. 37.*

que in eo, quod venditus & in carcere miſſus eſt, ipſius domini typum geſſit, qui venditus & morti traditus ac ſepultus eſt, & ſic eiectus de vinea ſua, tanquam lapis inutilis ab ædificantibus reprobatus, cum regno Dei ad gentes faciẽtes fructus eius tranſmigrauit, quẽadmodum Ioſeph à ſuis venditus & eiectus, Aegyptios pauit.

Luc. 15. SAbbato tam in Euangelio, quàm in Epiſtola duorum populorũ Iudaici atq; gentilis continetur figura, quorũ prior quantum ad vnius Dei cultum, ſcilicet, Iudaicus, minoris, id eſt, gentilis populi pœnitentiam pio patre ſuſcipiẽte, inuidia torquetur foris ſtans, quem gaudere oportuerat, quia frater ſuus mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt: quia ſicut eadem die cãtamus, lex Pſal. 18. domini irreprehenſibilis cõuertens animas, & ſapientiam præſtans paruulis. ¶ Benè itaq; conſonat Euangelio præcurrens Epiſtola, cũ illic iuniore fratre epulãte cum patre, maior Gen. 27. foris remanet in agro: Hic Eſau, Iacob fratre ſuo offerente epulas, & ad benedictionem feſtinante, cõſilio matris ſuæ Rebeccę (quę Spiritum ſanctum ſignificat) foris in venationibus occupatus tardat. Terrenis enim ſenſibus & carnalibus obſeruationibus detentus populus Iudaicus, ſpiritalem amittit gratiã.

De Feriis tertiæ hebdomadæ.

Caput XVI.

Luc. 4. HEbdomadæ tertiæ feria ſecũda prægfignat in Euangelio dominus ſe in patria ſua, ſcilicet in Iudæa honorem non habiturum, & ad gentes, vbi honoretur, trãſiturum, dum dicentibus Phariſæis: quanta audiuimus de te facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua, reſpõdet: Amẽ dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua: iterumq; cum terribili illo ac venerabili iuramento ſuo per ſimile, non tantum omninò expreſſe docet, illis poſthabitis, gentes potius à peccatis ſuis eſſe curandas, in veritate, in quiens, dico vobis, multæ viduæ erant in Iſ- 3. Reg. 17. rael in diebus Heliæ, & ad nullam illarũ miſſus eſt Helias, niſi in Sarepta Sydoniorum: & multi leproſi erant in Iſraël ſub Heliſæo propheta, & nemo illorũ mundatus eſt, niſi Naaman Syrus. Amplius autem in eo, quod ſurrexerunt & eiecerunt illum extra ciuitatem, &. duxerunt illum in ſupercilium mõtis, ſupra quem ciuitas illorum poſita erat, vt præcipitarent eum, ſignificatur ab illis tranſitura ſalus, dum dicitur: Ieſus autẽ tranſiens per medium illorum ibat. Cùm enim illũ Iudæi crucifigentes, in profundum obliuionis præcipitare vellent, ipſe aduerſus & per medium illorum trãſiens, iuit ad gentium populos pedibus ſuis, pedibus ſpecioſis, id eſt, prædicatoribus ſanctis. ¶ Benè ergo huic Euangelio præmittitur lectio illa de Naaman Syro. Heliſæus Chriſtum, leproſus Naaman gentilem 4. Reg. 5. populum ſignificat, immũdum & idololatrã. Quòd non ipſe Heliſæus exiuit ad illum foras, ſed mãdauit illi dicens: Vade & lauare in Iordane ſepties, & mundaberis: hoc propheticè innuit, quod factum eſt, quia per ſemetipſum Chriſtus nõ prædicauit gentibus, ſed mittens præcepit eos baptizari: Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos Matth. 28. in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Septies aũt lauatur leproſus, quia in baptiſmo propria eſt operatio ſeptiformis Spiritus ſancti, ex quo & renaſcimur & remiſſionem peccatorum accipientes, noui reſtituimur.

Matth. 18. FEria tertia in Euangelio commendatur lucidum opus miſericordiæ, dicente domino: Si peccauerit in te, id eſt, te ſciente, frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c. Et quia vbi duo conſentiunt, ſcilicet corrector & auditor, neq; opus eſt, vt alium adhibeas, neq; Eccleſiæ dicas, eo quem corripis inter te & ipſum ſolum, ſponte audiente: quia, inquam, tunc parata venia cõfeſtim impetratur à domino. Amen, inquit, dico vobis, ſi duo ex vobis cõſenſerint, ex omni re quãcũq; petierint, fiet illis à patre meo, & quia de impetratione venię dixerit, hoc teſtatur ipſe, dum pręmittit: Amen dico vobis, quia quæcunq; alligaueritis ſuper terram, alligata erunt & in cœlo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cælo. Terminatur autem ſic: domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Vſque ſepties? Et dicit illi Ieſus, Non dico tibi Petre vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. ¶ Ad hæc pulchrè lectio, quæ præmiſſa eſt, 4. Reg. 4. concinit: Mulier nanq;, quæ clamat ad Heliſæum pro duobus filijs, quos creditor in ſeruitutẽ tollere cõtendit, ipſa eſt Eccleſia, quæ pro filiorum peccatis, quos in baptiſmate genuit, ſolicita eſt, ne exactor diabolus pro nũmo malæ voluptatis, quem illis credidit, debitores trahat in damnationẽ perpetuæ mortis. Cui verus Heliſæus, ſcilicet Chriſtus, præcepit oleũ infundere vaſis, oſtio clauſo: quia peccatoribus priuata correptione cõuentis, præcipit remiſſiõem & abſolutionem indulgeri, data poteſtate ligandi, atq; ſoluendi, ſicut in Euangelio iam dicto promiſit, & veritate interpoſita, id eſt, amen, promiſſionem confirmauit. Clauſo ergo oſtio vaſis infuſis redundat oleum, quia per priuatam correctionem pœnitentibus confeſtim venia peccatorũ affluit. Cùm autem quis ſecretò correptus

reptus inter te & ipſum ſolum non audierit, poſtquàm Eccleſiæ dictum fuerit, non tam facilis indulgentiæ leniendus erit oleo, ſed congruè pœnitentiæ ſecandus cauterio.

Matth. 15. FEria quarta calumniantibus Phariſæis, quòd diſcipuli domini trāſgrederentur traditiones ſeniorum, non lauando manus ſuas, dum panem mãducarent, redarguit eos dominus, & criminationis ſpiculū retorquet in autores: quare, inquiens, vos trāſgredimini traditiones Dei, propter traditiones hominū? Nam Deus dicit: Honora patrem tuum & matrem tuam: Vos autem dicitis, Quicunq; dixerit patri ſuo aut matri, munus, quodcunque eſt ex me, tibi proderit, &c. ¶ Docuerat enim auaritia phariſæorum iuuenes, quorū laqueus omnes facti erant, vt iniuſſu parentum, imo prærepta parentibus donaria deſerentes ad templū, reclamantibus parentibus ſe hoc pacto inhonorari à filiis, cùm Deus dicat, honora patrem tuum & matrem tuam, illud obiicerent, imo hoc pacto honoramus patrem. Nam Deus pater noſter eſt, ad cuius hæc deferimus templum, & quod illi offerimus filii, vobis parentibus proderit. Hæc & huiuſmodi culpat dominus in traditionibus hominum, quas traditionibus Dei præferebant, ſimulq; edocet, quòd ſola tranſgreſsio mandatorū Dei coinquinet hominem. ¶ Bene ergo in lectione libri Exodi ipſa Dei mãdata præferuntur: Honora patrem tuū & matrem tuam, &c. De quibus in Euangelio cōuincuntur hypocritæ, foris nitidi obſeruando traditiones hominum, intus autem coinquinati trāſgrediendo traditiones Dei, quia non quod intrat in os, ſed quod exit de corde, coinquinat hominem. Exod. 20.

Iohan. 6. FEria quinta venientes ad ſe turbas, vt ſe ſe facerent regem, quia manducauerant de panibus eius, & ſaturati fuerant, hortatur dominus: Operamini, inquiens, non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternã, &c. Dixerat autem eis: Amen dico vobis, veniſtis ad me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis de panibus & ſaturati eſtis. ¶ In quo ſacerdotū quoq; turbā percutit, qui turmatim veniunt ad altare domini, non quia delectat eos contemplari myſteria, quæ illic commemorantur incarnationis, natiuitatis, paſsionis, reſurrectionis & aſcenſionis domini noſtri Ieſu chriſti, ſed quia manducant de panibus eius & ſaturantur, videlicet de decimis & oblationibus fidelium, ſola quærētes ſtipendia corporis. ¶ Quapropter illa cōgruè lectio præmittitur, qua Hieremiæ dicitur à

Hierem. 7. domino, Sta in porta domus domini, & prædica ibi verbum iſtud, &c. Sic enim & illi, qui pompaticè ingrediebantur portas domus domini, & cupiditates ſuas paſcentes applaudebant ſibimet, dicendo templum domini, templum domini, templū domini eſt, magis per illud prædas agere de populo, quàm (ſecundum quod in eadem lectione iubetur) bonas facere vias ſuas, & benè dirigere ſtudentes.

FEria ſexta legitur in Euãgelio, dominus Ieſus fatigatus ex itinere hora ſexta ſediſſe ſuper puteum, loquenſq; cum muliere Samaritana, quæ venerat haurire aquã. Si ſcires, inquit, donū Dei, & quis eſt, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam, &c. ¶ Notum atque celebre eſt fidei ſanctæ Eccleſię lectiōis huius myſterium, videlicet dominū noſtrū Chriſtum ex itinere, quo ad noſtram ſalutē venit, fatigatum vſque ad mortem, mortem autem crucis ſediſſe ſuper puteum, id eſt, mundanæ ſapientiæ exuperaſſe profundum: mulieremq; Samaritanam, id eſt, Eccleſiam alienigenam, quæ de profundis, imo obſcuris philoſophorum doctrinis mortuam aquã haurire conſueuerat, de qua ſitientem animam, vt nō ſitiret iterum, ſatiare nō poterat, didiciſſe, quia qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterum, qui autem biberit ex aqua, quam ipſe dederit, id eſt, de ſpiritu ſancto, non ſitiet vnquam, ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. ¶ Huic Euangelio valde cōgruit præmiſſa lectio, in qua congregatis filiis Iſraël aduerſus Moyſen atq; dicentibus, Da nobis aquam, iubente domino ducit eos ad aquã, ad petram Oreb, & quanquam diffidens, percutit virga bis ſilicem, & egreſſæ ſunt aquæ largiſsimæ, ita vt populus biberet & iumēta. ¶ Moyſes nãq; ſignificat hac in re Iudaicum populum incredulum, populus ſitiens, humani generis expectationem, petra Chriſtum. Percuſsit bis ſilicem virga Moyſes, id eſt, Iudaicus populus duobus lignis crucis appendit Chriſtum, & egreſſæ ſunt aquæ largiſsimæ, aquę viuæ, quas in Euangelio ſupradicto ſe habere indicat domin⁹ mulieri Samaritanæ. Aqua hæc Spiritus ſanctus eſt, qui tunc datus eſt, quando petra Chriſtus virga crucis percuſſus, imo poſt percuſſionem reſurrectione atq; aſcenſione glorificatus eſt. Iohan. 4. Philip. 2. Numer. 20.

SAbbato mulierem in adulterio deprehēſam legimus in Euangelio, & adductam ad dominum Ieſum à ſcribis & Phariſæis tentantibus, ficamq; latrocinii ſui ancipitem occultantibus, vt quicquid reſpondiſſet calumniantes criminarentur, id eſt, ſi vt miſeri cors dimittendam diceret, accuſaretur iniuſtus, & legis aduerſarius, ſi puniendam, velut immi- Iohan. 8.

immiſericors infamaretur. Quibus ita ob-
uiauit manſuetudo cum iuſtitia, vt cedenti-
bus accuſatoribus, quippe quos ſua ſubtra-
xerat conſcientia, ſoli duo remanerent mi-
ſera & miſericordia. ¶Huic Euangelio illa,
Dan. 13. quæ præmittitur, Danielis lectio congruit:
quáuis(vt ait beatus Hieronymus) in Hebrai
co non habeatur, qua legitur Suſanna à fal-
ſa criminatione adulterii Dei auxilio libe-
rata. Nam hæc per miſericordiam, illa lapi-
dationem euaſit per iuſtitiam. Atque ita in
eiuſdem diei officio quodammodo miſeri-
cordia & veritas obuiant ſibi paribus in
Pſal. 84. perſonis, eodemque præſidio pietatis, quam-
uis diſparibus cauſis.

De Feriis quartæ hebdomadæ.

Caput XVII.

QVartæ hebdomadæ ſecunda feria in
Euangelio phariſæis interrogantibus
ac dicentibus: In qua poteſtate hæc fa-
cis, & quod lignum tu oſtendis nobis, cùm
reſpondiſſet dominus: ſoluite templũ hoc,
Iohan. 2. & poſt triduum excitabo illud: quod de tem
plo dicebat corporis ſui, paulò pòſt Euange-
liſta ſubiungit: Ipſe autem Ieſus non crede-
bat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet om-
nes: & quia non erat ei opus, vt quis teſtimo-
nium perhiberet de homine, ipſe enim ſcie-
bat quid eſſet in homine. ¶Huic Euangelio
rectè præmittitur illa lectio de duabus me-
retricibus, quæ coram Salomone de viuen-
3. Reg. 3. te filio contenderunt: quarum alteri, quæ di-
xit, nec mihi nec tibi ſit, ſed diuidatur, non
credidit infantem viuum ſapientiſſimus Sa-
lomon. ¶Nam illæ mulieres ſynagogæ atq;
Eccleſiæ typũ geſſerunt, infans autem Chri-
ſti, quem ſynagoga vtero fidei nec concepit,
nec peperit, imo & deſiderabat occidi, & ad-
huc memoriam eius cuperet extingui, vt nec
apud ſe, nec apud Eccleſiam gentium viue-
ret. ¶Benè ergo verus & verè ſapientiſſi-
mus Salomon(vt ait Euangeliſta) non crede-
bat ſemetipſum Iudæis, tendens ad Eccleſiã
de gentibus, & quodammodo dicens Apo-
ſtolis ſuis: Date huic infantem viuum, hæc
eſt enim mater eius.

FEria tertia loquens dominus ad Iudæos,
Iohan. 8. & arguens homicidas atq; impios, Moy-
ſen, cui quondam oranti pro illis, quando fe
cerunt vitulum in Oreb, dixerat: Dimiſi ſe-
Exod. 32. cundum verbum tuum, veruntamen in die
vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum:
Moyſen, inquam, hactenus orantem pro ip-
ſis iratus remouet dicendo. Nonne Moyſes
Iohan. 7. dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit le-
gem? Remouet enim quẽ ad illos non perti-
nere omnimodò, præuaricatione eos ſepa-
rante, oſtendit: Statimq; Moyſe interceſſo-
re remoto, de crimine reos conuincit: Quid
me, inquit, quæritis interficere? At illi ſuo
more inſanientes dicunt: Dæmonium habes,
quis te quærit interficere? Ipſe verò Moy-
ſen, quem perdebant, tertiò commemorans,
magis ac magis reos conuincit. ¶Benè ergo Exod. 32.
ipſa præmittitur lectio, qua Moyſi dicitur:
Deſcende de monte, peccauit populus tuus
quem eduxiſti de Aegypto. Receſſerunt cito
de via, quam oſtendiſti eis, & fecerunt ſibi vi
tulum conflatilem. Et dicente domino: Per-
mitte me, vt deleam eos, ſequitur: Moyſes au
tem orabat dominum Deũm ſuũ, dicẽs: Cur
Domine iraſceris in populo tuo, &c. ¶Hæc
oratio Moyſi valuit pro illis, donec veniret
hoc tempus, quo tantum facturi erant homi
cidium, crucifigendo Dei filium, qui nunc ait
illis, quid me quæritis interficere? Propter
quod iam nũc remouendus erat Moyſes in-
terceſſor, ſicut tunc placatus dixerat illi: Di-
miſi iuxta verbum tuum: Veruntamẽ in die
vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum.

De Feria quarta ſcrutiniorum.

Caput XVIII.

FEria quarta ſacramenta, quæ nouæ Ec-
cleſiæ propria ſunt, inchoantur: quibus
ſacroſancta redemptoris noſtri paſſio, vene-
rabili ritu ſanctæ Eccleſiæ in filiis adoptio-
nis ſanctam nouitatem ſpiritus operando fi-
guratur. ¶Hac enim die catechumeni noſtri
ex antiqua traditione ſanctæ Romanæ Eccle
ſiæ ſignantur, vt ſacroſancta ſolennitate no-
ſtræ redemptionis ex aqua & Spiritu ſancto Iohan. 3.
renaſcantur, Chriſto in baptiſmate commo-
rientes, & cõreſurgentes, iuxta Apoſtolum, Rom. 6.
qui ait: Quicũq; baptizati ſumus in Chriſto
Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus, conſe-
pulti enim ſumus cum illo per baptiſmũ in
mortem: vt quomodo ſurrexit Chriſtus à
mortuis per gloriam patris, ita & nos in no-
uitate vitæ ambulemus. ¶Moris quippe erat
olim in ſancta Eccleſia, non alio tempore re-
generationis huius celebrari ſacramentum,
niſi in his, quibus forte ſuperueniente infir-
mitate vel ægritudine, mortis immineret pe-
riculum. Cuncta penè eccleſiæ proles, quam
per annum verbo prædicationis nouam gig-
nere poterat inſtante ſolennitate paſchali,
hac die ſua nomina dabat, & per ſequentes
dies vſq; ad ipſam paſchæ ſolennitatem, au-
diens quiſq; regulam fidei, vnde & catechu-
menus dicitur(catechumenus nanq; auditor
interpretatur) lactatus & grandeſcens, tan-
dẽ in plenitudine temporis, poſtquàm luna
plena eſt, plena fide in ſolẽnitate ſancti bapti
ſterii ſymbolum reddens, Chriſto commo-

riebatur & conreſurgebat. ¶ At poſtquàm Chriſtianitas creuit, & ſagena illa verbi Dei piſcibus impleta eſt, quia periculoſum erat tantam multitudinem differre propter occaſiones mortis, quæ in multitudine hominũ multæ ſunt, maximè propter turbam infantum, ex Chriſtianis parentibus ſuccreſcentium, quorum tenera vita perſæpè leui occaſione ſucciditur: Viſum eſt ſanctæ Eccleſiæ, paſsim indulgentia baptizandi conceſſa, imo oblata, cuncta anteuenire pericula, baptiſmi tamen ſolennitatem vel in paucis cum dominica reſurrectione, cui ſimilis eſt, celebrare. ¶ Quarta ergo feria nouæ eccleſiæ celebrantur initia, quæ appellantur ſcrutinia. Scrutinia verò dicuntur à ſcrutando, videlicet quia perſcrutandũ erat in his qui accedebant, ne qua radix amaritudinis ſubeſſet, velut fuit in Simone Mago, in hæreticis & hæreſiarchis quàm plurimis, vt ſancta non illis darentur, niſi prius Chriſtiana fides in mentibus eorum radices altas fixiſſet. Cur autem hac potiſsimum die celebrentur, vel quod ſubſequentium vſq; ad paſsionis dominicæ diem numerus dierum myſterium contineat, iam dicendum eſt.

Actor. 8.

Cur quarta feria fiant ſcrutinia.
Caput XIX.

IDcirco quarta feria potius, quàm quinta vel ſexta maximum ſcrutinium celebratur, vt ieiunantes, & vaſa ſua ſuſcipiendæ gratiæ præparantes, quindecim dies ieiunii, vſq; ad diem quo dominus eſt crucifixus, habeāt, quia quintadecima luna dominus noſter, verus agnus, immolatus eſt. Quod à magno myſterio nõ vacat. Luna nanq; paſchalis, de qua dominus ait ad Moyſen: Menſis iſte principium vobis menſium, primus erit in menſibus anni. Decima die menſis huius tollet vnuſquiſq; veſtrum agnum, & ſeruabitis eum vſq; ad quartumdecimũ diem. Luna, inquã, hæc paſchalis (lunares enim ſolos menſes nouerunt & computant Hebræi) ſanctam Eccleſiam ſignificat, ab eodem vero ſole illuminatam, quæ in plenitudine fidei paſsionem eius ſuſcipiens, commoritur illi & conſepelitur in ſacramento baptiſmatis. ¶ Igitur quoties Eccleſiæ noua ſoboles ad commoriendum Chriſto præparatur, vt numerus dierũ præparationis eius, id eſt, arctioris ieiunii æquati lunæ, quæ illam ſignificat, exequetur, feria quarta ſcrutinia celebrantur. Nam ſi ſexta feria potius celebrarentur (quæ quintadecima eſt die dominicæ crucis) non niſi tredecim ieiunii dies eorum præparationi reſtarent. Duæ nanq; dominicæ intercurrunt. Do minicis autem diebus ieiunare non licet. Igitur dum quarta feria ſcrutinia celebrantur, & ſequentes quindecim dies ieiuniis atque doctrinæ fidei expenduntur, noua Eccleſia, pulchra, vt luna, ad plenitudinem proficit, vt crucifixo plena luna Chriſto commoriens & conreſurgens, illi in baptiſmo copuletur.

Exod. 12.
Leuit. 23.

Quòd hoc ſcrutinium præcipuum ſit ſeptem ſcrutiniorum.
Caput XX.

SCiendum autem hoc non ſolum agi antiqui moris fuiſſe ſcrutinium, ſed omniũ eſſe præcipuum. Nam iuxta ordinem Romanum, vſq; in ſabbatum ſanctum in vigilia paſchæ, ſeptem agebantur ſcrutinia, vt dum ſeptenario numero implerentur catechumeni, daretur illis gratia ſeptiformis Spiritus ſancti. Quorum primum erat tertia quadrageſimæ hebdomada, feria ſecunda, qua magnum huius diei, ſcilicet quartæ feriæ ſcrutinium ſic erat ad catechumenos pronunciandum. Scrutinii diem, dilectiſsimi fratres, quo electi noſtri diuinitus inſtruãtur, imminere cognoſcite, ibidemq; ſolicita deuotione ſequenti quarta feria, circa horam tertiam conuenire dignemini, vt cæleſte myſterium, quo diabolus cum ſua pompa deſtruitur, & ianua regni cœleſtis aperitur, inculpabili miniſterio peragere valeamus. ¶ Itẽ feria quarta, finitis Miſſarũ ſolenniis, annũciabat preſbyter, vt in ipſa hebdomada reuerterẽtur ad ſcrutinium, ita dicendo: Die ſabbati veniente, colligite vos temperius ad Eccleſiam illã. Iterum atq; iterum annunciabat presbyter, qualem diem voluiſſet, ita dicendo: Illa feria veniente, colligite vos temperius ad Eccleſiam illam, donec ſeptem, vt dictum eſt, ſcrutinia complerentur.

De Officio eiuſdem quartæ feriæ.
Caput XXI.

IAm verò hac feria, quàm ſanctum, quàm pium, quàm myſticum, ſecundum ea quæ dicta ſunt, ſequitur Miſſæ officium: Primùm in Euangelio, quod, vt ſæpè dictum eſt, totius officii principale eſt, catechiſmi ſimul atque baptiſmi ſacramẽtum, ſpecioſe à ſpecioſo noſtræ ſalutis opifice Dei filio præfiguratũ eſt. ¶ Homo em̃ cæcus à natiuitate, genus ſignificat humanũ, magnũ vtiq; cæcũ, & valde cæcũ, qui pulchros oculos ad videndum creatorem, menti (vbi fulget imago factoris) inditos, in primo parente, principem tenebrarum reſpiciente, perdidit: atq; ideo per hominem à natiuitate cæcũ, congruè ſignificatur. Cui reuocato ad veritatis lumen, dum prædicatur à miniſtris Chriſti incarnatio ipſius filii Dei, cæteraq; myſteria, quæ in carne pro noſtra ſalute geſsit, lutum ipſe facit ex ipſo ſputo,

Iohan. 9.

ſputo,& linit ſuper oculos cæci. ¶Sputum enim oris & labiorum eius, in quibus gratia diffuſa eſt.Sputū,inquam,quod à capite deſcendit, ſignificat diuinitatē Chriſti filii Dei,
Pſal 44. verbū bonū, quod eructauit cor patris, qui,
1.Cor.11. vt ait Apoſtolus,Chriſti caput eſt.Expuit nāque caput Deus in terram,& ſputum ſuū pulueri, quem omnis ventus agitabat & circumferebat,vniuit,quando verbum ſuum eructauit cor eius in terrenum vterum virginis,& pulueri noſtrę naturę in vnam perſonam cōiūxit, vt à tali tantoq; ſputo tantillus puluis formam ſtabilem, ſpeciemq; atque decorem accipiens,conſeruaretur.Igitur dū huius incarnationis fides humano generi prędicatur,magni cæci,vt dictū eſt,oculi luto,quod fecit dominus,linuntur. ¶Cùm autem ita catechizatus idem cæcus ad ſacros fontes peruenit,& lauatur fonte viſibili,purificaturque virtute inuiſibili,hoc vtiq; agit,quod domi-
Iohan.9. nus imperauit. Vade ad natatoriam Syloe,& laua. Fons nāq; viſibilis,inuocata virtute Spiritus ſancti, factus eſt natatoria Syloe, id eſt, miſſi, quem aſcendens ad patrē, miſſurum ſe eſſe dixit, & miſit diſcipulis ſuis,filiꝰ Dei. Ille (inquam)miſſus in natatoriam ſuam deſcendit,& illitos oculos fide Chriſti,ſua remiſſione lauat à peccatis,illuminat agnitione Dei. ¶Ab hoc quaſi capite vniuerſa membra pendent officij.Primūm in introitu,vox prophe-
Ezech.36. tica, dū ſanctificatus fuero in vobis,congregabo vos de vniuerſis terris,& effundam ſuper vos aquam mundam,&c. Sanctificatur enim dominus in catechumenis,dū audiunt,
Leuit.20.21. & credunt quia ſanctus eſt, & ideo effuſa ſuper ſe aqua munda, id eſt,Spiritu ſancto, per quem hęc viſibilis aqua mundatur & mūdificat, emūdati ab omnibus inquinamētis ſuis, ſic deinceps viuūt,vt teſtimonio ſint ei,quòd ſanctus ſit,cuius præcepto & ipſi ſancti ſunt. ¶Hoc in vtraq; lectione diuerſis verbis, ſed eodem ſenſu reperitur. Nā in prima, quæ eſt Ezechielis prophetæ,idē,quod in introitu cā
Ezech.36. tatum eſt,legitur,& additur. Et auferam cor lapideū de carne veſtra,& dabo vobis cor carneum,&c. Cor nanq; carneū, id eſt, molle ac tenerum,& facilè cedens nouam legem ſcribenti digito Dei, habēt catechumeni noſtri, dum inſcriptam ſibi capiūt doctrinam fidei, quā non capiūt, quæ confringuntur lapidea corda Iudęorū,quorum in typum confractæ
Exod.38. ſunt priores tabulæ,quas præciderat Moyſes, & aliæ præciſæ in typum gentiū. In ſecunda,
Eſa.1. dum dicit Eſaias:Lauamini,mūdi eſtote, & ſi fuerint peccata veſtra vt coccinū,quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erūt: nihilominus remiſſio peccatorū,quę accipit in baptiſmate,commendatur. ¶Gradualia quoq; pulchrè atque conſonè ad eūdem ſenſum concinunt. Cuius enim,niſi catechizantis nouam ſobolem Eccleſiæ,vox eſt: Venite filij,audite me,acce *Pſal.33.*
dite ad eum,& illuminamini?Nam vt iuxta Euāgelium paucis immutetur verbis,idem eſt, ac ſi dicat:Venite cæci,vt luto,quod fecit dominus ex ſputo,veſtri linantur oculi, accedite ad natatoriam Syloe,& illuminamini.Hoc autē, quòd duæ lectiones totidemq; gradualia pręſens accumulat officiū,ſacramēti celebritas popoſcit, videlicet vt propter augmētum filiorum habeat quoq; ſpiritualium augmenta ciborum.¶Lecto autem Euāgelio, in quo ſæpè dictus cæcus illuminatus & extra ſynagogam eiectus,filium Dei foras inuenit, imo à filio Dei foras inuentus eſt,& procidēs adorauit, conueniens huic ſignificationi ſequitur offerenda: Benedicite gentes Deū no *Pſal.65.*
ſtrū. Nam in Pſalmo illo, de quo ſumpta eſt, iuxta ſacram expoſitionem venerabilium doctorum,loquūtur Apoſtoli,exhortando gentiles laude inenarrabili & opere & voce Deū laudare, & de occulto & terribili iudicio eiꝰ, quo illos aſſumpſit,& populū ſibi antè peculiarem & electū repudiauit,intra ſe expaueſcere & timere, ne fortè, ſi naturalibus ramis *Rom.11.*
non pepercit,quia inobedientes fuerūt, imo quia cæcum illuminatum extra ſynagogā eiecerunt,id eſt,gentibus cadentibus communicare noluerūt,nec ipſis parcat,ſi ſuperbiāt. Benè ergo de Pſalmo illo, vtpote de voce Apoſtolorum,qui magnum cæcum,id eſt,omnes gētes,catechizauerūt,offerenda hęc ſumpta cum verſibus ſuis ad rem concinit,maximè in eo,quod dicimꝰ:In multitudine virtu- *Pſal.95.*
tis tuæ mētientur tibi inimici tui,&c. Mētiti *Matth.12.*
ſunt enim inimici eius,dicētes:In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia, cùm ipſe in digito Dei eiecerit. Hoc autem illud præibat agendum, quod in catechiſmo Chriſtianæ fidei ſpiritus immundus eiiceretur de hominibus,per idololatriam poſſeſſis, quos ipſe fortis armatus malè pacato cuſtodiebat atrio.Benè ergo & venerabiliter cātamus hac die,qua de hac eiectione muti dæmonii mētiuntur vſq; nunc inimici eius Iudæi, quòd non fiat in ſpiritu Dei: Sed fruſtra. Nam illis blaſphemantibus,hoc fit quod ſequitur:Omnis terra adoret te. Venite & videte opera *Pſal.65.*
Dei,quàm terribilis in cōſiliis ſuper filios hominum,videlicet in illius prioris populi abiectione,& gentium aſſumptione. ¶Communio quoq; canora,ac ſuaui modulatione acutas voces efferens, gratulabunda prædicatio ſiue teſtificatio eſt humani generis, incarna-

tionem filii Dei confitentis,iuxta illud: Cre-
Pſal.115. didi,propter quod locutus ſum. Et ſicut in-
dignantibus & maledicentibus Phariſæis, &
extra ſynagogam eiicientibus, non tacebat
Iohan.9. ille, dicens: Ille homo qui dicitur Ieſus,lu-
tum fecit ex ſputo,& liniuit oculos meos, &
modo video, ſic beati illi, quibus ait do-
Matth.5. Luc.6. minus, Beati eritis,cùm oderint vos homi-
nes,& cùm ſeparauerint vos, & exprobraue-
rint, & eiecerint nomen veſtrum tanquàm
malum propter filium hominis, quantò ma-
gis maledicunt eis inimici Chriſti, & os eo-
rum opprimunt, tantò magis prædicant ſcië
tes & intelligentes lutum illud,id eſt, incar-
nationem Chriſti,illuminationem omnium
eſſe videntium.

AD INTROITVM.

Vbi aguntur ſcrutinia,propriè quoq; colle-
ctæ pro catechumenis dicuntur.

ORATIO.

Omnipotens,ſempiterne Deus,Eccleſiam tu-
am ſpirituali fœcunditate multiplica, vt qui
ſunt generatione terreni, fiant regeneratio-
ne cœleſtes.

SECRETA.

Remedii ſempiterni munera Domine lætã-
tes offerimus, ſupipliciter exorantes, vt ea-
dem nos & dignè venerari, & pro ſaluandis
congruenter exhibere perficias,per Chriſtũ.

COMPLENDA.

Tu ſemper quæſumus Domine, tuam attol-
le benignus familiam,tu diſpone correctam,
tu propicius tuere ſubiectã, tu guberna per-
petua bonitate ſaluandã,per Dominũ noſtrũ.

CVR STATIO AD SAN-
CTVM PAVLVM.

Conſiderata,vt dictũ eſt, ſcrutiniorũ ra-
tione,perſpicuũ eſt,quòd ſtatio ad ſan-
ctum Paulum præſcripta, valde rei con
ueniat. ¶ Ipſe enim magnus & mirabilis cate
1.Tim.2. chizator orbis terrarũ, & (vt ipſe ait) doctor
gentium,in fide & veritate,ipſe idem magni-
ficè & mirabiliter catechizatus eſt, quia non
ab homine,neq; per hominẽ(ſicut ipſe ait ad
Galatas) Euangelium meum,quod Euange-
lizatum eſt,non eſt à me, neq; enim ab homi
Galat.1. ne accepi illud, neque didici,ſed per reuela-
Actor.9. tionem Ieſu Chriſti. Cum voce nanq;,quam
de cœlo corporaliter audiuit,qua carnalis e-
ius ſenſus percuſſus & occiſus eſt, incorpore
am quoq; vocem accepit cœleſtis magiſterii,
quam per triduum audiens,iuxta magiſtri ca
techizantis efficaciſsimam potentiam, ipſe
quoque catechumenus mirabilis, perfectus
redditus eſt doctor Euãgelii. Nec longè diſ-
ſimilis illi cæco Euangelico, vtpote corpora-
liter cæcus ad natatoriam baptiſmi ſalutaris
miſſus eſt, vbi & corpore & anima illumina-
tus,diſceptantibus contra ſe Phariſæis,omni Act.10.26.
bus Chriſti inimicis, enarrare non deſiit,
quid fecerit ſibi homo,qui dicitur Ieſus,quo
modo ſibi aperti ſunt oculi,& lutum ipſum,
quod fecit ex ſputo dominus,id eſt,incarna-
tionem verbi Dei,omnibus oſtendere non
ceſſauit. Propter quod & maledixerunt ei,
& extra ſynagogam ſuam eiecerunt, quin- 2.Cor.11.
quies quadragenis vna minus cæſum.

De Feria quinta. Cap.XXII.

Feria quinta in Euangelio, vbi ait dñs,
pater meus vſq; modò operatur, & ego Iohan.5.
operor, vt indicet nobis, quomodo opere-
tur,& non falſum dixerit ſcriptura per Moy-
ſen miniſtrata. Quia Deus requieuit ab omni Gene.2.
bus operib' ſuis in die ſeptimo,vt, inquã,in-
dicet,quia tunc operatus eſt,cùm fecit mun-
dum,& vſq; nunc operatur,cùm regit mun-
dum,paulò pòſt ſubiungit: Sicut enim pater
ſuſcitat mortuos & viuificat,ſic & filius quos
vult viuificat. Quod ſe dixiſſe oſtendens de
reſurrectione,quę nũc fit,qua tranſeunt ho-
mines(vt ait beatiſsimus Auguſtinus)à mor-
te infidelitatis ad vitam fidei,à morte falſita-
tis ad vitam veritatis, à morte iniquitatis ad
vitam iuſtitiæ. Amẽ,inquit,dico vobis, quia
q verbũ meũ audit, & credit ei qui miſit me Iohan.5.
habet vitam æternã, & in iudiciũ non venit,
ſed tranſit à morte ad vitã. Et hoc attendite,
inquit idem Auguſtinus, Non,nunc tranſit,
ſed iã trãſit à morte in vitam. ¶ Ac deinceps:
Amẽ,inqt,dico vobis,quia venit hora & nũc
eſt,quando mortui qui in monumẽtis ſunt,
audient vocem filii Dei, & qui audierint,vi-
uent: Non inquit, quia viuunt,audiunt, ſed
quia audiunt,reuiuiſcunt. Per quod amplius
claret de hac reſurrectiõe hęc dici,qua mor-
tui in infidelitate & ignorantia Dei ſic reſur-
gunt,vt prius audiãt,& audiendo reuiuiſcãt.
Iſta reſurrectione,ſi rectè credimus,reſurre-
ximus,& nos ipſi,qui iam reſurreximus,alte-
rã in fine reſurrectionẽ expectamus. ¶ Huic
Euangelio rectè præmittitur illa lectio libri
Regum, de filio Suſamitis,quem puer ab He 4.Reg.4.
liſæo miſſus cum baculo, non reſuſcitauit.
Per ſemetipſum verò Heliſæus veniens, ſe-
ſque ſuper mortuum ſternens, atque ad eius
membra ſe colligens,huc illucq; deambulãs,
& in ore pueri ſepties aſpirans,hunc ad redi-
uiuam lucem protinus per myſteriũ cõpaſ-
ſionis animauit. Eandẽ enim reſuſcitationẽ
humani generis,quæ fit per fidem,de qua ſu-
prà dictũ eſt in Euãgelio, teſte beato Grego-
rio,hæc pueri reſuſcitatio ſignificauit. ¶ Au-
thor,inquit,humani generis Deus mortuum
puerum doluit, cũ extinctos nos iniquitatis
aculeo,

aculeo miſeratus aſpexit: & quia per Moyſen terrorem legis protulit, quaſi per puerum virgam miſit. Per legem quippe virgam Deus tenuerat, cùm dicebat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur. A peccati igitur morte, timor ſuſcitare non valuit, ſed ad ſtatum vitæ apparata manſuetudinis gratia erexit. Sed puer cum baculo mortuum ſuſcitare non valuit, quia Paulo atteſtâte, nihil ad perfectum adduxit lex. Ipſe autem per ſemetipſum veniens, & ſuper cadauer ſe humiliter ſternens ad exequenda ſibi mortui membra ſe collegit, quia cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Huc illucq; deambulabat, quia & Iudæam iuxta, & longè poſitas gentes vocat. Super mortuum ſepties ſpirat, quia per operationem diuini muneris gratiæ ſeptiformis ſpiritum in peccati morte iacentibus aſpirat. Moxq; iuuenis erigitur, quia is, quem terroris virga ſuſcitare non potuit, per amoris ſpiritum puer ad vitam rediit.

Hebr. 7.

Philip. 2.

De Feria ſexta. Cap. XXIII.

Feria ſexta legitur Euangelium de reſurrectione Lazari. Notum eſt myſterium huius miraculi, & penè à cunctis doctoribus celebratum, quòd videlicet Lazarus, quem amabat dominus, de quo ipſe ait: Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt à ſomno excitem illum: & cuius ſorores ſæpè domino miniſtrauerant, typũ geſſerit iam fidelis & intra eccleſiam poſiti hominis, qui cùm ſit amicus domini noſtri Ieſu chriſti per fidem, moritur illi per iniquam operationem, & in ſepulchro malæ conſcientiæ, conſuetudine ſcelerum obrutus, iamq; fœtens per infamiam, tandem per occultam inſpirationem Dei magno timore futuri iudicii, quaſi magno ſaluatoris clamore concuſſus, ad vitã pœnitẽdo reſilit, & malæ ſepulchrum conſcientiæ per vltroneam aperiens confeſſionem, vinculis peccatorum meretur abſolui, quia viuit. ¶ Hoc autem in filio mulieris Sareptanæ præfiguratum eſt, ad quam Helias domino iubente ierat, relicta apud carnalem Iſraël ſiccitate & fame. Nam & illa mulier (vt iam ſuperius dictum eſt) Eccleſiam de gentibus myſticè ſignificauit, quæ legem & prophetas imo chriſtum, qui ipſis agnoſcitur, tanquàm Heliam hoſpitio fidei ſuſcepit. Filius verò huius viduæ, vnuſquiſq; fidelis eſt, qui tunc moritur, quando dignum morte peccatum admittit. Et quòd in clamore domini Lazarum euocantis ſignificatum eſt, in cuius domo & ipſe à ſororibus eius paſcebatur, hoc idem in clamore Heliæ præceſſit clamantis ad Dominum, & dicentis: Obſecro domine etiam ne viduam, apud quam ego vtcunque ſuſtentor, afflixiſti, vt interficeres filium eius? ¶ Ad hoc quoq;, quòd Lazarum amicum ſuum appellauit dominus, pulchrè conuenit illud, quòd hic fuiſſe dicitur filius Amathi, id eſt, veritatis. Affirmant enim Iudæi, quod Ionas fuerat iſte Sareptanæ viduæ filius, quẽ reſuſcitauit Helias, matre poſtea dicente ad eum: Nunc cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Dei in ore tuo verum eſt, & ob hanc cauſam, ipſum puerum Amathi vocitatum. Amathi nanque ex Hebræo in Latinam linguam, veritas dicitur, & ex eo quod Helias verum locutus eſt, ille qui ſuſcitatus eſt, filius nuncupatus eſt veritatis. Sed & hoc, quòd mortuum vt ſuſcitaret Helias ſupra lectum ſuum poſuit, à myſterio non vacat: Lectus nanq; Heliæ, catholicam Chriſti deſignat Eccleſiam, in qua ſola per remiſsionem peccatorum mortuæ reuiuiſcunt animæ. Nam de hac Eccleſia dicitur in Canticis canticorum: En lectulum Salomonis, ſexaginta fortes ambiunt. Supradictam ergo lectionem Euangelii benè, vt conſonanter iſta de libro Regum lectio præcurrit.

Iohan. 11.

3. Regum 17.

De Feria ſeptima Sabbato.
Caput XXIIII.

Sabbato hoc Euangeliũ ponitur, in quo dominus cùm dixiſſet: Ego ſum lux mũdi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ: obuiantibus Iudæis & dicentibus, tu de te ipſo teſtimonium dicis, teſtimonium tuum non eſt verum, euincit eos firmo & vero argumento, dum dicit: Etſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum verum eſt. Et ſtatim proponit, quod neceſſario concedendum ſit: In lege veſtra ſcriptum eſt, quoniam duorum hominum teſtimonium verum eſt. Et protinus aſſumit: Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater. Quod & ipſum concedi oportet. Palàm nanque eſt auditum teſtimonium patris, dicentis: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et mortui reſuſcitati, & cætera, quæ oſtendebat eis ex patre ſuo opera bona, teſtimonia erant de ipſo, tam patris, quàm filii. Teſtimoniũ ergo verũ atq; fidele falſo calumniabantur, contra legẽ ſuam prçuaricatores legis. ¶ Ad hæc, quæ prçcurrit lectio prophetica, pulchrè accedit in eo quod ait. Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus: Ecce gentem, quam neſciebas, vo-

Iohan. 8.

Deut. 19.

Matth. 3. 17.

Eſaiæ 55.

bas, vocabis, videlicet tuus ipſe teſtis, & gentes quæ nõ cognouerũt te, ad te current, propter Dominum Deum tuum, & ſanctum Iſraël, quia glorificauit te, videlicet iuxta hoc quod de illo dicis, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater. Iccirco nanque gentes credendo ad filium currunt, quas neſciebat, quia ipſum filium patremque Deum, qui duo teſtes ſunt, quia duæ perſonæ, ſed non duo dii ſunt, fideles & idoneos comprobant, quorum teſtimonia recipiant, ex dictis & ex factis vtriuſq;, certum tenentes, quòd ipſe filius ad ipſorum ſalutem à patre miſſus ſit. Sed & in eo, quod ait in Euãgelicę principio lectiõis: Ego ſum lux mũdi, &c. Iohan. 8. Et in eo, quod in propheticæ lectionis exordio prædictum eſt: Omnes ſitientes venite ad aquas, &c. Eſa. 55. ſumma vtriuſq; conſonantia eſt. Nam & illa lux inebriat, & hæc aqua ſapientiæ potatos illuminat, teſtante Pſalmiſta, qui cùm dixiſſet, quoniam apud te eſt Pſal. 35. fons vitæ, protinus ſubiunxit. Et in lumine tuo videbimus lumen. Vna eademq; ſapientia Dei patris, fons eſt vitæ lumenq; de lumine. Et de vtroq; præmiſſum eſt: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ.

FINIS LIBRI QVARTI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER QVINTVS.

De dominica in paſsione domini. Caput. I.

PRæcedenti veſpera dominicæ huius, annua dominicæ paſsionis celebritas inchoatur. Cur autem tot dies ante illum diem, quo crucifixus eſt dominus, incipiatur, ex Euangelio Iohannis animaduertere poſſumus. Iohan. 11. Ait enim: Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Et cùm prophetaſſet vnus ex ipſis Cayphas nomine, qui erat Pontifex anni illius, quod expediret vnum hominem mori pro gente, & non tãtum pro gente, ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in vnum, ſecutus adiungit Euangeliſta: Ab illo ergo die cogitauerũt, vt interficerẽt eũ. Ac deinceps: Ieſus ergo iam non palàm apud Iudæos ambulabat, ſed relictis illis, abiit iuxta deſertum in ciuitatem, quę dicitur Effrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis. ¶ Et quando concilium illud habitum ſit, item ex conſequentibus colligi poteſt. Sequitur enim: proximum autem erat paſcha Iudæorũ, & aſcenderunt multi in Hieroſolymam de regione ante paſcha, vt ſanctificarẽt ſeipſos. Planè per hoc, initium primi menſis tunc extitiſſe commendatur, quando Lazarus ſuſcitatus eſt, propter quod ſignum non multò pòſt concilium habitum eſt. Moris enim Iudæis erat, ex præcepto legis ſanctificare ſeipſos ante paſcha, ipſamq; ſanctificationem initiari prima die Menſis primi: qua die & tabernaculum dedicatum eſt, ſicut in Exodo Exod. 40. legimus, loquente domino ad Moyſen: Menſe primo, prima die Menſis eriges tabernaculum teſtimonii, & pones in eo arcam, &c. Et paulò pòſt: Aſſumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum cum vaſis ſuis, vt ſanctificentur, &c. ¶ Illud quoq; non prætereundum, quod eiuſdem Menſis initiũ, id eſt, luna prima in ſexta feria tunc extiterit. Siquidẽ ſexta feria, qua dominus crucifixus eſt, quintadecima extitit, ac per hoc ita eſſe, vt dictũ eſt, nemo qui dubitat. Nam quintadecima in eãdem feriam ſemper occurrit, in quam & prima. Igitur ex his, quæ dicta ſunt, quoniam, eccleſiaſtici compoſitor officii ſupradictum Euangelium de reſuſcitatione Lazari non ſine cauſa ſexta feria legi voluit, quæ quinta decima dies eſt ab illa, qua dominus crucifixus eſt. Ex his, inquam, quæ dicta ſunt, datur intelligi, quod Dominus ipſo die Neomeniæ Lazarum ſuſcitauerit. ¶ Delectat valde legitimus hic regis noſtri proceſsus, legitimus & ſanctus ſummi ſacerdotis noſtri clangor in die Neomeniæ huius. Ipſe qui quondam iuſſerat filiis Iſraël per Moyſen, dicens, quando exibitis ad bellum contra Numer. 10. hoſtes qui dimicant aduerſum vos. Si quãdo habebitis epulum, & dies feſtos & calendas, clangetis tubis ſuper holocauſtis & pacificis victimis: ipſe rex noſter, exiturus ad bellum paſsionis, contra diabolum principem mundi, ipſe ſummus ſacerdos noſter habiturus epulum corporis & ſanguinis ſui, quod Luc. 22. cũ traderet diſcipulis ſuis: Deſiderio, inquit, deſide-

deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum, antequàm patiar. Habiturus diem feſtum ſuæ ſacroſanctæ reſurrectionis. Habens, inquam, calendas, id eſt, initium Menſis vel lunę, cuius in plenitudine hęc facturus erat, clāgit tuba tāti tamq; excellentis miraculi, quo & hoſtes ſuos attonitos reddidit, & corda piorum magis ac magis ad credendum animanit. Nanq; & hoſtes eius turbati dicunt, ſi dimittimus eum, ſic omnes credēt in eum, & plebs ad credendum magis animata præcipuè propter hoc ſignum, poſtmodum illi venienti Hieroſolymam cum palmis & laudibus obuiam proceſsit. ¶ Suſcitato autem Lazaro, non longum erat vt hoc phariſæi audirent. Bethania nanq; ab Hieroſolymis quindecim tantum ſtadiis, id eſt, nō integris duobus diſtat miliariis. Et ex Iudæis, qui fuerant cum Ieſu, quando illum ſuſcitauit, quidam, inquit Euangeliſta, abierunt ad Phariſæos & narrauerunt eis quæ fecit Ieſus. ¶ Nec mora fuit poſt hoc colligendi concilii. Mox enim ſic Euangeliſta coniungit: Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium. Rurſus non longum erat aut difficile tunc illud colligi. Cùm enim, vt ait Euangeliſta, quia proximum erat Paſcha Iudęorum, multi aſcenderunt Hieroſolymam, vt ſanctificarent ſeipſos, tunc verò præcipuè Pontifices & Phariſæi, qui erant clerici Iudæorum. Si qui forte ex ipſis procul aberant, ſolenniter conuenerant. Continuata quoq; duorum ſolennitas dierum, id eſt, ſabbati & Neomeniæ, quæ, vt ſuprà dictum eſt, pridie fuerat, agendo cōcilio frequentiores atq; expeditiores reddiderat. ¶ Nihil igitur repugnat, quin eodem ſabbato (cuius in veſpera dominicæ paſsionis annuam inchoamus memoriam) illud impiorum concilium collectum fuerit, & quia ab illo die cogitauerūt, vt interficerēt eum, iccirco in veſpera, quaſi poſt horam eiuſdem concilii, luctum publicum incipiat eccleſia, ſuo domino per omnia compatiens, vt corpus capiti. ¶ Hac ergo dominicæ paſsionis, vt dictum eſt, cōmemoratione inchoata, res digna ſpectaculo procedit. Præmiſſa nanq; per ſeptem dominicas ſuperius digeſtas, quaſi pompa funeris, & ſecundum ritum officii procedente Eccleſia in ordine ſuo per totidem ætates ſeculi, tandem ipſa mors Chriſti, cui omnis illa pōpa præordinata eſt, effertur præ oculis & piis fidelium mentibus ingerūtur vulnera, cunctaq; mortis inſignia, quæ pertulit pro cunctis vnica ſalus, Deus & homo Chriſtus, Dei vnigenitus. ¶ Nihil quippe tam frequens, quàm prodeuntia vexilla regis, fulgidumque myſterium crucis. Acetum quoq;, fel & arundinē, clauos & lanceam perforati corporis, tā in nocturnis, quàm in diurnis meditamur canticis, quæ de autenticis veteris pariter ac noui teſtamenti ſcripturis cōgeſta ſunt. Sicq; ſiūt comæ capitis eccleſiæ, id eſt, cogitationes cordis eius, quaſi purpura regis iuncta canalibus, dum paſsionem redemptoris meditatur, ſenſum ſuū autenticis adhibens ſcripturis, videlicet pretioſis purpurę tincturis, quæ per ora Prophetarum & Apoſtolorum, velut per quoſdam canales, Spiritu ſancto conficiente, profluxerunt. *Cant. 7.*

Cur gloria patri non dicimus.
Caput II.

VEruntamen hac dominica totaq; hebdomada luctus ille remiſsior eſt, quia non ſtatim poſt habitum cōcilium traditus eſt agnus in manus laniſtarū impiorū, vt portaretur ad victimā, ſed quia iam ex tūc quæri cœpit. Et quia mandatum dederāt pōtifices & phariſæi, vt ſi quis cognouerit, vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum. Et quia Ieſus iam non palàm ambulabat apud Iudæos, nos quoque cum illo quodammodo ſecedimus, dum vocem lætitiæ & laudis aliquantulum ſupprimimus. Nam de reſponſoriis, gloria patri ſubtrahimus, & apud quoſdā ad miſſas quoq; cum introitu officii nō dicitur. Siquidē, breuis licet verſiculus, quia ſanctę Trinitatis magis expreſſa magiſque propria laus eſt, benè capitis noſtri ſolitudinem atq; ſilentium non palàm ambulantis, dum non dicitur, ſignificat.

Cur hac Dominica Hieremias legatur. Caput III.

HIeremias quoq; Propheta competēter per hos dies ad nocturnas legitur vigilias. Hic enim non ſolùm dictis, ſed & paſsionibus ſuis, redemptoris noſtri paſsionem pręfigurauit, & in eo quoq;, quod in eiſdem tribulationibus ſuis nō deceſsit, ſed ruinæ ciuitatis vel templi ſuperſtes fuit, quamuis poſt hæc à populo deſcendente in Aegyptum lapidatum illum Iudęi autumēt: & in eo, quod ſecundum prophetiam eius, captus eſt Sedechias, & occiſis filiis eius oculos quoque ipſius eruit rex Babylonis. ¶ Nam & redemptor noſter cū putaretur & deſideraretur extingui & conteri de terra viuentium, iuxta illud: Inimici mei dixerunt mala mihi, quādo morietur & peribit nomen eius, cunctis tribulationibus ſuis & morti atq; inferis emerſit, & ſuperſtes fuit, imo eſt atq; erit peccatrici ciuitati, quæ cùm vocaretur Hieruſalem, pars illius meritis effecta eſt, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus. Et ſecundū prophetiam eius, qua dixit: In iudicium ego veni *Hierem. 38.* *Pſal. 40.* *Apocal. 11.*

veni in hũc mundũ,vt nõ vidẽtes videãt,& vi
Iohan. 9. dẽtes cæci fiãt, captus eſt,in ſuperbia ſua Iu-
daicus populus,& occiſis filiis eius,id eſt, car
nalibus legis operibus,in quibus nihil vita-
lis gratiæ Dei remãſit, inſuper oculos eius e-
ruit ſpiritualis Nabuchodonozor,ſcilicet dia
bolus,& obſcurati ſunt oculi eorũ ne videãt,
Pſal. 68. & dorſum eorum ſemper incuruatur. ¶ Benè
itaq; Hieremias propheta per hos dies legi-
tur, Chriſti dñi paſsiõem in ſuis preſſuris de
ſignãs,futurãq; abiectionẽ gẽtis Iudaicæ ſub
typo eius captiuitatis, quę tũc accidit,lachry
moſis lamentationibus deplorans.

De officio eiuſdem diei. Cap. IIII.

TOtum miſſæ officium illud perſonat,
quod per eandem paſsionem domini e-
rat futurum, videlicet quòd deſerendũ
erat vetus ſacerdotium Iudęorum,per ipſum
noui teſtamenti mediatorem,nouiq; ſacrifi-
cii pontificem. Quod & ſanctum Euangeliũ
myſticè ſignificat, & præcurrens Apoſtolica
Iohan. 8. lectio manifeſtè denunciat. Nam cùm dixiſ-
ſet Euangeliſta: Tulerunt lapides Iudæi, vt
iacerent in eum,ſtatim adiecit: Ieſus autem
abſcondit ſe,& exiuit de templo. Et quid ab-
ſcondendo ſe(ait B. Gregorius)dominus de-
ſignat,niſi quod eis ipſa veritas abſconditur,
qui eius verba ſequi cõtemnunt? Eam quip-
pe,quam non inuenit humilem,veritas fugit
mentem. Hoc ergo innuit,quòd templum &
vniuerſa Iudæorum ſancta,propter ſuperbiã
& duritiam cordis eorum deſerturus eſſet,
cunctæq; præſides templi virtutes, quas Ioſe
phus teſtatur auditas eſſe,dicentes: Tranſea-
mus ex his ſedibus, eſſent meliores aditurę
ſedes,quas inhabitante domino & ipſæ pro-
Hebr. 9. tegerent. ¶ In lectione autem Epiſtolæ dicit
Apoſtolus: Chriſtus aſsiſtens pontifex futu-
rorum bonorum, per amplius & perfectius
tabernaculum nõ manu factum,&c. Quibus
dictis apertè declarat,ad quę meliora de tem
plo Iudæorum exiens Pontifex noſter emi-
Pſal. 42. grauerit. ¶ Introitus verò: Iudica me Deus,&
diſcerne cauſam meam de gente non ſancta,
&c. Itemq; illud in graduali: Eripe me de ini
Pſal. 17. micis meis,voces ſunt eius exeuntis templo,
& orantis ſecundum humanitatem,vt mani-
feſto diſcrimine diſcernatur cauſa eius,ſcili-
cet fides Euangelii à iuſtificationibus legis,
quod & factum eſt in eo, quòd & templum
deſtructum eſt,& ſacrificia Iudæorum aboli-
ta ſunt. ¶ Nam etſi ſtetiſſet potentia Iudaici
regni,cultuſq; templi veteris,maiori fuiſſent
impedimento Chriſtianę fidei,quia non faci
lè diſcernere poſſent carnales, & infirmi va-
cuitatẽ veteris ſacerdotii, ſi fulciretur proſ-
peritate & gloria temporali. Quomodo ergo

prius mortuus eſt Moyſes,& poſtmodum fi-
lii Iſraël Ieſu duce tranſierunt Iordanem, ſic
expediebat prius deſtrui templum, vetuſq;
ſacerdotium,vt abſq; ſcrupulo ad ſalutarem
Chriſti trãſiremus baptiſmum. ¶ Quod autẽ
in graduali ſequitur: doce me facere volunta Pſal. 142.
tem tuam,illud eſt quod cũ imminente mor
tis articulo,dixiſſet orans. Mi pater, ſi poſsi- Matth. 26.
bile eſt,tranſeat à me calix iſte, poſtulans nõ
timore patiendi, ſed miſericordia prioris po
puli,ne ab illis propinatum biberet calicem,
vnde & ſignanter non dixit, tranſeat à me ca
lix,ſed calix iſte: cùm(inquam)hoc oraſſet,re
uertẽs in ſemetipſum,quod ex hominis per-
ſona trepidanter renuerat,ex Dei filiiq; con-
firmat: Veruntamen non ſicut ego volo, ſed
ſicut tu. ¶ Deinde,tanquàm ſi requiras cur de
templo auerſus & iratus exierit, ſequitur in
tractu. Sæpè(inquiens) expugnauerunt me à Pſal. 128.
iuuẽtute mea, id eſt,ab Eccleſiæ primordiis,
à ſanguine Abel iuſti: ſæpe (inquam) expug- Matth. 24.
nauerunt me, in membris meis, in corpore
meo (quod eſt eccleſia) occidẽdo prophetas,
& lapidando eos,qui ad ſe miſsi ſunt, & pro- Matth. 21.
longauerunt iniquitatem ſuam perſeueran-
ter occidendo vſque ad meipſum, de quo
nunc dicunt: Hic eſt hæres, venite occida-
mus eum, & noſtra erit hæreditas. ¶ In offe-
renda,confitebor tibi nomine in toto corde Pſal. 118.
meo,præmium repoſcit obędiẽtiæ,factus o-
bediens vſq; ad mortem, dum dicit ſecundũ
formam ſerui: Retribue ſeruo tuo vt viuam,
id eſt,vt reſurgam,& tunc cuſtodiã,id eſt,cu-
ſtodiri faciam,ſermones tuos: viuifica me ſe-
cundum verbum tuum,id eſt,per inhabitan-
tis in me verbi tui potentiam. Sequens ver-
ſus iuxta Euãgelica verba,quæ prędicta ſunt, Iohan. 8.
quis ex vobis arguet me de peccato, qui eſt
ex Deo,verba Dei audit,immaculatos beati-
ficat,qui ambulãt in lege Domini,& ſcrutan- Pſal. 118.
tur teſtimonia eius. Alius quoq; verſus,viam
veritatis elegi, totus vocalis, dictis elegans
neumiſq; canorus, vox eſt deuotæ fidei, cõ-
territæ & excitatę de hoc,quod paulò antè
audiuit. Si veritatem dico, quare non credi- Iohan. 8.
tis mihi? Cùm enim hunc Eccleſiæ chorus
cum vociferatione extollit, exilire videtur
de cœtu illorum, qui coarguuntur nõ credẽ-
tes veritatem dicenti, quiq; propterea verba
Dei non audiunt,quia ex Deo non ſunt, ap-
prehendenſque vexillum veritatis. Da mihi Pſal. 118.
(inquit)intellectum,&c. Iuxta quod alibi di- Luc. 17.
cunt Apoſtoli: Adauge nobis fidem. ¶ Com-
munio,hoc corpus quod pro vobis tradetur,
notiſsima & percelebris eſt vox hæc ſummi Heb. 9.
ſacerdotis Chriſti,noui teſtamenti mediato-
ris,de templo ſæpè dicto egreſsi,& ſecũdum
pręcun-

hebr.9. preçeũtis epiſtolę dicta,neq; per ſanguiné hyrcorũ aut vitulorũ, ſed per propriũ ſanguiné introeũtis ſemel in ſancta. ¶Cuius ſacerdotii,quia B.Petrus prim⁹ hæres, primuſq; poſt Chrm tépore & dignitate Põtifex eſt, qué & iohan.21. dicenté: Sequere me,ſecutus eſt ſimili more cinctus,& quo nolebat abductus,rectè ad ipſum ſtatio præſenti officio præſcripta eſt.

De conſonantia ferialium lectionum. Cap. V.

iohan.7. FEria ſecunda legitur hoc Euangeliũ, in quo dictũ eſt,Miſerũt pontifices & Phariſæi miniſtros,vt apprehenderent Ieſum,ſequitur: Ieſus aũt dixit eis,adhuc modicũ tépus vobiſcũ ſum,& vado ad eũ qui miſit me. Et quid deinde illis euẽturũ eſſet, ſubiũgit: quæretis me,& vbi ego ſum,vos nõ poteſtis venire,ſcilicet muro infidelitatis obſiſtente. Quo dicto perſpicuè ſe relictis illis, ad gétes cõmigraturũ eſſe minabatur. Vnde illi quoque quaſi diuinantes dicunt: Nũquid in diſperſionem gentiũ iturus eſt,& docturus gentes? ¶Huic euãgelio rectè illa prẽmittitur le-Ionæ 1. ctio de Iona,qui prẽdicare nolés Niniuæ ciuitati magnæ,fugit in Tarſis,& fluctibus maris ſe tradidit,deſertioné vtiq; gétis ſuæ veritus futuram(vt ait Hieronymus) cùm gentilibus Deus innoteſceret. Ionas em̃, quod interpretatur colũba,qui miſſus prẽdicare Niniuæ ciuitati gratiã Dei, Chriſtũ ſignificat dñm, ad ſalutẽ totius mũdi à Deo patre miſſum. Nam ſicut Ionas magnã Niniuẽ nolẽs adire,potius maris fluctibus ſe tradidit: ſic dñs noſter corporali præſentia gẽtes adire nolens,intra ſeiohan.8. ditiones Iudæorũ perſequentiũ remãſit. Efferbuit mare,& timuerũt nautæ. Audiens em̃ matth.27. Pilatus accuſationẽ dicentium,quia filiũ Dei ſe fecit,magis timuit,tandéq; perſiſtente gra ui fluctuatiõe clamantiũ,crucifige,crucifige, lotis manibus in modũ nautarũ,qui dixerũt, quæſumus domine,ne des ſuper nos ſanguiné innocenté, dicenſq;, innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius, tradidit illis Ieſum, vt crucifigerẽt,quaſi mari immittens. Et abſorbuit eũ cetus,id eſt,mors,ſed adurẽte ventrẽ eius diuinitatis igne,tertia die viuum rurſus euomuit. Et tunc demum ad prædicationem eius territa Niniue magna,ſcilicet mundus, trina merſione baptiſmi,quaſi triduana pœnitẽtia ſaluatur,& hedera, quæ obumbrabat capiti Ionæ,videlicet Iudæa,quondam habitaculum Chriſti,aruit.

iohan.7. FEria tertia,vbi dictũ eſt in Euãgelio,ambulabat Ieſus in Galilæam, non enim volebat ire in Iudæam,quia quærebant eum Iudæi interficere,& paulò pòſt tamé & ipſe aſcendit ad diem feſtũ,non manifeſtè,ſed quaſi in occulto.Sequitur,Iudæi ergo quærebãt eũ in die feſto, dicẽtes: Vbi eſt ille? Et murmur multus erat de eo in turba. Alii dicebãt, quia bonus eſt: alii non,ſed ſeducit turbam. ¶Huic ſanè Euangelio nonnulla ſimilitudine congruit illa, quæ præmittitur lectio, de propheta daniele,licet in hebraico nõ habea Dan.14. tur,quòd congregati Babylonii aduerſus regem,dixerunt: Trade nobis Danielé,qui bel deſtruxit & draconem interfecit,&c. Nam & Iudęi verè & ſpiritualiter Babylonii,qui nũc 1.Pet.5. quærebant Ieſum,tandem congregati aduerſus præſidem Romanæ poteſtatis Pilatũ,quę Roma ſcribitur & eſt ſpiritualiter Babylon, Apoca.17. petierunt excitata ſeditione, vt ſibi traderet illum, feceruntq; ſicut ipſe queritur per prophetam: Deduxerunt in lacum mortis vitam Thre.3. meam,& poſuerunt lapidẽ ſuper me. Cumq; victor leonũ, ſcilicet malignorum ſpirituũ, viuum ſe iterum præbuiſſet, exclamauit rex Babylonis,videlicet Romanũ imperiũ, voce magna dicens:Magnus eſt Deus danielis. Voce,inquã,magna. Magnus quippe ſonus extitit,cùm primùm imperator romanæ vrbis, magnæ vtiq; Babylonis,fidem Chriſti ſuſcepit. Salutat vos eccleſia,quæ eſt in Babylone 1.Pet.5. collecta,inquit Apoſtolus Petrus,Romã tropicè percutiens.

FEria quarta in Euãgelio circundãtes Iu-Iohan.10. dæi dñm,dicũt:Quouſq; animã noſtram tollis?Si tu es Chriſtus,dic nobis palã. Et reſpondens Ieſus:Loquor,inquit, vobis & non creditis.Opera,quæ ego facio in nomine patris mei,ipſa teſtimoniũ perhibent de me. Et poſt aliqua ſubiecit:Ego & pater vnũ ſumus. ¶Audiat Arrius,vnũ ſumus,audiat Sabellius, quia non dixit vnus,ſed vnũ. Volẽtibuſq; eũ lapidare,& de blaſphemia calũniãtibus. Etſi mihi,inquit,nõ vultis credere,operibus credite. ¶Hic,quia non ſolũ Chriſtũ,quod quę Leuit.19. rebant,ſed & Deũ ſe eſſe proteſtãs,eſt, quod intelligere nolũt hẽretici,cũ intellexerint Iudæi,dixerũt: Quia tu homo cùm ſis,facis teipſum deũ,rectè illa præmittitur lectio, qua patrib⁹ eorũ per ſingula penè præcepta dñm ſe proteſtatur, & deũ,tãquam cõtumacis ſerui ceruicé durã contundens. Nam & iſti,filii rebellium & incredulorũ tẽtatorum & murmuroſorum, tentãtes & ceruicem ſuã obdurantes hoc merebãtur, vt quemadmodũ cor-Numer.14. pora illorũ proſtrata ſunt in deſerto, ſic ipſi longè à repromiſſione pellerentur, ſtantes contra ſanguinem proximi, & cuncta ſupradictæ lectionis præcepta tranſgredientes.

FEria quinta totum lugubre officium,ſterilitatem deplorat Iudaicę gentis,quę in morem ſalicum viriditatem habens per legis

ſcientiã,nullũ tamẽ fidei aut boni operis fru-
ctũ referebat. ¶Ipſi nãq;, ipſi præcipuè Iu-
dęi,qui dño prædicante obſurduerãt,quibus
Matt. 11. ipſe dixerat,Cantauimus vobis & non ſalta-
Pſal. 136. ſtis,ſalices erant illæ, de quibus eadẽ die ſub
perſona antiquorum ſanctorum atq; nouorũ
luctuoſe cantatur in ſalicibus, in medio eius
Pſal. 56. 107. ſuſpendimus organa noſtra,&c. ¶Nã ex quo
precioſum illud humanitatis Chriſti organũ
in ligno crucis confregerunt , cui dicit pater
Pſal. 136. in pſalmo,Exurge gloria mea,exurge pſalte-
riũ & cithara, ſuſpenderũt organa ſua ſancti
patres & Prophetæ ad ſalices illas: quia Pro-
pheta nullus ad Iudæos ex tunc miſſus eſt,&
ipſos Prophetarum libros,quos legunt,quia
non intelligunt, velut organa ſuſpenſa vaca-
re permittunt. ¶Videndum ergo,quid tam
lugubri officio cõſonum ſit in, eiuſdem diei
Iohan. 7. Euangelio : Reuerſi miniſtri, quos miſerant
Pontifices & Phariſæi vt apprehenderent Ie-
ſum,reuerſi (inquam)ſine crimine, pleni ad-
miratiõe,cùm dicerent eis illi: Quare nõ ad-
duxiſtis eum,reſponderunt:Nunquam ſic lo
cutus eſt homo, ſicut hic hnmo loquitur.Pla
nè hoc dicendo,cunctis organis cunctiſq; cã
toribus,quicũq; ab initio cantauerunt nobis
Pſal. 136. hymnum de cãticis Sion, dulciſsimam illius
cantionẽ,id eſt, doctrinã, veraciter prætule-
runt. ¶At illi inuidentes & intra ſemetipſos
rixantes,attende quid tandẽ fecerint. Reuer
ſi ſunt,inquit Euangeliſta,vnuſquiſq; in do-
mũ ſuam. O ſalices infructuoſæ. Expreſsius
ſignificari non potuit ſummæ ac ſalutaris cã
tilenæ contemptus. Meritò ergo in domibus
*recluſi ſuis hacten⁹ * retruſi,quas diſtribuere nõ po
tuerunt hi , qui diſtribuunt domos Sion, ſi-
Pſal. 47. cut illis in Pſalmo præcipitur : Ponite corda
veſtra in virtute eius,& diſtribuite domos e-
ius.In domibus,inquã,ſuis,id eſt,in malis cõ
ſcientiis concluſi non merentur ad publicũ
reuocari,vt audiant organa ſcripturarũ, quæ
illis ſuſpenſa ſunt,nobis autẽ dulciter & aper
tè canũt.¶At illi coniuncti filiis Edom, imò
caput illorũ effecti, commixti,inquam,terre
nis & ſanguineis perſecutorib⁹ ſanctæ Sion,
de quibus eodẽ die cantamus: Memento do-
Pſal. 136. mine filiorum Edom in die Hieruſalẽ, primũ
Matth. 23. illud proprium diuinitatis organũ ſupplicio
crucis confregerũt,& inde ſapiẽtes & ſcribas
ad ſe miſſos occiderunt,flagellauerũt, lapida
uerunt, & perſecuti ſunt de ciuitate in ciuita
tem,& in ciuitatibus quoq; gẽtium perſecu-
Acto. 13. 14. tionem Apoſtolis per ſeditionẽ excitauerũt,
quodammodo dicentes:Exinanite,exinani-
te vſq; ad fundamentũ,in ea,vt funditus tũc,
ſi poſſent , naſcentem Eccleſiam ſubruerent.
Et ſicut in Eccleſiaſticis hiſtoriis legimus,cũ
ſpiritualis Nabuchodonozor,ſcilicet diabo-
lus,Chriſtianos cõpelleret ad idololatriam,
iſti nonnunquàm vehementius vrgebant.
¶Benè ergo ſupradictum Euãgelium lectio
præcurrit de libro Danielis prophetæ , quæ
eſt oratio trium puerorũ , qui ſecundum hi- Dani. 3.
ſtoriam ſuper flumina Babylonis ſedentes &
flẽtes,& in medio eius ſalicibus,id eſt,infru-
ctuoſis hominibus laudem Dei ſe fruſtra ca-
nere dolentes,inſuper ſtatuam auream ado-
rare iuſsi,& quia noluerũt,in fornacem pro-
iecti,martyria victoriaſq; Eccleſiæ præcurre
runt. Idcirco autem hac potiſsimum die cõ-
uenienter poſitum eſt hoc officiũ, quia poſt
hanc diem nulla legitur Euangelii lectio de
eo,quod dominus Iudęis publicè prædicaue
rit:& ecce illud diuinitatis organum in illis
ſalicibus Babylonis ſuſpenſum eſt.

FEria ſexta legitur hoc Euangeliũ:Colle-
gerũt Pontifices & Phariſęi conciliũ ad-
uerſus Ieſum,& dicebãt: Quid facimus,quia Iohan. 11.
hic homo ſigna multa facit?Si dimittimus eũ
ſic,omnes credent in eũ, cauſamq; ſuæ ſolici
tudinis,quaſi rationabilẽ adhibentes: Et ve-
nient,iniquiũt,Romani & tollent noſtrũ lo-
cũ & gentẽ.Nã ſub imperio Romanorũ erãt,
quia iam ablatum erat ſceptrũ de Iuda,& dux
de femore eius,& Pilatum Romanæ poteſta-
tis præſidem habebant.At illi quia ſic timue Gene. 49.
runt pruinam,irruit ſuper eos nix, & duplici
contritione contriti ſunt.Nã & locũ & gentẽ Iob. 6.
perdiderũt,& deleti de librn viuentiũ, in ter
ra ſcripti ſunt. ¶Benè ergo illa lectio Hiere- Pſal. 68.
mię prophetæ præmittitur aduerſus canes il
los,qui dominũ circũdederũt,aduerſus illnd Hierem. 17.
conciliũ malignãtium,quod obſedit illũ:Do
mine, omnes qui te derelinquũt,cõfunden-
tur,& recedentes à te in terrã ſcribentur , &
poſt pauca prauã ſolicitudinẽ eorũ intuens,
qua dicũt: Veniẽt Romani & tollent noſtrũ
locũ & gentẽ: Paueãt,inquit,illi,& nõ pauea
ego.Induc ſuper eos diẽ afflictiõis,& duplici
cõtritione cõtere eos. Quod factũ eſt per Ti
tũ & Veſpaſianũ, quando regno Dei iã perdi
to,locũ quoq; & gentẽ perdiderũt. ¶Quam-
uis aũt multoties Iudæi dñm quęſierũt occi-
dere, nã & lapides nõ ſemel ſuſtulerũt vt illũ
lapidarẽt , miniſtros quoq; miſerũt Pontifi-
ces & Phariſæi,vt illũ apprehenderẽt. Rectè
tamẽ de hoc cõcilio dixit Euãgeliſta. Ab illo
ergo die cogitauerũt,vt interficerẽt eũ. Nũc Iohan. 8. 10.
enim quaſi nõ tumultuariè vel populari ſedi
tione,aut cũ pręiudicio,ſed legitima iudicii
ſeſsione ſibi videbãtur actitare,ſolicitudinẽ
ſuã(vt dictũ eſt)prætendẽtes, ne cũ rex appel
laretur,ipſi rei*maieſtatis apud Rom. impe- *læſæ
rium,ſub quo erant,addicerentur.

Cur va-

Cur vacat ſabbato ante palmas.
Caput VI.

SAbbato vacat, quando dominus Papa eleemoſynam dat:hoc ſabbatum illud eſt, quo dñs Bethaniam venit, & in domo Lazari,quem ſuſcitauerat,cœnã habuit,ſicut Euãgeliſta refert. *Iohan.12.* Ieſus ergo ante ſex dies ſolennitatis paſchæ venit Bethaniã, vbi fuerat Lazarus mortuus quem ſuſcitauit,Fecerũt autem ei cœnam ibi,Lazarus verò vnus erat ex diſcumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſticę,& vnxit pedes Ieſu,& exterſit capillis ſuis,& domus impleta eſt ex odore vnguenti. ¶Ibi celebri myſterio commendatum eſt odoriferũ opus eleemoſynæ.Maria nanq; typum geſsit Eccleſię, pedes aũt domini, pauperes ſunt infimi,qui quamuis extrema, tamẽ eius mẽbra ſunt per coniunctionem & vnitatem fidei.Mulier pedes domini vngit, & capillis ſuis,qui vtique corpori ſuperfluũt,extergit, quoties diuites qui ſunt in eccleſia, pauperes fideles miſericordiæ blandimento refouent, & de iis quæ ſibi abundant,illorum inopiã ſupplent.¶Vt ergo Romanus papa celebrẽ cum Maria domino cœnam exhibeat,hoc ſabbato eleemoſynam dat,atq; ita circa pedes domini occupato eo, ſabbatum vacat.

Dominica in palmis. Caput VII.

DOminica hac,qua dominus in ciuitatẽ Hieruſalẽ paſſurus venit,luna decima extitit.De hac die pręceperat dñs in lege filiis Iſraël: *Exod.12.* Decima die mẽſis primi tollet vnuſquiſq; agnũ per familias & domos ſuas, & ſeruabitis eũ vſq; ad quartũdecimũ diem mẽſis eiuſdẽ,& immolabit eũ vniuerſa multitudo filiorũ Iſraël ad veſperã.¶Nota & celebris eſt mirabiliũ hiſtoria, quæ antè fuerant geſta, ſcilicet quòd decẽ plagis Pharaonẽ & totã Aegyptũ Moyſes in virga manus ſuę percuſſerit:quibus Pharao,quamuis afflictus, victus tamen nõ eſt,donec agnus immolaretur in domibus Iſraël.Verũ quid hoc ſignificauerit,quomodo hæc om̃ia in figura cõtingebãt illis,& ad pręſens negociũ pertinet,prętereũdum nõ eſt. ¶Pharao,diaboli,Aegyptus, mũdi, *1.Cor.10.* filii Iſraël,omniũ qui ad vitã præordinati ſunt,& populus Dei vocantur,typũ geſſerũt. Captiuitas ſeruituſq́; filiorũ Iſrael,captiuitatẽ illã deſignãt,qua diabolus hominẽ in paradiſi libertate conditũ,per præuaricationẽ in tenebris huius ſeculi captiuauit, & morti obnoxiũ fecit. Stetit Moyſes cum Aaron coram Pharaone,tenenſq́; virgã in manu,dixit: Hęc *Exod.7.* dicit dominus:Dimitte populũ meũ.Nimirũ in virga Moyſi, legis diſciplinã,in Aaron, eiuſdem legis agnoſcimus ſacerdotium. Hæc enim duo dicta ſunt, vt Dei populũ à ſeruitute Pharaonis,id eſt,diaboli,eriperẽt. Decem plagæ,quibus percuſſus eſt,decem legis præceptorũ, quibus populus Dei diabolo captiuatori humani generis repugnare iuſſus eſt, ſimilitudinẽ prętulerunt.Nam tunc primùm mors, quæ regnauit ab Adã vſq; ad Moyſen, cœpit audire in regno ſuo contradictionem, Deo debitũ ſibi exigente ab hominibus cul- *Rom.5.* tum,& ſuorum obedientiam præceptorum. ¶Sed ſicut Pharao decẽ plagis nõ adeo vict⁹ eſt,vt filios Iſraël dimitteret:ita diabolus decẽ præceptorũ legis obſeruatione non adeo ſuperatus eſt,vt homo in paradiſum rediret. Igitur ſicut poſt ineſſicacẽ virgã Moyſi tandẽ agnus immolari iuſſus eſt,& tũc mortua ſunt primogenita Aegypti,& hac vna plaga tactus Pharao dimiſit populũ, & ipſe cum reliquis Aegyptiis perſequens tranſeũtes,in mari rubro ſubmerſus eſt : ſic poſtquàm conſtitit, quòd nihil ad perfectum adduceret lex, ag- *Hebr.7.* nus Dei Chriſtus immolatus eſt, & in morte *Coloſſ.2.* eius primogenitum,id eſt, originale peccatũ *1.Cor.10.* deletum eſt,& in mari rubro baptiſmi Chriſti ſanguine rubentis actualia quoq; peccata cum diabolo penitus abſorpta ſunt. ¶Luna ergo decima(vt dictũ eſt)dominus Chriſtus, verus agnus, præcepto patris obediens,ciuitatẽ Hieruſalẽ paſſurus ingreſſus eſt. Sed nec ipſe ingreſſus eius vacat à myſteriis. Quocũque eñ verus hic ſol procedit, ſimilitudines eius,quam operatur,ſalutis, quaſi vmbras in teriectio corpori ſimiles reddit: Veniens igitur ad paſsionem, videamus quas iaciat vmbras fulgidæ miſericordiæ,cuius in multitudine benedictus aduenit.Primũ à monte Oli- *Matth.21.* ueti duos mittit diſcipulos in caſtellũ, quod erat cõtra ipſos, vt aſinã illic alligatã pullũq́; eius ſoluẽtes ſibi adducerẽt,&c.In his profectò,quæ vtilitas in ſanguine ſuo, quis fruct⁹ ſuæ paſsiõis,ad quã veniebat,myſticè pręſignauit. ¶Aſcẽſurus enim propter paſsionem *Hebr.2.* mortis,gloria & honore coronat⁹, ad dextrã patris,qui eſt mõs Oliuarũ.i.pater miſericordiarum,& Deus totius conſolatiõis,Deus pa- *2.Cor.1.* cis,fonſq́; & origo luminis, atq; inde dando hominibus dona, miſſurus erat Apoſtolos ſuos,qui ligandi atq; ſoluendi poteſtate accepta,aſinã & pullũ eius,id eſt,vtrunq; populũ, Iudaicũ atq; gentilẽ,ab erroris ſtultitia,peccatorumq́; oneribus abſoluerẽt, & abducto ſibi humano genere per fidem, ipſe ſuperſedẽs,iuxta quod ſcriptũ eſt, & equitatus tuus ſaluatio,in cœleſtẽ Hieruſalẽ animas induce- *Abac.3.* ret,turbis angelorũ cũ laude occurrentibus, palmaſq́; victoriarum cum ramis oliuarum, quæ ſunt pacis inſignia,ſubleuantibus.

Quod propter proceſsionem palmarum, dominicalis proceſsio non ſit omittenda. Cap. VIII.

Diligentibus Euangelicæ authoritatis inſpectoribus rectè complacuit, vt cũ hodierna proceſsione palmarum, qua proculdubiò redemptoris noſtri recolimus paſsionem, non computent illam, quæ dominicalis eſt, qua ſingulis dominicis glorioſam eiuſdem commemoramus reſurrectionem. Cõſtat enim, quòd contraria ſiue repugnantia non poſsint ſimul vno eodemq; actu conuenienter exhiberi. Hæc autẽ manifeſtè diſſident, ſibiq; contraria ſunt. Quid enim magis cõtrarium, quàm triſtitiæ gaudium, morti vita, occaſui reſurrectio. ¶ Singulis dominicis à prima ſabbati, qua Dominus reſurrexit, dedicatis, hoc nobis proceſsionis ordine ſignificamus, quòd in Galilæam, id eſt, in tranſmigrationem, ad videndum dominum cum Apoſtolis eius exire debeamus, ſcilicet vt nõ ſimus vetuſti homines quod fuimus, ſed in nouitate vitæ ambulemus. Vnde ſemper in huiuſmodi proceſsiõibus prælatos noſtros præeuntes, quaſi dominum in Galilæam ſequimur, & locus ipſe, quo proceſsionem ſuprema ſtatiõe terminamus, rectè à nobis Galilæa nuncupatur. ¶ Hanc verò annuam palmarum proceſsionem, nemo qui neſciat paſſionis eſſe præconiũ, & illud nobis ob recreationem deuotionis actu renouari, quod pue- (Rom. 6.) ri hebræorum tollentes ramos oliuarum obuiauerunt domino, clamantes & dicentes: O ſanna in excelſis. ¶ Rectius igitur faciunt hi, à quibus accepimus ante tertiam memoriam dominicæ reſurrectionis, quæ per totum annum occurrit, de more peragẽtes, ſicut in cæteris dominicis, & poſt tertiam cum proceſſione palmarum, dominicę paſsiõnis efferentes ſacramentum.

Quòd hæc maior hebdomada mundanæ creationis hebdomadę reſpondeat. Cap. IX.

Magnum illud eſt & admiratione dignum, quod die dominica, quæ prima eſt, in qua creationem mundi cœpit Deus operari, ingreditur ſaluator ad laborẽ paſsionis, & per totã hanc hebdomadam, quę maior hebdomada dicitur, ſalutem noſtram operatus, die ſeptimo ceſſauit, & in ſepulchro requieuit. Tot diebus ſalutem hominis operatus eſt, quot diebus hominem & quicquid propter hominem creauit, in mundo diſpoſuit. Et prout operum diuerſorũ creatione, alii plus, alii minus, rerum & officiorũ diuerſa quantitate conſecrati ſunt. Primus hic dies, qua cum tanta claritate opus ingreditur ſalutiferæ paſsionis, dignitati illius reſplẽdet, in qua dixit: Fiat lux, & facta eſt lux. (Gen. 1.) Et de ſingulis cæterorum ſuo loco dicetur, nunc de huius diei officio pauca perſpiciamus.

De Miſſa eiuſdem diei. Cap. X.

Illa noſtri traditio, qua pater illum tradidit, ſicut Apoſtolus ait, qui proprio filio nõ (Rom. 8.) pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illũ: Illa, inquã, traditio materia vel cauſa tam magni tamq; ſolẽnis eſt officii. Hac enim die pater illũ tradidit in eo, quòd ex voluntate patris in manus inimicorũ venit, qui hactenus multoties cũ ſeditione quæreretur, omnes eorum fruſtrà vetat impetus. Obediens (Matt. 26.) nanq; voluntati patris, calicem paſsionis bibere venit, & cùm caro infirma eſſet ad bibẽdum, ſpiritu promptus dicebat: Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat. ¶ Quia ergo pater illum hac die tradidit, & calicem paſsionis dedit illi, rectè paſsio legitur cum eiſdẽ, cum quibus exceptus eſt, palmarũ ramis, totiq; officio venerandam ipſa præbuit materiam. Nam ex eo, quod ait pendens in cruce, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me, conſtat viceſimumprimum pſalmum totum ex ipſius eſſe perſona conſcriptum, propter quod hac ipſa die penè totus in eiuſdem nihilominus perſona decantatur. ¶ Primum in introitu, domine ne longè facias auxilium (Pſal. 21.) tuum à me, orat ipſe, qui tanquàm vermis & nõ homo abſq; vllo reſpectu, leniter conculcabatur, propter nos relictus ad tempus, orat inquam, patrem, ne elonget auxilium ſuum, id eſt, feſtinet reſurrectionem ſuam, & à poteſtate eorum, qui ſunt vnicornes, id eſt, ſingularis ſuperbiæ, liberet humilitatem ſuam. ¶ Deinde in tractu hoc ipſum amplius egit & ipſe noſter Dauid, ſecundum titulum eiuſdem pſalmi tẽdens in finem, id eſt, in victoriam, pro aſſumptione matutina, id eſt, pro reſurrectione, vt fiat valde mane, ſicut & facta eſt, cùm adhuc tenebræ eſſent ad monumentum. ¶ Epiſtola quoq; non dubio paſ- (Matth. 26.) ſionem legendam præcurrit præconio. Nam quod orat dominus ſecundò in paſsione dicens: Mi pater, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum: quod ſummus Deus in (Matth. 26.) ſumma humilitate hominis illuditur, conſpuitur, dorſum ſuum dat percutientibus, & genas ſuas vellẽtibus, & cætera patiẽter fert, (Eſa. 53.) obediens voluntati patris vſq; ad mortem crucis, hæc omnia nobis Paulus in Epiſtola (Philip. 2.) manifeſtè proponit imitãda, dicens: Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, &c. ¶ Item in graduali, dum dicit: Tenuiſti ma- (Pſal. 72.) num dexteram meam, & in voluntate tua dedu-

deduxiſti me, pulcherrimè illud inſinuat, ꝙ Deus pater, quaſi læua manu ſua dexteram illius tenuerit, id eſt, diuinā potētiā eius, ne ſe defenderet, quodammodo cōpreſſit, & in poteſtatē inimicorū, id eſt, in ciuitatē Hieruſalē, in voluntate ſua deduxerit. ¶ Quæri poteſt, cur graduale hoc cantetur hoc die, cùm non totum eius perſonæ conueniat. Neq; enim illi congruit, vt dicat: Mei autē penè moti ſunt pedes, & penè effuſi ſunt greſſus mei. Sed ſciendū, quia pſalmus, de quo ſumptū eſt, correptio illorū eſt, qui pro ſoſpitate corporis, & proſperitate vel affluentia rerum temporaliū Deū tantummodo laudabāt. Huiuſmodi aūt laudes non defecerant, priuſquàm dominus noſter rex omniū ſeculorū adueniret, & ex his quæ paſſus eſt, confirmaret nos, ne ſcādalizaremur, malos proſperari, bonis aūt nō
Pſal.72. rectè ſuccedere, videntes. Quis em iuſtus, videns ipſam iuſtitiā eſſe crucifixā ab his, quorum iniquitas quaſi ex adipe prodiit, qui in labore hominū non erāt, & cū hominibus nō flagellabantur: quis, inquam, iuſtus, cū ſibi aliquid ſimile acciderit, dicat iā, ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum, & laui inter innocētes manus meas. Nā ſi narrauerit ſic, ecce nationē filiorū dei, imo ipſam filii Dei paſſionē reprobauit. Benè ergo in oſtēſione flagellati & crucifixi iuſti cātatur: Quàm bonus Iſraël Deus rectis corde, vt nō moueātur pedes noſtri, id eſt, ratio & iudiciū noſtrū, quādo pacē pecca-
Pſal.68. torū videmus. ¶ Offerēda quoq; cū verſibus ſumpta de pſalmo ſexageſimo octauo, qui totus ex perſona ſaluatoris orātis in paſſiōis agone cōſcriptus eſt, indicat, cū quanto deſiderio charitatis illa ſuſceperit, quæ in paſſionis ſerie prælecta ſunt, dum dicit: Improperiū expectauit cor meū & miſeriā, improperiū ſcilicet in verbis expectauit, id eſt, deſiderauit cor meū, & miſeriā, ſcilicet in factis. Et ſuſtinui, id eſt, expectaui, qui ſimul cōtriſtaret, videlicet de perditiōe ſua mecū doleret, & non fuit, ſubauditur, qui id faceret: conſolantem me quæſiui, id eſt, benè operantē per pœnitentiā, & non inueni. Et dederūt in eſcam meam fel, hoc eſt, amaros ſe mihi reddiderunt, &c.

De feria ſecūda hebdomadæ ſanctę. Ca. XI.

FEria ſecūda minus ornata videtur cæteris huius hebdomadæ diebus, quarū omniū officia lectiōne paſſionis vel cæteris dominicæ mortis inſignibus purpurata ſunt: Nec mirū, nā & eius primæ hebdomadæ, qua cuncta creata ſunt, cuius hæc ſimilis eſt, vt ſuprà dictum eſt, dies ſecundus minus aliquid quàm cæteri, creatoris placito commēdatur. Cùm enim dixiſſet, fiat firmamētū in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis, non eſt additum (ſicut in operibus cęterorū dierum) & vidit Deus quòd eſſet bonū. Hoc enim in Septuaginta quidē additū eſt, ſed in Hebraico non habetur. In hoc quoq; (vt ait Hieronymus) binarius numerus infamatur, quia primus ab vnitate degenerat, & diuiſiōis initiator eſt. Et quia diuiſio aquarū ſuperiorū atq; inferiorum, diuiſionē ſignificat bonorū & malorum, quamuis iuſtam, tamē propter pœnam ipſorum, qui diuidūtur, malā, ipſaq; diuiſio ſecūda die facta eſt, ipſumq; quod dicimus ſecundū, à binario nō voce, ſed ſenſu proficiſcitur, rectè iuxta Hebraicam veritatē non eſt additum in opere diei ſecundi, & vidit Deus quòd eſſet bonum. Igitur cùm ſecūda dies mūdanæ creationis laude operis minus illuſtratā ſit, nō mirū eſt, quòd hui⁹ hebdomadæ, quæ illam reſpicit, ſecūda dies minus paſſionali officio purpurata ſit. ¶ Habet aūt Euangeliū huius diei, quòd exceptus cū ramis palmarū ciuitatem Hieruſalem ingreſſus eſt. Et cū gentiles eū videre vellent, vt ponte ſalutem ſuā, de quo Iacob longè āntè pro-
phetauerat, dicens: Et ipſe erit expectatiō gē- Gene. 49.
tium, & propter hoc granū frumēti figuratē Iohan. 12.
ſe appellaſſet, mortificādū infidelitate Iudęorū, multiplicādū fide populorū, cū, inquam, clarificationem ſuā ſaluti gentiū dilucēſcere poſtulaſſet, orās ad patrē & dicens: Pater ſaluifica me ex hac hora, pater clarifica tuū nomē, venit vox de cœlo dicēs: Et clarificaui, & iterum clarificabo. ¶ Et quia voluntati obediens, in manus quærentiū animā ſuā tradidit ſeipſum, venēs in ſæpè dictam ciuitatem, benè hæc prophetica lectio præmittitur: Dñs Deus aperuit mihi aurē, ſcilicet, vt voluntati eius obedirē, ego aūt non contradico, retror
ſum non abii: Corpus meum dedi percutien- Eſa. 50.
tibus, & genas meas vellentibus, &c. quæ ad hoc conſonant, quòd pati nō refugiens, pro ſalute mundi ſeipſum tradidit. Ad hoc aūt, ꝙ in euangelio ſeſe orat clarificari, ſcilicet gloria reſurrectionis, cuncta membra conſonāt officii, quo ſe eripi, ſeq; nocentes atq; impugnantes, iudicari poſtulat atq; expugnari.

De feria tertia. Caput XII.

FEria tertia legendā paſſionē benè pręcurrit Hieremiæ lectio, qua in perſona eius
dicit: Tu dñe demōſtraſti mihi & cognoui, tu Hier. 11.
oſtēdiſti mihi ſtudia eorum, & ego quaſi agnus, qui portatur ad victimā, & nō cognoui, quia cōcitāuerunt aduerſum me cōſilia, dicētes: Venite, mittāmus lignū in pane eius, & cōteramus eū de terra viuentium. Tu domine Sabaoth, qui iudicas iuſtè, & probas renes & corda, videā quæſo vltionem tuam ex eis. Nā

per hos dies vſq; in quartam feriam,hæc ſtu-
dia,hęc illorũ conſilia magis ac magis ſerueſ-
cebant,ſed metuentibus , ne ſorte tumultus
fieret in populo,ſacultas deerat.Nãq; ipſe do
Luc. 21. minus noſter,diebus quidem(vt ait Lucas E-
uangeliſta) erat docens in templo , noctibus
verò exibat in montẽ,qui vocatur Oliueti,&
populus magnificabat eũ in templo.Et in tã-
tum nulli vnquam adulatus eſt(vt ait Hiero-
nymus)vt in magna & ampla ciuitate vel vni
us noctis hoſpitium nunquam habuerit. Et
quomodo ſuperbiſsimus Aman erecta cruce
Heſter. 11. in domo ſua,quã parauerat Mardochæo,quę
rebat opportunitatẽ, qua ſuggereret regi de
illo mane,vt appenderetur : ſic diabolus ini-
to cõſilio in domo ſua,id eſt,in cordibus Iu-
dęorũ,dicendo:Venite,mittamus lignum in
pane eius,id eſt,crucẽ in corpus eius,quære-
bat opportunitatẽ,vt Romanæ poteſtati tra-
deret Ieſum. Vltionẽ ergo videntes ex eis,vt
in Epiſtola dictum eſt , gloriamur in cruce
Galat. 6. domini noſtri Ieſu Chriſti.Nam is,à quo cõ-
ſilium acceperunt,vt mitterent lignum in pa
ne eius, eodẽ ligno trãsfixus & ſpoliatus eſt,
vt crux Chriſti glorioſa,à pœna reorum ſub-
leuata eſt in frõtibus imperatorũ.Itaq; in In-
troitu cantamus:Gloriari nos oportet in cru
ce dñi noſtri Ieſu chriſti,cętera quę ſequũtur
in officio,manifeſtè verba ſunt perſonæ eius
agonizantis , & reſurrectionẽ ſuã exorantis.

De quarta feria. Caput XIII.

FEria quarta vẽditio capitis noſtri, totius
corporis eccleſię,cõtritionis & humilita
tis inuſitatæ principium eſt. Hac nanq; die
abiit Iudas,& locutus eſt cũ principibus ſacer
dotũ & magiſtratibus,quẽadmodũ Ieſum tra
deret eis.Et gauiſi ſunt,& pacti ſunt illi pecu
niã dare. Et ſpopõdit. Igitur pro eo,quod ec
cleſia hac die capite diminuta eſt , deponit
hac eadẽ die cõſuetudinalẽ proceſsionis ſuæ
cultũ,totiuſq́; nocturni atq; diurni pſallendi
poſt hanc diem,gaudium obſcurat vſitatum.
Sed & per totum anni circulũ in pœnitentia-
lium obſeruatiõe ieiuniorũ, propter cauſam
ſupradictã,quarta feria poſt ſextã,in qua do-
minus noſter crucifixus eſt, ſecundum obti-
net gradum. ¶Nunc in officio huius quartæ
feriæ,quia præ cęteris ſacra diſpoſitione præ
fulget, imo quia penè totum venditi capitis
noſtri luctuoſa vox eſt,pauliſper immorari li
bet. Primoq; hoc dicendũ,quod geminas le-
ctiones longumq́; ac lugubrẽ , pro ſecundo
graduali,tractũ,propter iã dictam dñi vendi-
tionem,præſentis diei meruit officium,cun-
ctaq́; officii mẽbra reuerentiæ domini oran-
tis,& in faciẽ ſuã proſtrati venerabiliter ſub-
ſeruiunt, de quo hac die legitur in paſsione
ſecundum Lucam,hoc modo:Et ipſe auulſus Luc. 22.
eſt ab eis,quãtum iactus eſt lapidis, & poſitis
genibus orabat dicẽs : Pater,ſi vis,trãsfer cali
cẽ iſtũ à me.Et factus in agonia prolixius ora
bat, & factus eſt ſudor eius tanquàm guttæ
ſanguinis decurrentis in terrã. Apparuit aũt
illi angelus de cœlo cõſortãs eũ.Et quidẽ cę-
teri quoq; Euãgeliſtę oraſſe referũt eũ ad pa-
trẽ, quo indubitanter minor eſt ſecundũ hu-
manitatem,in qua etiam minoratus eſt, pau- Pſal. 8.
lo minus ab angelis.Sed hic diſertus vitulus
ſcilicet Lucas,victimationem ſalutaris vituli
elegantius proſequens,ex habitu eius in in-
firmitate noſtra orãtis, magis admirabile mũ
do & angelis & hominibus præbet ſpectacu-
lũ. Vnde cõtremiſcit eccleſia tantorũ mirabi
liũ contẽplatrix,& in introitu,quaſi attonita
repentino clamore cõcrepat. In nomine dñi
omne genu flectatur, cœleſtiũ,terreſtriũ, &
infernorũ,&c. Nimirũ omniũ angelorum ho Philip. 2.
minũq́; dominũ procidiſſe, & in ſudore ſan-
guinis agonizari videns, humana corda hoc
terrifico clamore percutit,nè quis audeat ſta
re rigidus & elatus , cũ ille tãtus in tã magna
ſeſe propter nos humilitate deiiciens genua
poſuerit.Magnũ piũq́; hui⁹ diei dignũq́; ſpe-
ctaculo mentium noſtrarum officiũ, quod la
borat ſancta Eccleſia,ſingulorum corda filio
rum ad tantæ rei præſentiam,per cõtempla-
tionẽ reducere , & per voces Apoſtolorũ at-
que prophetarũ quaſi præſentium, & agoni-
zantẽ dominum circunſtantium,in admira-
tionẽ & cõpaſsionem excitare. ¶Cõclamata
nãq;(vt dictum eſt)antiphona introitus,quę
de Apoſtolo ſumpta eſt, quod valde rarũ eſt,
paucę nanq; de nouo teſtamẽto ſumptę ſunt,
protinus Eſaias propheta deſiderãtiſsimus,
huius dominicę paſsionis expectator & pręco,
quaſi præſens accurrit , lectoris voce nos
ad videndum agonem illum excitans atq; di
cens:Dicite filiæ Sion,ecce ſaluator tuus ve-
nit,& addit,ecce merces eius cum eo,& opus Eſai. 62.
illius coram illo.Pulchrè ſatis breuiterq́; cõ-
mendãs,& opus paſsionis , cui intendebat &
mercedem gloriæ vel honoris , quo coronã-
dus erat per diuinitatem,quæ cũ eo eſt,ſcili-
cet in vnius eiuſdẽq́; vnitate perſonę.Statim
q́ue admirãs illius habitum, quis eſt(inquit)
iſte,qui venit de Edom,id eſt, de ſanguineis
ſiue terrenis Iudæis , tinctis veſtibus , id eſt,
membris corporis,quæ ſunt veſtimenta diui
nitatis,tincta ex purpura ſanguinis. Tinctis,
inquit,veſtibus de Boſra? ¶Boſra interpreta
tur firma atq; munita , ſignificatq́; ciuitatem
Hieruſalem, quam ipſe,qui ab illa cruẽtatus
eſt dominus , ſuo quondam auxilio magis, Iohan. 6.
quàm murorũ ambitu firmauerat atq; munie

rat. Eſt aũt ciuitas in Moab. Quo nomine for titer Hieroſolymitanos percutit Iudæos. Cõ ſequitur erĝ, vt ipſi moabitę ſint, vt verè ſunt. Moab quippe interpretatur ex patre. Et dñs cũ dixiſſet Iudæis, ſi filii Abrahæ eſtis, opera vtiq; Abrahæ facite: nũc aũt quæritis me interficere, hoc Abrahã non fecit, ſubſecutus adiunxit: Vos ex patre diabolo eſtis. Itaq; cũ dixiſſet, quis eſt iſte, illo reſpondente ac dicẽte: Ego, qui loquor iuſtitiam, & propugnator ſum ad ſaluandum. Rurſus interrogat: Quare ergo rubrum eſt indumentum tuũ, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? id eſt, cùm tu loqueris iuſtitiam, quare cruẽtatus es preſſura crucis? At ille, torcular, inquit, calcaui ſolus, ſubauditur pro omnib⁹, vt omnes liberarentur. ¶His auditis Eccleſiæ chorus, ſciẽs agonẽ domini, ſudorẽq; ſanguineũ, & orationẽ pro ſe, imò ſuã eſſe, ſuas adiũgit voces, nec tamẽ loquitur pluraliter, eò quòd vna ſit perſona cum Chriſto, tanquam corpus cum capite ſuo, ſuccinitq; graduale. Ne auertas faciẽ tuã à puero tuo, id eſt, à me, qui ſum puer tuus, id eſt, ſeruus tuus, quoniã tribulor, ſcilicet pro te, velociter exaudi me, id eſt, reſuſcita me. Saluum me fac, quoniam aquæ, id eſt, Iudæi, qui ſemper ſunt in motu inuidię, intrauerũt vſq; ad animã meã, id eſt, eouſq; vt me occidant, inter quos commorans, infixus ſum in limo profundi, qui ita ſunt, quòd nõ eſt ſubſtantia, quia verum eſſe amiſerunt. ¶Itemq; altera lectione eiuſdem prophetæ declamata, quam ille, cũ eloqueretur, prę uidebat eum ſpirituali oculo in eodem ſchemate, in quo nunc ab Euangeliſta repræſentatur, ſcilicet non habentem ſpeciẽ neq; decorem, aſcendentem ſicut virgultum, & ſicut radicem de terra ſitienti, deſpectum, & nouiſsimum virorum, virum dolorũ, & ſcientem infirmitatẽ, vulneratum propter iniquitates noſtras, & attritum propter ſcelera noſtra, cum ſceleratis reputatum, & pro trãſgreſſoribus exorantẽ. ¶Hac, inquam, lectio ne pronunciata, fit, quod nunquam alia die per annum agitur præter hanc feriam quartam, & magnum diem Paraſceuen, & præter ſabbata quatuor temporalium ieiuniorum, ſcilicet quod epiſtolam non graduale, ſed tractus ſequitur. Nam præter ſuprà dictos dies, ſemper graduale ſequitur epiſtolam ant alleluia, ſi ratio temporis graduale ſubmouear, quod fit per dies Pentecoſtes. Cauſa autem hæc eſt, quia muſicus ille, qui dixit: Cantauimus vobis & non ſaltaſtis, lamentauimus & non ploraſtis, cuius cantationi alleluia, quaſi ſaltatio, lamentationi verò graduale, quaſi ploratio pœnitentiæ reſpondet, ſicut ſuo loco iam dictum eſt: Ille, inquam, muſicus his diebus auſertur. Nam feria quarta venditur, feria ſexta ſequenti crucifigitur. ¶Sed die Paraſceues ſingulas lectiões ſinguli tractus ſub ſequuntur. Hac autem die, quia venditus, licet tamen adhuc cum diſcipulis habebatur, vnus tantum tractus pro graduali tanquam imperfectus adhuc luctus aſſumitur. Quòd autem tractus lugentium ſit, magiſq; luctui congruat quàm graduale, quod eſt pœnitentium lamentum, illud comprobat, quòd nõ cum alleluia vt graduale, ſed pro alleluia canitur his diebus, quibus mortem, quæ ſubin trauit in mundum per inuidiã diaboli, id eſt, à ſeptuageſima vſq; in Paſcha lugemus. ¶Tractus autem hic de Pſalmo centeſimo primo eſt, qui rei & tempori valde congruit. Nam & titulus ad articulum temporis pertinet, quo vel in agoniam factus prolixius orauit, ſanguineo ſudore madens, quod ſignũ erat ſanguinis plurimi cæde martyrum effundendi, vel quo pro tranſgreſſoribus orauit, dicens: Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Itemq; pater in manus tuas cõmendo ſpiritum meum. ¶Sic enim ſe habet titulus: Oratio pauperis, cùm anxiaretur, & corã domino effunderet precem ſuam. Pauper hic ipſe eſt, qui, vt ait Apoſtolus, cũ diues eſſet gratia ſuã, propter nos egenus fact⁹ eſt. Cũ hoc ergo pauperes pro nobis orãte, cũcti pauperes ſpiritu, qui corpus vnum cum illo ſunt, illo præorante, pariter orant. Aureumq; thuribulum immaculati corporis tenenti huic ſummo angelo, ſuæq; orationis incenſum præſerenti, ſuarũ quoq; chorus noſter orationum incenſa certatim ſimul iniicit, dicendo ac repetendo: Domine exaudi oratiõem meã, &c. Lecta quoq; paſsione, ſacrificium eiuſdẽ iteratæ orationis in offerenda ſubiicit. Communio quoq; de eodem pſalmo eſt: Potũ meum cum fletu temperabam: vt aduertas totũ hũc Pſalmũ in perſona eius eſſe conſcriptũ. Qui, vt ait Apoſtolus, in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſq; ad eum, qui illum ſaluum facere poſsit à morte, cum clamore valido ac multis lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. ¶Illud ad ſummũ non prætereundum, quòd hac die conuenienter hic ſol iuſtitiæ ad noſtram ſalutem vẽditus eſt, quia in illa mũdanæ creatiõis hebdomada ſol iſte viſibilis ad lucendùm mundo formatus eſt. Et ô verè mira diuinæ gratiæ diſpoſitio. Magna & mira charitatis vnicæ dignatio. Sic pro nobis perditis dignatus eſt pati, vt pro venditis quoq; non dedignaretur venundari. Venditi quippe fueramus nos venditiõe miſerabili, ſicut & ipſe per prophetã dominus dicit

Margin notes: Ioan. 8. — Pſal. 68. — Eſa. 53. — Matth. 11. — Sapient. 2. — Luc. 22. — Luc. 23. — Pſal. 101. — 2. Cor. 8. — Apoca. 8. — Pſal. 101. — Hebræ. 5.

verum & illa lectio Actorum Apoſtolorum,
quæ aſſerit,quibuſdã in nomine domini Ie-
ſu baptizatis,per impoſitionem manuũ Pau-
Acto. 8. li Apoſtoli datum eſſe Spiritum ſanctum, vt
vbi legitur: Et cùm impoſuiſſet manus illis
Paulus,venit ſuper eos Spiritus ſanctus, & re
liqua. Item in alio loco ſcribitur,quòd Apo-
ſtoli Hieroſolymis Petrum & Iohannem mi
ſerunt Samariam,vt iam baptizatis traderent
Spiritum ſanctũ. Tunc imponebant illis ma-
nus,& accipiebant Spiritum ſanctum. Vbi a-
pertè datur intelligi,ſolis pontificibus,Apo-
ſtolorum vicarijs deberi,vt conſignent,& pa
racletum tradant. ¶ Legitur autem in geſtis
Pontificalibus, quòd Syluester Papa conſti-
tuit, vt baptizatum linat presbyter chriſma-
te,leuatum de aqua, propter occaſiones tran
ſitus mortis,ne propter abſentiam Epiſcopi,
& difficultatem eum conſequendi, ſine ma-
nus impoſitione baptizati migrent. Presby-
teris itaq; chriſmate baptizatos vngere licet,
ſed quod ab Epiſcopo fuerit cõſecratum,nõ
tamen frontem (quod ſolis debetur Epiſ-
copis) ſed verticẽ. ¶ Forte aliquis dicat: Quid
mihi prodeſt poſt baptiſmatis myſterium,
myſterium confirmationis? Nam ſi poſt fon-
tẽ,adiectione noui generis indigemus, quan
Galat. 4. tum video, nõ totum de fonte ſuſcepimus.
Non ita intelligendum eſt. Nã quid prodeſt,
ſi quiſquam parentum magnam paruulo cõ-
ferat hæreditatẽ,niſi prouideat illi tutorem?
Paracletus quippe regeneratis in Chriſto cu
ſtos & cõſolator, & tutor eſt,qui poſſent ſua-
dente diabolo,ſicut paruuli facultatem,per-
dere baptiſmi vtilitatem, ſi hunc non habe-
rent tutorem. ¶ Igitur chriſma Spiritus ſan-
cti ſignum eſt,cuius & virtutem continet. Et
pulchrè Spiritui ſancto,per hãc ſpeciem ſuã
Psal. 22. nobis complacuit dare gratiam. Fructus nan
que & pinguedo eſt oleæ, quæ arbor pacis
& luminis miniſtra eſt, commixto balſamo,
cuius arbor odorifera vna eſt & præcipua ar-
borum aromaticarum. Sanctus autem ſpiri-
tus diuinæ ſubſtãtiæ pinguedo eſt,ita vt qui-
cunq; ex eo refectus fuerit,dicat: Impingua-
ſti in oleo caput meum. Et balſami odor in
oleo ſuauitatem eiuſdem Spiritus ſancti ſig-
nificat,qua cunctos qui naſum, id eſt, virtu-
tem habent diſcretionis, bono odore allicit
& ſuimet appetentes efficit. Quem quicunq;
2.Cor. 2. accipiunt,cum Apoſtolo dicunt,Chriſti bo-
Rom. 1. nus odor ſumus Deo in omni loco. Benè er-
go Spiritus ſanct',qui propter nos iccirco a-
git viſibilia,quo per hæc facilius capere quea
mus inuiſibilia, per hoc ſimile ſuam
nobis ſuauem & odoriferam
infundit gratiam.

Quod rectè hac die chriſma conſecre-
tur. Cap. XVII.

NOtum eſt,hunc diẽ quartumdecimum
diem primi menſis referre,quo agnus
immolari ad veſperam iuſſus eſt, & de
ſanguine eius vterq; poſtis ſignari, & ſuper-
liminare domorum, in quibus comedendus
eſſet, vt eo ſigno viſo,exterminator Aegypti
ſacri cõuiuij domos intactas præteriret. Con
ſtat aũt, ideo frontibus noſtris ex ipſo chriſ-
mate imprimi ſignum crucis Chriſti,vt exter
minator diabolus in domibus animarũ cor-
porumq́; noſtrorum ius nocendi nullum ha
beat, & hoc illius typici agni ſanguine, quo
poſtes ſignabantur,fuiſſe præfiguratum. Re-
ctè ergo,qua die figura tantũ illud agebatur,
nobis hoc præſentis rei ſacrum ſolenniter
conficitur. ¶ Secundum hanc ſimilitudinem
conſequens videretur, vt hac ipſa nocte do-
mus eorum,in quibus agnus comedẽdus eſt,
id eſt, frontes eorum, in quorum mentibus
fides agni Dei Chriſti recõditur,ſacro chriſ-
mate ſignarentur. Quod rectè videretur, ſi
hac eadem nocte, Paſchale conuiuium cele-
brare conueniret cũ eo,quod lugemus,ſcele
re Iudæorũ. Nunc aũt,licet dominica paſsio
ſalutis noſtræ ſumma ſit,rationabiliter tamẽ
ſancta Eccleſia diem illum, in quo paſſus eſt,
luctui potius & ſilentio dedicauit, & gaudiũ
ſolennitatis eiuſdem, qua ſumus redempti,
vſq; in diem tertium,quo victor ille reſurre-
xit, differẽdum cenſuit,vt tunc demũ & pro
recuperata animarum ſalute, quæ ſexta feria
patrata eſt, & pro futura corporum reſurre-
ctione,quæ illo reſurgente prima ſabbati no
bis donata eſt,conuiuium paſchalis agni cele
bremus in domibus noſtris,dicentes: Paſcha 1.Cor. 5.
noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaq; epule
mur in azymis ſynceritatis & veritatis. Re-
ctius ergo ſumentes illud, vnde poſtes no-
ſtrarũ frontiũ ſignemus, quieſcimus vſq; in
veſperã ſabbati,quę nobis eſt veſpera paſcha
lis cõuiuij, & tunc ſignatis frontibus bapti-
zatorum,qui verum Pharaonem,ſcilicet dia-
bolum effugientes,per mare rubrum baptiſ-
mi ad eum tendunt,illud noſtrũ in voce exul
tationis & cõfeſsionis inchoamus conuiuiũ.
¶ Et ſi quæras, cur non ipſa quoq; chriſma-
tis cõſecratio dilata eſt,ideo ſcilicet,quòd ab
hac feria quinta vſq; in veſperam ſabbathi,
qua hora vtendum eſt chriſmate, vacamus à
miſſarum ſolennijs,eo loco,quo pacem acci-
pimus,fas eſt conſecrare. Et ante hæc baptiſ-
mum celebrari hoc ſabbato ſancto,ratio exi-
git, de quo dicẽdũ eſt ſuo loco,id eſt, magno
ſabbati ſancti officio, Non igitur chriſmatis
quoq; cõſecratio differri debuit aut potuit.

Quid myſterij cõtineat ordo conſecrandi chriſmatis.

Caput XVIII.

IN eo loco, vbi ſolemus vuas benedicere, conſecratur oleum pro infirmis, concluditurq; concluſione, per quem hæc omnia domine ſemper bona creas, &c. Non enim proprium habet officiũ, id eſt, nec in capite verba ſalutationis, hoc eſt, dominus vobiſcum: nec in fine concluditur, vt cæteræ orationes, per dominum noſtrum. ¶ Huius verò chriſmatis olei conſecratio, quæ dicitur principalis, quia ad eius vnctionẽ principalis tribuitur ſpiritus, id eſt, ſeptiformis paracletus, habet officium per ſe. Primò exorcizatur, deinde ad dominus vobiſcum & ſurſum corda eius benedictio inchoatur, finiturq; per dominum noſtrum. Conſecratur autem in eo loco, vbi pacem ſolemus inter nos dare, & hoc eſt opus diuinæ gratię, vt pax & cõcordia regnet in nobis. ¶ Duodecim presbyteri, qui ordinantur circa Epiſcopum, teſtes & auditores eiuſdem myſterij, duodecim Apoſtolos ſignificant: quorũ in præſentia ſummus Pontifex Chriſtus hodie teſtamentum conſcripſit, totamq; hereditatem ſalutis, ſuęq; diſceſſionis fructum, id eſt, ſpiritum paracletũ oſtẽ- Iohan.16. dit, dicens: Niſi ego abiero, paracletus nõ veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Eius nanq; gratiæ ſacramentum chriſma cõtinet, qui ex quo mortis Chriſti precio quodammodo emptus & acquiſitus eſt, cœpit (quod antè non fiebat) in remiſsionẽ peccatorum dari. Vnde & paracletus tunc primùm appellatus eſt, quia pro damnatis nobis in primo parente, peccatorũ remiſsio ſola paracleſis, id eſt, conſolatio eſt, quæ nõ niſi abeunte, id eſt, moriente Chriſto nobis vnquam acquiſita fuiſſet. ¶ Dicit libellus Romani ordinis de conſecratione chriſmatis. Cõtinuò duo acolyti inuolutas ampullas cũ ſindone alba de ſerico teneãt in brachio dextro, ita vt videri poſsint à medio. Ampulla, antequàm veniat ante Epiſcopum ad altare, media eius pars eſt cooperta, & media nuda. Ampulla cum chriſmate quodammodo ſignificat corpus Chriſti, ſumptum ex virgi- Coloſſ.2. Matth.2. Luc.2. ne, corporaliter in ſe habitantem, continens Spiritus ſancti plenitudinem. Quod, antequam tranſiret ad altare crucis, aliquo tempore erat coopertum, & aliquo nudum. Primæuo tempore erat coopertum, quando ita fugit in Aegyptum, quaſi non eſſet rex regum: & quando ita portatus eſt ad templum, quaſi non eſset omnipotens, quando ita ſubditus erat parentibus, quaſi non eſſet autor parentum. In his, & ſimilibus coopertum latebat. Nudum erat, poſtquàm miracula cœpit facere, ſimulq; prædicare, & ſe Deum demonſtrare, vt ego & pater, inquit, vnũ ſu- Iohan.10. mus. In his & alijs nudũ erat. ¶ Ampulla ve- Iohan.10. rò, poſtquàm benedicta fuerit, & ab altari redit, à põtifice & miniſtris altaris viſibiliter & nuda ſalutatur, hoc ſignificat, quod chriſtus, poſtquàm ab altari crucis tranſiuit, præſentiã ſuam corporalem eis prębuit, quos teſtes ſuę Luc.24. reſurrectionis eſſe voluit. Quòd cæteris inuiſibilis & operta ad ſalutandũ defertur, ſignificat, quòd Chriſtus rediens in cœlum, inuiſibilis hominib' factus eſt, vt ipſe teſtatur Exiui à patre, & veni in mundum, iterum re- Iohan.16. linquo mũdum & vado ad patrem. Nos verò, quanuis corporalem eius præſentiam nõ videamus, tamen venerando eum quotidie ſalutamus.

Quòd rectè hac die pœnitentes Eccleſiæ reſtituantur.

Cap. XIX.

OMni quidem tempore illa debent Epiſcopi fungi legatione ad reconciliationem peccatorum, de qua Apoſtolus loquens, cùm dixiſſet: Deus erat in Chriſto, 2.Cor.10. mundum reconcilians ſibi, & poſuit in nobis verbum reconciliationis, protinus adiunxit: Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tanquam exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Maximè tamẽ hoc die huiuſmodi legatis ſolenne eſt, hac legatione fungi, & peccatores, qui baptiſmum criminibus ſuperductis perdiderunt, & propter hoc extra Eccleſiam miſsi ſunt, & ſicut ablactatum ſuper matre ſua ſacti ſunt, oblata recõciliatione, vltrò in ſinum matris eorum reuocare, & vt ipſam reconciliationẽ libenter acquieſcẽtes ſuſcipiant, palàm & ſolẽniter foras egrediẽdo obſecrare. ¶ Aſtitit ẽm hac die vultui Dei pro nobis Chriſtus, Pſal.130. Pontifex ſummus in multitudine miſericordiæ, & ſicut ſuprà dictum eſt: Semel officio ſa- Hebr.9. cerdotii functus eſt, tradens ſacramentũ corporis & ſanguinis ſui, ſtatimq; ſacerdos ipſe, qui & hoſtia, captus & ligatus, ad paſsionẽ ductus eſt. Vt quid ẽm miſericordia ligata eſt, niſi vt miſeros peccatores ſolueret pœnitentes? Vt quid chriſtus, niſi pro impiis mortuus eſt? Commendat autem, inquit, Apoſto- Rom.5. lus, charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cũ inimici eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. ¶ Quamuis ergo à diuitiis bonitatis Dei nihil temporis vacet, nunc tamen & largior eſt per indulgentiam remiſsio peccatorũ, & copioſior per gratiã aſſumptio renaſcẽtiũ. Augemur renouãdis, creſcimus reuerſis. Lauãt aquæ, lauant lachrymæ. Inde eſt gau-

dium

dium de aſſumptione vocatorum, hinc lætitia de abſolutione pœnitentiū. ¶Cuius peccatoris cor adeo frigore criminum induruit, vt non colliqueſcat calore pietatis, dum audit vocem ſæpè dicti ſacerdotis Chriſti, pro foribus Eccleſiæ dicentis, per tubas ſuas rationales: Venite, venite, venite, filij audite me, timorem Domini docebo vos? Nam vt probemus hanc eius eſſe vocem, ſumptum eſt hoc de pſalmo triceſimotertio, cui titulus inſcribitur, Pſalmus Dauid, cùm commutauit vultum ſuum coram Abimelech, & ferebatur in manibus ſuis, & dimiſit eum & abiit. ¶Eſt autem celeberrimū in ſcripturis ſacris, & iam à nobis dictum eſt. Dauid, id eſt, manu fortem & deſiderabilem, qui fugiens perſecutionem Saul, venit ad Achis, qui hic apellatur Abimelech, & coram illo immutauit vultum ſuū, & ferebatur in manibus ſuis, ſignificaſſe dominū Ieſum, qui coram Abimelech, quod interpretatur patris mei regnum, ſcilicet coram Iudæis immutauit vultum ſuum, id eſt, ſacrificandi ritum, quando immolato iam paſchæ veteris agno, ſumens panem & vinū ferebatur in manibus ſuis, dicens: Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. Hoc autem hac remiſsionis & gratiæ die factū eſt. Cùm ergo tantus Pontifex Deo patri aſsiſtit, tenens panem & vinū, & inuitat omnes ad corporis & ſanguinis ſui conuiuium, nullum iuſtum, nullum excipiens peccatorem, dicenſque per ora pontificum. Venite filij, audite me, cuius peccatoris vel ſaxeum pectus ad lamentum pœnitentiæ non emolliatur? ¶Magna vox inuitantis eſt, magnus & capax ſuſcipientis ſinus eſt, omnes Eccleſiæ patent ianuæ, vt aduertas neq; ab auſtro neq; ab aquilone venientes, id eſt, neq; iuſtos, neq; peccatores debere prohiberi, quin accedant ad apertos diuinæ miſericordiæ fontes.

Pſal. 33. 1. Regum 21.

De Lotione pedum, ſimul & officio. Cap. XX.

QVod dominus & deus omnium pedes lauit diſcipulis ſuis, dupliciter nos videlicet morali pariter atq; allegorico ſenſu inſtruit. ¶Si enim, inquit, laui pedes veſtros, dominus & magiſter, quātò magis vos debetis alter alterius lauare pedes? Exemplū enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Quomodo nos, cùm ſimus puluis & cinis, non erubeſcamus rigidam ceruicem, & ſtaturā, ad quam nemo noſtrûm cogitans cubitum vnum poteſt adiicere, in contemptum noſtri ſimilium erigere, cùm audiuimus humani plaſmatis opificē, ſolo flexis genibus curuatum, lauandis diſcipulorū ſe aplicuiſſe veſtigiis? Hoc igitur facto, validum contra ſuperbiam noſtram ſuæ humilitatis poſuit exemplum. Quod ideo iā moriturus egit, vt eorum, quos ſuos conſcribebat hæredes, mentibus arctius inhæreret. Solent enim piis & amātibus filiis arctius inhærere dicta vel facta, quæ pater moriens vltima dixit, quæ mādauit, quæ locutus eſt, quę rogauit, aut iuſsit. ¶Porrò per hoc humilitatis opus, maius aliquid myſticè ſignificauit, quod ideo prætereundum non eſt, quia totū inde officium hodiernæ Miſſæ pendet. Per hoc nanq; quodammodo eloqutus eſt, quia ſurrexerat à cœna, id eſt, à conuiuio paternæ glorię, & poſuerat veſtiméta ſua, ſemetipſum enim exinaniuit, formam ſerui accipiens, & terrena carne noſtra, quaſi linteo (cuius vtiq; materia naſcitur è terra) pręcinctus, ſanguinē ſuum effudit velut aquam in peluim, atq; inde quotidie lauat pedes noſtros, cùm illū in remiſsionem peccatorum noſtrorum ſumimus. ¶Pedes quippe noſtros, id eſt, actus noſtros quotidie neceſſe habemus lauari, quāuis ſemel loti per baptiſmum, toti ſimus mūdi per fidem. Si dixerimus, quia peccatum nō habemus, & ſic lauari pedes noſtros recuſauerimus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Quamuis lotus, quamuis mūdus eſſet Petrus, & ſi, inquit dominus, non lauero te, nō habebis partem mecum. Cui par eſt illud, quod alibi dicit: Niſi manducaueritis carnem meam, & biberitis ſanguinē meū, non habebitis vitam in vobis. ¶Secundum hunc veracem, & à patribus approbatum huius Euāgelicæ lectionis ſenſum, rectè illa de Apoſtolo præmittitur lectio: Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam manducare, &c. Illic enim oſtenditur, qualiter hoc ſacramēto lauemur, & non iudicium nobis manducemus & bibamus, videlicet vt probet ſe quiſq; noſtrûm, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Nullo quippe alio modo melius à ſordibus terrenorum actuum purificamur, ſi non peccata noſtra fouentes, ſed odio habentes, & toto corde fugientes, ad hanc menſam accedimus. ¶Quoties ſancto altari aſsiſtimus, Chriſti vtiq; perſonam, vicemq; gerentes, ſicut ſuo loco iam dictum eſt. Nam & Apoſtolus dicit: An experimentum vultis eius, qui in me loquitur Chriſtus? quoties hæc eius verba ſuper panē vinumq; effundimus: Hoc eſt corpus meum: Hic eſt calix ſanguinis mei, &c. Ipſe miniſter ſpecioſus & elegans, qui non venit miniſtrari ſed miniſtrare, de Miſſa quodammodo atque complicata imperii ſui purpura, byrrho ſuſtrictus byſsino, totuſq; miniſtrorum in morem expeditus, propinaturus nobis cali-

Iohan. 13. Matth. 6. Luca. 22. Philip. 2. Ioan. 13. 1. Ioan. 1. Iohan. 6. 1. Cor. 11. 2. Cor. 13.

cem ſalutis cum pane vitæ, aureū liquidumque diuinitatis ſuę ſuperſundit pigmentum, atq; ita ſingulis ſubminiſtrans haurientibus nobis in gaudio, inſundit vſq; in interiores ſenſus animæ, purificatq; eos, qui terrena curantes, & ſi non penitus ea conculcent, tamē non poſſunt omnino euadere, quin ex aliqua parte vel leuiter ſordidentur. Quod, quanta charitate & humilitate faciat, vt ſciremus, illud nobis ſui corporis & ſanguinis ſacramētum traditurus, prius pedes lauit, ſicut iam dictum eſt, per hoc ſimile purificationē illam decentiſsimè commendans. Rectè ergo talis Apoſtolica lectio iam dicto præmittitur Euāgelio. ¶ Quia verò, poſtquàm lauit pedes eorum, accepit veſtimēta ſua: & cùm iterū
Iohan. 13. recubuiſſet, dixit eis: Scitis, quid fecerim vobis, &c. aptè hæc offerenda ſequitur: Dextera do
Pſal. 118. mini fecit virtutem, dextera domini exaltauit me. Non moriar, ſed viuā, & narrabo opera domini. Poſtquàm enim miniſterium noſtræ ſalutis omne peregit, recepit veſtimenta gloriæ & claritatem, de qua dixerat orans
Iohan. 7. in forma ſerui: Clarifica me tu pater apud temetipſum claritate, quam habui prius quàm mundus eſſet apud te: & recumbens iterum
Luc. 24. in dextera Dei aperuit illis ſenſum, dato Spiritu ſancto vt intelligerent ſcripturas, & ſcirēt quid fecerit eis: & tūc impletum eſt, quod multò antè prophetatum, nunc eo reſpectu canitur, vt dictum eſt. Quod enim hic dicitur: Non moriar, ſed viuam, hoc eſt, quod
Rom. 6. Apoſtolus ait: Chriſtus reſurgēs ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur, quòd enim viuit, viuit Deo: ex illo recubitu ſuo. Narrabo, inquit, opera domini, & dicit: Scitis quid fecerim vobis, per interpretē ſuū Spiritum ſanctū, quē dedit nobis. Reliqua patenter ad eundē ſenſum pertinent.

Cur à prælatis lauari debeant pedes ſubditorum. Cap. XXI.

INtereà valde notandum eſt, quàm verè, quàm ſapienter nobis cōſuluit in eo quoque, quod exterius egit, dū Apoſtolos ſuos, omneſq; prælatos Eccleſiæ, talis ſeruitij quodammodo vectigales eſſe voluit, vt ſolenni more ſubditorū ſuorū pedes exēplo ſuo lauare debeant. Per hoc enim quotannis inculcat, & replicat id, quod ait Luc. xxij. Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſta-
Luc. 22. tem habent ſuper illos, benefici vocātur, vos autem non ſic, ſed qui maior eſt veſtrûm, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Valde nanq; repugnantia ſunt, dominari vt reges gentium, & ex debito iuſſuq; regulæ Euangelicæ lauare pedes in modum ſeruorum. Vnde vnus ex magnis Apoſtolis:

Non prædicamus, inquit, noſmetipſos, ſed 2. Cor. 4.
Ieſum Chriſtum, nos autē ſeruos veſtros per Deum. ¶ Sed non in vitijs ſuis poſſunt ſubditi hâc libertate vti. Cùm enim homines vitioſe viuunt, beſtiales, id eſt, beſtiis ſimiles fiūt. Vt autem prælati Eccleſiæ beſtialibus dominentur, vetus quoq; illis authoritas ſuffragatur, qua creatis primis hominibus præcipi- Gen. 1.
tur, vt beſtijs terræ dominentur. Igitur vbi ſubditi ſimiles fiunt beſtijs, illic Euangelicus homo dominari ſe debere iure recognoſcit. Dum ergo prælati ſubditis ſuis hac die pedes lauant, dum cibum reuerenter porrigūt, potumq; miſcent, perit authoritas dominandi, totumq; regum gentium & eorum, qui poteſtatem habentes benefici vocari affectant, deprimitur in ipſis ſupercilium. ¶ Quòd autem lotis pedibus diſcipulorum os ſuum aperuit dominus, ſermoneq; edidit ſplendidiſsimum, quo paracletum illum tam ſedulè repromittit Spiritum ſanctum, quodq; & nos, lotis eius exemplo pedibus, eundem ſermonē legimus vel audimus, hoc ſignificat, quod non niſi lotis & mundis gratia Sanctiſpiritus oſtenditur. Vnde & in Apocalypſi, cùm Io- Apoca. 21.
hanni dixiſſet angelus: Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, & faciēs iniquitatem & mendacium, protinus adiungitur: Et oſtēdit mihi fluuium aquæ viuæ, tanquàm cryſtallum, procedentem de ſede Dei & agni.
¶ De hoc fluuio & in Ezechiele legimus: Vi- Ezech. 47.
di aquam egredientem de tēplo à latere dextro, & omnes, ad quos peruenit aqua iſta, ſalui facti ſunt. Non enim omnes, ad quoſcunq; peruenit viſibilis baptiſmi fons, ſalui fiunt: Alioquin Simonem Magum, viſibiles baptiſ- Actor. 8.
mi aquas ingredientem, ſalus non refugiſſet: ſed de hoc vitæ fonte, paciſq; fluuio dictum eſt, penes quem eſt omne arbitrium ſalutis, quem dominus ſupradicto modo purificatis hoc ſubſequenti ſermone ſe daturum repromittit.

De mandato pauperum. Cap. XXII.

MAndatum, quod agitur inter pauperes, nō omnino eiuſdem rationis eſt. Illud enim chriſti, hoc eccleſię eſt. Illud diei præſentis, hoc pręteriti ſpectat hiſtoriam ſabbathi. Sabbatho nanque, quando ve- Iohan. 12.
nit dominus Ieſus Bethaniam, vbi fuerat Lazarus mortuus, quē ſuſcitauit, Maria accepit libram vnguenti nardi piſtici precioſi, & vnxit pedes Ieſu, & exterſit capillis ſuis pedes eius, & domus impleta eſt ex odore vnguenti. ¶ Mulierem illam imitatur eccleſia, pedes domini vngens, id eſt, pauperes eleemoſynis reſouens, qui licet infima, tamen eius membra

bra ſunt,& ſicut pedes,ita magni corporis eius, extremæ reputantur partes. Hos pedes capillis ſuis terſit, id eſt, ſuperfluis rerū ſuarum refecit,ſicut Apoſtolus ait: Veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat. Hoc ergo mandatum Eccleſiæ obſequium eſt,ideoque cuncta congregatio pedes lauat pauperum: in illo autem ſoli,vt dictum eſt,prælati, vice chriſti deſeruiūt. In quo pulchrè dominum ſuum Eccleſia præuenit, vt antequam chriſtus diſcipulorum pedes lauet, ipſi diſcipuli pedes Chriſti,id eſt,pauperū & lauēt,& eleemoſynæ vnguento vngant:& domus, in qua chriſtus præſens futurus eſt,hora qua pedes noſtros ipſe per prelatos noſtros lauabit,prę paretur,impleta hui⁹ odore vnguēti. Hæc ita eſſe,ex eo quoq; perſpicuū eſt,quod cātamus in dieb⁹ illis: mulier ergo Maria vnxit pedes Ieſu,& extersit capillis, & domus impleta ex odore vnguenti. cauſæ huius reſpectu rationabilis mos inſtitutus ab iis, apud quos religionis ſtudium feruentius eſt,hoc modo tenetur. Primùm pauperes intra clauſtrales officinas introducūtur, & antequàm fratres debitum illis in lauandis pedibus charitatis exhibeant obſequium, diſcumbunt ad conuiuium,ſufficientibuſq; ferculis reficiuntur. Nimirum tunc in illis chriſtus ſuſcipitur in Bethaniam,id eſt,domum obedientiæ,fideſque non vana gratulatur ibi ſe illi cœnam fe ciſſe. Tunc cuncta congregatio conſurgens tanquàm mulier illa Euangelica, Maria quippe illa typum Eccleſiæ geſſerat, conſurgens, inquam,de menſa, ad quam conſidens & mo dicè guſtans,ieiunium fregerat propter tantum hoſpitem(qui proculdubiò in pauperibus ſuſcipitur)conuenit ante pauperes,ferēs libram vnguenti,id eſt,intentionem eleemoſynæ,ſuauiter coram Chriſto redolentis, & procumbēs corā illis,ſic per omnia tanquàm chriſto deſeruiuit.

2. Cor. 8. (margin, beside "dantia illorum inopiam")

Mat. 10. 25. (margin, beside "Bethaniam")

Quòd per horas trium dierum eccleſia ſuum ordinem non ſeruat. cap. XXIII.

Conſummatis Miſſarum ſolenniis, quæ ob cauſas ſupradictas feſtiuè celebrata, mediis triſtitiæ nebulis, vt iam dictum eſt, quaſi ſol interfulſerunt, ſtatim profundiora eiuſdem triſtitiæ ſequuntur & augeſcunt ſilentia. Non enim Eccleſia ſuum ordinem ſeruat,quem à vigiliis nocturnis eiuſdē diei mutare atq; imminuere iam cœperat. A nocturnis ergo vigiliis incipientibus, tantæ mutationis ſeu diminutionis cauſas breuiter exequi cupimus.

De inuſitatis trium noctium vigiliis. caput XXIIII.

Primò dicendum eſt, harum trium noctiū vigilias, quas & inuſitato ordinē decantamus, & in tenebris cōſummamus, exequias eſſe triduanæ mortis domini, & ideo mortis eiuſdem luctui quintæ feriæ vigilias attributas,quia veſperam ſabbati,noctēque ipſam,quę luceſcit in prima ſabbati,non decuit exequiarum planctui deputari, cuius medio reſurgens dominus,totam noctem ipſam cum præcedente veſpera victoriæ ſuæ gaudiis illuſtrauit. Ex tunc nanq; cœptū eſt, vt in omni ſolennitate diem præcedat nox, ſemperq; veſpera futuræ diei claritate præfulgeat. Vt ergo triduanæ mortis domini,triduo peragamus exequias,noctem feriæ quintæ aſciuimus ſimul, quia miſerrimi Iudæ infami commercio iam venditus fuerat dominus.Itaq; quod canonici nunquàm in priuatis diebus,monachi verò neq; priuatis neq; ſolēnibus vnquam facere cōſueuerunt,vterque ordo vigilias cum nouē expendit lectionibus, tali ordine,taliq; ſchemate, vt parum aut nihil ab officio defunctorum diſtare videatur.

Matth. 28. (margin, beside "que ipſam")

Luc. 23. (margin, beside "gaudiis illuſtrauit")

Cur initia fineſq; omittimus.
Caput XXV.

Non ſolum autē, ſed & cunctæ diei ſic tranſfiguntur horæ, vt neq; initiū neque finem habeant conſueto more. Et rectè. Nam dominus noſter,qui initium & finis eſt,ſicut ipſe ait: Ego principium,qui & loquor vobis. Et alibi: Ego ſum α & ω,initium & finis: ipſe,inquam,qui eſt caput noſtrū principiumq; Ieſus Chriſtus,per hos dies ab latus eſt nobis,traditus in manus impiorum, & inter iniquos proiectus.Itaq; rectè iucunditatis noſtræ laudibus, id eſt, regularibus horis capita præcidimus, fineſq; earum ſub ſilentio abſcondimus, & inter pſallendum, Gloria patri omninò ſubtrahimus.

Iohan. 8. *Apoc. 1.* (margin)

Cur candelæ extinguantur.
Cap. XXVI.

Quòd candelæ extinguuntur, illud ſignificat,quòd crucifixo domino tenebræ factæ ſunt ſuper terram,ab hora ſexta vſq; in horam nonam,imo idipſum ſignificat extinctio candelarum, quod tenebræ illæ ſignificauerūt,ſcilicet excæcationem Indaicæ gentis, quæ prius occiſis prophetis & lapidatis eis,qui ad ſe miſſi fuerant, tandem occiſo ipſo domino prophetarum,meritò in tenebris perfidię proiecta & à lumine vultus derelicta eſt. ¶Numeroſa quippe luminaria, quæ ſurgētes ad vigilias ardentia reperimus, vniuerſos ſignificant ſanctos, qui prophetico ſermone lucentes,ſolemq; iuſtitiæ naſciturum & paſſurum, tanquam ſtellæ præuiæ nunciant-

Mar. 15. (margin, beside "bræ factæ")

Matth. 23. (margin, beside "daicæ gentis")

nunciãtes,lumen diuinæ ſcientię populo illi
diuerſis temporibus infundere miſsi ſunt.
At illi, vitam eorum extinguentes corpora-
lem,cæcitatem ſibimet intulêre ſpiritualem,
tandemq́; audire meruerunt,vt veniat ſuper
vos omnis ſanguis iuſt*,qui effuſus eſt ſuper
terram à ſanguine Abel iuſti,&c. Igitur can-
delæ in eo,quòd ſingulæ pòſt ſingulos extin
guuntur pſalmos, prophetas ſignificant,qui
ſinguli expleto prophetię ſuæ miniſterio,ab
illis occiſi ſunt.¶Illa quoque,quæ vltima nõ
maior cæteris extinguitur,ipſum dominum
ſignificat, qui reputatus quaſi vnus ex pro-
phetis,tandem occiſus eſt: poſt quem nullus
apud illos propheta ſurrexit, & hic extin-
ctus,profundas illis erroris & perfidiæ tene-
bras reliquit.

Quid tropi ſignificant. Cap. XXVII.

PLeriſq; moris eſt, vt extinctis luminari-
bus,in ipſis tenebris lugubres tropi,prę
cinentibus cantatoribus & choro reſpõ-
dẽte, flebili modulatione decantentur,inci-
pientibus à Kyrie eleiſon. Significant autem
lamenta ſanctarum mulierum, quæ (vt in E-
Matth.27. uangelio legimus) lamentabantur dominũ,
ſedentes contra ſepulchrum.

De nouo igne. Cap. XXVIII.

AMiſſo igne,qui ad matutinos, vt dictũ
eſt,extinguitur, ad lapidem per eoſdẽ
tres dies confugimus, vt vel lapidem
percutientes,ex abſtruſis eius venis ignẽ oc-
cultum eliciamus, vel liquidum cryſtalli la-
pidem ſereno cœlo ſoli obiicientes, radium
eius traiectum,per eiuſdem cryſtalli orbicu-
lum ſpectabili miraculo in ſubiectam ſuſci-
piamus eſcam. Nimirum per hoc nobis pul-
chrè depingimus,quòd Deus,qui dixit de te
nebris lucem ſplendere, illuceſcat in cordi-
bus noſtris ad illuminationem claritatis ſuæ
2.Cor.4. per mortem Chriſti,quem (ſicut in matuti-
nis præfiguratum eſt)Iudæi ſibimet extinxe-
runt,& tenebræ factæ ſunt. ¶Lapis enim,cũ
de illo ignem ſic excipimus,Chriſtum ſigni-
Pſal.117. ficat,quem lapidem reprobauerunt ædificã-
tes,qui factus eſt in caput anguli. Vnde & in
benedictione eiuſdem ignis oratio talis eſt:
Deus,qui per filium tuum angularem ſcili-
cet lapidem, charitatis ignem tuis fidelibus
contuliſti,productum è ſilice,noſtris profu-
turum vſibus, nouũ hunc ignem ſanctifica,
&c. ¶Prudentius quoq; in hymno ſuo, qui
cantatur in ſabbato ſancto,cùm dixiſſet: Lu-
mina nos tamen monſtras ſaxigeno ſemine
quærere, vt oſtenderet fieri hoc ad comme-
morandũ illud,quod de lapide Chriſto pro-
cedit nobis ignis ſancti Spiritus,protinus ad
iunxit, ne neſciret homo ſpẽ ſibi luminis in
Chriſti ſolido corpore cõditam,qui dici ſta-
bilem ſe voluit petram,noſtris igniculis vn-
de genus venit.Lapis ergo,quem percutien-
tes ignem elicimus,Chriſtum ſignificat, qui
percuſſus verbere crucis, Spiritum ſanctum
nobis effudit. ¶Quòd ſi cryſtalli lapidẽ ſoli
obiicimus, eſcamq́; ſubiicimus, vt mediante
cryſtallo carbones extincti reuiuiſcant aſpe-
ctu phœbeæ lãpadis, illud nobis gratiſsimè
commemorari debet, quod mediator Dei & 1.Tim.2.
hominum,homo Chriſtus Ieſus,inter Deum
extinctoſq́; homines medius interueniens,
noſtræq́; infirmitati vſq; ad mortem appro-
pinquans, longè à nobis ſecretum ignem, id
eſt,ſancti Spiritus altiſsimam diuinitatem in
fundit,ignem vtiq; Spiritus ſancti,quem, ſi- Luc.12.
cut teſtatur ipſe, venit mittere in terram, &
voluit vehementer accendi. Non enim vana
religio eſt,ſolenni proceſsione ad noui ignis
benedictionem exire. Eamus,inquit Apoſto
lus, ad eum extra caſtra,improperiũ eius por Heb.13.
tantes. Procedentes nanq; ad illum ignem,
meminiſſe debemus exeũdum nobis eſſe ad
eum, quem Iudæi extra caſtra ciuitatemq́ue
ſuam proiecerunt, vt per ignem ſancti Spiri-
tus vitam æternam habeamus credentes in
eum, quem illi à præſenti vita extinxerunt.
Deinceps imminente veſpera, maiora triſti-
tiæ ſequuntur incrementa. Altaria ſpoliãtur,
vino & aqua lauantur,campanæ conticeſcũt,
omnes,præter vigilias nocturnas, regulares
horas abſorbet triſte ſilentium. Vſum noui-
mus,myſteria requiramus.

Cur campanæ non ſonant.
Cap. XXIX.

SIgna Eccleſiæ,quæ cãpanas dicimus,ſan-
ctos Chriſti præcones ſignificare,ſuo lo-
co iam dictũ eſt, qui charitatis igne exco
cti,& diuina inſtructione formati, in prote-
ctione Dei cœli,tanquàm in turri fortitudi- Pſal.90.
nis commanentes,imò ſuſpenſa mente pen-
dentes quadam fraternæ dilectionis corda
commouentur,totaq́; die,& tota nocte com
mouentur, vt non taceant prædicare nomen
domini,dicẽtes: Qui reminiſcimini domini,
ne taceatis,& ne detis ſilentium ei. ¶Notum Eſa.62.
eſt autem, primos huiuſmodi præcones, ſci-
licet ſanctos Apoſtolos, nõ ſolũ conticuiſſe,
ſed & relicto eo omnes fugiſſe. Petrus quoq;
cæterorũ princeps,cuius ab ore primum ve-
ritatis præconium in omnem terram exiuit, Matth.26.
dicẽtis: Tu es Chriſtus filius Dei viui,vocem Matth.16.
illam clariſsimam repreſsit,conticuit, Chri-
ſtum reliquit, fugit, & negauit. ¶Igitur ex
hora,qua dominus traditus eſt, rectè ſignis
eccleſiæ ſilentium indicimus, Chriſtumq́; ſo
lum torcular calcantem, ſolum in ligno cru- Eſa.63.
cis

cis,extenſo corpore tympanizantem, teſtimonium veritati humili ac ſolitaria voce per hibentem,ligneo malleolo in tabula ſuſpenſo & perſonante,populumq; ad Eccleſiam inuitante ſignificamus.

Cur altaria nudentur. Cap. XXX.

CVr altare nudetur ſcire volentibus facilè liquet, ſi prius animaduerterint, quid ipſum altare ſignificet. Significat autem Chriſtú,quia ſic illud in templo,quomodo Chriſtus toti corpori Eccleſiæ dignitate & honore præminet. Quòd ſi & autoritas deſideratur,occurrit illa dñi dicentis per Moyſen: Altare de terra facietis mihi. Quod B. Gregorius ſic exponit: Altare de terra facere, eſt in incarnatione mediatoris ſperare. Tunc quippe à Deo noſtrum munus accipitur, quando in hoc altari noſtra humilitas, id eſt, ſuper dñicæ incarnationis fidé poſuerit,quicquid operatur. In altari ergo de terra oblatum munus ponimus,ſi actus noſtros dominicæ incarnationis fide ſolidamus. Cú itaq; nudum altare conſpicimus,dignú illud memoria,quod magnificè propheta, flebiliterq; deplorat,noſtris intimis perſonare auribꝰ, noſtris internis præſentialiter debet apparere conſpectibus. Ecce vidimus eú, & nó eſt ſpecies ei neq; decor, & nos conſiderauimus eum deſpectum & nouiſsimum virorú, virum dolorú,& ſciétem infirmitatem. Verè láguores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portauit. Hæc de paſsione eius dicta eſſe perſpicuum eſt. ¶Ille enim ſpecioſus forma præ filijs hominum,qui ſemetipſum exinaniuit,formam ſerui accipiens,maximè in paſsione ſua viſus eſt non habens ſpecié,neq; decorem,& quaſi abſconditus vultus eius.Nam anteà decorus incedebat, & magnificabatur ab omnibus: quia ſicut laudatur in canticis: Venter eius eburneus,diſtinctus erat ſaphyris,id eſt,naturę infirmitas interdum cœleſtibus in illo reſplendebat miraculis. At nunc, quia dominus poſuit in eo iniquitates omnium noſtrú,aſcédit ſicut virgultum coram eo,& ſicut radix de terra ſitienti. ¶Illa facies eius & oculi,ex quibus,vt ait Hieronymus,igneum quiddá & ſydereú radiabat, verbi gratia,quádo vendentes & ementes eiecit de téplo,quod infinitus facere non poſsit exercitus,illa,inquá,facies nunc deſpiciebatur,alapis cędebatur,velabatur,conſpuebatur.Velebantur genæ eius,quæ ſicut areolæ aromatú gratum propè accedentibus ſpirant odorem,ita contuentibus,benignitatem eius exprimebát & manſuetudiné. Manus eius,quæ ita faciles erant ad operanda miracula diuini beneficii, vt meritò dictæ fuerint tornatiles, aureæ, plenæ hyancintis, vinculis aſtrictæ ſunt,clauis confixæ ſunt. Propter talia dictú eſt: Et aſpectus in eo non eſt,& nó eſt ei ſpecies neq; decor. ¶In ſuper hoc ad denudati altaris cauſam pertinet, quod idem dominus veſtimentis ſuis ſpoliatus eſt.Milites nanq;, cùm crucifixiſſent eú,diuiſerút ſibi veſtiméta eius,& fecerút quatuor partes,vnicuiq; militi partem. Et de tunica dixerunt:Non ſcindamus eá,ſed ſortiamur de illa,cuius ſit.¶ Ita le vinum bibit noſter Noé,quod interpretatur requies,ſcilicet dominus Ieſus, in quo re quié inuenimus animabꝰ noſtris,tale,inquá, vinú bibit ex vinea ſua, quam plantauit,ſcilicet ex gente Iudaica,quam de Aegypto tranſtulit, quia cunctis amaritudinibus inebriatus,ſoporatus eſt ſomno mortis, & in cúctis à diuinitatis ſuæ gloria nudatus ad tépus apparuit. Cùm ergo altare Chriſtum ſignificet, rectè ob commemorationem horum,veſtitu & ornatu ſuo ſpoliatum eſt.

Cur vino & aqua lauentur.
Cap. XXXI.

CAuſa verò,cur lauenter altaria, non minus his,quæ dicta ſunt, ſcientem delectat. Videlicet idcirco illa lauari inſtitutum eſt, quia dominus noſter,qué altare ſignificat,vt dictum eſt,de latere ſuo lancea militis perforato ſanguinem & aquam effudit. Ideo lauantur vino & aqua. Vinum enim pro ſanguine,in ſacramento quoq; ſacrificij,ipſo domino autore,aſcitum eſt. Ságuiné, inquá, & aquam effudit de latere ſuo ſummus noſtræ opifex ſalutis,quę prima ſunt eiuſdé elementa ſalutis.Sanguine redimimur,aqua abluimur. ¶Hæc enim aqua,prima ſui fuit origo baptiſmi,quo baptizamur nos, qué à nullo accepit,ſed ipſe primus eius autor extitit. Hoc ideo dicimus, ne putemus illum à Iohanne ſuum accepiſſe baptiſmum, quod Romana autoritas non concedit, Græcorú contradicens traditiói,vt die Epiphaniæ baptiſmú celebremꝰ, ſicut in nocte paſchali (quod & ſuprà dictú eſt) vbi de die Epiphaniæ métio facta eſt. Sed de origine baptiſmi opportunius dicemus,cùm de morte domini in ſequenti Paraſceue, vel ſabbati ſancti officio, tractatus vel ordo cauſarú popoſcerit. ¶Sciendum auté,quòd rectius faciunt hi, quos & nos imitamur,& ordini euangelico magis eorum propinquat conſuetudo,qui hodie quidem,id eſt,feria quinta,altaria nudant, ſed ipſa die paraſceue lauant. Nam hac feria quinta cœpit quidem dominus ad veſperam agonizari,ſed feria ſexta ſanguiné & aquá de latere ſuo láceatus effudit. Idcirco & cum cantu ad paſsionem pertinente, vel cú pſalmodia pœnitentiali

Margin notes: Exod.20. Eſa.53. Pſal.44. Philip.2. Cant.5. Eſa.53. Matth.21. Iohan.2. Cant.5. Eſa.53. Iohan.19. Gen.9. Matth.26. Pſal.79. Iohan.19.

nitentiali lauare conſueuimus. ¶Hiſpidi quoque ramuſculi, cum quibus lauantur, flagella ſignificant, quæ pectus illud ſacratũ deiq; capax atrociter ſecuerũt. Non enim diuinitas inhabitans, paſsibilitatem carnis excluſerat, ſed veros dolores, veraſq; virgarum vibices in illo noſtra caro pertulit.

Cur horas ſub ſilentio cantamus.
Caput XXXII.

Quòd non ſolum campanarum clangor ſileſcit, ſed regularium quoq; concentum horarum noſter omninò chorus Luc. 9. abſcōdit, illud ſignificat, quòd apoſtoli Chriſti non ſolum prædicare ceſſauerunt, vt ſoliti fuerant circuire per caſtella euangelizantes & curantes vbique, ſed & nocte hac, poſt- Math. 26. quàm hymno dicto exierunt cũ illo in montem Oliuarum, diffugientes & oppreſsi triſtitia, cuncti à laude communi conticuerunt. ¶Idcirco autem à completorio profundum hoc incipitur ſilentium, quia circa hanc horam, cùm dixiſſet diſcipulis: Ecce appropinquauit, qui me tradet, ipſi graues eſſe cœperunt, & præ triſtitia dormitabāt, tandemque vbi turba, & qui vocabatur Iudas, venit, cum tenerent eum, relicto eo, omnes fugerunt. Nec quiſquam ex illis ad eum propius iam acceſsit, niſi diſcipulus ille, qui, vt Iohannes Ioan. 18. ait, notus erat ponrifici, quique dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum, quem Hieronymus ipſum fuiſſe Iohannem aſſerit.

Cur matutinas ſicut horas ſub ſilentio non dicamus. Cap. XXXIII.

Quæri hic poteſt, cur cùm diurnas horas triſte ſilentium operiat, nocturnas vigilias vel laudes intecta melodia depromat? Ad quod dicendum, tempus aliud per diem, aliud ſignificari per noctem. Nam diurnis horis præſentiam ſignificamus dominicæ paſsionis, nocturnis autem vigiliis tempora priora, per quæ futuram eandem paſsionem prophetæ prænunciauerunt. Qui quia non tacentes interfecti ſunt, idcirco nobis voces illorũ proferentibus cādelæ, vt ſuprà dictum eſt, extinguũtur, quarũ vltima, quæ extinguitur ad canticum Euangelii, ipſum dominum, qui Euangelizans occiſus eſt, ſignificat.

LIBRI QVINTI FINIS.

RVPER-

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SEXTVS.

De Paraſceue. Caput I.

Matth. 21. DIes ſextus ab illo, quo dominus noſter ciuitatem Hieruſalē cū gloria, quam mox inuidia ſequeretur, ingreſſus eſt, illud euidentius confirmat, quod ſuperius commendatum eſt, ſcilicet hāc hebdomadam humanæ reſtaurationis reſpondere myſteriorum ordine, primæ illi hebdomadæ mundanæ creationis. Nam hominem, quem in illius ſexta feria creator mirabiliter cōdidit, in huius nihilominus ſexta feria idem ipſe Saluator mirabilius redemit. ¶ Dies hic paraſceue vocatur, paraſceue autem præparatio interpretatur: Quo nomine Iudæi, qui inter Græcos cōuerſabātur, ſextā ſabbati, quę nūc à nobis ſexta feria nuncupatur, appellabant: ꝙ eo videlicet die, quæ in ſabbatū forēt neceſſaria, præpararēt: iuxta quod de māna quōdam erat præceptū, ſexta autē die colligetis
Exod. 16. duplū, &c. Qui verò inter Romanos vitā ducebāt Iudæi, vſitatius eā Latinè cœnam purā cognominabant. ¶ Quia verò ſexta die homo factus, & tota mūdi eſt creatura peſecta, ſeptima aūt cōditor ab opere ſuo requieuit, vnde & hanc ſabbatū, id eſt, requiem vocari præcepit: rectè dominus eadē die ſexta cruci fixus, humanæ reſtaurationis impleuit arca-
Iohan. 19. nū. Vnde, cū accepiſſet acetum, dixit, cōſummatū eſt, id eſt, ſexta die, quod pro mundi refectione ſuſcepit, totum eſt opus perfectum.

Cur hac die Miſſa nō cantetur. Cap. II.

DE hac die primum illud quæritur, cur officiū non habeat, imò (quod maximè mirū videtur) cur à Miſſarum ſolēniis vacet, cùm paſsio dominica, quæ hac die celebrata eſt, ſacrificij principiū, noſtræq́; ſalutis ſumma ſit. Videretur nanq; iure tanta res ſolēnibus ſummè celebrāda eſſe gaudiis. ¶ Si enī martyris vniuſcuiuſlibet annua dies, qua per paſsionē mortis ad immortalitatis gloriā tranſmigrauit, & feſtiuis honorat̄ gau-
Psal. 115. diis: & meritò, quia precioſa in cōſpectu domini mors ſanctorū eius, cur dies hæc ſolennium gaudiorū orbata eſt inſtrumentis, qua martyrum & ſanctorum omniū rex ſanctis omnibus antiquis & nouis per mortē ſuā paradiſum aperuit, & latroni quoq;, cui dixit: Hodie mecum eris in paradiſo, hoc die ſolutum eſt admirabile precium, cuius pondere, vt cantamus, captiuitas mundi redempta eſt, inferni clauſtra confracta ſunt, & cæleſtis nobis aperta eſt ianua regni. Quæritur ergo, cur adeo publicis gaudiis exempta ſit, vt nec miſſarum lætitiam ordinis Eccleſiaſtici authoritas illi aſſcripſerit. Vnde conſulto gratiæ cœleſtis oraculo, breuiter aliquid ſuper hoc capitulo dicēdum eſt. ¶ Gloriari quidem (vt Galat. 6.
Apoſtolus ait) nos oportet in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, & in gratia tanti precii, quod pro noſtra redemptione datum eſt, fideliter cunctis poſthabitis exultare gaudiis. Sed ſunt aliqua, quæ gloriam hanc & exultationem noſtram nimiùm nimiumq́; obnubilant. Primum noſtræ cōſcientia cauſæ, propter quā imperioſa ſanctæ trinitatis charitas, hominē tātæ reuerētiæ, tātæq́; dignitatis, qui cū Deo verbo vna perſona eſt, hominē inuocantem, & morti nihil debentem, morti addixit, ſicut Apoſtolus ait: Proprio filio ſuo non Rom. 8.
pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illū. Non enī ita gaudere debemus de gratia tradentis, vel de charitate moriētis, vt nō etiam doleamus, quòd tanto domino tormētorum, & mortis cauſa fuimus. Siquidem nō gaudere, ingratitudinis: non dolere autem, crudelitatis eſt. ¶ Non ita ſimus incauti laudatores prouidentiæ vel præſcientiæ Dei, vt pręſcientiam eius & ordinationem idem eſſe arbitremur. Non enim hæc, id eſt, præſcientia & ordinatio Dei, æqualia ſunt, aut conuerti poſſunt, quia præſciuit Deus quidem omnia, quæ ordinauit, ſed non pręordinauit vel prædeſtinauit, vt fierent omnia, quæ præſciuit. Nam de homine, cùm faceret eū, duo præſciuit, ſcilicet, & quomodo per fraudem diaboli decipiendus eſſet, & quomodo per omnipotentiam ſuam deceptum & perditum reſtaurare poſſet. Hæc, inquam, duo præſciuit: ſed eorum alterū, id eſt, lapſum hominis, fieri permiſit, ad cumulum diabolo debitæ dānationis: alterum autem, id eſt, reſtaurationē eius, præordinauit, vt (ſicut ait Apoſtolus ad
Epheſios) innoteſceret principatibus & poteſtatibus in cæleſtibus, per Eccleſiam multiformis ſapiētia Dei. ¶ Vnde & Hieronymus in commento eiuſdem Epiſtolæ: Si, inquit, principatibus, & poteſtatibus in cœlis, quas ſanctas miniſtraſq́; Dei accipere debemus, ignota fuit multiplex ſapientia Dei, quæ nunc eis per Eccleſiam reuelata eſt, quantò magis patriarchis & prophetis ignota fuit, quos Epheſ. 3.

ſuprà,nõ ignoraſſe myſteria chriſti,ſed ita vt
*Apoſtolus *Apoſtolus neſciſſe,monſtrauimus.¶ Multi-
plex quippe ſapientia Dei per Eccleſiã eius,
nunc & principatibus & poteſtatibus reuela-
ta eſt,quam olim Deus futuram in ſua mente
decreuerat,& nũc eſſe perfectã ex eo,quod vi
demus, agnoſcimus. Crux itaq; Chriſti non
ſolũ nobis,ſed & angelis cũctiſq; in cœlo vir
tutibus profuit, & aperuit ſacramentũ,quod
ante neciebant. Deniq; ad cælũ cum corpo-
re reuertentem mirantur & dicunt : Quis
eſt iſte,qui venit de Edom, tinctis veſtibus
Iſai.63. de noſra?lſte formoſus in ſtola ſua.Et in alio
Pſal.23. loco:Quis eſt iſte rex gloriæ,dominus virtu-
tum,ipſe eſt rex gloriæ? Non ergo putemus
diuinę ordinationis vtrũq; fuiſſe,& hominis
lapſum,& eiuſdem reſtitutionem: ſed præſci
tum quidem lapſum fieri permiſiſſe Deũ, ad
diaboli damnationem: reſtaurationẽm autem
præordinaſſe, ad multiformis ſapientiæ ſuæ
oſtenſionem. Et nõ ſicut blaſphemamur,in-
quit Apoſtolus,& ſicut aiunt quidam nos di-
Rom.3. cere: Faciamus mala,vt veniant bona, quorũ
damnatio iuſta eſt. Dixerat enim: Vbi abun-
dauit peccatum,ſuperabũdauit gratia. Quod
quidam iuſtè damnandi ſic peruertebant, vt
illum dixiſſe aſſererẽt,quòd oporteat nos fa-
cere mala,vt veniant bona. ¶ Quorſum hæc?
Videlicet vt aduertamus, quia multò magis
Deus,cùm faceret hominem, nec voluit, nec
Gene.2. vllo modo dixit:Fiant mala,vt veniant bona:
ſed eo nolente,eo prohibente, morteḿq; cõ
minante,diabolo conſentiens homo malum
fecit:Deo autem diſponente,bonũ venit. Et
vbi abundauit peccatum, in tantũ ſuperabũ-
dauit gratia, vt quia ſatisfactionem pro cul-
pa nullus debebat, niſi homo, nulluſq́ue
ſoluere poterat, niſi Deus miſeratus Deus
homo fieret: qui cùm pro ſe nihil morti de-
beret, moriendo pro nobis debitum no-
ſtrum ſolueret.¶ Igitur noſtrę,vt ſuprà dictũ
eſt, cõſcientia culpæ gaudiũ noſtrũ reuerbe
rat,vt nõ exultemus hac die,ſed ambulemus
demiſſo capite: quia vulnera illa noſtra fece-
runt crimina,quia contumaces ſerui commi-
Pſal.68. ſimus, quod vapulat ille omnium dominus,
quia quæ ille exoluit,nos rapuimus. Deinde
Euãgelicæ quoq; autoritatis eſt, & ex domi-
ni dictis accepim⁹, vt hac die gaudere Iudęis
relinquamus,& nos contriſtemur. Nam cùm
dixiſſet: Modicum & iam non videbitis me,
Iohan.16. & iterum modicum & videbitis me, ſecutus
adiunxit:Amen amen dico vobis, quia plo-
rabitis & flebitis vos,mundus autem gaude-
bit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia
veſtra vertetur in gaudium.Adhuc autẽ huic
tantæ rei triſtitiam conuenire probabili ex-
emplo confirmat, dicens: Mulier cùm parit,
triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm
autem perpererit puerum,iam non meminit
preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt ho
mo in mundum. ¶Mulieri quippe Eccleſi- Apoca.12.
am ſuam aſsimilat, quæ quia Chriſtum dili- Iohan.20.
git,quem ex Deo patre genitum, in noſtram
naturã ſuſcepit, rectè hac die moriente illo
per mortem, quaſi per partum in vitam æ-
ternam & in immortalitatis gloriam exeun-
te, triſtitiam habet, & clamat vt in vtero
habens, & clamat parturiens, & quia poſt-
quàm reſurrexit, æterno ſuo regno natus,
gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino, ſicut ip-
ſe dixerat: Iterum autem videbo vos, & Iohan.16.
gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum
nemo tollet à vobis perpulchrè perfecta
eſt, quæ præmiſſa fuerat mulieris,ſimilitu-
do, quæ poſtquàm pepererit, iam non me-
minit preſſuræ propter gaudium, quia na-
tus eſt homo in mundum.

Quod celebritas noſtræ redemptionis à feria ſexta ad dominicam transferatur. Caput III.

Differendum eſt igitur gaudiũ tantæ ſa-
lutis, tãtæ tãq; neceſſariæ redẽptionis,
tãti precii, cuius põdere captiuitas mũ
di redẽpta eſt, inferni clauſtra cõfracta ſunt,
ianuæ cœlorũ apertæ ſunt, latro pœnitentiũ
exẽplũ,cũ dño paradiſum ingreſſus eſt. Dif- Luc.23.
ferendum,inquam, vſq; in diem tertiũ, quo 1.Cor.15.
tantus ille victor ſurrexit, quo nobis victo-
riam ſuam annunciauit, quo nobis in ſe-
metipſo, quid de nobis ſperemus,oſtẽdit:
& tunc pro redẽptione animarũ,quæ hac die
patrata eſt, & pro reſurrectiõe corporũ,quæ
illa luce condita eſt: pro hoc,inquam, dupli-
ci munere,inenarrabilis,inæſtimabilis, infi-
nitæ ſolẽnitatis, dignitatis, toto corde,toto
ore, totiſq; viribus concelebrãda eſt. ¶Hac
interim die triſtitia regnet,hac,inquam,die
triſtitia denominata,id eſt, triſti die contri-
ſtemur ad pœnitentiam, feriam dominicæ
paſsionis noſtram pertranſeat animam,claui
manuum ac pedum eius carnem noſtram cõ-
figant, crux eius noſtram ſuſpendat concu-
piſcentiam.Compatiamur,vt conregnemus.
Hodie non ſacrificemus, dum nobis hoſtia Rom.8.
tollitur de manibus. Non ſacrificent amici,
dum trucidant inimici. Dominus, inquit Exod.14.
Moyſes, pugnabit pro vobis, & vos tace-
bitis. ¶Quandiu ergo torcular calcat ſo-
lus, & indumentum eius ſanguine conſper Iſa.63.
gitur, quandiu ligatus deridetur, velata fa-
cie colaphizatur,& alapatus,conſputus,quã-
diu illuditur veſte alba indutus, itemq́ue
arundi-

àrundinẽ accipiens in dextera, veſtemq́; pur
puream & ſpineam coronam, clauorũq́; fixu
ram, quibus in cruce pendẽs, legis factus eſt
Matth.16. maledictum, bibitq́; aceti poculũ, quãdiu tot
Luc.23. opprobriis exaturatur, tãdiu nos, id eſt, à ma
Iohan.19. ne vſq; ad horam nonam, iuge ac profundũ
Deut.21. teneamus ſilentiũ, mœrori amicũ, & interio-
Exod.3. rem penetrãtes meditationis ſolitudinẽ, ſol-
uenteſq́; cum Moyſe calceamenta de pedi-
bus noſtris, audiamus illum tanquàm de me-
dio rubi dicentem: Videns vidi afflictionem
populi mei, qui eſt in Aegypto, & gemitũ ei⁹
audiui, & deſcendi liberare eum. Nunc enim
quaſi in rubo ſpinis inhæret, clauis cõfixus,
ſpiniſq́; coronatus, cruciſq́; arbuſtum guttis
ſanguinis, quaſi rubentibus pullulat moris,
vt (ſicut air quidam) triſtes purgantur ſangui
ne culpæ, quem contorta rubus denſis cru-
ciatibus edit.

Cur hora nona conuenimus adorare crucem. Cap. IIII.

HOra aũt fere nona, quãdo mox traditu
Matth.27. rus ſpiritum clamauit voce magna, di-
Luc.23. cẽs: Parer in manus tuas cõmẽdo ſpiri
Iohan.19. tũ meũ: vidẽſq́; quod factũ fuerat, & quod ſic
clamans emiſiſſet ſpiritũ, Centurio, noſtræ fi
dei præcentor, clamauit & ipſe dicẽs: Verè fi-
lius Dei erat iſte, iuſsitq́; Pilatus ad petitionẽ
Ioſeph reddi corpus, venitq́; Nicodemus fe-
rens myrrhæ & aloës quaſi libras centũ, & ac
ceperunt corpus Ieſu, & inuoluerunr linteis
cum aromatibus: tũc, inquã, licuit his & aliis
diſcipulis appropinquare, & querelas tanto
funeri depromere, paulatim dilapſis perſecu
toribus: vel quia diutino dominicę mortis ſa
tiati ſpectaculo diſceſſerant: vel quia viſo ter
ræmotu, quo velũ tẽpli ſciſſum eſt, & petrę
ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt, territi
Matth.27. diffugerãt. Circa nonã igitur horã conuenia-
mus & nos, & ſupremo funeri, non tã Miſſa-
le officium, quàm funebrem exhibeamus plã
ctum, quem & hoc ordine peragimus.

De Officio vel ordine adorandæ crucis. Caput V.

NArrandã ſacræ paſsionis hiſtoriam il-
la duo præeunt animalia, de quibus &
cantamus: In medio duûm animalium
Abac.3. innoteſceris: ſcilicet lex & prophetæ, quæ il
li cõcorditer atteſtãtur, iuxta quod Moyſes
& Helias apparuerunt in monte, quando
Matth.17. transfiguratus eſt, cum eo loquentes. ❡ Nam
prima lectio Oſeæ prophetæ eſt: In tribula-
Oſee 6. tione ſua mane conſurgent ad me: Venite, &
& reuertamur ad dominum, quia cœpit & ſa-
nabit nos, percutiet & curabit nos, viuifica-
bit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit
nos. Secũda de Exodo eſt: Dixit Moyſes filijs
Iſraël: Menſis iſte principium vobis mẽſium Exod.12.
primus erit in mẽſibus anni. Decima die mẽ-
ſis huius, tollat vnuſquiſq; agnũ per domos
& familias veſtras, & immolabitis eum deci-
moquarto die menſis huius ad veſperam, &
reliqua. Prima ſanè, reſurrectionis præconni-
um eſt: ſecunda paſsionis, & eidem paſsioni,
quæ hac die legenda eſt ſecundum Iohannẽ,
propriè cõgruit: maximè pro eo, quod idem
Euangeliſta ſumpſit hoc ex illa teſtimonium:
Os non comminuetis ex eo. Singulàs lectio Iohan.19.
nes ſinguli ſequûtur tractus, quem cantum
propriũ eſſe lugẽtium, longè ſuprà in ſeptua-
geſima dictum eſt. Primus nos ad tremorem
excitare molitur, dicente Abacuc: Domine Abac.3.
audiui auditum tuum & timui. Sic enim A-
bacuc hic ex eo, quod in certamen & lucta-
men, vt ita dicam, amplexu cum Deo congre-
ditur, amplexãtis, id eſt, luctantis ſortitus eſt
nomen: nullus enim, vt ait Hieronymus, tam
audaci voce auſus eſt Deum ad diſputationẽ
iuſtitiæ prouocare, & dicere ei, cur in rebus
humanis tanta verſatur iniquitas? Vſquequò Abac.1.2. & 3.
domine clamabo & non exaudies? & cætera:
Si, inquam, hic Dei colluctator fortis & rigi-
dus ſtãs ſuper cuſtodiam ſuam, & figens gra-
dum ſuper munitionem, dum Chriſtũ in cru
ce contemplatus, & videt cornua in manibus
eius, & ibi abſcõditam fortitudinem eius: ti-
mui, ait, & expaui, quid nos longè impares,
longeq́; minorem in die iudicii fiduciam ha-
bentes, quando videbimus maniſeſtam in
nubibus cœli fortitudinem illam, quam hic
timer abſconditam in cornibus crucis, quæ
erant in manibus eius? Quid facient tabulæ,
ſi tremunt columnæ? Rectè ergo, vt noſtrum
tractus hic magis ac magis excitet timorẽ, in
pleriſq; eccleſiis religione imitandis ita can-
tatur, vt poſt ſingulos verſus ſemper primus
viciſsim nunc à principio, nunc à medio re-
petatur. ❡ Sequens tractus: Eripe me domi-
ne ab homine malo, ſecundum tirulum eiuſ- Pſal.139.
dem Pſalmi, qui eſt in finem pſalmus Dauid,
vox eſt eiuſdem manu fortis propugnatoris
noſtri, pro noſtra ſalute in paſsiõe ſua decer-
tãtis, & hæc illi oratio hac de cauſa attribuit,
vt nos quoq; ſimili exemplo in periculo exi-
ſtentes, orationis deuotione à domino libe-
rari mereamur.

Cur hac die legitur paſsio ſecundum Iohannem. Caput VI.

QVanuis & ipſe ordo ſcribendi popoſ-
ciſſe videatur, vt hac die poſt alios Euã
geliſtas paſsio domini ſecundũ Iohan
nẽ legeretur, cõſtat enim illum reuerſum de
Pathmos inſula, vbi exilio relegarus fuerat,
poſt omnes Euangelium ſuũ ſcripſiſſe vlti- Iohan.18.19.

mű:tamen & hæc altera maior cauſa eſt, quia præſens interfuit, & cæteris adeſſe nõ audẽtib*, ipſe, quia (ſicut de ſeipſo ait, & ſicut Hieronymus perhibet) not* erat põtifici, fiducia lius ſecutus eſt, & iuxta crucẽ ſtetit. Stantib* enim iuxta crucem Ieſu, Maria matre eius, & ſorore matris eius, cùm vidiſſet Ieſus matrẽ ſuam, & diſcipulum ſtantẽ, quem diligebat, dicit matri ſuæ: mulier, ecce filius tuus, deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua: Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuá. Et paulò pòſt de ſe ait: Et qui vidit, teſtimoniũ perhibuit & teſtimonium eius verum eſt.

Cur Euangeliſta ſuum interpoſuit teſtimonium. Cap. VII.

NOn prætereundum tantæ huius rei ſacramentum, cui ſanctus Euangeliſta tã diligenter ſuum interpoſuit teſtimonium, & congrua de ſcripturis ſubiecit exempla. Dixerat enim, quia milites, qui fregerunt crura latronum, cùm veniſſent ad Ieſum, & viderunt eũ iam mortuũ, non fregerunt crura eius, ſed vnus militũ lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua. Facta ſunt, inquit, hæc, vt ſcriptura impleretur, quæ dicit de eo: Os non cõminuetis ex eo. Et item alia ſcriptura dicit: Videbũt, in quem transfixerunt. Cur agnus, qui immolatus eſt, noluit vt os cominueretur ex eo? Non enim caſu, ſed eo nolente & diſponẽte actum eſt. Siquidem non alia, quàm quæ voluit ac diſpoſuit ipſe ab his, qui eum volũtate ſua vel propria nequitia peremerunt, tormenta perpeſſus eſt. Vnum de ſimilibus nobis locutus eſt, hoc ſcilicet, quòd, vt nos mortalis ac paſsibilis homo nat* eſt. Cætera diſsimilia nobis cũcta locutus eſt, quia quãdo voluit, & quomodo voluit natus eſt, quãdo voluit, & quomodo voluit mortuus eſt. Cur ergo noluit, vt crura ſua frangerentur, ſicut & illorũ ſceleratorũ, inter quos reputatus eſt? Videlicet iccirco, quia oſsium fractura nullum vſquam bonum ſua ſimilitudine commendat.

Exod. 12. Zacha. 12.

Quod ſingula eorum, quæ dominus paſſus eſt, aliquid myſticè ſignificent. Cap. VIII.

COnſideremus ea, quę in paſsiõe ſua per tulit dominus noſter, & inueniemus alia quædã, quæ nos ſpiritualiter amplius ędificẽt, per illa ſignificari. Nã nõ ſolũ quę geſsit, ſed & quæ pati voluit, ſic diſpoſuit, vt cùm interiora perſpexeris, ſi exteriora hęc attendas, ſic vtrobiq; conſonam inuenies ſimilitudinem, quomodo ex qualitate ſeu ex proprietate figurarum vel apicum, eandem ſcriptoris manũ diuerſis in locis recognoſcis.

Quid crucis figura ſignificet. Cap. IX.

PRimùm ipſa crucis figura nihilne myſticũ ſignificat? Taceo, quod decentiſsimũ eſſe nullus abnuat, ſalutem humani generis in ligno crucis conſtitui, vt vnde mors oriebatur, inde vita reſurgeret: & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur. Quodq; ait quidam: Neue quis ignoret ſpeciem crucis eſſe colendam quæ dominũ portauit, ouans ratiõe potenti, quatuor inde plagas quadrati colligit orbis. ¶ Illud non prætercam, quia ſalutis, quã operabatur, primas ianuas, id eſt, fidem, ſpem & charitatem, quar tamq; illarum, perſeuerantiam, in eiuſdẽ in crucis, qua pendebat, figura ſignificabat. Habet enim crux in longitudinem, latitudinem, ſublime atq; profundum, id eſt, acumen, quo fixa terræ inhæret: longitudinem, id eſt, vſq; ad brachia: latitudinẽ, in eorundẽ expanſione brachiorum: altitudinẽ, ab ipſis brachiis ſurſum verſus, quo caput imminet. His autẽ quatuor ſupradictæ virtutes ſignãtur: Profundo, Fides, quæ occulta voluntatis Dei vocatione, prima in fundo cordis quaſi fundamentum in ædificio, ponitur: longitudine, perſeuerantia: altitudine, ſpes, quæ nobis in cæleſtibus repoſita eſt: latitudine, charitas. Nam de his, inquit Auguſtinus, Apoſtolum dixiſſe intelligo: Vt poſsitis comprehẽdere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum. Salutis ergo primos aditus in ſupplicii ſui figura Saluator noſter prædicabat. Ephes. 3.

Quid ſignificet, quod aceti poculũ cùm guſtaſſet, noluit bibere. Caput X.

PEr hoc autẽ, quod oblatum ſibi acetum, felle mixtum, cùm guſtaſſet, noluit bibere, reprobationem ſignificat vineæ ſuæ, ſcilicet gentis Iudaicæ. Vinea enim domini ſabaoth, domus Iſraël eſt. At illa, quam ipſe expectauerat, vt faceret vuas, & fecit labruſcas, tãdem illi mortis miſcuit amaritudinem, qua guſtata modicè, id eſt, per triduũ, iam de genimine vitis illius bibere non vult. Reſurgens enim à mortuis, iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Matth. 27. Eſai. 5. Matth. 26. Rom. 6.

Cur chlamydem coccineam circundari ſibi permiſerit. Caput XI.

SEd & quod chlamydẽ coccineã, cũ illuderetur, nõ dedignat* eſt circũdari ſibi, nũquid non cõgruit illi, quod propter nos in paſsiõe ſua fungebat miniſterio charitatis. Coccus enim coloris ignei, qui in tabernaculo domini offerri, & in veſte ſacerdotali bis tinctus iubetur aſſumi, geminã ſignificat dilectionẽ, Dei & proximi: qua fit, vt quicquid offeri- Matth. 27.

offerimus, ignitum & quaſi benè coloratum
Exod.26.28. coram diuinis placeat conſpectibus. Ipſe au-
Ephe/.2. tem propter nimiam charitatem ſuã, qua di-
lexit nos, bibebat calicem paſsionis, ſicut ip-
Ioan.14.15. ſe, vt cognoſcat, inquit, mũdus, quia ego dili
go patrem, & maiorem charitatem nemo ha-
bet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro a-
micis ſuis. Igitur huic Regi noſtro chlamys
coccinea benè congruebat, ut ipſo habitu ſe
illum eſſe oſtenderet, qui in lege ſignifica-
batur per vitulam rufam, cuius corpus pro
peccato iubebatur extra caſtra cremari, & ci-
Num.19. nis eius in aqua cum hyſſopo ſuper populũ
aſpergi.

Cur arundinem in manu accepe-
rit. Cap. XII.

Arundinem quoq; ſiue calamum ab illudentibus accipere non recuſauit in manu ſua, quo (vt ait Hieronymus) ſacrilegium ſcriberet Iudęorum, ſiue venenata interficeret animalia. Habebat nanq; in manu ſua virgam, id eſt, ſuam in propria poteſta
Iohan.10. te animam, vt volens poneret, atq; iterum ſu
Exod.7. meret eam. Et ſicut Moyſes coram Pharaone ſuam proiecit virgã, quę verſa eſt in colubrũ, deuorauitq; verſas in colubros virgas Mago
Sapient.2. rum, iterumq; rediit in virgam, ſic ipſe nunc ſuam quodammodo poſiturus erat animam, vt deſcenderet in mortem, quæ per colubrũ intrauit in mundum, colubroſq; Aegyptiorum, id eſt, mortes abſumeret peccatorum, atq; iterum in virgam, id eſt, in poteſtatem rediit priſtinam.

Cur ſpineam coronam geſtaue-
rit. Caput XIII.

Per ſpineam autem coronam illud viſibiliter quoq; ſignificat, quod de illo propheta prædixit, & peccata noſtra ipſe portauit. Spinæ nanq; peccata deſignant, quæ ani-
Iſai.53. mam pungunt & lacerant. Nã & propter peccatum homini datæ ſunt, dicente domino ad
Gen.3. Adam, Cùm operatus fueris terram, non dabit fructus ſuos, ſed ſpinas & tribulos germinabit tibi. Cętera quoq; omnia, quę paſſ⁹ eſt, quib⁹ illuſus eſt, myſteria ſimul & moralia cõtinét documẽta. ¶ Nã in eo, quod facies eius velatur, ac deinde colaphizatur, velamẽ illud ſignificat, quod ſuper corda Iudæorum expãdebatur, vt videre illũ non mereantur, quẽ nunc vſq; in ſynagogis ſuis cõuitiis colaphizant & exalapant maledictis. ¶ Nobis autem fortiſsimum in his omnibus præbet humilitatis exemplũ. Quis enim non erubeſcat collum erigere, & pingui armari ceruice, cùm Deus & dominus omnium ab illudentibus ſit pro nobis colaphizatus? Nam hominis humilitatem imitari ſuperbi dedignaremur, humilitato ſub tot conuitiis Deo, ſuperbire erubeſcamus. Iob.15.

Cur ſua crura frangi noluerit.
Cap. XIIII.

Qui ergo cętera rationbailiter pertulit, non fruſtra, ſed diſponente eo frangi ſibi crura noluit. Oſſa nanque, quæ vbiq; in ſcripturis myſticè pro virtutibus acci piuntur, nihil nobis myſterii prædicarent in eo, quòd frangerentur. Sed econtrà crura eius in eo, quòd integra conſeruata ſunt, illud nobis myſticant, quòd vniuerſæ viæ eius re-
ctę & inuiolabiles ſunt. Crura nãq; eius, vias Pſal.118.
eius ſignificant, vnde & in Canticis dicitur: Cant.5.
Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas, id eſt, itinera eius pulchra ſuper diuinitatis ſapientiam in recti tudine firmata. Quid igitur vitata crurũ fractura fieri maluit?

Cur ſanguinem & aquam de late-
re ſuo fuderit. Cap. XV.

Sed vnus militum (inquit Euangeliſta) lã- Iohan.9.
cea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua. Cur igitur hoc fieri maluit? Videlicet vt illam ſuper nos effunderet aquã cum ſanguine ſuo, quã dũ cõmendaret,
dixerat: Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua & ſpi- Iohan.3.
ritu ſancto, non poteſt videre regnũ Dei. Si- Luc.12.
quidem huius aquæ ſacramentum ab hoc mi raculo ſumpſit exordium. Baptizatus ergo dominus in paſsiõe ſua, talem ad nos ſalutiferæ mortis participationem iam mortuus emiſit. ¶ Non eſt nouum hoc aut mirũ, quod
illum in paſsione ſua dicimus baptizatum, Mat.20.10.
matre filiorum Zebedæi poſtulante ac dicente: Magiſter, dic vt ſedeant hi duo filii mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam in regno tuo, reſpondẽs dixit: Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum, aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari? Qui cùm reſpondiſſent, Poſſumus: Calicẽ, inquit, meũ bibetis, & baptiſmo quo ego baptizor, baptizamini, &c. Nomine calicis ſiue baptiſmi paſsionem voluit deſignare martyrii, qua & ipſum & illos decebat conſummari. Vnde & alibi de paſsione ſua loquitur: Baptiſmo
autem habeo baptizari, & quomodo coartor Luc. 12.
vſq; dum perficiatur? ¶ Græcè autem baptiſmus, Latinè ablutio dicitur. Quas ergo ſordes habebat dominus, vt baptiſmo paſsionis ablueretur? Nempe mortalitatem noſtram & paſsibilitatem, propter quam ſordidus & contemptibilis apparebat hominibus, ſicut in Zacharia legimus: Ieſus autem indutus erat ſordidis veſtibus. Dixit autem angelus, his qui ſtabãt coram ſe: Auferte ab eo veſtimenta ſordida. Ieſus, inquit Hierony-

mus)indutus erat ſordidis veſtibus, qui quũ non feciſſet peccatum, pro nobis peccatum, factus eſt, & ipſe infirmitates noſtras tulit. Et in Apoſtolo legimus: Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictio. Hic in viceſimoprimo Pſalmo loqui tur: Longe à ſalute mea verba delictorũ meorum. Et in ſexageſimo octauo: Deus, tu ſcis inſipientiam meam, & delicta mea à te non ſunt abſcondita. Quæ vniuerſa (inquit) appellantur ſordida veſtimenta, & auferuntur ab eo, cùm in morte ſua noſtra delet peccata. Cùm igitur videmus dominum Ieſum propter paſsiõem mortis gloria & honore coronatũ, & à noſtris quæ ipſe portauerat ablutũ, rectè illũ accipimus ſuo baptiſmo in morte ſua baptizatum, atq; vt eundem ſuum ad nos transfunderet baptiſmum, ſanguinem & aquam de latere ſuo profudiſſe iam mortuũ. Baptiſmum autem, quo à Iohãne baptizatus eſt, nõ ad eandem pertinuiſſe virtutem, aliàs iam dictum eſt.

Zach. 3.
2. Cor. 5.
Eſa. 53.
Galat. 3.
Hebr. 2.

Cur nec ſolus ſanguis, nec ſola aqua de latere eius exiuit: vel cur aqua ſanguini ſociata ſit.

Caput XVI.

IDcirco nec ſolus ſanguis, nec ſola de latere ſaluatoris aqua manauit, quia diuinus ordo noſtræ ſalutis vtrunq; depopoſcit. Sanguine nanq; redimimur, aqua abluimur. Nec ad hoc redẽpti ſumus, vt tales nos ille poſsideret, quales eramus prius. Vnde & Apoſtolus: Non enim, inquit, vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem in Chriſto Ieſu. Et in alio loco, cùm priora cõmemoraſſet peccata. Et hęc, inquit, fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, &c. Vt ergo eſſet vnde à peccatis lauaremur, aqua, quæ corporales tãtũ lauare poterat ſordes ſanguini, qui eſt preciũ noſtræ redemptionis, ſociata eſt, & ex eius ſocietate virtutẽ atq; autoritatẽ ſumpſit, vt ad abluẽdas inuiſibiles peccatorũ ſordes, digna ſit ſancto cooperari ſpiritui. ¶ Societate, inquam, viuifici ac pretioſi ſanguinis hoc accepit, vt compararetur vera ſimilitudine rubro mari, per quod ſaluatus populus tranſiuit, Pharaone ſubmerſo cum curribus & equitibus ſuis. Nam fugientes Aegyptum huius ſeculi, mundatos in verã repromiſsionis terram tranſmittit, diabolum perſequentem penitus abſorbet cum præteritis actibus & pompis ſuis. Igitur (vt ſuprà dictum eſt) longè rationabilius fuit, vt lancea militis latus domini aperiretur, quàm vt eius crura frangerentur. ¶ Rationabilius, inquam, ac decentius tanto fuit ſalutis artifici, valdeque acceſsit ad pulchritudinem operis, vt illud ſibi mortuo de latere educeret, vnde naſceretur Eccleſia, qui dormienti Adæ coſtam eduxit, vnde formaretur Eua. Hac enim ſimilitudine quid pulchrius, quid elegantius, quid dulcius? Siquidem ille primus Adam obdormiuit, iſte ſecundus (vt dictum eſt) ſurrecturus obiit. Illi dominus ſoporem immiſit, huic pater calicem paſsionis dedit.

1. Theſ. 4.
1. Cor. 6.
Exod. 14.
Gene. 2.

¶ Egredimini ergo & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua in die deſponſationis eius, & in die lætitiæ cordis illius. Egredimini, inquam, de tenebris illis, quæ ſuper terram factæ ſunt ab hora ſexta vſque in horam nonam, imo de illis, quæ per illas ſignificatæ ſunt, & nunc operiunt faciem cordis Iudæorum. De his ergo tenebris exite & videte intenta contemplatione illum, qui vos vocauit in admirabile lumen ſuum, Regem magnum, regem pacificum in diademate ſpineo, quod eſt charitatis & magnæ miſerationis ornamentum, quo coronauit eũ mater ſua ſynagoga in hac die deſponſationis eius, qua (vt dictum eſt) naſcituræ ſibi ſponſæ Eccleſiæ in lętitia cordis ſui prima elementa produxit.

Cant. 3.
Matth. 27.
1. Pet. 2.

Cur hac die ſolennes fiant orationes pro ſtatu Eccleſiæ.

Caput XVII.

OMni quidem tempore pro ſtatu ſanctæ Eccleſiæ fideliter orandum eſt: ſed hac die præcipuè ſolennes pro illa orationes ſecundum graduum vel dignitatum ordines ac diuerſitates, à ſacerdote perorandæ, rationabiliter inſtitutæ ſunt. ¶ Hac enim die ſaluator noſter pro cunctis orauit, & commune pro omnibus ſacrificium factus eſt, de quibus & paſsioni appropinquans, imo iam ad aram crucis pene aſsiſtens, cùm pro diſcipulis ſuis rogaret, dixit: Non pro his tantum rogo, ſed & pro his, qui credituri ſunt per verbũ eorum in me. Nempè hic ille erat magni cõſilii angelus, de quo in apocalypſi legim⁹: Stetit Angelus iuxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu ſua. Hodie iuxta aram templi, id eſt, in conſpectu Eccleſiæ aſsiſtens, aureum immaculati corporis thuribulum in conſpectu Dei, pendens in cruce ſuſtulit, & orationis incenſum dignum cum clamore valido & multis lachrymis (vt ait Apoſtolus) pro nobis adoleuit. Rectè ergo & nos cum illo ſolennes pro nobis & pro cunctis orationes offerimus, iuxta quod illic additum eſt: Et data ſunt ei incenſa multa, &c.

Iohan. 17.
Eſai. 9.
Apoca. 8.
Hebr. 5.
Apoc. 8.

Cur pro Iudæis genua non flectimus.
Caput XVIII.

VBi notandum, quod cùm in ſingulis orationibus ad pronunciationem diaconi genua flectamus, in ea tantum, quæ pro Iudæis dicitur, hoc non facimus: videlicet, quia donec plenitudo gentium Rom.11. ſubintroeat, cæcitas, quæ contingit in Iſraël, nullius orationis manu depelli vel expelli poteſt. Itaque diuinis nec debere, nec velle, aut poſſe contraire iudiciis profitentes, vehementem pro illis nunc intendendam non eſſe orationem ſignificamus in eo, quod genua non flectimus, & tamen oramus vtcunque & pro his, quia futurum eſt, vt illos quoque trahat ad ſe, qui idcirco in cruce exaltatus eſt, vt ad ſeipſum Iohan.12. omnia traheret.

Cur ab his, qui crucem apportant, cantatur,
Popule meus, & aliæ antiphonæ: &
ad ſingulas reſpondetur
græce ἅγιος, & latinè,
Sanctus Deus.
Cap. XIX.

TRes iſtæ antiphonæ, Popule meus, Quia eduxi te, Quid vltrà debui, quæ apportando crucem decantatur, ſenſibus parum aut nihil differentes, verbis quoque ac modulatione conſimiles, triplicem ſignificant ſcripturam tituli, ſenſumque eius conſonant, qui ſuper caput domini Hebraicè, Græcè ac latinè deſcriptus eſt: Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Nam, quia ibi ſcriptum eſt Ieſus Nazarenus, hic per ſingulas antiphonas in fine ſubiicitur, Saluatori tuo, iuxta interpretatio- Iohan.19. nem eiuſdem nominis. Et quia verè eſt rex Iudæorum, licet hoc illi negauerint, & titulum quoque mutare voluerint, dicen- Exod.12. tes: Noli ſcribere Rex Iudæorum, ſed Deut.1. quia ipſe dixit: Rex ſum Iudæorum, hoc in eiſdem antiphonis adſtruitur ab effectis, verum & antiquum exponendo Regis officium, videlicet quòd eduxerit eos de terra Aegypti, quòd deduxerit per deſertum quadraginta annis, quòd manna cibauerit, quòd in terram ſatis bonam introduxerit. ¶ Et quia cauſa hæc, Ieſus Nazarenus rex Iudæorum, tripliciter (vt dictum eſt) ſcripta eſt, id eſt, Hebraicè, Græcè & Latinè, ad ſingulas antiphonas, quibus in fine ſubiicitur, Saluatori tuo, quod eſt in illo titulo Ieſus, Græcè & Latinè reſpondetur ἅγιος, ἅγιος, Sanctus, ſanctus, quod eſt in eodem titulo Nazarenus, Hebraicè verò non reſpondetur, videlicet, quia gens illa regem ſuum adhuc negat, titulumque illum auerſo cor de maledicit & deteſtatur. Supradictas ergo cantando antiphonas illò deſertur crux, quo ſibi Græcè & Latinè fideliter reſpondetur, quia videlicet crucifixus dominus, à negantibus Iudæis ſeſe promouens, ad confeſſionem gentium proficiſcitur, appropinquantibus Apoſtolis & cantantibus, id eſt, totis viribus 1.Cor.1. opprobrium crucis, quam non erubeſcunt, prę 2.Cor.4. dicantibus, & interdum multa paſsis grauique perſecutionum pondere ſeſsis: quod & pulchrè ſignificatur per hoc, quòd eiuſdem crucis portatores nunc eunt, nunc tanquam laſsi ſubſiſtunt.

Quid ſignificet, quòd crux hacte-
nus operta, nunc diſcoope-
ritur. Cap. XX.

VElamen, quo hactenus tegebatur eadem crux, quodque auſertur, dicendo: Ecce lignum crucis, velamen illud ſignificat, ſub quo ſeſe dominus à Iudæis abſcondit, quodque cordi eorum oppanſum eſt, nobis autem reuelatur, quia (vt ait Apoſtolus) in Chriſto auſertur. Nobis enim ſeipſum oſtendit in pro- 2.Cor.3. phetis ſenſumque aperit, vt intelligamus prophetas, non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, dum non poſſent filii Iſraël intendere in faciem eius, ſed faciem no- Exod.34. bis reuelat, vt gloriam eius ſpeculantes, in eadem imaginem transformemur à claritate legis in claritatem Euangelii, tanquam à domini ſpiritu. Hæc reuelatio primum per illud ſignificata eſt, quod eo tradente ſpiritum, velum templi ſciſſum eſt à ſummo vſque deorſum. Ex tunc enim omnia legis ſacramenta Matth.27. patuerunt, atque ad gentilium fidem arcana Iudæorum tranſierunt. In Euangelio quoque ſecundum Hebræos, ſuperliminare templi infinitæ magnitudinis, inquit Hieronymus, fractum eſſe atque diuiſum legimus. Præterea Ioſephus refert, virtutes angelicas, præſules quondam templi, tunc pariter conclamaſſe: Tranſeamus ex his ſedibus. Sed & in hoc, quod Matth.27. terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt, iuxta literam quidem magnitudo ſignorum eſt, quòd crucifixum dominum cœlum & terra & omnia contremiſcant, ſed myſticè tremorem ſignificat credentium, quòd priſtinis errorum vitiis derelictis & emollita cordis duritia, qui prius erant ſimiles tumulis mortuorum, poſtea cognouerint creatorem. Vnde & in Pſalmo: Commouiſti domine terram & conturbaſti eam. Item: Commota eſt & contremuit terra.

Item de cruce. Cap. XXI.

HAec ergo crucis adorandæ reuelatio, ſicut & illa veli templi ſciſsio, nobis illud myſticè ſignificet, quòd credentib⁹ in cru-

in crucifixum clauſa prius ſcipturarum myſteria patefiant. Nam per creditam Chriſti paſsionem vel crucem, nunc intelligimus ſacramenta legis & arcana prophetarũ. Verbi gratia: Cur Pharao vel Aegyptus, quæ decem plagis verberata non ceſsit, ſolo ſanguine agni victa, filios Iſraël dimiſit: & quis
Eſa.55. ille ſit in prophetis, cuius factus eſt princi-
Eſa.9. patus ſuper humerum eius: quisue ſicut ouis ad occiſionem ductus ſit, & ſicut agnus coram tondente ſe obmutuerit, & non aperuerit os ſuum. Hæc & cætera clauſa prius, nunc crucem Chriſti ſuſcipientibus aperta ſunt. ¶Sicq; factum eſt, vt bibere iam poſsimus de
Exod.15. aquis Mara, quas (ſicut in Exodo legimus) nõ poterat bibere populus, donec clamãte Moyſe ad dominum, oſtendit ei dominus lignũ,
Leuit.24. quod cùm miſiſſet in aquas, in dulcedinem
Deut.19. verſæ ſunt. Aquæ enim Mara legem ſignificant, quæ non paruam in ſe amaritudinẽ habet, dum dicit: Oculum pro oculo, dentem pro dente, & ſimilia. Dulceſcit autem per lignum, dum propoſito dominicæ paſsionis
Matth.5. exemplo, ei qui te percuſſerit in maxillã, præbes & aliam &c. ¶Adoramus igitur in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti opportunam (vt ait Paulus) gloriam, ſalutem acquiſitam, reducem vitam, ſalutationẽ perfectam, liberationem perpetuam. Adoramus crucem, fidei pręſidium, ſpei firmamentũ charitatis ſolium, miſericordiæ titulum, pietatis argumentum, gratiæ vehiculum, pacis vexillum. Adoramus crucem, quæ ſuperbiam excidit, inuidiam obtriuit, culpã correxit, pœnã deſtruxit. Crux Chriſti, ianua cæli, clauis paradiſi, diaboli deiectio, hominis erectio, captiuitatis noſtrę ſolatium, libertatis precium. Crux expectatio patriarcharum, promiſsio prophetarum, triũphus Regum, dignitas ſacerdotum. Crux tyrannos increpat, potẽtes inclinat, afflictos ſubleuat, pauperes honeſtat. Crux tenebrarũ excidium, lucis infuſorium, mortis effugiũ, vitæ nauigium, ſalutis imperium. Quicquid Deo proficimus, quicquid acquirimus, quicquid ſperamus, adorandæ crucis eſt fructus.
Iohan.18. Per crucem Chriſtus ad ſe traxit omnia. Regnum patris, ſceptrum filii, ſigillum Spiritusſancti, totius eſt teſtimonium trinitatis.

Cur pridie dominicũ corpus in hodiernum diem reconditum ſit.

Caput XXII.

Cauſa poſcere videtur, vt die dominicũ corpus conficientes, & inde vſq; ad ſabbatum recõdentes, toto eodem ſabbato iugi ſilentio conſopiti, vſq; in primã ſabbati ab omni diurno pſallẽtio cunctoq; ſacri altaris miniſterio vacaremus. Sic eñ rei propiꝰ accedere putaremur, pro eo quod hac die dñs noſter immolatus, ſabbato quieuit in ſepulchro, totamq; ſequentẽ noctem diſcipuli eius in triſtitia tranſegerunt, donec diluculo redeuntibus à monumento mulieribus, quæque audierant & viderant referentibus, paulatim reſpirare & in gaudium reuiuiſcere cœperunt. Verius itaq; triduanam domini mortem obſeruare videremur, & illam de veteri hiſtoria ſimilitudinem rectius tenere, qua dictum eſt de manna, quod filiis Iſraël in figuram dominici corporis datum eſt: De ſexta Exod.16.
colligant quod inferant, ſitq; duplum quàm per ſingulos dies colligere ſolebãt, quia die ſeptima non inuenietur. Nũc autem econtrà die ſeptima apud nos inuenitur, quia poſt meridiem corpus ſolenniter in voce exultationis & laudis conficimus. Hac verò die ſexta quodammodo non inuenitur, quia non conficitur, ſed pridie (id eſt, feria quinta) illatũ & recõdiũ eſt, quod hodie ſumamꝰ. Cur ita fiat, quia ratione non vacat, vigilanter intuendum eſt. ¶Dominus noſter non tunc ſolùm vel tunc primùm immolatus eſt, quando à Iudæis in cruce ſuſpenſus eſt, ſed & pridie, ꝙ pateretur, quãdo accipẽs panẽ & calicẽ benedixit & dedit diſcipulis ſuis, dicens: Hoc eſt corpus meũ: Hic eſt calix ſanguinis mei, ſuis manibus immolatus eſt, ſuis ipſe manibus nobis, vt iugiter immoletur, agnus commendatus eſt. Ab illa immolatione prima ſabbati, tertia dies, ab iſta verò ſabbatum ipſum tertia nihilominus dies eſt. Conſtat autem quod (vt ſuperius dictum eſt) noctẽ ſiue veſperam ſabbati ab illo ſilentio vel triſtitia, quam exigebat requies ſepulchri, cauſa illa vehemẽs abſtrahit, quod in parte eiuſdẽ noctis dñs reſurgens, totã illã incõparabilis gaudii iubare ſol verus illuſtrauit. ¶Triduum ergo dominicæ mortis, quod perfici nequiuit, eo reſpectu quo ipſe à Iudęis eſt trucidatus, pulchrè & rationabiliter ad hunc reſpectũ tranſponitur, quòd ipſe ſuis manibus eſt immolatus. Cuius rei vel maximum illud eſt indiciũ, quòd tribus his noctibus minutas, extinctis luminaribus, canimus vigilias ad ſimilitudinem tenebrarum, quæ patiente domino ſuper terram factæ ſunt, ſignificando (vt ſuprà dictum eſt) cæcitatem, quæ Rom.11.
ex tunc accidit in Iſraël. Sicq; fit, vt ſacrificium nouum, quod mortem domini pridie per manus ipſius præceſſerat, reſurrectioni eius nihilominꝰ pridie, quod eſt in ſacroſancti ſabbati veſpera, ſolenniter occurrat. Itaq; Exod.16.
quomodo hac die, quæ eſt feria ſexta, qua Chriſtus hoſtia ſalutaris à ſuis trucidatur inimicis, rectè à nobis quaſi ſepultum eſt ſacrificij

ficii decus, & cœleſte illud manna, quia hodie non inuenitur, feria quinta parauimus & intulimus, quòd hac die ſumamus, ſuitq́; duplum, quàm per ſingulos dies colligere conſueuimus.

De eo, quod duo presbyteri corpus dominicum de loco, quo pridie reconditum fuerat, deferant: & quod dicitur ſuper illud oratio dominica tantùm. Cap. XXIII.

TAndẽ ſalutata cruce, duo presbyteri deferũt ad altare corpus dominicũ, quod pridie reconditũ eſt, & aſsiſtẽs ſacerdos præmiſſa oratione ſic incipit: Oremus, præceptis ſalutaribus moniti. Cõſtat locũ hũc eſſe in canone, vbi eleuato calice cũ corpore domini dicitur: Per omnia ſecula ſeculorũ, & ſequẽte dominica oratione, rurſus operitur calix: per quod nobis illud ex paſsione dñi repræſentatur, quod depoſitũ corpus eius de cruce, ſepultũ eſt. Sed de hoc in ſecũdo huius opuſculi libello iã dictum eſt, quo & cætera, quæ ſecundũ ordinem dominicæ paſsiõis in canone dicenda erãt, annotata ſunt. ¶Nunc illud dicendũ eſt, duos presbyteros, qui corpus domini ad altare deferũt, ſignificare Ioſeph iuſtũ ab Arimathia & Nicodemũ, qui petitũ & cõceſſum ſibi à Pilato corpus Ieſu, de- *Iohan.19.* tulerunt ad ſepeliendum. ¶Nos autẽ cum ſilẽtio communicamus, ſed ſanguis ille, quem ſumimus, ad Deũ de ore noſtro clamat, ſicut ſcriptum eſt: Ecce vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Nos enim (id eſt, eccleſia) terra ſumus, quæ aperit os ſuum & *Gene.4.* ſanguinẽ Abel (id eſt) chriſti, bibit fideliter, quem Cain (id eſt, populus Iudaicus) effudit crudeliter. At ille maledictus eſt ſuper terrã eandẽ, vaguſq; & profugus eſt ſuper eã, ſicut *Pſal.58.* ſcriptũ eſt in pſalmo: Diſperge illos in virtute tua. Maledictus, inquam, illa maledictiõe, quam ſibi poſteriſq́; ſuis vltrò arrogauit, di- *Matth.27.* cendo: Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros.

Incipit de ſabbato ſancto. Cap. XXIIII.

SAbbato poſt profundam triſtitiæ noctẽ dieſcit nobis poſt meridiem in ſummam lætitiæ claritatem, imminentemq́; veſperam noctis eius, qua verus ſol Chriſtus ab inferis victor aſcendit. Omnis anima Chriſtiana vigilanter attendens & pręexultans, plau- *Pſal.138.* dit ſibimet & dicit: Et nos vt dies illuminabitur, & nox illuminatio in deliciis meis. Quapropter quotquot ſacerdotalis aut Leuitici ſumus ordinis, iure pro tãti regis victoria tuba intonamus ſalutari, iuxta illud in Pſalmo: *Pſal.80.* Buccinate in nęomenia tuba, in inſigni die ſolennitatis veſtræ. ¶Quis enim dies nocte hac inſignior? quæ ſolennitas hac victoria præſtantior? quæ alia noſtra eſt nęomenia, niſi illa, quæ hac nocte in Chriſto per baptiſmum renaſcitur noua Eccleſia? Iure ergo nunc angelica tuba cœlorum exultat, tuba ſalutari inſonat, gaudet tellus, mater eccleſia lætatur, & omnis aula diuini nominis magnis reſultat populorum vocibus.

Cur hoc ſabbatum vocetur ſanctum. Caput XXV.

SAbbatum hoc pro magnitudine rei commune nomen exceſsit, quod eſt vigilia, ſcilicet attenta expectatio vel pręparatio cuiuſlibet magnæ & cum deuotione ſuſcipiendæ feſtiuitatis. Dicitur autem ſabbatum ſanctum, tum propter alia plura, tum maximè propter hoc, quod ad ſuſcipiendam tantã luminis claritatẽ, noua eccleſia ſacro baptiſmi fonte ſanctificatur. ¶Hac enim die ſolenne eſt, iuxta veram & Euangelicam patrũ traditionem, fontes benedici, & præparata per fidem, tam corporum quàm animarum credentium vaſa, regeneratione noua ſanctificari. Præparantur animæ, quę mortuæ fuerant, vitæ victrici (morte victa) de bello reuertenti, vt in magna regis Chriſti curia nullus ſit *Oſee.13.* vernaculus aut ſeruus emptitius, qui non ad *1.Cor.15.* ingreſſum triumphantis domini gratiæ ſerico caſtitatis auro veſtiatur. Sed de hoc in ſequentibus ſuo loco dicemus.

Quot vel quibus ex cauſis præfulgeat paſchalis ſolennitas. Caput XXVI.

NVnc, antequàm de ordine vel ratione officii diſſeramus, dicendum eſt, quot vel quibus ex cauſis paſchæ ſolennitas tam illuſtris tamq́ue celebris habeatur. ¶Multi enim ſolùm hoc in illa reſpiciunt, quòd in prima ſabbati reſurrexit dominus, vnde & dies dominicæ reſurrectionis appellatur. Magna planè ſolẽnitatis & lætitiæ cor- *Matth.28.* dis noſtri materia: quia dum illo reſurgente reſurrectionem mortuorum eſſe credimus, nos quoq; reſurrecturos eſſe ſperantes, iure gaudemus. ¶Verum in huius contemplatione ſolennitatis nunquam illud gaudium memoriæ noſtræ debet præterire oculum, de noſtrarum redemptione animarum, quod (vt ſuperius dictum eſt) in hanc diem dilatum eſt à feria ſexta, qua per crucem & ſanguinem ſuum ſaluator noſter illam operatus eſt. Hæc ſunt enim feſta paſchalia, in quibus verus ille agnus occiditur, eiuſque ſanguine poſtes conſecrantur. Paſcha quippe noſtrum immolatus eſt Chriſtus, qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam *1.Cor.5.* reſur-

reſurgendo reparauit. Duæ ſunt iſtæ paſchalis magnæ & annumerabiles cauſæ feſtiuitatis:redemptio animarum,quæ die paraſceues morte Chriſti parta eſt: & reſurrectio corporum,quæ prima ſabbati Chriſto reſurgente data atq; confirmata eſt.¶Additur his tertia neceſſaria baptiſmatis ſolennitas,omnem nobis illarum conferens vtilitatem vel fructum,quæ pro eo,quod ab illis exordium totumq; ſuæ rationis ſumpſit ſacramentum,rectè in eiſdem paſchalibus gaudiis addita eſt. Tribus igitur ex cauſis nox hæc vt dies illuminata refulſit in deliciis noſtris. ¶O verè feſta dies,verè beata nox,nobilitas anni,menſis decus, arma dierum, ſplendor horarum, nox in qua deſertus infernus,apertus eſt paradiſus.¶Nox iſta, mortis exitus , vitæ reditus eſt. Lux gratiæ,ſplendor gloriæ,ſuauitatis poculum,fluuius deliciarū, inundatio pacis,acquiſitio fortitudinis,laus conſilii diuini. Hac nocte ceſſauit exactor, quieuit tributum,captiui redditi ſunt,laſſi reſpirauerunt, confracta eſt virga perſequentium, computruit iugum dominantiū. Pulchritudine noctis huius paradiſus refloruit,cœlum purpuratum eſt, angeli candidati, homines exhilarati ſunt. ¶Nox iſta paſcha dicitur: Paſcha autem hæbraicè,latinè dicitur trāſitus. Quis ergo tranſiuit?vnde & quò trāſiuit? Chriſtus dominus tranſiuit de hoc mūdo ad patrem, de morte ad vitam,de ignobilitate ad gloriā, de ſeruitio ad regnum,de contumeliis ad honorem , de fluctibus ſeculi ad portū cœli,de medio latronū ad patris conceſſum. ¶Trāſiuimus & nos.Paſcha enim noſtrum chriſtus eſt, tranſitus noſter immolatus Chriſtus eſt. Quò ergo tranſiuimus? Quàm ex lōginquo? Tranſiuimus à duplici perditione ad duplicem corporis & animæ ſalutem : de diabolo ad Deū, de hoſte ad patrem,de tyranno , qui nec Deus eſt nec homo , ad regem noſtrum, qui Deus eſt & homo. Trāſiuimus, inquam, de tenebris ad lucē,de fatigatione ad requiē, de planctu ad canticū,de nuditate ad tegumētum, de paupertate ad opulentiam, de reatu ad gratiam,de pœna ad gloriam.

Exod.12. *1.Cor.15.* *Pſal.30.* *Iohan.13.*

Cur Paſcha non celebretur ante plenilunium,quod primum occurrit poſt vernum æquinoctiū. Cap.XXVII.

TAm iucundā ſolennitatē,tā mirā veri luminis claritatē,tā ſplendidā gratiæ celſitudinē omnis ſexus agnoſcere , omnis ætas in mente habere, omnis debet conditio ſuſcipere. Neſcire em̄,calamitatis:non habere,captiuitatis:nō indigere,dānationis. Si quidē paganus,quia neſcit,miſer eſt:quia nō habet Iudęus,captiuus eſt:quia nō diligit hæreticus,damnatus eſt.Vt ergo tamen hoc bonum maiorum ſapientiam delectet , minorū infantiam lætificet , mediocrium profectus ædificet,diuina ſuffragatur autoritas,elemētorum concurrit natura , Eccleſiaſtica ſimul nititur induſtria.¶ Diuinæ nanq; autoritatis eſt,& ex antiqua lege Moyſi traditum , vt nō celebretur ante primi menſis pleniluniū, videlicet vbi primum plena luna poſt vernale occurrit æquinoctium. Valde hoc delectat ingenia ſapientium,quia magnum & perpulchrum in ſe continet myſterium.Luna quippe,quæ proprium non habet, ſed à ſole mutuatur lumen, ſanctam ſignificat Eccleſiam, quæ non habet à ſemetipſa, ſed à vero ſole Chriſto interni luminis accipit gratiam. Aequinoctium verò,quo trāſacto,iam dies noctē ſupergreditur, noctiſq; horas decerpens, illi minuit &ſibi adiicit,illud ſignificat,quod poſt ignorantiæ noctem dies ſcientiæ Dei longa cœpit ſerenitate produci,& multitudinem ignorantium ſtudium & labor imminuit veritatem Dei cognoſcentium.Dum ergo paſchalis agnus immolatur, & populus Dei,ſubmerſo Pharaone cum exercitu ſuo, de ſeruitute liberatur,pleniluniū eſt, & nox vincente die ſuperatur,quia dum agnus Dei Chriſtus patitur, plenitudo gratiæ ſanctam illuſtrat Eccleſiam,vt tanquàm luna reuelata facie veri ſolis gloriam contempletur, & iam idonea iamq; placēs,in thalamos eius ire mereatur. Sicq; dies noctē ſuperat , queadmodum ſcriptum eſt:quia vbi abundauit peccatum,ſuperabundauit gratia.

Exod.12. *Exod.14.* *Rom.5.*

¶Elementa quoq; nos in hoc lætificant, noſtriq; ſenſus lactant infantiam, quòd poſt hyemis aſperitatem mollis aër vernas ſpirat blanditias,tellusq; dudum ſterili frigore decrepita,viridi iuueneſcit herba, floreſq; ac ſegetes rediuiuo fructu vernant,& volucres cęli,gelu triſti terſo,dulce iubilant. Nam inter gaudia,quæ celebramus,dum hęc aſpicimus, ex ipſis viſibilibus ſimilitudine congrua cōmoneri debemus , qualiter in inuiſibilibus per Chriſti reſurrectionē profecerimus:ſcilicet quia pulſo perfidiæ gelu vitiorumq; imbribus,fidei virtutumq; pulchritudine refloruit mundus,vnde & in Canticis dicitur:Iam enim hyems tranſiit, imber abiit & receſſit, flores apparuerunt,vineæ florentes odorem dederunt, & vox turturis audita eſt in terra noſtra.Temporis ergo ſiue elementorum cōſiderata qualitas nonnihil gaudia piæ contemplationis amplificat. *Cant.2.*

¶Quantum autem ad cognoſcendam ſolēnitatis eiuſdem gratiam , carnales quoq; Ec-

eleſiaſtica iuuit induſtria. Nam quia neque-untad ſpiritualia videnda mentis oculos aperire, niſi cauſarum corporaliter accidentium vi maiore excitentur, quæſitæ ſunt cauſæ, quarum impulſu vehementer excitandi percellerẽtur. Ieiuniũ quippe quadrageſima le(quod pro decimis dierũ offerri Deo alibi iã dictũ eſt) ſic diſpoſitũ, ſicq; præfixũ eſt, vt non ante hanc ſacratiſſimã noctem vllo modo terminetur, ac deinde quinquaginta dierũ numerus cõtinuè ſequatur, in quibus omninò ieiunia relaxantur. Itaq; dum per abſtinentiã corpus atteritur, nec aliundè laxatio, niſi ab hac paſchali nocte ſperatur, vel ſic eadem beata nox à carnalibus quoq; ambitur, & cum expectatione ſuſcipitur, & antequàm veniat: ſic omnes dies quadrageſimæ qui interſunt, tanquàm diurna deſiderati viatoris itinera, pene quotidie diligenter computantur. Omnibus ergo (vt dictum eſt) dulcis eſt hæc ſacra ſolẽnitas, omnibus chara, cũctis deſiderabilis eſt, ſicut lux ambulãtibus in tenebris, ſicut ſitientibus fons aquæ de petra ſalientis, ſicut peregrinantibus tabernaculum, quod Deus fixit. Sed iam nunc ipſum attingamus officiũ, quo tandem læta laxemus ora poſt triſte ſilentium.

De cereo. Caput XXVIII.

PRopriũ quoddã huius tãtæ ſolẽnitatis decus eſt, cereus à Zozimo Romanę Eccleſiæ põtifice triceſimonono per Eccleſias benedici inſtitutus, à cui' dulciſona benedictiõe præconia ſanctæ reſurrectiõis Chriſti inchoantur. Significat verò eũdem dominum noſtrum reſurgentem, ſuorum triſtitiam diſcipulorum, imo mundum vniuerſum lætitiæ competentis claritate ſerenantẽ. Hoc verè cõgruit, & vis ipſa ſignificatiõis expoſcit, vt ſicut pręteritis noctibus extincta luminaria facem Eccleſiæ contriſtauerunt (ſic eãdem nocte hæc cereus illuminatus iugi flammæ tripudiantis iubare lætificet.

Quid cereus ſignificet. Cap. XXIX.

SVprà dictũ eſt, per cãdelas, quæ extinctæ ſunt, mortes ſignificari prophetarũ & iuſtorum, qui à ſanguine Abel iuſti vſq; ad Chriſtum occiſi ſunt, ipſamq; candelam, quę ad Euangelium non maior cæteris extinguitur, ipſum dominum ſignificare, qui Euangelizãs occiditur, vnus ex prophetis reputatus. Conſtat autẽ, quia qui contẽptus & humilis occiſus eſt, hunc Deus ſuſcitauit, ac principẽ & ſaluatorẽ exaltauit, ad dandã pœnitẽtiã in remiſſionẽ peccatorũ. Benè ergo ſignificationis ordo procedit, dũ clarã reſurgentis magnitudinem præclari ſignificat magnitudo cerei. ¶ Eò vel maximè cereus ad Chriſti ſimi- Act. 5.

litudinem accedit, quòd paruula, quæ ſubſtãtiam cerę educit, apes mater abſq; concubitu concipit & parit. cui rectè comparatur virgo Maria Dei genitrix, quę inuiolata nobis Deũ in carne, quaſi mel in cera, protulit. Cũ ergo rectè humanitatis chriſti ſimilitudinẽ gerat, ann' illi ab incarnatiõe eiuſdẽ domini Chriſti conſequenter inſcribitur. Et quia crucifixus eſt, crucis quoq; figura congruè nihilominus inſculpitur. Amplius autem id, quod dictum eſt, eiuſdem cerei benedictio cõfirmat. ¶ Primò cùm in præfatione benedicens rogat. Vt qui me, non meis meritis, intra Leuitarũ numerũ dignatus eſt cõgregare, luminis ſui gratiam infundendo, cerei huius laudem implere pręcipiat. Laus enim cerei nullo modo nominanda eſſet, niſi Chriſtũ filiũ, qui cum patre & Spirituſancto Deus vnus & ſolus laudãdus eſt, ſignificaret: præſertim cũ laus eadem cerei, noctis huius iucũdũ ac prędulce præconium ſit, & reſurgentis gratiam atq; victoriam, vetera cum nouis conferens, tanquam tuba clariſſima perſonet.

¶ Sed iam colũnæ huius (inquit) præconia nouimus, quam in hnnorem domini rutilãs ignis accẽdit. Qui licet diuiſus in partes, mutuati tamen luminis detrimenta non nouit. Ex his quoq; duobus verſiculis magis ac magis ſæpè dicta cerei ſignificatio colluceſcit. Quod enim ait, Colũnæ huius pręconia nouim', apertè nobis innuit, quòd illud idẽ per hanc pretioſam lampadem intelligere debeamus, quòd per illam præfigurabatur columnam, quę caſtra filiorũ Iſraël de Aegypto exeuntium per mare rubrum pręcedebat. ¶ Sig- Exod. 13. 14. nificabat autem illa columna nubis benè notam nobis nubẽ humanitatis Chriſti, in qua propriè thronũ ſuum poſuit ſapiẽtia Dei, ſicut ipſa dicit: Thronus meus in columna nubis. Siquidem nunc illa columna nubis populum ſuum à diaboli ſeruitute liberatum, & rubrũ mare baptiſmi trãſeuntem pręcedit dux itineris, vt inducat in terrã verã repromiſſionis, terrã viuentiũ, quam (ſicut Moyſes ait) dominus Deus noſter die ac nocte intuetur, nunc cœleſtibus doctrinis conpluens, vt verè colũna nubis, nunc igne ſui Spiritus accẽdens, vt verè columna ignis. Iam ergo verę columnę huius myſteria nouimus.
Eccle. 24.
Deut. 11.

¶ Quod autẽ adiicit de natura ignis dicens, Qui licet diuiſus in partes, mutuati tamen luminis detrimenta non nouit: multa nanque lminaria de vno videmus accendi, nec illud vnũ propterea ſibimet lumẽ diminuit, nihilominus ad idẽ argumẽtũ proficit. Nũquid enĩ rẽ talẽ tali in loco pſertim omnibus notam, nõ propter aliud, q̃ propter ſemetipſam docere

docere nos voluit? Siquidem ineptum fuiſſet hoc abſq; myſterio tantis inſerere laudibus. ¶Dum ergo columnam ceream rutilans ignis accendit, ſic de ſua naturali copia laudatus, per hoc aliud perpulchrum piumq; ſpectaculum noſtrarum mentium oculis ingeritur. Deniq; illud innuitur, quod extinctã in ſepulchro iacentem humanitatis Chriſti ſub ſtantiã de ſupernis aſpirans ignea diuinitatis potẽtia rurſus animauit, & ſicut verè rutilãs ignis, gloria beatæ reſurrectionis hac nocte in perpetuum nobis gaudium fœliciter illuxit.

¶Item eodem igne cõſecrati cerei cuncti, qui in Eccleſia ſunt, illuminari debent cereo li. Quod cum fit, opportunè nobis illud in mẽtẽ ſubuenit, quòd dominus noſter ea die, qua reſurrexit, cùm eſſet ſero, ſtans in medio diſcipulorum ſuorum, manuſq; & latus oſtendens eis, inſufflauit & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum. Illic enim cœpit ille hominibus dari ignis, quem per hunc viſibilem ignem conſtat ſignificari, quẽ venit ipſe mittere in terram, & voluit vehemẽter accendi. Iohan. 20. Luc. 12.

Cur diaconus cereum benedicat.

Capur XXX.

HIc ipſa rei nouitas admonet, vt quæratur, cur tantæ materiæ, tantæ dignitatis benedictionem ſuper cereum pronunciet diaconus, præſente ſacerdote vel etiam pontifice, ſacriſq; indutũ veſtibus, cauſa manifeſta ſeſe offert quęrẽtibus. Conſtat enim, quia bonũ ſanctæ reſurrectionis Chriſti nuncium per minorem ſexum (id eſt, per mulieres) ſanctis apoſtolis flentibus & lugẽtibus, Euangelizatum eſt. ¶Hoc autem tam rationabili diuinitatis diſpoſitione actũ eſt, vt inter illa, quæ ſignificatiuè fiunt in Eccleſia, memoriale ſuum omnino iure habere debeat. Nam quia mulier à diabolo miſſa viro mortem obtulit, pulchrè ſexus idem à rediuiuo Chriſto miſſus, virili ſexui vitam Euangelizauit. Rectè itaq; gradus inferioris miniſter, tam dulci, tam pulchra, tamque melliflua cerei benedictione, tantæ ſolennitatis noſtrę gaudium inchoat, quia per inferiorẽ ſexum tam iucundum, tamq; pium dominicæ reſurrectionis miraculum, viris non quibuſlibet, ſed ipſis apoſtolis annunciatũ eſt. Luc. 24.

Cur ad benedicendum cereum quoq; portat incenſum, Cap. XXXI.

CVmq; diaconus cum cæteris ſubminiſtris ad benedicẽdum accedit, fruſtula quoq; portantur incenſi, vt cruciculæ (quæ cereo inſculpta eſt) offerendo infigat. Et hoc quoq; ad cauſam prædictam reſpicit. Illæ nanq; mulieres, quæ mortuum quęrebãt dominũ, & viuũ videre meruerũt, aromata ferebant, ſicut Euangeliſta refert: Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Marc. 16.

Cur dicatur, vel ſit ſacrificium veſpertinum. Caput XXXII.

OFferens igitur incenſum dicit: In huius igitur noctis gratia ſuſcipe ſancte pater incenſi huius ſacrificium veſpertinum. Veſpertinum eſſe ſacrificium, totumque ad veſperam ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, diei præſentis pertinere officiũ, clarum eſt. ¶Cur autem hæc ſacroſancta ſolennitas vtrunq; , ſcilicet matutinum & veſpertinum, habeat ſacrificium, ſuprà dictis ex ex cauſis colligi poteſt. Suprà nanq; dictum eſt, duabus ex cauſis præſentem ſplendere ſolennitatem, ſcilicet ex redemptione animarum, quę die paraſceues morte chriſti parta eſt, & ex reſurrectione mortuorum, quę illo reſurgente prima ſabbati cõfirmata eſt. Cõſtat autem, quod idem reſurrectionis noſtrę autor, imminente veſpera, caput inclinãs tradidit ſpiritum: & hora, qua primus Adam requiſitus, clamante domino & dicente: Vbi es Adam, inobediens deprehenſus eſt, eadẽ hic ſecundus Adam conſummata paſsione ſua, clamans & dicens: In manus tuas commendo ſpiritum meum, obediens inuentus eſt. Oblaturi igitur ſacrificium matutinum, pro eo, quod hic Lucifer matutinus, reſurrectionis primogenitus, diem nobis ęternitatis reſurgendo aperuit. Sacrificium quoq; veſpertinum primum offerimus pro eo, quòd (vt dictum eſt) imminente veſpera, ſpiritũ tradẽs, eandem veſperam ſua morte fecit memorabilem, ſed eius celebritas dilata (vt dictum eſt) & competenter in hanc tranſpoſita eſt. Iohan. 19. Luc. 23.

De baptiſmo. Cap. XXXIII.

AEqua victorię lex eſt inter homines, vt quicunq; ante bellum fuerãt victi, poſt bellum cedant in ius dominationemq; victoris, mittanturq; legati in vniuerſam victi poteſtatem, qui victum eſſe priorẽ tyrannum annuncient, tituloſq; victoris recipiendos oſtendant, & eius iura prędicent. Vnde & ipſe dominus, qui ad debellandum humani generis inimicum venerat, dicit in Euangelio: Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ, in pace ſunt omnia, quę poſsidet: ſi autem fortior illo ſuperueniens vicerit eũ, vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet. ¶Hac nocte aduerſus illum fortem armatum, ſcilicet diabolum, fortior ſuperueniens filius Dei, cruciſq; vexillum eius bellator inſerens, ipſum cepit, alligauit, arma eius abſtulit, & ſpolia paradi-

paradiſo reddidit. Ille tam fortis, qui vniuerſam terrã cõculcauit, hamo crucis captus eſt: quia dum fragilitatẽ carnis in Chriſto morte appetijt, diuinitatis aculeo trãsfixus eſt. ¶ Recte igitur hac eadẽ nocte celebratur baptiſmi ſacramentũ, quo cõſtanter aduerſus victi poteſtatem iniquam eunt ſacerdotes noſtri, legati vtiq; victorioſi regis Chriſti, tituloſq; victoriæ proferentes, victi abrenuntiationẽ, victoriſq; ab hominibus exigũt profeſsionẽ. De cuius magnitudine ſacramenti aliqua debere dici, tempus & officij eius ordo nũc exigit, atq; in primis dicendum videtur, quomodo, vel quid mors Chriſti per baptiſmũ operetur in nobis. Conſequens enim eſſe videretur, vt quomodo propter peccatum mortales facti ſumus, in remiſsionem autem peccatorum baptizamur, iam poſt baptiſmum immortales exiſteremus.

Quomodo, vel quid per baptiſmum mors Chriſti operetur in nobis.

Cap. XXXIIII.

Rom. 6. PAulus apoſtolus dicit: An ignoratis fratres, quia quicunque baptizati ſumus in chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Hic patenter oſtendit lucroſam cõmutationem factam eſſe noſtræ duplicis ac ſempiternæ mortis, cui iuſtè fueramus addicti, ſcilicet vt per baptiſmum cum Chriſto iniuſtæ morti addicto morie͂tes, mori vltrà non debeamus. Idcirco nanq; mortuus mortis ſuæ fluuium, ſcilicet ſanguinem & aquam de latere ſuo Chriſtus effudit, vt non deeſſet nobis, in quo eiuſdem mortis ſuę poſſemus participes fieri, & ſic à noſtra liberari. Valde nanq; repugnat iuſtitiæ, & cum iuſto Chriſto mori, & cũ peccatore diabolo damnari. ¶ Sed non eadem iuſtitia pariter & hoc admittit, vt quicunq; in morte Chriſti Ieſu baptizati ſumus, ſtatim quoq; à morte corporis liberi ſimus. Nam in baptiſmo vnius ſimplę mortis Chriſti, quam ſuſcepit, ſimilitudo eſt. Nos autem duplam, ſcilicet corporis & animæ mortem debentes baptiſmi ſubimus remedium. Igitur propter vnam Chriſti mortem, cuius ſimilitudini cõplãtati facti ſumus, vnam à nobis mortẽ, quæ erat animę ſaluatrix, gratia depulit, aliã verò, quæ corporis eſt, iuſtitiæ cenſura reſeruauit.

1. Cor. 5. Corpus quidẽ (inquit apoſtolus) mortuũ, id eſt, certiſsimè moriturũ eſt propter peccatũ, Spiritus verò viuit propter iuſtificationem.

1. Cor. 15. ¶ Sed habent ſpei ſuæ conſolationẽ ipſa quoque baptizatorum corpora: quia quorum Spiritus nũc viuit propter iuſtificationẽ, ipſa quoq; immutabũtur per reſurrectionẽ, id eſt fient impaſsibilia, quando abſorbebitur id quod mortale eſt à vita. Nec hoc dictũ eſt, quod ideo reſurrectio cõſequatur, quia baptizati ſumus, alioqui quicunq; nõ baptizãtur, non reſurgerẽt: ſed quia baptizati ſumus, præmiũ recipiet fides, vt cũ omnes mortui reſurgãt, ſoli immutentur fideles. ¶ Omnes quidẽ, inquit, reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Canet enim tuba, & mortui reſurgẽt incorrupti, id eſt, immortales effecti, & nos immutabimur, id eſt, impaſsibilitatẽ quoq; obtinebimus, quæ infideliũ non erit. Nã qui mala egerunt, procedent in reſurrectionem iudicii. Nunc ergo præſentem accepimus in baptiſmo ſpiritus iuſtificationẽ, futurę verò immutationis ſpẽ. Et ſicut præcedens mors animæ, cauſa extitit corporeæ mortis omniũq; corruptionũ carnis: ſic nunc vita vel iuſtificatio Spiritus, quo in baptiſmo reuiuiſcimus, cauſa efficie͂s erit in reſurrectiõe, vt immutemur, id eſt, impaſsibiles ſimus. Iohan. 5. ¶ De morte verò corporis argumentandũ non eſt, quòd cõſequenter & ipſam baptiſmi virtus abſorbere debuerit. Quamuis enim & hæc ab originali peccato, quod in baptiſmo deletur, initiũ acceperit, modo tamẽ diuerſo mors vtraque peccanti homini accidit. Nam mortẽ quidem animæ contumax diuinitatis appetitus intulit, corpori autẽ materiam ſemper viuẽdi, ſubueniendo potius quàm perſequendo Deus abſtulit: Ecce, inquiens, Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum, nunc ergo videte, ne forte mittat manũ ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum. Gene. 3. Videntur hæc irã ſonare vel vindictã, ſed ſi rectè cõſiderentur, verba ſunt paternæ prouidentiæ, noſq; iam tunc à longè circumuolantis quædam præparatio miſericordiæ. Quid enim eſſet iam vitiato homini vita ęterna, niſi æterna miſeria? Quod Plotinus quoque gentilium quidam philoſophorũ rectè, Auguſtino teſte, intellexiſſe laudatur. Nam cùm de humanis animis ageret: Pater, inquit, miſericors mortalia illis vincula faciebat. Ita hoc ipſum (ait Auguſtinus) quod mortales ſunt homines corpore, ad miſericordiã Dei patris pertinere arbitratus eſt, ne huius vitæ miſeria ſemper tenerentur. Tunc enim à dæmonibus quid different? Nunc autem longè differunt, quia cũ ſit Dei beata æternitas, vel ęterna beatitudo, dęmonum autem miſera æternitas vel ęterna miſeria: homo, cuius eſt miſeria mortalis vel mortalitas miſera, à Dei quidem beatitudine cecidit, ſed vſq; ad dæmonum miſeriam non peruenit, prouidente

miſericordi Deo,ac dicente: Videte ne ſumat de ligno vitæ,& viuat in æternum. ¶ Nõ ergo conqueſtione vlla ventilandum arbitramur, cur in baptiſmo noſtra corporea mors non deleatur: quin potius viro fideli optanda eſt vt veniat,& tanquam miſericordiæ profectus, animam à miſeria vitæ præſentis abſoluat. Non enim eſt quaſi homo vt
Num.23. mentiatur,neque vt filius hominis vt mutetur. Vnius eiuſdemque gratiæ propoſitum, quod tunc incepit, quando hominem immortalem eſſe vetuit, nunc in fide baptiſmatis oſtendit: perficiet autem in die reſurrectionis.

Quòd iuxta ſententiam domini nullus vnquam, niſi renatus ex aqua & Spirituſancto, regnũ Dei introierit, & quòd illa hora, qua dominus noſter ſanguinem & aquam de latere ſuo fuderit, vniuerſa eccleſia,quæ iam erat vel fuerat ab origine mundi vſq; ad latronem,qui in cruce confeſſus eſt,baptizata ſit. Cap. XXXV.

Tantum autem, tamq; neceſſariũ eſt hoc baptiſmi ſacramentum,vt ſine illo,iuxta ſententiam domini,non poſsit quis
Iohan.3. videre regnũ Dei. Hic iã de illo latrone quæri poteſt,cui cõfitenti in cruce & dicenti: Memento mei domine,dum veneris in regnum
Luc.23. tuũ. Amẽ dico tibi,inquit dominus,quia hodie mecũ eris in paradiſo. Hic enim ſecundũ regulã,qua ſinguli baptizamur nos, baptizatus non eſt. Quomodo ergo defenditur illa domini ſententia,dicentis: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spirituſancto, non poteſt videre regnũ Dei? Sed ſi de huiuſmodi permouemur,anguſtus eſt adhuc cordis noſtri intellectus,claráq; maieſtatẽ ſacri baptiſmatis nondũ ſatis apertis intuemur oculis. Solũ riuũ,quẽ ad nos,qui foris eramus, Chrs
Matth.28. emiſit,dicens diſcipulis ſuis: Euntes docete omnes gentes, baptizãtes eas in nomine patris & filij & Spiritus ſancti: ſolũ,inquam,riuũ ſacri baptiſmatis, qui ad nos exiuit,attẽdimus, ipſumq; fontẽ domus Dauid, vbi quã-
Zacha.13. do,vel quãtũ,priuſquàm ad nos deriuaretur, inundauerit, minus diligenter animaduertimus. At ille fons ſalutaris vniuerſæ Eccleſię, quæ ab initio per ſex mundi ætates collecta, propter originale peccatum ab ingreſſu paradiſi arcebatur, cunctiſq; qui adhuc viuentes iã corpore erant eiuſdẽ eccleſiæ, dominũ noſtrum audiendo ipſumq; fideliter ſequendo: vniuerſæ,inquam, Eccleſiæ ab Adam vſq; ad latronem ſupradictum, fons ille baptiſmi ſalutaris inundauit: qua hora patefacto lancea militis Chriſti latere, ſanguis & aqua pro rupit. Ibi pariter totam Eccleſiam, quæ iam erat vel ab initio mundi fuerat, lauit Chriſtus à peccatis eius in ſanguine ſuo, vt exhiberet ſibi ſponſam glorioſam, non habentem Ephe.5.
maculam aut rugam. Nam ex quo primi parẽtis peccato maculata,& propter hoc in medio corruptionum veteraſcẽs, corrugata eſt: vel (vt Eſaiæ verbis vtar) ex quo bibit de manu domini calicem iræ eius, & vſq; ad fundũ calicẽ ſoporis bibit, & potauit vſq; ad feces, non fuit (vt idem ait propheta) qui ſuſcitaret eam ex omnibus filijs, quos genuit, & non fuit, qui apprehenderet manũ eius ex omnibus filijs,quos enutriuit. Filij tui, inquit, proiecti ſunt,dormierunt in capite omnium platearum, ſicut beſtia illaqueata. ¶ Quamuis enim idem ſalutiferæ curationis auxilium,circumciſio in lege cõtra originalis peccati vulnus tunc ageret, quod nunc baptiſmus agere, reuelatæ gratiæ tempore, conſueuit, hoc omnino exceptum eſt, quòd regni cœleſtis ianuam necdum intrare poterant: tãtum in ſinu Abrahę poſt mortem beata ſpe conſolati, supernę pacis ingreſſum fœliciter expectabãt, donec adueniret ipſe, qui in eodem propheta poſt pauca loquitur: Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipſe, qui loquebar, ecce adſum. Et paulò poſt idem propheta de eodem: Iſte, inquit, aſperget multas gentes. ¶ De qua aſperſione loquitur Eccleſia per os Dauid, qui ex ſupradictis Eccleſiæ filijs antiquæ vnus erat: Aſperges me, inquit, hyſopo & munda- Pſal.50.
bor, lauabis me & ſuper niuẽ dealbabor. Per hyſopum, quæ herba humilis eſt, naſciturq; in petroſis locis, & bibita tumorem pulmonis deponit: de qua in lege quoq; pręceptum Leuit.14.
erat, vt faſciculo hyſopi intincto in ſanguine victimę aſpergerentur leproſi, & ſic inunda- Num.19.
rentur: per hyſopum, inquam, herbam humilem atq; ſalubrem, paſsionis Chriſti ſignificat humilitatem, qua aſpergenda, lauanda & ſuper niuem dealbanda erat ipſa, quę per Dauid hoc loquitur, eccleſia. ¶ Hinc & propheta Zacharias, cũ dixiſſet de ingreſſu eius, quo Zacha.9.
in ciuitatem Hieruſalẽ paſſurus intrauit: Ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinã, & ſuper pullum filium aſinę, poſt puſillum cõuerſus ad ipſum: Tu quoq;, inquit, in ſanguine teſtamẽti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo nõ eſt aqua, id eſt, in ſanguine paſsionis tuę eos, qui vincti in carcere tenebantur inferni, in quo nõ eſt vlla miſericordia, tua clementia liberaſti. Hãc aũt munitionem, ad quam per eũdem prophetam eoſdem vinctos cohortatur dominus, ſtatim adiungens: Conuertimini ad munitionem vincti ſpei, non aliam debemus accipere, niſi habitationẽ paradiſi,

in quam primus cum domino latro ingreſſus eſt.

¶ Baptizatus ergo Ieſus in paſsione ſua, de qua & ipſe dixerat: Baptiſmo autem habeò baptizari, & quomodo coartor vſque dum perficiatur, qua hora ſanguinem & aquam de latere ſuo profudit, eadem hora totum corpus eius, quod eſt Eccleſia, quantacunque ab initio mundi vſque in eandem horam concreuerat, ſemel ſimulque baptizata eſt, & aſperſa hyſopo (vt ſuprà dictum eſt) mundata eſt, & lota, ſuper niuem dealbata eſt. ¶ Propter eos autem, qui foris erant, nec adhuc eiuſdem Eccleſiæ corpori per fidem vniti fuerant, idcirco non eos ille fluctus attigerat, nec enim baptizatur quis, priuſquam eiuſdem baptiſmi fidem habeat: propter eos, inquam, poſitum eſt quaſi ante fores eiuſdem Eccleſiæ deriuatum baptiſmi ſacramentum, vt quicunq; Iudæorum ſiue gentilium Eccleſiam ingredi cupiunt, baptizentur: quia Eccleſia ipſa baptizata eſt. ¶ Inde eſt, quod ſingulariter Paulum quidem legimus baptizatum, videlicet quia quando vniuerſaliter (vt dictum eſt) Eccleſia baptizata eſt, ipſe in corpore eiuſdem Eccleſiæ nondũ erat, ſed in ſynagoga ſatanæ, quæ Chriſtum caput Eccleſiæ crucifixerat. ¶ Petrũ vel quẽlibet cæterorum, qui Chriſto adhæſerant, baptizatos ſingulariter non legimus: nec ipſe Auguſtinus reperire potuit in Epiſtola, quã ad Seleuciam interrogatus de baptiſmo Apoſtolorum, ſcripſit. Nam ante paſsionem ſuã Ieſus (inquit Euangeliſta) non baptizabat, ſed diſcipuli eius. Quomodo autem baptizabant diſcipuli eius, niſi quemadmodũ & diſcipuli Iohannis, videlicet in pœnitentiã? ¶ Si quidem & Romana Papæ Leonis autoritas ex Euangelica ſerie comprobat, quia baptizãdi regula ante paſsionẽ domini data non fuerat, ſed poſt paſsionem ac reſurrectionem eius ab ipſo data eſt, dicente: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spirituſſancti. Cæterum de his viderit quiſque, quid ſentiat, vtrum eos rebaptizatos eſſe aſſerat. ¶ De latrone ſupradicto illud nemo eſt qui dubitet, quin cum Domino Paradiſum ingreſſus ſit: & tamen non niſi in vniuerſali Eccleſia ſimul illo, qui de latere domini effluxit, flumine præſentialiter baptizatus eſt. Baptizata quippe (vt ſæpe dictum eſt) tunc eſt omnis, quæ ſuper terram, vel ſubtus terram erat Eccleſia, ſicque de mortui Chriſti latere renata, ſicut de latere dormientis Adæ fabricata eſt Eua. Nam ſicut coſta Adæ cauſa materialis extitit vnde formaretur Eua, ſic fluuius ille, qui de latere Chriſti fluxit, cauſa fuit effectiua, vt paradiſo vel cœlo, Chriſtiq; ſpirituali coniugio ſancta eius ſponſa renaſceretur Eccleſia. ¶ Siquidem nullus adhuc de omni genere humano regnum Dei viderat. Dixerat autem ipſe abſq; vlla exceptione, tam præteritorum quàm præſentium vel futurorum: quia niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spirituſancto, non poteſt videre regnũ Dei. Omnes igitur oportuit renaſci, omnem Eccleſiam veterum pariter ac nouorũ, quia fuerat in præuaricatione primi Adæ generata, oportuit in fide ſecũdi Adæ regenerari, vt poſſet videre regnũ Dei.

Luc. 12. — Actor. 9. — Iohan. 4. — Gen. 2. — Iohan. 3.

Cur nulli veterum ſanctorũ ſua triſtitia ſuffecerit, vt per eã illic, vnde primus homo lapſus eſt, poſſet reſtitui abſq; baptiſmo ſanguinis Chriſti.

Cap. XXXVI.

Miretur aliquis, cur hactenus nemo iuſtorũ, nemo ſanctorũ patriarcharum aut prophetarũ, nec ipſe pater Abrahã, cui primo contra ſpẽ in ſpẽ credenti fides ad iuſtitiã reputata eſt, quiq; ob eiuſdẽ fidei meritũ amicus Dei appellatus eſt, per laudabilẽ iuſtitiã ſaltẽ in ſeipſo, delere peccatũ originale ſeq; paradiſo reſtituere potuerit. Sed de hoc profectò, quicunq; diuini vel etiam humani iuris peritiã habet, minimè miratur. Reus enim & condẽnati capitis ſeruus quomodo redimet caput ſuum, ſi nihil addat ad ſeruitium, vel etiam minuat, quod debuerat ante reatum? Aliis enim & minoribus debitis alia maiora debita non redimuntur. Verbi gratia. ¶ Homo ille, qui deſcendebat ab Hieruſalẽ in Hiericho, & incidit in latrones, debebat regi ſuo Hieroſolymitano decem millia talẽta (quis enim æſtimare poſsit, quãtum creatura debeat creatori?) eratq; diues & inclytus in illa ciuitate, nec illi tanti debiti perſoluendi facultas deerat. Præmonitus fuerat ab illo domino ſuo, fidelis vt eſſet ac ſubditus, præceptumq; acceperat, quo non difficulter obſeruato, tũc demũ emeritus iure altiori dignitatis gradu promoueretur. At ille ab anathemizato principe Hiericho domini ſui inimico, ſpe regnandi ſolicitatus vt deſcenderet, & tanquam regnare idoneus ſeruire contemneret, deſcendit, ſecumque omne domini ſui debitum abſtulit: ſtatimq; ab illo deceptore ſpoliatus, & plagis impoſitis, ſemiuiuus relictus eſt. ¶ Hic proditor iacens in Hiericho, qui antequam transfugeret, decem millia talenta debebat, nunquid pro ſatisfactione centum offerens denarios, debitum omne rependit, ſuis quoq; medetur plagis, proditioniſq; opprobrium diluit, vt

Rom. 4. — Luc. 10.

infamis inter famoſos proceres in illa regali ſedet curia? Imo benè ac miſericorditer cum illo agitur, ſi tantum in illa ciuitate vel curia non receptus, non etiam ignibus exuratur, vel alia pœna funditus à vita, qua indignus eſt, extrudatur. Benè ergo cum Abraham & Iſaac & Iacob, vel quolibet iuſto egit clemens diuinitas, quòd à paradiſo excluſus, non etiam inferni cruciabatur ignibus, ſed in pace collocatus, illum expectabat legiſlatorem, qui veniens benedictionem daret, vt videretur Deus deorum in Sion. Pſal. 83. Quicquid enim fidelis ſeruitii Deo quilibet iuſtus obtulit, tantum erat ad comparationem eius laudis & glorificationis, quam homo conditus in paradiſo ſuo debuerat creatori: quantum ſi compares centum denarios decem milibus talentis. Vnde ergo peccatum quoque originale redimeret? ¶Ad hoc etiam accedebat, quòd vita hæc miſera ſine actualibus quoque peccatis ſaltem leuibus, ſicut nunc, ita & tunc tranſigi omnino non poterat. Non ergo ſummæ Dei iuſtitiæ congruebat, qui in hoc terreſtri ſanctuario ſuo maculatum quippiam ſibi offerri prohibet, vt in illis cœleſtibus ſanctis ſanctorum aliquid niſi immaculatum ſuſciperet, & inemendatam humanam creaturam angelicæ dignitati penitus incorruptæ coæquaret: fieretque iniuſtus, ſicut & iuſtus, & clariſsima cœli reſpublica tali inordinatione confunderetur.

¶Et ne forte (quod abſit) iudicia Dei reprehendamus cum his, qui iuxta Ezechielem intra ſe parabolam vertebant, dicentes: Ezech. 18. Patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt, libet propoſitam ſimilitudinem, quoniam ex Euangelica parabola eſt, adhuc ſecundum humanæ legis æquitatem perſequi, quoniam homines ſunt, qui reprehendunt iudicia Dei: Audiant hoc & reſpondeant mundanæ legis æqui cenſores, & diuini examinis iniqui reprehenſores. ¶Supradictus homo, poſtquā Gen. 5. deſcendit in Hiericho, genuit (ſicut ſcriptura refert) ad imaginem & ſimilitudinem ſuam filios & filias. Quid nanque eſt, quod ait, Genuit Adam ad imaginem & ſimilitudinem ſuam? Hoc vtique voluit intelligi, quòd à latronibus deſpoliatus (vt ſupradictum eſt) genuit nudos, plagatus morbidos, ſemiuiuus & ipſos ſemiuiuos. Vitiatæ nanque ſuccus radicis, nihilominus vitioſe in fructibus erupit. Et quod valde dolendum eſt, ſicut ſpoliatus & ſemiuiuus multò plures generauit, quàm generare debuerat, ſi in priori ſanitate cuſtos paradiſi fidelis & obediens permanſiſſet. Tunc enim ex illo ſoli naſcerentur hi, qui ad vitam præordinati ſunt, quique nunc per Chriſti gratiam ad eandem reuocantur vitam. Nam propter peccatum, Maledicta, inquit Deus, terra in opere tuo: cum operatus fueris eam, nō dabit fructus ſuos, ſed ſpinas & tribulos germinabit tibi. Cui terræ, ſcilicet, mulieri. Multiplicabo, inquit, ærumnas tuas & conceptus tuos. Gen. 3. Multiplices itaque conceptus de terra carnis, quæ propter ſuperbiam, qua diuinitatem appetiuit, luxuriæ ſubiecta eſt, tanquam tribulorum & ſpinarum denſitas exereuerunt ſuper numerum: & tanti naſcuntur reprobi, vt ad comparationem illorum pauci ſint electi. ¶Dicant Matth. 20. nunc hominis illius filij, qui omnes in Hiericho nati ſunt: hominis, inquam, qui ciuitatem Hieruſalem, quia ſponte dereliquit, iuſtè perdidit: dicant, vtrum iure hæreditario ciuitatem eandem repoſcant, legaliter patri adiudicatam. Dicant, inquam, legis periti, in qua Romanorum ſeu Barbarorum curia ſimile quid iudicare præſumant.

¶Sed dicet aliquis: Dominus ipſe (cuius Prouer. 24. in ore lex clementiæ eſt) Filius, inquit, non Prouer. 31. portabit iniquitatem patris, & pater non por Ezech. 18. tabit iniquitatem filii. Benè. Sed rurſum Thre. 5. alius propheta dicit: Patres noſtri pecca- Exod. 20. uerunt & non ſunt, nos autem iniquitates eorum portauimus. Et Moyſes ad Deum: Qui reddis, inquit, peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Quapropter quærenda eſt harum conſonantia tibiarum: quia cùm ſpiritus illas vnus idemque perflauerit, in ipſis diſſonantia non debet intelligi. Videlicet portant iniquitatem patrum filii, qui ſequuntur: non portāt, qui non ſequuntur. Dicis itaq; mihi: Abraham, Iſaac & cæteri iuſti non ſunt ſecuti priorum iniquitatem parentum, ſed omni teſtimonio fidei probati inuenti ſunt. Fateamur igitur, quia nec portare debuerunt: Hebr. 11. veruntamen, inquantū non ſecuti ſunt. Et qui omnino non ſecutus eſt, Chriſtus Deus carnem habens ex carne Adam, & oſſa ex oſſibus Adam, omninò nec portare debuit. ¶At illi quàm longè ab illa parentum iniquitate in altitudinem iuſtitiæ prouecti ſunt. Vnus ex præcipuis Eſaias dicit: Facti ſumus vt immundi nos omnes, iuſtitiæ noſtræ ſi- Eſai. 6. 4. cut pannus menſtruatæ. Non igitur æquum erat, vt illorum iuſtitia, quoniam menſtruata erat, cœleſte ſanctuarium introiret, donec fons ille domus Dauid, fons baptiſmi, de quo nunc ſermo eſt, iuxta prophetam

Zacha. 13. tam Zachariam in ablutionem méſtruatæ pateret, videlicet lancea aperiéte latus domini crucifixi. Interim illis ampla merces, & omné illorum iuſtitiam ſupergrediens erat apud inſeros præſens requies, & futuræ per Chriſtū glorificationis ſecura & beata ſpes. ¶ Gratias miſericordi Dei iuſtitiæ, & iuſtæ Dei miſericordiæ, qui ſic aduerſatus eſt, vt ſubueniret, ſic percuſsit, vt ſanaret, & iuxta illud Pſalmiſtæ: Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt, ſic veritaté & iuſtitiam aduerſus culpā exercuit, vt miſericordiā & pacé reſeruaret homini. Nā quia ſatisfactionem pro culpa nó niſi homo debebat, & non niſi Deus perficere poterat, Deus homo factus eſt, quatenus vnus idemque Chriſtus, & verus Deus ab homine exigeret, & vt verus homo perſolueret.

Eſa. 19. Pſal. 84.

¶ Igitur, ſicut ſuprà dicere cœpimus, vt participatiõe mortis chri iuſtificaremur, in morte ipſius baptizati ſumus, cóſepulti cum illo per baptiſmum in mortem, vt quomodo ſurrexit chrs à mortuis per gloriā patris, ita nos in nouitate vitæ ambulemus. De cuius renouationis ſacramento vel ordine, qui poſt ſuprà memoratam cerei conſecrationem celebratur, iam dictum eſt. Rom. 6.

LIBRI SEXTI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER SEPTIMVS.

De ordine eiuſdem baptiſmi. Caput I.

EA, quę in baptiſmo celebrātur, quæ dicuntur, quę agūtur, carmina ſunt illa, propter quæ tanquàm maleficia martyres accuſabātur, rapiebantur, occidebātur. Diabolus enim, cui per Chriſtianæ fidei profeſsionem in ſacro fonte renunciatur, in quem iudiciales ſententiæ proferuntur, habens iram magnam, ſæuiebat in cordibus impiorū, & tuba diuini nominis offenſus, illorū cæcitate & inſania pro ſuis aduerſus Deū armis vtebatur, & ſicut in Apocalypſi legitur, quia canente tuba magnus mons ardens iracundia, confugiebat in profundum cordis impiorū, & diuinis exorciſmis, per quos eiectus fuerat, maleficii crimen effingens, leges econtrà dictabat. Sed vos teſtes mei, dicit dominus, videlicet quia nihil malæ artis nos à bono magiſtro didiciſſe, optimè conſcii ſumus. In his igitur, quę dicuntur vel aguntur, virtutem, qua diabolus damnatur & confoditur, admoto fidei ſpeculo, contemplemur.

Apoc. 8. Eſa. 43.

Quòd lectiones & tractus præſentis diei ad baptiſmi pertineant ſacramentum. Caput II.

IN primis lectiões de veteri teſtamento ad nouum hoc ſacramentum pertinentes leguntur, & cantica ſimiliter, id eſt, tractus ad idem reſpondétes, ſuccinūtur. Difficile nanque eſt enumerare, quàm familiare, quàm frequens Spirituiſancto fuerit, etiam ante aduētum Chriſti maximè circa aquas operari, & myſticis dictis aut factis gratiam præſignare baptiſmatis. Inde ergo lectiones ſacræ baptiſmo congruentes, ad inſtructionem baptizandorum ſolenniter recitātur. ¶ Et ſicut ſeruus Abrahę miſſus, vt filio domini ſui Iſaac vxoré acciperet, Sara matre eius mortua, Rebeccam inuenit ad fonté aquæ, & inaures dedit ad ornandam faciem eius, & armillas in manib⁹, & ita præornatā adduxit ad Iſaac: ſic legati Dei patris, id eſt, ſacerdotes eius, ad fontes baptiſmi venientes, nouam ſponſam, id eſt, nouam plebem Chriſto filio eiuſdem antiqui dierum, per fidei doctrinam acquirūt. Adiurauit enim eos Deus pater charitate magna, coæterni ſibi verbi incarnationem exhibés, cuius in typum ille ſenex Abraham prædictum ſeruum adiurauit ſuper femur ſuum: & ipſi quoq; ferunt ſecum de omnibus bonis dñi ſui, quia diuites facti ſunt in verbo & in omni ſcientia, magnariūq; operatiõe virtutū. Adiurauit, inquam, eos Deus pater, vt filio ſuo vero Iſaac, id eſt, riſui vel gaudio noſtro, nouam ſponſam Eccleſiam de gentibus accipiant: quia mortua eſt, quę ſecundum carnem illū genuit, ſynagoga mater eius, & eiuſdem filii ſui, quem occidit, enecata eſt ſanguine, quia dixit: Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros: Dum ergo lectiones ſacras baptizandis recitamus, quaſi Rebeccam, quę interpretatur obedientia, ſeruus Abrahæ ad fonté aquæ alloquitur, datq; inaures, id eſt, fidei doctrinam, quæ obedienté benè pręornat

Gen. 24. Dani. 9. 1. Cor. 1. Matth. 27.

nat autem. Accipit illa & armillas in mani-
bus,dum,quod credit,in mortificatione ſuæ
carnis operatur, propter quod & in morte
Chriſti baptizatã ſe eſſe meminit.Nec mora,
libenter ad Iſaac contendit, obliuiſcens po-
Pſal. 44. pulum ſuum & domum patris ſui,totamq́ue
expeditam cæleſtibus præbens nuptiis.

De lectione prima, quid ad baptiſmum pertineat. Cap. III.

ILla,quæ prima ponitur lectio,libro Gene
ſis,In principio creauit Deus cęlũ & terrã,
forte quærat aliquis,quid ad baptiſmi perti-
neat ſacramentũ.Et qui talis eſt,quaſi clauſus
adhuc ſacculus eſt,qui anteq̃ excutiatur,non
apparet quid in illo cõtineatur. Sed prophe-
tæ,quorũ Moyſes primus vel maximus eſt,iã
excuſsi ſunt,vt inde,quæ clauſa & operta ſa-
cramenta cõtinebãt, manifeſta procederent.
Quod quia primitùs Apoſtoli fecerũt,ipſi nã
que primi poſt Chriſtũ quaſi excutiendo no-
bis prophetias aperuerunt, idcirco dicũtur in
Pſal. 126. Pſalmo filii excuſſorũ. ¶Et hæc maximè le-
ctio iã à magnis & fortib⁹ viris excuſſa & ex-
poſita eſt,à quibus & vocatur Hexameron,id
eſt,opus ſex dierũ. De quorũ dictis ſi omnia
cõgregarẽtur,quę ad baptiſmi pertinẽt ſacra
mentũ, nimia prolixitas præſenti loco mag-
nũ afferret faſtidiũ.Breuiter ergo dicendum,
quia maximè ex hoc pręclarũ baptiſmo Chri
ſti perhibet teſtimoniũ,quod ait: Et ſpiritus
Gen. 1. Dei ferebatur ſuper aquas,ſimulq́; diuini no
minis,in quo baptizamur,id eſt,ſanctæ trini-
tatis ſemel & iterũ euidẽs perſonat oraculũ.
¶Ait enim:In principio creauit Deus cælũ &
terram. Quod aliud principiũ intelligendũ
putabimus,niſi filium?Ipſe enim de ſeipſo in
terrogãtibus Iudæis quis eſſet,Principiũ,ait,
Iohan. 8. qui & loquor vobis. Ergo principiũ fili⁹. Per
filiũ fecit Deus cœlũ & terrã. Omnia per ip-
Iohan. 1. ſum facta ſunt,ſicut Iohan.Euãgeliſta narrat,
Et ſine ipſo factũ eſt nihil. Nã proculdubiò
in Dei nomine pater,in principii nomine fi-
lius intelligẽdus eſt. Profectò,cũ dixiſſet, In
principio fecit Deus cœlum & terram, ſub-
ſecutus adiunxit: Et ſpiritus Dei ferebatur
ſuper aquas, qui tertia eſt in trinitate per-
ſona.

¶Item in eadem lectione,Faciamus homi-
nem ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtrã.Vnde
Gregorius:Cũcta,inquit, dixit Deus & facta
ſunt. Cùm verò facere hominẽ decernit,hoc
quod reuerenter penſandũ eſt,præmittit di-
cens: Faciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimili-
tudinẽ noſtram, vt videlicet quia rationalis
creatura condebatur, quaſi cum cõſilio facta
videretur,quaſi per ſtudium de terra plaſma-
tur,& inſpiratione conditoris in virtutem vi
talis ſpiritus exigitur:vt ſcilicet nõ per iuſsio
nis vocem,ſed per dignitatẽ operationis exi-
ſteret,qui per imaginẽ dei fiebat.De eo,quod
ſupradictũ,Et ſpiritus Dei ferebatur ſuper a-
quas,& de ſimilitudine,quę hic poſita eſt:Fa-
ciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinem
noſtram, plus aliquid eloqui præſenti nego-
cio cõpetit. Nã verè idcirco nũc Spiritus ſan-
ctus fertur ſuper aquas, vt ſimilitudinẽ Dei,
quæ in homine per peccatum abolita fuerat,
per regenerãtem baptiſmi gratiam reſtituat.
Quod vt commodius fieri poſsit,dicendum
prius eſt, quę inter imaginem ſimilitudinẽ-
q́ue Dei diſtantia ſit.

Quæ imaginis & ſimilitudinis Dei diſtantia ſit,& quòd non imaginem, ſed ſimilitudinẽ homo peccando perdidit,ad quam reformatur per baptiſmum Chriſti.

Caput IIII.

AD imaginem Dei homo factus eſt, in
eo,quòd rationalis eſt:ad ſimilitudinẽ
verò in eo,quòd diuinę bonitatis imi-
tator conditus eſt. Imago nanq́; Dei vel figu-
ra ſubſtãtię eius,ſicut Apoſtolus ait,filius eſt: Hebr. 1.
bonitas aũt vel charitas Dei & imaginis eius,
Spiritus ſanctus eſt. Et idcirco non eſt di-
ctum, Faciamus hominem ad ſimilitudinem
& imaginem meam, ſed, Ad imaginem & ſi-
militudinem noſtram, quia ſimilitudo non
vnius tantũ, ſed duarum perſonarum, ſcili-
cet patris & filii eſt,imago autem non duarũ,
ſed vnius ſcilicet patris eſt. Filius nãq; patris
tantum, non etiã Spiritus ſancti filius eſt.Spi
ritus autem ſanctus non ſolùm patris, ſed &
filii ſpiritus eſt. Potuit autem creatura ratio-
nalis amittere id,quod ad ſimilitudinem Dei
facta eſt,non potuit verò eo carere, quod ad
imaginem Dei condita eſt.Quare? quia vide-
licet diuinæ bonitatis imitatio,per quam Dei
ſimilitudo retinetur,creaturæ quoq; volun-
tatem exigit:rationalitas autem,quæ impreſ-
ſione imaginis Dei humanæ animæ inſculpta
eſt,à ſola creatoris arte proceſsit.

¶Igitur,vt ſimilitudinem Dei,quam noſtra
volũtate perdidimus,noſtra nihilominus vo
luntate recuperare poſsimus, bonitas Dei
Spiritus ſanctus illuc vſq; deſcẽdit,quò per-
uenire nos facilè poſſumus,dum ſuperfertur
aquis,quæ præſto ſunt,de noſtro ſolam volũ
tatem poſtulans,cætera gratis omnia procu-
rans.Nam & aquam illã,quę de mortuo Chri
ſti corpore profluxit,ipſe creauit,qui corpus
ipſum Chriſti de noſtræ aqua naturæ fotu
ſuo concreſcere fecit, ſicut habemus in ſym-
bolo: Et incarnatus eſt de Spirituſancto, vel
in Euangelio:Quod enim in ea natum,eſt de Matth. 1.
Spirituſancto,& qui in mundi creatione (vt

in præſenti lectione ſcriptum eſt)ſuperferebatur aquis,in modum volucris (vt ait Hieronymus)oua ſua calore animantis, ipſe nūc ſuperfertur aquis baptiſmi, vt ingredientes ſub gratiam ſuā conſouens,in veram regeneraret vitam, expandens alas ſuas,& aſſumens eos atq; portans in humeris ſuis. ¶ Etſi opus eſt,vt amplius appropinquet alicui, id eſt,ſi ab
Deut. 32. aquis arceatur aliquis, vt volens ad illas per-
Actu.10.11. uenire nō poſsit, ſicut arcebatur Cornelius, Iudæis prohibentibus gentiles recipi: vel ſicut multi Chriſtum in perſecutione confitētes, necdum baptizati, ad aquas peruenire non poterāt,artati carceribus & vinculis præpediti. Si,inquā,opus ſit propter aliquid huiuſmodi, tūc demū aduolat mater gratia Dei, ſuaſq; vltra nidum aquarum alas extendit:ſicut adhuc loquēte Petro cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes,qui audiebant verbum, & erant loquentes linguis & magnificantes Deum.

Quòd martyres baptiſmum non conſecuti,rectè dicantur in ſanguine & morte ſua baptizati.

Cap. V.

SEd illos,tanto defenſore tutos,iuſsit Petrus aqua baptizari in nomine patris & filii & Spiritus ſancti:multi autē perſecutionis articulo præoccupati, ſine aquæ baptiſmo ſuppliciis affecti,pro chriſto cōſummati ſunt. Quid ergo?Nunquid hi baptizati ſunt? Imo tanto maiorē gratiā præ illis,qui in pace Eccleſię moriuntur,aſſecuti ſunt,quanto grauiori diſpendio morti & ſanguini Chriſti cōmunicauerūt. Nam in baptiſmo cōmuni,tantū ſimilitudo mortis eſt, ſicut ait Apoſtolus:
Rom. 6. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudinis mortis eius,ſimul & reſurrectionis erimus:in martyrio aūt ipſa mors. Quòd ſi martyrium baptiſmus non eſſet,nunquam domi nus de paſsione ſua dixiſſet, quod iam ſuprà commemoratum eſt:Baptiſmo habeo ba
Luc.12. ptizari,& quomodo coartor,vſquedum perficiatur? Verum exceptis his, quos eiuſmodi articulus non intercipit, nulli Spiritus ſanctus extra fontem occurrit,totamq; remiſsionem peccatorum intra aquas continet, nec vltrà extendit. Ex his maximè locis, de quibus dictum eſt,memorata lectio baptiſmi ſacramēto congruit.Cęterum niſi vitandi ſubeſſet cauſa faſtidii,poterat ex autēticis doctorum tractatibus oſtendi,quòd tota ſeries mūdanæ creationis,quæ in eadem lectione digeſta eſt, ſimilitudines præferat noſtræ,quæ per baptiſmum agitur, renouationis.¶Nam, qui in principio creauit Deus cœlum & terrā,& cætera fecit ſex dierū opera,nunc dicit:

nouos cœlos & nouam ego terrā creo,id eſt, Eſai.65.
nouos ſanctos,& nouam Eccleſiæ plebem:& diuidit aquas ab aquis, & poſitum eſt firmamentum Apoſtolorum & prophetarum , di- Ephes.2.
uidens diuinæ aquas ſapientiæ, quas continet ab aquis humanæ vel carnalis prudentiæ. De quo Pſalmiſta : Extendens , inquit, Psal.103.
cœlum , ſicut pellem, qui tegis in aquis ſuperiora eius , & congregatis aquis in vnum locum , circundedit Deus mari, id eſt, turbinibus huius ſeculi, terminos ſuos:poſuitq; vectem & oſtia, & dixit: Huc vſq; venies,& hic confringes tumentes fluctus tuos, & ſic terra Eccleſiæ à naufragio liberata,germinauerunt campi eremi , id eſt, latitudines gentilitatis, germen odoris Iſraël, quia flo- Iohel.2.
ruit in gentibus patriarcharum & prophetarum fides. ¶ Et poſita ſunt in firmamento propheticæ vel Euangelicæ ſcripturæ:firmamentum enim,inquit Auguſtinus,contra inſidioſos errores Deus ponere voluit in ſcripturis,in firmamento,inquam, ſacræ ſcriptu Iob.38.
ræ,poſita ſunt ſol & luna,& numeroſitas ſtellarum,id eſt, maiorum minorumq; ac medio crium luminaria doctorum , & baptizatorū alii per contemplationem euoluunt dicen- Philip.3.
tes,Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt:alii ſecularibus innatant curis, & proficiente cultu chriſtianitatis,animalia quoq; quadrupedia,id eſt,carnalium turbæ,ad fidem Chri Actor.10.
ſti prorepsēre. ¶ Et talis creaturæ dominus, eſt nouus Adam,cuſtos & poſſeſſor tam terræ quàm cæleſtis paradiſi,quem ſerpens non decepit , mulier non ſeduxit, qui peccatum non fecit,& ideo morti nil debuit.

¶Sed ipſum tempus anni primum , id eſt, vernum eidem cōgruit ſimilitudini, quo nō ſolum in exitu Iſraël de Aegypto ſanguis agni reſtitutio fuit libertatis,ſed & totus mundus initiū ſuæ ſumpſit creationis. Vnde magnus Leo dixit. Nūc ad prænunciatum feſtis omnibus feſtum,ſacer nouorum menſis enituit,vt,in quo accepit mundus exordium,in eodem haberet Chriſtiana creatura principium. ¶De qua noua creatura Paulus Apoſtolus dixit:Scimus enim,quoniā omnis crea Rom.8.
tura ingemiſcit & parturit vſq; adhuc : videlicet vſq; ad reuelationem filiorum Dei, quā ipſe præmiſerat dicens: Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Ac deinde ſecutus:Non ſolum autem illa, ſed & noſipſi primitias ſpiritus habentes,id eſt,qui primi dona ſancti Spiritus accepimus , ipſi intra nos gemimus,&c. Quamuis enim perfecti videamur, tamen (dum corruptibiles ſumus) ſecuri non viuimus , neq; comprehen- Philip.3.
diſſe nos arbitramur.

De Lectione ſecunda. Cap. VI.

Exod.14. LEctio ſecunda eſt illa libri Exodi: Factũ eſt in vigilia mututina, & ecce reſpiciẽs dominus ſuper caſtra Aegyptiorum per columnam nubis & ignis, interfecit exercitũ eorum, & ſubuertit rotas curruum, ferebanturq́; in profundũ. Non dubiè neq; per partes, ſed manifeſtè tota lectio hæc ſalutaris baptiſmi Chriſti typum præfert, & notum eſt, quia paſsim in ſcripturis ſacris lectionis huius ſacramentum à doctoribus concelebratum eſt. Et in ſuprà memorata cerei benedictione ſic dictum eſt. Hęc nox eſt, in qua primùm patres noſtros filios Iſraël eduxiſti de Aegypro, quos poſteà rubrũ mare ſicco veſtigio tranſire feciſti. ¶ Qualiter hoc fiat, nũc in ſingulis per baptiſmũ Chriſti, ſola ſuis fides intuetur oculis: & ideo cantat domino canticum Moyſi, id eſt, tractum ſequentem: Exod.15. Cantemus domino, glorioſe enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem deiecit in mare. ¶ Qualiter autem hoc geſtum ſit in patribus ſanctis & omnibus electis, qui apud inferos Eſai.64. hunc expectabant tranſitum, quantus beatarum animarum exercitus, duce potenri anima Chriſti, per illud mare tranſierit, quo de latere eius in aquam & ſanguinem diuiſum exiit, quanta exultatio de tenebris exeuntiũ, quanta lætitia paradiſum introeuntium, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. 1.Cor.2.

De Lectione tertia. Cap. VII.

Eſa.4. LEctio tertia: Apprehendent ſeptem mulieres virum vnum in die illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris operiemur, &c. Hęc quoq; ad baptiſmi ſacramentum, & ad inſtructionem manifeſtè pertinet baptizandorum. ¶ Sed iã nunc dicendũ, cur quatuor legantur lectiones, de lege & prophetis aſſumptæ. Videlicet lectio prima idcirco legitur, quia, vt dictum eſt, de creatione mundi & hominis conditione narrans, aquarũ quoq; myſteria, cum Spiritus Dei autoritate interſerit. Tres verò reliquæ tria mũdi tempora reſpiciunt, id eſt, primum ante legẽ, ſecundũ ſub lege, tertiũ ſub gratia, quibus cunctis tẽporibus remediũ baptiſmatis neceſſarium fuiſſe commendatur. De his, qui ante legem fuerunt, claret, quia, ſicut iam dictum eſt in ſecunda lectione, baptiſmum Chriſti præfigurauerunt in eo, quòd 1.Cor.10. mare trãſierunt, & ſicut Apoſtolus dicit: Omnes ſub Moyſe baptizati ſunt in nube & mari. Nondum enim data erat lex. De his autẽ, qui ſub lege erant, in tertia lectione dicit Eſaias: Si abluerit dominus ſordem filiarum Sion, & ſanguinem Hieruſalẽ lauerit de medio eius in Spiritu iudicii & Spiritu ardoris. De quo ardore dicit Iohannes Baptiſta in Euãgelio: Ille vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni. ¶ Vir ille chriſtus eſt, quem iuxta hãc Ioan.1. lectionem apprehendẽt ſeptem mulieres, id eſt, ſeptem gratiæ Spiritus ſancti. De quibus idẽ propheta alibi dicit: Et requieſcet ſuper eũm ſpiritus domini, ſpiritus ſapientię & in- Eſai.11. tellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris domini. Hæc ſeptem gratiæ apprehenderũt Ieſum, quem (vt ait Hieronymus) multo tempore deſiderauerũt, quia nullum alium inuenire potuerunt, in quo æterna ſtatione requieſcerent. Quòd autem gratia Spiritus ſancti cuncta poſſideat, exponi non indiget. Ideo panem noſtrum, inquiũt, comedem⁹, & veſtimẽtis noſtris operiemur. Sed quia in hominibus ſemper obprobriũ, nullo viuente, vt ſancti Spiritus dona poſcebant, propterea Ieſu nomen ſibi cupiunt inuocari, vt quod in lege imperſectum erat, in Euangelio compleretur.

De Lectione quarta. Caput VIII.

LEctio quarta: Scripſit Moyſes canticum: ſiue, hæc eſt hæreditas ſeruorũ domini. Deut.31. Vtræq; enim viciſsim leguntur in paſcha & in pentecoſten, & ambo hoc tempus gratiæ manifeſtius exprimunt. ¶ In ea, quæ Hebr.2. eſt: Scripſit Moyſes canticum, ait idem Moyſes: Noui enim, quòd poſt mortem meã ini- Deut.31. què agetis, &c. Mortem Moyſi finem legis accipiunt penè cuncti doctores ſancti, id eſt, aduentum Chriſti, cuius gratia ſic legi, quemadmodum Ioſue ſucceſsit Moyſi, qui populũ Dei trans Iordanem eductum, ingentibus prælis in terrã repromiſsionis, dux victorioſus introduxit: Ieſum Chriſtum nomine pręfigurans & opere, qui omnem electorum populum, quorum neminem lex ad perfectum adduxerat, ſanguine ſuo contra diabolum dimicans, victor mortis per baptiſmi gratiam in paradiſum reduxit. ¶ Profectò in hoc tẽpore, iuxta canticũ, quod Moyſes ſcripſit: Peccauerunt domino non filii, ſcilicet Iudæi, generatio praua atque peruerſa, populus ſtultus & inſipiens, quem cõſtituerar dominus & pater ſuus ſuper excelſam terram: ſcilicet legis prophetarumq́; notitiam, vt ſugerent mel cæleſtis doctrinæ de petra, quæ Chriſtus erat, oleumq́;, id eſt, gratiam Spiritus ſancti, de eodem ſaxo duriſsimo, per reſurrectionis potẽtiam immortaliter ſolidato: & ecce ecõtrariò de vinea Sodomorum, & de ſuburbanis Gomorræ, vua eorum vua fellis, & botrus amariſsimus: & propter hæc abſcondam, ait, faciem meã ab eis, &c. At verò cœli & terra, de quibus

quibus alibi per prophetam dicit: Nouos cœlos & nouam terram ego creo. Noui, inquã, cœli & noua Eccleſiæ terra audiuit verba oris eius, ſicut in ſequenti tractu cantamus: & cõcreſcit in eis vt pluuia doctrina domini, & fluit vt ros eloquiũ domini, quaſi hymber ſuper herbam & quaſi ſtillę ſuper gramina, quia nomen domini inuocatur ſuper nos, nomen Patris & Filii & Spiritus ſancti, quod totam vim continet eius, quæ per baptiſmũ agitur, noſtræ regenerationis. ¶ Non minus illa Eſaiæ lectio: Hęc eſt hęreditas ſeruorum domini, hoc idem, vt ſuprà dictum eſt, tempus gratiæ reſpicit, prouocans credentes & dicens: Omnes ſitientes venite ad aquas, vt veniant ad fluuium Dei, qui repletus eſt aquis, & cuius impetus lætificat ciuitatem Dei, vt bibant aquas de fontibus Saluatoris, qui loquitur ad Samaritanam: Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam, & aquam, quam ego dedero ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Sciendum autem, quod ait Hieronymus, homo aquam tribuat, Deus autem Spiritum ſanctum, quo ſordes abluuntur, & peccata purgantur.

Eſa. 65. *Matth. 28.* *Eſa. 54. 55.* *Pſal. 64.* *Pſal. 45.* *Eſa. 12.* *Iohan. 4.*

De Tractibus, quos lectionibus eiuſdem ſuccinimus. Cap. IX.

TAntã, quę his tribus lectionibus chorus ſuccinit, ſingula ſingulis exultationem indicant renatorum, quòd iure exultare debeant, quia ſubmerſis omnibus peccatis, ipſi per mare baptiſmi tranſeunt liberati. Verùm hæc exultatio in metu & tremore debet eſſe, & cum laborioſa & neceſſaria carnis mortificatione, quandiu ſumus in corpore, ſtantes (ſicut in Apocalypſi legimus) ſupra mare vitreum, quod graues & rurſus oneratos peccatis ſuſtinere non poteſt. Vnde oportet, vt abiectis oneribus ſeculi, & ſimplici tunica cõtenti, perſiſtamus, vel ambulemus ſuper hoc vitreum mare baptiſmi, mixtum igne Spiritus ſancti, tenentes (ſicut ibi legitur) citharas Dei, id eſt, tota carne mortificati, & in laude Dei extenti, canendo trementes, & tremendo canẽtes, iuxta illud: Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. ¶ Benè ergo verba canticorũ Moyſi, & prophetarum, quę ſuccinimus, in tractus efferimus, quem canticum lugentium eſſe, & miſeriæ præſentis exilii congruere, iam dictum eſt.

Apoca. 15. *Pſal. 2.*

¶ Quartus tractus in hoc differt à cæteris, quòd nulla lectione præmiſſa cantatur. Nec mirum. Non enim in officio præſenti ſic eſt vox vniuerſalis Eccleſiæ, quemadmodum & illi. Eorum quippe ſolummodo vox eſt, qui in præſenti aſſunt baptizandi, adhuc peccati originalis veneno infecti, & ideo feſtinant ad baptiſmum, vt iuueneſcant, quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum. Quod maximè ex ſubſequenti collecta confirmatur: Omnipotens ſempiternæ Deus, reſpice propitius ad deuotionem populi renaſcentis, qui, ſicut ceruus, aquarum tuarum expetit fontem. ¶ Econtrà lectio prima nullo ſubſequenti cantico terminata eſt, videlicet, quia creatis & completis mundi cunctis operibus, non cantauit dignas homo ingratus Deo creatori gratias: ſed obmutuit à laude Dei, & audito ſerpente, contra præceptum quod acceperat, obſurduit. Vnde & baptizando dicitur, ephpheta, quod eſt adaperire, ſumptum de Euangelio, quo dominus noſter curationem humani generis, quod ſic obſurduerat & obmutuerat, vt dictum eſt, in eo, quem ſanauit, homine ſurdo & muto ſignificauit. ¶ Nec prætereundum, quia neque collectis ſalutatio, id eſt, dominus vobiſcũ, neq; lectionibus ſupradictis vllæ ſuperſcriptiones, id eſt, tituli præferuntur: quos à nudiuſtertius cũctis lectionibus, tanquam corporibus capita præſcidimus, donec caput noſtrum Chriſtus reſurgendo nobis reddatur, cuius reſurrectionis ſimilitudo in his, qui baptizati de fontibus aſcendunt, Chriſtum induti, vt Apoſtolus ait, fidei oculis repræſentatur: nec ante hoc ſigna Eccleſiæ cõcrepant, quorum cauſa iam ſuperius dicta eſt.

Pſal. 41. *Marci. 7.* *Galat. 3.*

De conſecratione fontis. Caput X.

COnſecratio fontis in nomine ſanctę trinitatis, & maximè inuocatione perficitur Spiritus ſancti. Quod iccirco rectè fit, quia tota hominis regeneratio, licet totius ſit opus trinitatis, propria tamen eſt operatio Spiritus ſancti. Sancta quippe trinitas, vt ait Leo Magnus, ita ſibi diuiſit opus hominis, vt pater conderet, filius redimeret, Spiritus ſanctus regeneraret vel igniret. Veruntamen & Pater cum Filio & Spiritu ſancto condidit: & Filius cum Patre & Spiritu ſancto redemit, & Spiritus ſanctus cum Patre & Filio regenerat atq; illuminat. Nam & Pater dum conderet: Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtrã, & filius dum redimeret, pater illi calicem paſſionis dedit: & ipſe filius per Spiritũ ſanctũ bibit: ſicut Apoſtolus Paulus ait Hebræorũ IX. Sanguis Chriſti qui per Spiritũ ſanctũ ſemetipſum obtulit Deo, & cætera: & vt Spiritus ſanctus regeneret, pater eundem paracletum Spiritum dat, & filius in eodẽ Spiritu bapti-

Gene. 1.

baptizat,ſicut Iohannes Baptiſta in Euange-
lio ſibi dictum inſinuat: Super quem vide-
Ioan.1. ris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam,
& manentem in eo, hic eſt, qui baptizat
in Spiritu ſancto. ¶Spiritus ergo ſanctus a-
quarũ ſanctificator eſt, ſanctus Spiritus ſon-
tis noſtri ſanctificatio eſt, imò ſpiritus fons
vitæ eſt,pacis fluuius eſt. Spiritus ſanctus il-
Pſal.35. la paterni cordis benigna vena eſt,de qua vſ-
que ad nos miſeratio larga, tanquam flumen
inundans,procurrit. Amor Dei, torrens vo-
Iſai.66. luptatis Dei,Spiritus ſanctus eſt. ¶Hic illum
duorum patrem filiorum, erga iuniorem fi-
lium,id eſt,gentilem populum, ingenita ſibi
pietate flexit, qui luxurioſe viuendo ſuam
paternæ ſubſtantiæ partem conſumpſerat,
porcos alienos in lõginqua regione pauerat,
id eſt,ſpurcos dæmones coluerat,& tunc re-
uerſum ſuſcipit,feſtum diem omnibus ami-
cis, id eſt, cœtibus indicit angelicis, iubet
primam cum anulo ſtolam proferri. Quid
enim intelligimus per anulum,niſi fidei ſig-
naculum? Nam catechumenus, dum bapti-
zandus fidei ſacræ,quam firmiter tenet,ſym-
bolum reddit, profectò illam tabulis cordis
eius inſcripſit, decentem anulum in manu
eius dedit,& in eo, quod conſignatus eſt cru
Galat.2. ce Chriſti: vt dicat cum Apoſtolo: Chriſto
confixus ſum cruci, & quòd tertiò ſub-
mergitur,vt triduanæ morti Chriſti confir-
metur,& hoc mirabili pietatis officio viuus
& incolumis crucifixo & mortuo atq; ſepul-
to configitur, commoritur & conſepelitur,
proculdubiò calceamẽta accipit in pedibus.
¶Calceamenta nanq; de mortuis animalibus
fiunt. Et hæc manifeſtæ dominicæ mortis
inſignia ſunt,quæ ideo ſuſcipit, vt eius exem
plo,qui propter nos crucifixus eſt, deinceps
crucifigat carnem ſuam cum vitiis & concu-
piſcentiis, & mortificans membra ſua,quæ
ſunt ſuper terram, dicit: Viuo autẽ iam non
Galat.5. ego,viuit verò in me Chriſtus.¶Cùm autem
candidam veſtem accipit, quæ vtiq; nouam
Chriſti conſolationem ſignificat, dicente A-
Coloſſ.3. poſtolo: Omnes,qui in Chro baptizati eſtis,
Chriſtum induiſtis.Profectò primam illi ſto
lam induit pater, & manducemus, inquit, &
bibamus, quia filius hic meus mortuus fue-
rat & reuixit, perierat & inuentus eſt.

De miſſa eiuſdem diei,& cur illi conſuetudinalis cantus,id eſt,Introitus & Cõmunio deſit. Cap.XI.

STatim ergo paſchale veſpertini ſacrificii
conſtruitur conuiuium, trina præeunte
litania, in honore ſanctę & indiuiduæ tri
Galat.3. nitatis, in cuius nomine trino baptizatus fi-
Luc.15. lius hic,de quo loquimur, qui mortuus fue-
rat & reuixit,perierat & inuentus eſt,concre
pant ſigna,quæ hactenus fuerãt muta,& per-
ſonante ſymphonia chorus exultat. Gaudẽt
nobiſcum angeli, & propter illorum gaudiũ
nos repetimus omiſſum à ſeptuageſima hym
num ipſorum,id eſt,Gloria in excelſis.¶Ad-
ducitur vitulus ille ſaginatus,ſcilicet Deus &
homo Chriſtus,cuius carnem manducare,&
ſanguinẽ bibere debemus: qui ideo vitulus
dicitur, quia homo pro nobis ſacrificatus eſt:
ideo ſaginatus, quia in ipſo habitabat pleni-
tudo diuinitatis corporaliter. ¶Sed huic cõ-
uiuio ſenior frater,id eſt,Iudaicus populus,
intereſſe non vult,ſtanſq; foris & audiẽs ſym
phoniam & chorum,detrahit fratri ſuo, in-
uidia tortus & odio,patriſq; clementiam re-
prehendens,triſtitia mauult & fame cõſumi,
quàm cum fratre gaudere & epulari. Exibit
aũt pater quandoq;,& faciem lætam auerſo
& triſti filio dignanter ingerens, perſuade-
bit, & precabitur illum opportunis intereſſe
gaudiis & epulis,tenens manum eius,& blan
dis conſulens ſermonibus, & tunc reliquiæ
Iſraẽl ſaluæ fient.¶Interim,donec illud fiat, Rom.11.
plenum vel integrum non erit paternæ do-
mus, id eſt,præſentis eccleſiæ gaudium:quia
licet Iudaicus populus ſemper gentium ode
rit ſalutem,gentium tamen Eccleſia dolet,ꝙ
ille populus ſtat foris,quodq; ſua ſalus illi in
ſcandala ſit. Igitur huius diei ſacrificio veſ-
pertino,tam feſtiuo, tamq; iucundo conue-
nienter quædam ornamenta detracta ſunt,
ſcilicet introitus, graduale, offerenda atque
communio,quæ de Pſalmis quondam à Cœ
leſtino Papa quadrageſimo,primùm ad canẽ
dum inſtitutis ante ſacrificiũ excerpta,& cũ
ſuaui modulatione in Romana Eccleſia cãta-
ri inſtituta ſunt.¶Interea dum vitulus addu-
citur,conuiuium præparatur, accedit corãm
ille miniſtrorum primus atq; fidiſsimus Pau
lus,filiumq; illum, qui reuerſus eſt,iam habẽ
tem anulum in manu, iã calceatũ, iamq; ſtola
prima indutum, gratulabundus alloquitur
in pręſenti Epiſtola,dicens:Si conreſurrexi-
ſtis cum Chriſto,quæ ſurſum ſunt ſapite, nõ Coloſſ.3.
quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & vita
veſtra abſcondita eſt cum Chriſto Deo. O fi-
di procuratoris elegans facundia,& officioſa
ſedulitas. Mortui,inquit,eſtis,quia videlicet
mortuum eſt in vobis, quicquid ſuper terrã
ſapiebatis. Quid enim prius ſapiebat ille fili-
us deſertor patris,luxurioſus & prodigus, ni Luc.15.
ſi cum meretricibus cõuiuia ſtruere, ſua diſsi
pare, alienis inhiare, porcos alienos paſcere?
Totum hoc mortuũ,& in baptiſmo Chriſti
ſepultum eſt. ¶Vita autem noua,quæ de eo-
dem baptiſmo ſurrexit, quæ filiũ talem lõgè
alterum

alterum fecit: Vita,inquam,noua, quæ cum Chriſto in Deo abſcondita eſt,ipſe idē nouus homo Chriſtus eſt,quem & cādida veſtis baptizati ſignificat.Cùm enim,inquit,Chriſtus apparuerit vita veſtra,tunc & vos apparebitis cum illo in gloria.Vitam eandem,diuina nouitate conditam,ſignificant & in Euangelio conſequenti veſtimenta angeli,quæ erant cādida ſicut nix. Ecce interea canorè cœleſtis perſonat ſymphonia,quò lætificentur cõuiuæ,tanquam de cœlo remiſſum & ori noſtro redditū alleluia:quod à ſeptuageſima noſtra non cecinerunt organa,videlicet, quia diebus his captiuitas præſentis vitæ ſignificata eſt,& ideo quòd futuræ vitæ iucunditatē ſignificat alleluia,tacendo velut ad ſalices Babylonis huius flentibus nobis pependerunt.At nūc,quia nox illa ſacratiſsima iam incumbit, qua Chriſtus libertatis autor reſurrexit, in qua iam, vt dictum eſt, prima reſurrectione reſurgunt,qui baptizantur noui Eccleſiæ filij, protinus tanquam de ſalicibus direpta noſtra certatim organa perſultant alleluia,
Pſal.117. dicuntq́; : Confitemini domino, cauſamq́ue ſubiiciunt: quoniam bonus,quod & effectu comprobatur,quoniam in ſeculū miſericordia eius, ſubauditur exhibita in remiſsionē peccatorum, quam eſt largitus in baptiſmo: & hunc meritò verſiculum alleluia primùm arripit.Pſalmus quippe centeſimus ſeptimus decimus,cuius hic primus verſus eſt alleluia, in titulo habet,multum hāc miſericordiam, & hāc diem ſolennem, quam fecit dominus, fidei noſtræ commendat, vt exultemus & lætemur in ea. ¶ Hoc alleluia ſicut & reliquum huius diei officium, maximè baptizatorū eſt exultatio, eò quòd prima, vt dictū eſt,reſurrectione iam conreſurrexerūt cum Chriſto. Reſtat verò grandis labor, vt habeat partem in reſurrectione ſecunda,& inter ipſum laborem bonorum operum ſupereſt metus, ſupereſt fletus, vel propter periculum gehennæ,vel propter deſiderium vitæ æternæ. Rectè ergo, quia necdum plenum eſt gaudium ſpei vocatorum, quod imminuit ſolicitudo eorundem adhuc à Deo peregrinantium, cum alleluia tractus quoque cantatur, quem cantum lugentium eſſe ſuperius iam dictum eſt. Itemq́; per totam paſchalem hebdomadam vſq; ad ſabbatum,quo albas ipſi deponunt, eadem pro cauſa graduale cātatur, qui cantus eſt laborantium,nec niſi propter eos pertineret ad dies pentecoſtes,quod tempus futuræ requiei, paciſq́; & gloriæ ſignum eſt. ¶ Nam & in canone per hanc hebdomadam hoc pro ipſis additum eſt: Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ: ſed & cunctæ familiæ tuæ,quam tibi offerimus pro his,quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu ſancto, tribuens eis remiſsionem omnium peccatorum. Et ab hac verſpera, qua beptizati ſunt, per ſingulas huius hebdomadæ veſperas clerus ad fontes procedit cum Chriſti reſurrectione ſolennitatē ſancti celebrans baptiſterij.

Cur à nudiuſtertius omiſſum nunc reddatur pacis oſculum.

Caput XII.

Cur pacis oſculum,quod Papa Innocentius à beato Petro triceſimus octauus dari inſtituit,omiſſū fuerit à nudiuſtertius,& hodie reddatur, ex ipſo canonis loco, in quo datur, citius agnoſcitur. Datur enim eo loco,quo iam ſecundò calicem diſcooperuimus,& dicimus:Pax domini ſit ſemper vobiſcum. Hic autem locus,ſicut in eiuſdem canonis tractatu dictū eſt,illud ſignificat,quod dominus noſter reſurrexit à mortuis,& ſtans in medio diſcipulorum ſuorū dixit eis: Pax Ioan 20.
vobis. Per quod illud nobis innuit,quod paries inimicitiarum inter nos ac Deū erectus fuerat, id eſt,peccatnm,ad quem diſſoluen- Ephes.2.
dum dominus noſter tranſitu mortis profectus eſt. Quo effecto reſurgendo rediens pacē annunciauit,quam acquiſierat nobis prima voce,quam emiſit in medio diſcipulorū ſuorum,dicendo: Pax vobis. ¶ Rectè igitur, ex quo ad faciendam eandem pacem profectus eſt,donec rediens diceret:Pax vobis,intermiſimus: Pax domini ſit ſemper vobiſcū, neq; dedimus pacis oſculum. ¶ Simul Iudæ traditoris probroſum execrātes & anathematizantes oſculum, quo filiū hominis tradēs, ſanctum & innocens Apoſtolorū infamauit collegium,apud eos,qui foris erant,occaſionem maledicendi præbēs ,ac deteſtandi eos, quorum ſanctitatis æſtimatio magna fuerat, vt de illis tale quid cantitarēt,quale illud eſt: Et crimine ab vno diſce omnes.

De die dominicæ reſurrectionis.

Caput XIII.

Octauam illā, quæ in Paralipomenon, & in ſuperſcriptionibus quorundā in- 2.Para.7.
uenitur Pſalmorum, hęc ſacra ſpectat Pſal.6.11.
dies,quā fecit dominus,vt eſſet ſolennitas ſolennitatum,quemadmodum pro ſui magnitudine dicuntur ſancta ſanctorū,Cantica cāticorū.Sicut enim illa cætera ſuperant ſancta vel cātica,ſic ſolēnitates cæteras huius ſacroſanctæ ſolēnitātis antecedit nobilitas. Octaua aūt illa futura eſt perfectæ atq; cōſummatæ reſurrectionis gloria, in qua electi omnes,qui nunc poſt depoſitionem carnis vna & ſimplici ſolius animæ beatitudine per- Apoc.6.
fruuntur

fruuntur,ſicut in Apocalypſi legimus: quia datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ:duplici, id eſt,corporis & animę felicitate remunerabũtur,ſicque binas perennis gloriæ ſtolas accipient. ¶Quam octauam ſicut ſeptem mundi ætates ordine ſuo pręeunt,quarum ſexta nũc ab aduentu Chriſti voluitur, ſeptima verò animarum eſt carne depoſita quieſcentium, ſicut alio loco iam dictum eſt: ſic & hanc ſacratiſsimam ſolennitatem ſeptem dominicæ pręceſſerunt,quarum in prima:Circundederunt me gemitus mortis,in ſeptima cantauimus: Lætare Hieruſalem,ſingulæ ſingulis ætatum earundem proprietate ſui reſpondentes officij, ſicut loco vel ordine ſuo iam dictũ eſt,& interpoſita Dominicæ paſsiõis memoria per duas hebdomadas, quod ipſum cur fiat,iam dictũ eſt. ¶Sequitur hæc octauæ ętatis,quæ extra ſeptẽ eſt,quia æterna eſt glorioſa Chriſti reſurrectiõe cõmendata feſtiuitas,nobilis,admirabilis,decora & ſuauis,ſplẽdida & deſiderabilis.Nõ enim parũ eſt,quod in illa nobis octaua repoſitum eſt. Nam ſicut octaua dies eadem quæ prima eſt,ſic in illa ętate reſtituitur homo in hoc ipſum, ad quod conditus eſt,eritq; corpore & anima immortaliter felix,& fæliciter immortalis, ſicut angeli Dei,imo ſupra primæ originis reparatus dignitatem, eò quòd ſuam in vnitate perſonæ filij Dei reſpiciat naturam, perſonam ſuper omnia opera manuum patris coſtitutam adorari,laudari & glorificari ab angelis in coeſſentia ſummæ & indiuiduæ trinitatis.¶Idcirco dum ſanctorum recolimus natalitia,de quibus dubium non eſt, quòd egreſsi à corporibus gloriam ſempiternã iã adepti ſunt, diem quoq; celebramus octauum,beatificãtes illos ex eo quoq;,quòd in futuro corporum receptorum immortalitatem glorioſam feliciter obtinebunt.

Gene.17. ¶Hoc & per octo beatitudines Euangelicas ſignificatur,vbi octaua redit ad caput.Nã-

Matth.18. que & in prima,& in octaua hæc eadem beatitudinis ſententia eſt,quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Vnde Auguſtinus: Octaua,inquit,ſententia,quæ ad caput redit,perfectumq; hominem declarat,ſignificatur fortaſſe & circuncisione octaua die in veteri teſtamento,& domini reſurrectione poſt ſabbatum, qui eſt vtiq; octauus, id eſt, primus dies, & celebratione octauarum feriarum, quas in regeneratiõe noui hominis celebramus. De illa igitur octaua,quæ eſt reſurrectio,quæ iam completa in capite noſtro,ſcilicet Chriſto, nunc ſecundum diei præſentis, in qua reſurrexit,officium,ordinemq; myſticum,aliqua dicenda ſunt.

Cur dominus non ante diem tertium reſurgere voluerit.

Cap. XIIII.

TErnarius numerus, qui apud ſeculares quoque philoſophos inſignis habetur pro eo,quòd imparium & eorũ,qui pręter vnitatem nullam aliam recipiunt ſectionem,primus eſt numerorum: apud nos longè amplius præclari nominis, imo primæ ac diuinę eſt autoritatis,tam propter ipſam eſſẽtiam ſanctę & indiuiduę trinitatis,quàm pro eo,quòd ſaluator noſter tertia die reſurrexit à mortuis. Et profectò tertia dies hæc ad idẽ ipſum eiuſdem ſanctæ trinitatis reſpicit ſacramentum. ¶Idcirco nanque dominus non ante tertiam reſurrexit,quia congruum fuit, vt propiciationem ſanctæ trinitatis tridnana nobis obtineret mors carnis Chriſti. Alioquin cur cum ſub trina merſione baptizamur in nomine patris & filij & Spirit⁹ ſancti, complantati dicimur, imo verè complantati facti ſum⁹ ſimilitudini mortis eius, niſi quia eandem mortem ſuam, quam antea baptiſmum ſuum appellauerat, triduo pertulit & ipſe in nomine & in obedientia patris & filij & Spiritus ſancti. Siquidem & pater filio (ſicut & ipſe filius teſtatur) calicem paſsiõis dedit: & ipſe filius animæ ſuæ in ſua poteſtate propinauit,ſicut ipſe ait: Poteſtatẽ habeo po- Iohan.10.
nẽdi animã meã:& Spiritus ſanctus illi propinari fecit, ſicut Apoſtolus ait: quia Chrs per Hebr.9.
Spiritũ ſanctũ ſemetipſum obtulit.Cõgruenter ergo mors domini triduana extitit, quã ſancta trinitas diſpoſuit,quãq; ad obtinendã humano generi propiciationem eiuſdem ſanctæ trinitatis,noſtra in illo natura ſola pertulit. ¶Non ſolum autem, ſed & tota vita eius annorum ſuorum numero ſanctę trinitati ſamulatũ ſe exhibere,& eius præcepto ſe obedire innuit.Nam in triginta tribus annis,qui bus ſuper terrã ambulauit, ternarius eſt repetitus hac ſola differẽtia, quod vn⁹ ternarius, vt triginta ſint,in decenum limitẽ corſurgit, alius vt ſimplex ſit, in ſingulari limite ſubſi- Gene.22.
ſtit.¶Cuius in typũ Iſaac quoq; ad immolandum ternario dierum numero ductus eſt. Nam de Geraris,vbi tunc habitabat Abrahã, vſq; ad montem Moria,id eſt, ſedem templi, dierum trium eſt,vt ait Hieronymus,& conſequenter illuc die tertio peruenit, ſicut hiſtoria refert,& venit in locum,quem dixit ei Deus in die tertia.¶Sed vt ad inceptũ redeã, mira velocitas, mirabilis ille ſaluatricis gratiæ curſus,vt triduo triũ temporũ ſeculi peccata deleret,omnes,qui ante legem fuerant, omnes, qui ſub lege erant, cunctos,q[illegible] gratia venturi erant, vna Chriſti mor[illegible]

ter[illegible]

riter ſolueret,pro ſingulis temporibus ſingulos dies eiuſdem mortis appendens. Totam eius velocitatem Spiritus ſanctus innuebat, cùm prophetæ imperans dicebat: Voca nomen eius: Accelera ſpolia detrahere,feſtina prædari.

Eſa.8.

Item de celebritate reſurrectionis.

Caput XV.

Cant.2.

DE hoc & illud in Canticis, reuertere, ſimilis eſto dilecte mi capreæ hinnuloque ceruorum ſuper montes Bethel. Accelerauit enim inferni ſpolia detrahere,feſtinauitq́; prædari,reuerſuſque vt caprea aut ceruorum hinnulus, id eſt, patriarcharum filius, ad ſaluandum velociſsimus, apparuit ſuper montes Bethel, id eſt, viſus eſt Apoſtolis, vt eorum triſtitiam citò in gaudium conuerteret, qui ſunt montis Bethel, id eſt, domus Dei, quæ eſt Eccleſia, principes ſummis virtutibus eminentes. Accelerauit, inquam, inferni ſpolia detrahere, id eſt, electos omnes iure victoris adducere. Quæ enim mora fieret ad detrahendum, aut quæ difficultas ad diſcernendum? ¶Sol erat iſte, illi autem qui quærebantur, tanquàm ſpecularia. Illorum fides ſpeculum erat reddendo ſolis aſpectum radio ſatis idoneum, ſed ideo non ſplenduerat hactenus, quia ſoli obiectus medius obſtabat paries inimicitiarum, ſcilicet originale peccatum. At illum in carne ſua moriens Chriſtus parietem ſoluerat ac diruerat, qui illa ſpecularia animarum verum ſolem expectatium vmbra tenebat aduerſa. Quæ ergo mora fieret, vt diruto pariete, & deſcendente ad inferos vero ſole, non ſtatim relucerent illa vaſcula lucis exceptoria, id eſt, electorum animæ? Statim vt illic deſcendit hic ſol, id eſt, anima Chriſti præpotens, & inſita ſibi verbi omnipotentis diuinitate coruſcans, illi reſplenduerunt, & tenebrarum principes diſsipati ſunt ſicut fumus, & ſicut fluit cera à facie ignis. Et iuſti exeuntes de tenebris, & in paradiſum recepti, cœperũt epulari & exultare in cõſpectu Dei. Latrone ſimul epulante, cui dixerat dominus in cruce pendens, hodie mecum eris in paradiſo, totoque ſabbato requieuit ab omni opere ſuo dominus Chriſtus cum illis, & paſcebatur dilectus in lilijs, donec aſpiraret tertia dies & inclinarentur vmbræ. ¶Die igitur tertia, propicia nobis facta diuinitatis trinitate, cito mortem, quam guſtauerat, reiecit à ſe, ſicut ſignificauerat, quando in cruce noſtram ſalutem ſitiens, & ideo ſe veraciter ſitire dicens, cùm oblatum ſibi acetum noluit bibere. Mortis enim acetum paululum guſtabat, quam cito, id eſt, tertia die reiecturus, nec vltrà bibiturus erat. Reſurgens enim ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà nõ dominabitur.

Ephe.ſ.2. *Pſal.67.* *Luc.23.* *Cant.24.*

Quid ſignificet, quòd dominus noſter nocte reſurrexit.

Caput XVI.

CErtum tenet Chriſtiana fides, quòd dominus noſter, qui mortalis homo factus ad hoc venit vt iudicaretur, ad hoc věturus eſt in fine vt iudicet, & eandem formam ſerui, in qua iudicatus eſt, cum ſuorum cicatricibus vulnerum iudicatoribus oſtendet ad damnationis cumulum, vt videant in quem transfixerunt: dilectoribus autem ſuis ad æternum charitatis monimentum. Illa autem dies non cum expectatione, ſed ita ſicut fur in nocte veniet, quemadmodum factum eſt in diebus Noë, vel in diebus Loth: quando vendentibus cunctis & ementibus, plantantibus & ædificantibus, vxores ducentibus & dantibus ad nuptias repentinus ſuperuenit interitus: & ſecundũ hæc erit quando filius reuelabitur. Conuenienter ergo, dum iudex venturus iam cum iudiciaria poteſtate reſurrexit, noctis tẽpus elegit, vt ſicut in cæteris tam factis, quàm dictis exterioribus alia quædam ſignificare conſueuit, ſic & in hoc tempus ſignificaret ſecundi aduentus ſui, quod præuideri nõ poterit. ¶Itaque quemadmodum Samſon, quod interpretatur ſol eorum, obſeſſus ab inimicis nocte ſurrexit, portas tulit, & in verticem montis aſcendit, ſic verus ſol noſter Chriſtus, obſeſſus cuſtodibus & armis, media nocte de ſomno mortis exurgens portaſque inferni, id eſt, omne ius mortis attollens, & ad dextram maieſtatis in excelſis aſcendens, ipſo tempore innuit, quòd ſemper debeamus eſſe parati, quia ſicut tunc nocte cunctis quieſcentibus ſurrexit, ita qua hora non putamus, ſe venturum eſſe prædixit.

Zach.12. *Matth.24.* *Iudic.16.* *Luc.12.*

Quid ſignificet, quòd cum terræ motu reſurrexit. Cap. XVII.

TErræmotus quoq; magnus, qui factus eſt, eiuſdem ſecundi aduentus ſignificationi cooperatur. Erit enim confuſio maris & fluctuum, & non ſolum terra, ſed etiam virtutes cœlorum mouebuntur, & tunc videbimus filium hominis venientem in nubibus cœli cũ poteſtate magna & maieſtate. Paſſurus quippe venit occultus, tunc autem iudicaturus manifeſtus veniet Deus noſter, & tunc ſilebit, ignis in conſpectu eius tempeſtas valida. ¶Et quia tunc areſcentibus reprobis præ timore, iuſti leuabunt capita ſua, id eſt,

Matth.24. *Luc.21.*

id eſt, exhilarabunt corda, & pulchrè hic vnius eiuſdemq́; angeli habitu vtrunq; præfi-
Luc.21. guratur, cuius erat aſpectus ſicut fulgur, ve-
Matth.18. ſtimenta autẽ ſicut nix. Nam impij cuſtodes
Pſal.49. præ fulgore aſpectus eius exterriti, facti ſunt
Luc.21. velut mortui: mulieres autem, quæ religioſe dominum quærebant, niueis eius veſtimen-
Matth.28. tis & dulci alloquio conſolatæ ſunt dicentis: Nolite timere vos, &c. Hinc eſt, quod hac die
Pſal.63. cantamus: Terra tremuit, & quieuit, dum reſurgeret in iudicio Deus. Dictum eſt enim hoc de die illa, quando auditum faciet iudicium dicens his, qui à dextris eius erunt: Ve-
Matth.25. nite benedicti patris mei percipite regnum: his autem qui à ſiniſtris: Ite maledicti in ignem æternum. Tunc enim exurgente Deo in iudicium, qui nunc videtur ſopitus eſſe, vel non curare ea quæ ſub ſole fiunt, terra
Iob.22. tremet & quieſcet, id eſt, impij, qui terreni ſunt, timebunt, & quieſcent, quia nocere deſinent. ¶ Igitur dies hęc, cuius in nocte domi-
Luc.21. nus noſter cum terræ motu reſurrexit, diem illum æternitatis, diem ſignificat futuræ reſurrectionis, cuius diluculo idem dominus noſter improuiſus, vt dictum eſt, cœlis ardentibus, cœlorumq́ue virtutibus trementibus apparebit.

Quòd Matthæus non diſſentiat à cæteris Euangeliſtis in eo quòd dicit, mulieres veſpere ſabbati, & quòd verè veſpere veni re cœperint, & diluculo peruenerint, & cur ita egerint.

Cap. XVIII.

Sed & illud myſticè nobis aliquid innuit, quòd deuotæ Chriſto fœminæ, quæ illum & viuum dilexerant, & mortuum deſiderabant per noctem ambulantes, iuuante luna, venerunt ad monumentum. Per noctem enim ambulauerunt, quæ diluculo ad monumentum fuerunt. Alioquin niſi per noctem veniſſent, quomodo ad ſepulchrum tam mane adfuiſſent? Verbi gratia: Maria
Iohan.20. Magdalena cuius domus erat Bethaniæ, qui vicus quindecim ſtadijs diſtat ab Hieroſolymis, quomodo prima ante alias vna ſabbati iuxta Iohãnem, valde diluculo veniſſet, dum adhuc tenebræ eſſent ad monumentum? Sepulto quippe domino mulieres, quæ illum ſecutæ fuerant, Hieroſolymis non remanſerant. Sed cum aſpexiſſent vbi poneretur, reuertentes, inquit Lucas, parauerunt a-
Luc.23. romata. Quando autem parauerunt vel eme-
Marc.16. runt, manifeſtius Marcus indicat. Et cùm
Luc.23. tranſiſſet, inquit, ſabbatum, Maria Magdalena & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Siquidem ſabbato, vt ait Lucas, quieuerunt propter mandatum, ſubauditur legis, quia lex ſabbato vetat operari. Conſtat itaque quia in Exod.20.
lachrymis peruigiles amore, nimiumq́ue longa retardantis ſabbati mora fatigatæ, quo nec operari nec plus mille paſsibus ambulare licitũ erat Iudæis: mox vt oneroſum illud ſabbatum abijt, receſsit, tranſiuit, non quieuerunt, nec dederunt oculis ſuis ſom- Pſal.131.
num, non luciferum ad proficiſcendum præſtolatæ ſunt. Noctem pro die, deſiderium pro duce, lunam rapuère pro ſole. Luna quippe nocti non defuit, quia tunc ſeptima decima extitit. Septima decima verò luna, clauſo veſpere paulò pòſt, id eſt, fere poſt horam dimidiam exurgit, toti deinceps lumen ſuum miniſtratura nocti. ¶ Falſo igitur quidam Euangeliſtas calumniati ſunt, quòd contraria dixiſſent in eo, quod Matthæus veſpere ſabbati, cæteri prima ſabbati diluculo mulieres veniſſe dixerunt ad monumentum. Matthæus enim, vt earum commendaret deſiderium, quando venire cœperunt: cæteri dixerunt, quando peruenerunt. ¶ Quid igitur illud myſticè nobis innuit, quòd mulieres illæ ſic venerunt, niſi quòd animæ fideles paratæ, id eſt, mente vigiles, diligentes & dominum quærentes, inuenire feſtinanter ſatagunt, ad illum filij 1.Theſ.5.
hominis aduentum, qui, vt ſuprà dictum eſt, Pſal.15.
ſicut fur in nocte veniet, non ſolum cum terræ motu, ſed & trementibus cœlorum vir-
tutibus, vt conſolationem inueniant, dum Iohã.19.
impij non iam velut, ſed verè fient mortui? Et ideo nunc parant & ſecum portant aromata, id eſt, collecta de ſcripturarum areolis cum virtutum odoribus, dominicæ reſurrectionis teſtimonia, ſcilicet, quòd verè anima eius non ſit derelicta in infer- Luc.23.
no, & caro eius non viderit corruptionem. Et ſicut illis non ſatis fuit, quòd Ioſeph iuſtus, & Nicodemus condierant illum cum linteis & aromatibus ipſis præſentibus & aſpicientibus, niſi & ipſæ aliquid de ſuo tantæ pietatis operi addidiſſent, ſic ſanctis & fidelibus ſemper mentibus optabile eſt, ad ea quæ Apoſtoli, vel Apoſtolici viri ſcripſerunt, de fide reſurrectionis aliquid proprij ſuperadijcere laboris, faciuntq́ue hoc penè cuncti dictis aut factis, pauci etiam ſcriptis. Idcirco quemadmodum illis viuum Iohan.20.
ſe præbuit, & vt agnoſceretur, Mariam ſuo nomine vocauit, quòd magnum eſt indicium ſuæ dilectionis. Vnde ad Moyſen, noui Exod.33.
te ex nomine, inquit, ſic omnibus tunc propè aderit quærentibus nunc eum in veritate, Pſa.144.
& nomina ipſorum oſtendet illis ſcripta in Apoc.3.
libro vitæ.

Quanto

Quanto rectius nunc ſancta ſit prima ſabbati,qua mundi redemptor reſurrexit à mortuis,quàm olim ſabbatum,quo idem mũdi creator ab opere ſuo ceſſauit.

Caput XIX.

QVanto præpõderet primæ ſabbati ſanctificatio,quę nobis eſt data,ſanctificationi illi, qua Iudæis ſabbatum dedicatum eſt, ex comparatione cauſarum, vel tẽporum vtriuſq; ſanctificationis aduertere licet. Diuerſis enim ex cauſis longeq; imparibus,& ſabbatum creator noſter benedixit,& primam ſabbati idẽ ipſe Saluator noſter dedicauit. Cauſa nanq; benedictionis ſabbato fuit hæc, quòd Deus in illo ceſſauit ab omni opere quod patrauit, cauſa verò primæ ſabbati, quòd Deus homo factus,in illa reſurrexit à mortuis. Quis hæc longius à ſe differre non videat? Si enim Dei requies,cauſa ſanctificationis diei eſt,conſequenter vbi maior & verior eius requies, illic ſanctificatio copioſior eſt. ¶Itemq́ue vbi maiorem in operante laborem attendimus, maiorem nihilominus in ceſſante requiem agnoſcimus.Conſtat verò, quia Deus dum conderet mundũ fatigatus non eſt, vtpote qui omnia per verbum ſuum operatus eſt, & vniuerſa componens de ſingulis dixit, fiat, & factum eſt. At ipſe idem,cùm, vt mundum redimeret homo factus, vnus idemq; Chriſtus Deus & homo,paſſus & crucifixus & ſepultus eſt,pro culdubiò fatigatione nõ parua fatigatus eſt. Qua ergo die reſurrexit, veram vtique requiem,gloria & honore coronatus,introiuit, lõgè excellentius requieuit,quàm cum à mundi creatione ceſſauit.Deus enim non in mundanæ creaturæ mole viſibili, ſed in intellectualibus cœlis,id eſt, in ſanctis animabus requieſcit. Nunc enim gaudet ſponſus ſuper ſponſam, quam ſuo ſanguine acquiſiuit, & gaudet ſuper nos Deus noſter, & delectant eum filiæ regum,imo quia vna eſt Eccleſia, illa delectat eum regina, quæ aſtitità dextris eius, quam & in præſenti præparat & vocat amicam, & in futuro torrente voluptatis ſuæ potabit eam. Nulli itaque dubium, quin prima ſabbati tanto huberius ſanctificata ſit,quanto verius ſuam in requiem, quæ ſanctificationis cauſa eſt,Deus & homo Chriſtus reſurgens introiuit. ¶Relinquamus igitur Iudæis poſtremi ſabbati ſui vetus gaudium,quod eſt illis de creatione mundi viſibilis, cuius ſolius ſemper fructu tranſitorio delectati ſunt, cuius ſolius proſperitatibus ſemper lactari appetiuerunt,pro cuius ſolius acquiſitione creatorem eius ſeruiliter timentes colere viſi ſunt.In tantum enim terrenis ſemper inhæſerunt, vt quæcunque de cœleſtibus illis promiſſa ſunt, terrenarum, quas amant, ſemper velari oportuerit nominibus rerum, vt eſt illud: Audi Iſraël præcepta domini, & ea in corde tuo quaſi in libro ſcribe, & dabo tibi terram fluentem lac & mel.Nam & ipſum Deum & dominum,per quem mundus factus eſt, in propria venientẽ,idcirco ipſi,qui ſui erant,non receperunt, nec intelligere voluerunt, eum eſſe regem Iudæorum, quia contra carnalis ſenſus eorum opinionem beatitudinem pauperibus, & væ prædicabat diuitibus, cùm ipſi exiſtimarent,quod nunc quoq; ſomniant regnante Chriſto, auream, gemmatam Hieruſalem in terris,ſtrataſq; auro mũdo plateas eius ſe habituros. ¶Noſter ſabbatiſmus hac die de ſeptima transfertur ad octauam, quæ & prima eſt. Nam eadem octaua dies, quæ & prima. Idcirco autem iure in octauam transfertur,quia de alio opere,quàm de creatiõe mũdi noſtrum,vt dictũ eſt,gaudiũ ſumitur.Dupla nàq; operatio Dei,prima eſt creatio mũdi, ſecũda,ſaluatio mũdi. Secundũ creationẽ,nihil nouum fit ſub ſole, quia qui viuit in æternum,creauit omnia ſimul: ſecundum ſaluationem, pater meus,inquit Chriſtus, vſq; modo operatur,& ego operor. De creatione mundi ſabbatizant dilectores mundi. Nobis autem de ſaluatione mundi gaudendum eſt, quorũ vita & requies in Deo cũ Chriſto abſcondita eſt.

Qua ratione vel autoritate ab hac die dominicæ reſurrectionis, proceſsio cum benedictione aquæ, cunctis per annum agatur dominicis. Caput XX.

PRoprium hoc habet hæc dies, quam fecit dñs, idq; ab ea ſumpſit omnis prima ſabbati, quòd aqua benedicta populis aſperſis agitur proceſsio ſolennis. Veruntamẽ hac ipſa prima & principali dominicarũ omniũ nõ benedicitur,neq; die ſancto pentecoſtes,quia in præteriti ſabbati veſpera ſumpta eſt de ſacro fonte baptiſmi,antequam immergatur aliquis, & antequàm chriſma immiſsũ ſit. Nõ enim ad hoc aſpergimur,vt rebaptizemur, ſed diuini nominis gratiã ſuper nos, cũ hoc memoriali baptiſmatis noſtri, frequẽter inuocare debemus. Et idcirco ſingulis aſpergimur dominicis, quia in ſacroſancta primæ huius dominicæ veſpera,baptiſmũ vniuerſaliter ſancta celebrat Eccleſia,pro cauſa ſuperius memorata. ¶Vnde & inter aſpergendũ hac die cantamus:Vidi aquã egredientem de tẽplo à latere dextro,alleluia,&c. De propheta Ezechiele ſumptũ eſt hoc.Ciuitatẽ illi oſtẽderat manus domini facta ſuper eũ,ædificatã

Margin notes: Gene.2. Hebr.2. Pſal.44. Pſal.55. Deut.6. Eccle.1.18. Iohan.9. Coloſſ.3. Ezech.47.

Apoc.21. ſuper mõtẽ excelſum, & vergentẽ ad auſtrũ,
& in illa mirabile cõſtitui templũ. Illa aũt ci-
uitas Eccleſiam ſignificabat, de qua dominus
in Euãgelio: Nõ poteſt, inquit, ciuitas abſcõ-
Matth.5. di ſuper montẽ poſita. Quid ergo templũ, ni
ſi illud, de quo ipſe idẽ: ſoluite tẽplũ hoc, in-
quit, & poſt triduũ excitabo illud, loquẽs de
Ioan.2. tẽplo corporis ſui? Sed & Iohãnes in Apoca-
Apoca.21. lypſi, cũ de eadẽ ciuitate ſibi oſtẽſa loquere-
tur: & templũ inquit, nõ vidi in ea, dominus
enim Deus omnipotẽs templũ illius eſt & ag
nus. Quã de hoc templo aquã vidit hic egre-
dientẽ, niſi viuificũ ſacri baptiſmatis fontẽ?
Cũ eñ illud ſoluiſsẽt Iudæi, ſanguis & aqua,
ſicut ſuprà dictũ eſt, de latere eius exiuit. Et
rectè de latere dextro aqua exiuit, de qua di-
citur: Et omnes, ad quos peruenit aqua iſta,
ſalui facti ſunt. ¶ Nã hui⁹ quoq; tẽpli nõ ma-
nu facti latera duo ſunt. Dextrum quippe la-
tus diuinũ, lęuũ latus humana natura eſt. Sig-
nanter ergo dicendũ fuit, quo de latere aqua
hæc exiuit, quæ ad quoſcunq; peruenit, ſalui
facti ſunt: à latere dextro, inquit. Et rectè. Nã
de diuina Chriſti natura Spiritus ſanctus a-
qua inuiſibilis procedit, qui aquę viſibili, quę
de latere læuo, id eſt, de humanitate lanceata
profluxit, ſaluandi virtutẽ tribuit. Hac igitur
die dominicæ reſurrectiõis, quæ ſacri quoq;
baptiſterij celebratione eſt ſolẽnis, rectè in-
ter aſpergendũ cantamus illud in laudem flu
minis huius, cui⁹ inundatiõe per mortẽ Chri
Pſal.50. reuiximus. ¶ Cęteris aũt poſt pentecoſtẽ do-
minicis cãtamus: Aſperges me dñe hyſſopo &
mundabor, lauabis me & ſuper niuẽ dealba-
bor, quod & ipſum de fide baptiſmi prophe-
ta prædixit, per hyſſopũ, quæ herba eſt humi
lis, medicinalis, qua tumor pulmonis depo-
nitur, fidem humilitatis vel paſsionis Chriſti
ſignificans: per nomẽ lauacri ſuper niuẽ deal
bãtis, baptiſmũ ipſius maniſeſtius exprimẽs.
¶ Deinde cũ crucibus & vexillis, quę ſunt in-
Eſa.55. ſignia victoriæ Chriſti, omnes albati & exul-
tantes in laude reſurrectiõis ſanctæ, procedi
mus, cũ tãta populi expectatiõe ſexus vtriuſ-
que maiorũ pariter & minorũ, vt corporali-
ter quoq; illud propheticum in nobis imple
ri videatur, cũ iucunditate exibitis, & cũ gau-
dio deducemini, nã & montes & colles exi-
lient expectantes vos cum gaudio.

Cur dominus diſcipulos ad videndũ ſe in Ga
lilæam inuitauerit, cùm & Hieroſolymis vi-
ſus ſit, & quòd ideo proceſsio fiat ſingulis
dominicis. Cap. XXI.

VT aũt proceſsio ageretur, ex myſtica E-
Mar.16. uangelij autoritate tractũ eſt, ſcilicet
Iohan.20. ex eo, quòd angeli mulieribus pręcipi
unt, dicentes: Ite, dicite diſcipulis eius & Pe-
tro, quia præcedet vos in Galilæã, & ipſe do-
minus occurrens illis exeũtibus à monumen
to, cũ tenuiſſent pedes eius & adoraſſent eũ:
Ite, inquit, nũciate fratribus meis, vt eant in
Galilæã, ibi me videbunt. Primi hui⁹ mãdati,
quod dominus reſurgẽs per angelos ſuos &
per ſeipſum ſuis mãdat diſcipulis, vt eant in
Galilæã, & ibi me videbunt, inquit. Si cauſam
agnouerimus, proculdubiò fatebimur me-
ritò fieri, quod mandatum illud hac die, cun
ctiſq; per annũ dominicis memoria celebri,
id eſt, proceſsiõe frequentamus ſolẽni. Non
enim ſine cauſa, non abſq; diuini pondere
conſilij ſeſe in Galilæa videndum eſſe pro-
mittit: cùm Hieroſolymis ſeſe illis oſtende-
re potuerit, imo & quinquies ipſa die, qua re-
ſurrexit, ibidem viſus ſit. ¶ Quod ſi nõ aliud Iohan.20.
quàm latus, manus & pedes palpandos & cõ- Luc.24.
trectandos illis in Galilęa oſtendere diſpo-
nit, hoc fruſtra vel ſine pondere rationis
(quod omnino incongruũ diuinę eſt maieſta
ti) videbitur agi. Hoc enim tã ſecundũ Iohã-
nẽ q̃ ſecundũ Lucã, hac eadẽ die Hieroſoly-
mis fecit, cũ reuerſis Hieroſolymam duobus
diſcipulis, quibus oſtẽſus fuerat, euntibus E-
maus, & referẽtibus quæ viderãt illis ſecũ mi
rantibus, ſtetit Ieſus in medio eorum & dixit
eis: Pax vobis: Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit
eis manus & latus. ¶ Quid ergo amplius in
Galilęam euocatis oſtenderit, quærendũ eſt.
Hoc nimirũ, quod inimicũ erat Hieroſoly-
mis terrenæ ciuitati, vnde illos euocauit & tẽ
plo ſacerdotioq; veteri, propoſitum ſuũ, imo
totius trinitatis cõſiliũ illis aperuit. Data eſt,
inquit, mihi omnis poteſtas in cœlo & in ter Matth.28.
ra: Euntes docete omnes gẽtes, baptizãtes eas
in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ec
ce hęc eſt illa magna trãſmigratio, quam Gali
lęa quoq; ſuo cõmendat nomine. Magna, in-
quam, trãſmigratio Chriſti diſcipulis impera
ta, trãſmigrare de Iudæis ad docẽdas & bapti Matth.10.
zãdas omnes gentes, cùm ante dixiſſet: In viã
gentiũ ne abieritis, & de vetuſtate circunci-
ſionis ad nouã gratiam baptiſmi, cuius nunc
regulam præſcripſit, quam hactenus nuſquã
tradiderat illis. Magna ſanè cauſa, & digna,
quam dominus non ſolũ verbis ediceret, ſed
& facto præſenti pręfiguraret. Nam quomo-
do ante paſsionẽ ſuam, pleriſq; dictis aut fa-
ctis ſuis ſimilitudines adhibere cõſueuit, ver
bi gratia, quomodo ſuperius octaua ab hinc
die veniens ad paſsionẽ, vt genus humanũ re
dimeret, eandẽ generis humani redẽptionẽ,
per aſinæ & pulli eius ſignificauit ſolutionẽ. Matth.21.
¶ Sic tunc Apoſtolis ſuis dicẽs, euntes docete Matth.28.
omnes gentes. baptizantes eas in nomine Pa
tris & Filij & Spiritus ſancti, eandem gra-
tiæ ſuæ

tiæ ſuę transſmigrationem ſignificare voluit per Galilęam, quę Latinè vertitur in tranſmigrationem. Totum hoc ad nos, id eſt, ad Eccleſiam de gẽtibus reſpicit, ad quam ſalus ex Iudęis hoc pręcepto trãſmigrauit. Rectè igitur & meritò in primi huius mandati commemorationem, quòd ſtatim, vt viſus eſt dominus noſter poſt reſurrectionem, nũciate, inquit, fratribus meis, vt eant in Galilęam, ibi me videbunt, nos proceſsionem agimus ſolennem, noſq́; & loca noſtra aſpergimus aqua benedicta, in honorem huius diei, quo iuſsi ſumus baptizari in nomine patris & filij & Spiritus ſancti.

Iohan. 20.

Quo die diſcipuli in Galilęa videntes dominum adorauerunt, ſecũdum Matthęum. Cap. XXII.

ILlud quidem nemo qui dubitet, quòd hac die, qua reſurrexit dominus, id eſt, prima die ſabbati, diſcipulos in Galilęam inuitauerit: ſed illud per ſe non ſatis liquet, qua die illuc abeuntes iuxta Matthęum, illum videntes adorauerint. ¶ Verum Hieronymus item prima ſabbati, id eſt, octaua die, factum hoc eſſe aſtruit, & hãc eãdem eſſe apparitionem, de qua Iohãnes ait: Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli intus, & Thomas cum eis. Ait enim idem Hieronymus ſuper Matthęum: Poſt reſurrectionem dominus in Galilęæ monte conſpicitur, ibiq́; adoratur, quod licet quidam dubitent. Tunc manifeſtius oſtẽditur Thomę, & latus lancea vulneratum, clauiſq́; fixas manus demonſtrat, vt verè licet nõnulli numerando vices, quibus dominus poſt reſurrectionem viſus eſſe deſcribitur, aliter ſentire videantur, nos tamen pędicto doctori hunc ſenſum non improbandũ eſſe arbitramur. ¶ Et ipſa ratio admittit, quòd diſcipuli eadem die, qua dominus reſurrexit, toties in Galilęam ire iuſsi, nõ vltra dies octo diſtulerint, pręſertim cùm eadem die ſerò illum videntes, quando Thomas non erat cum eis, ſpem feſtinantiſsimam iterum videndi eum, ardentiuſq́; deſiderium concipere potuerint. ¶ Nihil enim eſt, in quo Hieronymo autoritas Euangelica reſragetur. Nã quod ait Iohannes, poſt dies octo iterum erant diſcipuli intus, non nos coartat in eodẽ loco intus eos fuiſſe fateamur. Intus erant, ſed in monte, id eſt, in ciuitate Nazareth, quę in monte Galilææ ſita eſt. Sic enim habemus in Luca: Qui cùm dixiſſet, quia dominus poſt quàm ieiunauit XL. diebus, & XL. noctibus, reuerſus in virtute Spiritus in Galilæam, & iam magnificatus in Capharnaum, venit Nazareth vbi fuerat nutritus. Et cùm dixiſſent ei, quanta audiuimus de te facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua, ipſeq́; reſpondiſſet eis, in veritate dico vobis, multæ viduæ erant in Iſraël, & ad nullam illarum miſſus eſt Helias, niſi in Sarepta Sydoniæ ad mulierem viduam, cùm, inquam, hæc dixiſſet Euangeliſta, ſtatim ſecutus, repleti, inquit, ira ſurrexerunt, & eiecerunt eum extra ciuitatem, & duxerunt illum vſq; ad ſupercilium montis, ſupra quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Non ergo aliũ in montẽ, quàm in Nazareth, quæ ſuper montem ſita erat, dominum pręceſsiſſe, & diſcipulos ſuos euocaſſe, putandum eſt. Itaq; nulla, vt dictum eſt, autoritas Euangelica Hieronymo reſragatur. ¶ Intus enim erant poſt dies octo, ſed nõ in eadẽ domo, nec in eadem ciuitate. Et pulchrè, vbi perſecutionem primam pertulit, primoq́; deſertionem Iudæorum, & tranſitum ad gentes præfigurauit, ſicut poſt ſuprà dicta ſcriptum eſt: Ieſus autem tranſiẽs per medium illorum ibat, ibidem poſt omnes perſecutiões Iudęos deſeruit, ritumq́; eorum mutauit, circumciſione abolita, gentes omnes præcipiens baptizari in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti

Iohan. 20. — Matth. 28. — Iohan. 20. — Luc. 4. — 1. Regum 17. — Luc. 4.

Quod de redemptore noſtro propheticè dictum ſit: Neptalim ceruus emiſſus dans eloquia pulchritudinis. Cap. XXIII.

SImulq́; & hoc notandum, quòd, vbi ante paſsionem maximè prædicauit in finibus Zabulon & Neptalim, ſicut habemus in Euãgelio, trans Iordanem Galilææ, illic & poſt reſurrectionem eandem conſummauit doctrinam, dando baptizandi & docendi pręceptum, vt ſicut ab eodem Euangeliſta teſtimonium ſubiunctum eſt de propheta: Populus gentium, qui ambulabat in tenebris, lucẽ videret magnam, complens illam quoq; prophetiã, qua dictũ eſt: Neptalim ceruus emiſſarius dans eloquia pulchritudinis. Emiſſus enim per diuinam potentiam à canum inſecutione, de quibus ipſe dicit per os Dauid: Circundederunt me canes multi, emiſſus, inquã, in plenam ſecuritatem, velociſsimo ſaltu reſurrectiõis recurrit in fines Zabulon & Neptalim, vbi ante docere cœperat, factus & ipſe Neptalim, id eſt, dilatatus, videlicet expeditione charitatis, & hæc dedit, quæ prædicta ſunt, eloquia pulchritudinis de nobis gentibus baptizandis, quæ ſic finiuit: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad cõſummationem ſeculi.

Eſa. 19. — Gen. 49. — Pſal. 21. — Matth. vltim.

Item de proceſsione, ſecundum quod variatur in diuerſis Monachorum & Canonicorum ordinibus. Cap. XXIIII.

PRædicta proceſsio ſic agitur, vt ſacerdotem præcedentem, & officinas viſitantẽ, ſemper in eo loco, quo ſuprema ſtatione, conſiſtimus, ante nos cum cruce inueniamus. Quod & ipſum ex eadem Euangelij pẽdet authoritate. Nam dominus noſter, cuius perſonam ſacerdos in ſuo gerit officio (ſicut alio loco iam dictum eſt) & antequàm pateretur, & poſtquam reſurrexit, hac die diſcipulos ſuos in Galilæam præceſſurum ſe dixit. Nam qua nocte tradebatur: poſtquàm autẽ, inquit, reſurrexero, præcedam vos in Galilæam, & cùm reſurrexiſſet, ſicut hac die legimus, ite, inquit angelus, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilęã. Huic ſignificationi pulchrè & ipſa, quam ibidem, id eſt, in ſuprema ſtatione, ſacerdos dicit, oratio concinit, directa ad perſonã filij: Domine Ieſu Chriſte, qui introitum portarũ Hieruſalem valuas ſanctificaſti, &c. ¶ Nam ad filij perſonam dirigitur, & ſub nomine Hieruſalem Eccleſiæ mentio fit, quę de baptizatis omnibus gentibus conſtruitur, & ſub nomine portarum eius, nomen patris & filij ſpiritus ſancti, in quo baptizantur, ſignificatur ſecundum Apocalypſim, vbi in ſignificationẽ eiuſdem diuini nominis, patẽt ciuitatis, quæ ſignificat Eccleſiam, ab oriente portę tres, & ab occidente portæ tres, & ab aquilone portæ tres, & à meridie portę tres, quia quacunque ętate veniant ad fidem Chriſti, ſeu in pueritia, ſeu in adoleſcentia, ſeu in iuuentute, ſeu in ſenectute (vt ait Prudentius) occurrit quadrina ad compita nomen. ¶ Sicq; fit, vt tota hæc proceſsio nihil aliud, quàm gratiarum actio ſit, eò quòd reſurgens dominus ſtatim memor noſtri, qui eramus abſq; Deo, diſcipulos ſuos in Galilęam ad hoc conſiliũ euocauit, vt baptizaremur in nomine patris & filij & Spiritus ſancti. ¶ Vnde locum quoque, quo ſuprema ſtatione poceſsionem terminamus, nos Galilęã nominamus, & pręeũtem ſacerdotem ſemper in huiuſmodi, id eſt, dominicali proceſsione maiores quique poſt prelatum noſtrũ, vt caput digniora mẽbra ſequuntur. ¶ Et illud quoq; maiorũ exẽplis edocti, quia rei iã dictę congruit, obſeruamus, vt in hac proceſsione nulla vnquam dominica quicquã, quod ſit veteris hiſtorię, cantemus, ſed ſemper quod de nouo teſtamento ſit, gloriamq; perſonet Euangelij.

Matth. 26. *Marc. 16.* *Apoc. 21.* *Ephes. 2.*

¶ Sed de hoc principali die paſchę ſermo nunc eſt, à quo omnis prima ſabbati inſignita, & dominica dies dicta eſt, quo dominus noſter patres noſtros Apoſtolos ad audiendum, vt dictum eſt, gratiæ conſilium in Galilęam euocare dignatus eſt. ¶ Huius diei ſtatio, quo proceſsio terminanda eſt, in medio templi ſplẽdidè ordinata, rẽ ipſam, de qua dictum eſt, pulchrè commendat, dum ſacer Eccleſiæ chorus totus feſtiuus, ſexus vtriuſq; populo circunſtãte, totis viribus in vocem exultationis & ſalutis feliciter erumpit, cantando antiphonam: Sedit angelus ad ſepulchrum domini. Hæc enim antiphona rem ipſam patenter exprimit, quam perdocere omnes gentes iuſsi ſunt Apoſtoli, ſcilicet, quòd Deus homo factus, mortem noſtram moriendo deuicit, & vitam nobis reſurgendo reparauit. Cui rei valde & ipſa, quæ dictis inſita eſt, congruit melodia, dum cantus is *tetrardi garrulitate concinnus, agili recurſu feſtiua dicta ſuſpendens frequenter tripudiat, & læta pronuncians, velut alauda matutina per vocum ſuarum ſępe volitat acumina. ¶ Hæc igitur ſtatio nobis illud feſtiuo concentu cõmemorat, quòd in Galilæa iuſsi à creatore ſuo cœli enarrauerunt gloriã Dei, gloriã reſurrectionis Chriſti, ſicut legimus, quia virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti domini noſtri. Quod iden totis viribus eſt concinẽdum, & toto corde totoq; ore in auditu populorum circumſtantium efferendum, quia in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Mar. 16. **tetradis* *Psal. 18.* *Actor. 4.*

Quòd nos rectè beatam mariam in principio noſtræ lętitiæ proponimus in hac proceſsione, omni dominica ad eius memoriã prima ſtatione diuertentes, & quòd credendum nõ ſit, quòd dominum reſurgentem ipſa non viderit, & quòd inter teſtes mater ſcribi nõ debuerit. Cap. XXV.

REctè & laudabiliter à noſtri, id eſt, monachi ordinis maioribus traditum eſt, quod hactenus pro lege fixũ atq; incõuulſum cõſeruatur, vt in huiuſmodi proceſſionibus, cunctis per annum dominicis beatæ Dei genitricis memoriam prima ſtatione viſitemus, decantando quodlibet, quod eius proprium ſit, eaq; ſalutata & oratiõne dicta, tunc demum proceſsionem ordine ſupradicto peragamus. Sicq; feruente ſacræ religionis ſtudio prouiſum eſt, vt infra clauſtrum habeatur eiuſdem beatę virginis diuerſoriũ, ſcilicet ſacratũ in ipſius honore, maximè propter hoc ipſum proprium nominis eius oratorium. ¶ Quid Euangelicæ fidei conueniẽtius Chriſtiana ſedulitas comminiſci potuit? Quid pulchrius, quid venerabilius, quàm cõgratulari matri virgini ſuper reſurrectione vnigeniti, iam non morituri, in cuius paſsione gladius animam eius pertranſiuit? perpendere geſtit Chriſtiana deuotio, quantus torrens

Luc. 2.

rens gaudij repente inundans, locumq; vulneris replens, animam eius ſerro doloris cóſoſſam inebriauit, cùm rediuiuus filius, illi ante omnes ſortaſſe mortales, materno virginem non deſraudãs honore victoriam ſuá annunciauit, & dulcia carnis ſuę vulnera, quá illa veram de carne ſua carnem conceptá peperit, deoſculanda præbuit. ¶ Quid ergo? repugnare videbitur Euangelio, referéti quòd ſurgens Ieſus primò Mariæ Magdalenæ apparuit? Abſit. Sed omnibus, beatam virginem matrem excipimus, teſtibus præordinatis, quos ſolos nominare ad Euangeliſtas pertinuit, vel quos Chriſti reſurrectionem annúciare decuit. Nunquid illam nunciare decebat, vt verba eius tanquam deliramenta viderentur ante Apoſtolos? Si enim extranearum verba ſœminarum viſa ſunt eis tanquam deliramenta, quomodo non magis matré amore filij delirare crederent? Veriſsimè ergo matri filius reſurgens apparuit, ſed illa vt ab initio cœperat, ita & nunc conſeruabat om- Luc.24.
nia verba hæc, conſerens in corde ſuo. Quod Luc.2.
ſi iccirco verum non videtur, quia nullus Euangeliſtarum ſcriptis hoc atteſtatur, conſequens eſt quod nunquam poſt reſurrectioné ſuam viſus ſit matri, quia quãdo, vel vbi apparuerit illi, nullus eorú nominatim edixit. Sed abſit hoc ab illo, qui in lege ſua patré & Exod.20.
matrem honorare præcepit, abſit, inquam, vt Matth.15.
matré propter ſe doloris gladio tráſuerberatam; tam dura negligentia talis filius inhonorauerit. Non ſic Apoſtolica ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſenſit veritas, quæ hanc beatam Hieruſalem in principio lætitiæ ſuæ propoſuit. Nam cùm hac prima die paſchæ ſtationé ad hanc, de qua loquimur, ſanctam Mariam Miſſæ officio præſcripſit, quid aliud quàm Hieruſalem in principio lætitiæ ſuæ propo- Pſal.127.
ſuit. ¶ Si enim omnis anima timens dominú ſic benedicitur, vt videat bona Hieruſalem, & videat filios filiorum ſuorum, pacé ſuper Iſraël. Et ideo dicitur, & eſt ipſa quoq; Hieruſalem, quod eſt viſio pacis: quanto magis iſta ter quaterq; beata virgo dicenda eſt Hieruſalem; quæ benedicta inter omnes mulie- Luc.1.
res, vidit filium ſuum pacem ſuper omnem verum Iſraël, ſcilicet Chriſtum, de quo Apo- Ephe.2.
ſtolus ait: Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit vtraq; vnú. Ipſa præ omnibus, ipſa ante omnes vidit hanc noſtram pacem, ipſa eſt Hieru- Cant.6.
ſalem, pulchra, electa ſuauis & formoſa, quá viderunt filiæ Sion, & beatam dixerunt, & reginæ laudauerunt. ¶ Dum ergo hanc hodierna ſtatione ſancta Romana Eccleſia in principio lætitiæ ſuæ, vt dictum eſt, propoſuit, non hoc æſtimauit, quòd pacem ſuper Iſraël venientem, id eſt, filium ſuum propter iuſtificationem noſtram reſurgentem, ipſa nó viderit. Sed vt ad propriam, de qua ſuprà dictú Rom.4.
eſt, hodiernæ & omnium dominicalium proceſsionum cauſam ſermo recurrat: nunquid vel túc, quádo vndecim diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem, ſicut cóſtituit illis dominus Ieſus, hãc beatã, de qua loquimur, Mariam prætererunt, & abſq; illa videntes eum adorauerunt? Imò non aliàs quàm in domú illius, non alium in monté abierunt, vt vide- Matth.28.
rent eum, quàm in illum, ſuper quem ciuitas eius Nazareth, ſita erat, ſicut iam dictum eſt. ¶ Igitur pulchrè & laudabiliter, vt ſuprà diximus, traditum eſt à noſtris maioribus, vt in hodierna, cunctiſq; per annum dominicalibus proceſsionibus, beatæ dei genitricis memoriam prima ſtatiõe viſitemus, eandem ob cauſam, qua hodiernę Miſſę officio ſtatio ad ſanctam Mariam præſcribitur, vt eam, ſicut iá dictum eſt, in principio lætitiæ noſtræ proponamus, illud de canticis recolentes, nouú Cant.4.
nouæ Eccleſiæ ſponſum, mox vt reſurrexit, dixiſſe non vanè arbitrantes: Vadam ad mó- Dani.2.
tem myrrhæ, & ad collem thuris. Qua enim ſui corporis parte alti⁹, poſt ipſum caput ſuú Chriſtú Eccleſiæ ſublimitas eminuit, quàm ſingularibus huius reginę angelorum meritis, cuius ex carne ſine viro Chriſtus, vt lapis de monte ſine manibus, eſt editus? Et quo in vertice montium tantum myrrhę, id eſt, mortificationis, cum thuris, id eſt, piæ orationis odoribus inueniri potuit, quantum in huius beatæ virginis anima, quam ſingulariter dominicæ paſsionis gladius pertráſierat. ¶ Ad hunc ergo montem myrrhę vadimus & nos, ſępe dicta ſtatione ad ſanctam Mariam diuertentes, & ipſa quoq; eloquia cerui Gen.49.
emiſsi, de quo ſuprà dictum, eloquia pulchritudinis, quibus illic de baptizandis omnibus gentibus mandauit, exultãtes myſticè depromimus hac die cãtando: Tota pulchra es. Nota nanq; omnium penè ſententia doctorum eſt, nouam his verbis Eccleſiam inuitari, vt ſurgat & properet Apoſtolica, quę tunc numero parua erat, Eccleſia de Libano venire, id eſt, candidatione baptiſmi gentes ad Chriſtum adducere, Maria matre fidei noſtræ adiuuante, id eſt, omnia verba hæc, quæ hactenus conſeruabat in corde ſuo, Luc.2.
iam aperiente. Canti.4.

LIBRI SEPTIMI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER OCTAVVS.

De Miſſa eiuſdem diei.

TOtum diei præſentis offici-
um cunctis partibus ſuis in
illũ æternitatis diem inten-
dit, cuius nobis aditũ Deus
per vnigenitum ſuum, de-
uicta morte reſerauit, vbi e-
Pſal. 67. pulabuntur & exultabunt iuſti in conſpectu.
Dei, qui nunc epulantur (vt cantamus ac
legimus) in azymis ſynceritatis & verita-
1. Cor. 5. Iohan. 2. tis, bibentque vinum bonum, quod ex
aqua factum eſt in cœleſtibus nuptijs, id
eſt, in gloria delectabũtur immortalitatis, &
impaſsibilitatis, à corruptiõe mortalitatis pe
nitus immutati. Et rectè: Vt quia paſcha tran
ſitus eſt, illò paſchale præſentis diei cãticum
intendat, vbi tranſeuntibus patria conſtitu-
ta eſt. Tunc illa ſancta ciuitas Hieruſalẽ ſplẽ-
Apoca. 2. debit nouitate æterna, nouumq; cantabit cã-
Ephe. 5. ticum, noua ipſa non habens maculam aut ru
gam. Cuius cantici æterni doctor ac præcen-
tor erit nouus eius ſponſus, qui primus re-
Pſal. 56. & 107. ſurrexit, cui cùm diceret pater, ſicut habe-
mus in Pſalmo: Exurge gloria mea, exurge
pſalterium & cithara, reſpondit, exurgam di-
luculò. Rectè ergo in introitu hodierni of-
ficij primam vocem emittit, qui primus re-
Pſal. 138. ſurrexit, dicitq;: Reſurrexi, & adhuc tecum
ſum. Ad huius cantici nouitatem nos inuitãs
1. Cor. 5. & inſtruens Paulus in ſequenti lectione Epi-
ſtolæ: Expurgate, inquit, vetus fermentum,
vt ſitis noua conſperſio, &c. Aperta ſimilitu-
dine baptizatos edocet, dum nouam, id eſt,
abſq; fermento, conſperſionẽ nos eſſe horta
tur, eò quòd ex multis hominibus vnum Ec-
cleſię corpus, tãquam ex multis granis vnus
panis efficiatur. Quale autẽ ſit illud, quo pa-
nis iſte fermentetur, & paſchali menſa fiat in
dignus, ex his, quæ ſuprà Corinthijs dixerat,
patenter agnoſcimus. Dixerat enim, omnino
auditur inter vos fornicatio, & talis fornica-
tio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem pa-
tris ſui quis habeat. Et paulò pòſt, non bona,
inquit, gloriatio veſtra. An neſcitis, quia mo
dicum fermẽtum totam maſſam corrumpit?
Expurgate vetus fermentum, &c. Hoc igitur
Eccleſiaſtici compoſitor officij, per hanc le-
ctionem Eccleſiæ Chriſti intimare voluit, vt
illam, quam accepit in baptiſmo, ſeruet im-
maculatam nuptialem tunicam, vtpote quam
exhibere ſibi cupit Chriſtus ſponſam glorio
ſam, non habentem maculam aut rugam. For Epheſ. 5.
nicatio enim, propter quam eadẽ lectio ſcri-
pta eſt, vt ſuprà dictum eſt, vel aliud quodli-
bet damnabile vitium, vetus fermentum eſt,
vetuſti hominis morbus eſt, veteris vitæ ma-
cula eſt. ¶ Itaq; cùm hæc dies nouitatem vitę
prędicet, & ęternam iuuentutem annunciet,
miranda planè & laudanda Romanæ Eccle-
ſiæ diligentia in eo quoque, quòd in officio
præſenti legendum eſſe Euangelium ſecun-
dum Marcum inſtituit. ¶ Ille nanque præter
hoc, quod in quatuor animalium admirabili
figura leoni aſsimilatur, præter quod eius E-
uangelium rectè legi videretur, vt leo rugi-
tum leonis reſurgẽtis Euangelizaret, de quo Gen. 49.
prædictũ fuerat: Catulus leonis Iuda, ad præ-
dam fili mi aſcendiſti, requieſcẽs accubuiſti,
vt leo & quaſi leæna. quis ſuſcitabit eum? præ
ter hoc, inquam, officium diei præſentis Euã
gelium eius maximè pro eo congruit, quòd
ſanctæ reſurrectionis nuncium, quem cæte-
ri ſimpliciter appellant angelum, hic altiori
myſterio iuuenem appellat: Viderũt, inquit,
iuuenẽ ſedentem in dextris, coopertũ ſtola Marc. 16.
candida. ¶ Hæc enim duo, quæ poſui, iuuenẽ
& coopertum ſtola candida, duo itidem, quæ
ab Apoſtolo in laudem & *glorioſæ Eccleſiæ *honorem
dicta ſunt, prædicant, ſcilicet non habentem
maculam, non habentem rugam. Nam quia Ephe. 5.
glorioſa Eccleſia, pro qua Chriſtus mortuus
eſt, & propter cuius iuſtificationem reſurre-
xit, in illa glorioſa reſurrectionis, cui ſe præ- Rom. 4.
parans, nunc vetus fermentum expurgat, vt
dictum eſt, rugã vetuſti hominis, quẽ exuit,
non habebit, rectè ſanctus Euangeliſta reſur-
rectionis eiuſdem præconem angelum, iuue
nem appellat: & quia maculam non habebit,
quã ſponſus ſuus in ſanguine ſuo lauit à pec-
catis ſuis, pulchrè coopertum ſtola candida,
vt verè erat, diligenter expreſsit. ¶ Diligen-
tiſsima ergo inſtitutione, hac die ſecundum Apoc. 1.
Marcum legitur reſurrectionis Chriſti Euã-
gelium, quo baptizatis noſtris, quibus reno-
uata eſt vt aquilæ iuuentus ſua, iuuenis ſe- Pſal. 102.
dẽs in dextris dominici ſepulchri, & cooper-
tus ſtola candida, ipſo ſuo habitu, quid acce-
perint, aut quid ſpetare debeant, prędicat cũ
ctis cõſonantibus partibus officij, & hoc ma-
ximè conclamantibus concorditer, vt expur
gato veteri fermento, in azymis ſynceritatis
& verita-

& veritatis epulantes, primã baptiſmi reſurrectioné ita ſeruemus, quatenus ſecundæ reſurrectionis ęternæ iuuentuti præparemur. ¶ Túc (ſicut in offeréda cantamus) reſurgente neo in iudicio, qui nunc ſopitus eſſe, & humana curare non putatur, terra tremet & quieſcet, id eſt, impij terrebuntur, & traditi gehennæ nocere deſinét: & erit in pace locus domini, ſcilicet Eccleſia, & in Sion iuuene, iamq; candida, ſicut angeli ſupradicti habitus prędicat, cõfractæ erũt omnes aduerſarię potentię, arcus, ſcutũ, gladiuſq; & bella vitiorum. ¶ Graduale, quod eſt cantus laborantiũ in hac peregrinatione, iã dictũ eſt ad hos dies reſurrectionis vſq; in pentecoſten non pertinere, ſed propter baptizatos per hanc hebdomadam in officijs additum eſſe, ita tamen, vt ſicut his propter quos additum eſt, militię laborem, quem arripuerũt, pręſens ſubleuet gaudium, de recenti remiſsiõe peccatorum: ſic conſuetudinalem gradualium neumarũ ferenent verba, diem, quam fecit dominus, quotidie perſonantia, & exultandum atq; lætandum eſſe in ea, tam ex ipſo quàm ex verſibus eius accipimus, qui ex eodé pſalmo ſumpti per hebdomadam diſpertiuntur.

1. Cor. 5. Pſal. 75. Pſal. 117.

De ordine inuſitato veſpertinę laudis, cuius cauſa eſt per hanc hebdomadã ſolennitas ſancti baptiſterij. Caput II.

Cum omnes horæ regulares ſupradictæ nouitatis & lętitiæ proferant inſignia, tunc verò ſplendidius veſpertina ſynaxis huius feſtiuitatis claritate, ſecundum ordinem Romanum eſt illuſtrata. ¶ Nã quia veſpera ſabbati paſchalis baptiſma celebratum eſt, eadem hora per totam hebdomadã feſtiuam regenerationis iucunditaté hoc modo retinet. Primùm, quia in ipſo baptiſmi ordine inceptũ eſt Kyrie eleeſon, & litania trina decantata eſt ob honorem & reuerentiã adorandi nominis, patris & filij & ſpiritus ſancti, quo in nomine baptiſmus peragitur: idcirco non, vt fieri ſolet à verſu, Deus in adiutoriũ meũ intende, ſed à Kyrie eleeſon feſtiuo cõcentu incipiũtur. ¶ Sequuntur ob eandé cauſam tres pſalmi ſub vno alleluia decantandi, qui & per totam hebdomadã nõ mutãtur, tũ quia tota hebdomada hęc pro vna die computatur, eò quòd vniuerſalis dié reſurrectionis aſpiciat, tũ quia tã hi quàm cęteri, qui pro ceſsionibus (de quibus dicendũ eſt) reſeruãtur, inſigni titulo, quod eſt alleluia, pręnotãtur, quod rei vel tempori cõgruere, imo propriũ eſſe nouimus. Verũtamé primus, id eſt, Dixit dominus, ſolus alleluia nõ habet in titulo, ſed ad laudem Chriſti maximè & ſecundum diuinitatem, & ſecundum humanitaté, autoritate Dei patris commendante decantatur, agens per totã ſerié de glorioſa & ineffabili exaltatione eius, qua mortis torrente bibito, ſuũ hodie exaltauit caput. ¶ Poſt tres pſalmos pro capitulo dicitur cãticũ: Hęc dies quam fecit dominus, ſicut & per omnes regulares horas, nihilominus ob magnitudinem ſignificandę lętitię pro capitulo decantatur. Deinde alleluia cũ verſu ſuo pro hymno canitur, quia proprius patrię cœleſtis hymnus alleluia eſt. ¶ Poſt canticũ de Euãgelio cũ antiphona, dicta oratione, proceditur ad fontes cum pſalmo, Laudate pueri dominum, qui & ipſe in titulo alleluia pręnotatus, perſpicuè congruit ipſis, qui reſeruatus eſt ſacris fontibus. Admonitio nanque diuinę laudis eſt ad pueros, id eſt, nouos eccleſię filios, qui per baptiſmũ pueri, id eſt, puri facti ſunt à vitijs, totuſq; hic pſalmus tantũ ad fideles de gétibus dirigitur, quod ex eo facilè perpéditur, quia dicit: Qui habitare facit ſterilé in domo matré filiorũ lætantem, id eſt, gentilitaté prius ſterilé, nunc matré filiorũ fecundũ fidem facit habitare in domo, id eſt, in cœleſti Hieruſalé cõpleta prophetia, qua dictũ eſt: Lętare ſterilis, quę nõ paris. Vnde núc apud fontes Eccleſia mater iubilans exultat in laudé eius gratię, per quã meruit eſſe (ſicut audiuit in cãticis) Fons hortorum, puteus aquarũ viuentiũ, quæ fluunt impetu de Libano, vt ſint emiſsiones eius paradiſus malorũ punicorum cum pomorũ fructibus, cyprus cũ nardo, nardus & crocus, fiſtula & cinnamomũ, myrrha & aloë, cum vniuerſis lignis Libani. Quæ omnia diuerſis qualitatibus ſuis diuerſa merita vel profectus ſignificãt eorũ, qui in fonte baptiſmi ſimilitudini mortis Chriſti cõplantati ſunt, de quibus non eſt modo dicendum per ſingula. ¶ Hac ſtatiõe terminata, tranſitur inde ad oratoriũ ſancti Andreæ Apoſtoli, cantãdo: In exitu Iſraël, quo ſignificatur exitus illorũ, qui Iſraël (id eſt, vidétes deũ) renaſcédo facti, de Aegypto huius ſeculi & populo barbaro infidelium exeunt mari, id eſt, profunditate gentium, & Iordane, id eſt, Iudæis. Iordanis enim terræ Iudæorũ eſt fluuius, & à retro fluens interpretatur: gentibus (inquã) & Iudæis videntibus ea, quæ per exeũtes mirabilia facta ſunt, fugientibuſq; ab infidelitate ad fidem, à carne ad ſpiritũ, à diabolo ad Deum, quem reliquerãt, retrorſum. Vnde & mõtes, id eſt, Apoſtoli, & colles, id eſt, eorũ diſcipuli, exultantes vt arietes & ſicut agni ouium, gratulãtur & dicunt: Quid eſt tibi mare, quòd fugiſti, & tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum? Sic omnis Paſchalis hebdomadæ veſpera, qua hora ſabbato in ſanctæ trinita-

Pſal. 109. Pſal. 117. Pſal. 112. Pſal. 54. Galat. 4. Cant. 4. Rom. 5.

trinitatis nomine baptiſma celebratum eſt,
trina ſtatione completur. ¶Et idcirco for-
taſsis ad S. Andream penè omnis veſpera ter
minatur,quia beatus Greg. qui ſtationes,ſic-
ut hactenus ſeruantur,ordinauit,eidē S.An-
dreæ ſpecialiter deuotus extitit, cui iuxta
& baſilicam ſanctorū Ioh.& Pauli ad cliuum
Scauri,monaſterium in proprio domate ſor-
mauit: in quo relictis omnib⁹ ex huius mūdi
naufragio nudus euaſit,diu deſideratū mona
chicum capiens indumentum. Nec mirum
hanc illum veſpertinam ſtationem pro deuo
tione tanto Apoſtolo conſecraſſe,cùm & ſta-
tionem ad S.Coſmam & Damianum,qua die
cantatur: Salus populi ego ſum, fecerit illu-
ſtriorem,proprijs ac ſolennibus collectis,ſi-
cut à pleriſq; vſq; nunc obſeruatur, ſanctis
eiſdē dedicauerit, idcirco quòd atauus eius,
IIII.Felix,ſedis apoſtolicę Pontifex,vir mag
næ in Chriſti Eccleſia reuerentię,baſilicā eo-
rundem ſanctorum via ſacra iuxta templum
Romuli, ſicut hactenus cernit̄,venuſtiſsimè
ſabricauit. ¶Forte & illud maieſtatem diui-
ni nominis reſpicit, patris & filij & ſpiritus
ſancti, quo in nomine baptiſma celebratum
eſt,quod ad vigilias nocturnas tres tantū le-
ctiones ordine Romano leguntur.Nam quo
reſpectu vltra numerum hunc lectiones mul
tiplicarentur?Siquidem prędicatores noſtri,
quos (vt alio loco iam dictum eſt) ſignificat
amplior in ſolennitatibus numeroſitas lecti-
onum, quia ſub tempore gratiæ plures veri-
tatis præcones mitti cœperunt,prędicatores
(inquam) Euangelij, id eſt, apoſtoli,nunc e-
rāt muti & abſcōditi,neq; (vt ſolebāt dño cū
Luc. 9. illis commorante)circuibāt,per caſtella,Euā
gelizantes & curantes vbiq;. Nec quiſquam
illud obiiciat, quod tribus quę pręceſſerunt
luctuoſis noctibus,plures lectę ſunt.Nam il-
larum alia ratio ſuo loco pręſcripta eſt.Igitur
ternarius numerus,autoritate diuini nomi-
nis in baptiſmo illuſtratus,pulchrè in hac ſo
lēnitate,tam in Pſalmis quàm in lectionibus
principatur.

Cur non monachi æquè vt canonici, per
hos dies coſuetam debeant immu
tare regulam. Cap.III.

QVamuis ea,quę ſupradicta ſunt,ratio-
nem habeant theoricam, noſtri tamē,
id eſt,monachi ordinis,æquè authen-
ticam non debent immutare regulam, vt ver
bi gratia,nocturnas vlla dominica ad tres le-
ctiones contrahant vigilias,aut per horas re-
gulares litanię remoueant ſupplicationes, &
pro ipſis iucundum alleluia perſonent,idcir-
co quod in illa beatitudine, quam ſignificat
hęc Paſchalis ſolennitas,nulla erit depreca-
tio miſerorū, ſed ſola laudatio beatorū. Sed
nec illud, vt cū non habeant ſontes eas, qnas
propter ſolennitates ſontium fieri dictū eſt,
veſpertinas ſuis in locis imaginentur ſtatio-
nes, hę nanq; pontificales & ad paſtores ple-
bium pertinentes ſunt traditiones. ¶Et li-
cet beatus Gregorius, qui ſtationes ordina-
uit,& penè omnem cleri decorem digito Dei
doctus expoliuit, habitu monachico pręſul-
ſerit, nec ſi tamen monachico tenendę ſunt
ordini conſuetudines huiuſmodi, quas Pon
tificali potius officio tradens, inferioris, id
eſt,actiuę vitæ procuratoribus inſtituit.Nun
quam enim ſancti patres talem habuēre con
ſuetudinem, vt contraria vel pugnantia pręci-
perent. ¶Præceperat autem ante illum bea
tus Benedictus, qui (vt ipſe aſſerit beatus
Gregorius) ſpiritu omnium iuſtorū plenns
ſuit,vt dominica die nnnquam minus à duo-
decim lectionibus ad vigilias nocturnas legā
tur. Similiter & de cæteris regularibus horis
vniuerſalem,abſq; vlla exceptione canonem
ſuo pręſcripſerat ordini.

¶Non ergo credendum eſt, quòd beatus
Gregorius, cùm actiuæ vitæ ordinem inſti-
tueret,ad quem ſe deſcendiſſe in ſuis deplo-
rat Epiſtolis, ſuperiorem,id eſt, contemplati
uæ vitę ordinem ex aliqua parte in contrariū
deflectere voluerit. Rectius itaq; ſuam quiſ-
que tenet ordo regulam,iuxta illud: Eleua-
tus eſt ſol, & luna ſtetit in ordine ſuo.¶Tan- Hier. 31.
tum in eo concordantibus cunctis, vt vſque Abac. 3.
pentecoſten genua non flectentes, ſed ſtādo
perorantes,libertatem,quam nobis reſurgē-
do chriſtus acquiſiuit,hac ſignificatione pro
fiteamur, & alleluia ſine intermiſsione dica-
mus, & nos filij ſponſi,quia nobiſcū eſt ſpon
ſus,non ieiunemus. Cæterum quicunq; mo-
nachi ordinis ſupradictam ob cauſam ſuppli
cationē litanię,id eſt, Kyrie eleiſon,de horis
regularibus per hanc ſeptimanam amputant,
cōſequens eſt,vt vſq; pentecoſten non repe-
tant, quoniam non ſolum hæc hebdomada,
ſed vniuerſi quinquaginta dies iſti æternum
futuræ reſurrectionis ſignificant Iubilæum,
quo nihil iam ſupplicandum, ſed ſolum in ſa
lute perfecta exultandum erit, & lætandum.

Quàm congruè fides reſurrectionis per qua-
draginta dies confirmata ſit,ſimulq́; de mi-
raculo cuidam fratri oſtenſo hoc anno,
ab incarnatione domini milleſi-
mo centeſimo vndecimo.
Caput IIII.

MIranda ſanè & prædicanda ſaluatoris
noſtri ſtudioſa charitas, qui cùm paſ-
ſus propter delicta noſtra, reſurrexit
propter iuſtificationem noſtram, nihilomi- Rom. 4.
nus pro-

nus propter eruditionem noſtram diſtulit
Acto.1. quadraginta diebus aſcenſionis ſuę gloriam,
per quos & præbuit ſeipſum viuum in mul-
tis argumentis Apoſtolis ſuis, quos elegit, vt
eſſent teſtes ſuæ reſurrectionis. Poterat eñ
Pſal.67. eadem die, qua reſurgendo ſuper occaſum aſ
Pſal.103. cendit, nubem quoq; ponere aſcenſum ſuū,
& ſemel oſtenſum teſtibus ſuis verum homi
nem, vera verbi diuinitas, eadem velocitate
qua ſuſcitauerat, poſt tres vel paulò plures
dies in paternæ maieſtatis collocare dextera.
Magna ergo charitas, & verè non quęrēs quę
1.Cor.13. ſua ſunt, quæ, vt ſubueniret tardis ad creden
Luc.24. dū, triumphalē chriſti tardauit aſcēſum, & vt
conſummatā oſtenderet gratiā, pręparatā vi-
ctori diſtulit gloriā. ¶ Itaq; vę perfidis hęreti
cis, quos legitimus hic quadraginta dierū nu
merus expectatos & incorrectos, iuſtæ tan-
dem ſententiæ ſubigit. Legitimus nanq; eſt
quadragenarius dierū numerus apud homi-
nes quoq; in protelandis conſultationibus,
vt is cui ſorte conſulitur, etiam ſi lunaticus
Eccle.27. ſit, id eſt, ſtultus (ſtultus quippe vt luna mu-
tatur) cum tot dies expectatus ſanum conſi-
liū nō admiſerit, iuſtus iudicetur, quoniā an-
te quadraginta dies luna mutat̄, vnde & hic
plusq̄ ſtultus, qui per tot dies mutat' nō eſt.
Sed libet per aliud ſimile ex antiqua diuinæ
authoritatis ſcriptura comprobare, quòd re-
ſurrectionis mortuorum detractores, iure
nunquam ad eiuſdem reſurrectionis gloriā
peruenire mereantur, quam per quadragin-
ta dies exploratam, adhuc pertinaci impieta-
te calumniantur. ¶ Legimus in libro nume-
Num.13. rorum, quia loquens dominus ad Moy-
ſen in deſerto Pharan, mitte (inquit) viros,
qui conſiderent terram quam daturus ſum
filijs Iſraël, ſingulos de ſingulis tribubus ex
principibus, id eſt, viros duodecim. Qui cùm
aſcendiſſent, explorauerunt terram, aſcende-
runtq́; ad meridiem, pergentes ad torren-
tem Botri, abſcideruntq́; palmitem cum vua
ſua, quam portauerunt in vecte duo viri, &c.
Reuerſiq́; exploratores terrę poſt quadragin
ta dies, omni regione circuita, alij detraxerūt
terræ, quam inſpexerant apud filios Iſraël,
dicentes: Terra, quam luſtrauimus, deuorat
habitatores ſuos. At verò Ioſue filius Nun,
& Caleph filius Iephone, Terra (inquiūt) quā
luſtrauimus, valde bona eſt. Si propicius fue
rit dominus, introducet nos in eam, & tradet
humum lacte & melle manantem. Cumq́ue
clamaret omnis multitudo, & eos lapidibus
vellet opprimere, apparēs dominus, Omnes
inquit, homines qui viderūt maieſtatē meā,
& ſigna quę feci in Aegypto & in ſolitudine,
& tentauerunt me ecce iā per decē vices, nec
quiſquam qui detraxit mihi, intuebitur ter-
ram, pro qua iuraui patribus eorum. ¶ Hæc
illis in figuram contigiſſe Paulus quoq; Apo
ſtolus teſtis eſt. Nam cùm de hac ſacra loquēs 1.Cor.10.
hiſtoria dixiſſet, Patres veſtri omnes mare
trāſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt
in nube & in mari, & omnes eandem eſcam
ſpiritualem manducauerunt, & omnes eun-
dem potum ſpiritualem biberunt, bibebant
autem de ſpirituali conſequente eos petra,
petra autem erat Chriſtus, ſed non in pluri-
bus eorum, inquit, benè placitum eſt Deo.
Nam proſtrati ſunt in deſerto: & quia tētaue
runt Chriſtum, à ſerpētibus perierūt: & quia
murmurauerunt, interierunt ab extermina-
tore, & protinus adiungit: Hæc autem omnia
in figura contingebant illis, ſcripta ſunt au-
tem ad correptionem noſtram, in quos fines
ſeculorū deuenerūt. In figura videlicet, quo-
rum, niſi eorum, quæ in hoc fine ſeculorum,
id eſt, in hac mundi ſexta ætate facta ſunt?
¶ Chriſtus dominus Aegypti rege, id eſt, te-
nebrarum principe debellato, per mare ru-
brū baptiſmi ſui traduxit illos, & nūc per vi-
tę pręſentis deſertū regit, vt inducat in repro
miſsionē æternæ hæreditatis, id eſt, in eā, de
qua nūc loquimur, gloriā beatā reſurrectio-
nis. Quā enim ab illo terrā lacte & melle ma-
nantē ſperare debemus, niſi cōformitatē cor
poris chriſti quòd reſurrexit, in quo habitat
omnis plenitudo diuinitatis, vt per illud re- Coloſſ.2.
formet (ſicut Apoſtolus ait) corpus humilita Philip.3.
tis noſtræ configuratū corpori claritatis ſuæ?
¶ Igitur & hi, qui veritatē negāt eiuſdē reſur
rectiōis, ſicut & illuſores, malorūq́; cōcupiſ- 1.Cor.1.
cētes, tētatores atq; murmuratores, iuſtè pro
ſternūtur in deſerto & pereūt, atq; ab exter-
minatore intereūt. Totidē quippe, id eſt, qua
draginta diebus, Euangelica refert ſcriptura
in multis exploratam eſſe argumentis ter-
ram carnis Chriſti, quòd verè reſurrexit à
mortuis, vt veraciter agnoſcamus ex illa, qua
lis erit nobis ſtatus futuræ reſurrectionis.
Aſcenderunt fidei exploratores ad meridiē,
id eſt, vbi eleuatus erat verus ſol chriſtus per
altiſsimā reſurrectionem, & attulerūt nobis
botrum cum palmite ſuo, quem portant duo
viri, id eſt, ipſum Chriſtum, cui dicit ſponſa
in Cāticis: Botrus cypri dilectus meus mihi, Cant.1.
portant, inquam, in vecte duo viri, id eſt, pen
dentem in ligno crucis cum veritate corpo-
ris, in quo reſurrexit. Hunc enim ſuſceptum
portant duo viri, id eſt, duo populi, Iudaicus
atq; gentilis: & ſicut anterior ex eis, qui bo-
trum ferebant, portabat quidem, ſed auerſo
dorſo nō videbat, poſterior autem & porta-
bat & videbat: Sic anterior populus Iudai-
cus te-

cus teſtimonia paſsiõis & reſurrectiõis Chriſti portat quidem in ſcripturis, ſed auerſo corde non credit, atque ideo non intelligit: poſterior autem (id eſt, gentilis) & portat & videt, quia quod legit, credens intelligit, intelligens credit. ¶ Hunc ergo botrum afferẽtes veritatis exploratores, id eſt, annunciantes Chriſtum, hunc nobis Apoſtoli teſtes fideles dicunt ſcriptis, dicũt miraculis, de gloria ſperandæ reſurrectionis: Terra quam luſtrauimus bona eſt, ſicut ex his fructibus cognoſci poteſt. Quo enim diſsimile eſt huic illud, quod nobis annunciãt, incorruptibilem carni ſuperindui reſurrectionis gloriam, veramq́; & eandem carnis eiuſdem permanere naturam? Luſtrauimus (inquiunt) eam, vidimus & perſpeximus, manus noſtræ tentauerunt de verbo vitæ. Miſimus enim manus noſtras & palpauimus latus eius, & contrectauimus cicatrices vulnerum in manibus & pedibus eius, dicentis: Palpate & videte, quia ſpiritus carnẽ & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Et, Manducauimus (inquiunt) & bibimus cũ eo, poſtquam reſurrexit à mortuis. ¶ At illi qui ſimul aſcenderunt explorare ſcripturam, pleni alieno ſpiritu, falſi & fallentes, negantes veram reſurrecturam corporum naturam, & corpus dominicum poſt reſurrectionem phantaſticum fuiſſe ſuſpicantur, id eſt, ventis & aëre ſubtilius. In quo iſti murmuratoribus illis diſsimiles ſunt, qui detrahentes terræ quam inſpexerant, dicebant: Terra iſta quam luſtrauimus, deuorat habitatores ſuos? Deuorat quippe habitatores ſuos illa, quam ſperamus vita, ſi nos aliter non admittit, niſi vera in reſurgentibus intereat corporum natura. Argumentantur enim & dicunt: Quomodo corpus dominicum poſt reſurrectionem verum fuit, quod clauſis ad diſcipulos introiuit ianuis? Videbor in ventũ verba iactare, ſi contra hos inimicos fidei Chriſtianæ, multa velim reſponſionis argumentoſæ ſpicula vibrare. Illæ nanque vulpeculæ iam dudum tonitru cœli, id eſt, clamore fulminantis Eccleſiæ cõterritæ, vbicunq; ſint latitant in caueis ſubterraneis, nec prodire audẽt, vt vineas florentes fructũque parturientes, ſuo more putido dente demoliantur. ¶ Sed ecce dum hæc ſcribimus, iucundo per quendam fratrem noſtrum gratia reſurgẽtis nobis arridet miraculo. Teſtor illam beatam ac delicioſam noctem, in qua Chriſtus ab inferis victor aſcendit, me nihil ſuper hoc mentiri, niſi ille tam ſacrilegus ſit, vt de huiuſmodi re quippiam fingere auſus fuerit, quod vita eius vel propoſitum omnino prohibet vel ſuſpicari. Fratris tamen eiuſdem nomen tacebitur, quoniam & hoc obnixè precatur. Nam factũ quidẽ lucere corã hominibus cupit, vt glorificetur pater qui eſt in cœlis: ſi autem videri nõ vult, nec ſuis reputare meritis miraculum, cuius ſola Dei gratia, quo iudicio neſcimus, operatrix eſt, multi enim venient in illa die dicentes: Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et reſpondebit eis: amen dico vobis, neſcio vos vnde ſitis. Res huiuſmodi eſt: Hoc ſancto Paſchæ ſabbato, quo cereo (de cuius quoq; præconijs ſuperius aliqua diximus) annus ab incarnatione domini milleſimus centeſimus vndecimus inſcriptus eſt, in Eccleſia ſancti Laurentij ad præcedentes eiuſdem diei matutinos, extinctis de more cunctis luminaribus, dum eorum vltimum extingueretur, & ad canticum Euangelij hæc antiphona à domino abbate Berengero imponeretur, Mulieres ſedentes ad monumentum, ecce repente ante pedes illius proiectum cecidit ipſius, quo firmiter ſubſtrictus erat, cingulum. Ille ſolutũ eſſe & cecidiſſe ſuſpicatus, quod tamẽ mirũ fuiſſet, quia non delapſum fuerat, neq; circum crura pedeſq; deſcẽderat, ſed ante pedes quaſi proiectũ (vt dictũ eſt) exiliuerat, inclinauit ſe, vt tollens illud rurſum ſeſe accingeret. Cũq; manus iniecíſſet vt illud ſibimet circundaret, nodum, vt erat fortiter aſtrictus, non cedere ſibi, vltrà quàm dici poteſt admiratus eſt. Intendenti & ſecum cum ſtupore magno reputanti, quidnam hoc ſibi vellet, ecce vox facta eſt, & ſibillũ tanquam auræ tenuis audiuit, dicentem ſibi:

Sic potuit clauſo Chrs prodire ſepulchro.

¶ Siquidem hæc (vt ipſe referens teſtatus eſt) admiratio mentem eius perſæpe ſubibat quomodo verum domini corpus, vnde ipſe nullatenus dubitabat, clauſo reſurgere monumento, clauſis potui ianuis ingredi ad diſcipulos. ¶ Mox ergo illi ad memoriam ſimile illud rediit, quod Auguſtinus refert in lib. de ciuitate Dei, factum per quandam Petroniam clariſsimam fœminam, quæ mirabiliter ex magno atq; diutino, in quo medicorũ adiutoria cũcta defecerãt, dolore ſanata eſt. Hæc à quondam Iudæo dixit ſibi fuiſſe perſuaſum, vt annulum capillatio vinculo inſereret, quo ſub omni veſte ad nuda corporis cingeretur, qui annulus haberet ſub gemma lapidem in renibus inuentum bouis. Hoc alligato quaſi remedio, ad ſancti martyris Stephani limina veniebat. Sed profecta à Carthagine, cùm in cõfinio fluminis Bagradæ in ſua poſſeſsione manſiſſet, ſurgens vt iter perageret, ante pedes ſuos illum iacẽtem annulum vidit

Marginal notes: 1. Cor. 5. / 1. Ioha. 1. / Iohan. 20. / Num. 13. / Iohan. 20. / Cantic. 2. / Matth. 5. / Matth. 7.

vidit & capillatiam zonam, qua fuerat alligatus, mirata tetauit. Quam cũ omninò ſuis nodis firmiſsimus ſicut erat, cõperiſſet aſtrictã, crepuiſſe atq; exiluiſſe ſuſpicata eſt. Qui etiã ipſe cũm integerrimus fuiſſet inuẽtus, futuræ ſalutis quodammodo pignus in tãto miraculo ſe accepiſſe præſumpſit, atque illud vinculũ ſoluens, ſimul cum eodẽ anulo proiecit in flumen. Nõ credant hoc, inquit idẽ Auguſtinus, qui etiã dominum Ieſum per integra virginalia matris enixum, & ad diſcipulos clauſis oſtijs fuiſſe ingreſſum non credunt.

¶Comparentur nunc duo hæc tam inſignia diuinæ pietatis miracula, recẽs hoc quòd hominem cingulum renum eius firmiter obſtrictum, & indiſſolutum tranſijt & exiliuit: & illud antiquius, quòd zonæ inſertus, nodo integro perſiſtẽte erupit anulus. Neſcio quid mirer amplius, niſi quòd hic pariter, vt ſupra dictum eſt, vox diuinitùs audita eſt.

Sic potuit clauſo Chr̃s prodire ſepulchro.

¶Hoc igitur vbi accepi, manè quippe, vbi primum loquendi copia fuit duobus tantum fratribus, quorũ vnus extiti, attonitus adhuc frater ille rẽ geſtã retulit, obnixè poſtulans, vt creditum nobis ſecretũ nunquam cũ ſuo nomine proderemus: vbi, inquã, hoc accepi, tãquam meis maximè oblatum à Deo vſibus miraculum, lætus arripui. Siquidẽ eadem nocte & eandem paulolum ante horam, qua illud accidit, ſupradictam ſimilitudinẽ ruminare cœperam, ſcilicet quòd hi qui fidei reſurrectionis detrahunt, & ideo non veram carnis naturam credunt reſurrecturam, quia dominus clauſo ſepulchro ſurrexit, vel quia clauſis ad diſcipulos ingreſsus eſt ianuis, ſimiles ſunt illis, qui terræ quam inſpexerant, detraxerũt apud filios Iſraël dicentes: terra quã luſtrauimus, deuorat habitatores ſuos.

1.Cor.1. ¶Nõ igitur importunè longior nũc trahitur ſermo de reſurrectionis gloria, cui incœpto materiã adaugẽt cęleſtia, quæ ſeſe vltrò offerũt, miracula. Non poterat quidẽ, etiã ſi iſta deeſſent, Chriſtiana fides cõprehẽdere ſapiẽtes in aſtutia eorũ: qui dum credere fugiunt, clauſis ianuis verũ potuiſſe corpus ingredi, quòd ſupra naturã eſt, illò declinant iudiciũ, vt dicãt illud ventis & aëre ſubtilius effectũ, quòd cõtra naturã eſt. Nõ ſolũ enĩ nihil ſeſe adiuuant, ſed & magis implicãt, dũ defendendo naturam ab eo quod ſuprà eſt, ad id deuoluũt, quòd cõtra illam eſt. Vtrunq; miraculũ, ſed hoc, vt dictũ eſt, ſupra naturã, illud quòd hæretici ſuſpicati ſunt, ſcilicet implapabile depalpabili corpus factũ eſſe, maius quidẽ, ſed inutile & contra naturam miraculum eſt. Quid enim maluerit diuinitas, vtrũ id quod contra naturam, an id quod ſupra naturã eſt, in Pſalmo euidenter oſtendit, dicens: Poſuiſti ſuper me manum tuam. Pſa.138. At nunc ponendo exempla ſupradicta, quòd verũ corpus hominis, verũ cinguli ſui corpus, id eſt, zonam ceruinam nodo firmiter obſtrictã exceſsit, olim que nodum irreſolutum anulus exiliuit, pro ponit diuinitas: Sic potuit clauſo Chr̃s prodire ſepulchro. Aſſumit ratio: Sed illa ſupra naturam facta ſunt. Concludit fides ſupra naturam: Ergo verũ Chriſti corpus clauſo prodire ſepulchro, clauſis potuit ianuis introire ad diſcipulos. ¶Et hoc verè Deum decuit, videlicet ſua taliter vti potentia, vt quam ædificauerat naturã, non deſtrueret, ſed eandem permanentem, imò perfectam, quò vellet & vnde, traduceret vel educeret, quod qui non concedit, ſupereſt vt multo minus illud concedat, quòd corruptibiles ac mortales adhuc Apoſtoli ſic educti ſint, quomodo in Actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt: Carcerẽ quidẽ adhuc clauſum inuenimus, cum omni diligentia, & cuſtodes ſtãtes ante ianuas: aperientes autem carcerem, neminem intus inuenimus. Actor.5. Supereſt, vt iſtos quoq;, qui necdũ reſurrexerãt, in ventos & aërem ſubtilem, quo per patẽtes rimas efflari poſſent, euanuiſſe aſſerat, ſiquidem ſacram recepturi ſunt ſcripturam. Quam qui non recipiunt, nec audiendi, ſed vt infideles omninò vitãdi ſunt. ¶Nobis credentibus illud pro argumento ſufficit, quia de nihilo Deus cũcta creauit, & cuncta quaſi nihilum & inane reputata ſunt ei ad agendũ quicquid voluerit, ad traducendum quippiã quocunq; voluerit. Mirũq; hoc potius eſſet, ſi ita non poſſet, quũ nemo ferè tam imperitus artifex ſit, vt quòd compoſuit, penetrare ipſe vel aperire non poſsit. At ille quum voluit, aperta eſt terra & deglutiuit Dathan, ſtatimq; ora concludens operuit ſuper congregationẽ Abiron, Num.16. qui principes ſeditioſi extiterunt, promiſsionibus Dei detrahentes, & cum ſubſannatione dicentes: Reuera induxiſti nos in terram, quæ fluit riuis lactis & mellis. Quorum exemplum cauere debuerãt hi, qui reſurrectionis fidem (vt ſupradictũ eſt) detrahere auſi ſunt, quomodo & ipſi ex illis ſunt, quibus iuraui (inquit dominus) in ira mea, ſi introibunt in requiem meam, nullus Pſal.94. eorum introibit in hæreditatem credẽtibus promiſſam. Iurauit enĩ illis in ira ſua, laceſsitus eorum nequitia.

Cur hæc Paſchalis ſacra ſolennitas octauas habeat, cũm ipſa ſit octaua, id eſt, octauã mundi ætatem reſpiciat, quæ eſt vniuerſalis reſurrectio.

Caput V.

IAm de reliquis Paſchalis hebdomadæ offi
cijs locuturus, opportunũ eſſe arbitror, de
ipſis Paſchæ octauis communiter aliqua præ
loqui. Quæri etenim poteſt, cur cũ hæc ſacra
ſolennitas octauam illam ſignificet, vt ſupe-
rius dictũ eſt, quæ ſeptem labentibus huius
mundi ætatibus, ęterna ſtabiliſq́; ſuccedet, ip
ſa quoq; octauas habeat. ¶ Nam de cæteris ſo
lennitatibus illud ferè omnibus notum eſt,
quòd idcirco octauas habeant, quia principi-
um iam illis adeſſe, finemq́ue, id eſt, conſum-
mationẽ fœlicitatis in reſurrectiõe futuram
eſſe pariter conſiderãtes, iure in octauam vſ-
que celebritatis perducimus lætitiã. Hæc au-
tem ſolennitas, quia reſurrectiõis eſt, ipſam
totam reſpicit octauam, & celebritas eius vl-
tra dies octo, id eſt, vſq; Pentecoſten proten-
ditur. Cur ergo & ipſa octauas habeat, meri-
tò quęritur. ¶ Sciendum itaq; eſt, quia reſur-
rectio noſtra, quam expectãtes iam nunc hu-
ius ſolennitatis occurſu pręoccupando cele-
bramus, vera & perfecta erit circuncifio, ſigni
ficata per illã, quę in veteri lege carnali Iſrael
Gene.17. mandata eſt, octaui diei circuncifionem. Hu-
ius autẽ veræ circuncifionis, octo (vt ait Hie-
ronymus) beatitudines ſunt, & conſidera, in
quiens, quia veræ circuncifionis octaua bea-
Matth.5. titudo martyrio terminetur. Beati qui perſe
cutionem patiuntur propter iuſtitiam, quo-
niam ipſorũ eſt regnũ cœlorũ. Verã ergo cir-
cuncifionem reſurrectionis rectè ſolẽnibus
octo dierũ celebramus officijs, quam dñs ip-
ſe, vt magnificã eſſe oſtenderet, tanquam ple
nũ & ſolidũ corpus, longo, lato atq; alto per-
menſus eſt octonario beatitudinum nume-
ro cõmendãs, qui eiuſmodi eſt apud geome-
tras, vt plenũ & ſolidũ corpus primus perfici-
at. Noſtris enim numeris illi vti familiare
eſt, imò ſuis, cui veraciter dictum eſt: Omnia
in numero & menſura & põdere poſuiſti.

¶ Veruntamen quoniam non adeo geome-
tricas traditiones, ſed potius æterni muſici
Dei cantiones in ſcriptura ſacra cognoſcere
operæprecium eſt, qui & citharam ſe habe-
re indicat, cui dicit in Pſalmo: Exurge
Sapient.11. gloria mea, exurge pſalterium & cithara,
cantilenam eiuſdem citharæ, imò citharam
ipſam, in his octo beatitudinum ſententijs
tãquam octo chordis, quæ integram reddũt
diapaſon, conſideremus. Et hoc placeat vel
maximè muſicis, quia cùm (ſicut tradũt muſi-
cæ artis ſcriptores) citharas antiquitus octo
per diapaſon chordis fieri mos fuerit, muſi-
Pſal.56. cus cœleſtis Deus, hanc illis in cithara ſua, id
eſt, in ea quã aſſumpſit humanitate, de carnis
noſtræ ſylua ſimilitudinem repræſentat, dũ
æternæ lætitiæ cantilenam per integram dia-
paſon, id eſt, per octo beatitudinum chordas
modulans, ſcitos pueros ad ſaltandũ, id eſt,
dociles diſcipulos ad bene operandum exci-
tat. ¶ Illud quippè fidei noſtrę notiſsimũ eſt, Matth.12.
quia citharæ huic de ſeptem vocum diſcrimi-
nibus nihil deeſt. Quid enim ſunt ſeptẽ ſpiri
tus Dei, quibus dominicus homo, requietio
nis locus vnicus eſt, niſi ſeptẽ vocum ſpiritua
liũ diſcriminia, quibus omnis eiſdem domi-
ni noſtri cõtexitur doctrina? Illud quoq; pręter-
eundum non eſt, quòd ſicut vocũ non niſi
ſeptẽ ſunt diſcriminia, & idcirco in diapaſon
octaua ſemper eadem eſt, quę & prima, ſic ſe-
cundũ Spiritusſancti ſeptem munera dũ no-
bis cithara hæc, octo cordis, id eſt octo beati
tudinibus cœleſtẽ diapoſon perſonat, octaua
beatitudo eadem eſt, quæ & prima, quoniam
ipſorum eſt regnum cœlorum.

¶ Quod nè nullius autoris patrocinio fultũ,
fortè vlli cõtemptibile videatur, beati Augu
ſtini non longè diſsimilẽ ſuper eiſdẽ Dei ſpi-
ritibus, eiſdẽq; beatitudinibus ſententiã ha-
bemus. Ille nanq; ſeptẽ gradus, quibus ad di-
uinam contemplationẽ poſsit aſcẽdi, in libro
de doctrina Chriſtiana diſtinguens, ſeptẽ ſpi
ritibus Dei, ſeptem ſupra dictas beatitudines
hoc modo coaptat, octauã nũc interim omit
tens, quoniã ipſa eadẽ eſt quæ prima. De ſpi-
ritu timoris domini, timor (inquit) iſte cogi-
tationẽ de noſtra mortalitate, & futura mor-
te neceſse eſt incutiat, & quaſi clauatis carbo-
nibus omnes ſuperbiæ motus ligno crucis
affigẽs, pauperes ſpiritu, id eſt, humiles effici
at. De ſpiritu autem pietatis, deinde (inquit)
opus eſt miteſcere pietate, neq; contradicere
diuinæ ſcripturæ ſiue intellectæ, cũ vitia no-
ſtra percutit, ſiue non intellectæ, quaſi nos a-
liquid melius poſsimus ſapere. De ſpiritu ve
rò ſcientię, tũc ille timor, inquit, quo cogitat
de iudicio Dei, & illa pietas qua nõ poteſt ni
ſi credere ſanctorũ librorũ autoritati, cogit
eum ſeipſum lugere. Nam iſta ſcientia bonæ
ſpei hominem, non iactantẽ, ſed lamentantẽ
facit. De ſpiritu fortitudinis, hoc, inquit, af-
fectu impetrat, ſedulis precibus conſolatio-
nem diuini adiutorij, ne deſperatione fran-
gatur, & eſſe incipit in quarto gradu, hoc eſt,
fortitudinis, quo eſuritur & ſititur iuſtitia,
& ab omni mortifera iucunditate rerum
tranſeuntium fortiter ſeſe auertens animus,
extrahit. De ſpiritu conſilii, vbi (inquit) aſ-
pexit quãtum poteſt, in longinqua radiantẽ
incommutabilem trinitatem, eandemq́; vni-
tatem, ſuiq́; aſpectus infirmitate ſuſtinere ſe
illam lucem non poſſe perſenſerit, in quin-
to gradu, hoc eſt, in conſilio miſericordiæ
purgat animam tumultuantem, ſeq́; in dile-
ctione

ctione proximi gnauiter exetcens,in eâ perficitur. De ſpiritu intellectus,cũ(inquit)hoc modo peruenerit ad inimici dilectionem,aſcendit in ſextum gradũ, vbi iam ipſum pur-
1.Cor.13. gat oculum,quo videri Deus poteſt, quantũ poteſt ab his,qui huic ſeculo moriuntur, videlicet per ſpeculum & in ænigmate. De ſpiritu ſapientiæ,ita,inquit,purgans oculũ cordis,talis filius aſcendit ad ſapientiam,quæ ſeptima eſt,qua pacatus tranquilluſq; perfrui-
Pſal.110. tur. Initium ſapientiæ timor domini. Ab illo enim vſq; ad ipſam per hos gradus tenditur & vnitur.

¶ Sed nos iam ad rationes officiorum cõſiderationem vertamus, & cùm tanti doctoris autoritate eadem officia, quæ octo beatitudines myſticè prædicant, à gradibus vel ordine donorum Spiritus ſancti non diſſonare firmemus. Adeo nanque in his paſchalibus præſentis hebdomadæ officijs, illa octo beatitudinum conſonantia obſeruata eſt, vt ſenſibus vel ordini ſententiarum,quibus illas dominus beatitudines contexuit, ſenſus & ordo officiorum, ſi diligenter examinetur,conſonare probetur. Hoc autem ſuperius in officio primo diei non dictum,ſed vſque adhuc opportunè reſeruatum eſt, videlicet quia longa interiectio nouarum conſuetudinum, de quibus dicendum videbatur, lectoris memoriam fatigare vel etiã fraudare poterat. Nunc ergo vbi rationes officiorum paſchalium continuandæ ſunt, cõpetentius dicetur quòd illic eſt tacitum.

Iterum de officio primi diei dominicæ reſurrectionis, quòd & cætera huins hebdomadæ officia ſecundũ octo beatitudinum,& ſecundũ penè totidẽ donorũ Spiritus ſancti, ordinata ſunt aſcenſiones.

Beati pauperes ſpiritu.

Caput VI.

OFficium primi diei dominicæ reſurrectionis ſuperius dictum eſt, ad vniuerſalis ſpectare diem noſtræ reſurrectio-
Pſal.75. nis,idq; planis & ſponte occurrentibus comprobatum eſt argumẽtis,maximè offerenda manifeſtè cõcurrente rationi:Terra tremuit & quieuit,dum reſurgeret in iudicio Deus.
Pſa.118.40. Hoc proculdubio chriſtianę fidei militiã in-
1.Cor.5. greſſos,pauperes ſpiritu(id eſt,humiles)exi-
Exod.12. git fieri, cõſiderantes quia timor magnus & tremor erit, quando dicet patri rex & iudex omnium, Reſurrexi & adhuc tecũ ſum, in ſuggillationẽ inimicorũ ſuorũ, qui dixerũt:Quoniam morietur,& peribit nomen eius? eò quòd neſciat quiſq; noſtrum,quis ad dexterã, quis tunc ſtatuendus ſit ad ſiniſtrã. Quamuis epulemur in azymis, & immolatus Chriſtus paſcha noſtrum ſit,quamuis carnes agni precioſę ſint,lactucę agreſtes cũ quibus comedimus valde amarę ſunt,& carnes propter quos baculos tenẽtes in manib⁹,& feſti- Eccle.40.
nãtes comedim⁹, tota nocte formidãdi ſunt. Eſa.12.
Atq; hic eſt ſpiritus timoris domini. qui in fundo cordis,vt fundamentum ponitur,quo cætera quæ ſuperædificanda ſunt, firmiter portentur. ¶ Hæc illa paupertas,id eſt, regina humilitas,quæ totius ſecuturæ beatitudinis cumulum,ne ſuperbiæ vento exuffletur, præpoſita ſeruat. ¶ Hic eſt ſeptem graduum primus,per quos iuxta Ezechielem ad portã orientalem aſcenditur. Et ne quem moueat, quòd aliter à doctorib⁹ quàm à Propheta gradus iſti ordinentur, Spiritus namq; timoris, quẽ primum ponimus,ab Eſaia ponitur vltimus, Gregorij ſententia ponẽda eſt: Propheta, inquit, quia de cœleſtibus adima loquebatur,cœpit magis à ſapientia,& deſcẽdit ad timorem. Sed nos, quia de terrenis ad cœleſtia tendimus,eoſdem gradus aſcendẽdo numeremus,vt à timore ad ſapientiã peruenire valeamus. Sed vt ad ſuperiora reuertamur, quid aliud in eodẽ officio per hoc ſignificatur, quod ſedit iuuenis in dextris coopertus ſtola candida,niſi quòd beati pauperes ſpiri- Mar.16.
tu,à timore domini aſcendentes,regnum cœ- Pſal.44.
lorum obtinebũt,& ex ipſis collecta aſsiſtet regina à dextris eius in veſtitu deaurato.

¶ Quòd præter ſuperius memoratas cauſas, ſtatio ad ſanctam Mariam etiam ſecundũ hæc conueniat,ex abundanti eſt per conquiſita probare argumenta. Omnes enim illã humilium nouimus eſſe reginã,cuius anima dominũ magnificans,cuius ſpiritus in Deo ſalutari ſuo exultãs,cauſam reddit:quia reſpexit, inquiens,humilitatem ancillæ ſuæ, quia diſperſit ſuperbos mente cordis ſui,quia depo- Luc.1.
ſuit potentes & exaltauit humiles. Vere atq; 1.Reg.2.
fideliter. ¶ Nam poſuit ſuper eos orbem. Vbi enim habemus in cantico Annæ, domini enim ſunt cardines terræ,& poſuit ſuper eos orbẽ. In Hebræo ita habemus: Domini enim ſunt afflicti terræ. Afflictos terræ,Hebręi(inquit Hieronymus)pauperes ſpiritu & humiles corde intelligunt, ſuper quos dominum orbem poſuiſſe dicunt, quia terra in meritis Ephe.2.
eorum ſtare autumant. Nos autem ſuper fun- Dan.2.
damentum humiliũ Apoſtolorum & prophetarum,orbem, id eſt, eccleſiam nouimus eſſe poſitam, & ſcimus quia lapis ille, qui factus mons magnus,hunc implet orbẽ,& ſuſtinet, & de ventre humilitatis mariæ(de qua loquimur) aſſumptus eſt. Et nunc quidem officiũ primi diei recapitulauimus, ob continuandas (vt dictum eſt) octo beatitudines, dein-

ceps, vt earum myſtica ſeries euidentius pateat, dabimus operam, ſingula iuxta propoſitum, percurrendo officia.

De officio ſecundæ feriæ, Beati mites.
Caput VII.

Iam ſæpe dictum eſt, Euangelium cuiuſq; officij caput eſſe, cæteraſque partes illi, vt membra capiti, concordi ſenſu cohærere.
Luc. 24. ¶ Eſt autem diei præſentis hoc Euangelium, quòd duo ex diſcipulis domini Ieſu, euntes in caſtellũ nomine Emaus, oſtẽſum ſibi dñm in via, ſed in alia effige, tandem cognouerũt in fractione panis, & cum ipſe euanuiſſet ex oculis eorum, illi ad inuicem dixerunt: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas? ¶ Primum ergo videndum de cæteris partibus officii, quomodo huic Euangelio conſonent, & maxime de introitu, Introduxit vos dominus in terram fluentem lac & mel, &c. & tũc palam erit, quod beatitudinũ ſecundæ totum officium conſonet ſententiæ, Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram. ¶ Et quidem difficile hoc eſſet, niſi compunctionem lachrymoſam, qua iſti cor ſuũ arſiſſe dixerunt, doctores nominati ante nos, terram aquis irriguam appellauiſſent. Et recte, quia compunctione lachrymas excitante, fidelis anima tãquam bono terræ ſuæ frumento, refecta, dicit: Fuerunt mihi lachrymę
Pſal. 41. meæ panes die ac nocte. Huic animæ beatus Gregorius Axam filiam Caleph eleganter aſſimilat, quæ ſedens aſino, cum ſuſpiraſſet, di-
Iosue 15. xitq; ei pater ſuus. Quid habes? Ecce, inquit, terram arentem dediſti mihi, da & irriguam aquis. Deditq; ei pater ſuus irriguum ſuperius, & irriguũ inferius. Omnis enim, inquit, fidelis anima ſedens animo, id eſt, carnis ſuæ motibus præſidens, prius timore compungitur, quòd eſt irriguum inferius: pòſt amore, quod eſt irriguum ſuperius, & quæ prius flebat, ne duceretur ad ſupplicia, poſtmodũ amariſsime flere incipit, quia differtur à regno.
Luc. 24. ¶ Et cõpetenter ſimilitudo hæc ſeſe obtulit, quæ cũ in ſingulis electorum perficiatur inuiſibiliter, in his duob' de quibus loquimur, viſibiliter quoq; peracta eſt. Cùm em ambulãtes ſecũ triſtes colloquerẽtur de his quę acciderãt, quid aliud q̃ anima eorũ velut Axa ſedẽs aſino ſuſpirabat? Et cũ Ieſus accedẽs & iũgẽs ſe in via, qui ſunt hi ſermones, inqt, quos cõfertis ad inuicẽ ambulantes & eſtis triſtes, quo diſsimile eſt ei quod Caleph ſuſpirãti dixit filiæ. Quid habes? Nam & ipſum nomẽ Caleph, domino Chriſto cõgruit. Interpretatur
Pſal. 44. em, quaſi cor. Verbũ autẽ Dei Chriſtus neus, de corde patris eructatum eſt, & paterno cor di, quo eructatum eſt, per omnia ſimile eſt. Sed & hoc quaſi cor erat idẽ dominus, quod diſcipulorũ cordi ſic ſe conformauit, vt quia apud ſemetipſos intus amabãt & dubitabãt, eis foris dominus & præſens adeſſet, & quis eſſet non reſponderet. Cum autẽ corda eorũ tanta charitate ditauit, vt magnitudine diuitiarum eiuſdem charitatis attoniti dicerent, Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dũ loqueretur nobis in via, quis non attendat illum animabus eorum dediſſe irriguum ſuperius, ſcilicet vt ſuperni amoris profundo vulnere compungerentur. ¶ Itaq; dubiũ nil remanet, quin in Euangelio tali hic introitus conſonet, Introduxit nos dominus in terrã fluentem lac & mel, atq; ideo conſtans & probatum eſt ſecundæ huius feriæ officiò ſecundam beatitudinis prædicari ſententiam, Beati mites quoniam ipſi poſsidebunt terrã. Mi- Num. 14.
tes autẽ ſpiritus pietatis efficit, quòd & ipſa res indicat, & Auguſtini ſentẽtia ſuperius dicta confirmat. Itaq; tam ſecũda beatitudinis ſententia, quam ſecundus donorum Spiritus ſancti gradus præſentis officij cauſa materialis habetur. ¶ Lectio quoq; Actuum apoſto- Act. 10.
lorum quæ præmittitur per os Petri apoſtoli, ex eo maxime loco huic Euangelio ſecundũ ſuæ præcurſionis officiũ ſuccinit, vbi ait: Huic omnes prophetæ teſtimoniũ perhibẽt remiſsionẽ peccatorũ accipere per nomen eius omnes qui credunt in eũ. Cum enim dominus ſupra dictos increpaſſet diſcipulos, quòd tardi eſſent ad credendũ, Et incipiẽs, inquit Luc. 24.
Euangeliſta à Moyſe & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturas quæ de ipſo erant. ¶ Similiter offerenda, Angelus domini deſcẽdit de cœlo dictis Euãgelicis cõſonat, vbi referentes diſcipuli domino, quẽ peregrinũ eſſe arbitrantur, inter cætera dicũt: Sed & mulieres quędã de noſtris terruerunt nos, quæ diluculo fuerant ad monumentũ & nõ inuẽto corpore eius, venerũt dicentes, ſe etiã viſionẽ vidiſſe angelorũ, qui dicũt eũ viuere. ¶ Alleluia, Nõne cor noſtrũ, futurum nobis illud inclamat, quod omnes quorũ cor nunc ardens eſt de Ieſu in via, dũ loquitur nobis per ſcripturas, cum illũ cognouerimus in fractione panis, de quo dictũ eſt Beatus qui mãducabit panẽ in regno dei, tunc æterna exclamatione nos inuicẽ cõmemorabimus deſideriũ, quo nũc ardemus, noſtramq; ſatietatem, quæ tunc plena ſine faſtidio erit, admirabimur, re ipſa tãdem experti, Luc. 14.
quod nunc ſuſpirantes credimus.

Cur ſtatio ad ſanctum Petrum.

¶ Secundum ea quæ dicta ſunt valde congruit & hoc quod præſenti officio pręſcripta eſt ſta-

officio præſcripta eſt, ſtatio ad ſanctum Petrum. Cui enim pater omnium Deus largiori gratia dedit irriguum ſuperius & irriguum inferius, reuocemus ad memoriam quæ circa illum acta ſunt, & eſſe maniſeſtius apperebit. Mox vt trina negatione cecidit, conuerſus (inquit Euangeliſta) dominus reſpexit Petrum, & recordatus eſt Petrus verbi domini quod dixerat ei, quia priuſquam gallus cantet, ter me negabis, & egreſſus foras fleuit amare. Tunc vere beatus inter omnes mites cœpit poſsidere terrã vero timore compunctus, quod eſt accepiſſe irriguum inferius. Quando autem reſurrexit dominus, & (ſicut in Euangelio legimus; & in communione hac die cantamus) ſurrexit dominus & apparuit Petro, quid putamus, quantos intro currẽti ad ſe miſericordiæ, reſpondit gemitus, vero amore compunctus, quod eſt accepiſſe irriguum ſuperius? Quia ergo & hic cunctis mitibus poſitus eſt in exemplum, & beata Dei genitrix omnium regina eſt humilium, recte hodierna ſtatione ad S. Petrũ, beatos eius exemplo prędicamus mites, quia poſsidebunt terram. Sicut heſterna ſtatione ad S. Mariam, beatos eius exemplo prædicauimus pauperes ſpiritu, id eſt, humiles, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

Luc. 22.
Luc. 24.

De officio tertiæ feriæ, Beati qui lugent. Cap. VIII.

Matth. 5.

QValiter tertiæ ferię officium tertiæ cõſonet ſupradictarum ſententiæ beatitudinum, nõ citius approbaretur, niſi ſupra ſcriptis ſuffragantis ſcripturæ patrocinijs ſermo ſulciretur. Nam conſtat quidem quòd nulla contrarietas, ſed nec vlla ſit in ſenſibus diuerſitas, ſed in verbis maniſeſta diſſonantia eſt. Videlicet in illa ſententia tertiæ beatitudinis, lugẽtes beatificamur: Beati qui lugent, quoniam ipſi cõſolabuntur. In huius aũt officij introitu, aqua ſapientię beati viri potati referuntur. In offerenda, Intonante de cœlo domino & altiſsimo dante vocem ſuam, fontes aquarum apparuiſſe memorantur. In communione quoq; qui cum Chriſto reſurrexerunt, quæ ſurſum ſunt ſapere iubentur. Ita totum pene officium diuinam nobis commendat ſcientiã, nuſquam beatorum luctum proprijs vocibus denuncians. ¶Hic igitur neceſſario beati Auguſtini, quæ ſuperius inter cætera eſt, patronam tenemus ſentẽtiam. Tunc ille timor (inquit) & illa pietas, quę nõ poteſt niſi autoritati ſanctorum librorum cedere, cogit eum ſeipſum lugere. Nam iſta ſententia bonæ ſpei hominem, non ſe iactantem, ſed lamentantem facit. Itaq; nos ad tertium illum gradum, conſiderationem conferamus, & hoc officium, quo ſcientia Dei ſub nomine aquarum prædicàtur, à beatitudine lugentium, non diſcrepare probemus.

Pſal. 17.
Coloſſ. 3.

¶Primo ſciẽdum eſt, luctum hunc de quo dictum eſt: Beati qui lugent, non eſſe mortuorum communi lege naturæ, ſed peccatis & vitijs mortuorum. Sic Paulus Apoſtolus flere ſe ac lugere dicit eos, qui poſt fornicationem & immunditiam non egerunt pœnitentiam. Lugendi enim ſunt, quia nõ luxerunt. ¶Hic autem luctus in hodierno commendatur Euangelio, dicente domino ad diſcipulos quibus apparuerat: Quia ſic oportuit pati Chriſtum & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicati in nomine eius pænitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes. Pœnitere enim, pro peccatis lugere eſt. Sed nec ipſam, quæ luctum hunc efficit, cauſam hæc eadem Euangelij lectio penitus omittit. Cùm enim dixiſſet dominus diſcipulis ſuis: Quoniam neceſſe eſt impleri omnia quę ſcripta ſunt in lege Moyſi & prophetis & in pſalmis de me, tunc (inquit Euangeliſta) aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas. ¶Ipſum igitur effectum, id eſt, pænitentiæ luctũ, cauſamq; efficientem, id eſt, ſcientiam cæteræ partes prædicant officij. Scripturarũ quippe intelligentia, lamentorum ſiue luctus cauſa eſt effectiua: quia ſicut nemo fere adeo crudelis & ſtultus viator eſt, vt cũ forte per medium occiſorum graditur, non ſaltem aliquãtulum repreſſo riſu & cachinno, ſubſiſtat cõpunctus: ſic nemo eſt qui non aliquantò dolore mordeatur, cum rite intellectis verſatus in ſcripturis, prophetas occiſos, dominũque prophetarum crucifixum, omneſq; præcones veritatis ab eo miſſos, tribulationẽ paſſos attendit, qui omne pręſentis vitæ gaudiũ vanitatẽ & deceptionẽ eſſe, flendo & moriendo teſtati ſunt. ¶Intantum aũt prædicandæ ſcientiæ Dei, compoſitio ſtudet huius officij, vt cum verſus omnes gradualis per totã hãc hebdomadã, de vno eodẽq; pſalmo cẽteſimo decimo ſeptimo ſumpti ſint: hodiernũ verſum, Dicant nunc qui redempti ſunt à domino, de alio, id eſt, centeſimo ſexto pſalmo ſumi placuerit, quia videlicet totus pſalmus ille, exhortatio eſt ad omnes fideles, laudare dominum, quod per ſcientiam ſui de quadruplici tẽtatione nos liberauit, ſcilicet quia eripuit eos de neceſsitatibus eorum, id eſt, de periculo infidelitatis, quia liberauit eos qui de neceſsitatibus eorum, id eſt, à debilitate prauæ conſuetudinis, quia liberauit eos à tædio bonæ actionis, quia eduxit eos ab hæreticorum impugnationibus & verſutiis, qui

2. Cor. 12.
Luc. 24.

prius enarrabant in ſolitudine inaquoſa, id
eſt,in ſiccitate doctrinæ,ſacrarũ penuria ſcri-
Pſal 106. pturarum. Antequàm, ſicut in introitu can-
Eccle.15. tamus,aqua ſapientiæ potaret eos,antequàm
ſicut in offerenda canimus,intonanre de cœ-
Pſal.17. lo domino apparuerunt fontes aquarum, id
eſt, apoſtoli, per quos altiſsimus dedir vocẽ
ſuam,id eſt,illam de qua nunc loquimur, no
tam fecit viarum ſuarum ſcienriam.Plane igi
tur tertiæ feriæ officium,tertiam beatitudi-
nis cõmendat ſentẽtiam,prędicando eã,quæ
non iactantes,ſed lamentãtes faciat,ſcientiã.

¶Cur ſtatio ad ſanctum Paulum.

¶Statio ad ſanctum Paulum conuenien-
ter huic officio pręſcripta eſt, iuxta omnia
quæ ſupra dicta ſunt, vel rationabiliter dici
poſsunt. Huic enim ſingulari gratia domi-
nus aperuit ſenſum vt intelligeret ſcriptu-
ras, quod pauloante de cæteris apoſtolis di-
ctum eſt. Vnde & ipſe ait, Euangelium meũ,
quod Euangelizatum eſt, non eſt à me,neq;
enĩ ego ab homine accepi illud, neq; didici,
Galat.1. ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Itemque
quod in eodem Euangelio dictum eſt,& prę
Luc.24. dicari in nomine eius pœnitentiam & remiſ-
ſionem peccatorũ in omnes gentes, maxime
per hunc adimpletum eſt,per quẽ omnes gẽ-
tes cognouerunt gratiam Dei,& per eũ aqua
ſapientiæ gentes potatæ ſunt, & maxime per
eum luctuoſa dei ſcientia,dictis & ſcriptis ap
1.Cor.5. poſita eſt, quod vberius in Epiſtolis ad Co-
rinthios inueniri poteſt.Dicit enim his inter
2.Cor.7. quos fornicatio audita fuerat: Et vos inflati
eſtis, & non magis luctum habuiſtis,&c. Itẽ,
Contriſtati (inquit)eſtis ad pœnitentiam,cõ
triſtati eſtis ſecundum Deum & reliqua. Et
intantum ab eis quibus prędicauerat,luctum
exigebat, vt ipſi non lugerent, humilitatem
ſe à Deo ipſe deplangeret, & non lugentes
2.Cor.12. lugeret,ſicut ad eoſdem Corinthios.Ne cùm
venero,inquit, iterum humiliet me Deus a-
pud vos,& lugeam multos qui ante peccaue-
runr, & non egerunt pœnitentiam ſuper
immunditiam & fornicationem & impu-
dicitiam quam geſſerunt. ¶Hinc & beatus
Iob.42. Iob, cum de ſcientia quam habuerat priuſ-
quam ſibi dominus de turbine loqueretur,
dixiſſet, Audito auris audiui te, & de augmẽ-
to eiuſdem ſcientiæ,quòd accepit ex collocu
tione Dei,ſubiunxiſſet, Nunc autem oculus
meus videt te, ſtatim multiplicem ſcientiam
cauſam eſſe oſtendens effectiuam luctuſque
& pœnitentiæ,idcirco(inquit)ipſe me repre-
hendo,& ago pœnitentiam in fauilla & cine-
re. ¶Remoueamus igitur noſtram à paſcha-
libus gaudijs ineptam lætitiam, neq; carnes
Exod.12. agni comedamus abſque lactucis agreſti-
bus, quia beati qui lugent,quoniam ipſi con Matth.5.
ſolabuntur.

De officio quartę feriæ, Beati qui eſu-
riunt & ſitiunt iuſtitiam.

Caput IX.

Officium quartę ferię, qualiter quartę
beatitudinum ſententię conſonet,ap-
probare operoſum non eſt. Verum il-
lud potius quęrendum eſſet, qualiter quarta
hęc beatitudo,qua dictum eſt, Beati qui eſu-
riunt & ſitiunt iuſtitiam, quarto gradui gra-
tiarum Spiritus ſancti,id eſt,fortitudini con-
gruat, niſi ex ſupradictis Auguſtini verbis cõ
ſtaret, fortitudinis eſſe eouſq; ab omni mor-
tifera iucunditate rerum rranſeuntium ani-
mum euellere, vt vacer illi iuſtitiam eſurire
ac ſitire. Hoc autem quod pręmiſsum eſt,ſci-
licet pręſens officium, quartę beatitudinis
eſſe pręconium,perſpicue patet quia per con
uiuium illud, quòd ſecũdum hodiernum E-
uangelium,dominus noſter poſt reſurrecti-
onem cum ſeptem diſcipulis celebrauit, illa
ſaturitas (vt beatus Gregorius exponit) ſig-
nificata eſt,quę hic eſuriẽtibus & ſitiẽtibus iu
ſtitiam in illo ęterno conuiuio repoſita eſt.
Reſtat igitur hoc ſolum, vt pręeunte myſti-
co ſenſu Euangelii, videamus qualiter illud
cęteræ conſequantur partes officij.

¶Veridica doctorum expoſitione traditum
nobis eſt,hoc quod dominus noſter poſt re- Iohan.21.
ſurrectionem ſuam,diſcipulis in mare labo-
rãtibus, ſtetit in littore, illud innuere,quòd
ipſe reſurgens ex mortuis,iam non moritur, Rom.6.
mors illi vltra non dominabitur, ac ſi rebus
ipſis loquatur in ęternitatis ſoliditate ſtabili
tus: Iam vobis in mari non appareo,quia vo-
biſcum in perrurbationũ fluctibus nõ ſum.
¶Quod mane facto ſtans in littore, diſcipu-
lis neſcientibus quia dominus eſt, Mittite,
inquit, id dexrerá nauigij reto & inuenietis,
illud ſignificat, quòd manè,id eſt, in die iu-
dicii,rranſacta pręſentis nocte ſeculi, omnes
electos ſuos vniuerſali reſurrectione ad dex
teram ſuam congregabit. Magni etenim piſ-
ces & numerati omnes centum quinquagin-
ta tres,omnes electos ſignificanr, qui meri-
tis magni,& ſanctę trinitatis fide perfecti,tũc
ad littus maris,id eſt,in finem ſeculi,ſunt col
ligendi.Ibi ſeptẽ diſcipulos ad cõuiuium in-
uitat,quia perfecta Eccleſia,iamq; tota ſepti-
formi ſpiritu cõſtructa,tũc receptis corpori-
bus ad ęternas cum illo diſcumbent epulas.
¶Quid ergo ſibi vult hoc quod cantamus in
in introitu,dictũ de die iudicii. Venite bene Matth.25.
dicti patris mei, percipite regnũ,niſi quia ſig
nificatur hoc ipſum in euãgelio prędicto per
illud,quòd exeũtibus diſcipulis ad littus,tã-
tumq;

tumq́; numerū magnorū piſciū trahentibus, ait dominus, Venite prandete. Regnū enim illud vnū æternū prandiū eſt, vna & perpetua cœna eſt. Illic inuenięter omnes electi, quos hic appellat benedictos patris ſui, quiq́; per il los piſces magnos & numeratos ſignati ſunt. ¶ Illic inquā, in littore illo, id eſt, in ſeculi fine, prunas inuenient & piſcē ſuperpoſitū, piſ cē (inquā) aſſum, id eſt, Chriſtū Deū & hominē paſsū, tūc in ignē nō paſsionis, ſed amoris
Eſa.33. propoſitū, de quo amore loquitur Eſaias: Dicit dn̄s, cuius ignis eſt in Sion, & caminus ei⁹ in Hieruſalē, quia videlicet ignis amoris, qui
Apoca.21. in Sion, id eſt, in præſenti Eccleſia, nūc eſt aliquātulus, tūc in Hieruſalē, id eſt, in illa viſione pacis æterna perpetuus, & inextinguibilis
Iohan.7. erit caminus. Inuenient & panē poſitum, id eſt, veram vitæ æternæ alimoniā Deū, qui angelorum cibus eſt, quos paſcit immortaliter.
Actor.3. ¶ Epiſtola de actibus apoſtolorū ſumpta, de beati Petri Apoſtoli prędicatione, more ſuo, cum teſtimonio ſecuturi præcurrit Euāgelij, illum maxime locū contingens, quo dicitur: Aſcendit autē Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus. Iam em̄ credo, inquit Gregorius, quod veſtra charitas aduertit, quid eſt quòd Petrus rete ad terrā trahit. Ipſi enim ſancta Eccleſia cōmiſſa eſt, ipſi ſpecialiter dicitur: Paſce oues meas. Hoc agit verbis, hoc agit epiſtolis, hoc (vt ad inceptum redeā) illo ſermōe ſecūdo egit, de quo prædicta lectio actione Apoſtolorū ſumpta eſt, quo millia quinq; virorū retibus fidei cōcluſa ſunt. ¶ Verſus gradualis, Dextera domini fecit virtutē, pulchre ad hoc cōcinit, quod
Iohan.21. ait: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Altius quoq; intuentibus liquet, quia congrua vox eſt ipſius dominici hominis in littore ſtantis, vt ſupradictum eſt, & omnes mortalitatis noſtræ fluctuationes egreſsi per
Pſa.117. potētiam reſurrectionis. Dextera inquit domini fecit virtutem, id eſt, potentia verbi mihi vniti fecit me vincere mortem, dextera domini exaltauit me, id eſt, laudabilē fecit me. Iterumq́; repetens Dextera, inquit, domini fecit virtutē, vt oſtēdat eiuſdē reſurrectionis qualitatē, ſcilicet æternā, ſicut ſequitur in eo dē Pſalmo: Non moriar, ſed viuā. ¶ Iuxta quē ſenſum cantamus cū Apoſtolo in Alleluia, in
Rom. cōmunione: Chriſtus reſurgens ex mortuis. Offerenda, Portas cœli aperuit dominus, &c. ¶ Tertio nobis inculcat, & replicat, quod ille panis ſignificet, quē piſcatores noſtri, cū copioſa multitudine magnorum piſciū ad terrā egreſsi, cum aſſo piſce inuenerunt, & ad prandium vocati ſunt. Scilicet ille idem panis, in illa eſt nobis pattia repoſitus, quem nunc in via guſtamus, vt videamus quoniam ſuauis Pſal.77.
eſt dominus quem in ſacramento altaris ſumimūs. Aperuit enim dominus portas cœli, & hunc panem pluit nobis, portas (inquam) cœli, id eſt, prophetas qui prædixerunt, angelos qui annunciauerunt, Mariam quæ concepit & peperit, Apoſtolos & doctores alios, qui prædicando Dei verbum immiſerunt in ora animarum noſtrarum egentium, & ſuam inopiā anhelantiū, vt guſtaremus & agnoſceremus, & ad patriā, vbi panis huius plenitudo eſt, tendentes, in via non deficeremus.

Cur ſtatio ad S. Laurentium. Cap. X.

Beatus Laurentius vnus & bene notus de magnis illis piſcibus, piſcis magnus, ideóq; aſſus, cuius aſſatura ſuauitet in tota Chriſti fragrat Eccleſia, in illa lōga morte, in illis tormentis, quia bene mādu caurat & bene biberat, inquit Auguſtinus, tanquam illa eſca ſaginatus, & illo calice ebrius, tormenta non ſenſit. Ibi enim erat qui dixit: Spiritus eſt qui viuificat. Caro enim ardebat, ſed ſpiritus animam vegetabat. Non Iohan.6.
ceſsit, & in regnum ſucceſsit. Idcirco de cunctis eiſdem piſcibus, quos Simon Petrus ad terram trahit, conuenienter hic vnus electus eſt, cuius magnitudinem hodierna ſtatio ſpectandam nobis demonſtraret. ¶ In hoc enim Chriſtianæ fidei fortiſsimo propugnatore maxime claret illud, quòd ſuperius cum ſcripturæ autoritate monſtratum eſt, quartam beatitudinem, quod eſt eſurire & ſitire iuſtitiam, quarto gradui congruere donorum Spiritus ſancti, id eſt, ſpiritui fortitudinis, quia martyr inſignis eſuriens in fortitudine, & fortis in eſurie, adeo primo guſtu panis illius ſaginatus eſt, vt tormenta non ſitiret, quia & (ſicut ait Auguſtinus) præeuntem Sixtum Epiſcopum ſequi ſitiens, accepit oraculum, vicit diabolum, per uenit ad triumphum.

De officio quintæ feriæ, Beati miſericordes. Caput XI.

Qualiter officium quintę ferię, quintæ beatitudinum cōgruat ſententiæ, qua dictum eſt, Beati miſericordes, quo- Matth.5.
niam ipſi miſericordiam cōſequentur, prom ptum erit agnoſcere, propoſito prius myſtico ſenſu lectionis Euangelicæ. Maria Magdalenæ, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, quæque amando veritatem, lauit lachrymis maculas criminis, Eccleſiæ de gentibus typum geſsit: quæ agnita veritate turbas errorum, quibus proſtituta fuerat, deferens, ad fontem gratiæ lauanda cucurrit, & vox veritatis impletur, dicentis: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, Iudaico inuidente po-

pulo,cuius in typũ Phariſæus illæ miſericordiæ fontem reprehendebat,dicens:Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtiq; quæ & qualls eſſet quæ tetigit eũ, quia peccatrix eſt. Hæc eadẽ mulier, ſicut in hodierno legimus Euangelio,ſtabat ab monumentum foris plorans: & poſt allocutionem angelorum conuerſa retrorſum,videt Ieſum: & ipſa prius ab illo vo Iohan.20. cata nomine ſuo,vocat eum & ipſa magiſtrũ, &c. In his quoq; typum gerit eiuſdem Eccleſiæ. ¶Sic enim Eccleſia de gentibus foris ſtabat, quia legis & prophetarum ſcientiam nõ introierat,& tamen dominum quærebat, ſicut ille beatiſsimus centurio Cornelius,vel ſicut ille Aetiops eunuchus qui venerat ad orare in Hieruſalem , & reuertebatur legens Eſaiam prophetam , cuius aditũ ad intelligẽ Actor.8.10. dum inuenire non poterat. Sic & multi gentilium Deum quærentes foris ſtabant , quia per quem ad veritatis notitiam ingrederentur, non inueniebant,ſuturum erat ſed non ante dñi aſcenſionẽ,vt illis veritas illuceſceret, & fidẽ ſuã Apoſtolis indicarent,cõfitentes Chriſtum aſcendiſſe ad Deum patrem ſuum,id eſt,æqualem illum eſſe Deo patri ſecũdum diuinitatem , quo minor eſt ſecundum humanitatem. ¶Propter quod Mariæ volenti pedes eius tenere. Noli, inquit,me tãgere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Vade aũt ad fratres meos & dic eis : Aſcendo ad patrem meum &c. Ac ſi Eccleſiæ de gentibus quęrenti eũ,ſicut ſupra dictũ eſt,& ſicut ante paſsionem eius legimus gentiles quęſiſſe eũ, dicentes Philippo: Domine,volumus Ieſum Iohã.12. videre,dicat ipſe: Nolite nũc me tenere , ſed poſtquam aſcendero ad patrem,ipſam aſcenſionem meam credere vos , Apoſtolis meis oſtendite , qui fratres mei ſunt,id eſt,per me idẽ quòd ego vobis cõferre poterunt. ¶Itaque diei præſentis Euangelium beatitudini illi conſonat , Beati miſericordes , quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Nam in Oſeæ 12. Oſeæ eadem Eccleſia dominus dicit : Vocabo non plebem meam,plebem meam:& non Acto.10. miſericordiam conſecutam , miſericordiam conſecutam. Et recte quinta hæc beatitudo, imo beatitudinis cauſa , quod eſt miſericordem eſſe ſecundum Auguſtinum, ſicut ſupra dictum eſt, quinto ſurſum gradui conſertur donorum Spiritus ſancti,id eſt, Spiritui conſilij:quia ſicut conſilium regit animum,ſic ſupradictam mulierẽ miſericordia & compaſſio, qua compungebatur , plorans ad monumentum , iuuit, vt prima videret dominum, ſic & Cornelium opera miſericordiæ, id eſt, eleemoſynæ quas faciebat , vt indice angelo perueniret ad dominum,imo ſic omniũ quęrentium Deum, miſericordiæ conſilium purgat oculum. ¶Sed iam officij membra cætera,capiti ſuo,ſcilicet ſenſui coaptemus Euangelico. Primum pene idẽ in eunucho miramur apparere myſterium,de quo narrat præcurrens lectio Actuum Apoſtolorum. Nam quod in Euangelio ſignificatur per peccatricem,in Epiſtola narratur cœptum agi per Aethiopem.¶Vterq; enim iuſtificandæ peccata Actor.8. ſignificabat Eccleſiæ. Illa peccatricis nomine,iſta Aetiopica nigredine. Ibi peccatrix dominũ quærens,ipſos Apoſtolos ſuperabat amore , hic Aethiopia præueniebat domino Deo manus dare. Illa quaſi mortuum domi- Pſal.67. num plorabat,hic in Eſaia prophetiam paſsionis domini compatiendo legebat.Illi tenebræ erant ad monumentum,huic deerat lucerna ſcientiæ ad intelligendum. Illa videns dominum non agnoſcebat,hic de illo legens comparationem ouis & agni, de quo diceretur,neſciebat. Ad ſummam,illius aperti ſunt oculi & os,vt diceret Rabboni. Huic vt magiſterio veritatis cõſentiens,prædicante Philippo,diceret, Quis me prohibet baptizari?

¶Iſte eſt mutus per Mariam ſignificatus,& in eunucho tãquam in primitijs aſſumptus eſt, iſte (inquam) eſt mutus gentilium populus, & iſti ſunt inſantes ſcilicet idololatræ , Deũ loqui neſcientes, de quibus in introitu cantamus: Victricem manum tuam domine laudauerunt pariter , quia ſapientia aperuit os muti, & linguas infantiũ ſecit diſertas. Quã ob cauſam laudauerunt?Videlicet,quia ſicut in eodem libro Sapientiæ præmiſſum eſt,inimicos eorũ operuit mare, ſcilicet baptiſmi, & ab altitudine inferorum educti ſunt,quia per baptiſmum reſurrectione prima, quæ eſt animæ,reſurrexerunt. ¶Hæc ita eſſe,maniſe Sapien.10. ſtius ex ſubſequente collecta comprobatur: Deus,qui diuerſitatem gentium in cõfeſſione tui nominis adiuuaſti,da vt renatis ſonte baptiſmatis , vna fit fides mentium & pietas actionum. ¶Verſus quoq; gradualis in eo cõgruit quòd ait , Dominus Deus & illuxit nobis, quia Mariæ quęrenti viuentem cum mortuis,tenebræ erant ad monumentũ, per quas ſignificabatur ignorantia Dei,in cordibus gẽtium,quæ & maniſeſtius expreſſa eſt per gẽtilem atq; Aethiopem eunuchum. ¶Nec aliud Pſal.117. alleluia melius ſecundum hunc congruit ſenſum,quàm,Surrexit Chriſtus & illuxit populo ſuo. ¶Dies ille ſolẽnitatis noſtræ, de quo in offerenda canimus,In die ſolennitatis veſtræ dicit dominus,&c.dies magnus,dies pręclarus,Chriſtus eſt,dies de die, lumen de lumine, in quo exiuimus de terra Aegypti , id eſt, de tenebris, quas illæ tenebræ ſignificauerunt,

uerunt, quæ erãt Mariæ ad monumentũ, ſiue ſupradicti Aethiopica nigredo eunuchi. ❡Dies, inquã, cuius in lumine gradiẽdo, tẽdimº ad terrã, quæ vere lacte & melle fluit, quia præſens illic eſt Deus & homo Chriſtus, ſemper ex diuinitate & humanitate ſuauis angelis, & hominibus dulcis, ſemper præſens, ſem- 1.Pet.2. per deſiderabilis. Hic nobis ex tũc illuxit, ex quo nobis ad patrem aſcendit, id eſt, ex quo illum agnouimus & credidimus æqualem patri. Eius ergo virtutes recte in communione annunciare iubemur, nos populus acquiſitionis, quia ſecundum ea quæ dicta ſunt, de malis & profundis tenebris vocauit nos in admirabile lumen ſuum.

Cur ſtatio ad ſanctos Apoſtolos.
Caput XII.

Iob.40. Iohã.20. STatio ad ſanctos apoſtolos perſpicuè ſupradicto congruit myſterio, per Apoſtolorum enim factum eſt miniſterium, quòd os muti apertũ eſt, quòd linguæ infantium diſertæ ſunt, quod Aethiops horridus agnelli candido vellere veſtitus eſt, quòd peccatrix quælibet anima foramen crucis inuenit in maxilla Leuiathan, per quòd effugiens, crucifixam non iam in monumento, ſed in cœlo quærens inueniat miſericordiã. Propter quod eoſdem Apoſtolos, in Euangelio ſupradicto vocat dominus fratres ſuos, quia ſtudijs illorum actum eſt, vt eo nihil minus habeat gentiũ Eccleſia, quòd eã dominus ſuo corporali non illuſtrauit præſentia. ❡Sed & Philippus, qui ſupra dictum fidei candore veſtiuit Aethiopen, nomine ſuo cũ- Iſa.62. ctos myſticè ſignat Apoſtolos. Philippus enĩ interpretatur os lampadis. Lampas autem, id eſt, lux, mundi ſaluator eſt, ſicut Eſaias dicit de illo: Propter Sion non tacebo, & propter Hieruſalem non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius, & ſaluator eius vt Hier.15. lampas accendatur. ❡Cuius os, apoſtoli vel quique prædicatores ſancti recte dicuntur, quia verum à falſo ſeparant, ſicut alibi dicitur: Si ſeparaueris precioſum à vili, os meum eris. Philippus ergo cunctos (vt dictum eſt) ſuo nomine ſignat apoſtolos, qui vſque hodie ſcriptis ſuis aethiopiſſas candidare nõ deſinunt animas: inſuper & redarguunt ſynagogam murmurantem contra dominum, propter gentium Eccleſiam, ſicut quondam Maria murmurauit contra Moyſen, propter Num.12. vxorem eius aethiopiſſam.

De officio ſextæ feriæ, Beati mundi corde. Caput XIII.

OFficium ſextæ feriæ patenter reſpondet beatitudinum ſextæ ſentẽtiæ, Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum Matth.5. videbunt. Agit enim de fœlicitate tranſmi- Rom.8. grantium, ſcilicet omnium qui de vetuſtate carnis ad nouitatem Spiritus tranſmigrantes, mundato cordis oculo per longum deſiderium gloriam ſummę trinitatis tandem viſuri ſunt. Eorum nanq; in typum patres noſtri Apoſtoli euocati, abierunt in Galilæam, in montem vbi conſtituit illis Ieſus, ſicut hodiernum refert Euangelium, & videntes eũ adorauerunt, ſimulq; mandatum acceperũt, qualiter omnia vaſa quę forti armato fortior ipſe ſuperueniens abſtulerat, emundarent, dicente domino: Euntes docete omnes gen- Matth.28. tes, baptizantes eos in nomine patris & filij & Spiritus ſancti. ❡Illud nemo qui dubitet, Luc.11. quod cum dixerit: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt, per munditiam Matth.28. cordis obtineri intellectum, ac per hoc ſupradictũ Auguſtini in hoc quoq; cõſtare ſententiam, ſextam beatitudinis ſententiam, ſexto gradui donorum Spiritus ſancti ſurſum verſus congruere, id eſt, munditiam cordis intellectui nunquam deeſſe. Igitur de cæteris partibus officij ſupereſt vt ſuo capiti, ſcilicet Euangelico conferantur ſenſui. ❡Primũ in pręcedẽte lectione Epiſtolæ beatus Petrus, cum præmiſiſſet dicens: In diebus 1.Pet.3. Noë, cùm fabricaretur arca, in qua pauci, id eſt, octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam, ſtatim ſubiecit: Quòd & vos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deũ. Nõ quæſitu opus eſt, in quo lectio hæc ſupradicto Euãgelio conſonet, quo primũ ſalutaris baptiſmi regula tradita eſt. Notum quippe eſt, & in doctorũ ſcriptis autenticis vſitatum ſimilis formæ, vt ait in hac Epiſtola Petrus apoſtolus, eſſe baptiſma, & in eius typũ præceſsiſſe hoc quod paucæ, id eſt, octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquã in arca in diebus Noë. ❡Chriſtum nanq; præfigurauit Noë, tam actu quàm nomine, videlicet qu'a Noë interpretatur requies, quod nomen illi à patre Lamech impoſitũ eſt, dicẽte: Iſte conſolabitur nos: vel, vt in Septuaginta habetur, requieſcere nos faciet ab operibus & laboribus manuũ noſtrarũ in terra cui ma- Gen.5. ledixit Deus. Chrs etenĩ noſtra requies eſt, Matth.11. ſicut ipſe dixit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiẽ animabus veſtris. Cũ ergo Noë gubernauit arcã ſuper nudas diluuij, quibus & peccatores deleti ſunt, & hi qui cum illo erãt ſalui facti ſunt Marc.16. per fidem, quia credentes iuſtitiæ Dei ſeſe ab incredulis diuiſerunt: Chriſtum actu quoq; præfigurauit, vt dictum eſt, qui nunc gubernat Eccleſiam ſuper vndas baptiſmi, quibus qui

qui non credunt,condēnantur:qui vero credunt & baptizantur, cum ipſo ſaluantur:& illis affert Spiritus ſanctus pacem, id eſt,peccatorum remiſsionem, cuius figuram tūc geſſit columba,ferens ad arcam in ore ſuo virētis oliuæ ramū. ¶ Ipſe autem octonarius numerus animarū,quæ in arca ſaluæ factę ſunt, quia à primo pari,id eſt,binario,proficiſcens ſolidum corpus creat, ſcilicet habens longitudinem,latitudinem,atq; altitudinē. Nam bis bina bis, ocXo ſunt, quòd apud geometras & arithmeticos quoq; vſitatum eſt. Ipſe, inquam,octonarius numerus animarū,perfectionē deſignat corporis Eccleſiæ, quòd pręeunte mundo infidelium per aquæ iudiciū, quo nunc fideles ab infidelibus ſeparantur, fide ſua ſe ſaluat, & in ligno crucis ſupernatat. ¶ Et pulchrè arca illa feneſtram habuit in latere, per quam ſaluandi illi ingrederentur: quia Chriſtus lancea militis in latere eſt vulneratus, per cuius vulneris ſacramentum cuncti credentes Eccleſiam ingrediuntur. Et quoniam Eccleſia de hominibus conſtat,pulchrè arca illa,quæ Eccleſiam figurabat, quandam humani corporis ſimilitudinem in ipſa forma ſua prætendebat. Siquidem humanū corpus ſic eſt,vt longitudinis ſuæ ſextam partem habeat in latitudine, decimamq́; eiuſdem longitudinis in altitudine. Sic arcam cōſtructam fuiſſe non dubium eſt. Tercentorū erat cubitorū in longitudine, quinquaginta in latitudine,triginta cubitorum in altitudine.

Gen. 6. / Gen. 6.

¶ Igitur per omnia,lectione epiſtolæ,euāgelio conſonantè, cætera promptum eſt officij membra coaptare. Introitus:Eduxit eos dominus in ſpe, & inimicos eorum operuit mare. Itemq́; offerenda: Erit vobis hic dies memorialis,cum verſibus ſuis, notis & propinquis ſenſibus, tam Euangelio quàm Epiſtolæ fœderantur. Mittunt enim nos ad hiſtoriam patrum celeberrimam,qui in typum baptiſmi noſtri, omnes in Moyſe baptizati ſunt,in nube,& in mari.

Pſal. 77. / 1. Cor. 10.

¶ Nam ſicut illos in ſpe eduxit dominus, ſcilicet ſperantes liberari, quamuis Pharao cum ſuis perſequeretur, & inimicos eorum viſibiles operuit mare: ſic omnes in Chriſtū credentes, quamlibet maxima peccata ſe feciſſe recordentur, cum certa ſpe remiſsionis ad illum egrediuntur, & omnia peccata eorū in mari,id eſt,in baptiſmi fluctibus operiuntur. Et propterea dies hic, ſcilicet Chriſtus, cuius in lumine à tenebris exiuimus,memorialis eſſe iubetur.Chriſtus inquam, qui dies noſter, id eſt,paſcha noſtrū eſt, feſtus nobis atq; ſolēnis,ſemper celebrādus, atq; in mēte habendus eſt,qui tacētibus nobis ſolus pugnauit pro nobis, quia ſolus moriens pro cūctis, mare illud, quo inimici, id eſt, peccata noſtra operiūtur, de latere ſuo lanceatus effudit. ¶ Verſus gradualis:Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. Illi ſententiæ concorditer occurrit, qua dominus noſter gloriam & honorē, quo propter paſsionem mortis coronatus eſt,exprimit,dicēs in eodē Euāgelio:Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Et rectè in ſuggillationem eorum, qui lapidem talem reprobauerunt ſupra dictæ ſententiæ Euangelii,Propheticum hoc inngitur teſtimonium. Et hoc eſt illud quòd cū deſpiceretur corā Pontificibus,patienter ferens: Veruntamen dico vobis, inquit, amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei.

Pſal. 117. / Hebr. 2. / Matth. ult. / Marc. 14.

Cur ſtatio ad ſanctam Mariam.

Caput XIIII.

Qvod ſuperius iam dictum eſt cum nō improbanda Hieronymi ſentētia, diſcipulos vndecim abeuntes in Galilæā in montem, ſicut hodierna Euangelij lectio refert, in Nazareth, quæ in monte ſita eſt, & in domo mariæ dominum vidiſſe. Illud quoque nonnihil affirmat, quod ſtatio ad ſanctā mariā hodierno officio præſcripta eſt. In hoc enim idem ſenſiſſe Romana probatur diligentia. ¶ Et pulchrè hoc officium quòd ſecundum lectionem Euangelij totum, vt ſupradictum eſt, ad ſacramentum pertinet baptiſmi, apud ipſam decantari Apoſtolica ſtatione præſcriptum eſt, apud quam intus erāt diſcipuli, & Thomas cum eis, vt Hieronymo placet, quoniam ſecundum hodiernam Euangelij lectionem vnica baptizandi regula tradita eſt.

Matth. ult.

De Officio ſabbati: Beati pacifici.

Caput XV.

Septima beatitudinum ſententia eſt: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Pacifici verò hi ſunt, qui pace inter ſe deumq́ue accepta, nihil iam, quod Deo repugnet, admittentes, ſimul & hoc ſatagunt, vt in via vitæ præſentis ad omnem hominem cum pace ambulent, iuxta Apoſtolū qui ait: Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habētes. Huius rei nobis exemplum, in ſummo negocio præſentis ſabbati prædicat officium. ¶ Quod vt manifeſtius fiat, myſticum imprimis hodierni Euangelij ponamus intellectum: Currebant, inquit euangeliſta, duo ſimul, videlicet Simon Petrus & ille alius diſcipulus, quē diligebat Ieſus, &c. Nota doctorum expoſitio eſt,

Rom. 12. / Iohan. 20.

eſt,per Iohannem,qui prior ad monumentú venit,ſed nó introiuit, ſynagogá ſignificari, quæ habens legem & prophetas, prior dominicam paſsioné legit,ſed credere in mortuum noluit. Per Petrum verò qui poſterior venit,ſed prior introiuit,multitudinem gentium deſignari,quæ poſterior ad eiuſdem dominicæ paſsióis notitiam peruenit,ſed prior ad fidé acceſsit. Verùm ad pręſens pertinet negociú,quærere propter prædictá beatitudinis ſentétiam, qui ad Eccleſiam ſpectet, in eo quòd pacifica eſt. ¶Quòd per præcurrentem Epiſtolæ lectionem fidelis indagatio citius conſequi poteſt. Nam cùm præmiſiſſet
1.Pet.2. Apoſtolus Petrus de lapide Chriſto dicés,ad qué accedenté lapidé viuú,ad hominib' quidé reprobatú, à Deo auté electú & honorificatú,paulo poſt ſubiungit: Vobis igitur honor credentib',nó credentibus aút lapis,qué reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli,& lapis offenſionis, & petra ſcádali,his qui offendunt verbo,nec credunt in quo & poſiti ſunt. ¶Huiuſmodi offenſio vel ſcádalú manifeſtè paci oppoſita ſunt,per quę Iudæi rebellionis & incredulitatis arguútur, eò quòd odio gentium concurrentium, quæ per Petrú, vt dictú eſt,deſignantur,adeo torquentur, vt (ſicut per Iohanné figuratur)Maluit foris ſtando perire,quàm cú ſocietate gétium ad fidem paſsionis Chriſti introire.His ergo iræ & rixæ filijs exhæredatis, Beati pacifici,quoniam filij Dei vocabuntur, ſicut in eadem Epiſtolæ lectione Petrus adiungens: Vos auté inquit,genus electú,regale ſacerdotium,gens ſancta, populus acquiſitionis,&c. ¶Taliſq; pacis filius quia nullius hominis ad Deum tendentis ſocietate offenditur,aſcendit,inquit Auguſtinus,ad ſapientiam,quæ ſeptima eſt in aſcenſu graduum, id eſt,donorú ſancti Spiritus, & ipſa ſapientia tranquillus pacatuſq; perfruitur. Dictum eſt enim ſuprà ſecundum eundem Auguſtinum,ſeptem beatitudines(octaua enim eadem quę prima eſt) ſeptem gradibus donorum Spiritus ſancti ſurſum verſus coaptari, quorum primum ſiue infimnm eſt ſpiritus timoris domini,ſupremum autem,ſpiritus ſapientiæ,ad quá aſcendunt,vt nunc dictum eſt,beati pacifici filij Dei. ¶Secundum ea quæ dicta ſunt,conſo
Pſal.104. nanter præmittitur ad introitum. Eduxit dominus populum ſuum in exultatione,& electos ſuos in lætitia:Per hoc enim mittitur ad aliam ſimilitudinem antiquam,qua idem pręfiguratum eſt, quòd nunc in Euangelio per Petrum & Iohannem ſignificari accipimus, ſcilicet ad hiſtoriam patrum, qua referuntur hi,qui primùm promiſsiones acceperunt,reprobati eſſe propter incredulitatem, de quibus illud in Pſalmo: Quadraginta annis oſ- Pſal.74.
fenſus fui generationi illi,ac deinceps, quibus iuraui in ira mea, ſi introbunt in requié meá. ¶Filij autem qui poſt ipſos ſurrexerút, in illam introducti repromiſsionis terram, eundem populum gentium ſignificauerunt, qui nunc per Petrum poſterius venientem, ſed prius introeuntem in monumentum,deſignatus eſt,de illis quippe,qui reprobatis patribus introierunt in illam repromiſsionem, dictum eſt in Pſalmo centeſimo quarto: Et eduxit populum ſuum in exultatione, & electos ſuos in lætitia. Eduxit ſcilicet de deſerto. Nam de eo quòd de Aegypto educti ſunt,ſuprà dixerat:Et eduxit eos cú argento Pſal.104.
& auro,& non erat in tribubus eorum infirmus.Sed & hoc quod ſequitur,ita eſſe innuit: Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum poſsiderunt. Supradictus ergo introitus gratiarum actio eſt, quòd retardante populo Iudaico, iuxta myſticum Euangelij ſenſum, gentes admiſſæ ſunt, ſecundum illud Apoſtoli: Quia cæcitas con- Rom.11.
tingit in Iſrael, donec plenitudo gentium ſubintraret. ¶Graduale verò iam ex hac die in alleluia conuerſum eſt, imò poſt hanc diem vſq; ad Pentecoſten omititur,videlicet Pſal.112.
quia hi, propter quorum acquiſitionem nouamq́ue conſcriptionem, hoc laborioſum carmen cátabatur depoſitis albis,iam ab hac die pares nobis,in illius octauæ,de qua ſæpè dictum eſt contéplatione, nobiſcum ferientur. Quòd autem ſequitur alleluia, laudate pueri dominum, duplici verſu, adhortatio eſt ad ipſos, qui recenti baptiſmate pueri, id eſt, puri facti ſunt à vitijs, vt laudent dominum voce & opere, quia ſicut in Petro figuratum eſt,qui prior introiens in mo- Iohe.20.
numentum,vidit linteamina poſita, & ſudarium capitis domini: ſic ipſi ad fidem ingreſſi,qui erant abſq; Deo,notitiá acceperút humanitatis ac diuiuitatis Chriſti. Totus enim Ephe.2.
Pſalmus ad electionem gentium dirigitur, quòd maximè ex eo comprobatur quòd in fine eius dicitur: Qui habitare facit ſterilem Pſal.117.
in domo,&c. ¶Offeréda quoq;, benedictus qui venit in nomine domini, patenter eiſdé pueris Dei congruit: Hunc etenim verſiculum Pſalmi centeſimi ſeptimidecimi cantauerunt & illi pueri, qui venienti ad paſsionem Saluatori occurrerunt, in manibus por- Matth.21.
tantes ramos palmarum. Addit quoque mater Eccleſia dicens pueris ſuis: Benediximus vos de domo domini, id eſt baptiſmate ſacro ſignamus vos, qui ſumus familia domini, quia Deus dominus illuxit nobis,

ſicut

Iſa.9. ſicut alius propheta dicit: Populus gentium,
qui ambulabat in tenebris, vidit lucem mag
nam, gentium, inquam, quarum, vt dictũ eſt,
in Euãgelio præſenti Petrus geſtat figuram.
Duo quoque ſequentes verſus ad idem ſpe-
1. Pet.2. ctant. Primus iam hæc dies quam fecit domi
nus, ad gaudium gentium, quarum in typum
Petrus introiuit in monumẽtum, ſecundus,
lapidem quem reprobauerunt ædificantes,
ad ſuggillationẽ Iudæorũ, quibus Chriſtus
lapis offenſionis & petra ſcãdali eſt, quos de-
ſignans Iohannes, cùm prior veniſſet, quaſi
offenſus ſubſtitit, & à poſteriore Petro prę́uẽ
Galat.3. tus eſt. Cõmunio, omnes qui in Chriſto ba-
ptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, manifeſtè
conſonat ſupradictæ beatitudinis ſenten-
tiæ: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabũ
tur: Præmiſerat enim Apoſtolus Paulus
loquens ad Galatas, quos conturbabant qui-
dam ex Iudæis, quibus erat Chriſtus lapis
offenſionis & petra ſcandali. Omnes, in-
Galat.3. quit, filij Dei eſtis per fidem in Chriſto Ieſu,
& mox cauſam hanc ſubdidit: Quicunq; enĩ
in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis.
Quod omninò ad baptizatos reſpicit, vt non
quærant circuncisionem carnis, ſed ſolam
ſeruent, quam acceperunt veram circunciſio
nem ſpiritus, nec magis ſcandalo Iudæorum
permoueantur, quàm ſubſtitit Petrus, pro eo
quod Iohannes ante ſe vel pariter in monu-
mentum non ingrederetur.

Cur ſtatio ad ſanctum Iohannem ad La-
teranas. Caput XVI.

NOn ſolùm hoc ſabbato, quo deponũ-
tur albæ, ſed & octaua ſuperius die,
id eſt, ſabbato ſanctæ paſchæ, mater-
num Lateranenſis Eccleſiæ priuilegium exi-
git, vt nuſquã Apoſtolicus aliàs procedat, ſed
in eadẽ Eccleſia quæ ſedes eſt Apoſtolica, cœ-
ptas nihilominus ſacri baptiſterij concludat
octauas. Eſt autem in honore ſancti Saluato
ris ſanctiq; Iohannis baptiſtę ab imperatore
Conſtantino conſtructa dicente. ¶ Sit omni
bus notum, nos ita Chriſti cultores effectos,
vt intra palatium noſtrum templum eius no-
mini conſtruamus, in quo populus Chriſtia-
nus vnà nobiſcũ conueniens, diuinitati illic
gratias referat. ¶ Nomẽ ipſum, quòd dicitur
ad Lateranas, antiqua probra ſpurci Neronis
accuſat, qui dedecoroſè potionibus vſus ma-
leficis, illic, vt fertur, latens, ranas euomuit.
Sed vbi abundauit iniquitas, ſuperabundãte
gratia, nũc illic Romani imperij mater eſt Ec-
cleſia, quæ illos, quos ſabbato ſancto genuit,
& Chriſti cãdore veſtiuit filios, nihilominus
Rom.5. hac die octaua, ſpirituali circũcidit petra, quã
petram ſcandali Iudęis, nobis autẽ credenti-
tibus petram honoris & caput anguli in ho-
dierna Epiſtola, de qua ſupradictum eſt, Pe-
trus appellat.

¶ Circunciſio verò ſpiritualis, & vera ipſa
eſt, de qua in eadem Epiſtola lectione præ-
miſerat. Fratres, deponẽtes omnem malitiã.
& omnem dolũ, & ſimulationes, & inuidias,
& omnes detractiones, ſicut modò geniti in-
fantes, rationabiles, & ſine dolo, lac cõcupiſ-
cite, &c. Vera, inquam, & verè ſancta, ſolaque 1. Pet.2.
neceſſaria eſt circunciſio hęc, qua noſtri cor-
poris ſenſus omnes, & ipſum principale no-
ſtrum, id eſt, mens, circunciditur. ¶ Nam ſine
hac circũciſione Chriſtus in nobis moritur,
id eſt, Chriſti fides, nec prodeſt nobis illud,
quòd in communione gratulabundus nobis
loquitur Paulus: Omnes, inquit, qui in Chri Galat.3.
ſto baptizati eſtis, chriſtum induiſtis, ſicut &
Iacobus Apoſtolus ait: Fides ſine operibus Iacob.2.
mortua eſt.

¶ Quòd bene per illud veteris hiſtoriæ fa-
ctum pręfiguratum eſt. Cùm eſſet Moyſes in
itinere in diuerſorio, occurrit ei dominus, & Exod.4.
volebat occidere eum. Tulit ilico Sephora
acutiſsimam petram, & circuncidit pręputiũ
filij ſui, tetigitq́; pedes eius, & ait: Spõſus ſan-
guinum tu mihi es. Et dimiſit eum, poſtquã
dixit ei, ſponſus ſanguinum tu mihi es ob cir
cunciſionem. ¶ Moyſes nãque, in eo quod Se-
phoram vxorem habuit alienigenam, Chri-
ſtum ſignificat, qui de gentibus alienigenam
accepit vxorem, eccleſiam. Vnde illud, quod
Aaron & Maria locuti ſunt contra Moyſen, pro
pter vxorem eius Aethiopiſſam: doctores no
ſtri myſticè ad hoc referunt, quòd ſynagoga
& vetus ſacerdotiũ, inuidendo ſaluti gentiũ,
vſq; hodie Chriſtũ blaſphemat. Moyſes ita-
que cùm eſſet in itinere in diuerſorio, non- Num.12.
dum circunciſis filiis, occurrit ei dñs, & vole-
bat eũ occidere: quia dum Chriſtus inter nos
per fidem in itinere vitæ pręſentis ambulãs,
in diuerſorio eſt, id eſt, ad eos qui nunc bap-
tizantur, diuertit: niſi illi filii eius ſic circun-
cidãtur, vt ſupra dictum eſt, fides ipſius in eis
citius moritura eſt.

¶ Quod ne fiat, tollit citò Sephora, id eſt,
mater eccleſia, petram acutiſsimam: & cir-
cuncidit filiorum ſuorum præputium, ſcili-
cet ea circunciſione, de qua ſupradictum eſt
in lectione epiſtolę. Petra illa quę idem Chri
ſtus eſt, de qua in eadem lectione dictum eſt,
carnem, id eſt, opera carnis, ſolicitè ac feſti-
nanter abſcidit: Tangitq́; pedes eius, id eſt,
veſtigia ſequitur, dicitq́; eiſdẽ filiis ſuis, Chri
ſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens exem-
plum, vt ſequamini veſtigia eius. Sponſus, in- 1. Pet.2.
quit, ſanguinũ tu mihi es, videlicet, quia me
tibi

tibi deſpondens, ſanguinem tuum in dotem fudiſti, & cùm cauſæ articulus exigit, vt pro te patiar, ſanguinis mei vicē repoſcis: & nunc interim carnem meam crucifigam cum vitiis & concupiſcentiis. Igitur (vt ſupra dictū eſt) rectè hac octaua die agitur ſtatio ad ſanctum Iohannē Lateranenſem, quia mater & apoſtolica ſedes illa eccleſia eſt, & quos Chrõ filios
Galat.5. genuit, ipſa ſpirituali circũciſione circũcidit.

De octaua die: Beati qui perſecutionē patiũtur propter iuſtitiam. Cap. XVII.

OCtaua beatitudo redit ad caput, id eſt eadem eſt, quæ prima, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ. Veruntamen & paululum differt, in eo ſcilicet: quod præcedens cauſa beatitudinis alia hic, alia eſt illic. Illic enim, id eſt, in prima dictũ eſt: Beati pauperes ſpiritu: hic, id eſt, in octaua dicit: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiã.
Iohan.20. Vnde Hieronymus: Et cõſidera, inquit, quòd octaua veræ circumciſionis beatitudo martyrio terminentur. Igitur licet octaua die cantetur idipſum officium, quod & prima, eo quod octaua beatitudo ad caput, vt dictũ eſt, redeat: rectè tamen quoniam & præcedentes cauſæ beatitudinum, primæ & octauæ differunt, aliud in eodem officio ab his qui diligentiores ſunt, retinetur hebdomadæ ſequētis euangeliũ, ſcilicet illud ſecundũ Iohannē. Cum eſſet ſerò die illa, &c. Nam & litera lectionis huius octauã diē cõmemorat, & poſt dies octo iterum, inquit, erant diſcipuli intus, & interior ſenſus octauam beatitudinis cauſam non prætergreditur. ¶Quid enĩ eſt, quod diſcipulis, foribus clauſis, intro manētibus, dominus in medio ſtetit bonum ferēs
Luc.6. nuncium cõſolationis & pacis, niſi quod his
Pſal.33. qui perſecutionē propter iuſtitiã, quoſq; iuxta alium Euangeliſtam oderunt homines & ſeparant eos, ſicut iam apoſtoli ſeparati erãt, non audentes coram illis procedere ad publicum, dominus & Deus ipſorũ familiaris ſeſe accommdat contemplandum, vt guſtent iam in ſuis tribulationibus, vt videant, quomodò ſuauis eſt dominus, atq; ideo certior ſpes illos in medio tribulationis ambulantis conſoletur, recolentes, id quod illa, de qua loquimur, ſententia replicando inculcare nititur, beati qui perſecutionē patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnũ cœlorũ. ¶Debet autē ſemper epiſtola Euangelio ſuæ præcurſionis officiũ, & iccirco illa quoq;, quę huius dominicæ eſt lectio Epiſtolæ nõ omit-
1.Iohã.5. titur. Omne quod natũ eſt ex Deo vincit mũdum. Nam in hac lectiõe victorioſa fides noſtra prædicatur, & ipſa victoria mundi nũcupatur quæ tribus adiuta teſtibus, nam pater & verbum & Spiritus ſanctus in cœlo atteſtatur, totidemq; in terra teſtes, id eſt, idē ipſe ſpiritus, & aqua baptiſmi, Chriſtiq; & martyrũ eius ſanguis veritati eius aſtipulantur, ternis, inquam, in cœlo & in terra defenſa teſtibus, regnũ cœlorum adiudicat his, quorũ iure belli eſt, ſcilicet his qui perſecutionem patiũtur propter iuſtitiã. ¶Introitus vero: Quaſimodo geniti infantes, per ſequentes hebdomadæ dies decantandus eſt, qui etiam Euangelio prædicto congruit, ſed non per eãdem ſententiam, quæ iam dicta eſt, ſcilicet quod propter metum Iudæorum diſcipuli domini clauſis foribus, intus erant, perſecutionē pro pter iuſtitiã pati incipientes, quę, vt diximus, Iohan.20.
octauæ beatitudinis cauſa eſt. ¶Reſpicit autem ad aliam ſententiã, quam dominus de futuris fidelibus proferēs: Beati, inquit, qui nõ viderunt & crediderunt. Nam ne ſolam nobis fidem ſufficere arbitremur, oportunè regula viuendi, ſine qua fides mortua eſt, hoc introitu prælibata eſt. Nam nos quidem ſignati ſumus in eo quod ait: Beati qui viderũt & crediderũt, ſed ſi fidem noſtram operibus ſequamur, ille etenim verè credit qui ſeruat operando, quod credit. Quocirca de his, qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit:
Cõfitenter ſe noſſe Deũ, factis autem negãt. Timot.1.
Hinc & Iacobus dicit: Fides ſine operibus Iacob.2.
mortua eſt. Rectè ergo qualis vita fidem vtilem efficiat, per hãc Apoſtolici ſermonis particulam in introitu demonſtratur, ne ſeducamus nos audientes de nobis dictũ: Beati qui 1.Iohã.5.
non viderunt & crediderunt. Ad hoc idē cõſonat & ſimiliter accipienda eſt extrema præeuntis epiſtolæ ſentētia: Qui credit in filium Dei, habet teſtimoniũ Dei in ſe. ¶Cõmnio mitte manũ tuam, plana quidē litera noſtram ędificat, ſed intus perſpicientib⁹ liquet, quod ad Iudaicũ ſpectat populum, qui hactenus in incredulitate perſiſtit, cuius in typũ Thomas Apoſtolus, diu dubitans, tandē vidit, palpauit & credidit. Neq; enim ſi ſolam ſequamur literã, ſenſus per omnia ſtare poterit: quia beati quidem qui non viderũt & crediderũt: ſed non ea comparatione vel intentione, quã litera ſonat: Quia vidiſti me crediſti, beati qui non viderunt. & crediderũt. Igitur in perſona Thomæ, reliquiæ Iſrael, quę ſalnæ fient minoras fidei, quàm gentes arguuntur: quia gētes nõ viderũt & crediderũt. Iſraël aũt niſi res apparuerit, Helia & Enoch præeũtibus, nõ credet, cũ Paulus dicat, fidem ſperãdarũ ſub- Heb.11.
ſtantiam eſſe rerum argumentũ non apparentium, atq; ideò laudabilioris ſumus fidei, qui rem nondum apparentē fideliter credimus.

Finis libri Octaui.

M RVPER.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER NONVS.

DE Dominica ſecunda poſt albas. Caput I.

QVia dominica hae ſanctæ
Romanæ Eccleſiæ ſolenne
eſt, agendis inſtare cõſilijs,
benè forma, quam ſequi
debeant paſtores animarũ,
per eiuſdem dominicæ cõ-
mendatur officium. ¶ Per euangelium mani
feſtiſsimè id agitur, quod is qui non ex acci-
denti dono, ſubſtantialiter bonus eſt dicit:
Iohan. 10. Ego ſum paſtor bonus, &c. Deinde ex op-
poſita deſcriptione mercenarij, ſuæq; iterata
commendatione bonitatis, liquidum præ-
bet ouibus iudicium, quod diſcernant, quos
fugere, quibus ſuarum debeant animarum
curam credere. ¶ Boni formam paſtoris cæ-
teræ collaudant partes officii. Primo ad in-
troitum cantamus de illa: Miſericordia do-
mini plena eſt terra, videlicet vt ſicut ille nõ
ſolum iudicium diligit, ſed & miſericordiã:
& primo loco miſericordiam, ſecundo iudi-
cium, ſicut in eodem Pſalmo, vno in eodem
Pſal. 30. verſiculo præmiſſum eſt: Diligit miſericor-
diam & iudicium, ſic & omnes, qui iudices a-
nimarum poſiti ſunt, ſemper ſuperexaltent
miſericordia iudiciũ, vt idẽ ipſi cõſequatur.
Quodq; ſequitur: Verbo domini cœli firma-
ti ſunt, illud indicat, quoq; Apoſtoli vel pa-
ſtores Apoſtolici, non ſua fortitudine, ſed
verbi Dei virtute, tales effecti ſunt, vt viden-
tes lupum venientem nõ fugiant, neq; oues
dimittant, vt mercenarii faciunt. ¶ Epiſtola
1. Pet. 2. voce non dubia, ſuæ præcurſionis implet of-
ficiũ, vbi præmiſſo de hoc ſingulariter bono
paſtore, qui poſuit animam ſuã pro ouibus
ſuis, Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis re-
linques exemplũ, vt ſequamini veſtigia eius:
ſubiungitur in fine: Fratris enim aliquando
ſicut oues errantes, ſed conuerſi eſtis nũc ad
paſtorem & Epiſcopum animarum veſtrarũ.
¶ Offerenda verò non quidem adeò perſpi-
cuè, ſed non minus conſone cum eodem in-
cedit ſenſu Euangelii. Deus deus meus ad te
Pſal. 62. luce vigilo: Pſalmus nanq; ille ſic intitulatur:
Pſalmus Dauid cùm eſſet in deſerto Idumęę,
id eſt, Pſalmus iſte attribuendus eſt Chriſto,
ſecundũ quod egit vel pertulit poſitus inter
Iudæos: qui deſertum ideò vocãtur, quia de-
ſerentes Deũ, & ipſi iuſte à Deo deſerti ſunt.
¶ Idumæi quoque dicuntur terreni vel ſan-
guinei, quia prophetarum & ipſius domini
ſanguinem fuderunt. At verò hic paſtor bo-
nus illo deſerto animam ſuam poſuit pro o-
uibus ſuis. Rectè ergo, qui exemplo eius idẽ
facere debent, voce eius excitantur vt ad De-
um de luce vigilent ſupra gregem ſuum: ad
Deum nõ ad mercedem temporalem, anima
& carne quam multipliciter ſitiant & in vela-
mento alarum, id eſt, in ſpe cõſolationis eius
exultantes, lupum nõ timeant, neq; dimiſsis
ouibus fugiant.

De dominica tertia. Caput II.

CAeteræ quæ ſequuntur dominicæ vſq;
ad aſcenſionem domini, promiſsiõem
eius adimpletã ſuis officiis cõcelebrãt,
qua poſt habitam de morte ſua triſtitiã, cor-
da diſcipulorum de reſurrectione ſua lætifi-
canda fore promiſerat ea, qua tradebatur no
cte loquẽs illis in cœna. ¶ Vnde pulchrè hac
dominica cantamus in introitu: Iubilate deo Pſal. 65.
omnis terra, Pſalmũ dicite nomini eius. Nam
hic Pſalmo ſenſibus ſuis cõpetẽs titulus prę-
ſcriptus eſt. In finem canticum Pſalmi reſur-
rectionis. Cauſa verò vel materia iubilatio-
nis, quæ hic imperatur, illa eſt, quam domi-
nus in Euangelio ſubſequenti præmiſſo tri- Iohan. 16.
ſtitiæ nuncio ſubiungit: Iterum autem vide-
bo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium
veſtrum nemo tollet à vobis. Vt autem ſi- 1. Pet. 2.
militudo, quæ præmiſſa eſt Apoſtolis, mulie-
ris, triſtitiam habentis, cùm parturit, nobis
quoq; congruat, quia ſic expedit: bene hoc
idem Euangelium, hæc Apoſtoli lectio præ-
currit: Obſecro vos tanquã aduenas & pere-
grinos abſtinere à carnalibus deſideriis, quæ
militant aduerſus animam, &c. In hac enim Pſal. 94.
abſtinentia labor eſt, & ſicut ait Pſalmiſta, ibi
dolores vt parturientis. Præmiſerat ſiquidẽ:
conturbati ſunt, commoti ſunt, tremor ap-
prehendit eos, loquẽs de illis, qui iuxta Apo-
ſtolum contriſtati ſunt ad pœnitentiam. Sed 2. Cor. 7.
ſicut dolor parturientis fructuoſus eſt, cum 1. Pet 2.
enim peperit, iam non meminit preſſurę pro
pter gaudium, quia natus eſt homo in mun-
dũ: ſic & illud quod detrectant de nobis tan-
quam de malefactoribus, ſine conſolatione
nõ erit, cũ tandẽ cõſiderantes nos ex operi-
bus bonis, glorificabũt Deũ in die viſitatiõis
¶ Quod benè per Thamar in hiſtoria veteri Gen. 38.
præfiguratum eſt. Quam cùm accuſarent
dicentes:

dicentes: Fornicata eſt Thamar, & videtur vterus eius intumeſcere: illa proferens annulum, armillamque & baculum, quem pro arrabone dederat Iudas: De viro, inquit, cuius hæc ſunt concepi. Iudas quippè (quod interpretatur confeſsio) Chriſtum ſignificat: Thamar (quod interpretatur amaritudo) Eccleſiam de gentibus, in qua eſt amaritudo pœnitentiæ, qua & Petrus egreſsus fleuit amare. Thamar igitur operiens vultum ſuum, id eſt, Eccleſia de præteritis erubeſcens errorib⁹, ſedit in itinere, quod ibat Iudas ad lauacrum ad tondendas oues, id eſt, occurrit Chriſto ad baptiſmum quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum. Quæ cùm de Chriſto verò Deo fidem per ſpiritum ſanctum conceperit, & eandem fidem tanquam annulum, & opere fidei tanquam armillam, iuſtificationemque ſpiritus tanquam virgam pro arrabone, id eſt, pro pignore, acceperit: accuſatur tam à gentilibus quàm à Iudæis, quòd cum mendacio fornicata, & à ſpiritu erroris polluta ſit. At illa patienter fallaces ferens accuſationes, tandem obmuteſcere faciet imprudentium hominum ignorantiam, probans per prædicta pignora, quod de vero Deo conceperit, & cum eodem Deo glorificabitur in die viſitationis. ¶Offerenda: Lauda anima mea dominum, ad prædictum in Euangelio pertinet huius mulieris de Chriſti reſurrectione gaudium. Nam & hic Pſalmus alleluia habet in titulo. Quodq; verſu canimus: Dominus erigit eliſos, dominus ſoluit cõpeditos, congratulatio illorum eſt, quorum triſtitia, iuxta promiſſum domini, reſurgente illo, in gaudium conuerſa eſt.

Matth. 16. *Matth. 45.* *Pſa. 41.*

De Euangelio dominicæ quartæ, quo dictum eſt: Niſi ego abiero, paracletus non veniet ad vos, &c.

Caput II.

NOnnullis infirma videtur & inſufficiens huius ſententiæ vulgata expoſitio, videlicet, quòd iccirco Apoſtolis expedierit, vt dominus noſter hinc abiret, quia niſi corporalem præſentiam ſuam illis abſtuliſſet, ipſi ſpiritualiter illum amare neſcirent atque ideò dixerit: Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Minus enim expoſitum videtur, quàm expoſcit maieſtas doni ſpiritus ſancti, maxime quia dominus ipſe eiuſdem ſpiritus ſancti aduentum baptiſmum vocat, dicens in Actis Apoſtolorum: Quia Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto nõ poſt multos hos dies. ¶Baptizari autem ſpiritu ſancto nihil aliud eſt, quàm per ſpiritum ſanctum originalis peccati, & omnium actualium remiſsionem accipere peccatorum, totumque hominem veterem in vitæ tranſferri nouitatem. Quo ſenſu prædicta expoſitio proculdubio minor eſt. Non enim ſpiritualiter Deum amare, & Spiritu ſancto baptizari, paria ſunt. Alioquin veteres ſancti, qui ſine dubio Deum ſpiritualiter amauerunt, imò & magna eiuſdem ſancti Spiritus dona perceperunt, prophetantes & ſigna facientes, baptizati ſpiritu ſancto fuiſſent, id eſt, remiſsionem peccatorum accepiſſent, neq; apud inferos propter originale peccatum tenerentur vſque ad Chriſti aduentũ. Sed & illud repugnat, quod Apoſtoli dominum præſentem ſpiritualiter, quamuis non adeò fortiter amauerunt: verbi gratia, Petrus, cui dictum eſt amorem tertio confitenti: Si diligis me, paſce oues meas. Nam hunc amorem & non caro & ſanguis reuelauit ei, ſed pater qui in cælis eſt. ¶Non igitur proprietatẽ ſenſus in his domini dictis nos inueniſſe arbitramur, niſi vtramq; eius ſententiam exæquemus, vt ſcilicet idem ſit: ſi enim non abiero, paracletus non veniet ad vos, ac ſi dixiſſet: ſi enim non abiero, vos non baptizabimini ſpiritu ſancto. ¶Quod facile eſt conſequi, ſi prius aduertamus quandò vel quomodò abierit. Multi enim illum tunc primum abiiſſe recolunt, quando videntibus Apoſtolis aſcendit in cœlum. Sed quandò aſcendit, Apoſtoli gauiſi ſunt, & ſicut cantamus, lumine læto petentem ſydera proſecuti ſunt, imò, vt ait Lucas, & ipſi adorantes regreſsi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno. Dominus ſe abeunte triſtandos illos fore prædixerat, triſtitia, inquiens, implebit cor veſtrum. Et paulò poſt: Amen amen, inquit, dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem cõtriſtabimini, &c. Igitur cum autoritate Euangelica non tũc primũ illũ abiſſe conſtat, quando aſcendit in cœlum, ſed quando moriens reliquit mundum, & iuit ad patrem. Nam de morte eius loquebatur Iohannes Euangeliſta, cum diceret: Sciens quia venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, &c. Eadem quippè nocte tradendus, ſermonem habuit cum diſcipulis ſuis, de quo hæc lectio ſumpta eſt, & circa finem orationis: & iam, inquit, non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Propter quòd paſsio eius paſcha dicitur, id eſt, tranſitus. ¶Itaq; propter hunc eius abſceſſum datum eſſe paracletum, ſcilicet Spiritum ſanctum, in eo quod paracletus eſt, hoc modo colligimus:

Iohan. 16. *Actor. 1.* *Iohan. 21.* *Matth. 16.* *Luc. ult.* *Iohã. 16.* *Iohan. 13.* *Iohan. 17.*

mus: Spiritus ſanctus iccirco paracletus, id
eſt, conſolator, dicitur: quia captiuos fi-
Rom.5. lios Adæ, filios efficit Dei per regenera-
tionem baptiſmi, & in hoc ſeculo peregri-
nantes conſolatur, teſtimonium redden-
do ſpiritui noſtro quod ſumus filij Dei,
quandò non ſolum in prophetiæ gratiam,
Rom.8. ſed in remiſsiònem originalis peccati, om-
niumq́ue actualium peccatorum, datur per
fidem IESV CHRISTI. Hoc autem
non fieret, niſi Chriſtus vnus pro omni-
bus nobis, æterno patri, Adæ debitum ſol-
uiſſet, & veteris piaculi cautionem pio cruo-
re deterſiſſet. Nec antea quiſquam ea gra-
tia Spiritum ſanctum acceperat, teſtante in
Iohan.7. Euangelio Iohanne ac dicente: Nondum
Ephes.2. enim erat ſpiritus datus, quia Ieſus non-
dum erat glorificatus: Nec alio modo niſi
Rom.6. per ſanguinem Chriſti reconciliationem ac-
cepimus, in cuius morte iuxta Apoſtolum
Iohan.16. baptizati ſumus, & ſpiritum ſanctum, qui
vera peccatorum remiſsio eſt, accepimus.

¶ Igitur quòd ait: Si enim non abiero, pa-
racletus non veniet ad vos, ſic accipiendum
eſt ac ſi dixiſſet: niſi ego ad mortem tra-
ditus fuero, neceſſaria non dabitur vobis
paracleſis, id eſt, peccatorum remiſsio. Nam
ſi de aſcenſione accipiatur, repugnat & illud
quod antequam aſcendiſſet, imò eadem die
qua reſurrexit, inſufflauit & dixit eis: Acci-
pite Spiritum ſanctum, videlicet in remiſ-
ſionem peccatorum. Sequitur enim: Quo-
Iohan.20. rum remiſeritis peccata, remittuntur eis: &
Iohan.5. quorum retinueritis, retenta ſunt. Ad ſum-
mum & hoc nemo qui dubitet, quia ſi mor-
tis expers Chriſtus, cœlos aſcendiſſet, no-
bis paracletus iſte non datus fuiſſet. Dixit e-
nim: Niſi granum frumenti cadens in ter-
ra mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi
autem mortuum fuerit, fructum multum
affert. Itaque & hoc, & quicquid in illa cœ-
na de abſceſſu ſuo dixit, verius, rectius
atque conſtantius de morte quàm de aſcen-
Iohan.16. ſione accipimus, & quod ait: Vado ad eum
qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat
me quo vadis, nullo modo melius accipitur,
quam vt dictum ſit quod poſterius dicit: Ve-
nit hora vt diſpergamini & me ſolum relin-
quatis: eadem quæſtione, qua per prophe-
tam dixerat: Torcular calcaui ſolus, cir-
cunſpexi & non erat auxiliator.

Iohan.14. ¶ Itemq́ue & quod ait: Rogabo patrem
meum, & alium paracletum dabit vobis:
æquabilius eſt de paſsione quam de pater-
næ dexteræ conſeſſu accipi. Nam quòd in
cruce rogauerit, quòd in morte clamauerit,
Paulus aſſerit dicens de illo: Qui in diebus Hebr.5.
carnis ſuæ præces ſupplicationeſq́ue ad
eum, qui illum ſaluum facere poſsit à mor-
te, cum clamore valido ac multis lachry- Matth.ult.
mis offerens, exauditus eſt pro ſua reueren- Psal.8.
tia. Non enim, poſtquàm aſcendit in cœ- Rom.8.
lum, clamat vt ſaluetur à morte: ergo nec
rogat, vt paracletus nobis detur, ſed dat,
iam ex tunc vtens data ſibi poteſtate in cœ-
lo & in terra. Sed in cruce rogauit, vtpotè
paulo minor ab angelis: aſcendens autem in
cœlum, ego mittam promiſſum patris mei in
vos, ait.

¶ Quòd verò Apoſtolus ait: Præſenti tem
pore interpellat pro nobis Ieſus Chriſtus
qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui
eſt à dextris Dei, qui etiam interpellat pro
nobis, fortè repugnare videatur, & aſtrue-
re, quod nunc quoque ſupradicto ſenſu
roget pro nobis: Sed ſi modus interpella-
tionis ritè animaduertitur, potius aſtipu-
latione firma his, quæ prædicta ſunt ſuf-
fragari comprobantur. Illa nanque in-
terpellatio, doctorum omnium vera aſ-
ſertione, non ſummiſſa eſt poſtulatio, ſed
eius paſsionis, quæ ſemel ſuſcepta, ſe-
mel pro nobis in ſacrificium oblata eſt, æ-
terna commemoratio, ſemel in conſpectu
ſanctæ trinitatis admiſſa ſanguinis eius in-
nocentis exclamatio, homicidas qui fu-
derunt, conuincens: nos autem qui bibi-
mus in miniſterio altaris, non indiga, ſed
potenti interpellatione defendens. Alio-
quin quomodò & antequàm aſcendiſſet ait: Heb.10.
Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo &
in terra: ſic & poſtquam aſcendit vt poſsit
interpellat, vel rogat dari nobis paracle-
tum? ¶ Sed dicit quis: Rogat per huma-
nitatem, qui dat per diuinitatem. Hoc plane
verum eſt, quia tunc moriens paulo mi-
nus ab angelis imminutus, rogauit per
humanitatem, nunc autem gloria & ho-
nore coronatus, & conſtitutus ſuper om-
nia opera patris, dat per diuinitatem, om-
nem habens poteſtatem, vtpotè à dextris
Dei ſedens. Vnde ſicut reſurgens ex mor-
tuis, iam non moritur, ſic illum ad
hoc, vt rogat patrem iam, nemo inuocat ca-
tholicus.

¶ Amplius autem ea quæ dicta ſunt Hebr.2.
conſtare potuerunt, ſi conſerantur ipſius Rom.6.
domini ſententiæ, quæ niſi diſcernan- Iohan.14.
tur, videbuntur ſibimet contrariæ, vi- Iohan.16.
delicet quòd ait, rogabo patrem meum
& alium paracletum dabit vobis, &cæt. &
quòd poſterius in eodem ſermone dicit.

Illo

Illo die in homine meo petetis: & non dico *Iohan. 14.* vobis, quia ego rogabo patrem de vobis. Cauſamq́; reddens, ipſe, inquit, pater amat vos. Statimq́; idipſum cófirmat dicens: Quia *Iohan.16.* vos me amaſtis, & credidiſtis, quia à Deo exiui. ¶ Quid eſt enim rogabo, & non rogabo? Hoc nempè, quod in paſsione ſua ſacrificium futurus & rogaturus erat, vt Paracletum, id eſt, ſpiritum remiſsionis peccatorum acciperemus, & ſic paries inimicitiarum, qui medius erat inter Deum & homines, in carne eius ſolueretur. Quo ſoluto, illo inquit, die, die pacis & conſequentis gratiæ, non rogabo patrem de vobis. Quare? ipſe enim pater amat vos inquit, id eſt, ſemel enim moriens Deo reconciliaui vos in ſanguine meo: & ſicut ſuperius dixi, pacem reliqui vobis, pacem me- *Ephes.2.* am, id eſt, per me inter Deum, & vos reformatam dedi vobis. Et hoc per fidem & dilectionem veſtram, quia vos me amaſtis, & credidi- *Iohan.14.* ſtis, quia à Deo exiui. Itaq; quod ait, rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, nullo modo melius accipitur, quàm quòd in cruce rogauerit, quod in morte ſua clamauerit, iuxta ſupradictam Apoſtoli ſentétiam. ¶ Veruntamen, quia ex die aſcenſionis Apoſtoli certi facti de potentia eius, expectabant eundem Spiritum ſanctum quem promiſerat, rectè cantamus & legimus, quomodo moriturus illum promiſit, quomodo item aſcendés in cœlum repromiſit, ita vt morté eius cauſam donationis effectiuam, aſcenſionis eius dandi poteſtatem eſſe ſciamus effectam. Sed iam nunc ad ſuperiora reuertamur.

¶ Huic quartæ dominicæ Euangelio rectè *Iacob 1.* illa præmittitur Apoſtoli lectio: Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendés à patre luminû, &c. ¶ Spiritus ſanctus Dei donum eſt optimum atq; perfectum, ſine quo natura tam angelica quàm humana miſera & miſerabilis eſt, & cęca & nuda, quod euidentiſsimum eſt tam in dæmonibus, quam in perditis hominibus. Non enim ſubſtantialiter differt à diabolo Michaël, à Pharaone Moyſes, à Nerone Petrus: ſed hoc ſolo diſcernûtur ſpiritu, quem *Apoc.3.* iſti accipere meruerunt, illi indigni iudicati ſunt. ¶ Hoc tantum tamq; neceſſarium donum, duplici ope humanæ ſubuenit inopiæ. Prima largitione, peccata nobis remittûtur: ſecunda, diuiſiones gratiarum diſtribuûtur: Et illo beneficio, ſcilicet remiſsione peccatorum, vniuerſaliter atq; vniformiter effunditur hoc donum, id eſt, hic ſpiritus, in omnes: hac autem adiectione, id eſt, gratiarum diuiſione, particulariter atq; multiformiter *1.Cor.12.* datur alijs aliter. Vndè & Apoſtolus cû eaſdem diuiſiones partim enumeraſſet: Hæc au- *Iohan.16.* tem inquit, omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Vtraq; largitio ſanctis Apoſtolis mirabiliter certis *Actor. 2.* temporibus certiſq; diebus effuſa eſt, id eſt, die dominicæ reſurrectionis in remiſsione peccatorum, die verò pentecoſtes abundanti effuſione gratiarum ad omnium mox ſuturam inſtructionem gentium. Nam dominus *Rom.4.* qua die reſurrexit, mortuus propter delicta noſtra, vt oſtenderet ſe reſurrexiſſe propter iuſtificationem noſtram, ſtans in medio diſcipulorum ſuorum, pacem, quam ſecerat inter nos & Deum, prima voce nunciauit, dicendo: Pax vobis, ſtatimq; inſufflauit & dixit: Accipite ſpiritum ſanctum. *Iohan.20.* In quo remiſsionem peccatorum quam ſanguine ſuo acquiſierat, ſeſe dare oſtendens, non ſolùm illis omnibus quoq;, qui credituri erant in illum: ſtatimq; adiecit: Quorû remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Et vt eſſent idonei, remiſsioné peccatorum, quam acceperant, vniuerſo mûdo prædicare & teſtificari: die pentecoſtes idem ſpiritus ſanctus illis chariſmatû dona tribuit, vt per hæc, ſicut in hodierno lectum eſt Euangelio, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. ¶ Igitur, vt ſupradictû eſt, hæc epiſtolæ lectio rectè huic præmittitur Euangelio, quia datum optimum, *Iacobi 1.* & donum perfectum, non eſt aliud, niſi iſte Spiritus ſanctus. Qui ſpiritus, quia gratis datur, imò ipſa gratia eſt, benè de huius doni datore ſubiungitur: Voluntariè genuit nos verbo veritatis. Quòd non eſt aliud, quàm ſi dixiſſet, per gratiam Spiritus ſancti nos regenerauit, quia per Spiritum ſanctû ſemen, id eſt, verbum ſuum noſtris vt renaſcemur, mentibus inſudit. Item & quod ait: Scitis fratres mei dilectiſsimi, ſit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquédum, magnifico nos erudire poterit exemplo, ſi illam conſideremus ſententiam Euangelicæ lectionis, ad quam intendit Eccleſiaſtici diligens compoſitor officii. Non enim cuiuſlibet, ſed ipſius paracleti exemplo, præſumptionem humanæ vanitatis conuenit, dû Euangelio ſupradicto hanc Apoſtoli lectionem præmittit. Nâ quales nos dominus eſſe vult ad loquendum, talem ipſum fore aſſerit paracletum, dicens: Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet, loquetur. Firmiſsima ratio ſententię præcedentis, quam propoſuerat dicens: Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Remouet namq; oppoſitum, quod eſt à ſemetipſo loqui, ſub quo continetur omne menda-

Iohã.8. mendaciũ, quod eſt ſine dubio veritati cõtra
riũ. ¶ Vt aũt hoc euidentius fiat, diffiniamus
vtrũq; contrariũ, id eſt, à ſemetipſo loqui, nõ
à ſemetipſo loqui. A ſemetipſo loqui eſt, nõ
exiſtẽtia fingere, quo de peccato diabolũ cul
Ioan.8. pat in Euangelio dñs, dicens: Cùm loquitur
mendaciũ, ex proprijs loquitur: quia mendax
eſt, & pater eius, ſubauditur mendacij. A ſe-
metipſo nõ loqui eſt, exiſtẽtia proferre, etiã
ſi neſciens proferat quis, vt Caiphas qui neſ-
ciẽs, imò aliud intendens, dixit expedire, vt
vnus moreretur homo pro gẽte. ¶ Multò ma
gis ergo qui ſcienter exiſtẽtia profert, nõ à ſe
metipſo loquitur, ſicut ipſe Chriſtus, qui cũ
ſciẽter exiſtẽtia proferret, verba, inquit, quæ
ego loquor vobis, à meipſo nõ loquor: ſcili-
cet non mendaciũ, ſed veritatẽ, quã audiui &
accepi ante meã, quã videtis, humanã naturã
exiſtentẽ, ſicut & alibi Iudæis dicit: Nunc aũt
quæritis me interficere hominẽ, qui veritatẽ
locutus ſum vobis, quam audiui à patre meo.
Hoc aũt & Spũs ſanctus agit. Veritatẽ enĩ quã
audiuit à Deo, veritatẽ increatã Deo patri cõ
ſubſtãtialẽ, & coæternã loquit̃ nobis, verè exi
ſtentẽ, eſſentiãq; veracẽ & incommutabiliter
permanente. Vera ergo ratio, nõ enim loqui
tur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet, loque-
tur, cõprobãs id quod propoſuerat dicẽs: Do
cebit vos omnẽ veritatẽ. ¶ Quod iterũ cõfir-
Iohan.7. mat ſubiũgẽs: Ille me clarificabit, qa de meo
accipiet, & annũciabit vobis: Cauſamq; red-
dens cur de meo dixerit: omnia, inquit, quæ
habet pater, mea ſunt. Quæcũq; enĩ habet pa
Iban.8. ter, quæcũq; ſcit, quæcũq; poteſt: dedit huic
qui hæc loquitur dominico homini, ſicut ait
Pſal.44. in Pſalmo: Dico ergo opera mea regi, oſten-
dens quid dixiſſet: eructauit cor meũ verbũ
bonũ. Omnẽ ſuã ſapientiã, cunctã fortitudi-
nẽ, totum deniq; verbũ ſuũ pater in vterũ vir
ginis eructauit, & humanæ naturæ vniuit,
propter quod nũc dicit: Omnia quę habet pa
ter, mea ſunt. ¶ Et nõ dixit, mea accipiet, ſed
de meo accipiet, & annũciabit vobis. Non enĩ
Spiritus ſanctus Apoſtolis illã ſapientiã totã
cõprehenſibilẽ fecit, ſed illa docuit eos, quæ
erãt neceſſaria fidei: ſcilicet myſteria incarna
tionis, natiuitatis, & paſsiõis, & reſurrectiõis,
quæ diſcipuli hactenus portare non poterãt,
quãdiu corruptibilẽ & mortalẽ eſſe videbãt,
neq; doctorẽ hũc, dari fuerat æquũ, niſi prius
per mortem Chriſti Deo reconciliaretur ge-
nus humanum. ¶ Igitur vt Eccleſiaſticum
perſuadet officium, quod huic Euangelio ſu
pradictam laudabiliter præmittit lectionem:
non loquatur homo à ſemetipſo, ſed ſit ve-
lox ad audiendum, tardus autem ad loquen-
Iacob.1. dum, id eſt, audiat prius quid loquatur in ſe
dominus Deus, & ſecundum illum loquatur
pacem: quod facere noluit Arrius, & ideo
bella & ſcandala locutus eſt, & omnes qui à
ſemetipſis loquuntur, gloriã propriam quæ-
rentes. Secundum hoc donum, ſecundum pa
racletum, veterem cum ſuis actibus hominẽ
deponimus, nouumq; induimus, quod eſt cã Coloſſ.3.
tare canticum nouum: atq; ideo rectè hoc ip-
ſum cantamus in introitu, & in offerenda iu-
bilamus, quia donum hoc æternæ iubilatio-
nis efficiens cauſa eſt, quæ hic incipitur, & in
futuro perficietur.

De dominica ante aſcenſionem domini.

Caput IIII.

DOminica ante aſcenſionem domini cõ
petenter hæc Euãgelij lectio ponitur:
Vſq; modò non petiſtis quicquam in
nomine meo, petite & accipietis, vt gaudium
veſtrum ſit plenum. Hæc enim dominus de
aſcenſionis ſuæ gloria locutus eſt, per quam
diſcipuli eius certi facti de illius omnipoten Actor.2.
tia, petere cœperunt in nomine eius, vt gau-
dium eorũ ſit plenum, & perſeuerantes vna-
nimiter in oratione cum mulieribus, & Maria
matre eius, & fratribus eius, decimo die acce
perunt Spiritum ſanctum. Hac ergo lectione
opportunè nobis ſuggeret, vt in nomine e-
ius fiducialiter petamus, illud ad memoriam
reuocantes in aſcenſione eius, quod ait Iohã
nes Apoſtolus: quia aduocatũ habemus apud 1.Iohan.2.
patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt
propiciatio peccatorum. Nam vt ſpem noſtrã
ad petendum animaret, abiturus in cœlũ per
paſsionis viã, hoc circa finẽ ſermonis, quẽ in
cœna habuit, inculcare & replicare dignatus
eſt, ſubiuncta protinus oratiõe: qua cõpleta,
protinus traditus eſt. ¶ Verùm nõ qualeſcũ-
que ſimus nos, oblatã Apoſtolis petẽdi facul
tatẽ, nobis æquè vt illis rapiendam eſſe pnte-
mus. Niſi enĩ illorũ ſimiles ſimus, qui hæc au-
dire mereãtur: quibus & ſuprà ſecundũ Lucã
dixerat: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecũ in Luc.22.
tẽtationibus meis: niſi, inquã illorũ ſimiles
ſimus, eadẽ fidutia nos ad petẽdum vti non
poſſumus. Quapropter hæc Apoſtoli lectio
cõgruè præmittitur: Eſtote factores verbi, &
nõ auditores tantũ, fallẽtes voſmetipſos. Fal-
lit enim ſemetipſum miles, qui auditor, tamẽ
non factor imperij, larga pro ſolo audito do
natiua repoſcit. Idẽ poſt pauca: Si quis aũt pu
tat ſe religioſum eſſe, nõ refrenãs linguã ſuã,
ſed ſeducens cor ſuũ, huius vana eſt religio.
¶ Sanè dũ petimus lingua, quędã propria lega
tiõe fungitur, ſi abſq; freno & oris cuſtodia,
per ocioſa vel etiã noxia verba facile vagat̃,
difficile dũ petit, auditur: quia videlicet à va-
nis, quibus aſſueta eſt, vſq; ad aures dñi ſaba-
oth tan-

oth tātū eſt interuallū, vt nō facilè mereatur
audiri. Et his quidē, qui eiuſmodi ſunt, alibi
dicit idē Apoſtolus: Petitis & nō accipitis, eò
Iacobi 4. quòd male petatis. His aūt qui (ſicut ait in fi-
ne lectionis huius) immaculatos ſe ab hoc ſe-
culo cuſtodiūt, exéplo Apoſtolorū, familiari
Iohan. 16. ter dominus ait: Petite & accipietis, vt gaudiū
veſtrū plenū ſit. ¶ Quorū in typū Helizæus,
magiſtrū, non tantū corpore, ſed & corde ſe-
cut⁹, audire meruit: Poſtula quid vis, vt faciā
tibi, anteq̄ tollar à te. Et illa meritò conceſſa,
4. Reg. 2. cū magna fide vtēs fiducia: obſecro, inquit, vt
fiat ſpiritus tuus duplex in me. Helias etem
currus Iſrael & auriga eius, dn̄m noſtrū, præ-
ſenti capitulo ſignificat, qui eccleſiā ſuā vt au
riga, verbo doctrinæ ſuæ regit: & vt currus di
Matth. 19. uinitatis ſuæ vehiculo in cęlū ſubuehit. ¶ He
4. Reg. 2. lizęus verò, qui ſemel & iterū atq; tertiò reſi-
dere ſibi met permiſſus ob amorem magiſtri,
permiſſo noluit vti: Apoſtolos atq; apoſtoli-
cos exprimit viros, qui ob amorē Chriſti cō-
ceſſis quoq; recuſantes vti ſequuntur illū vl
tra terminū præcepti, ſpontanei ſpectatores
cōſilij: quod in Euāgelio diues adoleſcens fa
cere nolēs, abijt triſtis. Igitur ei qui eiuſmodi
eſt petenti & dicenti: obſecro vt fiat ſpiritus
tuus duplex in me, dicit aſcenſor cœli dn̄s Ie
ſus: Si videris, quādo tollar à te, erit quod vi-
diſti. Si videris, id eſt, ſi oculos mētis ad terre
na nō deflexeris, ſed ſolis cœleſtibus inhia-
ueris, erit quod petiſti. ¶ In talib⁹ quippè du-
plex fit ſpiritus Chriſti: quia cū ille mitis in-
ter homines ambulauerit, ſicut ſignificauit
Matth. 3. ſpiritus ſanctus, dū ſuper eū in ſpecie colum
1. Cor. 4. bæ apparuit, iſtos idē ſpiritus mites pariter
& zelo feruentes, reddit. Ad ſubditos nanq;
prout cauſa vel tēpus exigit, nūc in virga, nūc
ſpiritu veniunt manſuetudinis. Hęc illa iucun
Pſal. 56. ditas eſt, cuius vocē in introitu vſq; ad extre
Pſal. 95. mum terrę nūciare iubemur: hoc illud eſt be
1. Iohan. 1. neficiū, pro quo offerēda gentes Deū benedi
cere, & in cōmunio ne cātare, & ſalutare eius
nūciare cōmonētur: quia noſtræ naturæ par-
ticipē aduocatum habemus, cuius in nomine
petentes, plenū gaudiū accipere mereamur.

De Rogationibus à ſancto Mamerto inſtitutis. Caput V.

HVius ſpōſionis memor, & in ea ſpē po-
nēs ſanctus Mamertus, Viénenſis epiſ-
copus cū Chriſtianus populus lōga &
graui afflictiōe vrgeretur, auſis etiam diuino
iudicio lupis turmatim cū confertis conflige
re hominibus, rabidamq; dentium cædem,
non ſolùm villis, ſed & plenis inferre mœni-
bus: rogationes fieri ſolēnes ante diem eiuſ-
dem dominicæ aſcenſionis inſtituit, vt tan-
quam abeunti in cœlum domini ac dicenti:
Petite & accipietis, humanæ miſeriæ comme
moratio triduanis ſupplicationibus ambitio
ſius ingereretur, & vt rememorata ſponſoris
potentia fide petentiū ſpes roboretur, in eiſ-
dem proceſsionibus triumphatoris cœlos aſ
cendentis inſignia, ſcilicet cruces atq; vexilla
præferuntur. ¶ Horū vſus in Eccleſia cœpit
à Conſtātini tēporibus: qui cū vidiſſet inſom
nis ſignū crucis in cœlo ſplēdidè collocatū,
dictūq; ſibi fuiſſet: O Cōſtantine, in hoc vin-
ce: iuſsit viros eruditos ex auro & lapidibus
precioſis in vexillū ſanctæ crucis trāsforma-
re ſignū, quòd labarū vocabatur. Hoc enim
ſignum bellicum inter alia precioſius erat, eò
quòd imperatorem præcedere, & adorari il-
lud à militibus moris eſſet. ¶ Sciendū autem
has rogationes triduanas, litania maiore quā
beatus Gregorius inſtituit, eſſe antiquiores.
Siquidem à viceſimo Zenonis anno imperij,
quo Mamertus epiſcopus prædictas rogatio-
nes inſtituit, vſq; ad nonū Mauricij imperato
ris annū, quo diluuiū magnū in finibus Vene
tiæ, & Ligurię, & Italiæ factum eſt, quale poſt
Noë tempus nō creditur fuiſſe, & ſubſecuta
eſt eueſtigio peſtis inguinaria, qua cū Roma-
nus populus penè deleretur, Gregorius ad-
huc Leuita, litaniam maiorem indixit, Pela-
gio Papa eadē peſte extincto: paulò plus quā
centum anni ſecundum Chronographos in-
ueniuntur.

¶ Vtrorunq; ſalutares & opportunę traditio Luc. 11.
nes eodem celebrantur officio, quo cōmone Pſal. 67.
mur per Euangelicam ſimilitudinem, perſe-
uerare pulſantes ad oſtium amici, ſcilicet do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, cuius oſtium iā clau
ſum eſt, & pueri eius cum ipſo ſunt in cubili:
quia videlicet, ex quo aſcendens in altum ca-
ptiuam duxit captiuitatem, in templa ſua tan
quam in cubili receptus, illic poſt laborē paſ-
ſionis in lectulo conſummatæ gloriæ requi-
eſcit, & cum eo pueri eius, id eſt, ſancti, qui de Pſal. 17.
mundi huius laboribus exierunt. ¶ Atq; inde Pſal. 108.
(ſicut in introitu cantamus) exaudit vocem Iacob 3.
noſtram, ſi quemadmodum in offerēda dici-
mus: Confitemur domino nimis in ore no-
ſtro, nimis inquam, id eſt, vſque ad improbi-
tatē, propter quam ſurgat amicus ille Euāge
licus, & det amico ſuo panes, quotquot habet
neceſſarios. ¶ Epiſtola pulſantem ad amici ia
nuam competenter animat ad perſeueranti-
am, de Helia proferens exemplū, vt argumen
temur à ſimili, poſſe amicum vinci improbi-
tate pulſandi. ¶ Nec deſperet qui pulſat, eò
quòd ſit peccator, & exemplum propoſitum
eſt de iuſto. Peccatoribus enim propoſi-
tum eſt. Siquidem peccatoribus loqui ſe in-
dicat idem Apoſtolus, ſic incipiens: Confite-

mini alterutrum peccata veſtra. Sed hoc eſt Prouer.18. iuſtitię principium. Iuſtus enim in principio accuſator eſt ſui, id eſt, ab accuſatione ſua incipit iuſtificari. Peccatorem ergo, ſed accuſatione ſua iuſtificatum, illa concludit vniuerIacob 5. ſalis ſententia. Multum enim valet deprecatio iuſti aſsidua: & iccirco illi exemplo quoque licet vti, quod propoſitum eſt de iuſto Helia, vt pulſans, ſi non amicitiæ cauſa, ſicut in euangelio dictum eſt, ſaltem improbitate perſeuerantiæ vincat.

De miſſa in vigilia aſcenſionis domini.

Caput VI.

IN vigilia aſcenſionis domini illa ponitur Euangelij lectio, qua dominus Ieſus mox tradendus, ſubleuatis oculis in cœlum, dixit: Ioan.17. Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Cauſa autem cur in huius ſolennitatis præuentione legatur, hæc eſt: quia quòd tunc orauit paſſurus, quando aſcendit, completum eſſe innotuit hominibus: videlicet quia moriens, ſicut dicit in Cā- Cantic.7. ticis, aſcendit in palmam, & reſurgens apprehendit fructus eius. Quòd quia per aſcenſionem, vt dictum eſt, innotuit hominibus ad ipſorum ſalutem: homines quippè ſine notitia, vel fide eius non ſaluarentur: rectè hæc, vt dictum eſt, oratio legitur, qua hoc ipſum orauit, iam iam per paſsionis viam, per mortiferi torrentis potum ad illam iturus gloriā. Notandum autem, quod cùm dixit: Clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, protinus adiunxit: Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, & omne quod dediſti ei, det eis vitam ęternam. Non dixit, & da ei, ſed ſicut dediſti ei poteſtatem.

Hebr.2. Philip.2. ¶ Quamuis enim propter paſsiōem mortis, gloria & honore coronatus ſit dn̄s Ieſus, & iccirco Deus illum exaltauerit: quia factus eſt pro nobis obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis: tamen & ante ipſam mortem, & ante ipſam crucem, dederat ei pater regnum, dederat ei poteſtatē omnis carnis: ſed non erat tempus, vt in eodem regno vel poteſtate, cùm adhuc mortalis eſſet, clarificaretur. Quod vt euidentius cōprobetur, libet de veteri proferre hiſtoria ſimilitudinē autenticam, cunctis penè venerabilium literarum ſtudioſis cognitam.

2.Reg.2. 1.Reg.16. ¶ Ecce ſanctus Dauid, qui hunc deſiderabilem atq; manu fortem Chriſtū nomine ſuo ſignauit, factis præfigurauit, repromiſsione hæreditauit, Pſalmis cecinit propheticis: alio iuxta modum ſuum glorificatus eſt atq; alio tempore, Dei dono, regni poteſtatem accepit. Tunc enim gloria ſua glorificatus eſt, quando mortuo Saul aſcendit in Hebron, ſuſceptus primū à tribu Iuda, deinde ab vniuerſo Iſraël: tunc autem eandem illi Deus dedit poteſtatem, quando ſuſtulit eum de gregibus ouium, & per manum Samuelis vnxit in regem, in medio fratrum ſuorum. O quātis à poteſtate accepta, vſq; dum regno fruetur, interfluentibus potatus eſt amaritudinibus, quantis perſequente Saul, Deus coronā eius fabricās, erudiuit eum laboribus? Plane hac ſimilitudine res quæ propoſita eſt, facilè colligitur. ¶ Sic enim & dominus noſter antequā clarificaretur ea clarificatione, pro qua nunc orat dicēs: pater clarifica filium tuum: Pſal 44. acceperat regiam dignitatē vnctus oleo exultationis præ participibus ſuis: non tunc pri- Matth.3. mum, quando Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ venit ſuper eum: ſed iam tunc, quando in ſecreto viginis vtero aſſumptus eſt ho- Coloſſ.2. mo verus, à vero Deo Dei verbo, per operatiōem ſancti Spiritus, cuius vniuerſa plenitudo, quæ in illam incarnationē effuſa eſt, benè per cornu olei deſignata eſt, quo Dauid in ſecreto paternę domus, vt ignoraret Saul, vnctus eſt. ¶ Et ſicut vitulus quem ex præcep- 1.Reg.16. to Dei tulit ſecū Samuel, ſefellit Saul, vt neſciret quid ageretur in domo, nec quicquam opinaretur, præter quod prætendebat præparatio vituli, id eſt, votum ſacrificij: ſic mortalis natura hominis, quæ in mundo apparuit, ſefellit diabolum, vt neſciret, quid actum eſſet in vtero virginis, nec aliud quid opinaretur in chriſto, niſi quod foris oſtēdebat caro paſsibilis, id eſt, hominem purū, per omnia noſtræ obnoxium corruptioni, vt putabat, carnemq́; peccati: deprehendit tamē proceſſu temporis, poſſe illum contraire ſuæ tyrānicæ dominationi, quemadmodum & Saul dæmonioſus, in virtutibus Dauid intellexit, quòd cōtra thronum ſuum ageretur in illo, per eum qui à ſe receſſerat, & in Dauid dirigi 1.Reg.16. batur ſpiritus domini.

¶ Igitur quod ait dominus noſter, inſtante mortis articulo, pater venit hora, clarifica filium, vt filius tuus clarificet te, ſtatimq́; ſubiungit, ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, vt omne quòd dediſti ei, det eis vitam æternam, tale eſt, ac ſi dicat Dauid perſequen- 1.Reg.23. te Saul, in deſerto Ziph, ſiue in deſerto Maon ad petram diuidentem, quando deſperabat ſe poſſe euadere à facie Saul, dicat inquā Deo, qui exauditor eſt omnium. Memor eſto ver- Pſal. 118. & 88. bi tui ſeruo tuo, in quo mihi ſpē dediſti, vel ſicut iuraſti Dauid in veritate tua, tunc videlicet, quando tuliſti me de ouibus patris 1.Reg.16. mei, & vnxiſti me vnctione miſericordię tuę.

¶ Quod autem paulò pòſt ait. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipſum claritatę,

quam

quam habui, priuſquam mundus eſſet, apud te: ſic omninò acccipiendum eſt, vt nullatenus verbi diuinitatem ab illa claritate, quam habuit in principio Deus apud Deum obſcuratum fuiſſe arbitremur. Nam neq; orat Chriſtus ſecundũ diuinam naturam, ſed ſecũdum eã, quæ protinus moritura erat, ſerui formã. ¶ Quomodò ergò natura ſerui claritate priꝰ habita ſe poſcit clarificari, vel quomodò eã priuſquam mundus eſſet, habuit? Videlicet, propter perſonæ vnitatem ſuam claritatem,
Iohan. 3. illã veraciter aſſerit eſſe formam ſerui, quam habuit priuſquam mũdus eſſet apud patrem, illa quæ ſibi vnita erat, forma dei. Et ſic omninò claritatẽ tũc habuiſſe coſtanter dicenda eſt forma ſerui, quomodò dicitur de cœlo deſcẽdiſſe filius hominis: Sic eñ ait: Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcẽdit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo: non enim homo qui videbatur de cœlo deſcendit, ſed qui conceptus & natus eſt de carne Mariæ virginis. Itemq; homo filius hominis qui, vt dictũ eſt, de terra carnis conceptus & natus erat, & hæc in terra conſiſtens loquebatur, non in cœlo erat, ſed in terra gradiebatur, paulò pòſt capiendus, crucifigendus, in terra ſepeliendus. ¶ Igitur quemadmodũ propter perſonæ vnitatem, filius hominis de cælo deſcendit, quia verbum ſibi vnitum in cælo & vbiq; erat: ſic propter eandem perſonæ vnitatem nunc ait orãs natura hominis, clarifica me tu pater apud temetipſum, claritate quam habui, priuſquam mundus eſſet apud te.

Iohan. 17. ¶ Sed iam nunc ad eas huius euangelicæ lectionis partes ſermo concedat, de quibus cętera pendent officij membra. Poſt pauca vbi ait: Nõ pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi cõtinuo ſubiungit. Quia tui ſunt, & mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt, & clarificatus ſum in eis. Et circa finem eiuſdẽ orationis. Non pro his tantũ rogo, inquit, ſed & his qui crediturí ſunt per verbũ eorũ in me: vt ſint vnũ ſicut tu pater in me, & ego in te, vt ſint in nobis vnum, &c. ¶ Vnum, inquit, ſint in nobis, ſicut & nos vnum ſumus, modo videlicet ſupradicto, quia quos dediſti mihi, tui ſunt, nec in meum ius transeũdo, tui eſſe deſierunt, & mea omnia tua ſunt, & ideo verius tua quia mea eſſe cœperũt. Delectat proprius hunc intueri modum cõmunicationis, vt intelligamus ea quæ patris ſunt, ex eo verius patris eſſe, ex quo homini Chriſto data
Dan. 7. ſunt. Hoc itaq; non prætereundum, quod antequam in rempublicam dei patris introduceretur hic filius hominis, & (ſicut Daniel aſpexit in viſu noctis) adduceretur vſque ad antiquum dierum, quia dedit ei poteſtatem, & honorem & regnum, vt omnes populi, tribus, & linguæ & ipſi ſeruirent immunita atq; incõiũcta creatori erat rerũ vniuerſitas, quia videlicet inter creatorem & creaturã nullus erat medius. Nã quicquid erat aut creator erat, aut creatura. ¶ Vt ergo mediũ inueniretur perfectæ ſocietatis vinculũ, hic introductus eſt, qui ex eo creatorẽ & creaturã firmius annecteret: quia vnus idẽq; Chriſtus vtrũque eſt, creator videlicet atq; creatura. Creator, quia deus, creatura, quia homo. ¶ Et licet Apoſtolus dicat. Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit, nec ſic tamen angeli expertes ſunt huius dignationis, quia profectò cũ omnis creatura ſit homo, habẽs eſſe cum lapidibus, viuere cum arboribus, ſentire cũ pecoribus, diſcernere cum angelis, cũ, inquam, homo iuxta aliquid omnis creatura ſit, hominem autem Deus aſſumpſerit, relinquitur & angelis gratulari, quòd is qui ſuper ipſos creator erat, creatura quoq; cum ipſis eſt. Amplius aut & hoc ad rẽ attinet, quod homo, cum ſecundum ſolũ corpus quandam viſibiliter mundi ſimilitudinẽ gerat, ex quatuor elementis cõpoſitus, vnde à Gręcis μικροκοσμός, id eſt minor, mũdus appellatur, ſecundũ ſolam animã angelicæ ſubſtãtiæ eſt, & videlicet rationalis atq; immortalis, hac ſola, vt angelus quoq;, à creatore diſtãs ſubſtãtiali differẽtia, quòd creata eſt. Itaque & ad angelicę creaturę exultationẽ illud attinet, ꝙ Deus homo factus eſt. ¶ Igitur ſicut ſupra dictũ eſt, vt eſſet quo creator atque creatura firmius necteretur, hic in rempublicam creatoris, filius hominis mediator introductus eſt, qui in humana natura, quòd non habuerat accipiens, poteſtatem nõ ſibi vſurparet, ſed iuxta Apoſtolum, Deo & patri regnum traderet, dicens, vt ſupra poſitum eſt, & mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt. Atque hic eſt modus cõmunicationis & ſimilitudinis, quam intendẽs ait: vt ſint in nobis vnũ, ſicut & nos vnum ſumus. Quẽ veriſsime tenens ſacri compoſitor officij, huic euangelio Heb. 11 lectionem illam de actibus apoſtolorũ præſcripſit. Multitudinis credentiũ erat cor vnũ & anima vna, nec quiſquàm eorum quę poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat. Planè per hoc indicat, qualiter accipiendum ſit, quòd dominus ait orans, vt ſint vnum ſi- 1. Cor. 3. cut & nos, & quod præmiſerat, omnia mea tua ſunt, & tua ſunt mea. ¶ Itaque ſi ſolem in ſua, præ infirmitate oculorum, altitu- Act. 4. dine perſpicere non poſſumus progreſſum eius in gradibus ſuppoſitis comtẽplemur, id eſt, ſi hominem deificum in communionem trinita-

trinitatis ſine perſonarum augmento admiſſum,in ſeipſo peruidere non poſſumus,quãtæ plenitudinis ſibi cõſcius,dicat omnia mea tua ſunt,&tua mea ſunt,ad imitatores eius re ſpiciamus,de quibus dictum eſt: Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, &c. In hoc minori de maiore illo argumentemur. ¶Neceſſario concedendum eſt minus eſſe communionis, minus eſſe cõcordiæ vel charitatis, minus gratiæ ſpiritus ſancti in pluribus hominum perſonis,in multitudine hominum,quamuis credentium,quamuis iu ſtorum,quamuis in veritate & charitate ambulantium: plus verò in patre & Christo filio Deo & homine,in quo natura humana ſic diuinæ vnita eſt naturæ, vt cùm illa perſonã duplicare non valeat,adeò concordiæ & charitatis fœcũda, vt nulla vnquam defuerit illi ſancti ſeptiformis ſpiritus gratia. Sed ecce in his pluribus & longè minus habentibus,tanta communio,tanta charitatis concordia eſt, vt in ſpiritualibus cor illis vnũ & anima vna ſit,in corporalibus quoq; nihil propriũ, ſed omnia ſint communia. ¶De corporalibus liquet,quanta ſit communionis charitas, quia tales profecti ſunt,de baptiſmo,vt eleganter comparentur gregi tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, vt ſpoliati velleribus rerum quas ponebant ante pedes Apoſtolorum. De ſpiritualibus quoq; paſsim in ſcripturis, & maximè in Apoſtolo, clarum & euidens habemus vnitatis indicium. Qui cùm dixiſſet: Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus, & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idẽ autem dominus, paulò pòſt ſubdidit ſicut enim corpus vnum eſt,& membra habẽt multa,omnia autẽ membra,cum ſint multa, corpus vnum ſunt: ſic & Christus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Christo, ſinguli autem alter alterius mẽbra.¶Tale quid & beati Laurentij reſponſis inuenimus. Qui cùm Decio pauperes oſtendiſſet, non de panniculis vel morbidis eorum corporibus,ſed de donis ſancti Spiritus quẽ credentes acceperant,dixit: Ecce iſti ſunt theſauri æterni, qui nunquàm minuuntur nec decreſcunt,qui in ſingulis aſperguntur,& in omnibus inueniuntur. ¶Diuiſiones nanque gratiarum Pauperes Chriſti accipiunt, ſuoq; ſinguli munere funguntur, ſed ſuam ſinguli diuiſiuam gratiam omnibus impartiuntur. Verbi gratia. Spiritus ſcientiæ, ſpiritusq; pietatis,bonæ partes theſauri cœleſtis in ſingulis Petro & Paulo aſperſæ ſunt, ſed in omnibus inueniuntur, dum ab ore Pauli ſcientia

Cant. 4. 1. Cor. 12. Eſa. 11.

cũctis auditorib' pro captu auditorũ affluit: pietas autem Petri ſuomet erudita lapſu,cun ctis peccatoribus,rite pulſantibus,miſericordiæ competentis ianuas aperit. Sic vniuerſo corpori & oculus videt,& auris audit,nec po teſt dicere oculus manui, opera tua non indigeo,nec caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarij. 1. Cor. 12.

¶Igitur illa trinitatis communio aſſumptę naturæ hominis,longè firmior vnanimitatis connexio eſt,propter quam dicit:Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: quam & ſi nunc videre nõ poſſumus,ſicuti eſt, ſaltem per ſpeculum huius ſimilitudinis noſtræ nonnulla ex parte ſpeculamur. Et ecce magnum quiddam & mirabile,cœliſq; ac cœlorum virtutibus ſpectabile, apparet in illa beati filii hominis natura, cui cum patre ſunt omnia communia, ſcilicet & quæ in ſe habet naturaliter, & quæ ſub ſe condidit potentialiter. Habet enim pater in ſe naturaliter verbum de ſe natum, ſed hoc eructante illo,habet homo ille in ſe incarnatum, habet pater nihilominus Spiritum ſanctum,nihilominus à ſe procedentem habet homo ille ſpiritum ſanctum ſemper in ſe requieſcentem. Condidit ſub ſe pater potentialiter cœlum & terram,& omnia quæ in eis ſunt, angelos, archangelos,thronos,dominationes,principatus,poteſtates,virtutes, cherubim atq; ſeraphim,drachmamq; decimam,id eſt, hominem. Coniunxit verò in ſeipſo,& pacificauit hæc omnia verus hic homo Chriſtus, & ſuper hæc omnia conſtitutus eſt,& omnia ſubiecta ſunt ſub pedibus eius. Sedet ſuper thronum pater ille antiquus dierum, ſedet & agnus hic filius hominis, imò pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio: & (ſicut alibi dicitur) poteſtatẽ dedit illi iudicium facere,quia filius hominis eſt. 1. Cor. 13. Coloſſ. 1. Pſal. 8. Pſal. 49.

¶Omnes ergo gentes,ſicut in introitu cãtamus,plaudite manibus,iubilate Deo in voce exultationis, plorante & mœrore ſeipſam cõſumẽte diaboli inuidia, quia fruſtrata eſt, imò quia profuit, dũ nocere cupit: quia priuſquam caderet homo:tamẽ erat homo: nũc autem dum caſum corrigit, dum aſcendit, Deus & homo.¶Nunc eſt dominus, nunc eſt excelſus,terribilis,rex magnus.Dominus(in quam)eſt,& in vniuerſa terra admirabile nomen eius: excelſus,quia ſuper cœlos eleuata eſt magnificentia eius: terribilis,quia quemadmodum aſcendit, ita ad iudicandos viuos & mortuos reuertetur. Et hic rex magnus, nunc in illa ſedet curia victor ad dexterã patris,honore coronatus & gloria, ſpecioſus & expectabilis rex in illa ſua beata republica, Actor. 1.

patris

patris nō mortui,ſed & nunquā morituri hę res,mortuus ſemel,& vltra iam non moriturus,cunctos patris imperatoris antiqui poſsidens theſauros in arca pectoris ſui reconditos,vnde & dona dat hominibus,alij fidē,alij ſapientiæ vel ſcientiæ ſermonem,alij diſcretionem ſpirituum,alij genera linguarum,alij interpretationē ſermonū,alij operationē virtutū,& his ſimilia. ¶Omnes itaq; gētes,vt dictū eſt, plaudite manibus, id eſt,plaudite cū lætitia benè operamini. Elegantius quicquā præmitti non potuit ad introitum, ſecūdum prædictum Euangelij ſenſum, ſiue lectionis Actuum Apoſtolorum. Nam in eo ait,plaudite manibus, & operatio,& ſupradicta charitatis communicatio, breuiter commendatur. In plauſu enim lætitia, manuumq; concurſio conſpicitur. Ita ergo manibus plaudere iubemur, vt hilari charitate quicquid habemus, quicquid ſcimus, quicquid poſſumus, commune faciamus,hoc pacto vnū ſimus,vt Chriſto tanquam corpus conſona membrorū aptitudine cohæreamus.

Pſal.67.
1.Cor.12.

De officio in die dominicæ aſcenſionis.

Caput VII.

Officium diei dominicæ aſcenſiōis, gaudium cūctis eius cantat dilectoribus: quia dum eundem redemptorē noſtrū ad cœlos aſcendiſſe credimus,ipſi quoq; mēte in cœleſtibus habitamus: & ſpei certitudine iam poſsidemus rem,ad quam illum peruenisſe gaudemus. Nam (ſicut ipſe ait) vbicunq; fuerit corpus,illic congregabuntur aquilæ,id eſt,illuc ſubſequentur ueri ſolis cōtemplatores & amatores claritatis eius,vbi ipſe eſt, quotum animæ virtutum pennis cum terrenorum deſpectu ad cæleſtia ſubuolant, nec ad terram propter cadauera ſeſe iterū demoluunt.Etenim corpus quo ſolo huiuſmodi aquilæ paſcuntur,in cœlo eſt: corpus inquam Chriſti, in quo corpotaliter habitat plenitudo diuinitatis, quæ angelos paſcit, quæ cibus eſt & vita æterna omnis creaturæ rationalis. ¶Hoc, inquam, gaudium diei præſentis prædicat officium: ſed illud hoc ipſum ſolicitat gaudium, quod pariter angelorum decantamus voces dicentium: Sic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Nam aſcendit quidem Deus in tribilatione,ſcilicet Apoſtolorum,qui adorantes, vt Lucas refert,reuerſi ſunt in Hieruſalē cum gaudio magno, cuius gaudij participes maxime ſunt hi, qui in ſe perfectionem habentes charitatis, fiduciam habent in die iudicij. Aſcendit,inquam, Deus in illorum iubilatiōe,ſed aſcendit & in voce turbæ, id eſt, cum terrifico eiuſdem iudicii præconio,dicē-

Coloſſ.2.
Matth.24.
Act. 6.
Luc.17.
Act.1.

tibus angelis: Sic veniet quēadmodū vidiſtis eum euntem in cœlum. ¶Eorum quippè,qui in pace eccleſiæ finiūtur, nimirū rarus quiſq; eſt qui ita pugnet,ita legitimè decertet, vt illa venientes regis inſignia, ſcilicet crucē clauorumq; ſigna ſecurus aſpiciet,& irreuerberata deoſculetur cōſcientia:qui in quā,ita crucem ſuam baiulādo, illum ſecutus ſit, vt iure larga repoſcat pro laborioſa militia tanti triumphatoris donatiua, imò vt ſecundum parabolam dictum ſit ab ipſo propoſitam:rarus eſt qui talenta, quæ homo hic peregre proficiſcens ſibi credidit,cum debito lucro reportet,id eſt,dona(quę dedit hominibus,aſcendens in altum & captiuā ducens captiuitatem, ſcilicet carnē, cuius natura noſtras mentes in hoc ſeculo tenet captiuas)ita proximorū vtilitatibus impenderit, vt nihil ex eis in terra defoſſum,id eſt, in terrenos vſus praue detortum, ab vſura ſpirituali vacare permiſerit. Sed eſto: Inueniuntur interdū qui probè viriliterq; in huiuſmodi ſtudiis brachiū ſuum roborauerit,& merito laudatur:quia cùm de ſides alii nudis ac deſertis erant lateribus,hic multo milite ſtipatus incedit, & illi regi cum decē millibus occurſurus eſt ad bellū, id eſt, ad diſceptationē iudicii. At illi rex iuxta parabolā euāgelicam cum viginti millibus venit: quia videlicet, cū hic ſeruus bonus & fidelis,tantū de factis ſuis rationē reddere vix poſsit, illi dominus eius de cogitationibus quoque rationem exigit, cùm redierit. Atq; ita duplici territus interrogationem exercitu, neceſſe eſt ſuis diffidat ſimplicibus ac dimidiatis reſponſionibus.

Luc.24.
Pſal.46.
Matth.25.
Rom.7.
Pſal.67.

¶Igitur dum de legatione mittenda & pace roganda, ſoliciti reſponſum pacis eiuſdem expectamus,gaudemus quidem, vt ſupradictum eſt,in ſpe,ſed hoc ipſum gaudium ſpei, magna ex parte metus imminuit.Et quia ſolicitudo hæc ſalubris eſt,competenter hic epiſtolæ finalis aculeus, & ad introitū,& ad offerendam frequentatur.Sic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. ¶Tota autem vis ſententiæ,tota pene huius euangelicæ animoſitas tubæ, magis in ea perſonat dictiuncula,quæ verbo appoſita eſt.Sic veniet. Percutit enim acriter infelicem ſuperbiam eorum,qui illum trāſfixerunt,perditamque mundi ſapientiam ac reprobam fulmine ferit prudentiam:quia tunc verè quod infirmum eſt Dei fortius erit hominibus: & quod ſtultum eſt Dei(ſtultitiā quippe Ieſum Chriſtum crucifixum reputauerunt) hominibus ſapientius erit, ipſis cum dolore fatentibus. ¶Tūc implebitur illis illud Eſaiæ terrificum vaticiniū:Domine exaltetur manus tua,vt nō videant:

Luc. 4.
1.Cor.1.

videant: ſubauditur gloriam domini. Gloriam enim domini, id eſt, diuinitatem filij hominis Ieſu Chriſti nõ videbunt impij, quam videre ſalus videntiũ erit, ſed videbunt carnem, quam ſpreuerunt, illuſerunt, conſpuerunt, flagellauerũt, ſpinis coronauerũt, transfixerunt. Hoc etenim ſecutus ait idem propheta. Videant & confundantur. Quæ confuſio malæ conſcientiæ quanta ſit exprimens, Et ignis, inquit, hoſtes tuos deuoret. Tunc tremẽt angeli & archangeli, impij autem vbi parebunt? Trement, inquam, angeli, &(ſicut ait dominus ad beatum Iob) territi purgabũtur, quãdo Behemoth, qui factus eſt nullum timeret, qui eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, mirabiliter creatus, & in ſua natura malitiaq; & ferocitate conſpicua formidabilis, corã filij hominis fortitudine adducetur, patefactis inferni viſceribus, & videntibus cunctis præcipitabitur. ¶Et quidem ſancti angeli purgatorio terrore non examinandi probãtur: ſolidati nanq; ſunt vt firmamentum, quomodo mollities aquarum fertur in ſolidum verti cryſtallum, ex quo peccante illo peccati principe, ipſi peccare nolentes, in hoc remuneratione acceperunt, vt iam peccare non poſsint: niſi quia conditionis eiuſdem cùm eſſent, peccare & ipſi potuiſſent, poſsibilitatem eandẽ ſibi vnquam fuiſſe, fortaſsis intuitu præſentis iræ pauebunt, quam & ipſi incurrere poterant, ſi à gratia deſerti fuiſſent. Ait quippe dominus Effrem, quia ipſa agmina angelorum expaueſcent in die aduentus eius, & cõtremiſcent. Sed de hominibus ſanctis, qui annunciando veritatẽ Dei, ſupernorum imitantur officia ſpirituum, & idcirco commune cum illis vocabulum ſortiuntur vt angeli vocentur (angelus quippè nomen eſt officij, nõ naturæ) de his inquam, hominibus non eſt dubium quin tremant, & terrore purgentur. Si ergo tremẽt ſancti angeli, vbi parebunt impij? Dies illa ſuper eos dies iræ, dies calamitatis & miſeriæ, dies magna & amara valde.

1. Pet. 4. Iob 4.

De eo quod dictum eſt, Et ſedet à dextris Dei. Caput VIII.

Mar. 16. HAec itaq; ſolicitudo nobis gaudiũ præſens imperfectum reddit, cuius ſummam ſolus in Euangelio Marcus perſcribit. Nam cùm dixiſſet, Et dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſcendit in cælum addidit hoc: Et ſedet à dextris dei. ¶Summa quippè gaudij noſtri eſt, quòd vera carnis noſtrę natura in illo nos hominis filio præcedens, conſedet à dexteris Dei, quem venientem iuxta Danielem in nubibus cœli, hodie venerandus ille antiquus dierum cum millibus millium ſibi miniſtrãtium, & decies millies cẽtenis millibus ſibi aſsiſtentium, in illo throno ſuo flãmeo ſuſcepit, dignã cano capite ſuo ſententiã elocutus, iuxta patrẽ ipſius, ſecundum carnem Dauid, Sede à dextris meis, &c. ¶Quod non ſic accipiendum eſt, vt Humaniformij putant, quod Deus ita vt nos hinc dexteram atq; inde habeat ſiniſtram, & humana forma circunſcriptus ſit, aut hoc ipſum quòd Deus ſedere dicitur, flexis popliti bus fieri putandum eſt: nec illud incidamus ſacrilegium, inquit Auguſtinus, in quo execratur Apoſtolus eos, qui cõmutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinẽ corruptibilis hominis. Tale enim ſimulachrum Deo nefas eſt Chriſtiano in templo collocare, multo magis in corde nefarium, vbi vere Dei templum eſt. Sedere ergo quod dicitur Deus, non membrorum poſitionem, ſeu iudicariam ſignificat poteſtatem. ¶Et quò d ait Chriſto domino, Sede à dextris meis, id eſt, in mei æqualitate, quod idem eſt ac ſi dixiſſet, Conregna mecum. Et hoc ſecundum humanam naturam illi dictum eſt: quia ſecundum illam datum eſt ei regnum & honor, & omnes populi, tribus & linguæ ipſi ſeruient. vnde in communione canimus: Pſallite domino qui aſcendit ſuper cœlos cœlorum ad orientẽ. Humana quippè Chriſti natura, dignitate virtutum omnium & ſanctitatis, omnem ſpiritualem exciſi creaturam intantum aſcenderet vſq; ad orientem, id eſt, vſq; ad filium ſibi perſonaliter vnitũ, quia pręter eũ nihil trãſcendẽdo, dimiſit. ¶Vbi notãdum, quia non dixit ad ortum vel oriturũ, ſed ad orientem. Illa enim ineffabilis genitura, nõ ſecundum præteritum & futurum conſideratur, ſed ſempiterno pręſenti filius patre generatur. Veruntamẽ hoc localiter quoq; accipiendũ eſt, quia aſcẽdit ſuper firmamentũ cæli, & hoc verſus orientalem plagam. Nam quod dictum eſt, vſq; ad orientem, id eſt, vſq; ad filium ſibi perſonaliter vnitum, non vtiq; ſecundum locum, ſed ſecundum humanę naturæ immutationem dictum eſt, qua immutatione & nos iuxta Apoſtolum pro modo noſtro immutabimur. ¶Nec verò ſic immutata eſt, vt in illam orientis ſubſtantiã vera carnis ſubſtantia tranſiret, ſed acceſsit gloria, non deceſsit natura: abſorpta eſt paſsibilitas, ſucceſsit impaſsibilitas: perijt mortalis, acquiſita eſt carni verbi coæternitas. Sic in ſimilitudinẽ lapidis aquę durantur. Cryſtallum nanque ſimilitudo lapidis eſt, non ſuaptè natura lapis: quia durata gelu aquæ ſubſtantia, ſicut aiunt phyſici, ſpeciem hanc efficit. Quod ad prædictam immutationem carnis apta ſimilitudine

Dan. 7. Pſal. 109. Rom. 1. Dan. 7. Pſal. 69. 1. Cor. 15.

tudine referri Gregorius perhibet in Ezechi elem,dum dicit:Corpus redemptoris noſtri, quia vſq; ad mortẽ paſsioni ſubiacuit, aquæ ſimile iuxta aliquid fuit:quia naſcendo,creſcendo,laſſeſcendo,eſuriendo,ſitiẽdo, moriẽdo vſq; ad paſsionem ſuam per momenta tẽporum decucurrit. Sed quia per reſurrectionis ſuæ gloriā ex ipſa corruptiõe in incorruptionis virtutẽ cõualuit, quia cryſtalli more ex aqua duruit, vt in illo & hęc eadẽ natura, & ipſa iam quę fuerat,corruptiõis immutabilitas non eſſet. Aqua ergò in cryſtallū verſa eſt,quãdo incorruptionis eius infirmitas per reſurrectionem ſuam ad incorruptionis eſt firmitatẽ ſolidata.Et notandū,quia cùm ſpecies cryſtalli perpulchra ſit, dicitur in hac ſignificatiõe, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis: quia redemptor noſter vnus idemq; ſerenus iuſtis,iniuſtis autem (vt ſupradictum eſt)apparebit terribilis. ¶Igitur ſicut aqua,nõ pereunte ſubſtantia vel ſubſtantię quãtitate,ſed ſolum qualitate,quæ fluxa fuerat, in ſoliditatem tranſeunte,in ſimilitudinem lapidis duratur,ſic dominicus homo,cui pſallimus, nõ pereunte ſubſtantia membrorū,quæ ſeruato numero vel quantitate,aſcendit primū, quoniam reſurrexit,aſcẽdit (inquam) inlocaliter ad orientis,id eſt,diuinitatis(de qua ſupra dictū eſt) cõformitatem atq; coæternitatẽ ſola penitus abſorpta quaſi fluxa qualitate, ſecundū quam timuit,potuitq; tædere & pauere,&
Matth. 26. dixit: Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortẽ, & cętera talia,ſecundo aut aſcendit & localiter hac die, vidẽtibus Apoſtolis, ſuper firmamẽ-
Marc. 14. tum cœli(vt ſupra dictum eſt)ad oriẽtem , id eſt,ad orientalem plagam. ¶Vbi aũt & quomodò ſit dominicum corpus in cœlo,curioſiſsimum & ſuperuacaneū eſt quęrere,inquit Auguſtinus in libro de fide catholica. Tantummodò in cœlo eſſe credendum eſt. Non enim eſt fragilitatis noſtræ, cœlorum ſecreta diſcutere.

Quòd authoritate Euangelij proceſsio fiat in die aſcenſionis dominicæ.

Caput IX.

Philip. 2. QVod hac die proceſsionẽ agimus,illud nobis commendat, quòd dñm noſtrū ſequi debeamus in ipſum cœlum,quo præcurſor ipſe introijt, per eandẽ obediẽtiæ viam,quam ipſe,factus obediẽs vſq; ad mortem,exemplo ſuo pręmõſtrauit. Nam & ipſe mox aſcẽſurus in cœlū,hoc ipſum ſignificare
Luc. 24. dignatus eſt,ſicut Lucas Euangeliſta refert. Cùm enim dixiſſet dominus, Ego mittam promiſſum patris mei in vos,vos autem ſedete in ciuitate, quoadufq; induamini virtute ex alto,ſecutus Lucas adiũxit: Eduxit autem eos foras in Bethaniā. Eductione illa, quòd nos eum ſequi debeamus (vt prædictum eſt) nomine Bethaniæ (quod interpretatur obedientia)ſignificauit,quod imitando eius obedientiam,membra eius eſſe, & cū illo omnia verbo virtutis ſuæ portante, aſcendere valeamus. ¶Rectè itaq; de reſponſoriis, quod magis ad eandẽ pertineant eductionẽ,diligẽtioris eccleſiæ ordines cantant in hac proceſsione,vt nos reſponſoriū hoc, Eduxit dominus Ieſus diſcipulos ſuos foras in Bethaniā,& benedixit eis,quod ex Euangelio Lucæ ſumptum eſt. Hoc enim cantando & procedendo nobis inuicem loquimur, & cõmemoramus idipſum, quod illa dominus eductione ſignificabat,videlicet quòd ſequaces eius de mundo foras exire debeāt, ſicut iam dixerat illis: Ego elegi vos de mūdo, vt eatis & fructū aſ- Iohan. 15.
feratis. Quo eatis? Vtiq; in vniuerſum mundum. Nam hoc eſt,quod & tunc ait illis ſecūdum Marcum:Euntes in mundū vniuerſum, prædicate Euangeliū omni creaturæ. In quo Matth. 16.
Iudæos palam percutit vanè gloriãtes, quòd peculiaris populus Dei ſint. Nam præter hoc quod iuxta aliquid(vt ait beatus Gregorius) homo omnis creatura eſt, habet enim eſſe cū lapidibus, viuere cum arboribus, ſentire cū beſtiis,diſcernere cum angelis,pręter hoc(in quam)Iudæos(vt dictum eſt)percutit,dicendo,omni creaturæ. Compendio quippè vſus eſt,dicendò,omni creaturæ,pro omni homini. Si dixiſſet,omni homini, reddẽda erat ratiò,cur non Iudęo ſoli. Quæ autem ratio melior poterat reddi,niſi quia ſicut Iudæus creatura Dei eſt, ita & gentilis? Vnde Apoſtolus ait: An Iudæorū Deus tantū? nonnè & gen- Rom. 3.
tium? imò & gentium. Pulchrè igitur cõpendio vſus eſt,dicens,omni creaturæ, quo nomine ſimul & omnem exprimit hominem,& præcepti ſui iuſtam apponit rationem.

Cur eadem proceſsio non ante, ſed poſt tertiam agatur. Caput X.

CVm igitur hac die proceſsionem rationabiliter agamus, nihilominus & hoc rationabile eſt,quòd nõ, ſicut in die Paſchæ vel cæteris dominicis, antequam tertia cantetur,ſed ea cantata celebratur,Sola nanque proceſsio dominicalis,quia tũc aqua benedicitur in memoriam & venerationem ſacri baptiſmatis,ſicut aliàs iam dictum eſt: ſola (inquam)eiuſmodi proceſsio tertiam præcedit,qua hora Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos aduenit, vt ſicut baptizamur, & ſic Spiritum ſanctum accipimus, ſic aqua benedicta prius nos & loca noſtra reſpergamus, & ſic aduentus Spiritusſancti memoriale, ſcilicet horam tertiā decantemus. Cur aũt dominica

die ſic nobis baptiſmatis ſacri memoria renouetur, ſupradictũ eſt, vbi de ſacra Paſchæ ſolennitate vel ordine pro poſſe diximus, hæc ergò & cȩteræ, quæ abſq; aquæ benedictione aguntur, proceſsiones, iure prȩmiſſam ſequũtur horam tertiam, & ſecuturo ſine interruptione iunguntur officio miſſæ.

De Dominica poſt aſcenſioné domini. Caput XI.

Luc. 24. DOminica huius officiũ vox eſt apoſtolorum, qui iuxta præceptũ domini aſcẽdẽtis, ſedebãt in ciuitate, quoadusq; induerentur virtute ex alto, vt erant vnanimiter orantes cum mulieribus & matre Ieſu, ſicut in Actibus Apoſtolorũ legitur. Actor. 1. ¶ Nõ ſolum autem illorũ, ſed & noſtra vox eſt corde & ore proferẽda in aures domini, vt ſpiritus eius gratia dignanter ad nos vſq; deſcendat, quia videlicet corporis eiuſdem, in quo præminent apoſtoli, nos quoq; membra ſumus licet vltima. Deſcendat, inquam, in nos vnguentũ illud, quod plenariè redundãs capite id eſt, in Chriſto, deſcẽdit primum in barbã Aaron, id eſt, montani, ſcilicet eiuſdẽ Chriſti domini noſtri, ſuper montẽ cœli exaltati: in barbam, inquã, id eſt, in fortes atq; perfectos viros, patres noſtros apoſtolos, deſcẽditq; & in ora veſtimenti eius, id eſt, in vicinos Apoſtolis electos ex Iudæis, & ſicut ros deſcẽdat in montem Sion, id eſt, in omnem ex nobis gentibus fidelem. ¶ Huic ergò expectationi prȩſentis Introitus officij valde congruit.

1. Reg. 16.
2. Reg. 2.
2. Reg. 5.

Pſal. 132. Exaudi domine vocem meam, qua clamaui ad te, Pſalmo nanque viceſimo ſexto deſcriptum eſt hoc, titulus hic inſcribitur: Pſalmus Dauid priuſquam liniretur, id eſt, in regem vngeretur. Qui & mittit nos ad hiſtoriam. ¶ Dauid adhuc in domo patris ſui, ſcilicet Bethleem, puerulus vnctus eſt à Samuele, regem illum futurum ſpiritu ſancto ſic præſignante. Deindè vnctus eſt in Hebron, & ſuper tribum Iuda, tamen regnauit mortuo Saule. Poſtea verò tertiò vnctus eſt, quandò totius Iſraelitici populi prouinciam accȩpit. Quæ vnctiones nobis myſticant aliquid. ¶ Sicut enim tertio vñctus eſt Dauid, ſic quique fideles participes debent eſſent ternæ vnctionis. Prius in baptiſmo, vbi gratia Spiritus ſancti innouãtur: ſecundò, quandò per Impoſitionem manuum epiſcopi donis eiuſdẽ Spiritus ſancti argumentãtur: tertiò, in die iudicij, quandò eiuſdem ſpiritalis gratiæ perfectam dulcedinem adipiſcentur. Non eſt autẽ credendũ Dauid feciſſe hũc pſalmũ, antequã in domo patris lineretur, ſed an poſt illã vnctionem ſtatim, an poſt ſecundam fuerit, incertũ eſt. At nos quidem poſt ſecundam vnctionem in expectatione tertiæ hoc officium canimus, iam enim impoſitionem manuũ ab epiſcopis accepimus. Apoſtoli autem quorũ expectationem imitatur, ſecundam poſt primam vnctionem præſtolabantur. Nam illi poſt peccatorum remiſsionem, quam in morte Chriſti acceperant, inſufflante illo ac dicẽte: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, manuum impoſitionem expectabant de cœlo, ab eodem pontifice magno, qui penetrauit cœlos, Ieſu Chriſto, quæ ſecunda extitit illis vnctio. Hebr. 4.

¶ Nos autem, hac ſecunda per illorum officium, ab Epiſcopis cum ſacro chriſmate accepto, tertiam expectamus gratiam pro gratia, quam in illa cœleſti percipiemus Eccleſia, Iohan. 17. tanta plenitudine, vt meritò vocetur ebrietas, & affluens voluptas, ſicut dicit Pſalmiſta: Inebriabuntur ab hubertate domus tuæ, & Pſal. 35. torrente voluptatis tuæ potabis eos. Et Eſaias dicit: Dicit Dominus, cuius ignis eſt Eſa. 31. in Sion, & caminus eius in Hieruſalem. Donum quippè Spiritus ſanctus in Sion, id eſt, in præſenti Eccleſia, quantuſlibet ignis eſt, in Hieruſalem autem, id eſt, in cœleſti patria caminus plenus & indeficiens eſt. Igitur ſecundum prædictam expectionem cantamus in Introitu: Exaudi domine vocẽ meam qua Pſal. 26. clamaui ad te, & quia non ſufficit vox corporis, addimus: Tibi dixit cor meum, quæſiui vultum tuum, &cæt. ¶ Epiſtola qualiter 1. Pet. 4. hoc ipſum orare debeamus, indicat dicens: Eſtote prudentes & vigilate in orationibus, &cæt. Euangelium, cùm venerit para- Iohan. 15. cletus, quem ego mittã vobis à patre, idcirco congruè legitur, quia promiſsionem eãdem apoſtoli expectabant, proculdubiò in mente & in ore habebant ſimul & orationem, quam in fine ſermonis pro ipſis & pro nobis, qui per verbum eorum credituri eramus, orauit ad patrem. Propter quod & communio congruit: Pater, cùm eſſem cum eis. Offerenda quoque: Lauda anima mea dominum, ab re non diſcrepat, quia ſic ſcribit Lucas: Et erant in templo laudantes & benedicentes Deum. Luc. 24.

Cur hactenus apoſtolicæ literæ ad vigilias lectæ ſunt. Caput XII.

IDcirco per hos dies dominicæ reſurrectionis, id eſt, à Paſcha vſq; ad Pentecoſtẽ, apoſtolicæ literæ lectæ ſunt in vigiliis nocturnis, videlicet Actus Apoſtolorũ, Apocalypſis, cum ſeptem canonicis epiſtolis, quia teſtimonium perſonant eiuſdem reſurrectionis, ſicut ſcriptum eſt, quia virtute magna reddebant apoſtoli, videlicet tam voce, quam literis teſtimoniũ reſurrectionis domini noſtri Actor. 4.

Ieſu

Ieſu Chriſti. ¶ Diebus autem quibus tempus illud ſignificatur, quo ante paſsioné ſuam in hoc mundo vixit dominus, idcirco Paulus legitur Apoſtolus, quia penè vbiq; tota intentio eius eſt approbare gratiam toti mũdo, id eſt, tam Iudæis quam gentibus ſuiſſe neceſſariam, nec vllũ ex operibus legis, ſed ſola fide Chriſti poſſe ſaluari. Itaq; toto tépore, quo ſiue antè, ſiue poſt paſsioné ſuã domini noſtri præſentia cómemoratur, cõgruè noui teſtaméti præcones loquuntur, vt quaſi ab ſpóſi præſentis huberibus, filij eius lacte cõſolationis potentur. ¶ Hæ ſiquidem ſcripturę hubera illa ſunt, de quibus idem ſponſo in Cãticis ecclesia dicit: Quia meliora ſunt hubera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Cant. 1.

Finis libri IX.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER DECIMVS.

De aduentu ſeu diuinitate ſiue operatione ſancti ſpiritus. Caput I.

QVá venerabilis & amplectáda ſanctæ matri eccleſiæ filiiſq; eius vniuerſis debeat eſſe de aduétu Spiritus ſancti ſolênitas, cõſiderata perſonæ aduenientis dignitas, ſimulq; cauſa aduentus eius euidenter demóſtrat. ¶ Ipſe enim Deus & dominus eſt, patri filioq; conſubſtantialis & coæternus, increatus, atq; imméſus: vtpotè creatricis tertia perſona trinitatis, cuius abſq; gratia, nulla in ordine cœlorum conſiſtit creatura rationalis: à quo recedens angelus, diabolus factus eſt, ad quem accedens homo, Deo ſimilis redditus eſt. ¶ Cauſa autem aduentus eius hæc eſt, vt quia ſponſus ablatus eſt, filiorum eius curam atq; tutelam pupillorum ſuſcipiat, & teſtamento patris legatam illis, imò ſanguine eius conſcriptam hæreditatem, aduocatione legitima defendat, in omni prætorio, coram quamuis iudice, rege aut tyranno ſiue principibus terræ. Proponenda nanq; erat lis in iudicio de terminis paternæ poſſeſsióis: & quũ antiquus dierum dixerit huic, de quo loquimur, ſponſo, pupillorum patri: Poſtula à me, Pſal. 2. & dabo tibi gentes hęreditatem tuam & poſſeſsionem tuam terminos terræ, futuri tamé erant qui hæreditatem eius nimium vellent anguſtare, aut etiã annulare, vt Iudęi, qui in ſua tamen ſynagoga: vt Donatus, qui in ſola coartare contendit Africa: vt pagani, qui nullam illius poſſeſsionem vſquam eſſe volebãt. Præterea cœlorũ prædia, quæ pertendere poterant filij ſupradicto patris teſtamento, ſibimet legata, inſidiãtibus malignis ſpiritibus, tutorem hunc fidiſsimum adeſſe oportebat, qui illos erudiret, protegeret, atq; pro delinquentibus interueniret. Nã quid oremus (in Rom. 8. quit Apoſtolus) ſicut oportet neſcimus, ſed ipſe ſpiritus pro nobis poſtulat gemitib⁹ inenarrabilibus. ¶ Igitur iuxta perſonæ aduenientis dignitaté, & aduétus cauſam, glorioſa, ſplendida, venerabilis, & dulcis eſt ſanctæ eccleſiæ domui ſolennitas hæc de aduentu Spiritus ſancti, ęquè vt illa ſacroſancta feſtiuitas dominicæ reſurrectionis, quia videlicet ſicut nihil nobis naſci profuit, niſi redimi profuiſſet: ita nihil nobis redimi profuit, niſi Spiritu ſancto illuminari, & peccatorum remiſsionem accipere profuiſſet.

Qua autoritate ſabbato Pentecoſtes, ſicut & ſabbato Paſchæ baptizandum ſit. Caput II.

QVapropter hæc duo tempora, id eſt, Paſchæ & Pentecoſtes, à Romanis pontificibus ad baptizãdũ pręfixa ſunt. Vnde magnus Leo ſcribés ad vniuerſos per Siciliam conſtitutos, cum de ſabbato ſancto paſchæ, quo baptizãdũ ſit, dixiſſet, adiecit. ¶ Additur ſanè huic obſeruantiæ, etiã Pétecoſtes, ex aduentu Spiritus ſancti, ſolênitas, quæ de Paſchalis feſti pédet articulo, & cùm ad alios dies cætera feſta pertineãt, hęc ſemper ad eũ diem, quę reſurrectione domini eſt inſignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliãtis gratiæ manũ, & eos quos à die à Paſchæ, aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclusit, inuitãs, vt quibuſlibet neceſsitatibus impediti, deſiderij ſui effectum dono Spiritus ſancti conſequantur. Et paulò poſt: ¶ Hoc aũt nos non ex noſtra perſuaſione defendimus, ſed apoſtolica autoritate ſatis idoneo probamus exéplo, ſequétes beatum Petrũ apoſtolũ, quę in ipſo die, quo omnium credentiũ numerũ promiſsũ Spiritus ſancti repleuit aduétus, trium miliũ populũ ſua prędicatiõe cõuerſum, lauacro baptiſmatis cõſecrauit, quod ſancta Actor. 2. ſcriptura, quę apoſtolorũ continet actus fideli hiſtoria docet, dicens: His auditis, cõpuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrũ & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus viri fratres?

Petrus verò ad illos: Pœnitentiā,inquit,agi-
te,& baptizetur vnuſquiſq; veſtrum in nomi
ne domini noſtri Ieſu Chriſti,&c.

Matth.12. Luc.11. ¶Digna ſanè & iuſta tanti domini reuerētia,
quoniam æquitas paribus in rebus paria iu-
ria deſiderat, vt quia filius non niſi in digito
Dei fortē armatū reſurgendo deuicit, & vaſa
eius diripuit,atq; mundauit,æquè huic digi-
to Dei,ſcilicet Spiritui ſancto,aduenienti, ſi-
cut & filio reſurgēti ſuū repræſentetur opus,
id eſt,ſacri baptiſmatis effectus,maximè quia
baptiſmatis eiuſdē regeneratio, propria ſan-
cti ſpiritus operatio eſt. De cuius regenera-
tionis ſacramēto nōnulla ſuperius in ſancto
Paſchæ ſabbato, ſimulq; de lectiōibus & cāti
bus ad idem ſacramentū pertinentibus,quā-
tū propoſita breuitas permiſit,expoſita ſunt,
quæ digna quæſitu videbantur.

Quid pertineat ad ſancti ſpiritus gratiam,le-
ctio,Tentauit Deus Abrahā.Cap.III.

VEruntamen nūc illud prætereundū nō
eſt,quid ad baptiſmi gratiam pertineat
illa, quæ de hac die legitur lectio: Tē
Gene.22. tauit Deus Abraham.De qua re quærentibus
facilis & aperta patet reſpōſio,quia videlicet
in illa , quam celebramus , effuſione ſancti
ſpiritus,illud impletū eſt, quod in hac lectio
ne patri noſtro Abrahæ Dn̄s ait:per memeti-
pſum iuraui,quia feciſti hāc rem, & nō peper
ciſti filio tuo vnigenito , benedicam tibi &
multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli,
& ſicut arenam quæ eſt in littore maris. Maxi
meq; quod addidit : Poſsidebit ſemen tuum
portas inimicorum ſuorum , atq; in ſemine
tuo benedicentur omnes gētes terræ,pro eo
Actor.2. quod obediſti voci meæ. Illud,inquam , nūc
impleri cœptum eſt , quādò Spiritus ſanctus
Apoſtolorum pectora inuiſibiliter penetrās,
nouum dedit ſanctificationis ſignū,vt in ore
eorum omnium genera naſcerentur lingua-
rum, Sanctus enim Spiritus tūc omnibus da-
ri cœpit gentibus , maniſeſto,ſuper gentiles
Cornelium & alios nōnullos veniens ſigno,
qui vna & ſola Dei benedictio eſt,qua bene-
dicuntur omnes gentes in ſemine Abrahæ,
qui eſt Chriſtus, quem in vtero virginis idē
Spiritus ſanctus præuenit in benedictioni-
bus, id eſt , omnium gratiarum ſuarum effu-
ſionibus, vt de plenitudine eius nos omnes
acciperemus. Tractus hanc lectionem idcir-
co nullus proſequitur , quia canticum pater
Abraham pro hoc facto nullum ceciniſſe ſcri
bitur,quippè quibus vel cum quibus caneret
non habebat, vnus & penè ſolus Dei cultor,
idemq; in terra aliena peregrinus. Cætera,
vt ſupra dictum eſt,in officio ſabbati Paſcha
lis pro poſſe dicta ſunt.

Quòd in honorem ſeptiformis ſpiritus,ſe-
ptem ſint officia,quinta vacante feria.
Caput IIII.

IN cunctis ſacroſanctæ ſolennitatis huius
officijs autoritas Spiritus ſancti prẹminet,
cuius & maieſtas materiam præbet,quod ma-
ximè in epiſtolis,ſumptis de Actibus Apoſto-
lorum,clarum eſt,in quibuſdam tamen Euā-
gelijs,vel his quæ ad introitus officiorū, vel
quæ dicuntur in offerendis,non adeò liquet
in ſuperficie literæ, quòd perſonam vel pro-
priam ſancti Spiritus operationem prædicēt:
ſed ſi perſcrutemur , & vt ad latentia grana
perueniamus , ſpicas manibus confricemus,
cuncta ad illius operationem atq; ad baptiza
torum cōpetentem pertinere patebit inſtru-
ctionem. ¶Sunt autem ab hoc ſabbato vſq;
ad aliud ſabbatum officia ſeptem: vno die,id
eſt,feria quinta proprium non habente , ſed
de dominica mutuante officium, videlicet in
veneratione poſita ſeptem eiuſdem Spiritus
ſancti donorum. Sed in his eo contenti non
erimus, vt iuxta propoſitum in officiis quæ-
ramus partium concordiam, magiſq; opificē
noſtræ ſalutis inquirendo, venerabimur ſan
cti ſpiritus diuinitatem. ¶Dignum quippè
eſt,vt prophetica vel euangelica ſeu apoſto-
lica penſando dicta,quæ in his congeſta ſunt
officiis, organiſtam antiquum ſuis ex voci-
bus , non recentem agnoſcamus eſſe Deum,
præſertim cùm in his quoque,quæ hoc mi-
nus in litera perſonare videntur, magnificē-
tius interdum comprobetur,interiore fideli
ter ponderato ſenſu,vt eſt illud:Cibauit eos Psal.80.
ex adipe frumenti , & de petra melle ſatura-
uit eos.

Cur Apoſtolus Paulus eos,qui in Iohānis ba-
ptiſmate baptizati fuerant,nihilōmi-
nus baptizari fecerit.Cap.V.

LEctio Actuum apoſtolorum,Factum eſt Actor.19.
cùm Apollo eſſet Corinthi,&c. Cunctis
huius hebdomadæ diebus lectiones de
Actibus Apoſtolorum ſumptę,ſancti Spiritus
euidenter prædicant potentiam ſimul & gra-
tiam , qua teneram naſcentis Eccleſiæ , cum
tanta dulcedine lactabat infantiam,vt impo-
nentibus manus Apoſtolis, loquerentur lin-
guis fideles & prophetarent. Sed hodierna,
id eſt, ſabbati lectio,vnicam baptiſmi Chri-
ſti commendat dignitatem, in eo quod Pau-
lum diſcipulos, qui baptizati fuerant in Io-
hannis baptiſmate,rebaptizaſſe, imò quia ba
ptizati non fuerant in nomine domini Ieſu,
baptizaſſe cōmemorat. ¶Cauſa autem mani-
feſta eſt,videlicet quia baptiſmus Iohānis nō
ad eandem virtutem pertinuit, quam opera-
tur in nobis baptiſmus Chriſti. Primo, quia
Iohan-

Iohannes baptizabat in pœnitentiam, Chriſtus verò baptizabat in remiſsionē peccatorum. Deinde, quod maximum eſt, Iohannes nō baptizabat in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, quæ ſola & vnica regula eſt baptizandi, quam ſuo ſanguine conſcriptam, ſaluator poſt reſurrectionem ſuam & non ante diſcipulis ſuis contradidit. ¶ Quæ tantæ virtutis atq; autoritatis eſt, vt quantacūq; dicat quis inter merſionē, ſi cuncta ex ordine quatuor Euangelia pręcurrat, totāq; fidei catholicæ decantet expoſitionem orthodoxam, hanc autem ſolam omittat regulam, verbum abbreuiatum quidem, ſed conſummans: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritu ſancti. Si, inquā, iſtud omittit, non fecit opus baptiſmi, atq; ideò fruſtratus, qui ſic intinctus eſt, nihilomin⁹ baptizari indiget. Quòd ſi ſola hæc verba deprompta fuerunt, quicunque ſit ille verbi & aquæ miniſter, quicunq; baptizet, ſiuè colūba, ſiuè coruus, id eſt, ſiuè caſtus, ſiue adulter aut ebrioſus, ſiue catholicus, ſiuè hęreticus, ſiuè etiam ludo quis fortè baptizet: nullatenus baptiſmum licet iterari, ne tanti nominis inuocatio videatur annullari. Vnde licet ferè nemo dubitet, libet tamen quiddā ad hoc pertinens inſerere, quod Eccleſiaſtica de Athanaſii principiis refert hiſtoria.

ſam.

¶ Tempore quo apud Alexandriam Petri martyris diem Alexander Epiſcopus agebat, cum poſt expleta ſolennia, conuenturos ad conuiuium ſuum clericos expectaret, in loco mari vicino videt eminus puerorum ſuper oram maris, ludum, imitantium (vt fieri ſolet) Epiſcopum, atq; ea quæ in Eccleſiis geri mos eſt. Sed cum intētus diutino pueros inſpectaret, videt ab his geri quędam etiam ſecretiora & myſtica. Perturbatos ilico vocari ad ſe clericos iubet, atq; eis quid eminus ipſe videret, oſtendit. Tum abire eos, & comprehenſos ad ſe perducere omnes pueros imperat. Cumq; adeſſent, quis eis ludus, & quid egiſſent vel quomodò, percontātur. Illi, vt talis habet ætas, pauidi negare primo, dehinc rem geſtam per ordinem pandunt, & baptizatos à ſe eſſe quoſdam catechuminos confitentur per Athanaſium, qui ludi illius puerilis Epiſcopus fuerat ſimulatus. Tū ille diligenter inquirēs ab his, qui baptizati dicebant, quid interrogati fuerint, quidue reſpōderint, ſimul & ab eo qui interrogauerat, vbi videt ſecundum religionis noſtræ ritum cuncta conſtare, collocutus cum concilio clericorū, ſtatuiſſe traditur, illis, quibus integris interrogationibus & reſpōſionibus aqua fuerat infuſa, iterari baptiſmum non debere, ſed adimpleri ea, quæ à ſacerdotibus mos eſt.

Athanaſius dum puer eſſet, per ludū vere baptizauit quoſdam.

¶ Manifeſtum eſt igitur, baptiſmum Iohānis longè imparis fuiſſe virtutis à baptiſmo Chriſti, neq; vlla queſtione opus eſt, cur apoſtolus Paulus eos, qui tantum in Iohannis baptiſmate baptizati fuerāt, nihilominus baptizari fecerit: quippè qui interrogati, ſi Spiritū ſanctū accepiſtis credentes, reſponderūt: Sed neq; ſi Spiritus ſanct⁹ eſt, audiuimus. In quo ſatis liquet, quantæ imperfectiōis baptiſmus Iohannis fuerit, in quo nec nominabatur is, in quo ſolo baptiſmi ſubſiſtit virtus, Spiritus ſanctus, in quo baptizat Chriſtus, ſicut idem Iohānes ait: Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni. Et item: Qui miſit me, inqt, baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam, & manentem in eo, ille eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.

Iohannes non baptizauit in ſpiritu ſancto, ſicut Chriſtus. *Actor. 9.* *Matth. 3.* *Iohan. 1.*

De proprietate cōſolationis, ſecundū quam Spiritus ſanctus alius datus eſt paracletus. Cap. VI.

SPiritus ſanctus, ſicut alia perſona eſt quā filius, ſic proprietate conſolationis ſuæ qua conſolatur nos, alius eſt paracletus, propter quod Dei filius multa de ſeipſo locutus, ait in hodierna lectione ſancti Euangelii: Et ego rogabo patrem & alium paracletum dabit vobis, quod vt tandem commodius pateſiat, diſcretione diligenti opus eſt, ad cognoſcendum quid propriè per filium, quid propriè pater, in creaturis operetur per Spiritum ſanctum.

Iohan. 14.

¶ Omnium ſubſtantia creaturarum per filium condita eſt, ſicut Euangeliſta teſtatur, dicens: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil. Sed omnib⁹ exceptis quæ ad præſens negotium non pertinent, de angelica & humana tantum ſubſtantia dicendum eſt.

Iohan. 1.

¶ Omnis humana vel angelica creatura, omneſq; ſubſtantiales qualitates, ſine quibus nuſquam illa poteſt vel cogitari ſubſtātia, videlicet eſſe, viuere, ſentire & diſcernere, quę naturaliter inſunt, & idcirco eidē abeſſe ſubſtantiæ non poſſunt, per filium ſimul cum ipſa ſubſtantia conditæ ſunt. At verò benè eſſe, ſanctè viuere, rectè ſentire, prudenter diſcernere, vel ſapienter intelligere, accidentales qualitates per Spiritum ſanctū appoſitę ſunt. Quas ex eo conſtat accidentales eſſe, quia videlicet adſunt bono, & abſunt malo homini vel angelo, natura vel ſubſtantia permanente. Et ne quis calumniæ locus patere videatur, ſic dictum eſt, has qualitates accidentales eſſe, cū ipſe Spiritus ſanctus, cuius hæc dona ſunt, ſubſtātia ſit, ſicut mulieri proculdubiò acci-

In hominibus & angelis alia per filiū, alia per Spiritum ſanctū facta ſunt & fiunt.

accidens eſt, fœtam eſſe, cùm ſemen, quo imprægnata eſt, vel illud de quo & per quod ſemen in ea trãſfuſum eſt, ſubſtãtia fit. ¶ Sed vt ad propoſita redeam, nimiam patiuntur penuriam, qui ſolius creatricis potentiæ beneficium aſſecuti, ſolis naturæ ſuæ bonis viuentes, quæ per verbum creata ſunt, necdũ meruerunt ſuperioribus ornari, quæ à patre & filio dãtur per Spiritum ſanctũ. Amplius verò miſeri ſunt, qui illa nunquam accipere merẽtur, qualibus dicit dominus: Væ vobis, quia habetis conſolationem veſtram. Apoſtoli aũt nõ eiuſmodi erãt, qui nunquam accipere mererentur: nondũ tamen diuinæ diſpenſationis ordo poſcebat, vt iam acciperent, iãq; perficerentur. ¶ Et quòd inter eos filius Dei erat, & nondum ſpiritu dato cum illis loquebatur, & inter eos ambulabat, præparatio temporis erat, quo mentibus eorum per eundem ſpiritum infunderetur, per quem in vtero virginis, humanæ naturæ fuerat vnitus. Quodque dicebat eis, Rogabo patrẽ meũ, & alium paracletũ dabit vobis, vt maneat vobiſcũ in æternum, tale eſt, ac ſi ſponſę amanti, quę dixerat, Oſculetur me oſculo oris ſui, dicat inter oſcula os amici poſt parietem ſtantis, per feneſtram reſpicientis: Diruam parietẽ hunc, qui oſcula noſtra vix per feneſtras admittit, diuidens inter te ventremq; meum eburneũ, diſtinctum ſapphiris, & mox erimus duo in carne vna, fietq; per infuſoriũ ſeminis, vt vltrà ſterilis non ſis. Cùm enim hæc ante paſsionẽ ſuã loqueretur dñs, adhuc ſtabat paries inimicitiarũ, id eſt, originale peccatũ inter homines & Deũ. Corporalis autẽ præſentia Chriſti tanquã os erat dilecti, qui tot oſculis amicã alliciebat, quot doctrinis vel miraculis Eccleſiam in paucis diſcipulis adhuc paruulam ad fidem inuitabat. ¶ Sed ſicut ſolo nunquã amica concipit oſculo, ſic animæ illorum imprægnari non poterãt virtute verbi, quod eſt ſemen Dei patris, niſi per ingreſſum Spiritus ſancti copula Dei noſtrarumq; animarũ perficeretur, & per illũ vſq; ad interiora ventris earũ ſemen, quod eſt verbũ Dei, perferretur. Quo facto, ſtatim renuit conſolari anima eorum in temporalibus ſeu naturalibus humanæ creaturæ bonis, & idcirco omnem rerum ſæcularium conſolationem reſpuerunt, quia memores fuerũt Dei, id eſt, intellexerũt Deũ eſſe incomparabiliter dignius & altius bonũ, & hoc intelligentes delectati ſunt. ¶ De hac patris & ſui cognitione, paulo ſuperius dixerat dñs: Si cognouiſsetis me, & patrẽ meũ vtique cognouiſſetis. Nã de qua cognitione dixit, niſi de experimento amoris? Siquidẽ pro experimento copulæ naturalis, in ſacra ſcriptura tam honeſtè quam propriè dici conſueuit, virũ vxorem, vel vxorẽ cognouiſſe virũ. Qua ſimilitudine, quia cognoſcendus erat Deus ab Eccleſia, per paſsionem filij, qui hęc loquebatur, acquiſita, ſtatim addidit: Et amodo cognoſcetis eũ. Et quia ſic cognouiſſe vidiſſe eſt, continuo ſubiecit: Et vidiſtis eũ, prę teritum ponens pro futuro, quod certiſsimè futurum eſt, eo loquendi more, quo & paulò poſt dicturus eſt, Et iam non ſum in mundo. Quod ſi cui nõ placet, oſtendat quomodo aliter quam per amorem ſuum Deus veraciter vel vtiliter cognoſci poteſt, aut quomodo iam viderunt patrem, cum ipſe filius nunc dicat: Si cognouiſſetis me, & patrem meum vtiq; cognouiſſetis. In qua propoſitione præcedens atq; conſequens, diſcipuli non cohærere arbitrãtur. ¶ Vnde ait Philippus: Dñe oſtẽde nobis patrẽ, & ſufficit nobis, ac ſi dicat: Te quidẽ oſtendiſti, & videmus te tantũmodo, patrem nobis oſtende. At ipſe hunc illorum non approbans ſenſum, quia nihil ſuper eſſe putabant de filio quod non vidiſſent, cũ & ipſe ſit Deus, qui æquè vt pater corde videtur, ſicut alibi dixit: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt, ait: Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? Nõ enĩ me cognouiſtis, qui viſo me ſecundũ hominem, totum vidiſſe putatis. Qui videt me, vidit & patrẽ. Sed patrẽ nõ vidiſtis, ſicut ipſi fatemini, ergo nec me vidiſtis, quia ego in patre & pater in me eſt. Quod non localiter accipiendum eſt, nec ſic eſſe poteſt, ſed hoc eſt quod ait: Cognitio patris in cognitione filij, cognitio filij in cognitione patris eſt. ¶ Quæ vtriuſq; cognitio per Spiritum ſanctum fit, & hæc ſola eſt conſolatio ſanctorum in hoc ſeculo peregrinãtium, quia ſubleuati, ferũt patiẽter, imò gratanter, quod eos mũdus odit, exprobat, eiicit, perſequitur, flagellat, occidit: & tã in proſperis quam in aduerſis, orante pro illis hoc ſpiritu gemitibus inenarrabilibus, pro refectione habent flere ſicut ſcriptum eſt: Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die & nocte, &c.

¶ Igitur quia propria Spiritus ſancti operatio hęc eſt, rectè alius paracletus dictus eſt. Sequiturq; hęc offerẽda, Emitte ſpiritũ tuũ, &c. Hoc enim alio loco paracleto dato, hoc ſpiritu emiſſo, creantur homines noui, & ſic renouatur facies terræ noſtræ, quæ maledicta eſt in peccato Adæ, & dãnata ſpinas & tribulos, pullulãte carnis luxuria, germinare: renouat, inquam, & nouam profert creaturã, cuius expectatio (ſicut ait Apoſtolus) reuelationem filiorum Dei expectat, quę ingemiſcit & parturit, vſq; dum in illa reuelatione filiorũ Dei, reue-

Ingeni & miseri homines, id eſt, ſoli naturalibus. Luc. 6.
Chriſtus corporali præſentia præpedibat apoſtolos ad gratiã Spiritus ſancti.
Iohã. 14. Canti. 1. 2. ibidem. Ephe. 5. 2.
Non per ſolum verbum, ſed per Spiritum ſanctum concipit & impregnatur anima fidelis.
Pſal. 67.
Cognitio Dei eſt, per amorem, qui eſt Spiritus ſanctus.
Iohan. 14.
Iohan. 17.
Iohan. 14. *Domine oſtẽde nobis patrem.*
Matth 5. Iohan. 14.
Cognitio patris & filij per Spiritum ſanctum vera eſt ſanctorũ conſolatio.
Rom. 8.
Rom. 8. Pſal 41.
Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur. Pſal. 103.
Gene. 3.
Rom. 8.

Quomodo anima rectè benedicit dominum.

reuelet ſemen Dei, quod per húc ſpiritú, primum à baptiſmi gratia concepit.

¶ Indè in ſequenti verſu hortatur ſeipſam prægnans anima, benedicere dominum propter ſuam vehementé magnificentiam. Quæ benedictio vel gratiarum actio, ſi tantum labiis fiat, adulatio eſt apud Deum: ſi auté corde diligente illam, quam laudat magnificentiam, beneuolentia præmio digna iudicatur apud enm. Vnde rectè magis internum animæ ſpiraculum, quàm linguæ plectrum hortatur ad benedicendum dominum. Taliſque confeſsio decora eſt, quam induit dominus, & ea tanquam luminoſo amicitur veſtiméto.

Pſal. 103.

¶ Cauſa benedicendi dominú magis in hoc verſu expreſſa, hæc eſt, Extendens cœlum ſicut pellem. Nam per hunc, de quo loquimur, Spiritum ſanctum extenditur in cœlum, id eſt, ſcriptura prophetarum. Extenditur (inquam) ſicut pellis, in qua nihil latet cum extenſa fuerit. Qui tegis (inquit) in aquis ſuperiora eius, id eſt, excellentá illis viam charitatis in donis Spiritus ſancti ſuperfundis. Cómunionem, Vltimo feſtiuitatis die, manifeſtum eſt, ad donum Spiritus ſancti pertinere, de quo ait: Qui in me credit, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc enim dixit de ſpiritu, quem accepturi erát credentes in eú.

Extédens cœlum ſicut pellem.

Iohan. 7.

De proceſsione eiuſdé Spiritus ſancti à patre filioq; procedentis. Caput VII.

Verba Chriſti digne penſanda.

Sed quia propoſitum núc eſt, non ſolum partium conſonantium in officiis, ſed & diuiná quærere potétiam Spiritus ſancti, prætereunda nó hęc eſt ſententia ſaluatoris, quam nnn ſola commendat dignitas ſenſus ſui, ſed & reuerenda autoritas dicentis, maxime quia cum clamore, vt attentos faceret edixit. ¶ Sic enim ſcriptú eſt: In nouiſsimo auté die magnę feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat dicens: Si quis ſitit veniat ad me & bibat, &c. Itaq; ſi auditores ſumus non ingrati, & tali oratore digni, non ſolum quid dixerit, ſed & quali tempore dixerit (ná & hoc ad ré attinet) cóſideremus beneuoli, dociles & attéti.

Scenopegia tabernacula.

Leuit. 23.

¶ Dies feſtus erat Iudęorú Scęnopegia. Quid ſit ſcænopegia, nouerút (inquit Auguſtinus) qui ſcripturas legerút. Faciebant die feſto tabernacula, ad ſimilitudiné tabernaculorú, in quibus habitauerát, cú educti ex Aegypto peregrinarétur in deſerto. Iſte erat dies feſtus, magna ſolénitas. Celebrabant hoc Iudęi, velut reminiſcétes beneficia dñi, qui occiſuri erát dñm. In huius feſtiuitatis nouiſsimo die ſtabat Ieſus & clamabat, inuitás ad bibédum, non qualeſcunq;, ſed quoſq; ſitientes. Bene. Interea dum reminiſcerentur (vt dictum eſt) beneficiorum Dei, dirigebatur ad eos clamor inuitantis ad populum Spiritus ſancti.

Myſtica & uera feſti huius celebratio.

¶ Nos auté educti de Aegypto infidelitatis, liberati à captiuitate & ſeruitio ſpiritualis Pharaonis, & traducti per mare baptiſmi, núc in eremo vitæ præſentis peregrinautes habitamus in tabernaculis, quæ ſunt eccleſiæ vel cœnobia, in quibus militamus, donec ad regnum ſupernæ hęreditatis perueniamus. Si ergò memores beneficiorum Dei feſta celebramus, à malis operibus vacantes, & in contemplatione diuinę bonitatis exultátes, quia per paſsioné vnici filii ſaluté noſtrá operatus eſt, clamoré inuitantis audimus, in ſiti currimus, bibimus, quia ſic nobis benigna diuinitatis vena, ſcilicet Spiritus ſanctus, aperitur.

Quo ordine fiat eadem proceſsio ſancti Spiritus. Caput VIII.

Magna res & à Deo ſperanda, quam cóſiderare propoſuimus ſcilicet quo ad creaturam ſuam ordine veniat Spiritus ſanctus. Quod vbi animaduerſum fuerit, clarebit & hoc, qnam rectè in Euangelio, pro cedens dictus ſit. ¶ Ordo neceſſarius hic eſt, vt prius in creatura rationali, bona voluntas excitetur erga creatorem, conſideratione beneficiorú eius. Hęc verò vt non deeſſent, ille proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo (inquit apoſtolns) non cum illo nobis omnia donauit? Sed ſunt homines ingrati, qui ſicut in operibus mundi nulla beueuolentia laudát deum artificem, quos apoſtolus percutit dicens: Qui cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerút, ita cùm prædicatur eis tanta charitas Dei, quòd pro nobis filium ſuum tradidit, non venerantur magnitudinem beneficij, ſed irrident vt ſtultitiam verbum crucis Chriſti. ¶ Tales ſpiritus nunquam dignatur, quia Deo odibiles, ingratitudine nimia legem naturalem prę uaricantur. Naturale nanq; eſt homini amanté redamare, & opus quod laude dignú, quod ue indignum ſit, poſſe diſcernere. Quod quia vitio ſuo, videlicet quia ingrati ſunt ergà Deú, facere nolút, meritò ſpiritus Dei ſemetipſum non credit eis, eoſq; in deſideria cordis ipſorum, in immunditiam, in paſsiones ignominiæ, & in omnem reprobú ſenſum, ſicut apolus ait, traditos derelinquit. At verò quorum intuitum diabolicæ non cęcauit telum inuidentiæ, cognoſcentes ex operibus múdi artificem, venerantur illum, & beneuole ſapiétiam eius laudant in æquitate operum, magis autem incarnatum & paſſum pro omnibus audientes, Dei virtutem & Dei ſapientiam Chriſtum, diligunt, approbant, amplectútur, honorát. Vnde eſt illud in Cáticis: Oleum

Deus ex beneficiis glorificandus.

Rom. 8.

Rom. 1.

Rom 8. 1. Cor. 1.

Homines deo nimis ingrati, in reprobú traduntur ſenſum.

Rom. 1.

1. Cor. 1.

Cant.1. *Creator ut ſponſus: anima ut ſponſa.*

Oleum effuſum nomen tuum, ideò adoleſcentulæ dilexerunt te. ¶Itaq; quemadmodū in ſponſalibus, primum ſponſæ oſtenditur ſponſus, laudatur genus, fortitudo prædicatur, diuitiæ numerantur & forma commendatur, per quæ omnia mutuus affectus, volūtariuſq; puellæ exigitur aſſenſus: & tunc demum per conuentum amoris, is, qui in ſuis placuerat, totus in ſeipſo cognoſcitur. Ita creator noſter prius animarum noſtrarum in ſe excitat affectum, ſuorum oſtenſione operum, ſuæq; diuinitatis omnipotentiſsimæ & incarnatiōis ſacroſanctæ, fideli prædicatiōe, & deinde vbi ſeipſum placuiſſe viderit, confidēter accedir, ſicut de muliere forti ſcriptū eſt: Confidit in ea cor viri ſui, & plenitudinē ſui amoris, id eſt, Spiritum ſanctum, in illam effundit. Ibi manifeſtat ille ſeipſum, quod nunquam per aliud fit, niſi per hunc, de quo loquimur, Spiritum ſanctum. ¶Idcirco iamiam paſſurus dominus, & poſt eandem paſsionem ſuam hunc ſpiritum daturus, dilectiōnē attentius cōmendabat, videlicet vt dilectio cordis humani, dilectioni Dei, qui eſt Spiritus ſanctus, occurreret locumq; præpararet. Iā, vt ad ſuperiora reuertamur, talē dilectionis ſitim requirebat, quum in templo ſtans & clamās dicebat: Si quis ſitit, veniat & bibat. Vbi & Sçenopegiæ feſtiuitas, quādo memores beneficiorum Dei, tabernacula faciebant, vt ſupra dictum eſt, ad ſimilitudinem tabernaculorum, in quibus habitauerūt per deſertum, quandò de Aegypto educti ſunt, feſtiuitas in quam magna, ſolēnitatis eius typus erat, quæ noſtris in mentibus ſplendere debet, contēplantibus beneficia Dei, quæ per filium ſuū redemptorem noſtrum magnificè nobiſcum egit, & ob hoc ſitientibus illum in ſeipſo cōtueri, quem in tantis ſuis expertæ ſunt beneficijs. ¶In his nimirum clamor ille domini non ſurdas aures inuenit, dicentis: Si quis ſitit, veniat & bibat. Et exponens, quam ſitim quærat, quid bibendū offerat, adiungit: Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Qui credit in me, idem eſt ac ſi dixiſſet, Qui ſitit me. Quid enim eſt in Chriſtū credere, niſi Chriſtum ſitire? ¶Plus quippè multo eſt, credere in Chriſtum, quam credere Chriſto, vel credere Chriſtum. Credere Chriſto, ſubauditur, quod verum credat vel credere Chriſtum, ſubauditur eſſe, non magnum eſt. Siquidem & dæmones credūt & cōtremiſcunt. At verò credere in Chriſtum, id eſt, per fidem ambulādo tendere in Chriſtū, venerari & amare verbum per quod omnia facta ſunt, amplius autem quod verbum caro factum, & habitauit in nobis. Qui ergo ſiç ſitit, illi datur bibere de ſpiritu Chriſti. O quāta de inopia ſubleuatur creatura, vt cum creatore ſuo vno eūdemq; Spiritum habeat, qui ſolus æternarum diuitiarū cumulus eſt, quo ita inebriatum & impletur vēter animæ, vt de illo fluant aquæ viuæ, ſcilicet dogmara diuinæ ſapientiæ, vt meritò dicatur fons hortorum, puteus aquarum. Igitur, vt ſupra dictum eſt, hic ordo conſuetus, hæc præparatio competens eſt ante aduentum ſancti Spiritus, vt prius bona creaturæ voluntas erga creatorem excitetur, prædicatione beneficiorum eius, quia teſtante ſcriptura quæ dicit, Hominis eſt præparare animum, domini autem gubernare linguam, itemq;, Hominis eſt diſponere viam ſuam, ſed domini eſt dirigere greſſus eius, hac, inquam, ſcriptura teſtante naturale eſt, vt humanus affectus, id eſt, bona voluntas erga creatoris beneſacta moueatur. Quod vbi non fit, ingratitudinis vitium, & ſuperbientis animi contemptus eſt. Nam quod ait Apoſtolus: Deus enim eſt, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, ſupradictæ non repugnat ſententiæ. Siquidem hominis eſt animum præparare, id eſt, bona velle, dum rationali ſenſu bonum diſcernit & approbat, ſicut idem Apoſtolus ait: Nam velle adiacet mihi, Deus vero hoc ipſum velle operatur, dum gratia ſua cauſas ageret, atq; homini oſtendere dignatur, quarum intuitu voluntas eius ad amandum Deum excitetur. Verbi gratia: Petri Apoſtoli fuit, vt vellet paratus eſſe cum Domino in mortem & in carcerem ire, ſed hoc ipſum velle operatus fuerat in eo pater, qui Chriſtum filiū ſuū in hunc mundum miſerat, & huic reuelauerat. Et quia Iudæis inuidentibus atq; perſequentibus, hic & cæteri Apoſtoli ſuum velle Deo ſicut iam dictum eſt) accommodauerāt, idcirco quod ſuum erat, perfecit Deus, mittendo illis Spiritum ſanctum, quo accepto Petrus, qui iam velle habuerat, perficere quoq; haberet, ſcilicet, vt potenter pro Chriſto in carcerem & in mortem iret.

Margin notes: *Proue.31.* *Vbi nō eſt amor, ibi nō datur ſpiritus ſanctus.* *Iohan.13.* *Iohan. 7.* *Si quis ſitit, ueniat ad me.* *Iacobi 2.* *Ioan.7.* *Cant.4.* *Prouer.16.* *Phi.2.* *Prouer.16.* *Rom.7.* *Luc.22.* *Matth.26.*

Cur propriè Spiritus ſanctus procedens dicatur, cùm filius à Deo proceſſerit, ſicut ipſe ait: Ego enim à Deo proceſsi & veni. Cap. IX.

Iohan.8. *Filius ſemel proceſsit, ſpiritus ſanctus ſæpe procedit.*

CVm & filius à patre proceſſerit, ſicut ipſe Iudæis loquitur, dicens: Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis vtiq; me, ego enim à Deo proceſsi & veni, meritò quęritur cur proprie Spiritus ſanctus procedens dicatur. ¶Ad quod facilis promptaq; patet reſponſio, quòd videlicet, quia filius ſemel miſſus, ſemel venit, redimere mūdum per incarnationis myſteriū, & ſicut omnia per ipſum ſemel

ſemel & ſimul facta ſunt, ita & per ipſum omnia ſemel & ſimul reſtaurata ſunt. Propter quod non præſenti tempore ait, Ego enim à Deo procedo, ſed præterito, Proceſſi, inquit, & veni. At vero Spiritus ſanctus non ſemel neque cuncta ſimul electorum pectora perluſtrat, ſed diuerſis temporibus venientes diuerſis modis viſitat, id eſt, gratiarum diuiſiones, vnus idemque Deus ac dominus variè diſpenſat, de cuius ſanctificatione ait filius: Pater meus vſq; modo operatur, & ego operor. Duplex eſt enim operatio Dei. Et de alio opere Dei, quod per filium operatus eſt, ſcilicet de creatione omnium, ſcriptum eſt: Qui viuit in æternum, creauit omnia ſimul. Idcirco cum de Spiritu ſancto loqueretur filius, dicens: Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, ſpiritum veritatis, præſenti tempore ait: Qui à patre procedit. ¶ Et ſicut lunæ corpus integrum ſemel in cœlo formatum eſt, ſemper autem beneficio ſolis, vt ab illo illuſtretur, indiget, quia lumine proprio non lucet: ſic Eccleſia ſancta ſemel in baptiſmo nata eſt, ſed ſemper inter præſentis vitæ defectus varioſque labores gratia ſancti Spiritus viſitari ac refici opus habet. Quapropter vultui diuinitatis aſsiſtere ſatagit, dum quotidie creatori ſuo pro beneficiis eius gratias agit, verbi gratia, dum in conſecratione Euchariſtiæ dignum & iuſtum eſſe confitetur, illi ſemper & vbique gratias agere cum cœli cœlorumq; virtutibus ſuas quoque voces admitti deprecans: quia per Chriſtum dominum noſtrum & ipſa condita, & per eundem benedictum qui venit in nomine domini, redempta eſt. Hac enim maximè beneficiorum eius commemoratione vultui creatoris ſui occurrit, & tanquam luna vero ſoli faciem cordis obiicit, ſicque ſpiritu ſanctificationis, & in illis qui fortè necdum acceperunt, initiatur, & in illis qui iam acceperunt, per adiectionum muneris perficitur.

1.Cor.12. Iohan.5. Eccle.18. Iohan.5.

Eccleſia, vt luna, ſemper indiget lumine ſolis, id eſt gratia ſpiritus ſancti.

¶ Rectè igitur Spiritus ſanctus, qui à patre procedit, ſolus procedens dicitur: filius verò, quia non procedo, ſed proceſsi, ait, & veni, non procedens, ſed genitus, vt verè eſt, aſſeritur. Proceſsit enim ante omnia tempora, de corde patris natus: venit ex tempore, ex Maria virgine incarnatus.

Filius genitus, ſpiritus ſanctus procedens.

Item vnde ſupra, & quod Spiritus ſanctus ſit capabilis humanę animę, quod eſt proprium diuinæ ſubſtantiæ. Caput X.

SI prudenter verba domini ſuperius poſita aduertimus, qui loquens de ſpiritu, quẽ accepturi erant crẽdentes in eum, Si quis ſitit, inquit, veniat & bibat, &c. veram & perfectam ſancti Spiritus diuinitatem, in his quoq; agnoſcimus, de qua nunquam aliquid aridus & inanis bibit Macedonius, omneſq; alii quicunq; blaſphemando in Spiritum ſanctũ, æterni delicti rei conuincũtur. Quod vt manifeſtum fiat, primo ponendum eſt illud, de quo nemo dubitat, ſcilicet, potum hunc non carne, ſed ſpiritu percipi, non ore, ſed corde: non palato, ſed ratione diſcerni. Quòd autem bibitur, profectò bibentis interiora penetrat, ſuaque ſubtilitate capabile, craſsiora atque ideò ſui capacia complet receptacula. Conſtat igitur, quod Spiritus ſanctus humanæ animæ capabilis ſit, eiuſque penetret interiora, vtpotè quem illa bibit, id eſt, in interiora ſuæ ſubſtantiæ recipit. At verò hoc diuinæ ſubſtantiæ proprium eſt, nihilque aliud humanum vel angelicum poteſt penetrare ſpiritum, præter ipſius omniumque creatorem Deum, cui dicitur. Tu ſolus noſti corda omnium filiorum hominum, hic (inquam) ſolus implet animam ſpiritus. ¶ Nam quod homo arreptius dæmone plenus dicitur, non ſic accipiendum eſt, vt malignus ſpiritus ſpiritum hominis ſubſtantialiter introiſſe credatur. Vterque enim creatus eſt, neuter altero adeò ſubtilior, vt alter alteri capabilis, alteriuſue capax fit. Sed ita plenus dæmone quis eſſe poteſt, quomodò mero aut febri interdum non incongruè plenus dicitur. Quod vtique ſecundum corpus accipitur, quia venas neruoſque vel omnes occultos meatus corporis, non etiam animæ ſubſtantiam ingreſsa febris aut ebrietas, habitantem illic in ſuis ſedibus fatigat animam. Igitur Spiritus ſanctus Deus eſt, quia capabilis eſt humano ſpiritui, ſicut iam dictum eſt, Chriſto autore, qui ad bibendum illum ſitientes inuitat animas, quo ſenſu & illud Apoſtoli accipimus: Miſit Deus Spiritum filii ſui in corda noſtra, & talia quam plurima.

Iohan.7. Vera diuinitas ſpiritus ſancti, quia animæ humanæ capabiles.

Actor.2. Anima arreptij non ſubſtantialiter recipit dæmonem.

Galat.4.

Itẽ de proceſsione Spiritus ſancti in minore vel maiore viſitatione, iuxta illud quod dictum eſt: Spiritus vbi vult, ſpirat. Cap. XI.

CVm verò idem ſpiritus, humani cordis circuit profundum, nemo quidem ſcit, niſi ipſe qui accipit. Flumina aũt aquæ viuæ cõſequẽter de vẽtre eius fluẽtia, qui bibunt, de ſapore magnitudinẽ infuſi muneris agnoſ-

agnoſcunt. Vndè dominus in euangelio: Et vocem,inquit,eius audis,ſed neſcis vnde veniat aut quò vadat. ¶Flumen quippè aquæ viuæ,id eſt,affluentia ſalutaris doctrinæ,quę de ventre fluit in Chriſtum credentis,vox eſt ſpiritus vbi vult ſpirantis,qui vbicunq; ſpirauerit circuiens mentis vterũ, fontẽ aquæ viuæ,id eſt,ſenſum veritatis efficit, riuumq; eius ad os dirigens, corporea voce induit, & in aures tuas emittit, perq; aures ad animam perfert, cui bibenti ſaporis qualitas verum perhibet,quia Spiritus ſancti vox eſt, ſcilicet dum infuſus pectori, gratiam multis profuturam in electo vaſe componit. Siquidẽ nec ipſe qui accipit, ſcit vndè veniat aut quò vadat,licet ſciat & ſentiat quando venit & quando vadit, peracta viſitatione ſenſibili. Quaſi enim ſibilum auræ tenuis (vt ait Gregorius) ſubitò percipit,atq; hoc eſt quod de incomprehenſibili ſubſtantia ęternitatis conſpicit. Verum per illum in Helia ſibilum auræ tenuem,frequentior viſitatio deſignatur, qua diuinitatis ſaporẽ deguſtat mens, quoties in contemplationis ſublimitate ſuſpẽditur. De illa magis viſitatione ad præſens pertinet opus,qua longè excellentius tunc mens humana clarificatur, quando ad publicũ quis mittendus eſt, vt ad ſalutem multorum, flumina de ventre eius fluant aquæ viuæ,vel(vt alibi ſcriptũ eſt) vt à timore domini concipiẽs pariat,& ſpiritum ſalutis eius faciat ſuper terram. Quomodò miſsi ſunt patres noſtri Apoſtoli,vel Apoſtolici viri,& ſiqui ſcribendi officio magis quàm acceſſu vel pręſentia corporis viuam nobis aquam emiſerunt, quam de hoc fonte ſaluatoris,de huius ſancti ſpiritus abundantia,feliciter hauſerunt. ¶In his magnificẽtius tunc illud adimpletur, quod in Cãticis canticorum dicitur: Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen,& venter meus intremuit ad tactũ eius. Subitò enim, dum neſcitur,inſilit Spiritus ſanctus, & quaſi per foramen,interius animę clauſtrum illabitur, intremiſcente protinus ad introitum eius in firmitate humani ſpiritus,ob inſolitum vigorem quẽ ſentit & pondus. At ipſe qui illapſus eſt, primitus familiari dulcedinis ſuæ blandimento,quaſi oſculo,pauitantẽ animam conſolatur. ¶Deinde ſecundum opus, ad quod animam illam præparat,exurgens,verbi gratia,ſi hoc intendit,vt (ſicut dictũ eſt) de ventre eius fluãt aquæ viuæ, id eſt,largiora dogmata vitę: exurgens, inquam, circuit animæ vterum, & circumeundo dilatat, breuem prius & anguſtum mirabili ſuorum incremento circulorum futurum eius ſignificans in diuina ſcientia profectũ, tanta nonnunquã magnitudine inundans, ac ſi vnũ de paradiſi fluminibus per dilatatũ eiuſdem animæ fluat alueum. Intereà miratur ipſa ſuimet amplitudinem,vaſtumq; ſinus ſui deambulatorium, verè ter quaterq; beata, quę (ſicut ſcriptum eſt) quia dilexit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum, habet amicum regem, videlicet Chriſtum, à quo tale percipit donum. ¶Impleta tandẽ mẽſura, quam dare vult hic ſpiritus(nam ſicut ſpirat vbi vult,ſic & diuidit ſingulis prout vult) vbi miraculum conquieſcit, & anima in ſeipſam reuertitur,tum verò recuſare non poteſt, quin ſurgat & dilecto aperiat,id eſt, ad doctrinę miniſterium ſe accingat,& ea quę clauſa ſunt Chriſto corda aperiat ſemper voce, nõnunquã & literis amouere cõtendẽs peſſulum incredulitatis,ſicq; progrediens ad publicum,pręceptũ exequitur quod intus audiuit: Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide.

Iohan. 3. Flumina aquæ uiuæ.
3. Reg. 19. Sibilus auræ tenuis.
Eſa. 26.
Eſa. 12.
Canti. 5.
Illapſus ſpiritus ſancti.
Prouer. 22.
Iohan. 3.
1. Cor. 12.
Prouer. 5.

De die Pentecoſtes, quomdo dies quo data eſt lex, quinquageſimus cõputetur, à die qua in Aegypto agnus immolatus eſt, cuius ſolẽnitatis die Spiritus ſanctus datus eſt. Cap. XII.

PRimo illud prętereũdum non eſt, diem illũ,quo data eſt lex, in cuius rei memoriam ſolẽnitas magna erat Pentecoſtes, de quo die Spiritusſanctus Apoſtolis datus eſt,diem(inquam)quo poſt tranſitum maris rubri data eſt lex filiis in monte Sinai, planè quinquageſimum fuiſſe ab immolatione paſchalis agni. ¶Nonnulli enim, maximè qui cõputandi ſcientię ſtudent, cum legũt quartadecima die menſis primi immolatum fuiſſe agnum,menſe autem tertio,tertia die mẽſis,deſcendiſſe dominum corã omni populo ſuper montem Sinai,iam enim(inquit ſcriptura)aduenerat dies tertius,& manè incaluerat,& ecce cœperunt audiri tonitrua &c.cum (inquam) hęc legunt, mirantur & hęrent, numerum quinquagenarium à quartadecima die menſis primi vſque ad tertiam diem menſis tertii non conſtare probantes. Nam cum Hebręi ſolos lunares habeãt menſes, & luna primi menſis vnde triginta dies habeat, luna vero ſecundi triginta, profectò à quartadecima die primi, vſq; ad tertiam diem menſis ſecundi, non prętermittenda eſt quęſtio, quę hoc modo ſoluitur. ¶Tertia quidẽ die menſis ſecundi deſcendit dominus (vt prędictum eſt) ſuper montem Sinai, ſed vide quid poſt hęc ſequitur: Moyſi quoq; dixit: Aſcende ad dominũ tu & Aaron, &c. Soluſq; Moyſes aſcendit ad dominum, & illi non appropinquabant. Venit ergo Moyſes & narrauit plebi

Quæſtio de die quinquageſimo.
Exod. 19.
Reſponſio, quod dies quinquageſimus eſt, in quo tabulæ legis datæ ſunt.

plebi omnia verba domini atq; iudicia. Ac deinceps: Et manè, inquit, conſurgens ædificauit altare ad radices montis. Et poſt pauca: Dixit aût dominus ad Moyſen: Aſcende ad me in montem, & eſto ibi, daboq; tibi duas tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ ſcripſi, vt doceas filios Iſrael. Itaq; non tertia die menſis quandò dominus ſuper montem aſcendit, ſed die quarta, quandò tabulas & ſcripturam ſuam dedit, lex data eſt. Igitur diem datæ legis ab immolatione Paſchalis agni quinquageſimum extitiſſe planum eſt. Qua die cùm datur ſpiritus ſanctus, mira nobis operum eius concordia commendatur, de qua ſufficienter tractatum eſt à ſanctis doctoribus. ¶ Sciendum quoq; eſt, quòd ex præcepto legis, hi dies quinquaginta, non ab ipſa Paſchali veſpera, qua immolabatur agnus, ſed à ſubſequente prima ſabbathi incipiebant numerari. Sic enim ſcriptum eſt in Leuitico: Feretis manipulos ſpicarũ primitias meſſis veſtræ ad ſacerdotem. Qui leuabit eum coram domino, vt acceptabilis ſit vobis altera die ſabbathi, & ſanctificabit illum. Numerabitis ergò ab ipſo die, in quo obtuliſtis primitiarum manipulos, ſeptẽ hebdomadas plenas, vſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, & ſic offeretis ſacrificium nouum domino ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos &c. Itaque à prima ſabbathi, quam nos dominicam diẽ dicimus, id eſt, trãſacto magno die paſchalis ſabbathi, dies quinquaginta incipiebant numerari. At verò dominus noſter illo die reſurrexit, corpuſq; ſuum verè nouarum frugũ terræ noſtræ faſciculum, verus ipſe ſacerdos, coram domino Deo patre ſuo leuauit, & ſanctificauit. Nihil ergò quæſtiõis remanet, cur dies ille, quo Spiritus ſanctus datus eſt, qui vtique à die qua reſurrexit, quinquageſimus eſt, Iudæorum quoq; fuerit pentecoſtes: quia (ſicut iam dictum eſt) non ab ipſa veſpera paſchali, ſed à ſubſequente prima ſabbathi, dies pentecoſtes incipiebant computari. ¶ Offeramus itaq; domino hac die panes primitiarum duos, id eſt, pro duobus illi gratias agamus beneficijs, ſcilicet quòd vno eodemque ſpiritu ſuo & olim veteribus legem ac mandata ſcripſit in tabulis lapideis, ſicut Moyſes in Deuteronomio ait: Deditq; mihi duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei. Digitus enim Dei Spiritus ſanctus eſt, & nunc nouis, id eſt, Euangelicis patribus gratiam in tabulis ſcripſit carnalibus. Solennemque agamus diem poſt ſeptem ſeptimanas emicantem, & numero ſuo, id eſt, quinquagenario, iubilæum ſignificantem, id eſt, dimittentem, quo ab omni debito dimiſsi, ad antiquam reuertemur poſſeſsionem, quam perdidimus ſub peccato venundati. Nam quomodò poſt ſeptem hebdomadas feſtiuus hic dies erumpit, ſic poſt mundi circuitum, in quo nunc laboramus, ille dies æternaliter feſtiuus effulgebit, quo iam non laborauimus, ſed felici otio compoſiti, ſolem verum feſto diademate coronatum ſpectabimus, mirabimur, laudabimus. Nunc ſecũdum officium eiuſdem diei, de eodem ſpiritu ſancto (vt cœptum eſt) proſequamur, Epiſtolam in capite ponẽtes, qua eius narratur aduentus.

Exod.34. Leui.23. Due cauſæ ſolennitatis pentecoſtes. Deut.9. 2.Cor.3. Leui.25. Rom.7.

Quid ſignificauit, quòd ſonus factus eſt de cœlo adueniente Spiritu ſancto. Caput XIII.

SOnus qui adueniente Spiritu ſancto repente factus eſt de cœlo, ſignum fuit ſoni, qui in omnem terram exiturus erat, cœlis illis, quos nunc firmare veniebat, enarrantibus gloriam Dei, & firmamento conſtantiſsimæ fidei illorum annuntiante opera manuum eius, cum magnifico verbi tonitru & miraculorum coruſcationibus. Sic enim mox futurum erat, hoc ſpiritu per os illorũ intonante Chriſti præconia, vt ad pœnitentiam commoueretur & contremiſceret terra, & fundamenta montiũ, id eſt, corda ſuperborum, conturbarentur & commouerentur, audito quoniam iratus eſt eis, niſi pœnitentiam egerint. ¶ Vndè & in Apocalypſi, cùm accepiſſet angelus thuribulũ, & impleſſet illud de igne altaris, & miſiſſet in terram, facta ſunt tonitrua, & voces & fulgura & terræmotus magnus. Nunc ignis ille mittebatur, vndè & apparuerunt Apoſtolis diſpartitę linguę tanquam ignis, ille (inquam) ignis mittebatur in terram, quo angelus ille, magni conſilij, dudum impleuerat aureum thuribulũ immacualti corporis ſui, & nunc aſſumptus in cœlo agebat quod dixerat: Ignẽ veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat?

Act.2. Pſal.18. Pſal.17. Apoc.8. Eſa.9. Luc.12.

Cur Spiritus ſanctus, cuius natura eſt inuiſibilis, inuiſibilem foris ignem oſtendit. Caput XIIII.

QVòd vero foris quoq; viſibilis oſtenſus eſt ignis, qui vtique non erat ipſa quæ inuiſibilis eſt, ſubſtantia Spiritus ſancti: quod, inquam, ignis viſibilis oſtẽſus eſt, ſignũ nobis fuit diuinæ eius operationis, vt per effectus, quos nouimus, huius noſtri ignis, intelligamus quid hic ignis, hic Deus, hic ſpiritus ſanctus operetur in nobis. ¶ Eſt autem multiplex in rerum viſibilium natura, viſibilis ignis commoditas. Cœlum in ſole & luna ſyderibuſq; mitis ornatibus illuſtrat: terram autẽ non ſolum fuſo deſuper

Multiplex effectus & commoditas igni.

lumine

lumine lætificat, ſed & beneficio caloris ad gignendum prouocat, & ſinu eius recepta nutrit ſemina. Præterea de ſilicum venis exceptus, & competentibus alimentis enutritus, noctem nobis alleuiat, abſentemq́; diem lux agit æmula, & innumera mortalibus præſtat cōmoda, quibus vitæ pręſentis iuuatur inopia. Addе, quòd tunc temporis ex iuſſu domi ni ſemper ardebat in altari, ſacerdote iugiter ligna ſubiiciente, quodq́; conſumebat holocauſtum, quodq́; ſacrificium ſic dicebatur, eò quòd eſſet totum incenſum. ¶ Sed inter cętera naturalia præclarū hoc habet ignis, quod diuiſus in partes, mutuati non ſentit detrimenta luminis, horum omnium ſignificationes referri ad Spiritumſanctū & opera eius, his qualitatibus aſsimilari nouerunt, qui ſcripturas legūt. Igitur quòd in igne Spiritus ſanctus oſtenſus eſt, ſignum fuit, nō ſibi, ſed nobis quibus diuina maieſtas eius ab initio ſignis loqui conſueuit.

Leuit. 6. Num. 28. 29.

Cur cùm Patris & Filii & Spiritus ſancti vna ſit ſubſtantia, magis Spiritus ſanctus dicatur ignis. Caput XV.

NEc illud omittendum eſt, cur cùm vna ſit ſubſtantia patris & filii & Spiritus ſancti, magis & penè ſola perſona ſancti Spiritus appelletur ignis, & nōnunquam ignis domini, vt ibi: In igne enim domini deuorabitur omnis terra. Quod tamen mirū non videbitur, ſi ad memoriam reuoces, quia propriè vel naturaliter amor eſt iſte Spiritus. ¶ Amor, inquam, vel charitas, qua pater filium vel filius diligit patrem, Spiritus ſanctus eſt, qui & bonitas vtriuſq; dicitur & eſt. Nā ſi quęras, inquit Auguſtinus, quis omnia fecit, reſpōdeo, Deus. Si quæras per quid, per verbū ſuū. Si quæras, quare? quia bonus eſt, omnia fecit. Et hæc trinitas vnus eſt Deus. Itaq; amor Dei Spiritus ſanctus eſt. Amor autem tam ſpiritualis quàm carnalis reuera ignis dicitur & eſt, adeò ſenſibiliter calens, vt nemo amantium calorem eius neſciat. Sed cum Deo, conſubſtantialis amor ſuus ſit, ſic eodem amore ſuo Deus ignitus eſt, vt ſine diſtinctione perſonarum dicatur Deus, & ſit inuiſibilis atq; incorporeus ignis, iuxta illud Apoſtoli: Etenim Deus noſter ignis cōſumēs eſt. ¶ Veruntamen vbi perſonarum diſtincti one opus eſt, cùm quid cuiuſque perſonæ ſit proprium, diſtinguimus, ſicut Deum patrem, vitam in ſe immortaliter viuentem: filiumq́; eius dicimus veram & incommutabilem ſapientiam, per quam vniuerſam condidit creaturam: ſic Spiritum ſanctum dicimus amorē eius, per quem concupiſcit rationalem & inhabitare appetit creaturā. Qui amor quaſi ignis, imò vt verè ignis ad eandem appoſitam ſibi tēdit rationalē creaturam, ſicut hic ignis viſibilis ſemper in appoſitam tendit competentem ſibi materiā. ¶ At illo igne, quæ conflatur, non cōſumitur creatura, ſicut hoc igne viſibili cōſumūtur ligna, fœnū, ſtipula: ſed quemadmodum aurum & argētum hoc igne liqueſcunt, neq; conſumuntur, ſed perſiſtūt, & puriora ſunt, ſic illo igne, illo, vt ait Eſaias, camino qui eſt in Hieruſalem: Beata rationalis creatura, inconſumptibiliter liqueſcit in incēdio huius amoris, in torrēte huius voluptatis, ſemper pura, ſemper liquida, ſemper ardens amore, ſemper fruens Deo amatore, deſiderando non indigens, fruendo non faſtidiens.

Sopho. 1.

Spiritus ſanctus amor eſt, ideo & ignis dicitur.

Heb. 12.

pater uita: filius, ſapiētia: ſpiritus ſanctus, amor proprie dicitur.

Differētia inter ignē uiſibilē & inuiſibilem.

Eſai. 31.

Cur ita Spiritus ſanctus in igne apparuit, vt de eodē igne linguas quoq; forma re dignatus ſit. Cap. XVI.

CVm igitur conſtet, rectè Spiritum ſanctū in igne apparuiſſe, eò quòd hic Deus noſter ignis cōſumens ſit: quæritur & illud, cur ſic in igne apparuerit, vt ex eodē igne linguas formare dignatus ſit. ¶ Sed & hoc ſigno magnificè nobis eiuſdem Spiritus ſancti commēdatur operatio. Spiritus enim coæternus patri & filio per linguam, quę maximam habet cognationem cum verbo, non ſolum hoc expreſsit, quod eiuſdem ſit ſubſtātiæ, cum eodē Dei verbo, ſed & hoc, quod per ipſum Deus pater ſuum nobis eloquatur verbū, ſicut ipſe in Pſalmo dicit: Lingua mea calamus ſcribę velociter ſcribentis. Nanque vt aduerteremus, hūc eundem Spiritum per illū Pſalmi verſiculū exprimi, ipſe qui incarnationem filij Dei operatus eſt, cuius incarnationis ille Pſalmus epithalamium eſt, ipſe, inquam, qui verbum bonum de corde patris eructatum, in vterum virginis humanę naturæ vniuit, nunc in lingua Spiritus ſanctus apparuit, vt idem ipſum verbum mentibus apoſtolorum inſcriberet, ſic quoq; comparādus calamo ſcribæ velociter ſcribētis. ¶ Quapropter congruè verſus hic, lingua mea, cum pręcedenti, eructauit cor meum, in officiis quoque cantantur apoſtolorum, quod tamen frequentius eſt in officiis virginū. Et rectè, quia verbum hoc in ſinum virginitatis plenius atque excellentius eructatum eſt, videlicet, ita, vt inde carnem aſſumeret: in cordibus autem Apoſtolorum ita, vt inde voce corporea ſumpta, nobis audibile & intelligibile fieret. Igitur quia Spiritus ſanct⁹ illa Dei patris lingua eſt, qua, velut calamo ſcribæ velociter ſcribētis, bonū verbū ſuū humanæ naturæ velociter, vt voluit, totum inſcripſit, dicens, opera ſua regi, id eſt, aſſumpto homini: vt idem omnino,

Deut. 4. Actor. 2.

Cur in linguæ ſpecie apparuit ſpiritus ſanctus

Pſal. 44.

Spiritus ſanctus lingua & calamus ſcribæ.

ninò, quòd ipſe operari ſciat & poſsit, rectè ſuper apoſtolos oſtẽſus eſt in lingua, quibus eiuſdem verbi & incarnationis eius notitiá, vt eloquenter prædicare ſecundũ ſcripturas, homines hactenus idiotæ ſcirent, eadem calami velocitate inſcribere veniebat.

¶ Per hoc maximè cõſonat & cohæret Euãgelio, quoniã impletũ eſt hic, quod dicitur illic. Hæc locutus ſum vobis apud vos manens. Paracletus autem ſpiritus ſanctus, quẽ mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. Ecce enim miſſus ſtatim doctorem illũ ſe profitetur, qui iuxta promiſſum ſponſi in morte agonizãtis, paracletus, id eſt, conſolator filiis eius orphanis aduenerit. no ctorem, inquam, qui illos doceat omnia, ſed hnc ſigno profitetur, dum oſtenditur in lingua, ſimulq; omniũ edocet gẽtium loquelas, vt omnibus eloquerentur hominibus, ea de quibus ſoli docebãtur interius, dei magnalia. Quòd non, vt quidã opinantur, apoſtoli vna tantum, id eſt, Hebræa lingua loquebantur, ita vt cuiq; genti ſua videretur, quod miraculum, vt ait Beda, non loquentium eſſet, ſed audientium. *Iohan. 14.*

Caput XVII.

ET non (ſicut ſuſpicantur nõnulli) ſic in illorum vocibus omnes loquelæ atque ſermones audiebantur, vt tamen vna tãtum lingua ſcilicet Hebræa, loquerentur: ſed vniuſcuiuſq; nationis homini ſua lingua videretur: quod, vt ait Beda, miraculum non loquentiũ eſſet, ſed audentium, id eſt, non illis qui loquebantur, erat vera virtus, ſe in audientium auribus prodigium, imò error, id eſt, non rei exiſtentis erat ſenſus. ¶ Non, inquã, ſic egit ille ſpiritus veritatis, nec ſic opinatĩ de illo, quicunq; prudẽter diſcernit, quid deceat magiſtrum illum, qui omnẽ veritatẽ docere venit. Supereſt enim, vt ſcripta quoque illorum, quæ diſperſi per mundũ vniuerſum, diuerſarũ linguarũ hominibꝰ mittebãt: iſti vnius tantum, id eſt, Hebraicæ linguæ literis eos aſſerant ſcripſiſſe, omnemq; hominem, cuiuſq; linguæ, quicunque vidiſſet Hebraicos illorum apices, eodem miraculo ſuæ linguæ ſcripturam æſtimauiſſe: Quod valdè ridiculum eſt: Saltem nos Latinos excipiant. Nam de nobis certum habemus, quia ſcripturas, quas Hebraicæ aut Grꝗce conſcripſerunt, abſq; translatoribus legere nequimus. Illud quoquè conſequens eſt, vt quamcunq; ipſi linguam audirent, putarent Hebræam, quamcunque viderent ſcripturam, exiſtimarent eſſe Hebraicam. Quod nimis friuolum, vt dictum eſt, ineptumq; & erroneum, ſanctoq; ſpiritui probatur indignũ per omnia. *Translator. ſi linguis locuti ſunt & ſcripſerũt apoſtoli.* *Iohan. 16.*

¶ Nec difficile eſt, hãc præſumptuoſam ſuſpicionẽ, ſcripturæ quoq; authoritate explodere. Et repleti ſunt, inquit, omnes ſpiritu ſancto, & cœperũt loqui variis linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat, eloqui illis. Cœperunt loqui variis linguis, vt ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis, ſcripturæ verba ſunt, quibus omninò repugnat id, quod prꝗdicta ſuſpicio cõiectat. Loquebãtur ergo, nec falſo videbãtur loqui, dabatq; verè ſpiritus ſanctus eloqui illis: verùm, nouum hoc canticum, vt canimus, ponens ſanctificatiõis ſignum, vt in ore eorũ omnium genera naſcerentur linguarum. *Actor. 2.* *Myſteriũ in gentibus linguarum.*

¶ Nouum inquam, ſignum: Significabat enim, quòd eccleſia Deum, hactenus notum ſibi in ſola Iudæa, linguis omnium gentium deinceps eſſet locutura. Ita verò ſignum fuit, vt cauſa quoq; efficiens, principiumq; eſſet futuræ rei. Nam quomodò gentium magiſtri fierent, niſi per ſcientiam linguarum copiam habuiſſent conſerendi cum eis ſermonem? Quomodò, inquam, ſaltem reſpondiſſemus amen, ſuper benedictionem illorum, cùm quid dicerent, neſciremus? ¶ Turrim iſti ædificaturi erant, nunc tempore accepto & opere diuino, turrim, inquam, cuius cacumen cœlos tangeret, per quam futurum quiſq; metuens iudicium, in cœlum fugere poſſet. At illi, qui olim abſq; Dei magiſterio, ſoloq; humano opere, ſuperbia duce turrim ſibi extruere voluerunt, per quam aſcenderent in cœlum, facta confuſione linguarũ, cùm prius eſſet terræ labii vnius & ſermonum eorundem, diuiſi contra ſe, ac diſperſi ſunt. Igitur nunc quandò Dei conſilio turris corporis Chriſti (quod eſt Eccleſia) de viuis & electis lapidibus per vniuerſum mundum ritè & ordinatè cõſtruitur: rectè omnes linguæ ad horum artificum ora reoucantur, ne, ſicut ibi, cùm quis poſceret lapidem, alius offerebat bitumen, cùm peteret aquam, porrigebat trullam: ita hic, cùm ſtructores noſtri annuntiarent pacem, nos ſuſpicaremur bellum: cùm prædicarent regnum Dei, nos putaremus gloriam mundi. *Pſal. 75.* *1. Cor. 14.* *Gene. 6.* *Aliter apoſtoli, quam babylonij, turrim ædificauerunt.* *1. Pet. 2.*

Quàm congruè ſpiritus ſanctus in Apoſtolos hora tertia aduenerit.

Caput XVIII.

OPportunè ſpiritus ſanctus, omniũ arbiter ſacramentorum, hora tertia ſuper Apoſtolos adueniens, viuificis eandem horam dedicauit myſteriis, qua homines adhuc ſobrii & carnalibus cibis adhuc ieiuni, primùm quærere debent regnum Dei. ¶ Nam quia dominus noſter, qua nocte tradebatur, poſt typicam agni cœnam, ſacram corporis *1. Cor. 11.* *Duæ cauſæ, cur Euchariſtiam inſtituit dominus poſt cœnam.*

corporis & ſanguinis ſui tradidit Euchariſtiam, fortè parum aut nihil referre arbitraremur, vtrum pranſi an ieiuni ad illud vitæ epulum accederemus. At ille ratione & articulo temporis agebatur, vt tali hora ſacramētum illud condere non moraretur. Ratione: quia non ante conſummationem veteris, inchoandus erat ordo noui ſacrificij: articulo tēporis, quia ſtatim capiēdus, & ad paſsionē ducendus, aliud non habebat ſpatium, vt ante mortem ſuam hoc hæredibus ſuis conſcriberet teſtamentū. Vndè cùm illis tradens ſan-
Matth.26. guinis ſui calicem, dixiſſet: Bibite ex hoc omnes, hic eſt ēm calix ſanguinis mei, &c. ſtatim addidit: Dico autem vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, vſq; in diem illū,
Luc.24. cùm illud bibam vobiſcum nouum in regno
Iohan.21. patris mei. ¶ Et quidem cum in regno patris, id eſt, cùm iam factus immortalis, poſt reſurrectionem ſuam cum diſcipulis ſuis manducauit & bibit: potuit tunc primùm tradere illis corpus ſuum, & calicem noui æterni
Hebr.9. teſtamenti, ſed nūc magis ordinatè egit, quia teſtamentū ratū nō fuit: niſi, vt ait Apoſtolus,
Hora tertia debet Miſſa celebrari non poteſt cœnā. mors interuenerit teſtatoris. ¶ Igitur ſpiritus ſanctus, qui huius & omnium ſacramentorum author & virtus eſt, congruè hora tertia dari dignatus eſt, vt tempus oſtenderet, quo ſua quoq; ſacramenta dari vel celebrari magis conueniret. Vndè rectè vniuerſalis Eccleſię cōuētus, magis hac hora (niſi fortè dies ieiunij ſit) congregari conſueuit, & dicta hora tertia, quę cæteris illuſtrior eſt, ob honorē eiuſdē ſpiritus ſancti, ſolennia Miſſarū celebrari aſtantibus choris, cum pſallentio communi. Nec cuiquam hæc diuina traduntur myſteria, poſt cibum corporis, niſi vrgeat ea, quæ retardari non poteſt, inſtantis neceſsitas mortis.

Quòd ſigna prædicta ſpiritus ſanctus viſibiliter quidem oſtendit, ſed inuiſibilis inuiſibiliter operatus eſt, & intrinſecus corda repleuit. Caput XIX.

ET hæc quidem, quæ dicta ſunt, extrin-
Matth.5. ſecus viſa vel audita ſunt: intrinſecus
Quanta dulcedine repleuit apoſtolos ſpiritus ſanctus. autem omnis erit gloria, cuius hæc deforis apparentia ſigna fuerūt. Intus enim beati apoſtoli mundo corde deum videbant animarum ſuarum ſecreta magna cum maieſtate
Pſal.45. ſubeuntem, ſuamque fortitudinem largiflua
Eccle.24. dulcedine temperantem, vt adhuc fragilia
Pſal.103. mortalium hominum pectora, non tàm mi-
Actor.2. raculo potentiæ terreret, quàm intimo ſen-
Mat.9. ſu gratiæ lætificaret. Ibi enim erat, de quo di-
Iohan.14. ctum eſt: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Item: Spiritus enim meus ſuper mel dulcis. Item: Et vinum lætificat cor hominis. De quo & Iudæi, quaſi diuinantes, muſto, aiunt, pleni ſunt iſti. Ibi, inquam, id eſt, in nouos vtres cordium, miſſum erat feruidum diuinæ ſubſtantiæ muſtum, Spiritus ſanctus, ſicut ait illis, promittens eum dominus Chriſtus: Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Quòd nō eo minor ſit ſpiritus ſanctus, quia capabilis eſt humano ſpiritui, cùm idem de patre & filio debeat intelligi. Caput XX.

IN vobis, inquit, erit: Capabilis enim, vt ſuperius iam dictum eſt, humano vel ange- Error.
lico ſpiritui, ſpiritus ſanctus eſt. Quod cùm ſufficere poſsit ad probandam eiuſdem verā diuinitatem, quidam hæreticorum in ſuæ potius perfidiæ verterunt argumentum. Dicentes enim, patre filium eſſe minorem, ſpiritū quoq; filio minorem, huic aſſerere voluerūt, quòd in nobis ſit, atq; humanarum patiatur Pſal.57.
contagia animarum. ¶ Sed hoc dicendo, pec- Cōfutatio.
catores errauerunt, & falſa loquuti ſunt. Cōſequitur enim eos, vt nec patrem nec filium confiteantur eſſe Deum. Paria nanq;, imò eadem dicta ſunt, ſicut, exempli gratia, hodier- Iohan.14.
num probat Euangelium. Vbi cùm dixiſſet filius: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, protinus adiecit: Et pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Igitur cùm ſpiritum ſanctum negant eſſe Deum, eò quòd dictum ſit, apud vos manebit, & in vobis erit, conſequitur, vt nec patrem nec filium fateantur eſſe Deum, eò quòd de patre & de ſe dicat filius: Apoca.9.
Veniemus, & manſionem apud eū faciemus. ¶ Sed his exploſis, & cum fumo ſuo, cum quo de puteo abyſsi tanquàm locuſtæ exierunt, euentilatis, hoc potius in argumētum veritatis Catholica fides arripit, deum eſſe ſpiritum ſanctum comprobans, eò quòd humano ſpiritui capabilis ſit: quod propium diuinæ eſt ſubſtantię, ſancto ſpiritui cum patre & filio commune, qui vnus & ſolus Deus nullius capax, ſuæque creaturæ rationali capabilis eſt.

Quod licet Apoſtolis dictū ſit, de ſpiritu ſancto, quia apud vos manebit, proprium tamen filii Dei ſignum fuerit, quod dictum eſt Iohanni: Super quem videris ſpiritum deſcendentē ſicut colūbam, & manētem in eo. Cap. XXI.

SCiendum verò, quia in eo quod ait domi- Iohā.14.
nus diſcipulis ſuis de ſpiritu ſancto, apud vos manebit & in vobis erit, longè differentem modum manſionis, ratio cogit accipi, ab eo quod in vnigenito Dei filio idē ſpiritu

ritus manſit,de quo dictum eſt: Super quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam,& manentem in eo, hic eſt qui baptizat. *Iohan.1.*

¶ Quæ manendi differentia ſi rectè animaduerſa fuerit, ſimul & illud clarebit: cur cùm tota trinitas apud dilectorem ſuum manſionem faciat,ſæpius & quaſi ſingulariter hoc de ſpiritu ſancto ſcriptura ſacra contineat.

Duplex modus manendi, quo manet ſpiritus ſanctus in ſanctis.

¶ Manere ſpiritum ſanctũ in creatura ſua, duobus modis accipimus:Vnus quidem modus eſt manendi,cum illa creatrix ſubſtantia, per ſeipſam creaturæ replens ſubſtantiã, ſemper inhabitat,quòd de beatis angelis ſanctorumq; hominum ſpiritibus, qui iã cum Deo ſunt,carne ſoluti,nõ eſt dubitandum. *Vnus per ſubſtantiam.* De his autem,qui adhuc in carne mortali ſunt, non idem eſt arbitrandum: quia, quandiu corpus quod corrumpitur,aggrauat animam,multis varietatibus ſubiacet, & nunc quidem dilata to corde,ſi valdè perfecti ſunt, viſitationem illam merentur:quæ,vt ait Gregorius,ſignificatur in Helia per tenuẽ auræ ſibilum: virtutemq; reſumunt, vt idem Helias, qui poſt eundem ſibilum regna vertit,reges alios vngens,prophetamq; Heliſæum:nunc deficiẽte animo trepidant, vt idem rurſus, qui paulò ante verbo cœlum clauſerat, & nunc propter verba mulieris per deſerta fugiebat. *3.Reg.19.* ¶ Alius verò manendi modus eſt,cùm per fidem inhabitare incipiens, Eccleſiam ſuam nũquam in infidelitate derelinquit,vel cætera chariſmatum dona ſemel tribuens, poſtea nunquã ſubtrahit. *Alterum per fidem.* Verbi gratia:Paulo Apoſtolo datã ſapientiam, non ſic per tempora diſtinxit, vt nunc affluente dono ſapiens,nunc relabente fieret inſipiens.Et de hoc quidẽ modo dicit: Nõ te deſeram neq; derelinquam. *Hebr.13. Cant.6.* De modo autẽ ſupradicto: Auerte,inquit,oculos tuos, quia ipſi me auolare fecerunt. Itemque de hoc modo ſcriptum eſt:quia quatuor animalia incedentia non reuertebantur,ſed vnumquodq; ibat ante faciem ſuam,id eſt, in propoſito ſuo permanebat. *Ezech 10.* De modo autem ſupradicto: Ibant,inquit,& reuertebantur in ſi militudine fulguris coruſcantis. *Ezech.1.*

Aliter in Chriſto quam in ſanctis ſemper manet ſpiritus ſanctus.

¶ Nec quiſquam mortalium extitit,in quo hic ſpiritus, qui diuini amoris ſubſtantia eſt, æterna ſtatione requieſceret, præter illum virum vnũ quem ſeptem mulieres, id eſt, ſeptem huius ſpiritus gratiæ,ſemel apprehenderunt, ſemperq; tenuerunt: *Iſa.4.* propter quod & dictum eſt: Super quem videris ſpiritum deſcendentem & manentẽ in eo: *Iohan.1.* non quòd tunc primum in illum ſpiritus deſcenderit,quippè qui totam plenitudinem in ſe corporaliter habitantem ab ipſa conceptione habuit, ſicut ſcriptũ eſt: quia ſapientia ædificauit ſibi domum , ſcidit columnas ſeptem, id eſt,ſapientia Dei patris in ædificatione vel conceptione ſui corporis ſtatim ſeptem, ſpiritus ſui,gratias adhibuit: *Coloſſ.2. Prouerb.9.* ſed fidei præcurſori & teſti eius ſignum opportunum datum eſt, vt ſciret, quale de illo teſtimonium perhibere deberet. ¶ Secundũ fidem autem & cætera chariſmatum dona ſingulis,prout vult,ipſis diuiſa,ſemper,vt dictũ eſt,in eccleſia ſua, ſpiritus ſanctus habitabat. *1.Cor.12.*

Cur potius ſpiritus ſanctus quã pater aut filius in nobis manere dicitur.

Quæ dona, quia propriè ſancti ſpiritus opera ſunt,iccirco ſæpius & quaſi ſingulariter,vt ſupra dictum eſt, manſionem ſancti ſpiritus in nobis ſcriptura ſacra commẽdat, cùm tota trinitas capabilis ſit, & manſionem ſibi in nobis faciat: quia nunc in nobis peregrinantibus per illa dona ſua Spiritus ſanctus inhabitat, in futuro autem æternis complexibus ipſa trinitatis inhabitabit ſubſtantia.

Quòd vbique eſſe non niſi Deus poſsit, vndè Spiritus domini,quia repleuit orbem terrarum,deus eſt.

Caput XXII.

Sapien.1. Spiritus ſancti repleuit orbem terrarum.

NIhilominus & per hoc quod cantamus ad introitum: Spiritus domini repleuit orbem terrarum,diuinam eius eccleſia catholica prædicat potentiam. Quis enim niſi Deus hic eſſet , diuiſis apoſtolis per orbem terrarũ, quomodò vno eodẽ tempore poſſet omnibus adeſſe? Verbi gratia: Thomæ in India,Petro vel Paulo Romæ : imò cũ per annos ſingulos,tã ſabbatho ſancto Pẽtecoſtes,quàm ſabbatho paſchæ , baptiſmi ſacramẽta ſancta celebrat eccleſia, quòd abſq; ſancto ſpiritu nullã noſcitur virtutẽ habere, quomodò in toto orbe terrarũ,quo iã eccleſia diffuſa eſt,poſſet adeſſe,vt in fontes plenitudo eius vbiq; deſcẽderet vbiq; ſpiritualis equitatus Pharaonis,id eſt,peccatorũ omniũ turbas,fluctibus operiret? Sic em̃ orbẽ terrarũ illum replere dicimus, vt eccleſiã vniuerſam, quæ per orbem terrarum diffuſa, intelligere debeamus.Mundi enim elementis vel corporibus inanimatis diuinitas nõ capitur, ſed ſanctam eccleſiam vbique replere rectè creditur. ¶ Quodque magis dignum verumque diuinæ maieſtatis eius eſt ſignum,ipſum eiuſdem eccleſiæ caput implet, ſicut ſcriptũ eſt:Ieſus autem plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt à Iordane. *Luc.4.* Diuinam igitur eius vbiq; teſtamur eſſe preſentiã, cantãdo in introitu: Spiritus domini repleuit orbem terrarum , iam dicto ſenſu huius enumerationis illud reſpiciẽte , quod eccleſiam adhuc paruulam, ſed toto orbe terrarum diffundendã, id eſt, Chriſti diſcipulos repleuit,progenitis in ore

Spiritus ſanctus ſcientiã habet vocis. Sapient. 1.

eorum pro ſigno vniuerſis orbis terrarũ linguis. ¶Quod verò ſequitur: Et hoc quod cõtinet omnia, ſcientiam habet vocis: cur ſapientia dixerit, manifeſtum eſt, ex eo quod addidit: propter hoc qui loquitur iniqua, nó poterit latere: vel quod præmiſit: & nó liberabit maledictum à labiis ſuis, quoniam rerũ illius teſtis eſt Deus, & cordis eius ſcrutator eſt verus, & linguæ illius auditor. Per quæ cõſtat ſic eſſe dictum, ſcientiam habet vocis, ac ſi dixiſſet, nouit, qua mente quiſq; loquatur. Veruntamen in ratione præſentis officii ſciẽtiam linguarum reſpicit, quarum diuerſitatẽ dando fidelibus ſuis magnificè probauit, ſcientiam ſe habere omniũ, per quæ poteſt vox humana variari.

Quòd ſancti ſpiritus effuſio, totius ſit diuini operis cõfirmatio. Caput XXIII.

Pſal. 67.

BEnè ſupradicto ſancti Spiritus operi cõgruit hæc offerenda: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Nam vt nouerimus, quia ſpiritus ſancti effuſio totius diuinitatis confirmatio ſit, hoc primo dicendum eſt, quid ante aduentum eiuſdem ſancti ſpiritus in apoſtolis ſuis dominus operatus ſit, fidem vtiq; in illis operatus eſt, quæ ex ore Petri pro omnib' ſonuit: Tu es Chriſtus, filius Dei viui.

Matth. 16. Fides apoſtolorũ ante aduentum ſpiritus ſancti infirma. Luc. 22. Iohan. 21.

¶Sed hæc quàm infirma fuerit, antequàm Spiritus ſanctus adueniret, cunctis liquet ſcientibus, quia Petrus, idem Apoſtolorum princeps, vnius ancillæ voce territus, illum quem, vt iam dictum eſt, Chriſtum filium Dei viui cõfeſſus fuerat, ſe noſſe negauit. Vbi verò ſpiritus huius donum accepit, nec Romani principis imperiũ timuit, ſed vſque ad mortem confitens, eadem morte ſua Chriſtum clarificauit. ¶Fidem igitur ſpiritus ſanctus in Apoſtolis confirmauit, atque ideò benè vt dictum eſt, in offerenda canimus: Confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis, vt per eundem ſpiritum fides eadem in nobis cõfirmetur, ſubiungentes, à tẽplo tuo, quod eſt in Hieruſalẽ, id eſt, ab eccleſia Apoſtolica, quæ vtiquè cœpit ab Hieruſalem, id eſt, à Iudæa, ſicut alibi loquitur ipſe dominus, quia ſalus ex Iudæis eſt. Per eundem, inquam, ſpiritum cõfirmari poſcimus, quia præter hunc quicquid credimus, quicquid baptizamur, quicquid molimur, infirmum & vacuum eſſe comprobatur. Nam & cœli, ſcilicet ordines ſupernorum ſpirituum, in eo quidem firmati ſunt verbo domini, vt in ſua natura rationales eſſent & ęterni, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ firmata eſt: qua in ſimilitudine Dei, id eſt, in ſanctitate perſiſtunt. Vndè alibi ſcriptum eſt: Spiritus eius ornauit cœlos.

Cõfirma hoc Deus. &c. Pſal 67. Iohan. 4. Iob. 24.

¶In reliquis pręſentis hebdomadæ officiis, cùm penè omnia ſancti ſpiritus nomen perſonent & gratiam, ſola poſſunt Euangelia facere quæſtionem, quid ad aduentus eius pertineant ſolennitatẽ. Quapropter de illis breuiter aliquid dicendum eſt, ad hoc duntaxat, vt eorum, cum ſingulis officiis, quibus deputata ſunt, appareat concordia.

De Officio ſecundæ feriæ. Cap. XXIIII.

Euangelium. Iohan. 3. Epiſtola. Actor. 10. Conſonantia epiſtolæ cum Euangelio.

FEria ſecunda legitur hoc Euangeliũ: Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuũ vnigenitum daret, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam, & reliqua. Hoc quod dictum eſt, non quidem per ſe citius liquet, quid ad præſentem pertinet ſolennitatẽ, ſed quę pręmittitur lectio Actuũ Apoſtolorum, cõſiderata, confeſtim quaſi luminis radius cauſam eius elucidat. Loquẽte inquit, Petro, cecidit ſpiritus ſanctus ſuper gẽtiles, qui audiebant verbum. Et obſtupuerunt ex circunciſione fideles, qui venerant cũ Petro, quia in nationes gratia ſpiritus ſancti effuſa eſt, &c. Iccirco nanq; prædictum Euangelium cum hac ponitur lectione Actuũ Apoſtolorũ, vt comprobetur hoc opus ſpiritus ſancti, quo gentibus pœnitentiam ad vitam dedit, non eſſe factum mutabilitate conſilii, cùm filius antequam pateretur, idem voluerit, licet per ſeipſum tunc gentibus prędicare noluerit, imò diſcipulos mittens dixit eis: In viam gentium ne abieritis: Nam quòd hic ait Petrus: In veritate cõperi, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi: Hoc in Euangelio teſtatur filius Dei dicens, miſſum ſe eſſe, nó ad iudicium, ſed ad ſalutem totius mundi: & ſubiungens, abſq; diſtinctione Iudæi atq; gentilis: vt omnis qui credit in ipſum, nõ pereat, ſed habeat vitã æternam, & cętera quæ ſequuntur. Adeò nihil quidẽ per ſe gentibus prædicauit Chriſtus, ſed de illarũ ſalute ſuiq; apud illas glorificatione multa prædixit.

Actor. 10. Matth. 10.

¶Sic Iſaac nihil quidẽ per ſeipſum iuniori filio ſuo Iacob de afferendis ſibimet cibis mãdauit, ſed per con corporalẽ illi Rebeccam Iacob ſubintroductus eſt, cùm ille benedictionẽ Eſau primogenito ſuo dare diſponeret. Nam Iſaac Chriſtum, Eſau populum Iudaicum, Iacob gentilem, Rebecca mater ſignificat ſancti Spiritus gratiam. Rebecca nanq; cõſulente, id eſt, ſancto ſpiritu cõſilii prouidẽte, iunior ille filius ſcilicet gentiũ populus, ingreditur ad Iſaac, videlicet ad Chriſtũ, tardante foris Eſau, & occupato in venatiõibus, id eſt, priore populo intento ceremoniis carnalib'. Ingreditur,

Gene. 27. Myſteriũ in teris hiſtoriæ de Iſaac.

inquam

inquā,iunior populus cum obſeruatione decem mandatorū legis, quæ tradita ſunt populo priori, & ſcientia legis & prophetarū perornatur, velut ille Iacob à matre indutus eſt *Galat. 5.* valdè bonis veſtibus Eſau,habens circa manus collumq; pelliculas hœdorū,id eſt,apertam *Actor. 10.* proferens confeſsionem peccatorum,ciboſq; offerēs,id eſt fidem, quæ operatur per dilectionem,eandem prępripit benedictionē, quæ in Apoſtolos deſcendit,ſicut audiuimus in ſupradicta lectione. Adhuc loquente Petro cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum, & erant loquentes linguis & magnificantes Deum.

Pſal. 80. *Cibauit eos ex adipe frumenti.* ¶ Magnitudinem tantæ benedictionis hic introitus innuit: Cibauit eos ex adipe frumēti,& de petra melle ſaturauit eos. Per hoc em̄ fœlicitas gētium innuitur, quæ per ſpiritum ſanctum,interiorē ſacræ ſcripturæ, tanquam homines rationales, percipiunt medullam, cùm Iudęi carnales,tantum exteriorem,vt irrationalia pecora, ſectentur paleam. ¶ Sermo nanq; diuinus frumentum eſt, in quo literæ ſuperficies, palea ſenſus verò Spiritualis qui à nobis quæritur, medulla eſt. Vndè liquet, quòd Spiritus ſanctus quaſi pinguedo diuinæ ſubſtantiæ ſit, de quo in Pſalmo dicitur: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea,quia videlicet eius inſpiratio verbi Dei pinguedinem noſtris animabus inſerit. *Et de petra melle ſaturauit eos.* Cibauit,inquam, Eccleſiam de gentibus ex adipe frumenti,vt dictum eſt. ¶ Saturauit etiam eos melle fluente de petra, id eſt, *Coloſſ. 2.* *Iohan. 14.* doctrina & ſapientia & ſolutione arcanorū,quę præceſſerūt de domino Ieſu, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Propter quod de eodem ſpiritu in communione dicitur: Spiritus ſanctus docebit vos, quæcunq; dixero vobis. Offerēda, intonuit: non dubiè ad hoc ipſum congruit, quia per Spiritum ſanctum apparuerunt fontes aquarum,id eſt,intellectæ ſunt ſcripturæ prophetarum.

Quòd Spiritus ſanctus extra catholicam non datur eccleſiam.

Caput XXV.

Extra eccleſiam Apoſtolicam non datur ſpiritus ſanctus. IN officio tertiæ feriæ prædicatur nobis, extra catholicam Eccleſiam non poſſe dari Spiritum ſanctum: ſoliſq; apoſtolicæ fidei pręſulibus eſſe datū,vt per impoſitionem manus ipſorum hi, qui confirmandi vel ordinandi accedunt, accipiant eiuſdem ſpiritus ſancti donū. Sic enim habet,quæ in hoc officio poſita eſt, lectio Actuum Apoſtolorum: *Actor. 8.* Cùm audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolimis,quia recepiſſet Samaria verbū dei, miſerunt ad eos Petrum & Iohannem: Nondum enim in quenquam illorum venerat ſpiritus ſanctus,ſed baptizati tantum erant in nomine domini Ieſu. Tunc imponebant illis manus,& accipiebant Spiritum ſanctum. ¶ Et vt *Non intratur in ouile, niſi per fidē apoſtolicam.* ſciamus non niſi per Apoſtolicæ fidei ianuam intrari debere in ſanctam eccleſiam, nec aliter accipi ſpiritus ſancti gratiam,congruè le- *Iohan. 10.* ctioni huic coniungitur hoc Euangelium, *2. Tim 3.* in quo dominus ait: Amen amen dico vobis, *Iohan. 5.* qui non intrat per oſtium in ouile,ſed aſcendit aliundè,ille fur eſt & latro,& cęt. Paſsim per libros patrum ſentētiæ reperiuntur, quibus confirmatur,talium ſacramenta,ſpeciem quidem pietatis habere, virtutem autem eius abnegare: quomodò palmes cū fuerat abſciſſus de vite, palmes quidem eſt, ſed iam fructificare non poteſt: & manus cùm abſciſſa fuerit de corpore, manus quidem eſt, ſed corporis vitam, ſenſumq; in ſe retinere non poteſt.

¶ Quapropter cùm baptizati à talibus, ad catholicam reuertuntur eccleſiam, non quidē *Reconciliatio per manus impoſitionē.* repetitur in illis lauachrum carnis: ſiquidem baptizati ſunt in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti: multæ quippe hæreſes ſic quoq; baptizant, ſed per impoſitionem manuum accipiunt ſpiritum ſanctum, quem foris (vt dictum eſt) accipere non poterant. Hoc igitur, vt ſupradictum eſt, officio declamatur, foris non dari ſpiritum ſanctum, ſed intus per epiſcopos, quorum eſt, manus imponere, ex ſucceſsione Apoſtolorū, quorū & illa vox eſt in introitu, manus imponētiū & dicētiū: Accipite iucunditatē gloriæ veſtræ, gratias agentes Deo, qui vos ad cęleſtia regna vocauit. Quod de apoſtolicis ſumptū epiſtolis parcè à litera *Accipite iucunditatē gloriæ veſtræ.* detortū eſt. Nam pro eo quod dominus ait: Accipite ſpiritum ſanctum, iſti verecundè vtētes eius vice, dicunt: Accipite iucunditatem *Iohan. 20.* gloriæ veſtræ: Siquidem Paulus ad Corin- *2. Cor. 2.* *Ephe. 5.* thios ſcribens, qui ab eiuſmodi furibus & latronibus, quos in ſupradicto Euangelio dominus percutit, multifariè ſubuerſi fuerant, id eſt, à pſeudoapoſtolis, quia gloria veſtra ſumus ait: Et in alio loco: Gratias, inquit, gentes Deo, &c. Catholicorum quippè atq; orthodoxorum gloria eſt, quòd per oſtium intrauerunt ouile ouium, id eſt, per fidem illorum, qui non ſuam, vt hæretici, ſed Dei glo- *Iohan. 16.* riam in ſpiritu ſancto quærunt. ¶ Vndè & in *Gloriam Dei catholici: Hæretici ſuam quærunt.* cōmunione canimus: Spiritus qui à patre procedit, ille me clarificabit. Quod idem eſt, ac ſi dixiſſet: Spiritum, qui à patre procedit, quicunq; dabunt vel accipient, non ſuam ſed dei gloriam vel glorificationem quærēt: In offerenda quoque, portas cœli aperuit dominus, donū ſancti ſpiritus prędicatur, quo ſcriptupturæ ſacrę apoſtolis, & per Apoſtolos nobis

 apertæ

apertæ ſunt, vt manna verbi Dei plueret nobis dominus in abundantiam, quorum authoritate eccleſia catholica ab inſurgentibus in ſe hæreticis exaltatur, ſicut in ſequēti verſu canimus.

Quod ieiuniū æſtatis ipſa pētecoſtes hebdomada celebrandum ſit. Cap. XXVI.

Rom. 5. IN officio quartæ feriȩ prȩdicamus eā, quæ per Spiritū ſanctū data eſt, eccleſiæ multiplicem ſcientiā, conſonantibus maximè his, quæ ieiunio deputatæ ſunt euāgelicis ac propheticis lectióibus. Illæ nanq; lectiones triū dierum ieiunii magis conſonant officiorum partibus reliquis, nō ſolū ſenſu, ſed interdū & litera, vt ille introitus: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, qui de lectione epiſtolæ, quæ ieiunio deputatur, ſumptus eſt.

Ieiunium pentecoſtes ratiobabiliter ab eccleſia Romana inſtitutum. ¶ Vnde ſatis Eccleſiaſticè & hoc Romana cēſet authoritas, vt ſemper in hac ſacra pentecoſtes hebdomada, ſiue tardius ſiue temperius termini occurrant, ieiuniorum celebretur ſolennitas, quod ab antiquis quoq; prȩſinitum eſſe Apoſtolicis, non dubia teſtantur ipſorum ſcripta. Non enim ab illis tradita eſt noua hæc allegoria, ſecundum quam viſum eſt quibuſdam noſtrorum, à prima hebdomada Martii tres obſeruare hebdomadarū τεσσαρα δεκάδας, vſq; ad natale domini ad ſimilitudinē trium τεσσαρα δεκάδων, quas Mathæus in Chriſti generatione contexuit. Sed quia primum ieiunium veris, ſecundum ȩſtatis eſt, & terminus quadrageſimæ nunquam ante veris initium, pentecoſtes verò nūquam ante ȩſtatis occurrit introitum: placuit iure venerandæ matri Romanȩ eccleſiæ, in prima quadrageſimæ hebdomada, & in ipſa pentecoſtes ſolennitate, ieiuniorum eorundem officia prȩfigere, nec vnquam propter velocitatem aut tarditatem terminorum eadem confundere. ¶ Nec verò contriſtat aut obſcu-

Ieiunium non contriſtat ſolennitatē ſpiritus ſancti. rat, ſed magis illuſtrat obſeruātia ieiuniorū, illam de aduentu ſancti Spiritus ſolennitatē: quippè quia delitiȩ Sancti ſpiritus, delitiarū carnalium faſtidium important electorum mentibus: & quia ſponſus ablatus eſt, ieiunādum eſt filiis eius, hoc Spiritu ſancto paraclecto, ſic ſuam diſpenſante gatiam & conſolationem, vt delectentur gemitibus inenarrabilibus, gementes vt columbȩ, gemitumque pro cantu habentes. Igitur hȩc officia ſecundum ieiunium, quomodò ſuis in partibus conſonent, breuiter eſt aperiendum. *Matth. 9. Rom. 8. Mich. 1.*

De officio quartæ feriæ. multiplicem eccleſiȩ ſcientiam per Spiritum ſanctum eſſe datam. Cap. XXVII.

Dan. 1. PRimò officium quartȩ feriȩ, multiplicē, vt ſupradictum eſt, prȩdicat Eccleſiȩ ſcientiam: quia iuxta quod ait Daniel, pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia: ſtudio virorum illuſtrium, quæ ſpiritu ſancto illuminati ſuut, de libris Moyſi paciſq; prophetarum ſcriptis tanta creuit copia librorum, vt nos legentes, tanquam laſsi conuiuæ, plura relinquentes, videamur abſiſtere. Hoc myſticè ſanctum nobis innuit Euangelium, de quinque panibus & duobus piſcibus ſatiatis quinque millibus hominum, & duodecim cophini ex fragmentis impleti ſunt. Aucti ſunt enim domini benedictione, ſancti ſpiritus effuſionem ſignificante: quo dato, lex & prophetæ inter ſtudia tractantium, ſicut illi panes inter ora cōmedentium multiplicati ſunt. De quo ſpiritu in lectione prima dicit ſapientia: quia ſpiritus domini repleuit orbē terrarum, &c. Et Eſaias in lectione ſecunda: Noli timere ſerue meus Iacob, & rectiſsimè quem elegi. Effundam enim aquam ſuper ſitientem, & fluenta ſuper aridam. Et exponēs quid dixerit: effundam, inquit, ſpiritum meū ſuper ſemen tuum, & benedictionem meam ſuper generationem tuam. His conſonè prȩcinit introitus: Deus cùm egredereris coram populo tuo, iter faciens eis, habitans in illis. Hic ſiquidē particulatim de Pſalmo LXVII. ſumptus eſt, qui pſalmus totus de exaltatione Chriſti, & eccleſiȩ glorificatione compoſitus eſt. Nam per prȩdictā ſcientiam, & cȩtera chariſmata Spiritus ſancti, egreſſus eſt Deus, id eſt, notus fact⁹ eſt in cōſpectu populi Chriſtiani, proſperū iter faciens eis, remotis videlicet priſtinis errorum laqueis. ¶ Et quia prȩdicti doctores ſancti, quorum & illa vox eſſe poteſt in offerēda: Meditabar in mādatis tuis quæ dilexi valdè: qui meditando diligenter ſacras expoſuerunt ſcripturas, idipſum dicūt omnes, & non ſunt in eis ſciſmata: bene in communione recitatur eis illud domini dictum, quod amplectuntur ipſi: Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. *Iohan. 16. Eſai. 44. Sapient. 1. Pſal. 67. Pſal. 118. 1. Cor. 1. Iohan. 14.*

De officio ſexte feriæ: Synagogam per fidem eſſe reſuſcitandam.

Cap. XXVIII.

FEria ſexta pulchro & mirabili myſterio ſignificat in Euangelio nobis illud, quod futurum de ſynagoga ſperamus, videlicet ꝙ tandē per fidē Chriſti ſuſcitanda ſit, quæ nūc prȩ inuidia mortua eſt, ex quo Spiritus ſancti gratia venientē de gentibus eccleſiā ſuſcepit. Mulier nāq;, quæ à fluxu ſanguinis, tactu fimbriæ veſtiméto ſaluatoris, ſanata eſt: eccleſiā de gentibus, archiſynagogi filia, quam idem dominus reſuſcitat, ſynagogam, quæ nunc (vt dictū eſt) per infidelitatē mortua eſt, ſignificat. In quo illud mirabile valde eſt myſticū que,

que,quod quãdoq; filia nata eſt archiſynago gi, tunc mulier iſta cœpit infirmari,& quãdo hæc ſanata eſt,tunc illa obiit. Sic enim ſcrip-
Math.9. Marc.5. tum eſt in Euangelio: quia puella erat anno- rum duodecim,& mulier fluxũ ſanguinis pa- tiebatur annis duodecim. ¶Quid pulchrius, quid cõueniẽtius? Nã quãdo in Abrahã,Iſaac & Iaccob ſynagoga nata eſt, gẽtilitas ſordib⁹ idololatriæ tanquam fluxũ ſanguinis, cœpit languere. Et quoniam trahente & ſuſcipien- te Spiritu ſancto teſtificatus eſt in Cornelio, hæc ſanata eſt:tũc ſynagoga inuidens,& indi-
Act.10. gnam vitæ æternæ ſe iudicãs,mortua eſt.Sed
Act.13. iterũ reuiuiſcet,poſtquam plenitudo gentiũ
Rom.11. ſubintroierit, quod præſenti factura prædi-
Iohel 2. catur gratia ſpiritus ſancti. Huic in præeunte prophetica lectione dicitur ſub nomine ciui tatis ſuæ Sion:Exultate filiæ Sion,& lætami- ni in domino,qui dedit vobis doctorẽ iuſti- tiæ, deſcendere faciat ad imbrem matutinũ, & ſerotinum in principio.¶Per imbrẽ matu- tinũ & ſerotinũ doctrinã ſignificat Euange- licã,quæ illis & primo tempore tanquam ma tutinus imber,miſſa eſt:& nouiſſimo tanquã ſerotinus,mittẽda eſt. Et comedetis, inquit, veſcentes,& ſaturabimini, & laudabitis no-
Iohan.6. Pſal.70. men domini dei veſtri,qui fecit vobiſcũ mi- rabilia.Comedetis,inquam, non cibum qui perit,ſed qui permanet in vitam æternam:de quo ad introitũ in perſona eius,quæ ſuſcitan da eſt,dicimus: Repleatur os meũ laude tua, &c. ¶Quapropter nec illud à myſterio va-
Luc.8. cat,quod cum puellam dominus ſuſcitaſſet, additũ eſt: Et iuſſit illi dare manducare. Re- fecta enim interius dicet id quod, in offeren
Pſal.102. da canimus:Benedic anima mea domino,&c. Et tunc magis vniuerſaliter impletum erit, quod in communione canimus: Spiritus vbi
Iohan.3. vult ſpirat,videlicet habens poteſtatem,cum vult,vadere ad gentes, & iterum venire ad Iu
1.Cor.12. dæos, vbiq; ſua ſe voce prodens, quia nemo poteſt dicere, dominus Ieſus,niſi in Spiritu ſancto.

De officio ſabbati: Duos populos gentilẽ & Iudaicum pacem & concordiam habituros.Caput XXIX.

Sabbati officio, duorum concordia po- pulorum prẹſignantur,Iudæi ſcilicet at- que gẽtilis,qui tandẽ vno eodemq; ſpiri- tu ſe illuminatos profitentes,agnitum ambo ſine cõtrouerſia ſequẽtur Chriſtũ. Duo nãq;
Math.20. cæci, qui in Euangelio referuntur illumi- nati,hos duos ſignificant populos, quod ex præeunte lectione Epiſtolæ manifeſtum eſt. Quibus enim niſi Iudæorum pariter & gen- tium , duobus contra ſe inuicem rixantibus
Rom.5. populis Paulus ait: Iuſtificati igitur ex fide pacẽ habemus ad Deum, per dominũ Ieſum Chriſtum?Quod ſuperiora legentibus atque intelligentibus clarum eſt, vbi longa & vali- da diſputatiõe cauſatur Iudẹos & Gręcos om nes ſub peccato eſſe,nec iſtos excuſabiles eſ- ſe propter ignorantiã dei:nec illos iuſtificari potuiſſe ex operibus legis, & omnibus æquè neceſſariam eſſe Chriſti gratiam.Quibus om nibus ſub peccato cõcluſis tandem infert:Iu- ſtificati igitur ex fide,&c. Itaq; duo cæci illu- minati,myſticè duo ſunt populi, quorum & & illa vox eſt in introitu ſumpto, de prædi- cta lectione epiſtolæ: Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per inhabitantem ſpiri- tum eius in nobis. Adeò ieiunium fieri præ- ſenti hebdomada,ratio vel authoritas exigit, vt maximè officijs conſonent lectiones,& e- uangelia ad ieiunium pertinentia. ¶Sed & le- ctiones quinq;, ſi cõſiderẽtur,ſpiritus ſancti Iohelis.2.
gratiã teſtantur,omnes quidem ſignificatio- Leuit.23.
nibus rei competentibus, quædã autem aper tis vocibus, vt hæc prima Iohelis prophetæ: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnẽ carnẽ, &c. Secunda quoque,qua dicitur: Numerabi tiſq; ſeptem hebdomadas plenas vſq; ad alte ram diem expletionis hebdomadæ ſeptimę: pręſentem ſolennitatem contingit,quam nu meratis à paſchę die ſeptem hebdomadibus, pro aduentu Spiritus ſancti celabramus,quæ magna,& apud antiquos in memoriam datæ legis feſtiuitas hebdomadarum erat,& apud nos in memoriam datę gratię, id eſt remiſſio nis peccatorũ iucundus iubilęus eſt. Et quia poſt factam duorum concordiã populorum, in breui dominus venturus eſt,rectè filias ab ſentiam ſponſi deflentibus, & cum deſiderio Iohan.14.
reditum eius expectantibus, illa conſolantis verba in communione canimus:Non vos re- linquam orphanos, veniam ad vos iterum,& & gaudebit cor veſtrrum.

Quod ſingula officia,quæ prædicta ſunt, ſingulis ſancti Spiritus donis conueniant. Cap.XXX.

Nunc in quo ſingulis donorũ Spiritus ſancti ſingula conueniant officia,bre- uiter perſtringendũ eſt. ¶Prima duo Iohan.17.
ſabbati & ſequẽtis die pentecoſtes officia,ſpi ritum ſapientiæ & intellectus prędicant. Sa- pientiam namq; & intellectum apoſtolis de- dit, vt ſicut ſabbato cantauimus:Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: & intellige- rent ſcripturas, ſicut ipſa die pentecoſtes le- gimus, domino promittente: Paracletus au- Actor.4.
tem Spiritus ſanctus,quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia,quæ- cunque dixero vobis. Eoſdem enim & ſapi- entes, qui noſſent,quandò deberẽt proferre

ſermonem: & intelligentes vt ſcripturarum myſteria non ignorarent, qui hactenus idiotæ fuerant, & ſine literis, cœleſte magiſterium reddidit. *Actor.10.*

SEcundæ feriæ officium ad ſpiritum conſilij pertinet, quia de aſſumptione gentium Deum collaudant, quorum ſalus dũ in ſecreta Dei voluntate eſſet, ipſi Apoſtoli illud ignorabant conſilium, donec Petro diceretur in exceſſu mentis: Quod deus ſanctificauit, tu ne commune dixeris: quo loquente poſtmodum, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum, quod ideo, vt ſupradictum eſt, commemorat officium. *Ioan.10.*

FEriæ tertiæ officium, Apoſtolos & eorũ ſucceſſores cõmendat in eo, quod aduerſus fures & latrones, qui aliundè aſcendunt in ouile ouium, id eſt, aduerſus pſeudoapoſtolos vel hæreſiarchas, confortari ſpiritu fortitudinis audét, dum cauſa expoſcit, & dicunt: Nam gloria veſtra ſumus: & gloriantur non inſipienter, ſed veritatem dicentes: Quapropter hoc officium ad ſpiritum fortitudinis pertinet. *Iohan.6.*

QVartæ feriæ officium ſpiritum ſciẽtiæ prædicat, quod maximè ex Euangelio claret, quo benedictionem domini panes multiplicati referuntur, de cuius rei myſtico ſenſu ſuperius iam dictum eſt. *Luc.8.*

SExtæ feriæ officium reſpicit ad ſpiritum pietatis. Opus enim pietatis eſt, quod dominus puellam reſuſcitat, iubetque dari ad manducandum: imò quod per illud ſignificatur, quia mortuam nunc ſynagogam, in fine reſuſcitans per fidem, replebit os eius laude, vt piam eloquatur iuſti iudicij Dei cõfeſſionem.

SAbbati officium ad ſpiritum timoris pertinet, quia videlicet cùm duo cæci ſupradicti, id eſt, duo populi ſuum pariter agnouerint illuminatorem, propè erit dies iudicij, quæ cauſa timoris & tremoris erit etiam electis. *1.Pet.4.*

¶ Nec mirum hunc ordinem officiorũ deſcendendo à ſpiritu ſapientiæ ad ſpiritum timoris deduci: paſchalis verò hebdomadæ officia aſcendendo à ſpiritu timoris ad ſpiritum ſapientiæ perduci, quia per hæc deſcenſus ad nos Spiritus ſancti, per illam verò noſter aſcenſus ad ipſum digeſtus eſt, quod plenius dictum eſt in eiſdem paſchalibus officiis.

LIBRI DECIMI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFICIIS, LIBER VNDECIMVS.

Cur poſt ſolennitatem ſancti Spiritus, officium de ſancta trinitate ponatur. Caput I.

CElebrata ſolennitate de aduentu ſancti Spiritus, ſtatim e veſtigio gloriã ſanctæ trinitatis dominicæ ſubſequẽtis officio, recta diſpoſitione cõcinim*, videlicet quia poſt aduentum eiuſdem Spiritus ſancti, prædicari ſtatim, & credi, & in baptiſmo celebrari cœpit fides & confeſſio nominis patris & filii & ſpiritusſancti. ¶ Nam antea præſente in carne domino, nuſquã nominis huius diſtinctionem apertè traditam vel obſeruatam legimus, niſi cùm poſt reſurrectionem ſuam ait diſcipulis ſuis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spiritus ſancti. Sed tunc quidem hæc regula tradita eſt, nunc autem primum actu exhibita, vbi ipſa die pentecoſtes primitus in tribus millibus Eccleſiæ baptiſma celebratũ eſt. ¶ Sicq; cœpit innoteſcere terris, fortitudinis, nomen domini, propugnantibus magni Dauid regis Chriſti ducibus, ipſo quidẽ corporaliter abſente, ſed per diuinitatis præſentiam totam belli ſummam regente ac diſponente, ſummaque cura nitentibus fidiſsimis eius ducibus, dum capitur ciuitas aduerſa, vt nõ ſuo, ſed eius nomini aſcribatur victoria, quemadmodum & Dauid illi dictũ legimus à duce ſuo, obſiſtente Rabath filiorũ Amon: Cõgrega populum & obſide ciuitatem, quia capienda eſt vrbs, ne cùm capta fuerit, nomini meo aſcribatur victoria. *2 Reg.12.*

De quo & ſubditur, quia tulit diadema regis eorum de capite eius, & impoſitum eſt ſuper caput Dauid. Pro regis eorum, in Hebræo ſcribitur Melchom. Vnde Hieronymus: Rex eorũ vocatur idolum eorum, quod hic vocatur Melchom, cuius diadematis aurum conflaſſe & purgaſſe dicitur Dauid ſecũdum legem,

legem,& feciſſe indè ſibi diadema,quod hic poſitum ſuper caput eius dicitur. Sic vtiquè cultum idolorum tulit noſter Dauid,& de ſummis principibus illa colentibus, tanquã de diademate illorum ſe atq; eccleſiam ſuam coronauit. Vndè eidem eccleſiæ ſuæ dicit in Cant. 4. Canticis:Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum,de montibus pardorum. ¶ Nam & tunc tulit idem Dauid vxorem Vriæ Ethæi, ip- 2. Reg. 12. ſumq́ue Vriam fecit occidi,ferentem in manu ſua ſcriptam ſuæ mortis ſententiam, graue quidem committens piaculum ſecundum rem geſtam,ſed grande præſignans myſterium,per Chriſtum regem verè manu fortem atque deſiderabilem ſuo tempore peragendum. Sic enim hic verus Dauid dominus noſter,cùm in ſolario domus ſuę deambularet, id eſt, in paternæ maieſtatis ſolio iam regnaret poſt meridiem, id eſt, poſt paſsionis ſuæ pondus & æſtum, iamq́; miſiſſet Apoſtolos ſuos ad prædicandum cunctis gentibus,quæ hic per Rabath ciuitatem filiorum Amon figurantur, vidit legẽ, quam dederat per Moy- Num. 7. ſen,ſanctam quidem & bonam,ſed inutiliter carnali copulo cohærentem,ſicut infructuoſo coniugio Berſabeæ, pulchra quidem valdè, ſed ſterilis iuncta erat Vriæ Ethæo. Tollenſq́ue eam ſcilicet legem ſacram,& ſpiritui ſuo ſenſum eius copulans virum eius ſuperbum, ſcilicet Iudaicum populum, cuius ſuperbia ſignificatur per Vriæ vocabulũ:Vrias enim interpretatur lux mea dei. Lucẽ quippè Dei ac ſcientiam ille populus putabat ſuam eſſe propriam, tanquam deus Iudæorum tantum ſit deus,non etiam gentiũ. Illum,in- Rom. 3. quam, carnalem populum hoc modo interficit,ablato à corde eius interiore ſenſu,legis ſuæ literam ſolam in manu derelinquit, qua accuſante reus teneaẽ,ſicut ait ipſe dominus: Iohan. 5. eſt qui accuſet vos Moyſes, in quo vos ſperatis. Hoc benè per illud figuratur, quòd cõ ſcriptam à rege Dauid mortis ſuæ ſententiã 2. Reg. 11. Vrias ipſe portare iubetur.

¶ Igitur celebrata, vt ſupradictum eſt, ſolennitate de aduentu ſancti ſpiritus,quo accepto,ſtatim ſanctæ trinitatis fidem prędicare cœperunt apoſtoli: rectè huius ſequentis dominicæ tam nocturno quàm diurno officio, nomen & gloriam prędicamus eiuſdem ſanctæ & indiuiduæ trinitatis.

¶ De cuius ſubſtantiæ vnitate,perſonarumq́ue trinitate, quia magni & catholici patres magna & digna conſcribentes, ſua quaſi vt vindemiantes repleuere torcularia, nos quaſi colligendo racemos poſt vindemiatores,& ipſi in benedictione dei ſperantes,nouiſsimi pro eadem fide verba catholicæ pacis effari cupimus.

Quòd nomen patris & filii & ſpiritus ſancti, propria veri dei deſcriptio ſit.

Caput II.

NOmẽ patris & filii & ſpiritus ſancti perfecta & integra vnius veri dei diffinitio eſt,omniũ quicũq; dicantur,vel aliquandò dicti fuerint dii,ſiue in cœlo ſiue in terra cunctã amputãs tubã,quorũ omniũ alii falſo dicti ſunt dii, quos vario errore deluſa gentilitas coluit, alii non naturaliter dii,ſed accidentali dono à vero Deo deificati, iuxta illud: Ego dixi,dii eſtis:& filii excelſi om- Pſal. 81. nes. ¶ Nam cætera quidem quamuis propria ſummę & vnius diuinitatis nomina,humana præſumptio falſis diis affinxit, vt creatores atq; rectores orbis terrarum immortales ac ſempiternos,cæleſtes atq; omnipotentes eos nũcuparet,& ſimilia,quæ poeticis quoq; figmentis inſerta dęmones paſcere conſueuere, vocabula illis imponeret. ¶ At verò nomen Eſai. 64. hoc à ſeculo nõ fuit auditũ,nec homines de corde ſuo comminiſci potuerunt, videlicet quia ſignificatum eius oculus nõ vidit,& auris non audiuit,& in cor hominis non aſcendit. Solent quippè prius res intelligi, & poſt ad placitũ nomina illis imponi,ſicut aiũt mani quoque philoſophi gẽtilium, ea quę ſunt in voce,ſunt earũ, quæ ſunt in anima paſsionum notæ. Sed ſignificatum ſupradicti nominis patris,& filii & ſpiritus ſancti,nullus eorũ nouit,qu ideos ſibi finxere, quos voluerunt. Rebus ergò quas deos appellauerunt, nomẽ hoc adinuenire vel imponere nequiuerũt. Solus ipſe deus nomẽ ſibi hoc impoſuit,vbi dixit:Euntes docete omnes gentes, baptizan- Mat. ult. tes eos in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti.Cuius ſignificatum & ſi prophetæ vtcunque nouerunt,tamen ipſum nomen edicere non debuerunt,videlicet quia mũdus adhuc infans, ipſum nominis capere non poſſet ſignificatum. ¶ Perfecta igitur, vt prædictum eſt, & integra veri Dei diffinitio eſt, nomen hoc Dei viui, manifeſtam faciens diſcretionem, quò pertineant hi, qui ſcriptum illud habent in frontibus ſuis, de quibus clamatum eſt in Apocalypſi ab angelo aſcendente ab ortu ſolis, & habente ſignum dei viui: Nolite nocere terræ & mari,nequè Apoc. 7. arboribus,quoaduſque ſignemus ſeruos dei noſtri in frontibus eorum. Tunc enim ange- Eſai. 4. lus ille magni conſilii clamauit quatuor angelis,id eſt,quatuor principalibus regnis, id quod ſupradictum eſt, quandò clamore prædicationis euincente,factũ eſt, vt reges quoquè & imperatores ad fidem conuerſi,nõ ob-

ſtarent

ſtarent docentibus & baptizantibus in nomine patris & filij & Spiritus ſancti.

De ſignificato eiuſdem nominis patris & filii & ſpiritus ſancti. Cap. III.

AD ſignificatum verò ſiuè myſteriũ huius tanti nominis intelligendũ, mundandus eſt, quo ſolo Deus videri poteſt, cordis oculus: ſicut cùm ſolem iſtum aſpicere volumus, oculũ corporeum à puluere ſi fortè incidit, mundare neceſſe habemus. Nam nomen quidem patris & filij, & ſpiritus ſancti, carnales quoque qui ſunt in Eccleſia, multę quoq; hęreſes, non ſolũ carnis puluere cęcutientes, ſed & impietatis tenebris palpantes, 1.Cor.13. nomen hoc memoriter tenent & cõfitentur: quia videlicet Euangelica autoritate, quæ voce domini tradita eſt, vtcunq; tenetur. At verò ſignificatum nominis, ab his tantum, qui cordis oculos emundauerunt, videtur nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem videbitur, cùm venerit quod perfectũ eſt. Qui ergò eiuſmodi ſunt, intelligunt per hæc pia naturæ vocabula patris & filii & ſpiritus ſancti, verã & vnicã ſummæ diuinitatis gloriã, videlicet quia & nunc, & antequã quicquam faceret, vnus idemq́;, & ſolus erat Deus, ſed non deſertus neq; ſolitarius: ſolus inquam, ſed in ſubſtãtia, ſolus & vnus, ſed non in perſona.

Quòd his relatiuis nominibus magis quàm ſubſtantialibus natura Dei ſignificetur. Caput IIII.

IPſum diuinæ naturæ arcanum his relatiuis magis quàm quibuſlibet ſubſtantialibus exprimitur nominibus. Subſtantialia nanq; dicimus nomina, quæ tribus ęquè perſonis ſunt communia: qualia ſunt, Deus omnipotens, increatus, immẽſus, ęternus, & his ſimilia. Hęc autẽ relatiua ſunt, quia videlicet, pater alicuius pater eſt, & filius alicuius filius eſt: & Spiritus ſanctus alicuius ſpiritus eſt. ¶ Sciendũ verò, quia relatio nõ ęquè in omnibus cõuertitur. Nã pater quidẽ ad filiũ refertur & conuertitur, quia pater filij pater eſt, & filius patris filius eſt: ſpiritus autem ſanctus patris quidem & filii ſpiritus eſt, ſed non cõuertitur. Non enim pater ſancti ſpiritus pater eſt, neq; filius ſancti ſpiritus filius eſt. Sed idem ſpiritus ſanctus dicitur, & eſt donum; quo nomine relatio rectè reciprocrari poteſt. Donũ quippè datoris donum eſt, & dator doni, dator eſt. ¶ His inquã, relatiuis nominibus magis quàm ſubſtantialibus commendatur nobis, quid amemus, laudemus, glorificemus. Quid enim creaturæ beneuolẽtia creatori ſuo magis cupiat, quàm illud, vndè potiſſimum ipſe gloriatur dicens: numquid ego qui alios parere facio, ipſe hon pariam: ſi ego qui aliis generationem tribuo, ſterilis ero. Eſa.66. Quod licet de adoptiuis dictum videatur filiis, Rom.8. principium laudis ab illius habet genitura filij, Pſal.2. qui ſolus naturalis eſt, cuius participatione alii fiũt adoptiui filij: Tit.3. quia ſolum illum pater, qui hęc loquitur, genuit: alios autem creauit, nec de ſua ſubſtantia genuit, ſed per gratiam ſuam regenerauit.

Cur tres perſonas confitentes, tres tamẽ deos dicere prohibetur. Caput V.

IDcirco autẽ tres perſonas cõfitentes, tres deos nihilominus dicere prohibimur, quia nec ipſa, quæ prędicta eſt relatio, Deo per accidens euenit, nec aliud quodlibet accidens diuinę ſubſtantię ſe interſerit. Nõ enim in his tribus perſonis vlla eſt diuerſitas, aut quantitatis, aut qualitatis, aut tẽporis, aut loci, aut faciendi, aut patiendi, aut ſitus, aut habendi. Quantitatis, eò quòd ſubſtantialiter tam pater, quàm filius, & ſpiritus ſanctus ęquè ſit immenſus: Qualitatis, eò quòd item ſubſtantialiter ęque ſit ſanctus, iuſtus, & bonus: temporis, eò quòd ęquè ſine initio ſit: loci, quòd ęquè incircunſcriptus & in omni loco ſit: faciendi, eò quòd operatio trinitatis ęquè impermutabilis ſit: patiẽdi, eò quòd ęquè nulli ſubiacet paſſioni: ſitus, eò quòd ęquè nulla teneatur poſitione locali, iacendi aut ſedendi. Eius verò generis, quòd dicitur habere, eò qnòd nũquam de Deo niſi figuratè prędicetur calceatus, armatus, corõnatus, & his ſimilia. ¶ Vnde ergò numerus deorum in trinitate poteſt aſtrui, vbi deeſt accidentium multitudo, quę ſola in his, quę ſub eadem ſpecie ſunt, indiuiduis numerum facit? Nam verbi gratia, cùm ſit homo ſpecialis vnus, & omnes homines ſpecie ſint vnus (vt ipſi quoq; gẽtiles perhibent philoſophi) ſcrutare, quęcunq; in indiuiduis numerum faciunt, & nihil omninò inuenies præter ſolam multitudinem accidentium. Sed hęc (vt dictum eſt) à diuinitate penitus aliena ſunt. Quapropter nec eſt, cur vel vndè dicatur pluralitas deorum.

Quod diuina ſubſtantia propter ſui ſimplicitatem nullis accidentibus ſubiacet. Caput VI.

CAuſa manifeſta eſt, cur ſubſtantia creatrix accidentia non ſuſcipiat, ſi primo attendas, cur eiſdem creata ſubſtantia ſubiaceat. Videlicet accidẽtibus iccirco ſubiacet, quia quæcunq; illa ſit, ex materia ſimul & ex forma conſiſtit, verbi gratia: velut artifex cum fabrili arte ſtatuam figurat, materia eius eſt ęris ſpëcies, forma verò, quęuis inducta per artem effigies, ſcilicet imago imperatoris,

toris,aut ſi maluerit ſimulacrum Iouis. Ita ꝙ ſtatuã nominamus,non eſt id quod eſt, quia non vnũ aut ſimplũ aliquid eſt.Sic nec ipſum æs, antequàm in illo aliquid figuretur, ſimplum quid eſt,vtpotè cuius materia terra eſt, multùm ipſa differens,quæ videtur æris ſpecie.Ipſam quoq; ſi conſideres terram, nõ eſt id quod eſt, vtpotè quæ à forma nomen hoc habet: Dicitur enim terra,eò quòd ſit grauis & ſicca.Suum aũt eſſe ſumit ex hyle,quam dicunt materiã creatã informẽ.Similiter homo nõ eſt ſimpliciter hoc vel hoc, videlicet quia cõſtat ex partibus,quę ſunt anima & corpus, quas ſolubili vinculo nexas, proculdubiò mors diſſociat. Sic & cætera quæcũq; ſunt,ex materia ſimul & forma, vt dictum eſt, conſiſtunt,ideoq́; accidentium multitudini ſubiacẽt,& mutabilia ſunt. ¶At verò Dei ſubſtãtia ſimplex eſt non formata, ſed ſolũmodò forma,forma inquam,carens materia.Vndè neſcio, quod ſancti ſpiritus organũ cecinit præmiſſum,cõfirmatũ eſt cor virginis,in quo diuina myſteria angelo narrante concepit, ſtatim ſubijciens: Te forma præ filiis hominũ caſtis ſuſcepit viſceribus. Hoc verè catholicus eccleſiæ præcentor prædixit: Formam enim, id eſt Deum, beata virgo caſtis viſceribus ſuſcepit, & hominem eadem forma ſpecioſum præ filiis hominum nobis protulit.

¶Hoc vnũ eſt quod formatum nõ eſt. Vndè ergò accidentibus ſubiaceat? Nam quòd cætera ſunt mutabilia,de ſua,vt dictum eſt,trahunt materia. Hoc vnum ſine materia eſt, & ideò verè eſt,nulloq́; nixum eſt,quod eſt,prę cunctis ſolidum,ſuper omnia pulchrum. Nõ 1.Cor.1. poteſt quicquã ineſſe, præter id quod ipſum eſt,nec eñ poteſt accidentibus eſſe ſubiectũ. Cumq́; ſit ſubſtantia,non eſt ſuſceptibile cõtrarium,licet hoc non capiat ſapientia mundi,quam hic idem Deus ſtultam fecit.

Quòd relatio nominũ patris & filii & ſpiritus ſancti,nullatenus in Deo accidens ſit,licet relatio vnum de accidentibus ſit. Cap.VII.

IGitur tres perſonas,vt ſupradictum eſt,cõfitentes,tamen tres dicere deos iure prohibemur, & quæcũq; ſubſtantiæ nomina ſunt, numero plurali prædicare non debemus.Solummodò perſonas triplicamus, quoniã ad hoc manifeſta relatiõe,id eſt,relatiuis nominibus,patris & filii & ſpiritus ſancti,ritè compellimur.¶Sed hęc ipſa relatio,licet in multitudine accidentiũ ſecundũ hominẽ rectè cõputetur: ſciendum tamen, quia deo nullatenus accidiſſe concedimus.Non enim ex tempore accidit Deo,vt pater eſſet,aut filium generaret,quemadmodùm homini, qui longè antè in ſua ſubſtantia perfectus eſt,quàm pater ſit,aut filium generet.Trãſeunda eſt tota hæc noſtræ mutabilitatis nebula, & purgato cordis oculo (ſicut initio iam dictum eſt) videndum eſt ſaltem per ſpeculũ in ænigmate, quia lõgè aliter de deo natus eſt Deus,quàm de homine homo per carnis fluxum temporaliter & localiter naſcitur. Ad quod nõnihil adiuuat,ſi nunc interim patrem & filiũ & ſpiritum ſanctum, aliis & ſubſtantialibus vocabulis exprimamus.

Dicimus itaq; ſanctam trinitatem eſſe,vitã, ſapientiam atq; amorem. Nã deum patrẽ vitam dicimus, immortaliter in ſe viuentem: filiũ Dei patris ſapientiã eius dicimus,ineffabiliter de corde eius genitam,conſubſtantialem & coęternam:ſpiritum ſanctum dicimus amorem patris & filij, nihilominus conſubſtantialem & coęternum. Hęc autem ſubſtantiæ nomina ſunt. ¶Pater nanq; ſubſtãtialiter vita eſt, non viuificatũ aliquid, vt homo ſiue animal quod viuificatũ corpus eſt:non vt anima,quæ cùm ſit viuens,nõ eſt ipſa vita, vndè multis perturbationibus eſt obnoxia,& vitæ ſuperioris indiga:ſed ipſa vitę ſubſtãtia,ſubſtãtia ſubtilis,lucida,mobilis,acuta,nullis,vt ſupradictum eſt,accidentibus ſubiecta, nullius indigens,omni vitæ rationali capabilis, nullius ipſa capax. ¶Nam id quod alterius capax eſt,craſsius vtique denſius atq; corpulentius eſt eo,cuius capax eſt:vt vaſculum idcirco aquæ capax eſt,quia materia eius terra eſt, quæ perfectò denſior atq; copulentior aquæ elemento eſt. Sed hęc vita,de qua loquimur, adeò cunctis ſubtilior atq; purior eſt, vt rebus omnib⁹ ex materia formaq́; cõſtantibus, ſicut iam ſuperius dictũ eſt, forma ipſa ſiue materia ſit, atq; ideò ſimplex,& id quod eſt, abſq; omni mutabilitate permanens, forma bona,lumẽ non illuminatũ,ſed tamẽ illuminans,lumen inquam, verum,fonsq́; & origo ſempiterni luminis. ¶Nullius ergò hęc vita capax eſt,ſed tamen capabilis,cuius ad comparationẽ & cætera denſa atq; corpulenta ſpirituũ vaſcula ſunt,ſed ab hac vita in ſe viuẽte deo,capaci rationabilitate formata,eius capacia ſunt,vndè & beatè ſancteq́; viuunt.

¶Filius verò itẽ ſubſtãtialiter ſapiẽtia eſt, id eſt,nõ tantũmodò ſapiens (quod dici poteſt, & de aliquo qui accidẽtali dono ſapiẽtię participat) ſed ipſa ſapiẽtiæ ſubſtãtia. Nec idcirco dialecticorũ vocibus vtimur, quòd eorũ vanitati ſanctam trinitatem ſubiciendã nullatenus arbitremur, ſed vt ſignificanda notis ſignificationibus melius & cõpendioſius exprimamus.Nam illis concedimus quidem,in duo ſcilicet,in ſubſtantiam & accidẽs,omnia

diui-

diuidẽtibus,ſed id quod eſt vltra omnia,extra omnia,& præter omnia,videlicet hanc ſapientiam,imò totam beatam trinitatem, eorum deſcriptionibus nequaquàm ſubmittimus. Etenim ſubſtantia hæc nullatenus cõtrariorum ſuſceptibilis eſt,licet Deus, more noſtræ locutionis,nunc iraſci,nunc verò cõ- Sapient.7.8. placari dicatur. ¶Et hæc dei ſapiẽtia,accidẽs quidem eſt homini,quoniã poteſt adeſſe vel abeſſe præter ſubiecti corruptionem, id eſt, præter humanæ ſubſtantiæ diminutionem vel abſumptionem. Sed in ſeipſa verè ſubſtãtia eſt mobilibus omnibus mobilior, vbiq; attingens, omnia operans, cũcta diſponens, ſpecioſa, ſuauis, lucida, generoſa, locuples, omnium artifex. Hanc ſapientiã Dei eſſe filium,naturaliter ex illo genitũ didicimus,credimus,& confitemur. ¶Naturaliter inquam, non imaginariè vel per ſimilitudinem,quomodo filios beati hominis interdum accipimus opera eius: ſed quàm naturaliter gignit homo hominem,tàm naturaliter gẽtium accipimus ex Deo deum,ex lumine lumen,genitum,inquam,non factum,natum,non adoptatum,coęqualem,coęternum,conſubſtan- Matth.12. tialem. Iccirco non conſequitur, vt cùm homini datur hæc eadem ſapientia,filius cordis eius dicatur, niſi figuratè, quomodò dominus,quicunq; fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt. Non inquam, hæc ſapientia filius eius eſt,cui datur, ſed eius de quo verè nata eſt,à quo datur: quoniam & radius, quo noſtri oculi irradiantur,nõ noſter, ſed ſolis eſt radius. Illius eſt filius hæc ſapientia, qui illã non aliundè accepit, cuius de corde nata eſt, vt ſplẽdor ex ſole,vt riuus ex fonte, vt vapor ex igne.

¶Spiritus ſanctus nihilominus ſubſtantialiter amor eſt,id eſt,non tantummodò amãs, quod dici poteſt & de aliquo,qui accidentali dono eiuſdem Spiritus participans,ſecundum quantitatem participationis amare incipit: ſed ipſa diuini amoris ſubſtantia eſt.

¶Nec ideò caliginem noſter ſenſus vllam patiatur, quò minus hunc amorem ſubſtãtiam veram atq; perfectam arbitremur, quoniam humanæ ſubſtantiæ diuinus hic amor adeſſe vel abeſſe poteſt,præter aliquã eiuſdem ſubſtantię noſtræ abſumptionem, quoniam hic amor,homini quidem accidens, id eſt, accidentale donũ eſt. Sed in ſeipſo vera ſubſtãtia eſt,viuida natura eſt,verus Deus.¶Qui iccirco propriè ſpiritus ſanctus dicitur,cũ & pater ſpiritus,& filius ſpiritus ſit,& pater ſanct⁹,& filius ſanctus ſit. Quia ſicut ſpiritus aereus, verbi gratia,meridianus auſter, (hic enĩ Spiritũ ſanctum ſignificat, quia calidus eſt)ſicut inquã, meridianus auſter à plaga ſua in oppoſitũ ſeptentrionem tranſcurrit,& oportunos arentibus terris imbres aduehit, ſic iſte Spiritus ſanctus, operatione ſua, quæ ipſius propria eſt,à creatore procedens,in creaturam rationalem,ſupradictam eius ſapientiam inopi naturæ,prout vult Deus ipſe ac dominus,inſundit. ¶Vndè & ſpiritus ſapiẽtię dicitur, etiam extra diſpoſitionem vel ordinem, quo ſeptẽ eius gratiæ numerantur, ſpiritus inquam, ſapientiæ, ſanctus, vnicus, multiplex, ſubtilis,diſertus, mobilis, coinquinatus,certus, Sapie.7. ſuauis,amans bonũ,acutus,humanus,benignus,ſtabilis,ſecurus,omnem habens virtutẽ, omnia proſpiciens.

¶His igitur ſubſtantialibus nominibus, vt ſupradictum eſt, quę ſunt vita, ſapientia, amor vel charitas:his inquam, ad intellectum iuuamur,vt relationẽ,quę in nominibus patris & filii & ſpiritus ſancti conſiſtit, nullatenus ex tempore,cœpiſſe vel ſuſpicemur.¶Nã cùm pater,vt dictum eſt,vita ſit,& filius ſapientia:quiſquis ex tempore cœpiſſe contẽdit nomen patris,aut generationem filij, conſequitur, vt Deum aliquandò ſine ſapientia: Deum inquam,inſipientem(quod dictu quoque nefas eſt)fuiſſe concedat.Sed hoc abhorret fides, anathematizat pietas,omnis deteſtatur creatura. Itaque non ex tempore, ſed ante omnia ſecula Deus pater eſt, quia filius, id eſt, ſapientia eius ſine initio cum illo eſt. Vndè ipſa eadem ſapientia dicit: Ante- Prouer.8. quàm Deus quicquàm faceret, aderam;cum eo cũcta componens, ludens cum eo omni tempore,ludens in orbe terrarum.Et delicię meę eſſe cum filiis hominum.Cui par vel idẽ eſt illud :In principio erat verbum, & verbũ erat apud Deum,& deus erat verbum, &cęt. Iohan.1. Rurſus cùm ſpiritus ſanct⁹ amor ſit,quiſquis patrem & filium prius fuiſſe cõtendit, quàm ſpritum ſanctum, conſequitur fuiſſe,quãdo neq; filius patrem,neq; pater amabat filium. Quod vel ſuſpiciari dementiſsimum eſt atq; impium. Nobis verò ſuperuacaneum eſt,teſtimoniis aſtruere,quod pater diligat filium, imò quod (ſicut ipſe ait)dilexerit eum ante Iohan.17. mundi conſtitutionem,quia ſatis probabile, imò neceſſarium eſt, quòd talis pater talem ſemper dilexerit filium.

Quod ait Sapientia, Ludens eram coram eo (ſcilicet Deo) in principio,idẽ eſſe quod de verbo dictũ eſt.Quod factũ eſt, in ipſo vita erat.Cap.VIII.

ATtamen ne capitulum prælibatum ſub obſcuro reliquiſſe videamur, quẽ aliũ arbitrari poſſumus ludum,in eo quod

ait

ait Sapientia: Ludens eram coram eo omni
tempore, ludẽs in orbe terrarum: niſi huius,
Prouer.8. de qua loquimur, dilectionis gaudiũ? Ludus
enim erat amabilis deo patri, videre in ſapien
tia ſua, quæ facturus erat, primo beatam cœli
curiam, pulchramq́; rempublicam decus erat
denis angelorum ordinibus diſtinguendam:
deindè viſibilẽ mũdi hui9 architecturã, ſphæ
ricam cœli camerã, ſolemq́; & lunã, lucida ſy
dera, aquas ſuperiores, aquas inferiores, om-
nes abyſſos, niues atq; grandines, montes &
colles, cũctamq́; terræ areã, mare & omnia,
quæ in eis ſunt, quicqd ſurſum volat, quic-
quid deorſum repit aut ambulat, beſtias &
vniuerſa pecora, reges terræ, & omnes popu-
Iohan.1. los. Nã de his omnibus ait Euãgeliſta: Quod
factum eſt, in ipſo vita erat. ¶ Quid verò eſt,
Prouer.8. quod addidit, Et deliciæ meæ eſſe cum filiis
hominum? Quid, inquam, niſi quòd iam tũc
in eadem ſapientia prouiſum & hoc erat, vt
in humana requieſceret natura, & caput ho-
minum effecta, ſanctorum & ſapientium ſibi
met conſociaret in ſuis deliciis agmina? Hæc
(inquam) videre antequàm fierẽt, ludus erat
deo & ſapientiæ eius, ludus feſtiuus, ludus iu
cundus, ludus delicioſus. ¶ At verò de huiuſ
modi gaudere, hæc omnia ſpectare cũ hilari-
tate, in cordis amplitudine, amor eſt ſapiẽtię,
amor ſtudioſus, amor ſanctus: quẽ ſupra ſan-
ctum eſſe ſpiritum diximus. Igitur quòd
ſapientia, quæ filius eſt, de ſua dicit antiquita
te æterna, ſimul & de hoc amore, qui ſpiritus
ſanctus eſt, neceſſariò conceditur: videlicet,
quia dominus poſsedit eum initio viarum
ſuarum, antequàm quicquam faceret à prin-
cipio, ab æterno ex antiquis, antequàm ter-
ra fieret, &c.

Quod fides catholica neq; (vt Arrius) ſub
ſtantiam ſeparet, neq; (vt Sabellius)
trinitatis perſonas confundat.

Capput IX.

ITa neq; (vt Arrius) ſubſtãtiam ſeparamus,
neq; (vt Sabellius) perſonas in trinitate cõ
fundimus, vtriuſq; erroris voraginem decli-
nantes cum execratione, & via regia curren-
tes, vela pandimus inſignia confeſsionis ca-
tholicæ. ¶ Alter enim eorum, filium patre
Gen.1. minorem, & creaturam, atq; conuertibilem
eſſe contendens, impiè atque ſceleratiſsimè
creatori hoc auferre molitus eſt, quòd ille
creaturis à ſe factis omnibus, quæ viuũnt tan
tũ, quęq́; viuunt, ſimul & ſentiũt, benignè lar
giri dignatus eſt. Sic enim ſingula diſtinxit,
vt in ſpecie ſua generarent, & non degenera-
rent: Germinet, inquiens, terra herbam vi-
rentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuũ,
lignumq́; faciẽs fructũ, & habẽs vnũquodq́;
ſemen ſecundum ſpeciem ſuam. Itẽ: Creauit
Deus cete grandia, & omnem animam viuen-
tem atq; motabilẽ, quàm produxerunt aquæ
in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundũ ge-
nus ſuum. Ac deinceps: Producat terra animã Gene.1
viuentem in genere ſuo, &c. Tandem & hõ-
minẽ ſic plaſmauit, vt generaret (ſicut ſcriptũ
eſt) ad imaginem & ſimilitudinem ſuã. ¶ Sic
fatuus ille, vt non videat quantam creatori
irroget cõtumeliam, quantamq́; naturæ eius
criminetur ſterilitatem atq; inopiam, vt crea
turis ab eo factis, in genere ſuo ſemen afferẽ-
tibus, nullum ipſe creator generis ſui ſemen
habeat eodem vtiq; bono, quod aliis contu-
lit, ipſe careat, ſterilis, diſert9 atq; ſolitarius?
¶ Nonne ergò meritò contra huiuſmodi de-
rogatores quæritur ipſe in Propheta, dicens:
Nunquid ego, qui alios parere facio, ipſe non Eſa.66.
pariam? & qui aliis generationẽ tribuo, ipſe
ſterilis ero? Vndè enim exemplar accepit, vt
fœcũditatem ſuis daret creaturis, ſi in ſeipſo
ſterilitate aridus exiſtit, ſi creans tam multa,
nihil de ſeipſo generare valuit? Vt quid tan-
toperè tota nocte vitæ præſentis adoleſcen-
tularum oſtia circuit, ſibiq́; poſcit aperiri, ſi
non inſito ſibi naturaliter calet amore, ſi non
genuino viret ſemine? ¶ Inſtat enim & intrin Apoc.8.
ſecus, vt ſuæ naturę communionem eum quẽ
ſpiritum ſanctum dicimus, vehementem ſpi
rat amorem, ſuumq́; verbum, iam filiũ, iamq́;
à principio & ab ęterno natũ, & adhuc tamẽ,
vt verè ſemen ſibimet inſitum in multas con
iuges, id eſt, in multas animas ſpargens, deo-
rum quotidiè multiplicat gẽtem, quibus ait
Propheta: Ego dixi dii eſtis, & filii excelſi om Pſal.81.
nes. Itẽq́; euangeliſta de illo vnico filio Dei,
deiq́; verbo loquens: Quotquot aut recepe- Iohan.1.
runt eũ, inquit, dedit eis poteſtatẽ filios dei
fieri. ¶ At ille, de quo ſupradictũ eſt, Arrius
infelix, & quicunq; ſimilis eius animalis ho-
mo non percipiens ea quæ dei ſunt, & ea ſola
ſapiẽs, quæ carnis ſunt, audiẽs deo filiũ natũ, 1.Cor.2.
toto ſenſu inhæret carnis imaginibus, conſe
quens eſſe contendens, quòd vt filius gene-
raretur vel naſceretur, ſubſtantia patris deflu
xerit, & filius localiter ab eadem patris ſub-
ſtantia traductus ſit, & hanc paſsibilitatis ca-
lumniam, quaſi conſequenter aduerſum nos
redarguit. Itẽq́; de filio ſubiicit: Si natus eſt,
erat profectò quando non erat. Et quaſi ne-
ceſſariò de temporalitate cõcludens, coæter-
nitatem patris filio, quantum in ſe eſt, aufer-
re contendit. Sed de coæternitate vel cõſub-
ſtantialitate iam ſuperius dictum eſt. ¶ De ar
gumento vero defluxionis vel diminutionis
paternæ ſubſtantiæ, quam in generatione fi-
lii contendit, cõſequenter intelligi oportere

dicendũ eſt, malè illos, nimiũq́; carnali ſenſu ſibimet illuſiſſe. Nõ enim à carne, quæ in propagando paſsibiliter defluit, argumẽtum ducere debuerant in ratione diuinæ generationis. Rebus quippe diſsimilibus eadem non conueniunt. Quid autẽ tam diſsimile, quàm carni ſpiritus, & nõ quilibet ſpiritus, ſed omnium ſpirituum creator ſpiritus: Deus enim ſpiritus eſt, & eum qui adorat, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Iohan.4. ¶Nobis ergo filium dei naturaliter ex patre natum cõfitentibus, obiicere non debuerant, quòd cõfeſsionem noſtram diuinæ ſubſtantiæ paſsibilitas, quæ in generatione carnis non abeſt, id eſt, fluxus vel diminutio, conſequeretur. Nã eſt quidẽ aliqua ſimilitudo à carne ſumpta ad deũ qui ſpiritus eſt, ſacrilq́; inſerta ſcripturis, vt in cãticis myſticiſq́; prophetarũ libris, ſub nominib' ſpõſi & ſpõſæ, aut viri & vxoris, ſed omnino figuratè hoc .i. vt in eo quod litera ſonat, lõgè aliud intelligas, ſcilicet in viro deũ, in ſemine dei filiũ, id eſt, ei' verbũ, in amore ſpiritumſanctũ, in vxore creaturã rationalẽ id eſt, humanã animã, vel angelicã ſubſtãtiã. Sed eſt verior illa ſimilitudo, quæ ab interiore homine ſumpta, ſuis hoſtem telis reuerberat. Nam ſi ab homine ſimilitudo in deũ conquiritur, indè ſumatur, vbi eius, ſcilicet dei imago ſplendere probatur. Non autem corp' hominis formatũ eſt ad imaginem dei, quod arbitrati ſunt hi, qui dicuntur Humaniformij, pro eo quod deum humanam formam ſuſpicantes, immane ſimulachrum in templo cordis ſui collocauerunt. Nam cùm ſcriptum eſt: Cœlum mihi ſedes eſt, & terra ſcabellum pedum meorum, Eſa.66. conſequebatur opinionem eorum, vt deus in cœlo tam vaſtus ſederet, vt terram pedibus tangeret. Ab interiore ergo homine econtrariò argumentari licet, quòd generatio filii dei nullam paternæ ſubſtantiæ diminutionem fluxumve nos compellat recipere.

Qua ſimilitudine valeat intelligi, filiũ abſq; fluxu vel diminutione paternæ ſubſtantię potuiſſe naſci. Cap. X.

COnſilium itaq; vel artẽ in hominis anima ſitam, operæprecium eſt aduertere, qnaliter ab anima abſque diminutione eius in auditorẽ quenpiam vel in actum tranſeat. Si cunctis, qui adeſſe vel audire poſſunt, tuum cõſiliũ proferas, tuamue ſcientiam doctor ſedulus in multorum aures, dicẽdo, docendo trãsfundas, & quos vacuos acceperas, diſcentium animos impleas, num idcirco ſenſus tuus defluxit, imminut' eſt, & ſui aliquid detrimentum paſſus eſt? Itemque ſi artifex es, & egregium aliquod opus meditaris, modicumq́ue ſtructuræ prius in mente præpingis, & poſtmodum in re mirandum atq; laudandum in actu componis, nunquid ingenii tui vena protinus aruit, nec idem retinet quod edidit? ¶Quanto ergo magis ſapientia dei, quæ eſt deus, dei filius eſt, omnium artifex, Sapient.8. omnia proſpiciens, quæ attingit à fine vſq; ad finem, non ſic nata eſt vt efflueret, nõ ſic genita eſt, vt paternam ſubſtantiam diminueret? Nec tunc, quando primùm ad componendam mundi fabricã emicuit, & omnia viſibilia vel inuiſibilia cõdidit: nec tunc, quãdo in vtero virginis carnem aſſumens, humanæ naturæ tota inſcripta eſt, nihil minus in corde ſuo pater habuit, nec ideo verbum in eius natura deletũ aut detritum eſt, quia totum illud in noſtræ naturæ pellem transſcripſit. Hic ergo, Arrius ſcilicet, & quicunq; trinitatem conſubſtantialem non confitentur, anathema ſint, inquit, ſancta ſynodus Nicæna. His autem, qui conſubſtãtialem trinitatẽ prædicant, regna cœlorum ſint præparata.

Quod hæreſis Sabelliana perſonas conſundens, conſequenter dicta ſit Patripaſsiana. Caput XI.

ALter verò, videlicet Sabellins, diuerſo quidem, ſed non minus deteſtabili errore perſonas trinitatis cõfundẽs, vnam eſſe perſonam aſſerit, id eſt, ipſum ſibi eſſe filiũ, qui pater eſt, ipſumq́; ſpiritũ, ita cæcus mẽte, vt hæc tam præclara, tam aperta teſtimonia non attendat domini dicentis: Ite, baptizate Matth.28. omnes gẽtes in nomine patris & filii & ſpiritusſancti. Matth.3. Itemq́; eo baptizato in Iordane, vocem de cœlo dicentem: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè cõplacui: ſanctumq́ue ſpiritum in columbæ ſpecie ſuper eum deſcendentem. ¶Hanc hæreſim conſequenter Patripaſsianam dicimus. Nam ſi idẽ ipſe filius, qui pater eſt, cùm filius incarnatus & paſſus ſit, proculdubiò pater ipſe incarnatus & paſſus eſt. Vnde rectè (vt dictum eſt) Patripaſsianam hãc hæreſim nominamus. Sed nos hunc errorem execrantes, verbum quod erat in principio apud deum, verbũ (inquam) Deum, nõ ipſum, apud quem erat hoc verbum, credimus & confitemur carnem factum, videlicet alium eum qui genuit, alium confitẽtes eũ eſſe qui genitus eſt. Aliũ, inquam, in perſona, non aliud in ſubſtantia. Vnde ait ipſe filius: Iohan.10. Ego & pater vnum ſumus. Vnũ vtiq; ſecundum ſubſtantiam, ſumus ſecundũ pluralitatẽ perſonarũ, eũ dixiſſe non dubitamus.

Quod in creatura rationali benè conſtituta, ſancta trinitas per ſuorum diſtinctionem operum agnoſci valeat. Caput XII.

In crea-

IN creatura quoq; rationali benè & perfectò decore cōſtituta, tanquàm in ſpeculo perlucido paret quodammodò, quia non in vna ſola, ſicut prædict⁹ Sabellius errat, ſed in tribus perſonis adoranda ſubſiſtit diuinitas. ❡Ecce enim (ſicut ſuperius dictum eſt) patrē & filium & ſpiritum ſanctū, quæ relatiua nomina ſunt, aliis & ſubſtātialibus nominibus dici, vel eſſe, vitā, ſapientiā, atq; amorē: ſic in homine, vel angelo ſancto hęc tria computamus, ſpiritū vel animā, rationalitatē, atq; dilectionē. Hæc tria ſunt. manifeſtumq; eſt, ſpiritum vel animam non ipſam eſſe, quæ eſt rationalitas, alioqui nulla eſſet ratiōe carēs anima. Sed eſt bruta pecoris anima, quæ ſicut ratione caret, ſic & æternitate: & ſicut ſolis fungitur carnis ſenſibus, ſic & cū carne moritur. Item rationalitas non eſt ipſa, quæ dilectio, alioquin nullū rationale eſſet abſq; dilectione. Sed eſt omnis homo, vel omnis angelus rationalis quidem, non aūt omnis homo, vel omnis angelus habet in ſe dei dilectionē. Vndè arguitur per Ezechielem diabolus, qui illam in ſemetipſo ſpreuit primus: Aurum, inquit, opus decoris tui, & foramina tua in die, qua cōditus es, pręparata ſunt: Et poſt pauca: Repleta ſunt, ait, interiora tua iniquitate. Rationalitatem cum qua conditus eſt, foramina eius appellat: quia ſicut lapis precioſus auro ligat, ita ſpiritu ſancto, qui vtiq; dilectio eſt, ligari, & in vnitate cœleſtis ordinis cùm poſſet aſtringi, recuſauit. Sic & homo tumidus, quicunq; ſuperbiam eius imitatur. ❡Non ergò (vt iam dictum eſt) dilectio ipſa quæ rationalitas, nec ratiōalitas ipſa quæ anima vel ſpiritus eſt, ſed tria ſimul vnum opus perfectū, & creatori ſimile, oſtendunt. In hoc igitur tāquàm in ſpeculo (vt ſupradictum eſt) cōtemplare creatorem deum, non vnius tantū, ſed trium perſonarum eſſe. Quarum quamlibet quis deneget, deum nō habet, ſicut rationali creaturæ quodlibet ex ſupradictis tribus detrahas, nullius dignitatis op⁹ remanet. amiſſa nanq; dilectiōe, qui angelus lucis creatus fuerat, diabolus princeps tenebrarum factus. Et homo ſimiliter abſque dilectione malus, & eiuſdem diaboli filius eſt. Quod ſi rationalitas deſit, brutū eſt omne quod viuit & ſentit. Si anima vel ſpiritus non ſit, multò magis nec rationalitas nec dilectio in vlla creatura eſt. ❡Sic (inquam) quamlibet trium perſonarum deneges, deum non habes: quia ſi ſpiritum ſanctum abneges, patrem & filium confitens, cùm idem ſpiritus amor ſit, deum, ſine amore, id eſt, hoſtem vel inimicum tibi conſtituiſti. Si filium deneges, cùm filius Dei ſapientia ſit, deum tibi brutum & inſipientem phantaſtico errore confinxiſti. Nam de filiò malè ſentientes, Niceni fides concilij gentilium ſimiles eſſe conuincit. Itaq; iure catholica fides, vt ſupradictū eſt, ſicut in Arrio ſubſtantiæ ſeparationem, ſic in Sabellio perſonārum anathematizat confuſionem vel peremptionem.

Ezech. 28.

Quomodò numerus trium perſonarum nihil indè auctus ſit, quòd homo factus eſt filius Dei: nec idcircò quaternitas, ſed dicatur & ſit nihilominus trinitas. Ca. XIII.

QVanuis autem filius incarnatus ſit, idemq; Deus & homo ſit, nō creſcit ex eo perſonarū pluralitas, vt quæ ante incarnationē eius erat trinitas, pòſt dicatur aut ſit quaternitas. Nō enim duos eccleſia catholica recipit filios, imò anathematizat Neſtorium & omnes, qui vnum ante ſecula, aliū profitentur poſt carnis aſſumptionem. ❡Nam duo quidem, id eſt, duas ſubſtantias, duo (inquam) neutro genere, nō maſculino duos, id eſt, duas in Chriſto prædicamus perſonas. Et ſicut homo ſedens in equo, nō duo ſunt, ſed vnus equus, ſic deus in homine nō duo Chriſti, ſed vnus eſt Chrs. Quomodò enim de diuerſarum ſpecierū indiuiduis duos aut tres prædicabis, cùm vnū ſubſtantiæ nomen ſubiicere non poſsis. Verbi gratia: Hic homo, atquè hic equus diuerſarum ſpecierum, id eſt, hominis & equi indiuidua ſunt. Si ergò de hoc equo, & de hoc homine loquēs, duos dixeris, incōueniēter hoc mobile prædicabis, cū ſubſtantiale fixum non ſit, quod ſubijcere poſsis: quia neq; homines neq; equos de viro homine, & vno equo dicere ratio permittit. Non minus inconuenienter de Chriſto prædicabis duos. Nam quomodò conſtat, hic eques ex hoc homine, & ex hoc equo: ſic ut & Chrs conſtat ex hoc indiuiduo dei, quod eſt verbum patris, & ex hoc indiuiduo hominis, quod ex virgine Maria naſcendo initiū ſumpſit. ❡Dubium autem non eſt, quòd deus, & homo diuerſæ ſint ſpecies, omninò ſubſtantialibus differentijs longè ad inuicem diſtantes, ab vſque generaliſsimi generis (quod eſt ſubſtantia) diuiſione prima. Nam ſub corporeo longè infra continetur homo, deus autē verus ſub incorporeo. Si ergò de Chriſto loquens dixeris duos, inconuenienter prædicabis: quia non eſt fixum ſubſtantiale, quod cōgruè ſubiicere poſsis. Nec ſi Chriſtos ſubieceris, rectè dixiſti: quia Chriſtus nec ſubſtantiale nomen eſt, ſed eſt nomen officii: nec magis de deo & homine, duos rectè potes prædicare chriſtos, quàm duos equites de homine & equo. ❡Sed & minus conuenienter de Deo

de Deo & homine duos dicis chriſtos, quàm de homine & equo equites duos : quia deus homini vnitus, nunquàm ſeparabitur: homo autẽ equo ſedens, quoties deſcẽdit, toties ſeparatur. Nec incongruè ſimilitudo hæc pro argumento ſumpta eſt : quoniam in Chriſto diuinitas humanitate tanquàm equo vſa eſt, vndè in Zacharia propheta equus roſeus oſtenditur, & in Euãgelio Samaritanus hominem à latronibus conuulneratum, iumento ſuo impoſuiſſe legitur. Zach. 1. Luc. 10. ¶ Itaq; quemadmodũ filius tuus, ſi egreſſus pedes, fortè ſedẽs equo ad te reuertitur, non idcirco tecum perſonas triplicat, ſed tantũ vt prius geminat, nõ enim dignum eſt, vt cum filio tuo, filius iumenti perſonam duplicet: ſic filius Dei, verbum patris in ſola diuinitate eructatum in vterũ virginis, dùm cum humanitate redit ad dexterã patris, perſonarum numerus non inde ſuccreſcit, quia dignum non eſt, vt cum natura Dei perſonã duplicet, natura hominis, quæ ab illa ſubſtantia, & pluribus, & maioribus diſtat differẽtiis, quàm equus ab homine. Nam hominẽ ab equo rationalis differentia ſeiungit, hominem autem à deo plurimæ ſecernũt (quas enumerare longum eſt) ſubſtantiales differentiæ.

Cur ante incarnationẽ domini fides ſanctæ trinitatis à vulgo nõ debuerit, aut potuerit exigi. Cap. XIIII.

IDcircò præteritis generationibus ante aduentum Chriſti tacitum fuit vulgo myſterium tanti huius diuini nominis patris & filij & ſpiritus ſancti, quia necdũ illud capere poterat inſantia ſeu iuuentus mundi nimiũ carnalis, quippè qui ne nunc quidem iam grandæuus, poſtquã incanuit, chriſto aduenięte, ſine magno pręđicantium labore, intelligere potuit, ſimul quia necdũ illam, quam in hac fide confitemur, ſuã beata trinitas ſecerit miſericordiam. ¶ Nec dum (inquam) nobiſcum illam, pro qua nunc iure colitur, ſecerat miſericordiam, qua ſibi circa ſalutem noſtram beata trinitas diuiſit operationem trinam, vt hominem quem pater creauerat, filius redimeret, ſpiritus ſanctus igniret, non quia pater abſque filio ſanctoque ſpiritu quicquam creauerit, aut filius ſine patre ſanctoque ſpiritu redemirit, aut ſpiritus ſanctus abſq; patre filioq; illuſtrauerit, & peccatorũ remiſſione mũdauerit, ſed quia ſic eſt cõmunis quidem, & vbiq; inſeparabilis ſummæ & vni⁹ diuinitatis operatio, vt tamẽ in proprietate vel ordine operis, manifeſta nulliq; fidelium ignoranda, perſonarum ſit diſcretio.
Gene. 1. Nam illa vox : Faciamus hominẽ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ noſtrã, patris vox eſt ad filium & ſpiritum ſanctũ: & illa caro, quę de virgine ſumpta, mortua ac ſepulta eſt, & reſurrexit, filii caro eſt: & illa columba, quæ ſuper dominum deſcendit, & ille ignis qui ſuper Apoſtolos eius apparuit, non quidem ſubſtantiã, ſed præſentem ſancti ſpiritus potentiam viſibiliter exhibuit. Matth. 3. Actor. 2. Pręteritis ergò ſeculis iure à vulgo non exigebatur fides ſanctæ trinitatis, quia ſicut dictum eſt, inſanti adhuc & ſub pædadogo ſeruienti populo Dei, declarata non fuerat hæc eadem trinitas adorandi exhibitione vel diſtinctione operis. Galat. 3.

Quòd vetus teſtamentum eandem fidem trinitatis non tacuerit, nec ſine illa veteres ſancti deo placuerint. Caput XV.

NOn tamen penitùs abſq; fide veteres Deo placuerunt, quoniam hi, à quibus tanquam radicibus ſuis multiplices rami portabãtur, ſcilicet magni patres diuini huius nominis pinguedine non caruerunt, qua nunc paſcimur nos : qui cũ oleaſter eſſemus, naturalibus ramis propter incredulitatem fractis, per eandem fidem in bonam oliuam inſerti ſumus. Rom. 11. ¶ Plurima quippe illorũ libri teſtimoñia trinitatis Euangelio Chriſti conferunt. Vndè hæc duo teſtamẽta rectè per duo Seraphin ſignificantur in Eſaia, quorum eſt ille clamor: Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus ſabaoth, pleni ſunt cœli & terra gloria tua. Eſai. 6. Et quia Iudaicus populus, hoc audito clamore per apoſtolorum ora, poſt aduentum ſancti ſpiritus, incredulitate cęcatus eſt, benè & hoc prophetæ oſtenditur, in eo quòd domus domini ſumo impletur. Fumus enim ille Iudæorum cæcitatẽ deſignat, ſicut & paulò pòſt eidem prophetæ dicitur: Excæca cor populi huius, &c. ¶ Sed nos ad librum quem aperuit agnus, oculos cordis per fidem apertos habentes cum ſupradictis ſeraphim, vel cum quatuor quoque animalibus dicimus : Sanctus, ſanctus, ſanctus, adiungentes: Salus deo noſtro qui ſedet ſuper thronum, & agno, Apoc. 5. videlicet quia librũ iã dictum aperiens agnus, trinitatis myſterium in illo deſcriptum oſtendit, quod neſciebatur. ¶ Nam quum interrogantibus Iudæis & dicentibus: Tu quis es: reſpondiſſet? Ego principium, qui & loquor vobis, Iohan. 8. aperuit nobis, quia iuxta quod & in Pſalmo dicit : In capite libri ſcriptũ eſt de me, Pſal. 39. non aliud Moyſes principium intelligi volut, vbi ait : In principio creauit Deus cœlum & terram, non aliud (inquam) principium quàm filium, quoniam & Iohannes ait : Omnia per ipſum facta ſunt. Iohan. 1. Creauit cœlum & terram Deus in principio, id eſt, pater in filio. Gene. 1. Cui

adde

Gen.1. adde quod ſequitur: Et ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas, & ecce in capite libri, quem agnus aperuit, beata præfulget trinitas. Per has fores trifidas ſanctam ingreſſus ſcripturam, paſſim deinde reſperſos inuenis aureos eiuſdem diuiui nominis titulos.

Quomodò in operibus ſex dierum ſingulis trinitas commendetur. Capnt XVI.

PRimùm in opere ſex dierum, ſi vigilanter attendas, eadem commendatur trinitas, verbi gratia: Dixit deus, Fiat lux. Ac deinceps, Vidit Deus qnòd eſſet bonum. In eo quod ait t Dixi: deus verbum, per quod omnia facta ſunt, cũ patre agnoſcimus. Et in eo quod addidit: Et vidit Deus quòd eſſe bonum, nimiam operantis diligentiam atq; beneuolentiam intelligimus, quę proculdubiò nõ eſt aliud, quàm qui tertia in trinitate perſona eſt ſpiritus ſanctus. ¶Nõ enim caſu, aut ſuperuacuè ſic poſitum per ſingula, Vidit deus quòd eſſet bonum, ęſtimare debemus. Sed magnam creatori diligentiam nobis commẽdatam fideliter aduertamus. Et vt ſciás, quantum illa diligentia, de qua loquimur, in opere Dei profecerit, conuertere ad cor tuum, ô quicunq; es artifex alicuius laudãdi effector operis. Vt, inquam, ſcias, quantum diligentia quæ eſt ſpiritus eius, operi profecerit, reſpipice quantum in opere tuo, diligentia tua contulit. Certè in mente tua quodammodò ſic habebas artem, ſicut erat in principio verbum apud deum. Eius artis tibi conſcius, nõ ocioſum te eſſe paſſus es. Quare? Vt de multis, quæ ſubeſſe pôtuerunt, cauſam meliorem inferã, vtilitatis amor, id eſt, intentio proficiendi plurimis, ocii te impatientẽ reddidit. Vna cauſa hęc ab illo te ſeruo diſcernit, qui malus & piger arguitur, dũ tu laudaris ſeruus bonus & fidelis. Matth.25. Nam de cætero pares fuiſtis, videlicet quia tàm in illius, quàm in tua mente talentum bonæ artis appenſum eſt. ¶Sed vide, quantam inter te atq; illum diſtantiam, diligentia ſiue beneuolentia, quæ in te eſt, effecerit. Dum ille fodit in terram, & aſcondit pecuniam domini ſui, tu operando in credito tibi talento, duplicia lucraris, videnſq; per ſingulos profectus, quia bonũ eſt lucrum, amplius ſitis, & præ maguitudine deſiderii laborem in opere non ſentis. Creſcit lucrum, creſcit lucri deſiderium. Ad hanc ergò ſimilitudinem perpendis, quantum in in opere Dei, diligentia vel bonitas eius effecerit, quæ magnificè delectata eſſe, monſtratur in eo, quod per ſingula dicitur: Et vidit Deus, quòd eſſet bonum, & ait, Fiat, &c. Tantum in opere ſecundi diei non eſt illud additum, certè gratia myſterij, de quo iam aliàs dictum eſt: Illa verò diligentia vel bonitas, alia (vt dictum eſt) quàm ſpiritus ſanctus, intelligi non debet. Si enim interroges (inquit Auguſtinus) quis omnia fecerit, reſpondeo, Deus: Si quęras, per quid, aio, per verbum. Si quæras, quare, reſpondeo, quia bonus. Et hæc trinitas, inquit, vnus Deus eſt.

Quòd in plaſmatione hominis, cuiuſq; perſonæ trinitatis proprium opus diſcernendum ſit. Cap. XVII.

IGitur in opere mundanæ fabricæ cunctorũq; creatione, omnipotens omnia ſciens, omnibus commendatur benigna trinitas. ¶Amplius autem in eo, quem vniuerſis præponere decernebat, id eſt, in homine ſeipſam exprimere dignata eſt, dicendo: Faciamus hominem. Nam in verbo, faciamus, manifeſtè perſonarũ pluralitas innuitur, in quo per cõſilium, quod ſic præmittitur, eadem diligentia, de qua iam dictum eſt, magnificẽtius cõmẽdatur. Et in hoc opere plaſmatio, propria patris operatio eſt. Duo verò, quæ in hoc plaſmate, vltra cætera animalia, quæ iam creata fuerant, addita ſunt, videlicet, vt fieret ad dei imaginem, & ſimilitudinẽ cæterarũ perſonarũ, id eſt, filii & ſpiritus ſancti inſignia ſunt. Coloſſ.1. ¶Ad imaginem quippè Dei, quæ filius eſt Heb.1. ſicut Apoſtolus ait, de illo loquens: Qui eſt imago Dei inuiſibilis, & alibi: Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius: ad imaginem (inquam) Dei, ſiue figuram ſubſtãtiæ eius homo cõditus eſt, in eo quòd rationalis eſt, ad ſimilitudinẽ verò, in eo ꝙ diuinæ bonitatis imitator cõditus eſt, quod propriè ſancti ſpiritus opus eſt. Bonitas quippè vel charitas dei, ſpiritus ſanctus eſt. Qui cũ (vt ſupra dictũ eſt) patrem vt omnia per verbum operaretur, excitauerit, tùm verò in plaſmatione hominis, ita ſtudioſum reddidit, vt nihil eorum ſubtraheret, quæ conferre potuit. ¶Quid enim taliter cõdito homini præter naturalem diuinitatem defuit? At verò id, quòd per naturã Deus ſit, generare vtiq; Deus potuit: Deus enim eſt verbũ, quod genuit: creare autẽ vel plaſmare tale quid, cũ ſit omnipotẽs, nullo modo potuit. Nec in hoc quicquam derogatur omnipotentiæ, cùm ęquale ſibi, qui eſt vltra omnia, extra oĩa, pręter omnia, dicitur Deus creare nõ potuiſſe. Igitur in plaſmatione hominis (vt dictũ eſt) beneuolẽtia dei, quę eſt ſpiritus ſanctus, maximè operã ſuam adhibuit, cùm ei, qui (vtpotè creatus) naturaliter non porerat eſſe Deus, gratia ſui ſimilitudinem dei contulit. Quæ dei ſimilitudo, vt ſedem vel receptaculum haberet, imago ſiue figura ſubſtãtiæ Dei, quæ eſt filius,

animæ hominis impreſſa eſt, vt à ſuo ſpiritu ſancto prædictam ſimilitudinem reciperet: quomodò precioſo lapidi foramen aperitur, per quod gracilē auri virgulam, qua conſtringatur & teneatur, recipiat. ¶Quod & de angelica ſentiendū eſt creatura. Vndē & arguitur in Ezechiele (vt ſuperius dictum eſt, angelus ille: Et foramina tua (inquit) in die, qua creatus es, præparata ſunt. Qui rationalis conditus, quia per foramen eiuſdem rationis aurū, id eſt, ſanctum dilectionis ſpiritum admittere noluit. Ideò ſequitur: Repleta ſunt interiora tua iniquitate. ¶Sed vt ad hominē redeam, maximè in plaſmatione hominis, magnum & profundum trinitatis conſilium ſignificari debuit, videlicet quia non ſolum cōditus eſt, ſed & vnica materia eſt, per quā innoteſcit principatib⁹, & poteſtatibus, & cœleſtibus (ſicut ait Apoſtolus) multiformis ſapientia Dei. Nam præter hoc, quòd hæc verba ſonant: Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, hoc quoq; in eodem conſilio præfinitum eſt, qualiter perditum eundem hominem propria ſingularum operatione perſonarum, eadem quæ plaſmabat, trinitas recuperaret. Quod manifeſta eiuſdē operationis diſtinctione perſpicuū eſt. ¶Nā poſt plaſmationē, imò poſt lapſum hominis, eadē quæ cōdidit trinitas, hoc ordine ſeſe in recuperādo erexit. Primùm pater eſt, qui quæſtionē hāc depromens, Ecce Adā, quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciēs bonū & malū, protinus adnectit. nūc ergò videtē, ne fortè mittat manū ſuā, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternū, eiecit illū, &c. ¶Viā enī hic fecit pater miſericordiarū, viā (inquā) facit miſericordiæ ſuæ, in eo quòd hominē poſt peccatū noluit viuere in æternū. Nam cùm ſit hominis poſt peccatū miſera vita, ſi eſſet æterna, quid eſſet niſi æterna miſeria? Hæc autē dæmonium eſt, ſcilicet æterna miſeria, vel miſera æternitas, ex oppoſito Dei, cuius eſt æterna beatitudo, vel beata æternitas. Igitur primum & magnū opus miſericordiæ, quod (ſicut commemorat Auguſtinus, Plotinū quoq; gentiliū quendam philoſophum rectè dixiſſe) pater miſericors mortalia nobis cōdidit corpora. Hoc enim modo cuſtos hominum, non ſolum ſibi contrarium hominem poſuit, ſed & à dæmobus longè differre fecit, vt eſſet eius temporalis miſeria, vel miſera temporalitas. ¶Eſt ergò proprium perſonæ patris opus, mortalitatis illatio: propriū perſonæ filii, animarū redēptio, paritérq; corporū reſurrectio: propriū ſancti ſpiritus, animarū reſuſcitatio, pariterque corporum immutatio illa, de qua dicit Apoſtolus: Mortui reſurgēt incorrupti, & nos immutabimur. i. impaſsibiles erimus. Solùm nanq; hi, qui ſpiritū ſanctum acceperūt, poſt reſurrectionem impaſsibiles erūt. Itaq; tam in creatiōe, quàm in recreatiōe hominis (vt prædictum eſt) trinitas diſtinctè operata eſſe comprobatur, totumq; opus hoc prouiſum eſſe ab eo, cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur, teſtatur illa conſilii diuini reuerenda expreſsio, qua dictum eſt: Faciamus hominem ad imaginē & ſimilitudinem noſtram. ¶Igitur vt ſuperius dictum eſt, rectè in Eſaia per duo Seraphin, duo intelliguntur teſtaměta, quæ conſona voce ad alterutrum clamant: Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus deus ſabaoth, dum eiuſdem trinitatis gloriam, quæ in nouo teſtamento reuelatur, vetus quoq; concorditer atteſtatur, ſicut in ipſis antiquæ ſcripturæ foribus apparere iam breuiter diximus. Cæterùm, ſi introgreſsi, vndiq; eiuſdem trinitatis teſtimonia ſcrutari velimus, prolixitas modū excedet, nimiūq; præſertim cùm aliud propoſitū ſit, faſtidium pariet. Quapropter ad propoſitum feſtinantes, illud ſolùm cōſiderare libet, qua ratione ad propiciationē Dei patris humano generi impetrandum, ſoli vel maximè filio carnem aſſumere conuenerit.

Ez. 28. — Gen. 3. — Gen. 3. — Ibid. 7. — 1. Cor. 15. — Eſa. 6.

quàm rectè cùm tres perſonæ ſint deitatis, ad ſolā filii perſonā carnē ſuſcipere, hominēque redimere pertinuerit. Cap. XVIII.

Diuina diſpoſitio, qua filii perſonā potius, quàm patris aut ſpiritus ſancti incarnari cōplacuit, idcirco maximè mirāda eſt, quia peccatum primi hominis maximè contra eundē filiū admiſſum eſt, ob cuius expiationē fili⁹ ipſe homo fieri dignatus eſt. ¶Sed & diaboli peccatoris antiqui ſuperbia, maximè propter filium aduerſus creatorem intumuit. Quod ex verbis ei⁹ aduertere prōptum eſt. Ait enim: Aſcendam ſuper altititudinem nubium, ſimilis ero altiſsimo. Vtiq; cùm hæc diceret, inuido aduerſus filiū liuore ſeruilis cōtumacia torquebatur, eò quòd vni & ſoli nato, non facto, toto cœlorum curia æquè vt patri, pro tanta differentia iure famularetur. Grandi quippè differentia ſeſe ab vno, qui erat in ſinu patris diſtare indignabatur, cū ſe inter cætera ab artifice deo factum, illùm ex patre Deo ſolùm videret ſuper omnia natū. Tunc ſeruilis tumor aduerſus eundem vnigenitum graſſatus eſt, longè nequius, quàm Iſmael ex ancilla procreatus, dominum ſuum Iſaac de libera genitum perſequebaẽ, vt teſtatur Apoſtolus. Nequius, inquam, vtpotè vbi & longè ſubtilior malitia, & multo longinquior conditionis erat differētia, quę ſuperbientis odiū cōcitabat. ¶Propter

Eſai. 44.

Ioan.8. pter quod odium iam erat homicida, teſtãte
eodem dei filio in Euangelio ſuo, ac dicente:
Ille homicida erat ab initio. Sed homicidiũ il-
lud tũc actu perficere nõ poterat, cùm nõdũ
in illo Dei filio eſſet humana, quę poſſet occi
di natura. Perfecit aũt, cùm illũ ad terras deſ-
cendiſſe, hominemq; mortalem factum eſſe
Luc.4. agnoſcens (exibant enim, inquit Euãgeliſta,
dæmonia à multis clamantia & dicentia, ſci-
mus quia filius dei es) agnoſcens, inquam, il-
lum aduenisse in carne, peccator antiquus in
ſurrexit, eũq; per ſuos ſatellites patibulo cru
cis affixit. ¶ Nam ſapientiam eius, videlicet
diſpoſitionem, qua per mortem ſuam redem
pturus erat humanum genus, nemo principũ
1.Cor.2. huius ſeculi cognouit, inquit Apoſtolus. Si
enim cognouiſſent, nunquam dominum glo
riæ crucifixiſſent. Virtus autẽ ipſa, per quam
ſe viciſſe putabat, mortis infirmitate, perſi-
ſtit in eiuſdem dei filii odio implacabili, per
Iudęorum ora negantium, per hæreticorum
blaſphemias, creaturam illum eſſe aſſerentiũ.
¶ Sed vt ad primi hominis peccatum redeã,
ſciendum, quia priuſquam per ſerpentẽ dia-
bolus de vetito ligno comedere mulierẽ per
ſuaderet, vterq; ſcilicet vir & mulier, occul-
ta eiuſdẽ hoſtis inſpiratione appetiuerãt eſſe
ſicut dii. Alioquin fruſtra ad perpetrandum
id quod perſuadebat, hac promiſsione vſus
fuiſſet, dicens: Et eritis ſicut dii. Nemo enim,
niſi id quod ſentit appetit, pro fructu repro-
mittit alicuius operis. Quàm autem contra
trinitatis perſonam magis hic hominis quo-
que tumor ſeſe intenderit, apparet per hoc
quod addidit, Scientes bonum & malũ. Vti-
que filium, qui ſapientia patris eſt, ſuperbè
æmulati ſunt, id eſt, pares illi ſeſe fore arbi-
trati ſunt, habẽdo ſcientiam omniũ. ¶ Vndè
lignum præuaricationis, ironicè nomen acce
pit, vt diceretur lignum ſcientiæ boni & ma-
li, licet à ſcriptore hiſtorię ſic vocetur, etiam
ante peccatum hominis. Quod per anticipa-
tionem conſtat fieri. Eadem ironia dicit ipſa,
quæ vnus eſt Deus, trinitas: Ecce Adam qua-
Gen.3. ſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonũ & ma-
lum. Quaſi vnus ex nobis, id eſt, quaſi filius,
qui ſapientia patris eſt, cuius ęqualitatem ap-
petiuit, id eſt, ſcientiam boni & mali. Nam ſci
entia boni & mali, ſolius Dei eſt, qui omnia
ſcit, & malo quoq; bene nouit vti. Vnde cum
dictum eſſet, Ecce Adam quaſi vnus ex nobis
factus eſt, ſtatim ironicè additum eſt, in quo,
videlicet in eo quòd eſt ſciens bonum & ma-
lum. Similiter ironicè diabolus quoq; appel-
Ezech.28. latur Cherub in Ezechiele, quod interpreta-
tur, plenitudo ſcientię. ¶ Igitur magis contra
propriã perſonã filii dei diabolus, & ipſe intu
muit, & hominem erexit: dum vterq; æquali-
tatẽ ſapientię dei, quę filius eſt, appetiuit, ei-
que ſubeſſe contempſit. Vndè miranda (vt ſu
perius iam dictũ eſt) diuinitatis diſpenſatio,
mira dignatio, vt ille, contra quem potiſsimũ
peccatũ admiſſum fuerat, ſcilicet filius inter-
terceſſor apud patrẽ accederet, homo factus,
& pro inimicis ſuis morti ſpõtanea charitate
addictus, tanquàm ſi Iſaac idcirco ſe patiatur Gene.22.
immolari, vt Iſmael in gratiam patris ac ma-
tris veniat, ſuuſq; cohęres fiat, qui ideò fue-
rat eiectus, quia ſeſe, non ipſum patrẽ perſe-
quebatur. Sed neq; Iſaac, neq; aliũ quẽpiã ſa-
cra refert hiſtoria pro inimicis ſuis interce-
dendo, ſpontanã excepiſſe mortẽ. Vix enim
pro amico ſuo, vel (vt ait Paulus) vix pro iu- Rom.5.
ſto quis moritur. Cõmendat ergò charitatẽ
ſuã in nobis Dei filius, quoniã cùm in ipſum
peccãdo, patrẽ offendiſſemus, ipſe naturam,
in qua pro nobis moreretur, aſſumere digna
tus eſt. In hac dilectione, quiſquis illũ imita-
tur, poteſt ad illã Dei ſimilitudinẽ, quam per
ſuperbiã diabolus vel ipſe homo appetiuit,
aſcẽdere. Cùm enĩ dixiſſet ipſe, Diligite inimi
cos veſtros, benefacite his qui oderũt vos, ſta Mat 5.
tim adiecit: Vt ſitis filii patris veſtri qui in cæ
lis eſt. Ac ſi diceret: Non magnificentia ſcien-
tię de qua pręſumens ſatanas, dixit in corde
ſuo: Similis ero altiſsimo, vel quam veſtris pa Eſa.14.
rentibus promittentes dixit, eritis ſicut dii, Gene.3.
ſcientes bonum & malum: non (inquam) ſci- Ephe.5.
entia, ſed ſupereminens ſcientię charitas,
cauſa eſt efficiẽs, vt altiſsimo ſimiles ſitis. Nec Philip.2.
ego vobis filiorum dei dignitatem inuideo:
non enim rapinam arbitratus ſum, me eſſe ę-
qualẽ deo, ſed aſcẽſum ſuperbię auerſor, per
quã cũ aſcenderet Satan, videbã eũ ſicut ful- Luc.10.
gur de cœlo cadentẽ. Diſcite ergo à me, quia Math.11.
mitis ſum & humilis corde. Hoc miraculũ di
uinę diſpẽſationis propheta intuẽs, ait: Deus, Pſal.71.
iudiciũ tuũ regi da, & iuſtitiã tuã filio regis.
Magnũ eſt hoc & mirabile, quòd filius, cùm
ęquè vt pater deus ſit creaturę ſuę, rex quo-
que eius dignatus eſt dici & eſſe, & hoc ſecũ-
dum iudiciũ legemq; iuſtitiæ. Quod hoc mo
do promptum eſt aduertere. Dignũ erat vt is
ipſe, ſcilicet filius, per quem omnia condita
ſunt, dominus & rex eſſet omnium, neq; per
quemlibet alium regerentur, qui vtiq; cùm
eſſet creatus, nõ erat creator eorũ. ¶ Regis au
tem debitum ac legitimũ eſt officiũ, vt ſubdi
tis dãda vel data pręcepta, prior ipſe actibus
impleat, nẽ dum militibus laborioſam man-
dat militiã, ipſe in deliciis ſua poteſtate abu-
tendo, cauſam præbeat eorũ murmurio, pro-
culdubiò dicentiũ, delicioſum eſſe ducẽ, qui
ſubditus ea pręcipiat, quę facere fugiat aut nõ
poſsit.

poſsit. Igitur & hoc dignū fuit, vt ea quę præcæperat, vel præcepturus erat, vt Deus, ipſe præcipuè opere impleret, vt rex, videlicet omnimodæ humilitatis opus, quale eſt illud:
Eccleſ. 3. Quantò magnus es, humilia te in omnibus. Magnū hoc (vt ſupradictum eſt) & mirabile eſt, quòd cum dominari poſſet creaturæ ſuæ, ſola excellētia potentię, maluit æqualiter cū ea iudicium legemq; ſubire iuſtitiæ. Quapropter antequàm in forma ſui militiā vitæ ſubiſſet humanæ, minora dedit hominibus præcepta: cùm autem homo factus eſſet, impoſuit altiora admodū regis probi ac ſtrenui, qui dum in prima acie commiſerit cum hoſte, acri certamine feſſus, cruentiſq; inſignis uulneribus, cum diſcrimine vniuerſos eripuit, tum demum dat præcepta fortitudinis, fidutialius, iuſtius, conſtantius, vtpotè factis dicta iuuantibus: militibuſque murmurare de labore, vel delicias quærere, viſo ducis ſanguine, non audentibus. Ita priuſquàm circundatus eſſet infirmitate dominus virtutum, dictum eſt antiquis: Non occides. Quandò autem idem rex gloriæ tentatus eſt, per omnia pro ſimilitudine abſque peccato,
Heb. 45. & didicit obediens eſſe, non ſeipſum defendens: ego autē dico vobis, inquit, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, &c. ¶ Benè ergò Propheta (vt ſupradictū eſt) Deus, inquit, iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis: quia videlicet immenſitate potētiæ nullatenus minor, eſt diuinę tāta magnitudo iuſtitiæ. Quam iuſtitiā nos quoq; qui ſub paterna præuaricatione rei detinebamur, in eo ſuſcipimus, ſicut mox in eodem pſalmo additū eſt: Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam, in eo, inquam ſuſcipimus, quia quem primi parentes noſtri contempſerunt Deum in gloria ſua fulgentē, nos adoramus in carne noſtra naſcentem, in cruce ſua morientem. Hinc enim iuſtificamur, quia ſuper antiquū ſeruitutis penſum, quod eſt adorare Deū, quod debebat etiam, ſi nunquam peccaſſet genus humanum, hoc adiicitur, vt hominem crucifixum adoremus. Hac inquam, ſatisfactiōe efficitur, vt ſaluā iuſtitia ſua, nos n antiquum ſtatum reſtituat iuſtus Deus.

De officio eiuſdem ſanctæ trinitatis.

Caput XIX.

IN officio eiuſdē ſanctę trinitatis, rectè hęc Euangelii lectio ponitur, qua maximè ne- Iohan. 3. ceſſarium ſalutaris baptiſmi remedium commendatur, videlicet, quia ſine virtute huius nominis quantacunq; dicas, irritum eſt lauacrum, neq; per aquā poteſt quiſquam renaſci, nec aliter hoc nomine ſignamur, niſi cum illo baptiſmi ſacramentum ſuſcipiamus. ¶ Huic euangelio conſonat ea, quæ premittitur, lectio libri Apocalypſis, maximè in eo Apoc. 4. quòd ait: Et in circuitu ſedis tanquàm mare vitreum, ſimile cryſtallo. Mare nanq; vitreū cryſtallo ſimile, baptiſmum ſignificat puræ confeſsionis & ſolidæ fidei. Et quod in Euāgelio dictum eſt, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, non poteſt videre regnū Dei: hic ſignificatur per hoc, quod in circuitu ſedis mare oſtenditur. Nam quia in circuitu ſedis eſt mare, profectò vt ad eandē ſedem perueniatur, mare neceſſe eſt tranſmeare. Septem quoq; lampades ardētes ante thronum, id eſt, ſeptem ſpiritus Dei. Qua nō eſt dictū: Niſi quis renatus fuerit ex aqua ſolū, ſed ex aqua & Spirituſancto. Et in medio ſedis & in circuitu eius quatuor animalia, die ac nocte dicentia: Sāctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus omnipotens, qui eras, & qui es, & qui venturus es, catholici doctores ſunt, qui meritorum qualitatibus, tanquàm diuerſis diſcreti vultibus, & ad cauendam hæreticorum perfidiam, ſiue ad ſubditorum, ſuāque ſalutem prouidendam, in circuitu & intus, id eſt, in corporalibus & in ſpirituali bus pleni oculis, ſcilicet illuſtratione ſpiritus ſancti, fidem ſanctæ trinitatis, tam in aduerſis quàm in proſperis, prædicare non ceſſant, & inuitare populos ad illud mare baptiſmi.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, DE DIVINIS OFFIcijs, liber duodecimus,& vltimus.

Dominica prima poſt pentecoſten. Caput I.

DOminicæ primæ poſt octa-
uas pentecoſtes officiũ vo-
ces emittit pauperis illius,
Luc.16. qui per Lazarum in Euange
lio figuratur,ſcilicet genti-
lis populi,qui ad fidem tri-
nitatis,prædicantibus (vt ſupra dictum) Apo
ſtolis confugiens,de interiore ſenſu legis cu
piebat refici, tanquàm de micis quæ cadebãt
de mẽſa diuitis,videlicet populi Iudaici, qui
dum doctrinã legis non ad charitatẽ habuit,
ſed ad elationem , quaſi de acceptis opibus
tumuit:ille autem, ſcilicet gentilis populus,
dum conuerſus ad deũ, peccata ſua confiteri
non erubuit, hulceribus plenus extitit , & ei
vulnus in cute fuit. Huius , inquam , voces
ſunt mendicãtis,quod maxime claret in gra-
duali:Ego dixi,domine miſerere mei,ſana a-
Pſal.40. nimam meã,quia peccauit tibi. Epiſtola, Deus
1.Iohan.4. charitas eſt , primò aduerſus Iudaici populi
depromitur inuidiam, qua pauperem iam di
ctum non debere admitti contendit, iuxta il
Actor.11. lud: Quare introiſti ab viros præputium ha-
bentes? Manifeſtum eſt enim,Iudęos ſemper
gentium odiſſe ſalutem. ¶Simul,quia mora-
lis quoq; ſenſus in hoc Euangelio non deeſt,
commonemur vtiliter hoc exemplo , ne ab
vllo paupere auertamus faciẽ noſtram. Cha-
ritatem,quæ in prædicta commendatur Epi-
ſtola,promptum eſt eodem ſenſu,id eſt, mo-
rali,accipere,maximè quod ait: qui enim nõ
diligit fratrem ſuum quem videt, deum quẽ
non videt,quomodo poteſt diligere?

Dominica ſecunda poſt pentecoſten. Caput II.

DOminica ſecunda legitur hoc Euange
lium:Homo quidã fecit cœnam mag-
nam,& vocauit multos. Notum eſt au
tẽ,quia per multos qui vocati fuerãt, & hora
cœnæ cœperunt excuſare, contemptores ſig
nificantur,qui plus terrena quàm cœleſtia di
ligũt,qui amplius rebus corporalibus quàm
ſpiritualibus occupantur. ¶Et per hoc quod
ait quiſq; illorum:Rogo te,habe me excuſa-
Luc.14. tum,quod (inquam) dicit: Rogo,& tamen ve
nire contemnit,quod ſonat humilitas in vo-
ce,ſuperbia in actione , per hoc plane (vt di-
ctum eſt) exprimitur, quòd dum cuilibet car
nalũ dicitur: Conuertere,deũ ſequere ,mun
dum relinque, reſpõdere ſolet: Ora pro me,
quia peccator ſum , hoc facere non poſſum,
dicendo : Peccator ſum , humilitatem inſi-
nuat, ſubiungendo. Conuerti non poſſum,
ſuperbiam demonſtrat. De his ergò labiis in- Pſal.119.
quis,de hac lingua doloſa,in graduali nos li-
berari poſcimus. ¶Rectè,pulchrè atq; con-
ſonè ſeruus egregius,qui nos inuitat,dicit in
pręeunte epiſtola:Filioli mei, non diligamus 1.Iohan.3.
verbo neq; lingua,ſed opere & veritate. Quo
rum iniqua labia linguamq; doloſam qui cõ
temnit (ſolent enim alios cõuerti volentes
deuocare,tum ſanctum propoſitum vitupe- Math.7.
rando,quod eſt iniqua labia habere,tum ni-
miùm laudando,nimiaſq; difficultates arctæ
viæ vel anguſtæ portæ prætendere , quod eſt
linguam doloſam acuere) qui , inquam , de-
hortantes eos contemnit,& audire non vult,
conſortat animam ſuam,& dicet illud,quod
in alleluia cantamus: Deus iudex iuſtus,for- Pſal.7.
tis & patiens,nunquid iraſcetur per ſingulos
dies? videlicet cùm alibi dicat:Et eum qui ve Iohan.6.
nit ad me,non eiiciam foras,tandemq; de in-
firmitate conualeſcens,& viam mandatorum
domini,quæ anguſto initio cœpta fuerat,di-
latato corde percurrẽs,dicit,quod in Introi-
tu cantatũ eſt:Factus eſt dominus protector Pſal.17.
meus,& eduxit me in latitudine.

De dominica tertia poſt pentecoſten. Caput III.

IN Euangelio dominicæ tertiæ commen-
datur nobis,quanta de conuerſis peccato- Luc.15.
ribus deo cura ſit,per parabolam centũ ouiũ,
& vnius perditæ , quam bonus paſtor inuen-
tam imponit in humeros ſuos gaudens,& ſic
reportat ad gregem,itemq; per aliam parabo
lam decem drachmarum,quarum vnam,quę
perdita fuerat, mulier ſtudioſa lucernam ac-
cendens,requirit & inuenit. ¶Ad hunc ſen-
ſum profectò reſpicit, quòd Petrus in Epi- 1.Pet.5.
ſtola ſua euigilandum eſſe cõmonens : Quia
aduerſarius veſter,inquit,diabolus tanquàm
leo rugiens circuit, quęrẽs quẽ deuoret,qui
vtiq; ouẽ illã centeſimã deuorauerat, & nũc
inuentã eſſe dolens , iterũ circuit & amplius
rugit. Ideo præmiſit & hoc:Omnem ſolicitu
dinẽ veſtrã proiiciẽtes in eũ,quoniã ipſi cura
eſt de vobis. Cui ſenſui graduale ſuccinit: Ia
ctã cogitatũ tuũ:& offerẽda,Sperẽt in te om- Pſal.54.
nes,& quia prædictũ Euangeliũ pro peccato & 9.
re cõtextũ eſt, ſuper quo pœnitentiã agente

gaudium eſt angelis Dei,rectè vnicus & pauper clamat in Introitu, Reſpice in me & miſerere mei. Pſal.24.

Dominica quarta poſt pentecoſten.
Caput IIII.

DOminicæ quartæ Euangeliũ eſt,Eſtote miſericordes,quia&pater veſter mi ſericors eſt. Luc.6. Rom.8. Cui palàm lectio epiſtolæ, quæ præmittitur,concinit,iterum,atq; iterũ creaturam aſserẽs,expectare reuelationem filiorum Dei,quem patrem noſtrum eſſe præſenti Euangelio dominus aſſerit: Eſtote,inquit, miſericordes,ſicut & pater veſter cæleſtis mi ſericors eſt. Pſal.26. & 12. Introitus, Dominus illnminatio mea,itẽq; Offerenda,Illumina oculos meos, idcircò cõgruunt, quia trabem vel feſtucam peccati de oculo,id eſt odium,quod Euangelium monſtat oportere eiici, quũ gratia ſancti ſpiritus expellit, dñs illuminatio cordis eſt,& hi quibus videndus eſt Deus,illuminãtur oculi,vt (ſicut in graduali canimus) Videat cor mundum voluntatem domini,& viſitet templũ eius,& hoc non ſuis viribus, ſed eius,cui in communione dicimus, Dominus firmamentum meum,&c. Pſal.26. Pſal.17.

Dominica quinta poſt pentecoſten.
Caput V.

IN Euangelio quintæ dominicæ narratur, quia laxatis ad imperium domini retibus in capturam,concluſaq; piſcium multitudine copioſa,& retia rumpebantur,& impletę ſunt nauiculę,ita vt mergerẽtur. Iohan.5. ¶Per hoc illud ſignificatum eſt, quia carnalium turbis eccleſiam complentibus, & ſuper numerum multiplicatis, tumultus & diſſenſiones orirẽtur,& non ſolùm ebrioſorum, raptorumque ſubintroeuntium malis moribus,eccleſię nauicula premeretur,ſed hęreticorum quoque diſceptationibus rete fidei diſrumperentur. Propter hoc illa magni piſcatoris noſtri Petri Apoſtoli lectio, opportunè præmittitur, piſces ſuos ad vnitatem & pacem cohortãtis & dicentis:Omnes vnanimes eſtote, patientes,fraternitatis amatores, miſericordes,modeſti,humiles,nõ reddentes malũ pro malo, 1.Pet.3. neq; maledictũ pro maledicto,videlicet quia per hoc tumultus creſcit,& ſeditio conualeſcit.Et poſt pauca:Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiã,beati, &c. In huiuſmodi periculis conſtitutæ Eccleſiæ, voces ſunt, cæteræ partes officii. Pſal.26. Introitus,Exaudi domine vocem meam, amplius autem graduale. Protector noſter aſpice Deus ſenſui ſupradicto cõ ſonat. Pſal.83. Sumptum eſt enim de pſalmo habente in titulo,Pro torcularibus.Quo nomine præ ſentem Eccleſiam deſignari dubium non eſt, vbi electi reproborũ tot ſcandala patiuntur, vt iuxta euangelicã ſimilitudinem,quaſi rete tumultu piſcium rumpi videatur. Quorum ſchiſmata quiſq; cauens,dicit in offerẽda: Benedicam dominum qui mihi tribuit intellectum. Pſal.15. & 26. Et in communione, Vnam petii à domino,id eſt,nõ ſciſſuras mentium,ſed vnitatem fidei.

Dominica ſexta poſt pentecoſten.
Caput VI.

DOminicę ſexta dicẽdo dominus in Euangelio,Audiſtis quia dictum eſt antiquis,Nõ occides,ego autem dico vobis,&c. Matth.5. manifeſtè nobis illam nouitatem neceſſariam inculcat,quæ paſsim in ſacris commẽdatur ſcrpturis,vt renouemur ſpiritu mẽtis noſtræ,& exuentes veterem hominẽ, induamus nouum eum, qui ſecundum deum creatus eſt. Ephe.4. ¶Quod enim antiquis dictũ eſt, nos qui noui dicimur,in melius tranſcendere debemus. ¶Rectè ergò illa præmittitur lectio,vt nouũ hominẽ chriſtũ indueremus, dicente Apoſtolo:Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,in morte ipſius baptizati ſumus.&c. Rom.6. Dicẽdo itaq;:Et nos in nouitate vitę ambulemus,plus quàm illud,quod antiquis dictum eſt,nos debere teſtatur. Cæteræ partes officii,Introitus:Dominus fortitudo,graduale, Conuertere domine, offerenda, Perfice greſſus meos,Eccleſiæ voces ſunt,ad ſupradictam perſectionem Euangelicam tendentis,& auxilium implorantis, quia vera & perfecta iuſtitia,nemo per ſe poteſt iuſtificari. Pſal.27. Pſal.85. & 16. Et cuius iuſtitia ſic abundauit,vt iuxta idẽ Euangelium,ſi offert munus ſuum ad al tare, & recordatus eſt,quia frater ſuus habet aliquid aduerſus eũ,relinquit ibi munus ſuũ,& vadit pri⁹ recõciliari fratri ſuo, ille eſt qui in Cõmunione dicit:Circuibo & immolabo in tabernaculo eius hoſtiam iubilationis. Matth.5. Pſal.26.

Dominica ſeptima poſt pentecoſten.
Caput VII.

DOminica ſeptima legitur hoc Euangeliũ,quo refecturus dñs cũ dixiſſet:Miſereor ſuper turbam,&c. Marc.8. hanc miſerationis ſuæ cauſam ſubiicit,dicẽs: Quidam enim ex eis de longè venerunt.At verò hi qui de longè venerunt,illos deſignant,qui à criminalibus peccatis, vel etiam à diabolorum cultura ad verum deum conuerſi,iuſtitiam,à qua ieiuni ſunt,eſuriunt & ſitiũt. Benè ergò illa lectio præmittitur,in qua talibus dicitur. Cùm enĩ ſerui eſſetis peccati,liberi fuiſtis iuſtitiæ.Quem ergò fructum habuiſtis tunc in quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum mors eſt. Rom.6. Talibus dicit eccleſia mater in graduali: Venite filii,audite me,&c. Et iſti quia peccatores ſunt)dicunt in offerenda:Sicut in holo-

holocauſtum arietum &c. Iſtis nihilominus
Pſal. 11. ſalutaris dicitur in Introitu: Omnes gentes
Pſal. 46. plaudite manibus, dicentes, quemadmodum
alibi refecti dixerunt: Verè hic eſt propheta,
Iohan. 6. imò dominus prophetarum, qui venturus es
in mundum.

Dominica octaua poſt pentecoſten.
Caput VIII.

Matth. 7. IN Euangelio dominicæ octauæ, Attendite, inquit dominus, à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, & reliqua. Hoc de omnibus quidē intelligi poteſt, qui aliud habitu ac ſermone promittūt, aliud opere demonſtrant, ſed ſpecialiter de hæreticis intelligendum eſt, qui videntur continentia, caſtitate, ieiunio, quaſi quadam pietatis veſte ſe circundare, intrinſecus verò habentes animum venenatum, ſimplicium fratrum corda decipiunt. Lectio epiſtolæ: Debitores ſumus non carni, vt ſecūdum carnem viuamus, Rom. 8. conſonat huic euangelio, quo dicitur: A fructibus eorū cognoſcetis eos. Nam & paulò ſuprà dixerat Apoſtolus: Si quis autem ſpiritū Chriſti non habet, hic nō eſt eius, & nunc ait: Quicunq; enim ſpiritu dei aguntur, hi filii ſunt dei. Et facta carnis, de quibus ait: Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis, fructus ſunt, ex quibus filios dei diſcernit ſpiritus dei, qui teſtimonium reddit ſpiritui ipſorum. Hic ſpiritus, illa miſericordia eſt, de qua in Introitu cantamus. Suſcepimus Pſal. 47. deus miſericordiam tuā in medio templi tui, 1. Cor. 3. 6. id eſt, in nobiſipſis, qui ſumus templum tuū: Actor. 2. & hoc in medio, id eſt, manifeſtò. Manifeſtè enim venit ſpiritus ſanctus ſuper Apoſtolos. Huic (inquam) ſpiritui clamat eccleſia in Pſal. 30. graduali: Eſto mihi in Deum protectorē, & Pſal. 17. in offerenda, Populum humilem ſaluum facies domine, iuxta illud: Super quē requieſ- Eſai. 66. cet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quie- Matth. 11. tum? Abſcondit enim hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelauit ea paruulis. Vnde congratulando dicitur eis in communio- Pſal. 33. ne: Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt dominus.

Dominica nona poſt pentecoſten.
Caput IX.

EVangelium dominicę nonę, præpoſitos animarum inſtruit ad miſericordiam, vt cōpatientes moderatam iniungant pœniten- Luc. 16. tiam confitentibus, quantū debeant, vel quāta peccata commiſerint. Laudauit enim dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet ea, quæ de illo propoſita narrat para- 1. Cor. 10. bola. Et ad hoc Apoſtoli lectio, quæ præmittitur, conſonat, retexendo de illis, qui mare tranſierant, & dona dei guſtauerāt: & nihilominus cōcupiſcentes & fornicantes, à ſerpentibus vel exterminatore perierunt, & ſtatim adiūgēdo: Itaq; qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat, &c. ¶ Nam quomodò & hi, licet iam glorificati, perierunt, & ille villicus in Euangelio gratiam domini ſui habuerat, à qua tamen excidit, ſic & prælatus quiſq; meminiſſe debet, & ſcire ſe quoq; aut peccaſſe, aut ſi non peccauit eiuſdem tamen fragilitatis eſſe, vt potuerit, vel adhuc poſſit peccare, atq; de ſeipſo cōmonitus, recogitet infirmarum ſe ſuſcepiſſe curam animarum, non ſuper ſanas tyrannidem. Introitus: Ecce deus adiuuat me, Pſal. 53. & & graduale, Domine dominus noſter, offerē Pſal. 18. da quoq;, Iuſtitiæ dñi, voces ſunt ſuprà dicti vicilli, gratias referētis domino deo ſuo, Mat. 6. miſericordibus miſericordiam facieti. Communio verò, Primum quærite regnum dei, i- Luc. 16. dem imperat, quod illa domini ſentētia de euangelio iā dicto, Facite vobis amicos de mā mona iniquitatis, &c.

Dominica decima poſt pentecoſten,
Caput X.

DOminica decima legitur hoc Euange- Luc. 19. liū, quo dominus fleuiſſe refertur ſuper ciuitatē Hieruſalem. Qui & ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendētes in illo. ¶ Notum eſt penè cunctis, tamq; in ſcripturis, quàm in ore omnium ſatis vſitatū, per hoc illud ſignificatum eſſe, quod illos de eccleſia ſua dominus eiiciat, qui ſacros ordines emunt aut vendūt, quia videlicet tales negociatores columbas quoq;, id eſt, ſancti ſpiritus dona venalia faciunt. ¶ Itaq; rectè & opportunè illa pręmittitur Apoſtoli lectio, quę ſatis apertè indicat, nō poſſe ab homine dari, nedū vendi aliquid doni ſpiritualis, ſed à ſolo ſpiritu dei diuidente ſingulis prout vult, 1. Cor. 12. dari gratuitò, alii ſermonē ſciētiæ, alii ſermonē ſapientię, alii genera linguarū, alij fidē, alii prophetiam, &c. Et qui huius, id eſt, ſancti ſpiritus expectat electionē potius quàm hominum, dicitur in Introitu: Iacta cogitatum Pſal. 54. tuum in domino, & ipſe te enutriet. In domino, inquit, iacta cogitatum tuum, non in teipſo, dicendo quod alibi ſcriptum eſt: Domine non eſt exaltatum cor meum, neq; ela- Pſal. 130. ti ſunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. Videlicet vt Simon magus ille, qui dei do- Actor. 8. nū exſtimauit pecunia poſſideri. Et ipſe te enutriet, inquit, dicentem ſcilicet quod in graduali canitur: Cuſtodi me domine vt pupillam oculi, ſub vmbra alarū tuarum protege me, ne ſuperbiendo, & euagando, fiā ſicut Pſal. 16. abla-

cum fideli Abraham per repromiſsioně cō-
firmato, videlicet quia non quidem ipſa ad-
uerſus promiſſa dei, ſed nullus iuſtificari po-
tuit coram deo ex operib⁹ eiuſdem legis. In
hoc itaq; intelligimus per hoc, quòd (vt di-
ctum eſt) tam ſacerdos quàm leuita, viſo ho-
mine præteriuit. ¶ Quia ſic ſubintrauit lex,
quomodo medici puer ad ęgrotū nonnūquā
ingreditur, morbi quidem cauſas ſciens, ſed
quod opponat antidotum, conficere non va-
lens, tantumq; hoc ęgroto dicere nouit, qui-
bus ab eſcis vel potibus abſtinendum ſit, ne
morbus inualeſcat, & de ſemiuiuo penitus
mortuū reddat. Hoc nanque illud eſt, quod
in prædicta Epiſtola dicit Apoſtolus, Quid
igitur lex? Propter trāſgreſsiones poſita eſt,
eſt, &c. Plagis nanq; originalis peccati ſe-
miuiuus homo naſcitur. Actualibus verò
tranſgreſsionibus, propter quas lex poſita
eſt, ſi non abſtineat, tanquam noxijs cibis
penitus moritur. Itaque ſecundum hæc be-
Pſal. 73. nè in Introitu præmittitur, Reſpice domi-
ne in teſtamentum tuū, quod in graduali re-
petitur. Vox enim hæc erat antiquorū, aduē-
tum Chriſti ad infirmitatem vel imperfecti-
onem legis flagitantium, tanquam ſi præter-
euntibus ſacerdote & leuita, Samaritanū ſu-
pradictū vulneratus ille poſtulat apropiare,
cui & dicat illud, quod canitur in Offeren-
Pſal. 30. da: In te domine ſperaui, &c. Et quia corpus
Chriſti, quod ſumimus, illa ſpecialiter curat
vulnera, Benè & illud de libro Sapientiæ ca-
Sapien. 16. nimus in communione: Panem de cœlo de-
diſti nobis.

Dominica quartadecima poſt pen
tecoſten. Cap. XIIII.

IN Euāgelio dñicæ quartædecimæ, decē vi-
Luc. 17. ri leproſi à domino mūdati referuntur, &
vnus tantum ex eis vnicæ Eccleſiæ figuram
gerens, cæteris ingratis exiſtentibus, qui hæ-
reticorum typum pręferunt, reuerſus & gra-
tias agens, de fide ſua, qua ſaluus factus eſt,
ab eodē domino laudatur. Eiuſdem eccleſię,
quę per illū vnū ſignificatur, vox eſt illa in In
Pſal. 83. troitu. Protector noſter aſpice deus, maximè
quod ait: Quia melior eſt dies vna in atrijs
tuis ſuper milia. Nā idē eſt ac ſi dicat: Melius
Actor. 4. eſt cor vnum & animā vnā habere, & idipſum
ſapere ac dicere, quàm diuerſis, imo cōtrarijs
1. Cor 1. ſenſibus diuidi, & ſchiſmata facere. Quod ob
Cant. 6. ſeruans ſancta eccleſia, & ideo vna columba
dicta, benè per illū vnū (vt dictū eſt) in Euan
gelio figuratur. Epiſtola verò in eo prędicto
Euangelio congruit, quòd patenter expri-
mit, quid per illorum lepram ſignificatū ſit,
Galat. 5. cùm dicit: Manifeſta autē ſunt opera carnis,
quę ſunt, fornicatio, immūditia, luxuria, &c.

inter quæ ſectæ, id eſt, hæreſes ponuntur. A
quibus emundata eccleſia, dicit, gratias agēs
in graduali, Bonum eſt cōfidere in domino, Pſal. 17.
&c. videlicet quia non homo, non principes
ſacrificiorum carnalium, de quibus dixit
eiſdem leproſis dominus, peccatorum le-
pram tollere poſſunt, ſed ſolus dñs. Quod
autem in offerenda dicitur: Immittet angelū Pſal. 33.
dominus in circuitu timentiū eum, & eripiet
eos, guſtate & videte quoniam ſuauis eſt do-
minus, ad fructus illos ſpectat, qui exprimū-
tur in epiſtola: Fructus ſpiritus eſt, charitas,
gaudium, pax, patientia, &c. quos guſtare, eſt
à lepra ſupradicta curari. Et quia pręcepit do
minus illi, qui gratias egit: Vade & offer mu- Matth. 8.
nus, quod præcepit Moyſes in teſtimoniū il-
lis, benè in communiōe canimus: Panis, quē Iohan. 6.
ego dedero, caro mea eſt pro mundi vita, vi-
delicet quia caro & ſanguis munus eſt, quod
pro emundatione ſua iugiter offert vnica ec-
cleſia Chriſti.

Dominica quinta decima poſt pen
tecoſten. Caput XV.

OFficium dñicæ quintædecimæ, ſi rectè
animaduertit, claret, quia maximè ad
uerſus excellētiam & inanem gloriam
decātatur. Nam ad hoc pertinere illud, quod
in huius dominicæ Euangelio Mattheus ait:
Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: quid mādūcabi-
mus, aut quid bibemus, &c. Lucas teſtatur, Mat 6.
quid, cum eadē diceret, adiecit: Et nolite in Luc. 12.
ſublime tolli. Et quidem ſecundum eundem
Lucam, ante hæc verba dominus parabolam
de diuite ſtulto, cuius ager cū huberes illi fru
ctus attuliſſet, & dixiſſet ipſe: Deſtruam hor
rea mea & maiora faciam, & dicā animæ meę:
Anima, habes multa repoſita in annos pluri-
mos, requieſce, comede, bibe, epulare, ait ad
eum deus: Stulte, hac nocte repetunt animā
tuam à te, quæ autem paraſti, cuius erunt? Igi
tur aduerſus diuites, quibus præcipiendum 1. Tim. 6.
eſt, nō ſuperbè ſapere neq; ſperare in incerto
diuitiarum, hoc in Euangelio ſupradicto pręc
cipitur: Nolite ſoliciti eſſe, & cæt. Cui & con-
ſonat præcedens epiſtola, in eo quod ait: Nō
efficiamini inanis gloriæ cupidi. Et rurſum: Galat. 6.
Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet.
Et qui ſeminat in carne, de carne & metet cor
ruptionē. ¶ Eius itaq;, qui hoc præceptum fi-
deliter amplectitur, illa vox eſt in introitu
ad patrem noſtrum, qui ſcit omnia quibus in
digemus, ſicut in eodem Euangelio dictum
eſt: vox, inquam, illa: Inclina domine aurē tuā
ad me, vox eſt pauperis, de manu dei primū
regnū dei, & iuſtitiā eius, & deinde neceſſaria
corporis, quæ adiicienda ſunt, humiliter quę
rētis. Qui & in graduali eodem reſpectu ait: Pſal. 83.

Bonum eſt cõfiteri domino,id cſt,neceſſaria
quęrere à domino,& in ea ſpe pſallere,id eſt,
benè operari nomine tuo, id eſt, ad honorẽ
Pſal.91. nominis tui altiſsime, Ad annũtiandũ mane
miſericordiã eius,id eſt,primũ quærere reg-
num dei,& iuſtitiã eius.Ipſe idẽ gratulabun-
dus, quòd neceſsariũ à patre victum accepe-
rit, narrat in Offerẽda alijs,dicens:Expectãs
Pſal.39. expectaui dominum, id eſt, non aliundè ſed
à domino quęrens eius regnũ,expectaui quę
adijcienda ſunt,& reſpexit me, id eſt, adiecit
quę neceſſaria ſunt huic vitę.Cõmunio clarè
exprimit cibum eiuſdẽ regni Dei, qui primũ
quærendus ſit.Qui manducat carnem meam
Iohan.6. & bibit ſanguinẽ meũ,in me manet,& ego in
eo. Quod eſt enĩ regnũ dei,niſi mãſio eius in
nobis?Hoc aũt vt maneat in nobis,fit mandu
cando carnẽ eius, & bibendo ſanguinẽ eius.
Vnde & hoc in communione rectè ponitur.

Dominica decima ſexta poſt penteco-
ſten. Cap.XVI.

Luc.7. DOminica ſextadecima legitur hoc Euã
gelium,quo dominus flenti viduæ ma
tri mortuũ vnicũ filiũ viuũ reddidit,
& accepit omnes timor,& magnificabant de-
um. ¶Hæc autẽ vidua ſanctam ſignificat ma-
trem eccleſiam, id eſt, vniuerſum prælatorũ
ordinẽ,qui regenerandarum in Chriſto curã
habent animarum,qui mortẽ cuiuſq; animę,
quoties manifeſtis apparet criminibus,mag-
nis proſequuntur fletibus.Moritur enim tũc
filius viduæ, quando quis per crimẽ aliquod
ſeparatur à corpore eccleſiæ, quæ vidua eſt,
Chriſto ſponſo in prẹſenti nõ manente cum
illa. Huic ergo Euangelio benè illa præmitti
Ephe.3. tur Apoſtoli lectio: Fratres obſecro vos,ne
deficiatis in tribulationibus meis,pro vobis,
quæ eſt gloria veſtra. Huius rei gratia fle-
Galat.4. cto genua mea,&c. qui ait: Filioli mei,quos
iterum parturio, donec formetur Chriſtus
in vobis, pulchrè in officio perſonam ver-
bis quoq; exprimit eccleſiæ viduæ,vitã filio-
rum magnis gemitibus poſtulãtis.Introitus,
Pſal.58. miſerere mihi domine,quoniam ad te clama
Pſal.70. ui. Itemq́; Offerenda: Domine in auxilium
meũ reſpice. Voces huius viduæ ſcilicet ſan-
ctæ matris eccleſiæ ſunt, quas emittere de-
bet pro filiorum ſuorum,qui fortè in mortẽ
peccati prolapſi ſunt, reſuſcitatione.Gradua
Pſal.101. le verò:Timebunt gentes nomen tuũ domi-
ne, ad hoc conſonat,quod dictũ eſt in prædi
Luc.7. cto euangelio: Accepit autem omnes timor.
Nam quomodo ędificat dominus Sion,iuxta
eiuſdem gradualis verſum,niſi procurãdo vi
tam & incolumitatem animabus ſpiritualiũ
eius filiorũ? Quod quia perficit per cibũ cor
poris & potum ſanguinis ſui,rectè in cõmu-
nione ponitur gratiarum actio,eadem vidua
ſcilicet ſancta eccleſia dicente: Domine me- Pſal.70.
morabor iuſtitiæ tuæ ſolius,&c.

Dominica decimaſeptima poſt penteco-
ſten. Caput XVII.

IN officio dominicæ ſeptimædecimæ no-
bis innuitur, qualiter ad hoc contendere
debeamus, vt in oculis domini magni & ho-
nore digni iudicemur, & in domo, quæ eſt
eccleſia, primos recubitus, non noſtra præ-
ſumptione præripere, ſed ab eius electionę
expectare debeamus. Dicitur in euangelio
huius dominicæ parabola hæc:Cum vocatus
fueris ad nuptias,nõ diſcumbas in primo lo-
co,&c. videlicet,hoc in ſuo cœleſti conuiuio
futurum eſſe indicans,quod ad vltimum in-
ſert: Omnis enim qui ſe exaltat, humiliabi- Luc.14.
tur, & qui ſe humiliat exaltabitur. Hinc eſt,
quod in præeunte epiſtolæ lectione Apoſto-
lus ait:Obſecro vos ego vinctus in domino, Ephe.3.
vt dignè ambuletis vocatiõe,qua vocati eſtis,
&c. ¶Quod vtiq; idem eſt,ac ſi diceret: Ob- Phil.2.
ſecro vos,vt vocati ad nuptias Chriſti & Ec-
cleſiæ, ſic intretis & diſcumbatis, quomodo
& ille qui vos vocauit, qui & dixit: Ego au- Luc.22.
tem in medio veſtrûm ſum, ſicut qui mini-
ſtrat. Et tãdiu miniſtrauit, donec diceret illi
pater: Amice,aſcende ſuperius,id eſt, donec
obediẽti vſq; ad mortẽ,daret illi nomẽ quod
eſt ſuper omne nomẽ. Introitus:Iuſtus es do
mine,manifeſtè illam collaudat ſentẽtiã,qua Pſal.118.
in Euãgelio dicitur:Omnis qui ſe exaltat,hu
miliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.Si-
mulq́; oratio eſt pro illo,qui ſe humiliat: Fac
cum ſeruo tuo ſecundũ miſericordiam tuã, Pſal.32.
hanc videlicet miſericordiã,vt dicas illi,ami-
ce,aſcende ſuperius.Graduale:Beata gens,cu
ius eſt dominus deus eius,vniuerſalis bea-
tificatio populi gentilis, qui ſuperbiente Iu-
daico populo, humiliatus ſub ſigno crucis
Chriſti,ſuperius aſcendere meruit,id eſt, ſu-
pra populum illum,qui primo loco conſede-
rat,imò de primo conſeſſu ſuperbiebat. ¶In
Offerenda exemplum ponit efficaciſsimum,
qui cum humiliatus diceret,peccauimus,ini- Dan.9.
quitatẽ fecimus, impiè geſsimus, &c. meruit
ita exaltari,vt cùm oraret,ſicut in eadem Of-
ferenda ipſe teſtatur,dicens: Oraui deũ meũ
ego Daniel,&c.mitteretur illi index futuro-
rum archangelus Gabriel,ſicut habet ſequẽs
verſus: Adhuc me loquente,&c. Per illam
nanq; viſionem ſic exaltatus eſt,vt non tantũ
venturum ad ſalutem noſtrã Chriſtum prẹui
deret(quod cæteris prophetis commune eſt)
ſed & tempora aduentus eius propria qua-
dam gratia prædiſceret, dicente ſibi angelo:
Septuaginta hebdomades abbreuiatæ ſunt
ſuper

ſuper populum tuum, & ſuper vrbem ſanctã tuam,& conſummetur præuaricatio,&c. Cõmunio quoque: Vouete & reddite domino Deo veſtro,in eo maximè imperare videtur, vt in nouiſſimo loco recumbamus: quod ait terribili,&ei qui aufert ſpiritum principum, id eſt,ſuperborum, quos vtique vel conuertendo, vel deiiciendo factis ipſis dicit cuiq; illorum: Da huic locum.

Pſal. 75.

Dominica decima octaua poſt pentecoſten. Caput XVIII.

SVpradictum ergo officiũ hoc innuit, vt ad nuptias Chriſti quilibet inuitatus,tali in loco recũbat, vt meritò dicatur ei:Aſcende ſuperius. Huius autem ſequentis dominicæ officium,magna & mira declamatione demonſtrat eidem, qui vocatus eſt ſuperius,id eſt, prælatus eſt domui Chriſti, & curam animarum ſuſcepit, qualiter in eodẽ ſuperiori loco ſe habeat,videlicet ne iuxta Euãgelium eiuſdẽ officii,ſint ſicut ſcribæ & Phariſæi, qui ſederunt ſuper cathedram Moyſi: ſed ſint ſicut ipſe Moyſes,de cuius exemplo, quod Eccleſiaſtici ſequi debeant rectores; longa & valida declamatio eſt in offerenda, Sanctificauit Moyſes,& verſibus eius. Non enim ignorare debent animarũ rectores,quale ad negociũ in ſuperiorẽ locũ vocati ſunt, ſcilicet vt non tã præeſſe ſtudeant, quàm prodeſſe,& ſedentes in cathedra Moyſi dicant & faciant,imo prius faciant,quod cum autoritate dicãt:neq; velint vocari Rabbi, ſed ad hoc tendant,vt portare poſſint peccata populi,& à ſubditis ſuis auertere irã Dei. ¶ Benè ergo cum hoc Euangelio poſitum eſt in offerenda exemplum Moyſi,qui ſic ſedit in cathedra magiſterij,vt per nimiam humilitatem poſſet interuenire pro ſubditis, imo & tenere deũ dicentẽ:Dimitte me,vt iraſcatur furor meus contra eos. Fecerant enim vitulum (quando ſicut in verſu Offerendæ canimus.) Videns Moyſes,procidens adorauit,dicens: Obſecro domine, dimitte peccata populi tui, & dixit ad eum dominus:Faciam ſecundum verbum tuum. Hæc eſt fidelitas ſerui,quem cõſtituit dominus ſuper familiam ſuam,quam poſtulabant ipſi,dicentes in introitu,vt prophetæ tui fideles inueniantur:Da pacem,inquiunt, domine ſuſtinentibus te, id eſt,eorum,quos nobis commiſiſti,peccata dimitte. Pax enim Dei, peccatorum remiſsio eſt. Vt prophetæ tui fideles inueniãtur,vt nos fideles ſerui inueniamur, dum familiæ tuæ nõ tantum præſumus,ſed & vtiliter pro illis interueniendo profuſmus.Talibus in præſente lectione epiſtolæ dicit Apoſtolus: Gratias ago Deo meo pro vobis, in gratia Dei,quæ data eſt vobis,

Matth. 23. Exod. 32. Luc. 12. Eccle. 36. 1. Cor. 4. Pſal. 121. Pſal. 95. Pſal. 105. Ephe. 4.

quoniam in omnibus diuites facti eſtis, &c. Ipſi ijdem dicunt in graduali:Fiat pax in virtute tua,id eſt, remiſſio peccatorum in ſpiritu ſancto tuo. Ipſis nihilominus in cõmunio ne dicitur:Tollite hoſtias,& introite in atria eius, videlicet quia veſtrũ officiũ eſt, vt pro ſubditis interueniatis, exemplo Moyſi,in cõſpectu domini ſtantes in cõfractione cordis.

Dominica decimanona poſt pentecoſten. Caput XIX.

IN Euangelio dominicæ nonædecimæ ait dominus paralytico,confide fili, remittũtur tibi peccata tua. Et his qui audierant cogitãtibus mala in cordibus ſuis,& dicẽtibus, blaſphemat,& cætera:vt ſciatis,inquit,quia filius hominis habet poteſtatẽ in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico:Surge, tolle lectum tuum,& vade in domum tuã. ¶ Per hũc aũt paralyticũ ſignificatur homo diſſolutus,& ab omni bono opere remiſſus, qui cũ à domino curatur,& iuxta præcuntem epiſtolam renouatur ſpiritu mentis ſuæ, complet Apoſtolicum præceptum , quod in eadem Epiſtola ſequitur: Qui furabatur, iam non furetur, magis autẽ operetur manibus ſuis, vt habeat vnde tribuat neceſsitatẽ patienti. Nam quandiu paralyſi erat diſſolutus, nihil boni operabatur,imo labores operantiũ furabaẽ.Qualiter ergo prælati vel rectores animarum ſalutem procurare debeant ſubditorum, ſicut in præcedenti officio dictum eſt, hoc ſequens exprimit officium. ¶ Nam ipſorum eſt, offerre paralyticum in lecto iacentem,id eſt,orare pro his, quorum peccata animas in mala conſcientia à bono opere torpẽtes detinent,& ita pro eis interuenire, vt videns dominus fidem illorum, dicat: Confide fili,remittuntur tibi peccata tua. In introitu,dũ dicit dominus: Salus populi ego ſum, hoc idẽ nobis de ſeipſo teſtatur, quod & in euangelio iam dicto murmurantibus phariſæis,curatione paralytici cõmprobatur, videlicet, quia poteſtatem haberet in terra dimittendi peccata. In graduali verò iam curatus idem paralyticus, iamq; laborans operando quod bonum eſt manibus ſuis,quæ prius diſſolutæ fuerant,dicit: Eleuatio manuum mearum. Et hoc experimento virtutis corroboratus in fide, & fidens in remiſsione peccatorum cõſequenda, dicit in Offertorio, Si ambulauero in medio tribulationis, &c. Itemque roborans genua,diſſoluta quondam,dicit in communione. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas.

Matth. 9. Pſal. 140. Pſal. 22. Pſal. 118.

Dominica viceſima poſt pentecoſten. Caput XX.

OFficiű dñicæ viceſimæ partim ex voci-
math.22. bus cőſtat,eorű, qui ad nuptias intra-
uerunt,partim ex vocibus patrű gementium
pro illis,qui ad nuptias eaſdẽ vocati,quas fe-
cit rex filio ſuo,non ſolum venire noluerűt,
ſed & illos,qui à ſe miſsi ſunt,ſeruos tenue-
rűt,& cõtumeliis affectos occiderűt. ¶Hoc e-
nim priores feciſſe Iudæos notű eſt,qui miſ-
ſos ad ſe prophetas & ſapiẽtes perſecuti ſunt,
& apoſtolos Chriſti contumeliis affecerunt.
Hos igitur homicidas iuſtè perdẽdos, & ciui
taté illorű ſubuertẽdã prophetæ prẹuiderűt,
quorű illa vox eſt,quæ in introitu ex verbis
Dan.9. Danielis decãtatur. Omnia quæ feciſti nobis
domine,in vero iudicio feciſti,&c.Itẽ in offe
Pſal.136. rẽdã: Super flumina Babylonis illic ſedimus
& fleuimus. In hac enim ſeu in verſibus eius
hoc deplorãt, quod ad ſalices Babylonis or-
gana ſua ſuſpenderűt.i.propter infructuoſos
& ſteriles auditores,prædicantium voces cő-
ticuerunt,propter eos,inquam,qui vocati ad
nuptias,vt dictű eſt,venire noluerűt,quia nő
fuerűt digni. ¶In lectione verò epiſtolæ eos,
qui de exitibus viarű congregati ſunt,vt im-
plerẽtur nuptiæ diſcũbentiű,Paulus apoſto-
lus oportunè cõmonet,dicẽdo: Videte,quo-
Ephe.5. modo cautè ambuletis, nő quaſi inſipientes,
ſed vt ſapiẽtes,&c.hoc videlicet intẽdens,ne
inebriatus vino,in quo eſt luxuria , inueniat
quis abſq; veſte nuptiali,cùm rex ad vidẽdos
diſcũbentes intrauerit:ſed ecõtrà impleami-
ni ſpiritu ſancto,loquentes vobiſmetipſis in
Pſalmis & hymnis & cãticis ſpiritualib[9], quæ
verẹ harű ſunt epulæ nuptiarű , de quibus in
ſequẽti graduali gratias agẽtes dicimus: Ocu
Pſal.144. li omniű in te ſperant domine , &c. vel quas
Pſal.118. in communione poſtulans quis noſtrű dicit:
Memento verbi tui ſeruo tuo domine.

De dominica viceſima prima poſt pentecoſten. Cap.XXI.

OFficiű dñicẹ viceſimẹ primẹ voces cőti
net hominis, in cőflictu virtutű vitio-
rűq; politi ,qui interdű , cùm cœperit
Pſal.127. ſanctis florere virtutib[9], & iuxta benedictio-
nem hominis timentis deű vxor illius,videli
cet domus dei,cui fortè prẹſidet,ſicut vitis a-
bundãs excreuerit in lateribus domus ſuæ.i.
in amplitudine ſanctæ eccleſiẹ,& filij eius,ſi-
cut nouellæ oliuarű in circuitu mẽſæ ſuẹ:cű,
inquam,ita profecerit,repente tentator dia-
bolus occulta dei diſpẽſatione permiſſus,do
mum,id eſt,conſcientiæ eius ſtatum concu-
tiens euertit,& filios eius,id eſt,virtutes ani-
mi,turbata in cognitione cőſciẽtia, penè cő-
terit. Hoc luce clarius ex offerẽda cőproba-
Iob.1. tur. Vir erat in terra nomine Iob. Moraliter
enim in eiuſmodi homine agũtur ea,quæ in
tẽtatione hui[9] beati Iob hiſtorialiter acta me-
morãtur.Huius ergo nobilis & prẹliatoris a-
nimi concuſsionẽ, vel periculű ſignificat in Iohan.4.
Euangelio febris,quẹ penè extinxerat Regu-
li filiű. ¶Præcurrẽs autem Epiſtola cőfortat
eű circumuentű tentationibus, & cőſolatur,
ne abũdãtiori triſtitia abſorbeatur, dicendo:
Confortamini in domino,& in potentia vir- 2.Cor.2.
tutis eius. Nő enim eſt nobis colluctatio ad- Ephe.6.
verſus carnẽ & ſanguinẽ, &c. Introitus autẽ:
In volũtate tua domine,&c. vox eſt eiuſdem Heſt.13.
militis,humili conſcientia cum beato Iob in
terrã corruentis,id eſt, terrã ſe eſſe cognoſcẽ
tis,ac dicẽtis: Dominus dedit,dominus abſtu Iob.1.
lit,ſicut domino placuit,ita factum eſt,ſit no
men domini benedictum. Poſt quam cőfeſ-
ſionem petit circunſuſus, è tentatione effu-
giű,dicẽs in graduali: Domine refugiű factus Pſal.89.
es nobis.Et in communione : In ſalutari tuo
anima mea,& verbum tuum ſperaui. Pſal.118.

De dominica viceſima ſecũda poſt pentecoſten.Cap.XXII.

IN officio dominicæ viceſimæ ſecũdæ dici-
mus ad introitum: Si iniquitates obſerua Pſal.129.
ueris domine,domine quis ſuſtinebit.Nimi-
rű in perſona ſerui illi[9],de quo Euãgeliű nar Matth.18.
rat,ſemetipſum quiſq; noſtrum humiliter re
cognoſcit, qui decẽ milia talẽta ſuo debebat
regi,procidẽſq; rogabat,dicẽs: Patiẽtiã habe
in me, & omnia reddã tibi. Itaq; magnitudi-
nem debiti,id eſt,peccati ſui quiſq; noſtrum
perpendẽs,dicit : Si iniquitates obſeruaueris
domine,&c.Vt aũt laxationẽ quiſq; noſtrum
obtineat, agendum eſt, quod dicit Paulus in
præeunte epiſtola:Et hoc oro,vt charitas ue-
ſtra magis ac magis abundet in ſcientia,& in Phil.1.
omni ſenſu,& cætera,ſubaudit enim,vt remit-
tatis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordib[9] veſtris.
Vbi verò charitas hæc abundat,ſicut iam di-
ctű eſt,rectè congratulatio illa depromitur,
ſecundű quã in graduali dicimus:Ecce quàm Pſal.132.
bonum & quàm iucundum, habitare fratres
in vnum. ¶Et ſi quæras, quantum,vel quale
bonum ſit vnitas, id eſt,charitas fratrum co-
habitantium,ſequitur in verſiculo: Sicut vn-
guentű in capite,& cætera:id eſt, ſicut remiſ-
ſio peccatorum effuſa per ſpiritum ſanctum,
quæ de capite noſtro ſcilicet Chriſto deſcẽ-
dit ad Barbam Aaron, id eſt,in fortes & perfe
ctos Chriſti Apoſtolos,& ab illis vſq; ad nos.
Tűc enim cohabitatio fratrum eſt,ſicut illud
vnguentum,cùm donamus inuicem , ſi quid
habemus aduerſus alterutrum,fratres & con
ſerui,ſicut Euangelicus rex chriſtus donauit Matth.18.
nobis. Mandauit nanq; benedictionẽ,id eſt,
eandẽ remiſsionis charitatẽ, vt donemus in- Pſal.132.
uicem:& vitã vſq; in ſeculum,ſubaudis, fore
promi-

promittit huius charitatis præmiũ. ¶ In offe-
rẽda verò, Recordare mei domine, quæ ſum
Heſt. 14. pta eſt de oratione Heſter, cõmonemur ſum
mopere curandum eſſe & orandum, vt place-
ant verba noſtra in conſpectu principis, ſcili-
cet eiuſdem regis magni, qui poſuit rationẽ
cum ſeruis ſuis, verba, inquam, noſtra dicen-
Matth. 6. tium: Dimitte nobis debita noſtra. Nõ enim
placebunt hæc verba noſtra in cõſpectu prin
cipis, cùm ille rationẽ poſuerit, ſi non dimit-
timus & nos debitorib⁹ noſtris. Quod aũt ca
nimus in cõmunione ex autoritate Euãgelij:
Luc. 15. Dico vobis, gaudiũ eſt angelis dei ſuper vno
peccatore pœnitentiã agẽte, de illo ſentiẽdũ
debitore, qui ſic pœnitet, & ſic ſibi poſtulat
dimitti, vt primũ dimittat ipſe cõſeruis ſuis.

De dominica vigeſima tertia poſt pen-
tecoſten. Cap. XXIII.

INtantũ ſacroſancta eccleſia iuxta edictum
1. Tim. 2. Apoſtoli, obſecratiões, poſtulationes, gra
tiarũ actiones, pro omnib⁹ agit, vt pro futura
quoq; filiorũ Iſrael ſalute gratias agat, quos
ſuo quandoq; corpori vniẽdos fore cognoſ-
cit. Nam quia in fine mundi reliquiæ illorũ
Rom. 11. ſaluæ fient, in hoc vltimo anni officio gratu-
latur de illis, vtpote futuris mẽbris ſuis. Di-
cit ergo in introitu, annunciãs iugiter quod
Hier. 29. prophetatum eſt de illis: Dicit dominus,
ego cogito cogitationes pacis, & non affli-
ctionis, Pacis enim cogitationes cogitat,
& non afflictionis, qui cõuiuium gratię ſuæ
facturum ſe repromittit cum illis ſecundum
carnem fratribus ſuis, ſicut in patriarcha Io-
Gene. 43. ſeph præfiguratũ eſt. Nam ſicut ad illũ in to-
ta terra Aegypti dominantem venerunt, qui
eum vendiderant fratres ſui, ſame compulſi,
& ab eo recogniti atq; recepti ſunt, & ipſe cũ
illis celebrauit cõuiuium: ſic ad ipſum domi-
num noſtrum, toti mundo principantem, &
Aegyptios, id eſt, gentiles, qui in peccatorum
tenebris fuerant, pane vitæ copioſius alentẽ,
Iohan. 6. reuertentur reliquiæ filiorum Iſraël, & ab eo
recipientur in gratiam, quem negauerunt &
occiderunt, & tunc menſam ſuã communica-
bit eis, & inebriabitur Ioſeph iſte cum fratri-
bus ſuis. Huius menſæ gratiam ſignat illud
Euangeliũ in officio dominicæ, quo ipſe nar-
ratur de quinq; panibus ſaturaſſe quinq; mi-
lia hominum. Tũc enim quinq; libros Moyſi
aperiet Iudæis, quos nunc velut integros pa
nes portat puer, ſcilicet idem populus ſenſu
puerili, edentq; & ſaturabuntur etiam ipſi &
laudabunt dominum requirentes eum. Tũc
Hiere. 23. implebitur illud Hieremię vaticinium, quod
hoc Euangelio rectè pręmittitur: Ecce veni-
ent dies, dicit dominus, & non dicent vltrà
viuit dominus, qui eduxit filios Iſraël de ter
ra Aegypti: ſed viuit dominus, qui eduxit &
adduxit ſemen domus Iſraël de terra aqui-
lonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram
eos illuc, & habitabunt in terra ſua. Soluti er-
go illi, qua nunc tenentur, captiuitate anima
rum, clamabunt alta deuotione gratiarum
actionem, quam ſequens innuit graduale:
Liberaſti nos domine ex affligentibus nos, Pſal. 43.
&c. ¶ Supplicatio quoq;, qua dicimus in offe
renda, De profundis clamaui ad te domine, Pſal. 129.
eidem rei vel tempori manifeſtè congruit.
Dicent enim ad hũc magnum Ioſeph, fratres Gen. 50.
ſui in illa die: Obſecramus ut obliuiſcaris ſce
leris fratrum tuorum. Communio quoque:
Amen dico vobis, quicquid orantes petitis, Marc. 11.
& cætera: reſponſio eſt eiuſdem Ioſeph, dicẽ
tis: Nolite timere: Vos cogitatis de me malũ,
& deus vertit illud in bonũ, vt exaltaret me,
ſicut in pręſentiarum cernitis, & ſaluos face-
ret multos populos. Nolite metuere, ego paſ
cam vos & paruulos veſtros.

Item de nocturnis lectionibus per
ęſtatem. Cap. XXIIII.

NOcturnæ lectiones tota ęſtate ſua va-
rietate ſuoq; ordine ſeriem deſignant
temporũ vel profectum ſanctę eccleſię. ¶ Pri
mùm nanq; hiſtoria Regũ, quę ſtatim poſt
pentecoſten ponitur, primis duobus libris
myſticè aſsimilatur primis Chriſtianitatis tẽ
porib⁹, quãdo paulatim creſcente fide Chri-
ſti, vetus idololatria decidit. Nam ſicut regnã
ti Sauli, quem populus appetierat contra vo- 1. Reg. 8.
luntatem dei, ſuperuenit electio Dauid, quẽ 2. Reg. 5.
dominus ſecundum cor ſuum inueniſſe di-
cit, tandemq; totum regnum à domo Saulis
euerſum, eidem Dauid ſe ſubdidit: ſic dæmo
nũ cultui ſuperuenit in mundũ cultus Dei,
ſtatim poſt aduentũ ſpiritus ſancti, tandemq;
Chriſtiana fides per bella martyrum victrix,
ſedit in throno Romani imperii, totuſque
deinceps mundus manu forti, Chriſto ſe ſub
didit. ¶ Duobus ſequentibus libris, in quib⁹
regnum diuiſum eſt à domo Dauid, ex quo
Hieroboam regni ſciſſuras (ſicut illi per ma-
nũ Achię Sylonitis ſignificatum eſt) inuaſit, & 3. Regum 12.
contẽpto templo domini duos vitulos fecit:
illa ſignificabantur tempora, quibus eccleſiã
hęreticorum inſania ſcidit, & contẽpto alta-
ri Chriſti, reiecto cultu veritatis, falſitatum
ſuarum ſimulachra diuerſa fabricáuit. Sequũ
tur deinde libri ſapientiſsimi Salomonis, vi
delicet ſicut poſt pugnas hęreticorum clarue
rũt in eccleſia ingenia doctorũ, qui excitati
contentionibus illorũ, nõ dormitãtes, ſapiẽ-
tiæ & ſcientię ſtuduerũt, & diſputauerũt quo
dammodo, & ipſi, ſicut de Salomone legi-
tur, ſuper lignis à cedro, quę eſt in libano vſ-

que ad hyſſopum, qui egreditur de pariete, id eſt, nihil omnino de ſacra ſcriptura, nec par-
3. Reg. 4. uum, nec magnum aliquod verbum ab allegoria vel aliqua vtili moralitate vacare paſſi ſunt. Deinde nihilominus congruè ſequitur liber Iob, quia videlicet maximè in pace Eccleſiæ non deſunt illę tentationes viris ad virtutem tendentibus, quæ in omnibus percuſsionibus, vel conſolationibus eiuſdẽ ſancti Iob, autore beato Gregorio, moraliter figurantur. Tunc enim vrgent interius tentationes ſpiritualium vitiorũ, quorũ quanto occultior pugna, tanto difficilior victoria.

Item de nocturnis lectionibus à menſe Septembri. Caput XXV.

ABhinc iam menſe Septembri, quatuor imponũtur libri, videlicet Tobias, Iudith, Heſter & Eſdras. Quorum conſideratio quàm congruè quatuor cardinales virtutes, prudentiam ſcilicet, ſortitudinem, temperãtiam, & iuſtitiam exprimat, palàm eſt. Tobias quippè in figura prudentiæ non inconuenienter accipitur, qui cæcatis oculis exterioribus, videnti filio mandata viuendi largitur, vt illud Salomonis impleatur. Sapientis ocu-
Eccle. 2. li in capite eius. Per caput enim mentis induſtria, per oculos verò intelligitur prouidentia, quę idẽ eſt, quod prudẽtia. Benè ergo prudẽtiæ titulo præſulget, qui menti illius munimẽ prouidet, cuius ducatu ipſe foris eget.

Iudith verò fortitudinis ſpeciem in hoc ni-
Iudith. 9. mirum prætendit, quod formidantibus viris bellicoſis, immaniſsimo tyranno pro liberatione patriæ ſe oppoſuit, & principem militiæ fœmina inermis dei adiutorio ſuperauit. Fortitudo enim eius à deo fuit, ſicut ipſa in oratione dicit: Et nunc domine ſubueni mihi viduę, vt quod per te poſſe credidi, perficiam. In quo quàm verè fortis fuerit, caput Holofernis, ebrietate ſopiti, amputatura ipſius pugione, oſtendit dicens: Cõforta me deus meus in hac hora. Et præcidit caput eius. Verũ hæc duo volumina apud Hebræos nõ ſunt in canone, ſed Nicęnę ſynodi autoritate ad inſtructionem venerunt ſanctæ Eccleſiæ.

Heſt. 14. Heſter aũt pro temperantia ponitur, quæ repudiata ob arrogantiã Vaſthi regina, in regnum ſubrogatur. Nã ipſius temperãtiæ hoc indicium eſt ſpeciale, quòd leonem illum, de quo ipſa ad dominũ dicit: Et da mihi gratiam in cõſpectu leonis, id eſt, Aſſueri regis, in manſuetudinem cõuertit, eiuſq; edictum ex inſtinctu Aman intemperantiſsimè ſuperbientis, & genus Iudæorum perdere cupientis, in conſolationẽ ſuæ ſtirpis tranſtulit.

Eſdras autem, qui his adiungitur, priuile- Mat. 7.
gium iuſtitiæ in verbis & factis habere demõſtratur. Nam ſicut iuſtitia reſtituit, quod iniuſtitia deſtruxit: ſic iſte dirutũ propter peccata populi templũ cum ciuitate reſtaurauit. Idẽ quoq; ſicut in duo volumina diuiſus vnitur (nam Neæmias ei in eodem copulatur) ſic iuſtitiæ duo præcepta ſibi conueniunt, ſcilicet quæ vultis vt faciant vobis homines, eadem facite illis, & quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Hi itaq; quatuor libri, prędictis virtutibus inſigniti, rectè librum Iob, qui afflictiões ſanctæ eccleſiæ, beato Gregorio teſte, exprimit, ſequũtur, quia poſt tentationes validè ſuperatas gloria virtutũ electis datur.

Sed quia quandiu in hoc mũdo à dño peregrinamur, inter virtutes vitiorum bella pati- 2. Cor. 5.
mur, eueſtigiò Machabęorum libri leguntur,
in quibus magnus ille hoſtis Antiochus con- 2. Machab. 4.
tra iuge ſacrificium præualere refertur, deiq; martyres perſequitur. Qui tamen Iudæ & fratrum eius labore vincitur, quia confeſsione operum malorum cum exercitio operum bonorum aliquando deo donante ſuperatur.

Poſt, prophetarum libri vſq; in aduentum domini concrepant, qui modò terrorem diſtricti iudicis, modò blandimenta pij conditoris prædicant. Ex his Ezechiel, qui interpretatur fortitudo Dei, & Daniel, qui ſonat iudiciũ dei, maiores & primi ſunt, quia ſpes, quæ ex fortitudine diuini auxilij, & metus, qui eſt ex iudicio dei, mentem ęqualiter docẽt pręſentibus vti, ne aut deo deſperans deficiat, aut in ſe pręſumẽs corruat. De reliquis duodecim prophetis, in vnum volumẽ coartatis, loqui ſuperſedemus, quia à ſanctis patribus de his copioſe diſputatum ſcimus. ¶ Ideo autem vſq; ad aduentum domini leguntur, vt inter tenebras & conflictus huius ſecu-
li, vſq; ad reditum Chriſti, ſcripturæ nos illu- Rom. 15.
minent & conſolentur. Per eundem dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS, ANTE QVADRINgentos annos defuncti, de diuinis officiis, libri duodecim, Apud hęredes Arnoldi Birckmanni, iam quartò in lucem editi. 1557.